

Skattestatistisk årsbok 1999

**Tax Statistical Yearbook
of Sweden 1999**

*En god herde klipper fåren men
skinnar dem inte.*

KEJSAR TIBERIUS

Förord

Riksskatteverket (RSV) ger nu ut den andra upplagan av Skattestatistisk Årsbok. Den första kom 1998 och var en fortsättning på den tidigare, av Statistiska centralbyrån (SCB), utgivna publikationen Skatter, inkomster och avgifter som utkommit 1992, 1994 och 1996.

Syftet med Skattestatistisk Årsbok är att ge en översiktlig och samlad bild över ekonomisk statistik avseende det svenska skattesystemet. Publikationen ska kunna användas som underlag i samhällsdebatten, där skattepolitiken utgör en av de viktigaste och mest kontroversiella frågorna. Dessutom ska boken tjäna som en vägledning till de många statistikällor som finns på området.

Inledningsvis i kapitel 1 behandlas skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv. Därefter följer kapitel 2 om offentliga sektorns inkomster och utgifter utifrån nationalräkenskaperna. I kapitel 3, 4 och 5 presenteras skattestatistik avseende skatt på arbete, skatt på kapital respektive skatt på varor och tjänster.

Kapitel 6 är en fördjupning avseende företagsbeskattning. I kapitel 7 behandlas inkomstfördelning och i kapitel 8 skatteskulder och uppbördsförluster. Fel och fusk samt brott och straff redovisas i kapitel 9 respektive 10. Kapitel 11 är nytt för den här upplagan och redovisar resultat från de attitydundersökningar till allmänheten som RSV gjorde hösten 1998. Därefter följer ytterligare två nya kapitel, kapitel 12 om den svenska skatteadministrationen och kapitel 13 om skatternas historia under 1900-talet. Boken avslutas med internationella jämförelser i kapitel 14.

Inom varje kapitel har ambitionen varit att ge en relativt fyllig redogörelse för alla förekommande skatter, även sådana som är värdemässigt obetydliga men som ibland väcker stort intresse i den allmänna debatten.

Förutom statistik om hur mycket olika skatter har inbringat i inkomster (skatteutfallet) till det offentliga, har vi så långt möjligt försökt presentera statistik över antalet skattskyldiga (skattesubjekten) som betalar skatterna samt de inkomster, tillgångar, varor m.m. (skattebaserna) som beskattas. I anslutning till de statistiska diagrammen och tabellerna finns förklarande texter om skatteregler och uppbördsförfaranden.

Liksom tidigare har en strävan varit att publicera så aktuell statistik som möjligt samt tidsserier bakåt. Möjligheten till exempelvis aktuell inkomstskattestatistik begränsas dock av att statistiken bygger på taxeringen ett år efter inkomståret. När det gäller internationell skattestatistik som publiceras av Eurostat (EUs statistikkontor) eller OECD förekommer av naturliga skäl eftersläpningar i sammanställningen av statistik från medverkande länder.

Nytt för i år är den omfattande engelska sammanfattningen. Förutom att sammanfatta det viktigaste innehållet i boken så är den en ingång till tabellerna i respektive kapitel. Alla tabeller har både svensk och engelsk text.

Skattestatistisk Årsbok 1999 har framställts av Analysenheten vid Riksskatteverket. Redaktör har varit Maria Karanta. I arbetet har även medverkat sakenheter vid verket och inom skatteförvaltningen, däribland Särskilda skattekontoret i Ludvika, som handlägger punktskatteärenden. Utanför RSV och skatteförvaltningen har Finansdepartementet bidragit med kapitel 1 och Statistiska centralbyrån med kapitel 2 och 7.

Riksskatteverket i oktober 1999

Mats Sjöstrand
Generaldirektör

In English:

This is the second annual edition of the Tax Statistical Yearbook of Sweden. The purpose of the publication is to present an overview of the Swedish tax system as well as up-to-date statistics on tax bases, tax revenue and other relevant aspects of taxation.

To make the yearbook accessible to an English-speaking audience it contains a substantial English summary and all tables have English translations. The English summary is found directly after Chapter 14.

Skattestatistisk Årsbok 1999

Innehåll

		Sida/Page
Förord	Preface	3
Innehållsförteckning	Table of contents	4
Sammanfattning	Summary	5
1 Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv Anders Kristoffersson, Finansdepartementet	Taxes in an economical and historical perspective	13
2 Offentliga sektorns inkomster och utgifter Ylva Petersson, SCB	General government revenue and expenditures	27
3 Skatt på arbete Annika Persson, SCB	Taxes on labour	33
4 Skatt på kapital Annika Persson, SCB	Taxes on capital	67
5 Skatt på varor och tjänster Maria Karanta, RSV	Taxes on goods and services	93
6 Särskilt om företagsbeskattning Nils Johansson, RSV	More about business taxation	113
7 Skatt och inkomstfördelning Margareta Eriksson, SCB	Taxes and income distribution	121
8 Skatteskulder och uppbördsförluster Annika Persson, RSV	Tax arrears and collection losses	139
9 Fel och fusk Håkan Malmer, RSV	Tax errors and tax evasion	147
10 Brott och straff Håkan Malmer, RSV	Sanctions	169
11 Medborgarnas attityder Håkan Malmer, RSV	Taxpayer opinion	181
12 Administration av skattesystemet Gunnar Olsson, RSV	The tax administration	191
13 Skatternas historia under 1900-talet Gunnar Olsson, RSV	A century of taxes	199
14 Svenska skatter i internationell jämförelse Maria Karanta, RSV	Swedish taxes in an international perspective	209
Engelsk sammanfattning	English summary	227
Detaljerad innehållsförteckning	Detailed table of contents	253
Tabell- och diagramförteckning	List of tables and diagrams	258
Sakordsregister	Index	269

Sammanfattning

1 Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras en ekonomisk och historisk referensram som bakgrund till redovisningen av enskilda skatter i efterföljande kapitel.

Skattesystemets huvuduppgifter

Skattesystemets grundläggande uppgift är att *finansiera offentliga utgifter*. Utöver detta grundläggande fiskala syfte brukar skattesystemet tilldelas tre kompletterande huvuduppgifter: att skapa samhällsekonomisk balans, att fördela inkomsterna rättvist och att fördela resurserna effektivt.

Grundläggande beskattningsprinciper

Nära förknippade med olika fördelningspolitiska aspekter är två grundläggande beskattningsprinciper: *intresseprincipen* och *skatteförmågeprincipen*. Enligt intresseprincipen skall skatteuttaget knytas till olika gruppers intresse av olika slag av offentlig verksamhet. Skatteförmågeprincipen innebär att skatten skall betalas efter de skattskyldigas förmåga att betala skatten.

En ekonomisk klassificering av olika skatter

En ekonomisk klassificering av olika skatter kan ske på många sätt. I den här boken är utgångspunkten *skatt på arbete* och *skatt på kapital*. En annan vanlig distinktion är *direkta* och *indirekta skatter*. Med direkta skatter avses skatter som utgår på inkomster och förmögenheter. Indirekta skatter utgår vid omsättning av varor och tjänster och består av moms och punktskatter på t.ex. alkohol och tobak. Dessa två indelningsgrunder kan kombineras i en fyrdelning av de svenska skatterna; direkta och indirekta skatter på arbete och kapital.

Skatter i ett historiskt perspektiv

De svenska skatterna utveckling under det senaste 25 åren kan mycket kortfattat beskrivas på detta sätt:

- *från sam- till särbeskattning*
1971 avskaffades sambeskattningen av giftas inkomster. Sambeskattningen medförde att marginaleffekterna på extra arbetsinsatser för ett hushåll blev höga och detta i kombination med en ökad förvärvsfrekvens för kvinnor ansågs som ett problem, bl.a. ur jämställdhetssynpunkt.

- *från direkt till indirekt beskattning*
Uttaget av socialavgifter har ökat, bl.a. för att finansiera pensionssystemet. Punktskatterna har fått större betydelse för finansiering av offentliga utgifter.
- *skattereformen 1990-91*
De formella skattesatserna sänktes, skattebaserna breddades, styrande inslag bort, proportionell skatt på kapital infördes (30 procent).
- *efter skattereformen*
Skatteuttaget på arbete har ökat, bl.a. genom allmänna egenavgifter. Det finns inslag av skatteväxling; ge ökad vikt åt skatter på miljöskadliga aktiviteter samtidigt som skatterna på arbete sänks.

2 Offentliga sektorns inkomster och utgifter

I kapitlet redovisas den offentliga sektorns inkomster och utgifter i enlighet med nationalräkenskapernas indelning. Inkomsterna delas upp i skatter, socialförsäkringsavgifter, ränteinkomster och övriga inkomster och utgifterna i transferingar, konsumtion och investeringar. Dessutom tillkommer det finansiella sparandet. 1997 var de totala inkomsterna knappt 1093 miljarder kr varav skatterna inkl. socialförsäkringsavgifter utgjorde 943 miljarder kr. Utgifterna uppgick till drygt 1 112 miljarder kr, varav transferingarna utgjorde 620 miljarder kr.

Skattekvoten, d.v.s. skatternas andel av bruttonationalprodukten (BNP) används ofta i den ekonomiska debatten. Under perioden 1993-1998 har skattekvoten ökat från 48,5 till 54 procent.

Noteras bör att nationalräkenskaperna har slutfört en omläggning 1999 vilket påverkar sektorsavgränsningar, definitioner och klassificeringar. Endast avsnittet om skatte- och avgiftskvoten har hunnit arbetas om jämfört med förra upplagan av Skattestatistisk årsbok.

3 Skatt på arbete

I kapitlet redovisas skatteunderlag och skatteinkomster från förvärvsarbete. Som skatt på arbete räknas dels fysiska personers inkomstskatt dels socialavgifter.

Skatt på arbete idag

1997 uppgick skatt på arbete till 616 miljarder kr, motsvarande 55 procent av arbetsinkomsterna och 34 procent av BNP.

Sysselsättning och inkomster

Antalet arbetade timmar minskade med sex procent mellan 1990 och 1998, främst på grund av den ökade arbetslösheten. Minst tid arbetade man 1993. Genomsnittinkomsten för en heltidsarbetande 1997 var 238 000 kr.

Direkt skatt på arbete

De taxerade förvärvsinkomsterna 1997 var nästan 1 072 miljarder kr och utgör basen för skatteberäkningen. Skatten tas ut som statlig och kommunal inkomstskatt och sedan 1993 även som allmänna egenavgifter. Den genomsnittliga kommunalskatten är 31,48 procent 1999. Fr.o.m. 1999 tas statlig inkomstskatt ut i två skikt. Den högsta marginalskatten 1999 är 55,6 procent. 1997 hade 18 procent av inkomsttagarna över 20 år inkomster över skiktgränsen för statlig inkomstskatt.

Socialavgifter

Socialavgifter tas ut i olika former: arbetsgivaravgifter (egenavgifter för egenföretagare), allmänna egenavgifter (från 1998 allmän pensionsavgift) och den särskilda löneskatten (skall betalas på förvärvsinkomster som inte är förmånsgrundande, vissa försäkringsersättningar och pensionskostnader). År 1997 uppgick socialavgifterna till 303 miljarder kr, nästan hälften av alla skatter på arbete.

4 Skatt på kapital

Dagens kapitalbeskattning innefattar skatt på *löpande kapitalinkomster*, skatt på *inhav av kapital* samt skatt som tas ut då *kapitalet byter ägare*.

Skatt på kapital i dag

Kapitalskatterna inklusive bolagsskatterna uppgick 1997 till 109 miljarder kr varav bolagsskatten var 47 miljarder kr. Kapitalskatternas andel av BNP har ökat från 3,3 procent 1993 till 6 procent 1997.

Hushållens kapitalsituation

Ambitionen med kapitalbeskattningen är att ha en likvärdig beskattning av olika kapitalplaceringsformer för att motverka skatteplanering. Hushållens finansiella nettoförmögenhet vid utgången av 1997 var 1 349 miljarder kr eller i genomsnitt drygt 152 000 kr/invånare. Hushållens fasta realkapital uppskattades 1995 till 1 862 miljarder kr eller drygt 211 000 kr/invånare. Den skatt på kapital som hushållen betalar består i första hand av fastighetsskatt, skatt på räntor, utdelningar och

reavinster och förmögenhetsskatt. Skatten reduceras för betalning av skuldräntor. År 1997 betalade hushållen nästan 32 miljarder i skatt på kapital (inkl. fastighetsskatt och förmögenhetsskatt) eller i genomsnitt 3 500 kr/invånare.

Olika typer av kapitalskatt

Underlaget för fastighetsskatt är taxeringsvärdet som i princip skall utgå till 75 procent av marknadsvärdet. Skattesatserna varierar för olika fastighetstyper. Fastighetsskatten uppgick till 27 miljarder 1997, drygt hälften av den var hänförlig till småhus.

Skatten på hushållens kapitalinkomster, netto uppgick 1997 till drygt elva miljarder kr. Fram to.m. 1995 var denna skatt negativ, den ökning som redovisas efter det beror främst på stora ökning av reavinster och minskade skuldräntor. Sett mera långsiktigt så finns en tendens att hushållen sparar mer i värdepapper och mindre på banken. Detta har betydelse för utvecklingen av reavinsterna, relativt ränteinkomsterna.

Individerna betalade drygt fem miljarder i förmögenhetsskatt 1997. Sedan 1992 är förmögenhetsskatten proportionell och utgår med 1,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger skattepliktsgränsen; 900 000 kr 1996. 1997 hade 342 000 hushåll en nettoförmögenhet över 900 000 kr och den samlade beskattningsbara förmögenheten för hushållen var 368 miljarder kr.

5 Skatt på varor och tjänster

Med skatt på varor och tjänster avses sådana skatter som utgår på produktion, konsumtion och försäljning av varor och tjänster. De består dels av den generella mervärdesskatten, moms, dels av punktskatter på specifika varor och tjänster. År 1998 uppgick skatterna på varor och tjänster till 243 miljarder kr, motsvarande 13 procent av BNP eller 24 procent av de totala skatterna.

Moms

Moms tas ut i varje led i produktionskedjan och nästan alla varor och tjänster är skattepliktiga. Den generella momsskattesatsen är 25 procent. Två lägre skattesatser är tillåtna inom EU, i Sverige beskattas livsmedel, persontransporter och hotelltjänster med 12 procent och nyhetstidningar och olika kulturella aktiviteter med 6 procent. Nettouppböörden av moms blir inkomst för staten och 1998 uppgick den till drygt 162 miljarder kr.

Punktskatter

Punktskatterna 1998 uppgick till drygt 82 miljarder kr. De energi- och miljörelaterade punktskatterna har ökat i betydelse på senare år och svarade 1998 för omkring 63 procent av den totala punktskatteuppbörden. I motsvarande mån har alkohol- och tobaksskatternas andel sjunkit. Fordonsbeskattningens andel (exkl. skatt på drivmedel) är i stort sett oförändrad. Slutligen har tullmedlens fiskala betydelse för svenska staten helt

upphört även om de fortfarande redovisas som inkomst i statsbudgeten. Tullmedel, särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter tillfaller nämligen EU:s gemensamma budget efter avdrag med tio procent för respektive medlemsstats administrationskostnader

Energi- och miljöskatterna inbringade sammanlagt 50 miljarder kr 1998, större delen var skatter på bensin och olja. *Alkohol och tobaksskatterna* uppgick till drygt 17 miljarder kr, varav drygt sju var tobaksskatt och tio var alkoholskatt. *Fordonsskatterna* utgjorde 6,5 miljarder, *importskatter* 3,8 miljarder och övriga 2,4 miljarder (*lotteriskatt och reklamskatt* stod för ungefär hälften vardera).

6 Särskilt om företagsbeskattning

I kapitlen 3-5 beskrivs det svenska skattesystemet utifrån olika skattebaser. I kapitel 6 ges en samlad beskrivning av företagsbeskattningen. Den skattemässiga termen för företagsbeskattning är *inkomst av näringsverksamhet*. En grundläggande princip för företagbeskattning är att man utgår ifrån det *bokföringsmässiga resultatet* och en annan att den skall vara *neutral* i förhållande till olika företagsformer.

Företagsstruktur

De enskilda firmorna och aktiebolagen är de vanligaste företagsformerna i Sverige. När det gäller ekonomisk aktivitet är aktiebolagen helt dominerande och svarar för 90 procent av den totala omsättningen.

Skatt för juridiska personer

Den totala skatten för juridiska personer 1997 uppgick till drygt 80 miljarder kr varav aktiebolagen svarade för 89 procent. Den totala taxerade inkomsten för aktiebolag 1998 uppgick till drygt 161 miljarder och inkomstskatten till drygt 44 miljarder. Det finns några möjligheter att reglera resultatet-reserveringsmöjligheter – *periodiseringsfonder, överavskrivningar och koncernbidrag*.

Fysiska personer som näringsidkare

Fysiska personer kan bedriva näringsverksamhet direkt, som *enskild näringsverksamhet*, eller indirekt via *handelsbolag*. Av de enskilda näringsidkarna redovisade 42 procent underskott 1997. De överskott som redovisas är ofta små. Reserveringsmöjligheter finns i form av avsättning till *expansionsmedel*.

Nyföretagande

Antalet nystartade företag minskade med 3 000 eller nio procent mellan 1997 och 1998. Andelen tjänsteföretag av de nystartade företagen 1998 var 84 procent.

7 Skatt och inkomstfördelning

Detta kapitel är fokuserat på två områden:

- inkomster som ett mått på den ekonomiska standarden och fördelningen av inkomster mellan olika grupper av individer och hushåll
- den direkta beskattningen av individer och hur direkta skatter och bidrag omfördelar den ekonomiska standarden mellan olika grupper

Den direkta beskattningen av individen

År 1997 betalade en inkomsttagare i genomsnitt 34,7 procent av sin skattepliktiga inkomst i direkta skatter. Med direkt beskattning menas inkomstskatt, allmänna egenavgifter, egenavgifter för näringsidkare, förmögenhetsskatt och fastighetsskatt. Jämfört med 1991 – det första året efter skattereformen – är det en ökning med 5,7 procentenheter. Under perioden 1980-1997 har beskattningen blivit mindre progressiv, d.v.s. skillnaderna mellan skattesatserna i olika inkomstklasser har minskat. Egenomsbeskattningen (förmögenhets- och fastighetsskatten) har ökat i betydelse under samma period.

Den högsta marginalsikten, den andel i skatt som en inkomsttagare betalar på toppskiktet av sin inkomst, har kontinuerligt ökat under perioden 1993-1998. År 1999 har den dock minskat och ligger på 56,65 procent jämfört med 59,66 procent för 1998. Marginal-effekten, den effekt en inkomstökning har på skatten och olika bidrag och avgifter, är högst för ensamstående med barn och de äldsta pensionärerna.

Omfördelning genom skatter och bidrag

Skatter och transfereringar har som syfte att fördela om inkomster mellan grupper och mellan perioder av livet då försörjningsbörda och försörjningsmöjligheter varierar. Den disponibla inkomsten uppgick i genomsnitt till 84 procent av faktorinkomsten. En genomsnittlig familj betalade därmed 37 000 kr mer i direkta skatter än vad som gavs tillbaka i form av bidrag och ersättningar. Familjer med en årsinkomst under 150 000 kr fick mer bidrag och ersättningar än vad de betalade i direkt skatt.

Inkomstfördelningen för individer och hushåll

Inkomstspridningen var ganska konstant under 1980-talet men har ökat under 1990-talet. De med allra lägst inkomster har minskat sina disponibla inkomster markant under 1990-talet medan gruppen med de högsta inkomsterna har haft en avsevärt bättre utveckling. Kapitalinkomsternas betydelse har ökat och ökade realisationsvinster förklarar en stor del av den ökade inkomstspridningen vissa år.

Inkomstutvecklingen för olika åldersgrupper skiljer sig åt och kort kan den beskrivas som att de mellan 18 och 29 år har haft den sämsta utvecklingen medan de äldre medelålders och pensionärerna fått det bättre.

8 Skatteskulder och uppbördsförluster

Uteblivna betalningar av påförda skatter leder till att det finns en differens mellan fastställda skatter och de skatter som betalas in – *uppbördsförlusterna*. Uppbördsförlusterna för inkomstskatt, arbetsgivaravgifter, moms och punktskatter uppgick 1998 till 5,2 miljarder kr eller 0,5 procent av de totala skatterna. Konkursernas omfattning har stor betydelse för hur stora belopp som restförs hos kronofogden. Efter en topp 1992 har konkurserna, liksom uppbördsförlusterna, successivt minskat.

Skuldbalansen

Skattefordringarna exkl. dröjsmålsavgifter var 35 miljarder kr vid utgången av 1998, varav 22 miljarder avsåg juridiska personer och 13 miljarder fysiska personer. Det fanns drygt 220 000 fysiska och nästan 77 000 juridiska personer med skatteskulder. Skatteskulderna är mycket ojämnt fördelade. Bland de fysiska personerna stod 45 procent för en procent av skuldsamman och fem procent av de juridiska personerna svarade för 63 procent av de samlade skatteskulderna.

9 Fel och fusk

Metoderna att försöka mäta skattefusket omfattning kan delas in i *direkta* och *indirekta* metoder. De direkta metoderna hämtar information från undersökningar med slumpmässiga urval. Indirekta metoder kan t.ex. vara att jämföra hushållens faktiska konsumtion med konsumtionsmönster i olika inkomstklasser och faktiskt deklarerad inkomst.

Svartarbetets omfattning

Riksrevisionsverket, RRV har, i två intervjuundersökningar, funnit att 11 till 14 procent utfört svart arbete. RRV uppskattade att det svarta arbetet motsvarar fem procent av det arbete som totalt utförs i Sverige motsvarande ett skattebortfall på 20 till 40 miljarder kr per år. En enkätundersökning utförd av Riksskatteverket, RSV, visar något lägre siffror; elva procent svarade att man utfört svart arbete. Det finns andra studier, särskilt inriktade på egenföretagarnas svarta arbetsinkomster.

Skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar

Fusk vid redovisning av finansiellt kapital kan t.ex. bestå av oredovisade ränteinkomster, utdelningar och reavinst, överdrivna skuldräntor eller för lågt redovisad förmögenhet. Fusk med kapitalinkomster bedöms, till följd av kontrolluppgiftslämnande, vara relativt obetydligt när det gäller placeringar inom landet. Däremot har den friare rörligheten för kapital öppnat nya möjligheter till fusk genom placeringar utomlands.

Skattefusk med revisionsresultat som uppskattningsmetod

Skatteförvaltningen har tidigare genomfört s.k. ÅSA-undersökningar (Årliga Statistiska Acceptansundersökningar) av olika grupper av skattskyldiga. Syftet är bl.a. att få kunskap om skatteundandragandet i dessa grupper. RSV har utnyttjat resultaten från dessa undersökningar i sin beräkning av det totala skattefelet.

Skattefusk i anslutning till punktskattebelagda varor

Incitamenten till undandragande av punktskatter är stora beroende på att de är höga (ofta större än både vinsten och varuvärdet) och att skillnaden i beskattning mellan olika EU-länder är stor. I och med inträdet i EU har möjligheterna till kontroll av införsel av varor försämrats vilket har lett till införsel utan föreskrivna dokument.

Svartsprit uppskattas svara för 13 procent av den totala alkoholkonsumtionen och består till hälften av hembränt och till hälften av smuggelsprit. Av starkspriten är hela 35 procent illegal och den skatt som skulle ha utgått vid samma konsumtion av beskattad sprit uppgår till två å tre miljarder kr. Det förekommer även illegal handel med cigaretter och, i mindre omfattning, med olja och bensin.

RSV:s bedömning av skattefelets storlek

RSV uppskattar att det totala skattefelet år 1997 var 80-90 miljarder kr vilket motsvarar fem procent av BNP eller nio procent av de totala skatterna. Underlaget är nationalekonomiska beräkningar i kombination med egna kontrollresultat.

Skattefusket utbredning

Viktiga aspekter på skattefusket är inte bara värdet i pengar utan också hur många som fuskar och orsaker och effekter. *Utbudet av svartarbete* har undersökts i ett flertal studier, inom Sverige och internationellt. I RRV:s undersökning från 1998 konstateras bl.a. att männen utför svart arbete i dubbelt så hög utsträckning som kvinnorna samt att företagare och studenter är vanligast förekommande på den svarta arbetsmarknaden. Vad beträffar *efterfrågan på svart arbete* framkom det av RSV:s enkätundersökning från 1998 att det är vanligast bland höginkomsttagarna att anlita svart arbetskraft.

10 Brott och straff

För att förhindra skattefusk finns ett straffrättsligt sanktionssystem, främst *skattebrottslagen*. Parallellt finns ett administrativt sanktionssystem med *skattetillägg och förseningsavgifter*.

Tillämpningen av det straffrättsliga sanktionssystemet

Skattemyndighetens anmälningar om skatte- och uppborädsbrott har minskat över tiden. Det beror sannolikt främst på större formella krav på anmälningarna och att balansen av gamla ärenden är omfattande i rättssystemet. Under 1998 anmäldes knappt 1 800 skatte- och uppborädsbrott jämfört med drygt 5 000 år 1983. År 1998 dömdes 349 personer enligt skattebrottslagen.

Tillämpningen av det administrativa sanktionssystemet

Antalet beslut om skattetillägg år 1998 var drygt 115 000 och den totala summan uppgick till 1,4 miljarder kr. Skattetillägg vid den årliga taxeringen berör främst fysiska personer. Förseningsavgifter skall betalas om inte deklarationen lämnas i tid. Antalet beslut om förseningsavgifter 1998 var nästan 82 500, beloppsmässigt motsvarande 121 mkr. Även här dominerade de fysiska personerna.

11 Medborgarnas attityder

RSV har sedan mitten av 1980-talet gjort stora enkätundersökningar om allmänhetens inställning till skattesystemet och den service som skatte- och kronofogdemyndigheterna lämnar. I det här kapitlet redovisas resultat från den senaste undersökningen som genomfördes hösten 1998.

Inställningen till skattesystemet är ganska negativ och från 1992 har andelen missnöjda blivit högre vid varje undersökning. Över hälften (51 procent) tycker ganska eller mycket illa om skattesystemet och endast 16 procent är positiva. De flesta, 78 procent, vill betala sin skatt så länge alla andra gör det och 65 procent tycker att skattefusk är ett allvarligt samhällsproblem.

Bra betyg får skattemyndighetens broschyrer och blanketter och en majoritet, 63 procent, tycker att det är lätt att deklarerera. Sämre betyg får tillgängligheten, särskilt svårt tycker man det är att få kontakt med rätt person, en knapp tredjedel instämmer i detta påstående. Trots allt är över hälften, 59 procent, nöjda med kontakten med skattemyndigheten. Knappt hälften har dock förtroende för skattemyndigheten totalt sett och denna andel är ganska konstant över tiden.

12 Administration av skattesystemet

Detta kapitel behandlar skatteadministrationen ur olika synvinklar; den politiska nivån (där skattepolitik och skattelagstiftning utformas), den egentliga skatteadministrationen och rättsväsendet.

Den politiska nivån

Inom riksdagen behandlas skattepolitiska frågor av skatteutskottet. Inom regeringen är det finansdepartementets skatteavdelning som utformar propositioner och lagtexter inom skatteområdet.

Skatteadministrationen

Till skatteadministrationen räknas huvuddelen av Riksskatteverket och de tio regionala skattemyndigheternas verksamhet, liksom en stor del av kronofogdemyndigheternas arbete och Tullverkets uppörd av moms, tullar m.m. vid import från länder utanför EU. Dessutom kan man räkna in Vägverkets uppörd av fordonsskatt, tingsrätternas hantering av stämpelskatt och arvsskatt samt Ekonomistyrningsverkets arbete med inkomstredovisning och inkomstprognoser. Totalt arbetar drygt 11 300 personer med beskattning, uppörd och indrivning 1999. Av dessa arbetar drygt 10 100 inom skatteförvaltningen och exekutionsväsendet. Totala antalet anställda inom skatteförvaltningen och exekutionsväsendet är drygt 13 000 år 1999.

Rättsväsendet

Rättsväsendets hantering av skatter avser dels tvister vid de allmänna förvaltningsdomstolarna, dels skattebrott. Ekobrottsmyndigheten (EBM) fungerar, vid sidan av den vanliga åklagarmyndigheten, som en åklagarmyndighet som specialiserat sig på ekonomisk brottslighet, dit skattebrott räknas.

Skatteadministrationens kostnader

Kostnaderna för skattesystemet, varav merparten belöper på skatteförvaltningen, beräknades för 1992 till 4,7 miljarder kr, då motsvarande 0,5 procent av skatteinkomsterna.

13 Skatternas historia under 1900-talet

Samhället och därmed skatterna har förändrats till oigenkännlighet under 1900-talet. Produktionen har mångdubblats och en allt större del av de samlade resurserna tas i anspråk för offentliga tjänster, socialförsäkringar och omfördelning. Skattekvoten har stigit från åtta procent vid det förra sekelskiftet till 54 procent 1999. I detta kapitel beskrivs även förändringar i skatteadministrationen men detta tas inte upp i sammanfattningen.

Perioden 1900-1950

I början av 1900-talet var tullar och acciser (punkt-skatte) statens viktigaste inkomstkälla men inkomstskatten expanderade mest. Mellan 1900 och 1940 steg skattekvoten från 8 till 15 procent. Två uppbördsreformer genomfördes under perioden, 1917 och 1947. Vid den senare övertog staten ansvaret för debitering och uppbörd av alla skatter och avgifter. Prelimär skatt infördes.

Perioden 1950-1975

Under efterkrigstiden steg skattetrycket successivt för att finansiera den allt större offentliga sektorn. Först på 1960-talet blev dock skattetrycket i Sverige märkbart högre än i andra länder. Inkomstskatten steg och även den indirekta beskattningen blev allt viktigare. Omsättningsskatten återinfördes 1960 och ersattes 1969 av en mervärdesskatt, moms. Skattekvoten steg från 21 procent 1950 till 40 procent 1970.

Perioden efter 1975

Skatteuttaget fortsatte att stiga snabbt under 1970-talet och skattekvoten 1977 var 53 procent. Under 1980-talet varierade skattekvoten mellan 50 och 55 procent. Skattesystemet möjliggjorde olika former av skatteplanering vilket medförde ett behov att reformera beskattningen. Detta skedde främst genom skattereformen 1990/91. Reformen innebar sänkta skattesatser som finansierades genom bredare skattebaser och höjda indirekta skatter. Året före skattereformen, 1990, låg skattekvoten på 56 procent. Åren efter skattereformen sjönk den till runt 50 procent men har mot slutet av 1990-talet stigit igen och är år 1999 54 procent.

14 Svenska skatter i internationell jämförelse

I kapitel 14 jämförs skatterna i Sverige med skatterna i övriga länder i EU och OECD. Det är dock viktigt att vara medveten om att det finns *skillnader i regelsystem* mellan olika länder vilket gör jämförelser svåra. Även *statistikens kvalitet* varierar mellan länderna.

Jämförelser av BNP

Bruttonationalprodukten, BNP, används ofta för att beskriva levnadsstandard. För att komma ifrån skillnader i BNP som beror av skillnader i ländernas prisnivåer kan man använda s.k. *köpkraftsparitetstal* (PPP, purchasing power parities). Sverige kom 1997, när det gäller BNP per invånare mätt i PPP, först på 19:e plats bland OECD-länderna.

Skattekvoten

Skattekvoten, *de totala skatternas andel av BNP*, brukar användas för att studera skattestrukturen i olika länder. I Sverige, där många transfereringar är beskattade, blir skattekvoten högre än i andra länder. Likaså ingår de lagstadgade socialavgifterna som en del i skatte-

kvoten i Sverige. I en del andra länder, där sådana avgifter tas ut efter avtal med arbetsmarknadens parter, blir skattekvoten lägre. Skattekvoten i Sverige var 54,1 procent 1997 att jämföra med genomsnittet för EU och OECD på 42,6 respektive 38 procent. Skattekvoten i Sverige ökade kraftigt under 1970-talet. Skillnaden mellan den svenska skattekvoten och genomsnittet för EU var störst från mitten av 1980-talet fram till skattereformen 1990/91.

Skatt på arbete

Ett sätt att göra internationella jämförelser som är mer neutrala i förhållande till hur skatte- och bidragssystemen är uppbyggda är att mäta den *disponibla inkomsten*. Sverige ligger här ganska lågt. I fem länder (däribland Danmark och Finland) får en ensamstående industriarbetare med en genomsnittlig lön mindre kvar än i Sverige. För den som är gift med två barn är den disponibla inkomsten lägre i endast tre länder.

Den högsta *marginalskatten* i Sverige är bland de högsta i OECD och inträder vid en lägre nivå än i de flesta andra länder. För medelinkomsttagare är dock marginalskatterna inte särskilt höga i Sverige. De allra högsta marginalskatterna, både för hög- och medelinkomsttagare, finns i Danmark, Belgien och Tyskland.

Skatt på kapital

Skattebaserna i kapitalbeskattningen är rörliga vilket sätter gränser för hur hög den kan vara utan att kapitalet flyttar utomlands. Skatten på *reavinst* är betydligt högre i Sverige än i resten av EU-länderna. Endast ett fåtal länder, däribland Sverige, har *förmögenhetsskatt*. Även om skattesatsen för företagets vinster, "bolagskatten", är förhållandevis låg i Sverige gör *dubbelbeskattningen* – utdelningsinkomster beskattas först hos företagen och sedan hos aktieägarna – att skattesatsen blir relativt hög.

Skatt på varor och tjänster

EU har fastställt miniminivån för normalskattesatsen på moms till 15 procent. Medlemsländerna kan dock tillämpa två reducerade skattesatser vilket gör moms-skattesatserna varierar kraftigt inom EU. Sverige har tillsammans med Danmark den högsta normala moms-skattesatsen bland EU-länderna, 25 procent.

EU:s punktskattesystem omfattar gemensamma regler för beskattning av bränslen, alkohol och tobak. Sveriges punktskatter på *bensin* ligger nära genomsnittet för EU. När det gäller *vin och sprit* har Sverige de högsta skattesatserna i EU, tätt följt av Irland (vinskatten) och Finland (sprints-katten). *Tobaksskatten* i Sverige ligger under EU:s miniminivå (är tillåtet under en övergångsperiod). De, trots detta, höga priserna på tobak i Sverige beror bl.a. på den höga momsen och höga marginaler i handeln.

*Att beskatta och behaga är icke människan givet,
lika litet som att älska och vara klok.*

EDMUNDE BURKE

1 Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras en ekonomisk och historisk referensram som bakgrund till redovisningen av enskilda skatter i efterföljande kapitel. Introducerade perspektiv och begrepp kan bidra till tolkningen av olika statistiska data.

I det första avsnittet skisseras kortfattat ett skattesystems olika uppgifter. Olika beskattningsprinciper behandlas i det andra avsnittet. I det tredje avsnittet introduceras en ekonomisk klassificering av de svenska skatterna.

Avslutningsvis anläggs ett historiskt perspektiv, där huvuddragen i de senaste decenniernas utveckling på skatteområdet redovisas.

1.1 Skattesystemets huvuduppgifter

Det svenska skattesystemets faktiska utformning och utvecklingen på skatteområdet präglas av den sammanvägning av olika tänkbara skattepolitiska mål som görs vid olika tidpunkter. I detta avsnitt värderas inte dessa olika mål och vad de betytt för de svenska skatternas utformning och utveckling. I stället redovisas de olika huvuduppgifter som skattesystemet har och kan ha. I den skatteekonomiska litteraturen är dessa huvuduppgifter knutna till de olika slag av verkningar som skatter har på ekonomin.

1.1.1 Finansieringen av offentliga utgifter

En första och helt grundläggande uppgift för skattesystemet är att finansiera offentliga utgifter. I ekonomiskt avseende handlar detta *fiskala* syfte om att skapa ett realekonomiskt utrymme för den offentliga sektorns resursanspråk. Utan en begränsning av hushållens och företagens resursanspråk kommer samhällets knappa produktionsresurser att överutnyttjas med risker för inflation.

Det fiskala syftet handlar alltså om den *reala* användningen av samhällets resurser och dess fördelning på realekonomiska storheter som privat konsumtion, privata investeringar, offentlig konsumtion och offentliga investeringar. Inom ramen för en balans mellan dessa reala storheter kan skattesystemet finansiera transferingar som går tillbaka till den privata sektorn i ekonomin, till hushåll och företag. Exempelvis påverkas hushållens disponibla inkomster, som i hög grad bestäm-

mer den privata konsumtionen, i betydande omfattning av skattefinansierade transfereringar.

Utöver det grundläggande fiskala syftet brukar skattesystemet tilldelas tre kompletterande huvuduppgifter.

1.1.2 Stabiliseringspolitiken

Bakom det fiskala syftet ligger önskemål om samhälls-ekonomisk balans. Det handlar om traditionella stabiliseringspolitiska makromål för den ekonomiska politiken som full sysselsättning, stabil prinsnivå och balans i förhållande till omvärlden. Med varierande styrka har skattepolitiken under en lång följd av år utformats med hänsyn till dessa mål, där politikens inverkan på exempelvis privat konsumtion och privata investeringar har varit centrala frågor.

1.1.3 Fördelningspolitiken

En annan huvuduppgift för skattesystemet gäller dess inverkan på inkomst- och förmögenhetsfördelningen i samhället. I första hand handlar det om skatternas omfördelning av inkomster mellan individer eller grupper på olika *inkomstnivåer*, d.v.s. skatternas effekter på den s.k. *vertikala* inkomstfördelningen.

Vid sidan av det vertikala rättvisebegreppet finns också en föreställning om s.k. horisontell rättvisa, där den fördelningspolitiska frågan i stället handlar om att individer med samma totala inkomster (eventuellt på samma välfärdsnivå) skall beskattas på ett likvärdigt sätt ('lika skall beskattas lika'). I 1990-91 års skattereform spelade principen om horisontell rättvisa en central roll. En förbättrad balans mellan beskattningen av kapital- och arbetsinkomster utgjorde en viktig dimension i olika likformighetsträvanden liksom önskemålen att beskatta olika slag av arbetsinkomster respektive olika slag av kapitalinkomster på ett likvärdigt sätt.

1.1.4 Allokeringspolitiken

Förutom att skatter påverkar resursanvändningen mellan privat och offentlig sektor inverkar de också på effektiviteten i den privata resursanvändningen. Det handlar här om avvägningen mellan konsumtion och sparande, mellan olika slag av sparande och konsumtion, mellan arbete och fritid och mellan olika slag av investeringsprojekt och skatternas inverkan på individernas välfärd.

Samhällsekonomiska kostnader beaktas

För de allra flesta skatter gäller att de i mindre eller större utsträckning styr hushålls och företags val mellan olika aktiviteter. Genom denna styrning påverkas effektiviteten i samhällets användning av olika resurser. I vissa avseenden kan styreffekterna vara åsyftade. Exempelvis påverkar miljörelaterade skatter eller alkohol- och tobaksskatter prisbildningen så att individer och företag i sina beslut kommer att beakta olika slag av samhällsekonomiska kostnader i form av miljöförstöring och negativa hälsoeffekter. Sådana s.k. Pigou-skatter har en viktig funktion i det att de kan bidra till att exempelvis negativa miljöeffekter beaktas, "internaliseras", i prisbildningen.

Skattens påverkan styrs av priskänsligheten

Men skatter ger också i allmänhet upphov till icke avsedd styrning och effektivitetsförluster i form av s.k. överskottsbrödor. Med överskottsbrödan av en skatt avses den förlust av privat välfärd som uppkommer utöver den köpkraftsindragning som mäts genom de inkomster skatten ger för det offentliga¹. Storleken på dessa effektivitetsförluster är förutom skattesatsernas höjd också beroende av hur pass priskänsliga efterfrågan och utbudet är på den aktuella marknaden. Priskänsligheten är betydelsefull då den bestämmer hur mycket en skatt påverkar individers eller företags val. Hög priskänslighet medför att exempelvis individens faktiska konsumtionsval vid skatter kommer att avvika mer från valet av konsumtionsnivå- och sammansättning i frånvaro av skatter än vid en låg priskänslighet. Beskattning av ekonomiska aktiviteter med hög priskänslighet medför därför större välfärdsförluster än om skattebaser med låg priskänslighet väljs.

Avvägning med effektivitets- och fördelningsmål

Det faktum att olika skatter kan ge olika stora välfärdsförluster är en grundläggande föreställning bakom tankarna på en s.k. optimal beskattning. Vid optimal beskattning skall skatterna skall tas ut på ett sådant sätt att de totala effektivitetsförlusterna minimeras. I praktiken är det ofta svårt att utforma en optimal skattestruktur. Förutom administrativa problem kan kunskapen om efterfrågans och utbudets priskänslighet vara otillräcklig. Därutöver aktualiseras en sammanvägning med fördelningspolitiska mål. Om man bekänner sig till principen om horisontell rättvisa ('likar skall beskattas lika') talar detta för enhetliga skattesatser (jfr. 1990-91 års skattereform). Betonas i stället principen om vertikal rättvisa uppkommer ibland en konflikt: Det är förhållandevis vanligt att nödvändighetsvaror, exempelvis mat, där efterfrågan är förhållandevis prisokänslig, utgör en stor andel av låginkomsttagarnas konsumtion. I den faktiska skattepolitiken görs därför en avvägning att göras med effektivitets- och fördelningsmål.

1.2 Grundläggande beskattningsprinciper

Nära förknippade med olika fördelningspolitiska aspekter på skattesystemets utformning är två grundläggande beskattningsprinciper, intresseprincipen och skatteförmågeprincipen. Utöver dessa finns ett antal andra principer, bl.a. neutralitetsprincipen som i korthet innebär att skatterna skall styra så lite som möjligt. Dessa alternativa principer behandlas inte här.

1.2.1 Intresseprincipen

Enligt intresseprincipen skall skatteuttaget knytas till olika gruppers intresse av olika slag av offentlig verksamhet. Det kan handla om offentliga investeringar i infrastruktur av olika slag, där skatten tas ut av dem som särskilt drar nytta av investeringen. Enligt denna princip får skatterna karaktär av avgifter, som debiteras för en viss tjänst.

1.2.2 Skatteförmågeprincipen

Enligt skatteförmågeprincipen skall skatten utgå efter de skattskyldigas förmåga att betala skatten. Enligt vissa tolkningar av principen motiverar detta ett progressivt skatteuttag, där de med högre inkomster kan betala en större andel av inkomsten i skatt än de med lägre inkomster. Enligt andra tolkningar är skatteförmågeprincipen i stället förenlig med ett proportionellt skatteuttag.

Ibland har skatteförmågeprincipen använts för att motivera bolagsskatten, där bolagen antas ha en skatteförmåga utöver den hos företagens ägare. Ett annat område där skatteförmågeprincipen anförs gäller beskattningen av värdestegring på olika kapitaltillgångar (exempelvis aktier eller bostäder). Enligt ett visst synsätt antas skatteförmågeprincipen omöjliggöra beskattning av orealiserad värdestegring. Med detta synsätt görs en stark koppling mellan skatteförmågeprincipen och den s.k. realisationsprincipen, som innebär att värdeförändringar kan beskattas först när de realiseras.

Utöver intresse- och skatteförmågeprinciperna finns ett par andra centrala dimensioner på varje skatte-systems utformning som kort skall kommenteras.

1.2.3 Inkomst- och utgiftsskatt

En individs inkomst kan användas för antingen konsumtion (utgifter) eller sparande. Utmärkande för en inkomstsskatt är att skatten utgår oberoende av om inkomsten konsumeras eller sparas. Vid en utgiftsskatt, däremot, undantas på ett eller annat sätt den del av inkomsten som sparas från beskattning.

Det svenska skattesystemet, liksom nästan alla andra länders skattesystem, bygger på en inkomstsskatteprincip, även om det finns betydande inslag av utgiftsskatt (mervärdesskatten och olika slag av punktskatter på privat konsumtion).

1) För den enskilde individen kan överskottsbrödan "mätas" som den extrabetalning, utöver den faktiska skatt han erlägger, han är beredd att göra för att slippa skatten.

1.2.4 Nominell och real beskattning

En andra central dimension gäller i vilken utsträckning olika skattebaser skall justeras med hänsyn till förändringar av den allmänna prisnivån, dvs. huruvida inflationen beaktas eller ej. Frågan aktualiseras i första hand vid utformningen av inkomstskatten men har också bäring på utformningen av olika varuskatter.

Vid *nominell* beskattning beaktas ej det förhållandet att realvärdet hos en viss nominell inkomst kommer att sjunka i tider av inflation. Vid beskattningen av *arbetsinkomster* kan det reala skatteuttaget *mellan* olika år hållas oförändrat genom en indexerad skatteskala, där olika skiktgränser och avdrag inflationsjusteras. I Sverige tillämpas ett sådant system sedan 1990-91 års skattereform.

Frågan om nominell eller real beskattning är också aktuell vid utformningen av skatterna på *kapitalinkomster*, där vid inflation såväl tillgångars som skuldernas reala värde urholkas *under* beskattningsåret. Utan inflationskorrigering av skattebasen kommer inflationen att höja det reala skatteuttaget på ränteinkomster stiger samtidigt som de reala ränteutgifterna efter skatt sjunker. För Sveriges del, där de nominella kapitalinkomster beskattas, begränsas detta problem genom att en förhållandevis låg skattesats (30 %) tillämpas.

För varuanknutna skatter där skatteuttaget är knutet till konsumtionens volym, ej dess värde, kommer i normalfallet det reala skatteuttaget att sjunka i perioder av inflation. Det reala skatteuttaget kan upprätthållas antingen genom årsvisa beslut av riksdagen eller genom en lagreglerad, automatisk indexering av skattesatserna. I Sverige tillämpas i princip det senare systemet sedan 1993.

1.3 En ekonomisk klassificering av olika skatter

En ekonomisk klassificering av skatter kan ske på många olika sätt. Den indelning som presenteras i detta avsnitt, och som innebär att de olika skatterna antingen ses som skatter på arbete eller på kapital, är förhållandevis vanlig i den ekonomiska litteraturen. Dessförinnan skall dock en annan möjlig och vanligt förekommande distinktion introduceras.

1.3.1 Direkta och indirekta skatter

Sedan lång tid tillbaka brukar de olika skatterna indelas i direkta och indirekta skatter. Med *direkta* skatter avses sådana som utgår på inkomster och förmögenheter. De främsta exemplen i Sverige är den statliga och kommunala inkomstskatten, såväl på förvärvsinkomster som kapitalinkomster.

Med indirekta skatter avses sådana skatter som utgår vid omsättning av varor och tjänster. Till denna grupp hör mervärdesskatten, men även specifika konsumtionsskatter, punktskatter, som skatterna på exempelvis alkohol och tobak. Till de indirekta skatterna räknas oftast också arbetsgivaravgifter och andra socialavgifter som utgår på lönesumman eller på egen-

företagares inkomster. Klassificeringen av dessa som skatter är emellertid inte självklar då de i varierande omfattning ger sociala förmåner (se nedan för distinktionen mellan skatt och avgift)

1.3.2 Skattesubjekt och skatteobjekt

En mer ekonomiskt orienterad karakteristik av de direkta och indirekta skatterna kan utgå från begreppen skattesubjekt och skatteobjekt. Med skattesubjekt avses den som är skattskyldig, dvs. den som har att erlagga skatten och är formellt betalningsskyldig. Skatteobjektet, däremot, är den som bär den faktiska bördan av skatten genom att reala disponibla inkomsten sjunker. En avvikelse mellan skattesubjekt och skatteobjekt uppkommer i det fall marknadsförhållandena gör det möjligt för skattesubjektet att undgå bördan av skatten genom att vältra över skatten på andra grupper (konsumenter, löntagare, pensionärer, kapitalägare m.fl.)

Övervältring av skatter

I praktiken uppkommer avvikelsen mellan skattesubjekt och skatteobjekt genom att olika priser i ekonomin påverkas av skatten. Exempelvis kan en höjning av arbetsgivaravgiften, där företagen är skattesubjekt, påverka konsumentpriserna, lönerna eller vinsterna. Därigenom kommer konsumenter, löntagare och företagens ägare att i vissa proportioner få bära bördan av den avgift/skatt för vilken företagen är formellt betalningsskyldiga. Ekonomer talar här om skatters *incidens*, ett fenomen som just handlar om hur olika skatter övervältras.

Direkta skatter kan då definieras som sådana skatter som inte övervältras från skattesubjektet. Bördan av skatten "stannar" hos den skattskyldige. Motsatsvis är indirekta skatter sådana skatter som övervältras. Hur olika skatter övervältras är i grunden empiriska frågor som handlar om priskänsligheten på olika marknader. Därmed blir med nödvändighet varje gränsdragning mellan direkta och indirekta skatter något godtycklig. Ibland brukar gränsdragningen göras normativt, där man säger att indirekta skatter är sådana skatter som inte avses att bäras av skattesubjektet.

Skatten betalas in av någon annan

En skatt kan definieras som direkt skatt enligt ovanstående definition även om skatten ifråga levereras in av någon annan än den formellt skattskyldige. I det svenska inkomstskattesystemet tillämpas en teknik med uttag av *preliminärskatt*, där exempelvis arbetsgivaren å den skattskyldiges vägnar betalar in skatten under inkomståret. Detsamma gäller sedan ett antal år tillbaka för inkomstskatten på bankräntor och vissa aktieutdelningar. Detta innebär naturligtvis inte att dessa inkomstskatter i någon ekonomisk mening övervältras på arbetsgivare eller banker och att de därför skulle klassificeras som indirekta skatter.

Direkta skatter kan påverka ekonomin utan att de övervältras. Exempelvis påverkar inkomstskatten på arbetsinkomster utbudet av arbetskraft, oklart dock med vilken styrka, vilket kan medföra effekter på sysselsättning och tillväxt.

1.4 En fördelning av de svenska skatterna

Indelningen i direkta och indirekta skatter, baserad på överensstämmelse mellan skattesubjekt och skatteobjekt (och bristen på överensstämmelse) kan kombineras med en annan indelning. Denna innebär att skatterna klassificeras utifrån om de är att betrakta som skatter på arbete eller skatter på kapital. Arbete och kapital antas därvid utgöra de primära produktionsfaktorerna i ekonomin.

Direkta och indirekta skatter på arbete och kapital

Med den kompletterande indelningen i skatter på arbete och skatter på kapital erhåller man *fyra* huvudgrupper av skatter, nämligen direkta och indirekta skatter på arbete samt direkta och indirekta skatter på kapital. I 1.1 Tabell har för år 1997 samtliga svenska skatter och avgifter klassificerats i dessa fyra huvudgrupper. Därutöver relateras inkomsterna från de olika skatterna till bruttonationalprodukten (BNP). I 1.2 Tabell redovisas mer detaljerade uppgifter.

Hushåll eller företag skattesubjekt

I stället för direkta och indirekta skatter skulle man också kunna tala om skatter där hushållen är skattesubjekt (de direkta skatterna) och skatter där företagen är skattesubjekt (de indirekta skatterna²). Med detta synsätt bär företagen inte bördan av någon skatt utan att bördan fördelas på företagets kunder (genom höjda priser), de anställda i företagen (genom lägre löner) eller företagets ägare (genom lägre utdelningar eller långsammare värdestegring på företagets aktier).

Ovanstående indelning av olika skatter och avgifter används bl.a. i Finansdepartementet vid beräkningar av budgeteffekter vid olika skatteförändringar. Särskilt vid bedömningen av de långsiktiga, varaktiga effekterna är det angeläget att beakta olika skatters eventuella inverkan på bl.a. andra skattebaser.

1.4.1 Direkta skatter på arbete

De direkta skatterna på arbete utgörs i första hand av statlig och kommunal inkomstskatt på förvärvsinkomster, där den kommunala inkomstskatten utgör den helt dominerande inkomstkällan för den offentliga sektorn. Till gruppen direkta skatter på arbete räknas även de under senare år introducerade allmänna egenavgifterna till sjukförsäkringen och till det nya pensionssystemet. För en kommentar till distinktionen mellan skatter och avgifter, se avsnittet om indirekta skatter på arbete.

1.1 Tabell.

Skatter och avgifter på arbete och kapital år 1997, fördelning på olika hushåll och företag, procent av BNP.

Taxes and charges on labour and capital on households and companies in 1997, percent of GDP.

Hushåll <i>Households</i>	% av BNP <i>% of GDP</i>	Företag <i>Companies</i>	% av BNP <i>% of GDP</i>
Arbete (labour)			
Statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster <i>(federal income tax on income from employment and business)</i>	1,7	Arbetsgivaravgifter <i>(employer's contribution)</i>	14,0
Kommunal inkomstskatt på förvärvsinkomster <i>(local income tax on income from employment and business)</i>	16,4	Egenföretagaravgifter	0,3
Allmänna egenavgifter <i>(general social security charges)</i>	2,7	Särskild löneskatt	0,6
		Mervärdesskatt (VAT)	7,3
		Punktskatter på privat konsumtion <i>(excise duties on private consumption)</i>	3,6
		Punktskatter på näringslivets faktoranvändning <i>(excise duties on trade and industry's factor use)</i>	1,3
Summa arbete, hushåll (Sum labour, households)	20,8	Summa arbete, företag (sum labour, companies)	27,1
Kapital (capital)			
Statlig inkomstskatt på kapitalinkomster <i>(federal income tax on incomes from capital)</i>	0,7	Bolagsskatt <i>(corporation tax)</i>	2,7
Fastighetsskatt (property tax)	0,9	Fastighetskatt <i>(property tax)</i>	0,7
Förmögenhetsskatt m.m. (wealth tax etc.)	0,5	Avkastningsskatt pensioner <i>(return tax, pensions)</i>	0,7
Summa kapital, hushåll (sum capital, households)	2	Summa kapital, företag (sum capital, companies)	4,1
Totalt hushåll (total, households)	22,8	Totalt företag (total, companies)	31,2
Ej fördelade skatter (undistributed taxes)	0,2	Summa skatter (total taxes)	54,2

2) Detta innebär att inkomstskatten för juridiska personer betraktas som en indirekt skatt, något som avviker från den gängse terminologin, där denna skatt räknas till de direkta skatterna.

1.4.2 Indirekta skatter på arbete

Den första och helt dominerande gruppen bland de indirekta skatterna på arbete utgörs av lagstadgade socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter och egenföretagarnas motsvarighet till dessa, de s.k. egenföretagaravgifterna (de senare skall skiljas från de allmänna egenavgifterna). Till detta kommer den särskilda löneskatten (se nedan). Arbetsgivaravgifterna klassificeras som skatter på arbete då de, åtminstone i ett längre tidsperspektiv, får antas bäras av löntagarna genom lägre reallöner.

1.4.3 Skatter och avgifter

För arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna gäller att dessa har en dubbel karaktär, då de i ekonomisk mening delvis är att betrakta som skatter, delvis kan ses som avgifter.

Förmån kopplad till avgiften

Distinktionen mellan *skatt* och *avgift* är av central betydelse. Skatter kännetecknas av att de är obligatoriska och att skattebetalningen inte utlöser någon förmån direkt kopplad till betalningen. Till skillnad från detta gäller att avgifter visserligen också kan vara obligatoriska men att det finns en förmån direkt kopplad till betalningens storlek. Ofta talar man om att avgifter baseras på försäkringsmässiga grunder, där inbetalningen svarar mot nuvärdet av framtida utbetalningar av förmåner med hänsyn tagen till olika slag av risker.

I princip bör vid en redovisning av skatteuttaget på arbete avgiftsinkomsterna justeras ned genom att de förmånsgrundande delarna tas bort. En sådan korrigering skulle bygga på de schabloner som lades fast i 1990-91 års skattereform. Dessa schabloner ligger till grund för den särskilda löneskatt som introducerades i skattereformen och som i tabellen också hänförs till de indirekta skatterna på arbete. Det finns emellertid vissa problem med att tillämpa schablonerna vid en justering av faktiska avgiftsinkomster, varför någon korrigering inte skett. Detta innebär att skatteuttaget på arbete över-skattas i tabellredovisningen. Detta gäller också för redovisningen för de allmänna egenavgifterna (se ovan).

1.4.4 Konsumtionsskatter som indirekta skatter på arbete

Till de indirekta skatterna på arbete kan också räknas mervärdesskatten och samtliga punktskatter på varor och tjänster. Detta kan motiveras på följande sätt.

Konsumtionsskatter skatt på arbete eller kapital?

I en ekonomi med två primära produktionsfaktorer (här bortses från energi och andra naturresurser) gäller frågan huruvida skatter på konsumtion skall uppfattas som en skatt på arbete eller en skatt på kapital. Kännetecknande för en skatt på kapital är att den driver in en kil mellan avkastningen före skatt och avkastningen efter skatt. Frågan blir då om en skatt på konsumtion kan vara en skatt på kapital.

Antag att en person avstår från att konsumera 100 kr i dag, sparar detta belopp i ett år och därefter konsu-

merar det sparade beloppet inklusive ränta. Om räntan är tio procent blir konsumtionen nästa år 110 kronor. Antag vidare att konsumtionsskatten uppgår till 20 procent av det konsumerade värdet. Detta innebär att personen i dag avstår från ett reall konsumtionsvärde på 80, vilket är det belopp som uppoffras om man avstår från konsumtion på 100 inklusive konsumtionsskatten. Nästa år uppgår motsvarande reala konsumtionsvärde till 88 kronor (80 procent av 110). I reala termer har alltså personen sparat 80 i dag för att kunna konsumera 88 nästa år, dvs. avkastningen på det sparade kapitalet uppgår till tio procent. Nu är detta en avkastning efter skatt. Före skatt har individen i dag avstått från 100 för att nästa år kunna konsumera 110, likaledes före skatt. Men detta innebär att avkastningen före skatt på det sparade kapitalet också är tio procent, dvs samma nivå som avkastningen efter skatt. Följaktligen kan inte konsumtionsskatten vara en skatt på kapital och blir därmed en skatt på arbete.

Permanent skatt på arbete, tillfällig på kapital

Att konsumtionsskatterna är skatter på arbete gäller om dessa skatter är oförändrade över tiden. Man säger därför att konsumtionsskatterna kan ses som en *permanent* skatt på arbete. Antag i stället att konsumtionsskattesatsen höjs, exempelvis genom att mervärdesskattesatsen höjs. Detta medför att de reala konsumtionsmöjligheterna för en individ med en viss nominell förmögenhet kommer att reduceras. Konsumtionsskatterna kan i detta fall uppfattas som en skatt på kapital, men i detta fall som en *tillfällig* skatt på kapital.

Klassificeringen av konsumtionsskatter som en skatt på arbete gäller alltså i ett fortvarighetstillstånd där konsumtionsbeskattningen antas vara oförändrad. Detta synsätt tillämpas också när man analyserar beskattningens inverkan på individernas arbetsutbud och i definitionen av den s.k skattekilen.

Skattekil- den totala marginaleffekten

Med skattekil avses den totala marginaleffekten på en extra arbetsinsats. Därvid beaktas förutom socialavgifterna (skattedelen av dessa, se ovan) och inkomstskatten på förvärvsinkomster också konsumtionsskatterna. Skattekilen kommer därmed att ange skillnaden mellan ökningen av arbetsgivarens kostnad för arbetskraften, ibland kallad den reala produktlönen, och ökningen av individens reala köpkraft med hänsyn tagen till alla förändringar av skatter (och inkomstberoende bidrag) som påverkas av inkomstökningen, ibland kallad den reala konsumtionslönen.

1.4.5 Olika marginalskattebegrepp – några räkneexempel

Skattekilen kan uppfattas som en slags utvidgad *marginals-katt*, som avviker från andra marginalskattebegrepp. Med hjälp av några starkt stiliserade räkneexempel kan skillnaden mellan alternativa begrepp illustreras. Därvid förutsätts ett skattesystem, där socialavgifterna uppgår till 30 procent och där dessa för enkelhets skull antas vara skatter i sin helhet. Den kommunala inkomst-

skatten uppgår också till 30 procent. För den aktuella individen gäller att han betalar statlig inkomstskatt med 20 procent på en inkomstökning. Vidare antas de allmänna egenavgifterna, som är avdragsgilla mot inkomstskatten, uppgå till tio procent. Konsumtionsskatterna antas utgöra 20 procent av inkomsten efter alla inkomstskatter; här förutsätts alltså individen på marginalen konsumera hela sin disponibla inkomst.

Med marginalskatt avses vanligen ökningen av den vanliga inkomstskatten som andel av en ökning av inkomsten före inkomstskatt. Vid en ökning av lönen på 100 kommer individen i det stiliserade skattesystemet att betala 50 (30+20) i extra skatt. Marginalskatten är därmed 50 procent $[(30+20)/100]$.

Beaktas även de allmänna egenavgifterna kan man tala om ett annat marginalskattebegrepp. På en löneökning om 100 utgår först egenavgifter på 10. Eftersom dessa är avdragsgilla vid beräkningen av statlig och kommunal inkomstskatt kommer basen för ökningen av de senare skatterna att uppgå till 90 (100-10) och ökningen av dessa skatter blir 45 $[(0,3+0,2)*90]$. Till sammans med ökningen av egenavgifter ger detta en ny marginalskatt på 55 procent $[(10+45)/100]$. Detta brukar ibland kallas den "synliga" marginalskatten.

Slutligen skall skattekiln, det mest utvidgade marginalskattebegreppet, beräknas. Löneökningen på 100 leder i detta fall till en ökning av arbetsgivaravgiftskostnad med 130, eftersom arbetsgivaravgifter utgår på löneökningen. Dessa 130 utgör basen för beräkningen av skattekiln. Skatteökningen ges av ökade arbetsgivaravgifter på 30, ökad allmän egenavgift på 10 och ökade inkomstskatter på 45. Därtill kommer en konsumtionsskatteeffekt som baseras på ökningen av individens disponibla inkomst. Denna ökning uppgår till 45 (100-10-45), vilket med en konsumtionsskattesats på 20 procent ger en ökad konsumtionsskatt på 9 $(0,2*45)$. Den totala skatteökningen blir då 94 $(30+10+45+9)$. Om detta relateras till ökningen av lönekostnaden på 130 erhålls en skattekil på 72,31 procent $(94/130)$. Om konsumtionsskatteeffekten skulle exkluderas erhålls en skattekil på 65,38 procent $(85/130)$.

Räkneexemplen illustrerar att det finns stora skillnader mellan olika marginalskattebegrepp.

1.4.6 Punktskatter på näringslivets faktoranvändning

Mervärdesskatten och punktskatter på privat konsumtion kan alltså uppfattas som skatter på arbete. Frågan är då vad som gäller för de punktskatter som utgår på näringslivets faktoranvändning, exempelvis den koldioxidskatt som utgår på näringslivets energianvändning. Detta är i hög grad en empirisk fråga och klassificeringen är ingalunda självklar. Den empiriska frågan gäller i vilken utsträckning skatter på energi kommer att vältras över på andra skattebaser. När dessa punktskatter i tabellen redovisas som (implicita) skatter på arbete har följande synsätt tillämpats.

Övervältring på produktionsfaktorn arbete

En första fråga gäller om producenten kan övervältra en skattehöjning "bakåt" på producenter i tidigare led.

I den utsträckning priserna på exempelvis energi är internationellt givna, d.v.s. ej påverkas av den svenska efterfrågan, något som gäller för exempelvis oljeprodukter, är en sådan övervältring inte möjlig. Därmed reduceras frågan om övervältring till att gälla bördans fördelning mellan de primära produktionsfaktorerna arbete och kapital. Denna fördelning beror på vilken av dessa faktorer som kännetecknas av den högsta utbudselasticiteten. Detta handlar om den relativa känsligheten i utbudet av arbete och kapital vid förändringar i löner och kapitalavkastning.

I en öppen ekonomi som den svenska, där *kapital*marknaden i allt större utsträckning blir integrerad med de internationella *kapital*marknaderna och där *produkt*priserna, i alla händelser på den konkurrensutsatta sektorns produkter, är givna på de internationella marknaderna kommer avkastningen efter skatt på realkapital i allt väsentligt att vara internationellt bestämd. Detta gäller på lång sikt. På kort och på medellång sikt kan avkastningen sjunka som ett resultat av höjda insatsfaktorpriser. Denna sänkta avkastning tenderar dock att dämpa investeringsaktiviteten vilket på lång sikt resulterar i ett lägre kapitalbestånd (per sysselsatt). Detta tenderar att återställa kapitalavkastningen efter skatt till den internationellt givna nivån och att reducera reallönerna. På detta sätt sker på lång sikt en övervältring på produktionsfaktorn arbete.

För det fall företagen har möjlighet/väljer att vältra över skatten på produktpriserna kommer detta att vid rörliga växelkurser att ge en nedskrivning av den svenska kronan. Detta tenderar att höja den inhemska prisnivån och därmed urholka realvärdet av den privata konsumtionen. Till den del transfereringar till hushållen inte är fullständigt prisindexerade kommer bördan av faktorskatten att fördelas mellan löntagare och transfereringsmottagare (framför allt pensionärerna). Eftersom transfereringar kan uppfattas som uppskjuten arbetsinkomst gäller även i detta fall att faktorskatten blir en (implicit) skatt på arbete.

Med ovanstående synsätt kan man följaktligen uppfatta skatter på näringslivets faktoranvändning som en indirekt skatt på arbete på samma sätt som gäller för arbetsgivaravgifterna. För att markera att klassificeringen inte är självklar, särskilt på kort och medellång sikt, har dock dessa skatter särredovisats i tabellen.

Särskilda skatter på energiproduktion

Ovanstående gäller för indirekta skatter på näringslivets faktoranvändning. Bland punktskatterna finns förutom de speciella konsumtionsskatterna och faktorskatterna ett antal övriga skatter som utgår på produktionen och där situationen är något annorlunda. Det handlar här om energiproduktionen, där det finns en särskild skatt på kärnkraftsel och en fastighetsskatt på vattenkraftverk. Till den del förhållandena på energi-marknaderna är sådana att dessa skatter kan vältras över på energipriset gäller samma synsätt som för faktorskatterna och dessa skatter blir därmed skatter på arbete. Om de däremot fungerar som en skatt på "övervinster" i viss energiproduktion skall skatterna i stället klassificeras som en skatt på kapital.

1.4.7 Direkta skatter på kapital

Till de direkta skatterna på kapital hänförs den (statliga) inkomstskatten på fysiska personers kapitalinkomster i form av räntor, utdelningar och realisationsvinster. Av tabellen framgår att denna skatt under det aktuella året gav ett begränsat överskott. Detta förklaras av att skatten på de positiva kapitalinkomsterna (inkomsträntor, utdelningar och reavinster) endast i liten omfattning överstiger de skattereduktioner som medges för utgiftsräntor och realisationsförluster³.

Till denna grupp hör också förmögenhetsskatten, som i allt väsentligt betalas av fysiska personer, och skatterna på arv och gåvor.

Slutligen har fastighetsskatten, till den del den utgår på privatbostäder, hänförs till de direkta skatterna på kapital.

1.4.8 Indirekta skatter på kapital

Till denna grupp av skatter hör inkomstskatten för juridiska personer, eller i dagligt tal bolagsskatten. Denna klassificeras som en indirekt skatt på kapital då den till skillnad från skatten på personliga kapitalinkomster i princip kan övervältras på andra grupper i samhället. I en öppen ekonomi som den svenska, där företagen möter ett på de internationella kapitalmarknaderna bestämt avkastningskrav, tenderar exempelvis förändringar i bolagsskatteuttaget att på lång sikt via förändrade investeringar påverka reallönenivån i ekonomin (jfr resonemanget ovan om faktorskatter). Exemplet illustrerar att bolagsskatten om man anlägger ett långsiktigt tidsperspektiv också skulle kunna uppfattas som en implicit skatt på arbete.

Den del av fastighetsskatten, som betalas av juridiska personer, räknas också till de indirekta skatterna på kapital då skatten kan övervältras på andra grupper (bl.a. hyresgäster).

Till gruppen indirekta skatter på kapital har slutligen förts den särskilda avkastningsskatt som utgår på visst pensionskapital (se kapitel 4). Bördan av denna skatt faller på pensionsspararna även om försäkringsbolagen och pensionssparinstituten är skattskyldiga.

1.4.9 Skatt på sparande och skatt på investeringar

I anslutning till resonemanget om direkta och indirekta skatter på kapital kan en central distinktion göras. De direkta skatterna på kapital kan uppfattas som en skatt på *svenskars sparande*. De indirekta skatterna på kapital (med undantag för avkastningsskatten på pensions-sparande), däremot, kan uppfattas som en skatt på *investeringar i Sverige*. Alternativt talar man ibland om skatter på sparande som skatt på ägt kapital medan skatterna på investeringar ses som skatt på i Sverige *använt* kapital.

Beroende av de internationella kapitalmarknaderna

Att man kan tala om skatter på sparande och skatter på investeringar har att göra med den svenska ekonomins öppenhet, särskilt beroendet av de internationella kapitalmarknaderna. Det senare beroendet innebär att den identitet mellan sparande och investeringar som måste gälla för en sluten ekonomi bryts genom att *svenskars sparande* kan finansiera (real)investeringar i utlandet och genom att (real) investeringar i Sverige kan finansieras genom utlänningars sparande.

Den svenska ekonomins öppenhet medför att förändringar i exempelvis beskattningen av personliga kapitalinkomster i första hand får antas påverka svenskars sparande men inte nödvändigtvis investeringarna i Sverige. På motsvarande sätt medför förändringar i exempelvis bolagsskatten i första hand att investeringarna påverkas medan effekterna på svenskars sparande är mer oklar.

Distinktionen tydlig på lång sikt

I vilket utsträckning ovanstående distinktion gäller är en *empirisk* fråga. För mindre företag kan hävdas att dessa för sin kapitalförsörjning på olika sätt är avgränsade från de internationella kapitalmarknaderna. Då kan förändringar i den personliga kapitalbeskattningen påverka investeringarna i dessa företag och att på motsvarande sätt kan förändringar i företagsskattegränserna påverka ägarnas och långgivarnas sparande. På lång sikt, och som en följd av en allt större internationell integration, torde dock distinktionen mellan de direkta och indirekta skatterna på kapital att bli allt mer tydlig vad avser deras olikartade verkningar på sparande och investeringar i Sverige.

3) Detta innebär att en sänkning eller ett borttagande av den personliga kapitalinkomstskatten skulle ge en begränsad försvagning av de offentliga finanserna. Detta gäller emellertid vid en rent statistisk beräkning; ett lägre skatteuttag på kapitalinkomster skulle öka avståndet till beskattningen av arbetsinkomster och därmed ge incitament till skattebetingad omvandling av arbetsinkomster till kapitalinkomster (se särskilt situationen för fåpersonersägda aktieföretag). Detta illustrerar den spänning som finns mellan olika önskemål dels att motverka rörligheten hos den mer eller mindre lättflyktiga kapitalskattebasen i den öppna ekonomin, dels att av interna skattepolitiska skäl upprätthålla ett likformigt skatteuttag och varaktig finansiering av offentliga utgifter. Till detta kommer de fördelningspolitiska önskemålen.

1.5 Skatter i ett historiskt perspektiv

I detta avsnitt beskrivs översiktligt de svenska skatternas utveckling under det senaste kvartseket. Beskrivningen anknyter till den övergripande statistiska redovisningen i kapitel 2 men också till de ekonomiska begrepp som introducerats tidigare i detta kapitel. Utvecklingen i ett längre tidsperspektiv redovisas i kapitel 13.

1.5.1 Från sam- till särbeskattning

Fram till i början av 1970-talet tillämpades sambeskattnings av giftas inkomster, vilket innebar att makars inkomster lades samman vid beskattningen. Detta innebar att skatteförmågan knöts till hushållet, inte till de enskilda individerna i hushållet. I kombination med en progressiv beskattning medförde sambeskattnings att marginaeffekterna på extra arbetsinsatser kom att bli förhållandevis höga. Sett i ljuset av den parallella utvecklingen med en ökad förvärvsfrekvens bland kvinnor sågs detta som ett problem, bl.a. ur jämställdhetsynpunkt. Mot denna bakgrund infördes särbeskattning fr.o.m. inkomståret 1971.

Övergången till särbeskattning innebar emellertid inte att alla inlag av sambeskattnings försvann från skattesystemet. Sålunda finns ännu i dag kvar sambeskattnings av sammanboendes förmögenhet.

Skattefrihet för kapitalinkomster försvann vid skattereformen

Genom den införda beskattningen kom de grundavdrag som tillämpas vid beskattningen att ges till alla medlemmar i ett hushåll, inklusive barnen. Då förvärvsinkomster och kapitalinkomster (enligt den terminologi som gäller efter 1990-91 års skattereform) beskattades enligt en och samma skatteskala medförde detta att ett utrymme skapades för skattebetingade förmögenhetsöverföringar från föräldrar till barn. I kombination med de extra avdrag för kapitalinkomster som tillämpades gav detta en betydande skattefrihet för kapitalinkomster. Först i och med 1990-91 års skattereform och införandet av en separat kapitalbeskattning utan grundavdrag upphörde denna skattefrihet.

1.5.2 Från direkt till indirekt beskattning

Under det senaste kvartseket har en ökande andel av de offentliga utgifterna kommit att finansieras genom indirekta skatter. Detta har skett trots att exempelvis kommunalskatteuttaget ökat genom en höjning av den genomsnittliga utdebiteringen från 21,00 kronor år 1970 till 31,48 kronor år 1999. Andelsförskjutningen från direkta till indirekta skatter blir än mer markerad om man beaktar att olika socialförsäkringsersättningar, sjukpenning m.m. gjordes skattepliktiga under 1970-talet. Denna "bruttoficering" av transfereringarna har tenderat att upprätthålla andelen inkomster från de direkta skatterna.

Uttaget av socialavgifter ökat

Den ökande andelen för indirekta skatter reflekterar i huvudsak två förhållanden. För det första har uttaget av *socialavgifter* ökat, bl.a. för att finansiera pensionsystemet och övergången från en netto- till en brutto-princip i sjukförsäkringen. Det ökade uttaget av socialavgifter reflekterar också olika försök under 1970-talet att genom skatteomläggningar söka underlätta avtalsrörelserna. De tre s.k. Hagauppgörelserna i mitten av 1970-talet innebar att sänkningar av inkomstskatten finansierades genom ökade arbetsgivaravgifter.

För det andra har som ett led i finansieringen av offentliga sektorns utbyggnad skattesatsen i *mervärdesskatten*, som 1969 avlöste den sedan 1958 existerande omsättningsskatten, successivt höjts under perioden. I och med 1990-91 års skattereformen breddades också basen för mervärdesskatten.

Punktskatter fått större betydelse

Olika *punktskatter* har också bidragit i ökad omfattning till finansieringen av offentliga utgifter. Sedan lång tid har gällt att särskilt skatterna på alkohol- och tobak av hälsopolitiska motiv höjts i takt med inflationen. Sedan 1993 tillämpas för dessa skatter, liksom för flertalet övriga punktskatter, en automatisk indexering av skattesatserna. Tillsammans med den ökade betydelsen för mervärdesskatten har indexeringen inneburit att den *reala* karaktären på det svenska skattesystemet förstärkts. Skatterna på energi har också höjts och in-slaget av miljöstyrning har också ökat, bl.a. genom införande av koldioxidskatt år 1991.

1.5.3 Successiv breddning av skattebaserna under 1980-talet

Under 1970-talet uppmärksammades problemen med smala skattebaser i kombination med höga skattesatser. Smala skattebaser innebar bl.a. en oenhetlighet i beskattningen av olika inkomster som möjliggjorde skatteanpassningar av olika slag.

En tidig reaktion på detta problem var diskussionen i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet kring möjligheten att införa olika *bruttoskatter*, bl.a. den s.k. promsen. Några nya skatteformer infördes dock inte utan i stället gjordes förändringar i existerande system.

Ett första steg togs genom 1981 års skatteuppgörelse ("den underbara natten"). Denna innebar att den tidigare obegränsade rätten till ränteavdrag successivt begränsades under inkomståren 1983-85. Därigenom kom det skattemässiga värdet av ränteavdrag i princip att maximeras till 50 procent år 1985; för personer vars intäkter av kapital översteg utgifterna för kapital kvarstod dock rätten till fullt skattemässigt avdrag mot den aktuella marginals-katten.

Det stora steget mot basbreddningar togs dock genom 1990-91 års skattereform med betydande basbreddningar vid beskattningen av såväl förvärvs- som kapitalinkomster (se nedan).

1.5.4 Utgiftsskatt och real beskattning

Med undantag för utvecklingen efter 1991 har inflationen under det senaste kvartseket varit hög i den svenska ekonomin. Detta och önskemål att skapa ett skattesystem som verkar stimulerande på sparandet gjorde att olika modeller för utgiftsskatt och real beskattning utreddes i flera omgångar under 1980-talet. Ingen av modellerna förverkligades dock, bl.a. med hänvisning till internationella komplikationer. Från år 1984 fram till och med år 1990 innehöll dock beskattningen av juridiska personer ett reallt inslag genom den s.k. vinstdelningsskatten som var en väsentlig finansiering vid uppbyggnaden av löntagarfonder.

1.5.5 1990-91 års skattereform

1990-91 års skattereform som i allt väsentligt genomfördes i två steg under inkomståren 1990 och 1991 innebar en genomgripande förändring av stora delar av det svenska skattesystemet. Samtidigt innebar den en vidareutveckling av de tendenser som gällt sedan tidigare med ökat inslag av särbeskattning, en ökad vikt för indirekta skatter och genom betoningen av olika basbreddningar.

Syftet var ökad effektivitet och rättvisa

Genom reformen sänktes också de formella skattesatserna i syfte att åstadkomma en *samhällsekonomiskt effektivare beskattning* på olika områden. Likformighet i beskattningen av olika slag av inkomster var en ledstjärna men denna betoning av *horisontell rättvisa* förenades med önskemål att åstadkomma ett fördelningsmässigt acceptabelt utfall även mätt som effekterna på den *vertikala* inkomstfördelningen. Olika basbreddningar i syfte att förstärka den horisontella rättvisan kan också bidra, och bidrog också, till att förbättra den vertikala rättvisan.

Styrande inslag bort

Det tidigare skattesystemet med dess smala skattebaser var också ett uttryck för olika ambitioner att påverka ekonomin i *stabiliseringspolitiskt* avseende. Särskilt gällde detta företagsbeskattningen där det bl.a. fanns en möjlighet för företagen att avsätta till s.k. investeringsfonder och där fondanvändningen styrdes av offentliga beslut. För att finansiera skattebortfallet genom sänkta skattesatser togs dessa möjligheter bort. Men elimineringen av de styrande inslagen i skattesystemet motiverades också med hänvisning till tidigare erfarenheter. Dessa indikerade att det var problematiskt att styra med tillfredsställande effektivitet, bl.a. beroende på att det tar tid innan olika åtgärder får effekt.

Nominell princip

1990-91 års skattereform innebar också en renodling av en *nominell* princip vid beskattningen. Särskilt markerat var detta vid reformeringen av kapitalbeskattningen med införandet av separat, proportionell beskattning med 30 procent av nominellt definierade kapitalinkomster. Genom basbreddningar i kapitalbeskattningen försvann tidigare inslag av *skattefrihet* (olika avdrag). Dessutom eliminerades tidigare *real* inslag i beskattningen av reavinster vid försäljningen av egna hem. Genom införande av avkastningsskatt på visst pensionskapital togs också ett tidigare betydelsefullt inslag av *utgiftsskatt* bort.

1.5.6 Utvecklingen efter skattereformen

1990-91 års skattereform har utvärderats av en särskild kommitté, KUSK (SOU 1995:104). Kommittén konstaterar att de grundläggande reformprinciperna i huvudsak är intakta, även om vissa avsteg gjorts under senare år.

Ökat skatteuttag på arbete

Utvecklingen efter skattereformen har bl.a. inneburit tendenser till ett ökat skatteuttag på *arbete*, genom introduktion av allmänna egenavgifter men också genom förändringar i skatteskalen (ofullständig uppindexering av grundavdrag och skiktgränser och införande av ett extra skalsteg vid uttag av statlig inkomstskatt). Bl.a. i detta sammanhang har frågor om *tjänstesektorns* beskattning kommit att diskuteras.

I skattereformen åsyftades bl.a. att skapa ett skattesystem anpassat till omvärldens krav. Hänsynstaganden till *internationella* krav kommer att vara ett bestående inslag i den framtida skattepolitiken. Det handlar bl.a. om möjligheten att uthålligt finansiera offentliga utgifter i en miljö där flera skattebaser är rörliga över gränserna. Detta ger bl.a. nya villkor för beskattningen av kapitalinkomster men även av beskattningen av vissa varor och tjänster. Begrepp som *skattekonkurrens* och *skatteharmonisering* blir allt viktigare både som ett resultat av den allmänna internationaliseringen och av Sveriges medlemskap i EU.

Ett annat tema i den framtida skattepolitiken gäller möjligheten och önskvärheten av s.k. *skatteväxling*, som handlar om att ge ökad vikt åt skatter på miljöskadliga aktiviteter samtidigt som skatterna på arbete sänks. I ett EU-perspektiv är denna fråga kopplad till möjligheten att använda skattepolitiken som ett instrument i sysselsättningspolitiken och i bekämpandet av arbetslösheten.

1.2 Tabell.

Specifikation av skatterna i 1.1 Tabell med klassificering enligt inkomstitlarna i statsbudgeten samt enligt OECD, mkr och andelar av BNP 1997.

Breakdown of the taxes in table 1.1 with reference to the revenue headings in the Swedish budget and OECD, MSEK and share of GDP 1997.

	Mkr Andel av BNP MSEK Share of GDP	Inkomsttitel statsbudgeten Revenue headings Swedish budget	OECD
A: Skatter på arbete (taxes on labour)			
a) Hushåll (households)			
Statlig inkomstskatt, TU (central government tax, individuals)	29 345 1,7%	1111	1110
Kommunal inkomstskatt, TU (local government tax)	285 497 16,4%	1111	1110
Allmänna egenavgifter, TU (social security contributions, employees and self-employed)	46 438 2,7%	1261,1262	2100
Andel skatter arbete (taxes on labour)	20,8%		
b) Företag (companies)			
Arbetsgivaravgifter (employers social security contributions)			
– Folkpensionsavgift (basic retirement pension)	42 507	1211	2200
– Sjukförsäkringsavgift (health)	31 058	1221	2200
– Arbetsmarknadsavgift (labour market)	36 674	1254	2200
– Arbets-skadeavgift (occupational injury)	14 203	1253	2200
– Sjöfolkpensionsavgift (seamen's retirement pension)	31	1257	2200
– Delpensionsavgift (partial pension)	1 452	1252	2200
– ATP-avgift (supplementary pension)	95 168	1251	2200
– Lönegarantiavgift (wage guarantee)	1 819	1256	2200
– Arbetarskyddsavgift (occupational health)	1 237	1255	3000
– Allmän löneavgift (wage tax)	18 470		3000
Summa (total)	242 619 14,0%		
Egenföretagaravgifter (social security contributions, self-employed)			
– Folkpensionsavgift (basic retirement pension)	1 166	1211	2300
– Sjukförsäkringsavgift (health)	610	1221	2300
– Arbets-skadeavgift (occupational injury)	267	1253	2300
– Delpensionsavgift (partial pension)	39	1252	2300
– ATP-avgift (supplementary pension)	2 404	1251	2300
Summa (total)	4 486 0,3%		
Särskild löneskatt, TU (tax on special parts of earned income and pension costs)	10 595 0,6%	1291	2300
Mervärdesskatt (VAT)	127 464 7,3%	1411	5111
Punktskatter privat konsumtion (excise duties, private consumption)			
– Energiskatt, ej bensin (energy tax, petrol excl.)	6 657	1428	5121
– Bensinskatt (petrol)	15 534	1428	5121
– Koldioxidskatt, ej bensin (carbon dioxide, petrol excl.)	2 346	1428	5121
– Koldioxidskatt bensin (carbon dioxide, petrol)	3 824	1428	5121
– Försäljningskatt motorfordon (sales tax, motor vehicles)	21	1423	5121
– Fordonskatt (registration tax, motor vehicles)	3 040	1461	5121
– Tobaksskatt (tobacco)	7 695	1424	5121
– Skatt på spritdrycker (spirits)	4 686	1425	5121
– Skatt på vin (wine)	3 094	1426	5121
– Skatt på maldrycker (beer)	2 079	1427	5121
– Reklamskatt (advertisement)	1 163	1452	5126
– Spelskatt (gambling)	44	1454	5126
– Lotterivinstskatt (lottery prize)	1 078	1144	1120
– Ej fördelade skatter och avgifter (other taxes on goods and services)	11 368	1400	5000
Summa (total)	62 629 3,6%		

	Mkr Andel av BNP MSEK Share of GDP	Inkomsttitel statsbudgeten Revenue headings Swedish budget	OECD
Punktskatter, näringslivets faktor användning (<i>excise duties, companies</i>)			
– Energiskatt, ej bensin (<i>energy tax, petrol excl.</i>)	8 137	1428	5121
– Bensinskatt (<i>petrol</i>)	3 884	1428	5121
– Koldioxidskatt, ej bensin (<i>carbon dioxide, petrol excl.</i>)	5 474	1428	5121
– Koldioxidskatt bensin (<i>carbon dioxide, petrol</i>)	956	1428	5121
– Försäljningskatt motorfordon (<i>sales tax, motor vehicles</i>)	186	1423	5121
– Fordonskatt (<i>registration tax motor vehicles</i>)	3 202	1461	5121
– Skatt äldre vattenkraft (<i>special energy production tax</i>)	0	1434	5121
– Skatt kärnkraftsel (<i>nuclear power tax</i>)	194	1431	5121
– Miljöskatt inrikes flyg (<i>fee on domestic flights</i>)	0	1481	5121
– Svavelskatt (<i>sulphur tax</i>)	134	1428	5121
– Miljöavgift handelsgödsel, bekämpningsmedel (<i>fertilizers and biocides</i>)	380	2538	5121
– Batteriavgift (<i>battery charge</i>)	30		5121
– Skrotningsavgift (<i>scrap fees</i>)	200		5121
Summa (<i>total</i>)	22 777 1,3%		
Andel skatter på arbete, företag (<i>share of taxes on labour, companies</i>)	27,1%		
B. Skatter på kapital (<i>taxes on capital</i>)			
a) Hushåll (<i>households</i>)			
Statlig inkomstskatt, TU (<i>central government income tax</i>)	11 313 0,65%	1111	1110
Fastighetskatt, TU (<i>real estate tax</i>)	14 900 0,9%	1312	4110
Förmögenhetsskatt mm, TU (<i>wealth tax etc.</i>)	5 329	1321	4210
– Arvsskatt (<i>inheritance</i>)	1 573	1331	4310
– Gåvoskatt (<i>gifts</i>)	222	1332	4320
– Kupongskatt (<i>coupon</i>)	1 663	1141	1110
Summa (<i>total</i>)	8 787 0,5%		
Andel skatter kapital, hushåll (<i>share of taxes on capital, households</i>)	2,01%		
b) Företag (<i>companies</i>)			
Bolagsskatt (<i>tax on profits</i>)			
Statlig inkomstskatt, TU (<i>central government income tax</i>)	46 508	1121	1210
Förmögenhetsskatt (<i>wealth tax</i>)	124	1322	4220
Summa (<i>total</i>)	46 632 2,7%		
Fastighetskatt (<i>real estate tax</i>)	12 210 0,7%	1312	4120
Avkastningsskatt pensionsmedel, TU (<i>tax on pensions funds</i>)	12 293 0,7%	1121	1210
Andel skatter kapital, företag (<i>share on taxes on capital, companies</i>)	4,1%		
Ej fördelade skatter (<i>not allocated taxes</i>)	2 624	1341	4400
Stämpelskatt (<i>stamp duty</i>)	88	1131	1300
Ofördelbara inkomstskatter (<i>not allocated income taxes</i>)	974	2711	6200
Restavgifter och dröjsmålsavgifter (<i>charges for delay etc.</i>)	3 686		
Andel ej fördelade skatter (<i>share of not allocated taxes</i>)	0,2%		
Summa skatter, andel av BNP (<i>total taxes, percent of GDP</i>)	54,15%		

Ann: Redovisningen bygger på rapporteringen till OECD och är i princip kassamässig; dock har i med "TU" markerade fall använts periodiserade uppgifter hämtade från taxeringsutfallet för inkomståret 1997. Vidare har separata beräkningar gjorts för de energi- och miljörelaterade punktskatterna. De olika skatterna har hänförs till den inkomsttitel de efter omföringar redovisas på. Detta gäller exempelvis för fysiska och juridiska personers fastighetskatt, liksom den särskilda löneskatten på pensionskostnader. Kommunal inkomstskatt för fysiska personer redovisas dock på inkomsttitel 1111, trots att denna skatt överförs från statsbudgeten till kommunerna.

Källa: ESV, RSV och Finansdepartementet.

Lästips

Som en allmän introduktion av lärobokskaraktär till skatteeconomiska frågeställningar finns
– Hansson, Ingemar, *Skatter och samhällsekonomi*, SNS, 1986

Som en populär och mer kortfattad introduktion gäller
– Agell, J, *Det svenska skattesystemet* i . I Södersten, B (red)

En behandling av de centrala skatteeconomiska frågeställningarna tillämpade på ett aktuellt ämne, 1990-91 års skattereform, finns i
– Agell, J, Englund, P och Södersten, J, *Svensk skattepolitik i teori och praktik; 1991 års skattereform*, Bilaga 1 till SOU 1995:104 som bl.a. sammanfattar de olika expertstudier som gjorts i utvärderingen av 1991 års skattereform.

En modern, men tekniskt avancerad framställning, ges i
– Myles, G.D, *Public Economics*, Cambridge University Press, 1995

Som en likaledes tekniskt avancerad framställning av handbokscharaktär för fackekonomier gäller
– Auerbach, A.J och Feldstein, M, *Handbook of Public Economics*, Volume I-II, North-Holland, 1985, 1987

För en diskussion av skattepolitikens förutsättningar i små, öppna ekonomier, finns artikelsamlingen
– Andersen, T.M, Moene K.O och Sörensen, P.B, *Tax Policy in Small Open Economies*, Blackwell, 1994

Det offentliga utredningsväsendet har under de senaste årtiondena producerat ett stort antal betänkanden kring olika skattefrågor. Nedan anges betänkanden där frågeställningar av ett mer principiellt och övergripande slag behandlas. För en redovisning av faktiska förslag till riksdagen hänvisas till olika skattepropositioner som finns förtecknade i riksdagstrycket för respektive år.

Frågor kring utgiftsskatt behandlas i
– *Progressiv utgiftsskatt – ett alternativ?* Rapport av 1972 års skatteutredning, SOU 1976:62 och
– *Utgiftsskatt – teknik och effekter*, betänkande av utgiftsskattekommittén, SOU 1986:40

Frågor kring real och nominell beskattning behandlas i
– *Real beskattning*, betänkande av realbeskattningsutredningen, SOU 1982:1-3 och i
– *Inflationskorrigerad inkomstbeskattning*, betänkande av utredningen om inflationskorrigerad inkomstbeskattning, SOU 1989:36

Företagsskattefrågor behandlas i
– *Beskattning av företag*, slutbetänkande av företagskatteberedningen, SOU 1977:86-87

Frågor om bruttoskatter behandlas i
– *Bruttoskatter*, preliminär redovisning från bruttoskattekommittén, Ds B 1979:3 och i
– *Allmän produktionsfaktorskatt*, betänkande av bruttoskattekommittén, Ds B 1981:15

Som ett underlag för 1990-91 års skattereform finns följande betänkanden från tre olika utredningar, nämligen
– *Reformerad inkomstbeskattning*, betänkande av utredningen om reformerad inkomstbeskattning, SOU 1989:33, del I-IV
– *Reformerad företagsbeskattning*, betänkande av utredningen om reformerad företagsbeskattning, SOU 1989:34, del I-II
– *Reformerad mervärdesskatt*, betänkande av kommittén för indirekta skatter, SOU 1989:35, del I-II

Den officiella utvärderingen av 1990-91 års skattereform finns i
– *Skattereformen 1990-1991 – en utvärdering*, kommittén för utvärdering av skattereformen, SOU 1995:104 och regeringens värdering av skattereformen finns i
– *1990-91 års skattereform – en värdering*, bilaga 6 till budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1)

Frågor om tjänstesektorns beskattning behandlas i
– *Uppskattad sysselsättning – om skatternas betydelse för den privata tjänstesektorn*, betänkande av Tjänsteutredningen, SOU 1994:93 och i
– *Skatter, tjänster och sysselsättning*, betänkande av Tjänstebeskattningsutredningen, SOU 1997:17

Frågor om skatteväxling behandlas i
– *Skatter, miljö och sysselsättning*, slutbetänkande och underlagsrapporter från Skatteväxlingskommittén, SOU 1997:11

”*I denna värld kan inget sägas vara säkert,
utom döden och skatterna.*

BENJAMIN FRANKLIN

2 Offentliga sektorns inkomster och utgifter

2.1 Inledning

I detta kapitel beskrivs översiktligt den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter med hjälp av nationalräkenskapernas uppgifter. Den totala inkomsten av skatter och avgifter sätts också i relation till bruttonationalprodukten och utvecklingen av denna s.k. skattekvot beskrivs. Kapitlet avslutas med en sammanställning över den offentliga sektorns inkomster och utgifter efter användningsområde.

2.1.1 Omläggning av nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna slutförde i maj 1999 den första etappen av omläggning av räkenskaperna som man enligt EU-förordning var skyldig att göra. Det innebar att räkenskaperna anpassades till det nya Europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS 1995). Omläggningen omfattade åren 1993-1998 och påverkade både sektorsavgränsningar, definitioner och klassificeringar. På grund av detta har kapitel 2 inte hunnit arbetas om utan presenteras, i stort sett, oförändrat jämfört med Skattestatistisk årsbok 1998. Endast avsnittet 2.2.4 om skatte- och avgiftskvoten har omarbetats och anpassats till ENS 1995. Konjunkturinstitutets prognoser har helt plockats bort ur alla tabeller i kapitlet.

2.1.2 Kort om nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) är en statistisk sammanställning i kontoform över hela den svenska ekonomin med uppdelning på olika sektorer och olika slag av inkomster och utgifter. NR följer vad beträffar begrepp, definitioner och klassificeringar de rekommendationer som FN utfärdar. Statistiska centralbyrån (SCB) har ansvaret för beräkningar och publicering av de svenska nationalräkenskaperna.

Indelning i sektorer

Indelningen i sektorer görs så att enheterna med likartade ekonomiska förutsättningar förs samman. Företags-

sektorn svarar för produktion av marknadsförda varor samt icke-finansiella och finansiella tjänster. Den offentliga sektorn producerar icke marknadsförda tjänster för individuell och kollektiv konsumtion samt omfördelar inkomster. Hushållssektorn slutligen omfattar alla fysiska personer såväl enskilda som grupper av individer (ideella organisationer och stiftelser). De är dels konsumenter, dels i förekommande fall egna företagare som producerar varor och icke-finansiella tjänster.

I NR delas den offentliga sektorn upp i tre delsektorer:

- Den statliga sektorn
- Socialförsäkringssektorn
- Den kommunala sektorn

Till den statliga sektorn räknas departementen och till dem hörande myndigheter och inrättningar. De statliga affärsverken, d.v.s. Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Statens järnvägar och Affärsverket svenska kraftnät, ingår dock inte bland myndigheterna i nationalräkenskaperna utan räknas där till företagssektorn. Detsamma gäller för de statliga bolagen, t.ex. LKAB.

Till socialförsäkringssektorn i NR räknas allmän sjukförsäkring (inklusive föräldraförsäkringen), allmän tilläggspensionering (AP-fonden) samt erkända arbetslöshetskassor, d.v.s. vissa verksamheter inom den samhälleliga trygghets- och socialpolitiken.

Den kommunala sektorn omfattar i denna indelning kommuner, landsting och kyrkokommuner.

I den samhällsekonomiska analysen av den offentliga sektorn i t.ex. Finansdepartementets och Konjunkturinstitutets publikationer ingår sedan någon tid tillbaka socialförsäkringssektorn utom AP-fonden i den statliga sektorn (jämför tabell 2.1). En förändring av socialförsäkringssektorns avgränsning i NR planeras i anslutning till revisionen och omläggningen av nationalräkenskaperna 1999 med utgångspunkt i EU:s bestämmelser och i reviderade FN-rekommendationer.

Viktiga summeringar

Nationalräkenskaperna innehåller ett antal viktiga summeringar t.ex. av privat konsumtion och investeringar. Dessa totalers utveckling används i den samhälls-ekonomiska analysen som underlag för ekonomisk-politiska beslut. Den kanske mest kända summeringen är bruttonationalprodukten (BNP) som är ett mått på den totala produktionen av varor och tjänster i landet och som kan fördelas på slutlig användning i form av konsumtion, investering och export. Sveriges BNP (till marknadspris) uppgick år 1997 preliminärt till 1 739 miljarder kronor. Detta värde svarar mot inkomster för de anställda (löner), för företagare och kapitalägare (vinster) och för den offentliga sektorn (indirekta skatter minus subventioner).

2.2 Den offentliga sektorns finansiering

I 2.1 Tabell redovisas den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter för perioden 1990-1997. Överföringar mellan olika delar av sektorn har tagits bort, t.ex. statsbidrag till kommuner, för att visa den (konsoliderade) totala offentliga sektorns transaktioner med samhällsekonomin i övrigt.

2.1 Tabell.

Den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter, löpande priser, mdkr.

Revenue and expenditures of general government sector (consolidated) , current prices, BSEK

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
1 Inkomster	887,1	896,2	882,2	875,9	913,6	982,0	1 076,0	1 092,7
<i>Revenue</i>								
Skatter (<i>Taxes</i>)	552,0	544,8	530,0	527,0	553,5	592,7	656,4	678,2
Direkta skatter (<i>Direct taxes</i>)	318,6	288,0	294,9	301,0	324,7	355,6	377,1	394,6
Indirekta skatter (<i>Indirect taxes</i>)	233,4	256,8	235,1	226,0	228,8	237,1	279,3	283,6
Socialförsäkringsavgifter (<i>Social security contributions</i>)	205,9	218,2	206,6	199,1	209,0	231,3	256,9	264,4
Arbetsgivaravgifter (<i>Employer's contribution</i>)	196,9	211,6	199,5	187,1	190,6	197,5	212,6	210,7
Egenföretagaravgifter (<i>Self-employed contributions</i>)	9,0	6,6	7,1	6,0	4,6	6,8	7,1	7,4
Allmänna egenavgifter (<i>Social security charges</i>)				6,0	13,8	27,0	37,2	46,2
Ränteinkomster (<i>Interests</i>)	66,1	72,5	74,4	75,4	73,9	73,1	65,3	60,4
Övriga inkomster (<i>Other revenues</i>)	63,1	60,7	71,2	74,4	77,3	84,8	97,5	89,7
2 Utgifter	830,2	912,5	994,2	1 053,4	1 071,7	1 109,9	1 111,0	1 111,9
<i>Expenditures</i>								
Transfereringar (<i>Transfers</i>)	425,2	485,5	552,5	631,8	609,9	636,6	633,8	620,2
Hushåll (<i>Households</i>)	277,0	315,2	349,1	373,2	391,6	391,8	386,7	387,9
Företag (<i>Companies</i>)	70,5	82,5	97,0	103,8	98,0	100,6	98,1	89,1
Internationell verksamhet (<i>International</i>)	9,7	10,0	12,6	12,7	12,9	26,5	27,5	29,0
Ränteutgifter (<i>Interests</i>)	68,0	74,4	78,0	89,7	104,6	116,9	121,0	113,9
Kapitaltransfereringar (<i>Transfers of capital</i>)	0,0	3,3	15,8	52,4	2,8	1,0	0,5	0,2
Konsumtion (<i>Consumption</i>)	372,1	394,4	402,5	406,1	416,2	425,7	443,1	449,3
Investeringar (<i>Investments</i>)	32,8	32,7	39,1	15,5	45,7	47,7	34,1	42,4
3 Finansiellt sparande (1-2) (Inkomster – utgifter)	57,0	- 16,3	- 112,0	- 177,5	- 158,1	- 128,0	- 35,0	- 19,1
<i>Net lending</i>								
Staten + socialförsäkringssektorn utom AP-fonden (<i>Central government + social security sector, excl the National Pensions Insurance Fund</i>)	18,8	- 58,3	- 145,7	- 219,6	- 179,8	- 146,3	- 54,4	- 23,0
AP-fonden (<i>National Pensions Insurance Fund</i>)	46,5	43,8	18,3	32,1	25,3	19,9	16,8	11,1
Kommunsektorn (<i>Local government</i>)	- 8,3	- 1,8	15,4	10,0	- 3,6	- 1,6	2,6	- 7,2
4 Finansiellt sparande i relation till BNP i procent	4,2	- 1,1	- 7,8	- 12,3	- 10,3	- 7,8	- 2,1	- 1,1
<i>(Net lending in relation to GDP, percent)</i>								

Anmärkning: Vissa belopp för 1997 är preliminära.

Anmärkning: Kapitaltransfereringar och EU-bidrag har bruttoredovisats i denna tabell vilket medför att omslutningen av inkomster och utgifter skiljer sig från hur nationalräkenskaperna redovisas i Statistiska meddelanden, serie N.

Källa: Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna.

2.2.1 Den offentliga sektorns inkomster

Den offentliga sektorns inkomster har i tabellen delats upp i skatter, socialförsäkringsavgifter, ränteinkomster och övriga inkomster. Exempel på direkta skatter är skatt på inkomst och förmögenhet. Indirekta skatter är i första hand skatter som utgår på förbrukning av vissa varor och tjänster, t.ex. mervärdesskatten och energiskatten (se kapitel 5). Som indirekta skatter räknas i NR i princip även sådana arbetsgivaravgifter som inte har en direkt förmånsida, d.v.s. för närvarande den allmänna löneavgiften, arbetarskyddsavgiften, den särskilda löneskatten och en del av ATP-avgiften. Även fastighetsskatten ingår enligt NR:s definitioner i de indirekta skatterna. Socialförsäkringsavgifterna består av arbetsgivaravgifter, egenföretagaravgifter och allmänna egenavgifter. Ränteinkomsterna avser främst AP-fondens avkastning. Övriga inkomster består bl.a. av överskott av affärsverksamhet och aktieutdelningar.

Med utgångspunkt i de i tabellen redovisade värdena kan de olika inkomstposternas andelar av den totala offentliga sektorns inkomster beräknas. Under perioden 1990-1997 har de olika huvudgruppernas andelar av den totala offentliga sektorns inkomster varit relativt stabila. Skatternas andel har legat mellan 60 och 62 procent, socialförsäkringsavgifternas andel mellan 23 och 24 procent och summan av ränteinkomsterna och de övriga inkomsternas andel har legat mellan 14 och 17 procent.

Inom huvudgruppen skatter skedde en omfördelning av direkta och indirekta skatter i samband med skattereformen 1990-1991. De indirekta skatternas andel ökade på de direkta skatternas bekostnad och medförde grovt sett en förändring med fem procentenheter i olika riktningar för de båda grupperna. För 1997 kan noteras att fördelningen av skatterna på direkta och indirekta är tillbaka på 1990 års nivåer. Den svaga utvecklingen av den privata konsumtionen och den därav följande svaga utvecklingen av skatteinkomster för de indirekta skatterna är en av anledningarna till denna utveckling. En annan är höjningen av inkomstskatten till följd av införandet av den s.k. värnskatten.

En omfördelning har skett även inom socialförsäkringsavgifternas område. Införandet 1993 av allmänna egenavgifter med successivt ökade avgiftssatser och de samtidigt minskade avgiftssatserna för arbetsgivare minskar den procentuella andelen för inkomster från arbetsgivaravgifterna.

2.2.2 Den offentliga sektorns utgifter

Den offentliga sektorns utgifter kan delas upp i transfereringar, konsumtion och investeringar. Transfereringar är utgifter som innebär en överföring av medel från den offentliga sektorn till andra sektorer av ekonomin, t.ex. utbetalningar av folkpensioner och barnbidrag till hushållen och utbetalningar av räntesubventioner till företagen. Transfereringsutgifterna till internationell verksamhet avser u-landsbistånd men även utgifter till bl.a. FN och från 1995 också Sveriges EU-avgift. Ränteutgifterna består till största delen av statsskuldräntor. Med konsumtion menas bl.a. utgifter för löner till anställda inom den offentliga sektorn samt utgifter för

inköp av varor och tjänster. Investeringar slutligen avser utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar som byggnader, anläggningar, maskiner och fordon.

På motsvarande sätt som för inkomsterna kan utgiftsandelar beräknas. De totala transfereringsutgifternas andel av den totala offentliga sektorns utgifter har varierat mellan 51 och 60 procent under perioden 1990-1997. För konsumtions- och investeringsutgifterna har motsvarande andelar varierat mellan 39 och 45 procent respektive en och fyra procent. Konsumtionsandelen minskade successivt mellan 1990 och 1995 men har sedan börjat öka igen. Investeringsandelen har i stort sett varit konstant under perioden 1990-1997 utom för år 1993 då det lägsta värdet registrerades. Transfereringsutgifternas andel var högst för år 1993 vilket främst berodde på de stora belopp som då betalades ut som bankstöd i form av kapitaltransfereringar.

2.2.3 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Den offentliga sektorns finansiella sparande är lika med skillnaden mellan sektorns totala inkomster och totala utgifter. Av 2.2 Tabell framgår att denna skillnad varit negativ åren 1991-1997 men att den beräknas bli positiv för prognosåren. Det är staten och socialförsäkringssektorn (exkl. AP-fonden) som främst bidragit till denna utveckling, inte minst genom ökade ränteutgifter till följd av den stora statliga upplåningen. Från och med år 1997 har en avbetalning av statsskulden kunnat ske samtidigt som kronan stärkts och räntenivåerna sjunkit vilket har medfört minskade ränteutgifter som bidragit till ett förbättrat finansiellt sparande. Vidare framgår också den totala offentliga sektorns finansiella sparande ställt i relation till BNP. Detta relationstal har under senare tid fått ökad uppmärksamhet främst till följd av att ett av de s.k. konvergenskrav som ställs för deltagande i EU:s monetära union är att den konsoliderade offentliga sektorns underskott inte får överstiga tre procent av BNP.

Vid redovisningen av konvergenskriterierna har EU preciserat definitioner och beräkningsmodeller för BNP och för det finansiella sparandet. Detta innebär att uppgifterna för redovisning enligt konvergenskriterierna inte helt överensstämmer med de uppgifter som normalt används i Sverige. För BNP har det inneburit att vissa subventioner i konvergensrapporteringen i stället registrerats som offentlig konsumtion. Modellen för beräkning av värdet av "egna hem" är också något avvikande. Sammantaget innebär detta att BNP:s nivå är något högre i konvergensrapporteringen. Skillnaderna i det finansiella sparandet beror främst på olika periodisering av räntor och skatter. Därav följer en omfördelning mellan åren.

2.2 Tabell. BNP och den offentliga sektorns finansiella sparande enligt EU:s konvergenskriterier, mkr, löpande priser.

GDP and general government net lending according to convergence. MSEK, current prices

	1995	1996	1997
BNP (GDP)	1 657 425	1 698 370	1 744 653
Finansiellt sparande			
Net lending			
Staten			
(Central government)	- 127 230	- 73 752	- 15 959
Kommuner, landsting			
(Local government)	- 1 571	2 595	- 7 210
Socialförsäkring			
(Social security)	13 770	12 046	8 938
Totalt (Total)	- 115 031	- 59 111	- 14 231
Finansiellt sparande i relation till BNP i procent (Net lending in relation to GDP, percent)	- 6,9	- 3,5	- 0,8

Källa: Statistiska centralbyrån. Nationalräkenskaperna

2.2.4 Skatte- och avgiftskvoten

I den ekonomiska debatten används ofta uppgifter såväl om olika slag av skatte- eller avgiftsbelopp ställda i relation till BNP som den totala summan av skatter och avgifter ställda i relation till BNP. I det senare fallet brukar begreppet (total) skattekvot användas. Förändringar i denna kvot beror givetvis på förändringar både av skatte- och avgiftsuttagen och av BNP. Även andra förändringar kan påverka kvoten, t.ex. förändringar av betalningsrutiner och redovisningsprinciper. Den är däremot opåverkad av om exempelvis en lagstadgad socialavgift tas ut som en arbetsgivaravgift eller som en allmän egenavgift.

I 2.3 Tabell finns den totala skattekvoten redovisad för perioden 1993-1998.

2.3 Tabell. BNP i miljarder kronor och skattekvoten, procent av BNP.

Gross domestic product (GDP) in BSEK and total tax revenues, as percentage of GDP.

	BNP, mkr GDP, BSEK	Skattekvoten, % av BNP Total tax revenue, % of GDP			
		Totalt, total	därav, of that		
			Löpande inkomst och förmögenhetsskatter	Skatter på produktion och import	Sociala avgifter
			Current taxes on income and wealth	Taxes on production and imports	Social contributions
1993	1 492,3	48,5	19,9	15,3	13,2
1994	1 587,9	47,5	20,0	14,4	13,1
1995	1 705,5	49,6	21,4	14,5	13,6
1996	1 751,8	51,2	21,5	15,1	14,6
1997	1 804,8	52,0	21,8	15,7	14,5
1998	1 872,9	54,0	23,1	16,3	14,5

Källa: Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna.

Det framgår av 2.3 Tabell att den totala skattekvoten under perioden 1993-1998 stigit från ca 48 till 54 procent.

Det är de löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna (tidigare benämnda "direkta skatter") som svarar för den största ökningen under perioden, medan skatterna på produktion och import (tidigare benämnda "indirekta skatter") och de sociala avgifterna ökat betydligt långsammare.

2.3 Offentliga sektorns utgifter och inkomster per invånare

2.3.1 Inkomst- och förmögenhetsskatter står för största delen av inkomsterna

Offentliga sektorns inkomster för år 1996 fördelade på Sveriges invånare blev 119 400 kr i genomsnitt. Största delen, 45 300 kr, kom från skatter på inkomster och förmögenheter. Som förmögenhetsskatter räknas här bl.a. arvs- och gåvoskatter och fastighetsskatten. Arbetsgivaravgifterna, egenföretagarnas avgifter och de allmänna egenavgifterna svarade för 33 000 kr tillsammans, momsens för 15 200 kr och övriga skatter för 10 000 kr. I de övriga skatterna ingår bl.a. motorfordonsskatten, skatt på lotterier och spel och tullarna. AP-fondens ränteinkomster gav 5 700 kr och övriga ränteinkomster 3 200 kr per invånare. Diverse övriga inkomster gav tillsammans 7 000 kr per invånare i Sverige.

2.3.2 Transfereringar till hushållen den största utgiftsposten

Den offentliga sektorns totala utgifter för år 1996 utslaget per invånare blev 123 400 kr. Eftersom inkomsterna endast var 119 400 kr så innebär det att den offentliga sektorn tog upp nya lån från företagen, hushållen eller från utlandet motsvarande 4 000 kr per invånare. Räntorna på statsskulden uppgick till 12 700 kr per invånare. Att räntorna översteg upplåningen förklaras av att vi behövde låna större belopp tidigare år. Statsskulden vid utgången av 1996 var drygt 1 411 miljarder kr, eller nästan 160 000 kr per invånare.

Den övervägande delen av den offentliga sektorns inkomster går till att producera kollektiva eller individuella tjänster eller till att transferera pengar till hushåll och företag. Till barnomsorg, utbildning, sjuk-, hälso- och åldringvård användes 29 100 kr per invånare, knappt hälften gick till barnomsorg och utbildning och drygt hälften till sjuk- hälso- och åldringvård. Polis, kriminalvård och försvar kostade 7 200 kr, där försvaret stod för 2/3 av kostnaderna. Till utlandsbistånd, allmän förvaltning, idrott och kultur användes 11 600 kr per invånare, varav ca 80 procent låg på allmän förvaltning. Subventionerna till bostäder och läkemedel uppgick till 5 100 kr, medan övriga företagssubventioner var 3 600 kr per invånare. Hushållssektorn

fick socialbidrag, pensioner, barnbidrag, sjukpenning m.fl. transfereringar från offentliga sektorn motsvarande 43 700 kr per invånare. Pensionerna utgjorde knappt hälften, d.v.s. 21 600 kr, olika arbetslöshetsåtgärder kostade 5 900 kr, barn- och bostadsbidrag 3 000 kr och sjuk- och föräldraförsäkringen 3 400 kr per invånare.

Resterande utgifter, 11 400 kr, användes bl.a. till att minska arbetslösheten genom beredskapsarbeten och köp av arbetsmarknadsutbildning.

2.4 Tabell.

Offentliga sektorns inkomster och utgifter 1996 efter ändamål, kr per invånare.

General government's revenues and expenditures by objective, SEK per capita.

OFFENTLIGA SEKTORNENS INKOMSTER I KR PER INVÅNARE		OFFENTLIGA SEKTORNENS UTGIFTER I KR PER INVÅNARE	
Medelfolkmängden i Sverige år 1996: 8.841.000		Utgifter (Expenditures)	
Inkomster (Revenues)	1996		1996
Skatter: (Taxes)		Staten: (Central gov.)	
Skatt på inkomst och förmögenhet (Tax on income and wealth)	45 270	Subventioner, bostad, läkemedel mm	5 090
därav:		U-landsbistånd	1 210
Staten (Central gov.)	12 110	EU, nettoutgift	710
Kommuner (Local gov.)	32 220	Statsförvaltning	1 420
Kyrkan (Church)	940	Polis och kriminalvård	2 380
Universitet och högskolor	3 090	Försvar	4 800
Arbetsgivaravgifter (Employer's contribution)	33 000	Vägar, beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning	4 840
Moms (VAT)	15 240	Bidrag till företag	3 310
Övriga skatter (Other taxes)	9 970	Statskuldräntor	12 660
DELSUMMA SKATTER (PART SUM TAXES)	103 480	DELSUMMA STATEN (PART SUM CENTRAL GOV.)	39 510
Övriga inkomster: (Other revenues)		Kommunerna: (Local gov.)	
Räntor på AP-fonden (Interests from National Pensions Insurance Fund)	5 720	Sjukhus, hälsovård	950
Övriga räntor (Other interests)	3 170	Bostad, socialbidrag	3 340
Övrigt (Other)	7 030	Kommunförvaltning	2 920
DELSUMMA ÖVRIGA INKOMSTER (PART SUM OTHER REVENUES)	15 920	Barnomsorg	3 540
TOTALA INKOMSTER (TOTAL REVENUE)	119 400	Åldringvård	5 920
Totalt mdkr (Total BSEK)	1 056	Skolor	7 270
LÅN (LOANS)	- 3 950	Bibliotek, idrott mm	1 210
(Miljarder kronor, BSEK)	(- 35)	Övrigt	6 000
därav: (of that)		DELSUMMA KOMMUNERNA (PART SUM LOCAL GOV.)	31 150
Utlandet (Abroad)	- 2 440	Landsting: (County council)	
Inom Sverige (In Sweden)	- 1 510	Sjukhus, hälsovård	8 330
		Utbildning, övrigt	3 580
		DELSUMMA LANDSTINGEN (PART SUM COUNTY COUNCIL)	11 910
		Kyrkor: (Churches)	1 260
		Överföringar till hushållen: (Transfers to households)	
		Folkpension, barnbidrag, föräldraförsäkring m.m.	23 660
		varav:	
		Barnbidrag	1 650
		Folkpension	9 130
		Arbetskadeförsäkring	690
		Sjukförsäkring	1 840
		ATP	13 330
		DELSUMMA ÖVERFÖRINGAR TILL HUSHÅLLEN (PART SUM TRANSFERS TO HOUSEHOLDS)	39 520
		TOTALA UTGIFTER (TOTAL EXPENDITURES)	123 350
		Totalt mdkr (Total BSEK)	1 091

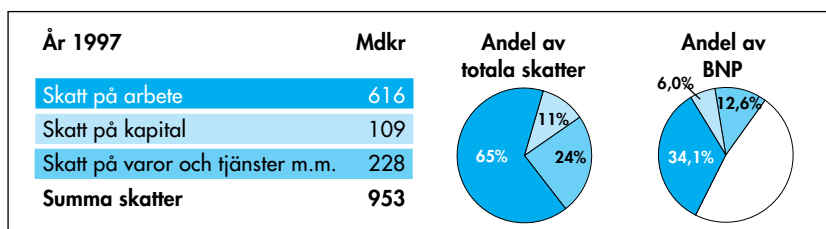
Källa: Specialbearbetning. Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna.

”*Det som är svårast i världen att förstå
är inkomstskatten.*

ALBERT EINSTEIN

3 Skatt på arbete

- Skatt på arbete tas ut dels som inkomstskatt dels som socialavgifter. År 1997 inbringade dessa skatter sammanlagt 616 miljarder kr vilket utslaget per invånare motsvarar 69 700 kr.
- Skatten på arbete motsvarade 1997 ca 34 procent av BNP och utgjorde 65 procent av totala skatteuttaget.
- Nästan 1,2 miljoner eller 18 procent av inkomsttagarna hade inkomster som översteg skiktgränsen för statlig skatt år 1997. Bland de heltidsanställda var andelen 37 procent.
- Nästan var tredje person i aktiv ålder pensions-sparar. Det är vanligare att kvinnor pensionssparar än män. Men sparandet är i genomsnitt lägre bland kvinnorna.
- Kommunalskatten i kommunerna varierar 1999 mellan som lägst 27,01 procent och som högst 34,35 procent. Skattekraften varierar från som högst 175 procent och som lägst 73 procent av riksgenomsnittet.

3.1 Historik

Skatt i form av arbete utkrävdes tidigt i form av natura- och arbetsprestationer för krig och stormansvälde i form av vårdkasar, fartyg och manskap i ledungsflottor och motsvarande. Dagsverken och naturaprestationer var under tidig medeltid en vanlig skattepålaga dels till världsliga herrar för brukande av åker och byg-gande av borgar samt gästning, dels till kyrkan för kyrkobyggnad och i form av tionde av all säd, varav

3/10 till prästen och i övrigt andelar till biskopen, kyrkan och socknens fattiga. Skattetrycket uppfattades som högt – då på samma sätt som nu. Åren 1356 och 1434 ledde det växande skattetrycket till skatteuppror, år 1356 mot Magnus Eriksson och år 1434 mot Erik av Pommern, det sistnämnda lett av Engelbrekt.

År 1810 infördes progressiv inkomstskatt första gången, en skatteform som avskaffades efter ett par år. År 1812 tillkom istället skatter i form av person-, objekt- och klasskatter. Klasskatterna var kopplade till yrkesklass och därpå förmodad åtföljande skattekraft. År 1861 slopades klasskatterna och ersattes med en proportionell skatt med en procent på behållen inkomst av arbete och kapital.

Grundstenen för den beskattning av arbete vi har idag lades 1903, då man införde en progressiv statlig inkomstskatt och systemet med självdeklaration. Källskattesystemet, d.v.s. att skatten på arbete betalas in löpande under året av arbetsgivaren, infördes först 1947.

Kommunalskatten fick sin nuvarande utformning genom den skattereform som genomfördes 1928. Fram till rösträttsreformen 1918 var den kommunala rösträtten satt i förhållande till den kommunalskatt man betalade.

Arbetsgivaravgifter introducerades första gången 1960 i samband med införandet av ATP. Under 1970-talet höjdes avgifterna successivt och uppgick i slutet av decenniet till ca 35 procent av lönesumman.

Fram till 1970 sambeskattades makar d.v.s. deras inkomster lades samman och skatten togs ut på den samlade hushållsinkomsten och inte i förhållande till de enskilda individernas inkomst. År 1971 infördes särbeskattning av makars inkomster. Ökande förvärvsintensitet bland kvinnor och jämställdhetsaspekter drev fram förändringen.

En stor genomgripande reform av stora delar av det svenska skattesystemet genomfördes åren 1990-1991. Reformen innebar breddade skattebaser och sänkta formella skattesatser. De indirekta skatterna fick ökad vikt. Syftet med reformen var att åstadkomma en samhälls-ekonomiskt effektivare beskattning genom minskade skatteklar¹ och en mera likformig beskattning.

Utvecklingen efter skattereformen har bl.a. inneburit tendenser till ett ökat skatteuttag på arbete främst genom införandet av s.k. allmänna egenavgifter.

3.2 Skatt på arbete idag

Skatt på arbete tas idag ut i form av statlig och kommunal inkomstskatt på individernas arbetsrelaterade inkomster samt som olika former av avgifter som antingen betalas direkt av företagen (arbetsgivaravgifter, särskild löneskatt, egenavgifter) eller av individerna (allmänna egenavgifter). Underlaget för beskattning av arbete är löner eller andra förmåner man erhåller som anställd, egenföretagares inkomst av näringsverksamhet samt de ersättningar individerna får via socialförsäkringarna vid utebliven arbetsinkomst t.ex. sjukförsäkring, föräldraförsäkring och pension. Socialförsäkringsersättningarna kan ses som i tiden omfördelade arbetsinkomster.

Inkomståret 1997 uppgick skatt på arbete till totalt 616 miljarder kr (3.1 Tabell). I procent av arbetsinkomsterna (inklusive socialförsäkringsersättningar) utgjorde skatten på arbete inemot 55 procent och som andel av BNP 34 procent. Skatteuttaget på arbete har ökat under senare år.

3.1 Tabell.

Skatt på arbete åren 1992-1998, mkr.

Overview of taxes on labour 1992-1998, MSEK.

	Inkomståret (income year)						
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Statlig inkomstskatt (<i>central gov. income tax for individuals</i>)	17 234	17 879	21 386	23 444	25 930	29 345	..
Kommunal inkomstskatt* (<i>local gov. income tax for individuals</i>)	239 172	243 607	255 551	265 082	277 119	285 497	..
Expansionsmedelsskatt, netto (<i>alternative tax for self-employed on means allocated for expansion</i>)	-	-	979	568	404	475	..
Delsumma inkomstskatt på arbete (Sum income tax on labour)	256 406	261 486	277 916	289 094	303 453	315 316	..
Arbetsgivaravgifter (<i>employers social sec. contributions</i>)	211 912	185 242	191 972	214 631	230 629	237 492	250 947
Egenavgifter (<i>social sec. contributions for self-employed</i>)	5 463	4 821	4 876	5 472	5 820	5 652	..
Allmänna egenavgifter (<i>general social sec. contributions</i>)	-	6 559	13 749	28 989	37 539	46 438	..
Särskild löneskatt (<i>special tax on special parts of earned income and pension costs</i>)	10 301	9 579	10 018	9 982	11 552	12 799	..
Delsumma sociala avgifter (sum social security contributions)	227 676	206 201	220 615	259 074	285 540	302 381	..
Beskattning av tjänstegruppiv (<i>tax levied on benefits of occupational group insurance</i>)	1 216	1 064	1 079	1 014	1 061	910	802
Skattereduktion för byggnadsarbete "ROT" (<i>tax reduction for stimulating repairs, rebuildings etc</i>)	-	- 1 025	- 2 522	-	- 1 179	- 2 307	..
Total skatt på arbete (Total tax on labour)	485 297	467 727	497 088	549 182	588 875	616 300	..
Dito i procent av (<i>as percentage of</i>)							
- arbetsinkomsterna inkl pensioner m.m. (<i>labour income incl. pensions</i>)	49,5%	47,2%	48,3%	51,5%	53,4%	54,6%	..
- BNP (GDP)	33,7%	32,3%	32,5%	33,3%	34,9%	35,4%	..
- BNP reviderad definition (GDP revised definition)	..	31,3%	31,3%	32,2%	33,6%	34,1%	..

*) Avser kommunal inkomstskatt inkl. den obligatoriska delen av församlingskatten.

Källa: RSV och ESV. Taxeringsuffallet, riksbokföringen samt statistikdatabasen GIN-Skatt.

1) Med skatteklar avses ett marginalskattebegrepp som utöver den inkomstskatt och de egenavgifter som är direkt synliga för individen även inkluderar arbetsgivaravgifter och konsumtionskatter.
2) Denna fråga behandlas djupare i SNS-rapporten "Välfärdspolitik i kristid - håller arbetslinjen?". SNS förlag 1998.

3.3 Den arbetande befolkningen och arbetsinkomsterna

3.3.1 Omfördelningsbehov mellan aktiva och passiva perioder i livet

Ingen människa kan ta hand om sig själv och försörja sig genom eget arbete i livets alla skeden. Vi arbetar ungefär halva livet men måste ha försörjning hela. För att trygga uppehållet i barndom, ålderdom, vid arbetslöshet och sjukdom m.m. måste en omfördelning ske mellan aktiva och passiva perioder i människornas livscykel². Omfördelningen organiseras på olika sätt. En del löses inom familjen. Försäkringslösningar, avtal mellan arbetsmarknadens parter, lån och eget sparande är andra vägar. Skattefinansiering är en annan lösning. Var tyngdpunkten lagts varierar mellan olika länder. Sverige har via de lagstadgade socialförsäkringsavgifterna en förhållandevis hög skattefinansiering av den sociala tryggheten.

Trygghetsarrangemangen – oavsett om de löses via skatter eller på annat sätt – tar i anspråk närmare halva nationalinkomsten. Mindre än halva befolkningen är sysselsatt med förvärvsarbete (3.2 Tabell).

3.2 Tabell.

Befolkning och sysselsättning 1990-1998, tusental personer och arbetade timmar.

Population and employment 1990-1998, thousands and hours worked.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Befolkning (total population)	8 559	8 617	8 668	8 719	8 781	8 827	8 841	8 846	8 851
20-64 år (20-64 years)	4 937	4 969	5 000	5 033	5 076	5 112	5 129	5 142	5 156
Sysselsatta (economically active population)	4 485	4 396	4 209	3 964	3 928	3 987	3 963	3 922	3 979
därav i arbete (of which at work)	3 664	3 614	3 489	3 314	3 326	3 391	3 383	3 348	3 366
därav frånvarande (of which absent from work)	821	782	720	650	602	596	580	574	613
andel frånvarande (absent persons in per cent)	18%	18%	17%	16%	15%	15%	15%	15%	15%
Öppet arbetslösa (unemployed)	76	134	233	356	340	333	347	342	276
I åtgärder (engaged in labour market measures)	54	89	160	185	224	189	196	184	165
Öppet arbetslösa i % (unemployed in per cent)	1,6	3,0	5,2	8,2	8,0	7,7	8,1	8,0	6,5
I åtgärder i % (engaged in labour market measures in per cent)	1,2	2,0	3,6	4,3	5,3	4,4	4,5	4,3	3,9
Sysselsatta per invånare, % (economically active population in per cent of total population)	52,4	51,0	48,6	45,5	44,7	45,2	44,8	44,3	45,0
Arbetade timmar* (Number of hours worked):									
- total antal i miljoner (in millions)	6 735	6 578	6 357	6 090	6 175	6 299	6 305	6 235	6 314
- per sysselsatt (per person economically active)	1 502	1 496	1 510	1 536	1 572	1 580	1 591	1 590	1 587
- per invånare 20-64 år (per person aged 20-64)	1 364	1 324	1 271	1 210	1 216	1 232	1 229	1 212	1 224
- per invånare (per capita)	787	763	733	698	703	714	713	705	713

*) Antalet arbetade timmar enligt nationalräkenskapernas äldre definition (före revideringen 1999).

Anm: Sysselsättningen avser förhållandena under en genomsnittlig mätvecka enligt Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Personer som har sysselsättning men är lediga en hel mätvecka på grund av t.ex. semester, föräldraledigt eller sjukdom hamnar i gruppen "sysselsatta frånvarande".

Källa: Konjunkturinstitutet samt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

3.3.2 Antalet arbetade timmar minskade mellan 1990 och 1998

Den ökade arbetslösheten under 1990-talet är den främsta förklaringen till att antalet arbetade timmar totalt sett minskat. De som har sysselsättning arbetar däremot genomsnittligt sett fler timmar per år (en ökning med 85 timmar per år; från 1502 timmar i snitt 1990 till 1587 år 1998).

Antalet totalt arbetade timmar var lägst år 1993. Därefter har en viss återhämtning skett. Mellan 1990 och 1998 har det totala antalet arbetstimmar trots detta minskat med sex procent. Samtidigt har befolkningen ökat. Slås de arbetade timmarna ut per invånare arbetades det 787 timmar år 1990 mot 713 timmar år 1998 – en minskning med drygt nio procent. Förändringar i antalet arbetade timmar har betydelse för skattepolitiken. Vid en nedgång, som den under 1990-talet, ökar omfördelningstrycket mellan de som arbetar och de som inte har arbete.

3.3.3 Drygt en procent har förvärvs-inkomster över 500 000 kr

Ser man till befolkningen över 18 år inklusive pensionärer och egenföretagare, totalt sju miljoner individer, fördelar sig de taxerade förvärvsinkomsterna på sätt som framgår av 3.3 Tabell³. Omkring 285 000 individer har ingen eller så låg förvärvsinkomst att de inte behöver deklarerat. Ca 4,9 miljoner inkomsttagare har förvärvs-inkomster som understiger 200 000 kr, 1,4 miljoner har inkomster mellan 200-300 000 kr, ca 280 000 har inkomster mellan 300-400 000 kr och 100 000 har inkomster mellan 400 000-500 000 kr. Det finns 77 000 personer med inkomster mellan en halv och en miljon och 9 000 som får mer än miljonen i inkomst från förvärvsarbete.

3) Samma uppgifter med en mer detaljerad inkomstklassindelning återfinns i 3.33 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.

3.3 Tabell.

Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete i form av inkomstskatt och allmänna egenavgifter. Inkomståret 1997.

Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business showing number of persons, income amounts, taxes on labour in form of central government income tax for individuals, local government income tax for individuals, general social security contributions. Income year 1997.

Taxerad förvärvsinkomst tkr	Antal personer, tusental	Taxerad förvärvsinkomst mdkr	Skatt på arbete (mdkr) i form av			Summa
			Statlig inkomstskatt	Kommunal inkomstskatt	Allmänna egenavgifter	
Assessed income from work KSEK	Number of persons, thousands	Assessed inc. from work BSEK	Taxes on labour Central gov. inc. tax	(BSEK) Local gov. inc. tax	in form of General soc. sec. contr.	Total
0	285	0	0	0	0	0
- 100	1 889	102	0	17	3	20
100 - 200	2 962	447	1	122	19	142
200 - 300	1 376	325	5	93	17	116
300 - 400	282	96	8	28	4	40
400 - 500	100	44	5	13	2	20
500 - 1000	77	48	7	14	1	23
1000 -	9	15	3	4	0	8
Samtliga	6 980	1 077	29	292	46	368
varav för följande kategorier (by categories):						
1. Pensionärer (pensioners)	1 622	189	3	46	0	49
2. 18-24 år (18-24 years)	741	47	0	12	3	15
3. Egenföretagare (self-employed)	135	17	0	5	1	6
4. Löntagare (employees)	3 524	741	25	208	40	273
5. Övriga (others)	958	83	1	21	2	24

Anm: Kategorierna i tabellen är avgränsade på följande sätt. Ingen under 18 år är med. Grupp 1 består av ålderspensionärer. De är således 65 år eller äldre. Grupp 2 är ungdomar i åldern 18-24 år. Inget krav finns på inkomst. Grupp 3 och 4 är personer med minst 10 000 kronor i förvärvsinkomst (definierad som summan av lön och inkomst av aktiv näringsverksamhet). Är lönen större än inkomst av aktiv näringsverksamhet så förs man till löntagare. I annat fall till företagare. Om förvärvsinkomst saknas eller är under 10 000 kronor så ingår man i övriggruppen.

Källa: SCB:s inkomststatistik, bearbetning av Storurvalet 1997.

Medelinkomst för heltidsarbetande ca 238 000 kr

Av de förvärvsarbetande 1997 kan 3,5 miljoner karaktäriseras som anställda. Antalet egenföretagare som går med överskott och har sin huvudsakliga inkomst från näringsverksamhet uppgår till i storleksordningen 150 000. Av de anställda i åldern 20-64 år arbetade 68 procent heltid, 20 procent lång deltid och 11 procent kort deltid (3.4 Tabell). Av de 1,7 miljoner anställda männen arbetade 82 procent heltid och 18 procent deltid. Av de 1,7 miljoner anställda kvinnorna arbetade 55 procent heltid och 45 procent deltid. De heltidsanställda utgjorde 68 procent av de anställda och svarade för 82 procent av de sammanlagda arbetsinkomsterna för anställda. Den genomsnittliga arbetsinkomsten för de heltidsanställda var 237 600 kr.

3.4 Tabell.

Antal anställda och genomsnittlig arbetsinkomst för anställda som inte har företagarinkomst i åldersgruppen 20-64 år efter sysselsättningsnivå och kön år 1997.

Total numbers of employees and average and median employment income 1997 for employees aged 20-64 with no entrepreneurial income by activity level.

	Antal anställda, tusental	i % av samtliga anställda	Medel- inkomst, tkr	Median- inkomst, tkr	Total arbets- inkomst för resp kategori, mdkr	Dito i % av arbets- inkomsten för samtliga anställda
	Number of employees, thousands	share (%) of all employees	Average income, KSEK	Median income, KSEK	Total employ- ment income by category, BSEK	Do. in per cent of all employment income
Helårs- och heltidsanställda 90-100 procent av årsarbetstiden						
Year-round full-time (90-100 per cent) employees						
Män (Men)	1 406	41	259,9	230,2	365	53
Kvinnor (Women)	948	28	204,6	192,0	194	28
Samtliga (Total)	2 354	68	237,6	213,7	559	82
Deltidsanställda 50-89 procent av årsarbetstiden						
Part-time (50-89 per cent) employees						
Män (Men)	152	4	135,2	118,0	21	3
Kvinnor (Women)	542	16	133,9	131,4	73	11
Samtliga (Total)	695	20	134,2	128,8	93	14
Deltidsanställda 1-49 procent av årsarbetstiden:						
Part-time (1-49 per cent) employees						
Män (Men)	153	4	77,2	63,0	12	2
Kvinnor (Women)	240	7	81,3	71,2	20	3
Samtliga (Total)	393	11	79,7	68,2	31	5
Samtliga anställda						
All employees						
Män (Men)	1 711	50	232,5	216,6	398	58
Kvinnor (Women)	1 731	50	165,3	162,3	286	42
Samtliga (Total)	3 442	100	198,7	187,0	684	100

Källa: Statistiska centralbyrån, Inkomstfördelningsundersökningen 1997.

Av de 2,4 miljoner heltidsarbetande anställda (3.5 Tabell) hade 54 procent inkomster under 220 000 kr, 31 procent inkomster mellan 220 000 och 300 000, 13 procent inkomster i intervallet 300 000-500 000 och nästan 3 procent inkomster över en halv miljon. De heltidsarbetande företagarna redovisar medelinkomster som uppgår till ungefär hälften av de heltidsanställdas.

3.5 Tabell.

Helårs- och heltidsarbetande anställda och företagare i åldersgruppen 20-64 år med fördelning på inkomstklasser och kön år 1997.

Full-year and full-time workers (employees and entrepreneurs) in the 20-64 age group by income from work and gender 1997.

Kön Gender	Antal (tusental) i inkomstklasser (tkr) Number (thousands) by income-interval (KSEK)								Samtliga All	Arbetsinkomst, tkr Income from work, KSEK	
	1 - 100	100 - 140	140 - 180	180 - 220	220 - 260	260 - 300	300 - 500	500 -		medelinkomst average income	medianinkomst median income
Anställda (employees):											
Män (Men)	19	34	162	387	337	166	245	56	1 406	259,9	230,2
Kvinnor (Women)	18	44	299	304	165	61	53	5	948	204,6	192,0
Samtliga (Total)	37	78	461	690	501	227	299	62	2 354	237,6	213,7
Företagare inkl lantbrukare (entrepreneurs):											
Lantbrukare (farmers)	16	8	4	4	3	0	0	0	34	105,4	105,6
Övriga företagare (other entrepreneurs)	48	18	17	9	6	4	5	1	108	126,4	112,1

Källa: Statistiska centralbyrån, Inkomstfördelningsundersökningen 1997.

3.4 Administrativa uppgifter kring skatt på arbete

3.4.1 Inkomsterna redovisas i en självdeklaration

Beskattningen av fysiska personers (individer och dödsbon) arbets- och kapitalinkomster sker per inkomstår. Inkomsterna redovisas i en självdeklaration som lämnas in till skattemyndigheterna på våren efter inkomståret ("taxeringsåret"). Under 1995 introducerades ett nytt förenklat sätt att deklarerat som kan användas av flertalet inkomsttagare. Skattemyndigheterna skickar ut en blankett "Förenklad självdeklaration" med förtryckta inkomstuppgifter. De förtryckta uppgifterna har lämnats till skattemyndigheterna som kontrolluppgifter från arbetsgivare, pensionsinstitut, banker m.fl. Inför deklara-tionen av 1998 års inkomster har lämnats 60 miljoner kontrolluppgifter (se sammanställning i 3.7 Tabell) varav 16 miljoner avseende löner, pensioner och andra sociala ersättningar och 44 miljoner avseende kapital m.m. Stämmer uppgifterna på den förtryckta deklara-tionsblanketten behövs bara en underskrift på att upp-gifterna är riktiga. I annat fall kompletterar deklara-nten blanketten med tilläggsuppgifter. De vanligaste orsa-kerna till att tilläggsuppgift lämnas är yrkande om av-drag för arbetsresor och redovisning av vinst/förlust vid försäljning av värdepapper och småhus. Vid mer kom-plexerade inkomstförhållanden, om man t.ex. har inkomst av näringsverksamhet eller om man är del-ägare i handelsbolag, lämnas en "Särskild självdeklara-tion".

6,8 miljoner deklara-tioner

Vid 1998 års taxering lämnades totalt 6,8 miljoner deklara-tioner avseende fysiska personer varav 5,5 miljo-ner förenklade och 1,2 miljoner särskilda deklara-tioner. Av de förenklade var 59 procent utan tilläggs-uppgifter. 55 000 personer skönsbeskattades. Därutö-ver har ca 1 miljon personer, i första hand barn, blivit maskinellt beskattade för kapital utan att ha lämnat deklara-tion. Av de deklara-tioner som lämnades av indi-viderna ändrades drygt sex procent vid skattemyndig-heternas deklara-tionsgranskning.

3.6 Tabell. Antal inkomstdeklara-tioner från individer och dödsbon.

Number of income tax return for individuals.

	Taxeringsåret, tusental Assessment year, thousands			
	1995	1996	1997	1998
Förenklad deklara-tion utan tillägg (Simplified return without addition)	3 166	3 563	3 488	3 277
Förenklad deklara-tion med tillägg (Simplified return with additions)	2 224	1 828	1 981	2 239
Särskild självdeklara-tion (Special tax return)	1 332	1 256	1 250	1 249
Skönstaxerade (Discretionary assessments)	46	53	53	55
Totalt antal (Total number)	6 768	6 700	6 771	6 820

Källa: Riksskatteverkets verksamhetsstatistik.

Lite kontrolluppgiftshistoria

Kontrolluppgiften har en gammal historia, men det är först på senare år som antalet kontrolluppgifter ökat och fått en större täckning och betydelse.

Kontrolluppgift för lön m.m. infördes redan 1935. Sedan 1981 tillgodoförs deklara-nten den avdragna preliminärskatten via kontrolluppgiften. I samband med att den förenklade deklara-tionen infördes 1987 tillkom kontrolluppgift på inkomsträntor, aktieutdelningar m.m.

Nästa stora expansion i antalet kontrolluppgifter inträffade i samband med att den nya förenklade deklara-tionen med ett förslag till taxering infördes vid 1995 års taxering. För att göra taxeringsförslaget så fullständigt som möjligt infördes kontrolluppgifter på utgiftsräntor, tomträttsavgälder, överlåtelse av andel i allemansfonder och pensionssparande.

Vid 1997 års taxering kom för första gången kontrolluppgifter avseende försäljningar av aktier och andra värdepapper. Vid 1998 års taxering infördes kontrolluppgift på skuldbeloppets storlek.

3.7 Tabell.

Kontrolluppgifter av olika slag vid taxeringen 1999.

Statements of income from third part.

Typ av kontrolluppgift Type of statement	Antal, tusental Number, thousands	Belopp, mdkr Amounts, BSEK
Löne- och sociala kontrolluppgifter (from employer etc)		
KU 10,13,16 Lön	7 592	785,0
KU 18 Pension, livränta, m.m.:	8 082	343,3
Summa	15 674	1 128,3
varav lämnade på ADB-media	15 042	
varav lämnade på papper	632	
Kapital-kontrolluppgifter (from financial institutions etc):		
KU 20 Inkomsträntor, konton Sammanlagd behållning vid årets utgång	6 254	10,4 423,3
KU 21 Inkomsträntor svenska och utländska värdepapper Sammanlagt värde vid årets utgång	1 856	2,5 100,2
KU 22 Utbetalt räntebidrag	90	1,1
KU 25 Utgiftsräntor Låneskuld	12 520	63,8 981,3
KU 26 Tomträttsavgäld	143	0,5
KU 31 Utbetald aktieutdelning	16 145	47,9
KU 32 Erhållen ersättning vid försäljning av aktier m.m.	3 148	278,4
KU 33 Marknadsnoterade optioner och terminer	77	
KU 40 Beräknad reavinst vid försäljning av andel i fond Beräknad reaförlust vid försäljning av andel i fond	1 595	13,7 1,3
KU 55 Överlåtelse av bostadsrätt – överlåtelsepris Överlåtelse av bostadsrätt – förvärvspris	100	21,2 14,3
KU 50 Pensionssparande	2 073	12,8
Summa	44 000	
varav lämnade på ADB-media	43 921	
varav lämnade på papper	79	
Totalt antal KU	59 674	

Källa: Riksskatteverket. Statistikdatabasen GIN-Skatt.

3.4.2 Individernas inkomstskatt slutregleras en gång per år

Skatten på löntagarnas och pensionärernas inkomster betalas i allt väsentligt in under inkomståret genom arbetsgivarens eller pensionsutbetalarens försorg genom att preliminärskatt dras av före löne- eller pensionsutbetalningen. Egenföretagarna betalar själva in preliminär inkomstskatt en gång per månad baserat på tidigare års inkomstnivå eller en preliminär deklARATION. Den preliminära skatten avräknas från den skatt som debiteras vid taxeringen (slutskatten). Sedan den nya förenklade deklARATIONEN infördes får flertalet besked om sin slutskatt redan i augusti efter inkomståret. För dem som lämnar Särskild självdeklARATION lämnas besked om slutskatten i december efter inkomståret. Hur anpassningen av preliminärskattebetalningarna varit för individerna vid senaste taxeringarna redovisas i 3.8 Tabell.

Ö-skatten större än kvarskatten

Ofta fokuseras därvid i massmedia kvarskatt och över-skjutande skatt. Vid hög överskjutande skatt förbättras hushållens likviditet vilket i sin tur kan förbättra för handeln medan höga kvarskatter kan verka återhållande på hushållens konsumtion. Ö-skatten som betalas ut till individerna har under de senaste åren legat kring 16 å 17 miljarder kr vilket i snitt utslaget på alla invånare motsvarar ca 1 900 kr. Kvarskatten som skall betalas in har varierat mellan åtta till tolv miljarder (1998 i snitt per invånare ca 1350 kr).

3.8 Tabell.

Individer och dödsboms betalningar av inkomstskatt 1995-1998, mdkr.

Collection of income tax (BSEK) from individuals 1995-1998, BSEK.

Uppbördsled Collection of tax at different stages	Taxeringsår Assessment year			
	1995	1996	1997	1998
Debiterad slutlig skatt (debited final income tax)	318,9	345,5	383,2	411,5
Inbetalt som preliminär skatt och fyllnadsbetalningar (paid as preliminary tax and supplementary payments):	329,2	353,3	389,8	416,7
varav genom (of which)				
- preliminärskatteavdrag som gjorts av arbetsgivare m.fl. (tax withdrawal by employer, banks etc.)	293,0	320,4	345,5	366,4
- fördebiterad preliminär skatt för egenföretagare (preliminary tax paid by entrepreneurs)	12,3	13,3	15,5	16,8
- kreditering av överskjutande ingående moms och expansionsmedelsskatt (other amounts credited)	0,5	0,7	1,0	1,1
- egna inbetalningar före 11 februari (supplementary payments before 11 february)	13,7	8,9	14,6	18,4
- fyllnadsbetalningar efter 11 februari (supplementary payments after 11 february)	9,8	10,1	13,0	14,0
Att betala in som kvarskatt (residual tax)	8,0	8,7	9,9	12,0
Utbetald ö-skatt (surplus tax)	- 18,4	- 16,5	- 16,5	- 17,1

Anm: Den slutliga skatten i denna tabell omfattar utöver inkomstskatt på individernas förvärvsinkomster även skatt på inkomst av kapital, fastighetsskatt och förmögenhet.

Källa: RSV:s debiteringsstatistik.

Kvarstående skatt och överskjutande skatt varierar mellan olika kategorier (3.9 Tabell). De 5,5 miljoner individer som har sådana inkomstförhållanden att de kan använda den förenklade deklarationen betalar 4,5 miljarder kr i kvarskatt. De 1,3 miljoner som har mer komplicerade inkomstförhållanden och som därför använder den särskilda deklarationen, bl.a. egenföretagare, har kvarskatt på 7,5 miljarder kr.

3.9 Tabell.

Individer och dödsboms betalningar av inkomstskatt 1998 fördelat på kategorier, mdkr.

Collection of income tax (BSEK) from individuals by category of income tax return. BSEK

Uppbördsled Collection of tax at different stages	Taxeringsåret 1998		
	Förenklad deklaration Simplified tax return	Särskild deklaration Special tax return	Ej lämnat deklaration*) Taxed without tax return
Antal personer, tusental (number of persons, thousands)	5 456	1 272	760
Debiterad slutlig skatt (debited final income tax)	299,5	111,8	0,3
Inbetalt som preliminär skatt och fyllnadsbetalningar (paid as preliminary tax and supplementary payments):	306,2	109,9	0,5
varav genom (of which)			
- preliminärskatteavdrag som gjorts av arbetsgivare m.fl. (tax withdrawal by employer, banks etc.)	294,5	71,5	0,5
- fördebiterad preliminär skatt för egenföretagare (preliminary tax paid by entrepreneurs)	0,2	16,6	0,0
- kreditering av överskjutande ingående moms och expansionsmedelsskatt (other amounts credited)	0,0	1,1	0,0
- egna inbetalningar före 11 februari (supplementary payments before 11 february)	5,0	13,3	0,0
- fyllnadsbetalningar efter 11 februari (supplementary payments after 11 february)	6,6	7,4	0,0
Kvarskatt (residual tax)	4,5	7,5	0,0
Ö-skatt (surplus tax)	- 11,2	- 5,6	- 0,3

*) Gruppen omfattar i första hand barn med enbart kapitalinkomster.

Källa: RSV:s debiteringsstatistik.

Alla har ett eget skattekonto

Fr.o.m. 1999 har alla som betalar skatt ett eget skattekonto hos skattemyndigheten. På kontot bokförs både de betalningar de skattskyldiga själv gör och det som arbetsgivare, pensionsutbetalare och banker m.fl. dragit av som preliminär skatt. Egna inbetalningar kan göras till kontot när som helst under året. Intäkts- respektive kostnadsränta på över- och underskott räknas dag för dag precis som på ett vanligt bankkonto. När den slutliga skatten fastställts för en person jämförs detta belopp med de betalningarna som kommit in från olika håll. Beroende på hur mycket som betalats uppstår därvid över- eller underskott på kontot. I samband med att skattekontot införs försvinner de gamla invanda begreppen fyllnadsbetalningar, ö-skatt och kvarskatt.

3.4.3 Arbetsgivarna betalar preliminärskatten varje månad

Som framgått ovan ombesörjer arbetsgivare och pensionsutbetalare m.fl. att skatt dras på de anställdas löner, pensioner m.m. och skatten betalas in till skattemyndigheterna löpande under året. Arbetsgivarna betalar dessutom in arbetsgivaravgifter. Underlaget för arbetsgivaravgifter är i princip lönesumman inkl. beskattade förmåner. Arbetsgivaravgifterna och det preliminärskatteavdrag arbetsgivarna gör för sina anställda deklarerar och betalas in en gång i månaden. Denna inbetalning skall vara gjord den 12:e i månaden efter den månad lönen betalades ut till den anställde.

Antalet arbetsgivare i Sverige uppgår till närmare 290 000. Det svenska näringslivet domineras av stora arbetsgivare. Arbetsgivare med en lönesumma över fem miljoner (mer än 20-25 årsarbetskrafter) utgör fem procent av arbetsgivarna och svarar för 80 procent av lönesumman.

3.10 Tabell.

Arbetsgivarna fördelade efter lönesumma 1998 (enligt kontrolluppgifter för inkomståret 1998).

Employers by total sum of wages paid in 1998.

Lönesumma, mkr	Antal arbetsgivare		Lönesumma	
	antal	fördelning	miljarder	fördelning
		i %	kr	i %
Sum of wages, MSEK	Number of employers		Total wage sum	
	number	share in %	BSEK	share in %
- 0,2	126 445	44	9	1
0,2 - 0,5	63 027	22	21	3
0,5 - 1,0	39 326	14	28	4
1,0 - 5,0	44 214	15	93	12
5,0 - 10,0	6 448	2,3	45	6
10,0 - 20,0	3 292	1,1	46	6
20,0 - 50,0	2023	0,7	62	8
50,0 - 100,0	771	0,3	54	7
100,0 -	972	0,3	429	55
Summa (sum)	286 518	100	785	100

Källa: Riksskatteverket, statistikdatabasen GIN-Skatt.

3.5 Direkt skatt på individernas inkomster av förvärvsarbete

3.5.1 De taxerade förvärvsinkomsterna 1 072 miljarder kr år 1997

Sammansättningen av den taxerade förvärvsinkomsten inkomståret 1997 framgår av 3.11 Tabell. I tabellen ingår inte inkomster för personer som haft så låga inkomster att de inte behövt lämna deklaration. Sammantaget kan dessa inkomster för icke-deklaranterna beräknas till nio miljarder kr varav åtta miljarder avser pensioner och en miljard löner.

Den taxerade förvärvsinkomsten som är summan av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet, men efter allmänna avdrag, uppgick 1997 till 1072 miljarder kr. Den taxerade inkomsten utgör basen för skatteberäkningen. I taxeringsunderlaget ingår inkomst av tjänst med 1059 miljarder kr. Härav utgjorde löner, skattepliktiga förmåner och vissa socialförsäkringsförmåner sammanlagt 831 miljarder kr varav 93 miljarder avseende socialförsäkringar (t.ex. sjuk- och föräldrapenning, arbetslöshetsersättning). De allmänna pensionerna och tjänstepensionerna svarade för 222 miljarder kr (exkl. pensionsbelopp för pensionärer som undantagits från deklaraionsplikten, ca 8 miljarder kr). Egenföretagarnas inkomst av näringsverksamhet var 24 miljarder kr⁴. Individerna erhöll 10,3 miljarder i privata pensionsförsäkringar och livräntor. Avdraget för pensionssparande var 10,5 miljarder kr. Avdrag för resor till och från arbetet gjordes av 872 000 personer till ett sammanlagt belopp på 8,3 miljarder.

Avdrag för arbetsresor och för pensionssparande är de vanligaste avdragen.

3.11 Tabell.

Den taxerade förvärvsinkomstens sammansättning inkomståret 1997 för individer och dödsbon.

The structure of assessed income from earning for individuals and capital of deceased income year 1997.

Delposter under inkomst av tjänst m.m. Structure of assessed income	Antal som deklarerat på resp. post, tusental Number of persons thousands	Belopp i mdkr Amounts BSEK
A. Inkomst av tjänst (income from employment)	6 417	1 059,2
A.1 Delsumma inkomstposter (subsum for incomes)		1 071,8
Löner, skattepliktiga förmåner, sjukpenning m.m. (wages and social benefits)	4 856	830,8
Kostnadsersättning (compensation for costs)	154	1,7
Allmän pension, tjänstepension (general pensions)	2 043	221,6
Privat pensionsförsäkring, livränta (private pensions)	414	10,3
Skattepliktiga ersättningar som ej är pensionsgrundande (other taxable compensations not entitling to pension)	153	3,1
Ersättningar från fåmansföretag/handelsbolag (remuneration from close company/partnership)	26	3,5
Övrigt (other income)		1,0
A.2 Delsumma avdragsposter (subsum for deductions)		- 12,6
Resor till och från arbetet (travels between home and work)	872	- 8,3
Tjänsteresor (travels in business)	47	- 0,3
Dubbel bosättning (dual residence)	59	- 1,0
Övriga kostnader (other costs)	443	- 3,0
B. Inkomst av näringsverksamhet (egenföretagare) (income from personal business)		24,3
Aktiv näringsverksamhet (for persons active in business)	285	21,8
Passiv näringsverksamhet (for persons with passive income from business)	105	2,5
C. Allmänna avdrag (general exemptions)	1 593	- 10,9
Pensionssparande (private saving for pension)	1 581	- 10,5
Periodiskt understöd m.m. (periodical allowance etc.)	5	- 0,1
Kvittning av underskott av näringsverksamhet mot inkomst av tjänst (deduction of deficit in business to income from employment)	15	- 0,3
D. Taxerad förvärvsinkomst (A+B-C) Assessed income (A+B+C)	6 526	1 072,4

Källa: Riksskatteverket, Ekonomistyrningsverket. Taxeringsutfallet.

4) Näringsidkarnas inkomster och principerna för hur de beskattas behandlas samlat i kapitel 6 "Särskilt om företagsbeskattning".

3.5.2 870 000 personer gör avdrag för resor till och från arbetet

Fr.o.m. inkomståret 1998 medges avdrag för resor till och från arbetsplatsen för kostnader som överstiger 7 000 kr. För resor med bil är avdraget 15 kr per mil.

Inkomståret 1997, som den senaste statistiken avser, medgavs avdrag för resor till och från arbetsplatsen för kostnader som översteg 6 000 kr. För resor med bil var avdraget 13 kr per mil. För de ca 870 000 inkomsttagare som gjorde reseavdrag 1997 var avdraget i genomsnitt 9 507 kr. För 95 000 personer översteg avdraget 20 000 kr.

3.12 Tabell. Reseavdraget inkomståret 1997.

Deduction for expenses for travelling between home and place of work income year 1997.

Avdrag Deduction tkr KSEK	Antal Number tusental thousands		andel, % share, %	Belopp Amount mkr MSEK
0 - 2	124	14	14	142
2 - 4	151	17	17	448
4 - 6	116	13	13	578
6 - 8	93	11	11	639
8 - 10	80	9	9	715
10 - 12	63	7	7	688
12 - 15	68	8	8	919
15 - 20	76	9	9	1 308
20 - 25	40	5	5	897
25 - 30	23	3	3	630
30 - 40	21	2	2	721
40 -	11	1	1	545
Summa (sum)	866	100		8 232
Genomsnittligt belopp i kronor (average amount SEK)				9 507

Källa: SCB:s inkomststatistik, bearbetning av Storurvalet 1997.

Reseavdrag är vanligast i pendlingslän som Hallands, Älvsborgs och Uppsala län. Det genomsnittliga avdraget för de som gör avdrag är högst i Uppsala, Södermanlands och Skaraborgs län. Tittar man på enskilda kommuner är andelen som gör reseavdrag högst i Lerum, Håbo och Kungsbacka medan Trosa, Norrtälje och Nynäshamn toppar med de högsta genomsnittliga avdragen. Minst vanligt att göra avdrag är det i Stockholm, Solna och Sundbyberg medan de lägsta genomsnittliga avdragen återfinns i Burlöv, Staffanstorps och Gnosjö.

3.13 Tabell. Reseavdraget i olika län inkomståret 1997.

Deduction for expenses for travelling between home and place of work in the different counties in 1997.

	Antal som gjort avdrag Number of persons with deductions	% av de som haft lön m.m. In % of the income earners	Genom- snittligt avdrags- belopp, tkr Average amount deducted, KSEK
Stockholms	117 444	11,4	10,0
Uppsala	40 567	23,9	12,3
Södermanland	26 249	18,3	12,1
Östergötland	35 135	15,1	8,9
Jönköping	26 441	14,8	8,1
Kronoberg	18 579	17,9	8,5
Kalmar	21 982	16,5	8,8
Gotland	6 106	19,4	8,4
Blekinge	15 547	18,0	8,1
Skåne län	129 301	20,8	9,2
Halland	36 611	24,1	10,0
Västra Götaland	80 973	18,6	8,9
Älvsborg	60 884	24,1	10,1
Skaraborg	32 322	20,8	12,1
Värmland	30 130	19,1	8,9
Örebro	26 930	17,1	8,9
Västmanland	24 751	16,7	10,5
Dalarna	28 052	17,3	8,7
Gävleborg	25 140	15,5	9,9
Västernorrland	27 662	18,9	8,2
Jämtland	12 110	15,7	9,6
Västerbotten	25 257	16,5	8,8
Norrbotten	24 790	15,8	9,9
Riket	872 963	17,3	9,5

Källa: SCB, Inkomster, skatter och bidrag 1997.

3.5.3 Fler kvinnor än män pensionssparar

Allt fler pensionssparar. Inkomståret 1997 gjorde nästan 1,6 miljoner inkomsttagare avdrag för pensionsparande med ett totalt belopp på 10,4 miljarder kr. Detta innebär att nästan var tredje person i aktiv ålder kompletterar sin lagstadgade pension med ett eget pensionsparande. Beloppet som drogs av uppgick i snitt till 6 600 kr. Antalet personer som pensionssparar har ökat med 600 000 sedan 1991. Pensionsspararna sparar dock i genomsnitt mindre än 1991. Avdraget för pensionsparande begränsades 1995 från helt till halvt basbelopp. För tjänsteinkomster mellan tio och tjugo basbelopp⁵ eller om man är näringsidkare får ett större avdrag göras.

Det är vanligare att kvinnor pensionssparar än män (3.15 Tabell). I åldrarna 20-64 år pensionssparar 35 procent av kvinnorna mot 27 procent av männen. Men sparandet är genomsnittligt sett lägre bland de kvinnor som gör pensionsavdrag⁶. Pensionsparandet börjar tidigt. I åldrarna 18-24 år pensionssparar 7 procent med i genomsnitt 2 000 kr. Andelen som pensionssparar är högst i åldersgruppen 45-54 år (39 procent).

3.14 Tabell.

Avdrag för pensionsparande 1991-1997.

Deduction for savings for individual private pension 1991-1997.

Inkomstår	Antal personer, tusental	Medelbelopp, tkr	Totalt belopp, mkr
Year	Number of persons, thousands	Average amount, KSEK	Total amount, MSEK
1991	966	9,4	9 076
1992	1 018	8,1	8 242
1993	1 070	8,2	8 795
1994	1 235	8,5	10 551
1995	1 363	6,7	9 144
1996	1 478	6,6	9 797
1997	1 576	6,6	10 415

Källa: SCB, Inkomster, skatter och bidrag.

3.15 Tabell.

Avdraget för pensionsparande fördelat på ålder och kön 1997 (exkl. dödsbon).

Deduction for savings for individual private pension 1997 by age and gender (deceased excl.)

Ålder Age	Avdrag för pensionsparande Deduction for savings for individual private pension								
	Kvinnor Women			Män Men			Samtliga All		
	Antal	Andel,%	Genomsnitt, tkr	Antal	Andel,%	Genomsnitt, tkr	Antal	Andel,%	Genomsnitt, tkr
	Number	Share, %	Mean value, KSEK	Number	Share, %	Mean value, KSEK	Number	Share, %	Mean value, KSEK
18 - 24	28 228	7	1,8	26 841	6	2,1	55 069	7	2,0
25 - 34	184 468	31	2,9	160 119	26	3,5	344 587	29	3,2
35 - 44	229 056	41	4,6	173 820	30	5,9	402 876	36	5,1
45 - 54	277 267	45	7,3	206 569	33	9,4	483 836	39	8,2
55 - 64	144 015	33	9,8	120 970	27	11,9	264 985	30	10,7
65 -	8 785	1	12,4	15 837	2	13,9	24 622	2	13,4
Samtliga	871 819	25	5,9	704 156	21	7,4	1 575 975	23	6,6
varav i åldern 20-64 år	861 985	35	5,9	687 233	27	7,3	1 549 218	31	6,5
(of which by age 20-64 years)									

Källa: SCB, Inkomster, skatter och bidrag 1997.

5) Reglerna innebär inkomståret 1997 (basbelopp=36 300 kr) för den som är anställd och har inkomster under 363 000 att det största belopp som får dras av är 18 150 kr. För den som har inkomster mellan 363 000 och 726 000 får avdrag göras med ytterligare 5 procent av den del av inkomsten som överstiger 363 000. Maximalt avdrag som kan göras av anställda är således 36 300 kr vid en inkomst på 726 000 kr.

6) Mer detaljerade uppgifter om storleken på pensionsavdraget för kvinnor och män återfinns i 3.35 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.

3.5.4 Skatteberäkningen grundas på taxerad förvärvsinkomst

Den taxerade förvärvsinkomsten utgör bas för skatteberäkningen av skatt på arbete. Skatten tas ut som statlig och kommunal inkomstskatt. För egenföretagare tas skatten alternativt delvis ut som s.k. expansionsmedelskatt. Dessutom tas sedan inkomståret 1993 för personer i aktiv ålder ut s.k. allmänna egenavgifter för socialförsäkringar. Dessa avgifter är avdragsgilla⁷ då beskattningsunderlaget för statlig och kommunal inkomstskatt bestäms. För att få den beskattningsbara förvärvsinkomsten görs grundavdrag och för pensionärer i vissa inkomstlagen ett särskilt grundavdrag. Den beskattningsbara förvärvsinkomsten utgör den bas på vilken den statliga och kommunala inkomstskatten tas ut. 3.16 Tabell visar skatternas och avgifternas storlek vid vissa inkomstnivåer år 1999. I tabellen anges också hur stor arbetsgivaravgift som betalas vid respektive nivå.

3.16 Tabell.

Skatt på arbete för löntagare i aktiv ålder vid några olika inkomstnivåer 1999, inga avdrag, kommunalskatt = 30,59 % (motsvarar medelutdeb exkl. frivilliga delen av församlingsskatten).

Tax paid for wage earners in active ages at different income levels (SEK) in 1999, no deductions, local tax rate= 30,59 % (equal to the average charge, voluntary part of parish tax excl).

1. Lön (wage level)	50 000	100 000	150 000	200 000	250 000	300 000	350 000	400 000	500 000	1 000 000
Avdrag egenavgift pension (Deduction social security charges, pension)	- 3 500	- 6 900	- 10 400	- 13 900	- 17 400	- 20 800	- 20 800	- 20 800	- 20 800	- 20 800
Grundavdrag (Basic deduction)	- 8 700	- 16 800	- 14 100	- 9 100	- 8 700	- 8 700	- 8 700	- 8 700	- 8 700	- 8 700
Beskattningsbar inkomst (Taxable income)	37 800	76 300	125 500	177 000	223 900	270 500	320 500	370 500	470 500	970 500
Kommunalskatt (30,59%) (Local tax)	11 563	23 340	38 390	54 144	68 491	82 746	98 041	113 336	143 926	296 876
Statlig inkomstskatt (National income tax)	200	200	200	200	1 120	10 440	20 440	30 965	55 965	180 965
Egenavgift pension (Social security charges, pension)	3 500	6 900	10 400	13 900	17 400	20 800	20 800	20 800	20 800	20 800
Tillfällig skattereduktion (Temporary tax reduction)	- 1 320	- 1 320	- 1 140	- 540	0	0	0	0	0	0
2. S:a direktdebiterad skatt (direct income tax)	13 943	29 120	47 850	67 704	87 011	113 986	139 281	165 101	220 691	498 641
3. Arbetsgivaravg. (33,06%) (general payroll tax)	16 530	33 060	49 590	66 120	82 650	99 180	115 710	132 240	165 300	330 600
Skatt+arbetsgiv. avg. (2+3) (total tax on labour)	30 473	62 180	97 440	133 824	169 661	213 166	254 991	297 341	385 991	829 241
Arbetsgivarkostnad (1+3) (total wage cost for the employer)	66 530	133 060	199 590	266 120	332 650	399 180	465 710	532 240	665 300	1 330 600
Behållen lön efter skatt (1-2) (remaining wage after taxes being paid)	36 057	70 880	102 150	132 296	162 989	186 014	210 719	234 899	279 309	501 359

Källa: Beräkningarna av inkomstskatten har gjorts med hjälp av SCB:s mikrosimuleringsprogram STATUS.

⁷⁾ Fr.o.m. år 2000 föreslås delvis ändrade regler (se avsnitt 3.7.3 Avgiftssatser/Allmän pensionsavgift).

3.5.5 Grundavdraget och den tillfälliga skattereduktionen

Grundavdraget har varit lika stort vid den statliga och kommunala taxeringen sedan 1991 utom 1994 då grundavdraget tillfälligt slopades vid den statliga taxeringen. Grundavdraget utgår från en grundnivå och trappas därefter upp för att sedan åter trappas ned till grundnivån. Grundnivån uppgår till 0,24 prisbasbelopp (med avrundning nedåt till helt hundratal kronor). Grundnivån vid den statliga och kommunala beskattningen inkomståren 1991-2000 framgår av följande sammanställning.

3.17 Tabell.

Grundavdragets grundnivå inkomståren 1991-2000.

Basic deduction; standard level in SEK 1991-2000.

Inkomstår Income year	Grundavdrag, kr Basic deduction, SEK
1991	10 300
1992	10 700
1993	11 000
1994	se anm 8 800
1995	8 900
1996	8 600
1997	8 700
1998	8 700
1999	8 700
2000	8 700

Anm: 1994 medgavs inte grundavdrag vid den statliga taxeringen.

Reglerna för grundavdraget 1999 innebär att grundavdraget blir "puckelformat". Det utgör 8 700 kr vid taxerad inkomst under 67 900 kr samt vid taxerad inkomst över 203 800. I inkomstlägena mellan 68 000 och 203 700 varierar det mellan som lägst 8 800 och som högst 18 100 kr vid taxerad inkomst mellan 105 200 och 110 700.

3.18 Tabell.

Beräkning av grundavdraget i olika inkomstlägen 1999.

Calculation of basic deduction at different levels of assessed income 1999.

Taxerad förvärvsinkomst, kr Assessed income from earning, SEK	Grundavdrag Basic deduction
Upp till 67 900	8 700
68 000 - 105 100	8 800 - 18 000 upptrappning med 25% av inkomst över 68 000
105 200 - 110 700	18 100
110 800 - 203 700	18 000 - 8 800 nedtrappning med 10% för inkomst över 110 800
203 800 -	8 700

I avvaktan på en större inkomstskattereform infördes 1999 en tillfällig skattereduktion för att tillföra låg- och medelinkomsttagarna mer köpkraft. Lättnaden är kopplad till intjänandet av pensionsgrundande inkomst vilket innebär att lättnaden i första hand omfattar befolkningen i aktiv ålder. Reduktionen utgör som mest 1 320 kr per år och trappas ned med 1,2 procent av inkomster över 135 000 kr. Det innebär att reduktionen är borta vid en årsinkomst på 245 000 kr. I budgetpropositionen hösten 1999 har föreslagits att denna särskilda skattereduktion behålls med oförändrad utformning även för inkomståret 2000. Avsikten är att en förlängning ska ske även för åren därefter, även om en alternativ metod kan komma att övervägas.

3.5.6 Statliga och kommunala inkomstskatten

Fysiska personer betalar kommunal och statlig inkomstskatt på den beskattningsbara förvärvsinkomsten. Samtliga skattebetalare med beskattningsbar förvärvsinkomst påförs kommunal inkomstskatt. För personer med låg arbetsinkomst (ungefär upp till 14 000 kr per år) innebär dock den tillfälliga skattereduktionen 1999 och 2000 att kommunalskatten i praktiken "kvittas bort". Därutöver betalar alla 200 kr i ett fast skattebelopp. Åren 1999, 2000 och 2001⁸ tillfaller detta fasta belopp kommuner och landsting. Tidigare har det fasta beloppet varit en skatteintäkt för staten.

Genomsnittlig kommunalskatt 31,48 procent 1999

Kommunalskattesatsen varierar mellan kommuner, men landets genomsnittliga kommunalskattesats inklusive församlingsskatt är 31,48 procent inkomståret 1999. En del av denna skattesats- i genomsnitt 0,89 procentenhet- utgörs av frivillig församlingsskatt och är i ekonomisk mening inte att betrakta som en skatt. Vid internationella jämförelser av skatter bör endast den obligatoriska delen av församlingsskatten tas med. Den obligatoriska kommunalskattesatsen uppgår till i genomsnitt 30,59 procent.

Statlig inkomstskatt i två skikt från 1999

Åren 1991-1994 utgick, utöver kommunalskatten, statlig inkomstskatt om ytterligare 20 procent på den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger skiktgränsen för statlig skatt. Åren 1995-1998 har funnits en s.k. värnsskatt i form av en temporär höjning av den statliga inkomstskatten från 20 till 25 procent. Skiktgränsen för statlig inkomstskatt redovisas i 3.19 Tabell.

8) År 2001 enligt förslag i budgetpropositionen hösten 1999.

3.19 Tabell. Skiktgränsen för statlig inkomstskatt.

Income level at which central government income tax is to be paid.

Inkomstår Income year	Skiktgräns, kr (Income level, SEK)			
	Beskattningsbar inkomst Taxable income		Dito uttryckt som taxerad förvärsinkomst (se anm) Do. in terms of assessed income	
	skikt 1 lower level	skikt 2 upper level	skikt 1 lower level	skikt 2 upper level
1991	170 000		180 300	
1992	186 600		197 300	
1993	190 600		203 500	
1994	198 700		202 700	
1995	203 900		221 600	
1996	209 100		229 000	
1997	209 100		231 600	
1998	213 100		238 400	
1999	219 300	360 000	245 000	389 500
2000	232 600*	374 000*	254 600*	398 600*

* Enligt förslag i budgetpropositionen hösten 1999.

Anm: Brytpunkten uttryckt i taxerad förvärsinkomst har beräknats utifrån beskattningsbar inkomst med tillägg för grundavdrag och avdrag för allmän egenavgift för icke-pensionär.

År 1999 togs den s.k. värnskatten bort och ersattes av en statlig inkomstskatt som tas ut i två skikt. I det första skiktet är den statliga skatten 20 procent och gäller enligt förslag för år 2000 för inkomster över 254 600 kr. I det andra skiktet tas ytterligare fem procent ut i skatt. Det gäller år 2000 för inkomster över 398 600 kr. Skiktgränserna för statliga skatten skall mellan åren räknas upp med förändringen i konsumentprisindex med ett tillägg på två procentenheter. I praktiken har dock skiktgränsens nivå kommit att fastställas genom separata

beslut. Förslaget för år 2000 innebär att den nedre skiktgränsen justeras upp mer än vad som följer av uppräkningsregeln. Syftet är att minska antalet personer som betalar statlig inkomstskatt.

3.5.7 Marginalskatt och marginaeffekter

I kapitel 1 beskrivs olika marginalskattebegrepp. Det marginalskattebegrepp som används nedan – den synliga marginalskatten – inkluderar den inkomstskatt och de egenavgifter som träffar en viss inkomstökning som en individ får. Ett annat mer omfattande marginalskattebegrepp är den s.k. skatteken som utöver den inkomstskatt och de egenavgifter som är direkt synliga för individen även inkluderar arbetsgivaravgifter och konsumtionsskatter.

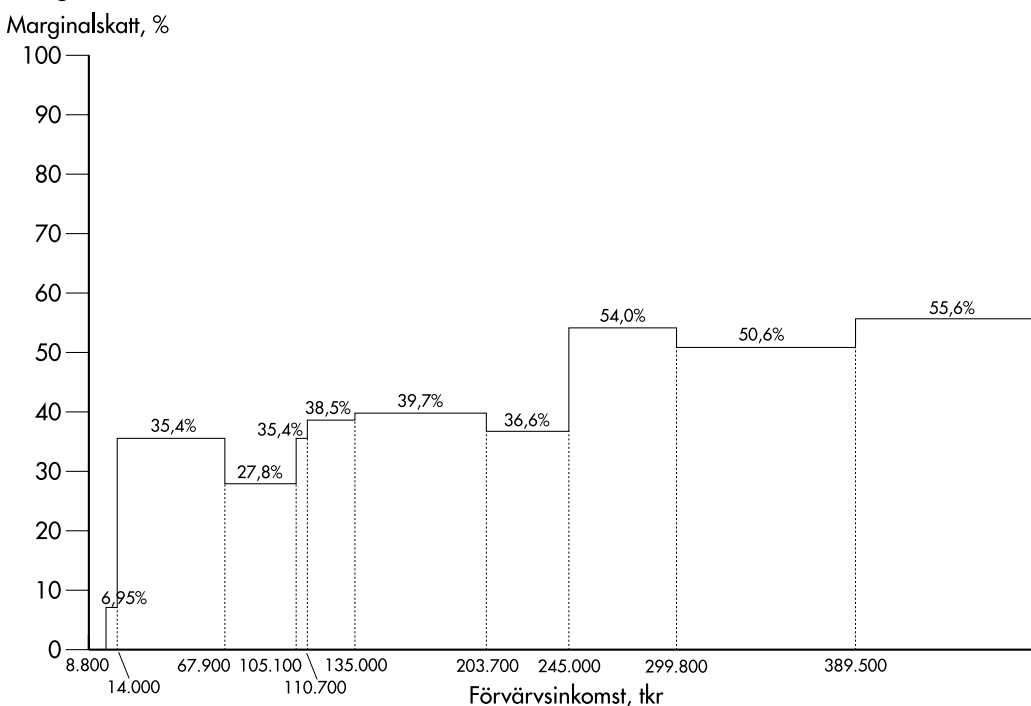
Ett annat begrepp som förekommer i diskussionerna är marginaeffekten. Marginaeffekten beaktar utöver marginalskatten de effekter en inkomstökning ger på olika inkomstberoende bidrag och avgifter. De man vanligen tänker på är bostadsbidrag, barnomsorgsavgifter, underhållsbidrag, återbetalning av studielån och socialbidrag.

Högsta marginalskatten 55,6 procent

De sammanlagda marginalskatteeffekterna år 1999 för en person i aktiv ålder som uppstår i olika inkomstlagen illustreras i 3.20 Diagram. I beräkningarna har tagits hänsyn till grundavdragets ”puckelformade” utformning, den tillfälliga skattereduktionen för låg och medelinkomsttagare, en kommunalskattesats på 30,59 procent (= medelutdebiteringen exkl. frivilliga delen av församlingsskatten) och den statliga inkomstskatten. Vidare ingår effekterna av den allmänna pensionsavgiften.

3.20 Diagram. Marginalskatt i olika inkomstlagen inkomståret 1999

Marginal tax rate at different income levels in 1999.

Anm: I diagrammet bortses från effekten av den statliga grundskatten på 200 kr samt de effekter som uppträder vid uttag av allmän pensionsavgift vid den inkomstgräns som man överskrider gränsen för deklara-tionsplikt.

Marginalskatten är "i princip" 35,4 procent upptill en inkomst på 245 000 kr. På grund av grundavdragets konstruktion blir dock marginaleffekten något försänkt (27,8 procent) vid inkomster mellan 67 900 kr och 105 100 kr. I inkomstlägen mellan 110 700 och 245 000 blir marginaleffekten en aning förhöjd beroende på avtrappning av grundavdrag och den tillfälliga skatte-reduktionen. I inkomstskiktet mellan 245 000 och 299 800 tas ut statlig inkomstskatt på 20 procent och allmän pensionsavgift och marginalskatten hamnar på 54 procent. Vid inkomster över 299 800 upp till 389 500 blir marginalskatten något lägre- 50,6 procent-beroende på att man passerat taket för uttag av allmän pensionsavgift (och inte heller tillgodoräknas pensionsförmåner för dessa inkomster). När gränsen för statskattens övre skikt överskrids, vilket inträffar vid inkomster på 389 500 kr, blir marginalskatten 55,6 procent.

I utredningsskedet för den stora skattereformen i början av 1990-talet föreslogs att skiktgränsen vid genomförandet 1991 skulle sättas vid en inkomst på 200 000 kr och man räknade då med att tio procent av de skattskyldiga skulle hamna över brytpunkten. Vid riksdagsbehandlingen och beslutet om skattereformen sänktes gränsen. Syftet var att en högre andel skulle få den högre marginalskatten.

18 procent över brytpunkten 1997

Ser man till utfallet 1997 för samtliga inkomsttagare över 20 år (inkl. pensionärer) hade 18 procent eller 1,2 miljoner personer inkomster över skiktgränsen. Bland helårs- och heltidsanställda hade 37 procent inkomster över brytpunkten (3.21 Tabell samt tabellbilaga 3.34 Tabell). Bland heltidsanställda män var det 47 procent och bland kvinnorna 23 procent.

3.21 Tabell. Procentandelen inkomsttagare över skiktgränsen.

Share of persons with income level above the level for central government income tax.

	Andel, procent (share in %)				varav över övre skiktgränsen of which above the upper level 1999
	Utfall (outturn) 1996	Beräknat (estimate) 1997	Beräknat (estimate) 1998	Beräknat (estimate) 1999	
Samtliga över 20 år (inkl. pensionärer) <i>All persons above 20 years:</i>					
Män (men)	26	28	29	29	7
Kvinnor (women)	7	9	9	10	1
Båda könen (total)	16	18	19	19	4
Heltidsanställda 20-64 år <i>Full-time employees 20-64 years:</i>					
Män (men)	44	47	48	49	12
Kvinnor (women)	19	23	24	25	3
Båda könen (total)	34	37	38	39	8

Anm: Framskrivningar för åren 1998-1999 har gjorts av SCB med hjälp av mikrosimuleringsmodellen Fasit.

Källa: Statistiska centralbyrån, Inkomstfördelningsundersökningarna samt mikrosimuleringsmodellen Fasit.

Framskrivningar som SCB gjort för året 1999 indikerar att mellan 1,2 och 1,3 miljoner inkomsttagare hamnar över skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Av dessa beräknas ca 270 000 inkomsttagare- fyra procent av samtliga och åtta procent av de heltidsanställda- ha inkomster över den nyinförda övre skiktgränsen.

I budgetpropositionen hösten 1999 föreslås en extra höjning av den nedre skiktgränsen år 2000 i syfte att få ned andelen som betalar statlig skatt. Höjningen år 2000 är att se som inledningen på en förändring med inriktning på att andelen på sikt skall sjunka till 15 procent av de skattskyldiga med förvärvsinkomster.

Marginaleffekter vid sidan av skatterna

För att ge en uppfattning om effekterna av några av de inkomstprövade systemen vid sidan av skattesystemen redovisas i 3.22 Tabell antal berörda hushåll och vilka belopp som omsätts när det gäller barnomsorgsavgifter, återbetalning av studielån och bostadsbidrag år 1997.

3.22 Tabell.

Vissa inkomstberoende system vid sidan av skattesystemet 1997.

Some means tested systems beside the tax system 1997.

	Antal tusental Thousands	Belopp miljarder kr BSEK
Barnomsorgsavgift (day care fee):		
Ensamstående hushåll (<i>singles</i>)	112	0,9
Gift/sambohushåll (<i>co-living</i>)	378	6,3
Summa hushåll (<i>sum of households</i>)	490	7,3
Antal "berörda vuxna" (<i>Number of affected adults</i>)	868	
Återbetalning av studielån m.m. (repayment of study loan):		
Berörda individer (<i>affected persons</i>)	710	4,2
Bostadsbidrag till barnfamiljer och unga (accommodation allowances for families with children and young people):		
Ensamstående hushåll (<i>singles</i>)	311	4,1
Gift/sambohushåll (<i>co-living</i>)	138	2,0
Summa hushåll (<i>sum of households</i>)	449	6,1
Antal "berörda vuxna" (<i>Number of affected adults</i>)	586	
Bostadsbidrag till pensionärer (BTP) (accommodation allowances for pensioners):		
Ensamstående hushåll (<i>singles</i>)	469	8,8
Gift/sambohushåll (<i>co-living</i>)	53	0,8
Summa hushåll (<i>sum of households</i>)	522	9,5
Antal "berörda vuxna" (<i>Number of affected adults</i>)	575	

Källa: SCB. Specialuttag ur HINK och FASIT.

Antalet hushåll som betalar barnomsorgsavgifter var 1997 nästan en halv miljon och det belopp som betalades i avgift drygt sju miljarder kr. Barnomsorgstaxorna har mycket skiftande utformning mellan kommunerna. Något generellt kan därför inte sägas om vilka marginaleffekter en inkomstökning har på avgiftsuttaget i det enskilda fallet. En specialundersökning genomförd av

Finansdepartementet där barnomsorgsavgifterna i femtio kommuner vägts samman visar att barnomsorgstaxornas margineffekter i breda inkomstskikt ligger på i genomsnitt 5-7 procent 1996⁹.

Återbetalning av studielån m.m. gjordes av ca 700 000 personer. Det återbetalda beloppet ligger kring fyra miljarder kr. Reglerna för återbetalning har varierat över tiden. För de lån som ges idag gäller att återbetalning skall göras med fyra procent av inkomsten om denna överstiger en viss undre gräns.

Bostadsbidrag till ungdomar och barnfamiljer berörde ca 450 000 hushåll som erhöll 6,1 miljarder i bostadsbidrag. För barnfamiljer gäller att bostadsbidraget minskas med 20 procent av inkomsten över viss nivå. För ungdomar minskas bostadsbidraget med en tredjedel av inkomst som överstiger viss nivå.

Bostadsbidraget till pensionärer berörde drygt en halv miljon hushåll och uppgick till mellan nio och tio miljarder kr.

3.6 Mer om kommunalskatten

I detta avsnitt behandlas kommunalskatterna översiktligt. Den läsare som vill veta mer om kommunalskatterna och kommunernas ekonomi hänvisas till Statistiska centralbyråns bok "Årsbok för Sveriges kommuner", som är huvudkällan till de uppgifter om kommunalskatterna som redovisas nedan.

3.6.1 Kommunalskatten proportionell

Kommuner, landsting och kyrkliga kommuner, d.v.s. församlingar, pastorat och andra kyrkliga samfälligheter har rätt att ta ut skatt samt att bestämma skattesatsens storlek. Kommunalskatt betalas sedan mitten av 1980-talet endast av fysiska personer. Den kommunala inkomstskatten är proportionell, d.v.s. den utgår med samma procentuella andel av den beskattningsbara förvärvsinkomsten oavsett inkomstens storlek. Den totala kommunala skattesatsen består av olika delar. Inom sig rymmer den skattesatser för kommuner, landsting och kyrkliga kommuner. Alla skattskyldiga betalar skatt till den kommun, det landsting och den kyrkliga kommun där de är folkbokförda. Skattskyldiga som inte är medlemmar i Svenska kyrkan betalar dock endast en

fjärdedel av den kyrkliga skattesatsen. Skatteuttaget avses i detta fall täcka kyrkans kostnader för begravningsväsendet. Av de kyrkliga kommunernas skatteunderlag beläggs 13 procent med den lägre skattesatsen för icke-medlemmar.

Kyrkoavgift ersätter församlingsskatten år 2000

Den 1 januari år 2000 frigörs Svenska kyrkan från staten. I samband därmed upphör kyrkans beskattningsrätt och församlingsskatten ersätts för dem som tillhör Svenska kyrkan av en kyrkoavgift. Kyrkoavgiften inkluderar en avgift till begravningsverksamheten. De som inte tillhör Svenska kyrkan eller bor i en kommun som är huvudman för begravningsverksamheten betalar en separat begravningsavgift. Den nya kyrkoavgiften är inte att betrakta som en skatt.

3.6.2 Utveckling av kommunalskatten

Utvecklingen av de kommunala skattesatserna i medeltal åren 1960-1999 redovisas i 3.23 Tabell. Den genomsnittliga kommunala skattesatsen i landet uppgår år 1999 till 31,48 procent. År 1990 beslutade riksdagen om kommunalt skattestopp. Den successiva ökningen av kommunalskattesatsen sedan decennier tillbaka stoppades upp åren 1990-1994. Inom ramen för skattestoppet gjordes dock 1992 en skatteväxling mellan kommuner och landsting. Anledningen var att kommunerna genom den s.k. ÄDEL-reformen övertog service och vård av äldre och handikappade från landstingen. Under åren efter 1992 har gjorts ytterligare skatteväxlingar mellan kommunerna och landstingen, i första hand med anledning av att landstingen lämnat över ansvaret för bl.a. sarskolan och omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda till kommunerna. Skattestoppet hävdes 1995 med vissa reservationer. Åren 1997-1999 har funnits bestämmelser som inneburit att höjningar av kommunalskatten i särskilda fall (lågskattekommunerna Täby, Danderyd, Lidingö undantagna) reducerar det generella statsbidraget med hälften av den ökning i skatteintäkterna som skattehöjningen medfört. Åren 1997 och 1998 berördes inga kommuner av denna reducering. År 1999 har fem kommuner berörts och det generella statsbidraget har för dessa sammantaget reducerats med ca 20 mkr.

⁹⁾ Rapport till ESO (Ds 1997:73): Lönar sig arbete?

3.23 Tabell.

Kommunala medelskattesatser vissa år under perioden 1960-1999, procent.

Mean local tax rates, certain years 1960-1999, percent.

År	Indelningar, antal		Folkmängd den 1 jan tusental	Total kommunal medelskattesats	därav för		Medelskattesats för	
	kommuner	försam- lingar			kommuner	försam- lingar	kommuner som ingår i landsting*	landsting
Year	Divisions, number		Population, thousands	Mean local tax rate, %	of which		Mean tax rate for	
	municipalities	parishes			municipalities	parishes	municipalities, part of county councils	county councils
1960	1 031	2 554	7 471	14,63	10,85	0,77	9,80	4,38
1965	995	2 569	7 695	17,25	12,18	0,80	11,03	5,95
1970	848	2 566	8 014	21,00	14,18	0,82	12,67	8,06
1975	278	2 570	8 177	25,23	15,23	0,88	14,35	10,21
1980	279	2 570	8 303	29,09	16,68	1,00	15,52	12,61
1985	284	2 565	8 343	30,38	17,20	1,10	15,99	13,30
1990	284	2 563	8 527	31,16	17,31	1,15	16,02	13,96
1991	284	2 563	8 591	31,15	17,32	1,15	16,05	13,92
1992	286	2 552	8 644	31,04	19,38	1,15	18,36	11,52
1993	286	2 552	8 692	31,04	19,43	1,14	18,44	11,45
1994	286	2 552	8 745	31,05	19,44	1,14	18,46	11,44
1995	288	2 545	8 816	31,50	20,20	1,17	19,22	11,05
1996	288	2 544	8 837	31,65	21,15	1,18	20,25	10,17
1997	288	2 544	8 844	31,66	21,16	1,19	20,27	10,15
1998	288	2 528	8 848	31,65	21,18	1,19	20,29	10,12
1999	289	2 528	8 854	31,48	20,55	1,19	20,49	9,79

*) T.o.m. 1998 alla kommuner utom Malmö, Göteborg och Gotland. År 1999 exkl. Gotlands kommun.

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner.

3.6.3 Kommunalskatten varierar med upp till åtta procentenheter

Det totala kommunala skatteuttaget varierar mycket mellan olika kommuner/församlingar och olika delar av landet. Skillnaden mellan den församling som 1999 har lägst total kommunal skatt (Danderyds kommun och församling i Stockholms län, 27,01 procent) och den som har högst skatt (Stigsjö församling i Härnösands kommun i Västernorrlands län, 34,75 procent) uppgår till 7,74 procentenheter. Inom en och samma kommun kan skatteuttaget variera beroende på skillnader mellan församlingarna i uttag av kyrkoskatt. För att få överblick brukar man presentationsmässigt för varje kommun beräkna en genomsnittlig kyrkoskatt och lägga den till skattesatserna för kommunen och landstinget. Ser man till den sålunda beräknade totala kommunalskattesatsen hade under 1999 Danderyd med 27,01 procent den lägsta totala skatten och Ragunda den högsta med 34,35 procent.

3.24 Tabell.

Kommunerna med högst och lägst kommunalskatt 1999.

Local authority areas with the highest and lowest local income tax rates in 1999.

Tio med högsta Ten with highest			Tio med lägsta Ten with lowest		
1.	Ragunda	34,35	1.	Danderyd	27,01
2.	Sollefteå	34,12	2.	Täby	27,06
3.	Gullspång	34,10	3.	Lidingö	28,33
4.	Kristinehamn	34,09	4.	Vellinge	28,52
5.	Gotland	34,02	5.	Solna	28,95
6.	Torsby	33,99	6.	Nacka	29,07
7.	Fagersta	33,98	7.	Vallentuna	29,13
8-10	Grums, Munkfors och Norberg	33,95	8.	Kävlinge	29,16
			9-10.	Stockholm och Sollentuna	29,21

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner.

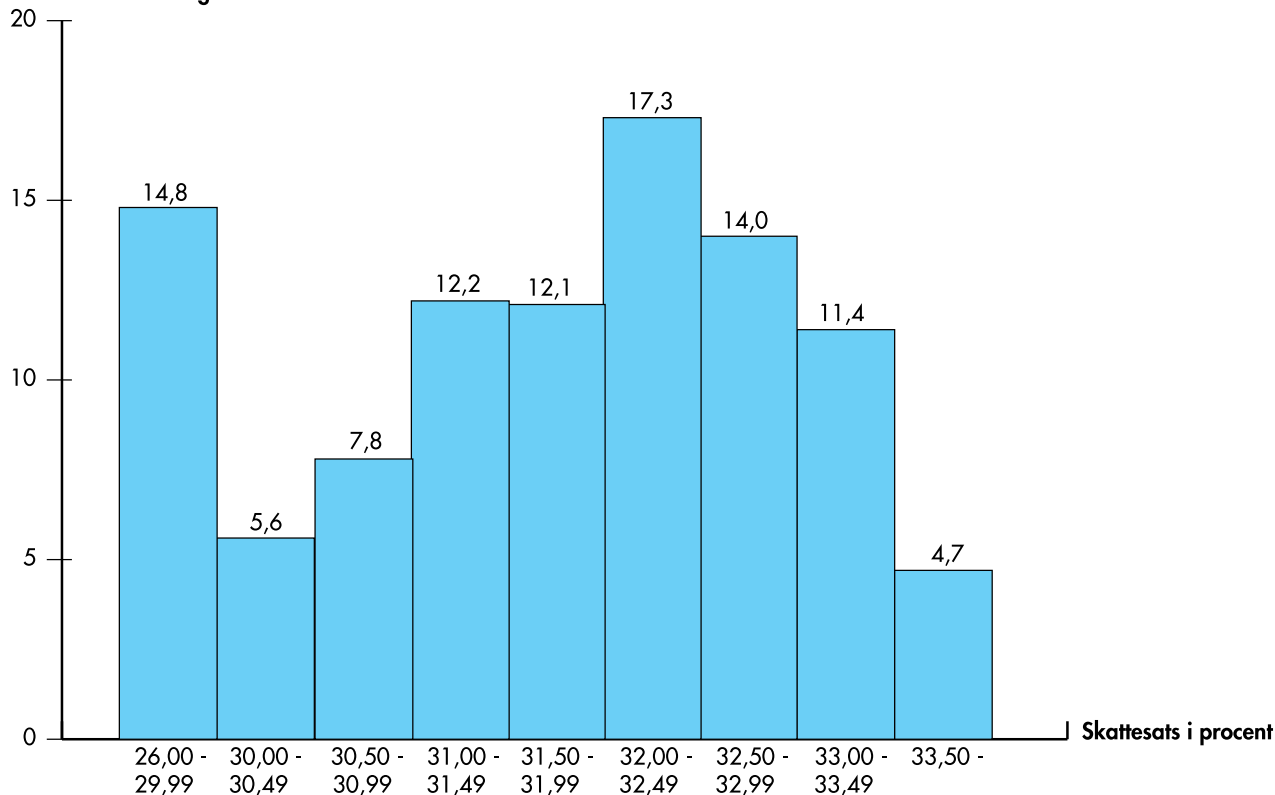
Av landets 289 kommuner hade 19 stycken en kommunal skattesats under 30 procent. Utdebitering över 33,5 procent fanns i 32 kommuner (3.36 och 3.38 Tabell i tabellbilagan). Ser man till hur stor andel av befolkningen (3.25 Diagram) som bor i kommuner med olika skattesats finner man att kommuner med skattesats under 30 procent omfattar inemot 15 procent av befolkningen medan 4,7 procent bor i kommuner med utdebitering över 33,50.

3.25 Diagram.

Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 1999.

Population by total municipal tax rate 1999.

Andel av befolkningen

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner 1999 (se även 3.37 Tabell i tabellbilaga).

3.6.4 Högst skattekraft i Danderyd, lägst i Borgholm

Förvärvsinkomsterna varierar över landet och därmed det kommunala beskattningsunderlaget. Skattekraft är ett mått som används som beteckning på det skatteunderlag som härrör från kommunens egna invånare. I genomsnitt för riket var skattekraften 1999 104 931 kr per invånare¹⁰. Av kommunerna hade Danderyd i Stockholms län den högsta skattekraften med 175 procent av riksgenomsnittet och Borgholm i Kalmar län den lägsta med 73 procent av riksgenomsnittet (3.38 Tabell i tabellbilagan).

3.6.5 Kommunalskatten vidarebefordras från staten till kommunerna

Kommunalskatten fastställs av kommunfullmäktige men uppbärs av staten. Kommunalskatten vidarebefordras sedan från staten till kommunerna. Från och med år 1993 grundas statens utbetalning av kommunalskatte medel på senast kända skatteunderlaget i kommunen respektive landstinget. Eftersom detta blir känt med två års eftersläpning i förhållande till kommunernas verksamhetsår räknas skatteunderlaget upp med en faktor som motsvarar den beräknade ökningen av skatteunderlaget de två efterföljande åren. Den prognostiserade utvecklingen följs upp och när det slutliga taxeringsutfallet är känt görs en slutavräkning. Det nya syste-

met har fr.o.m. år 1998 ändrats så tillvida att slutavräkningen inte längre görs individuellt på kommun- och landstingsnivå. I stället görs det en kollektiv slutavräkning som innebär att skillnaden mellan preliminära och slutliga kommunal- och landstingsskatte medel på riksnivå regleras med ett enhetligt belopp per invånare i kommunen eller landstinget.

Systemförändringen som gjordes 1993 medförde att den tidigare tvååriga eftersläpningen upphörde. Det nya systemet underlättar den kommunala planeringen genom att utgifter och inkomster kommer bättre i fas.

3.6.6 Bidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting

Ett nytt statsbidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting tillämpas från 1996. Utjämningsystemet innehåller dels ett system för inkomstutjämnning, dels ett system för kostnadsutjämnning för skillnader i strukturella förhållanden. Kommuner och landsting vars skattekraft eller strukturella förhållanden är bättre än genomsnittet för riket erlägger utjämningsavgift. Om skattekraften är lägre än riksgenomsnittet eller om de strukturella förhållandena är sämre än riksgenomsnittet utgår utjämningsbidrag. I princip skall de sammanlagda avgifterna vara lika stora som de sammanlagda bidragen – utjämningsystemet kan på så sätt sägas vara "självfinansierat" inom kommunsektorn.

10) Avser de inkomster som intjänades två år tidigare d.v.s.. inkomståret 1997.

3.26 Tabell. Inkomst- och kostnadsutjämnings mellan kommuner och landsting 1999, mdkr.

Levelling of revenues and costs between municipalities and county councils 1999, BSEK.

	avgift fee	bidrag contribution
Inkomstutjämnings:		
Levelling of revenues:		
kommuner (municipalities)	- 8,6	8,8
landsting (county councils)	- 3,5	3,2
Summa (Total)	- 12,0	12,0
Kostnadsutjämnings:		
Levelling of costs:		
kommuner (municipalities)	- 5,2	5,2
landsting (county councils)	- 3,3	3,3
Summa (Total)	- 8,5	8,5

Källa: SCB.

Via inkomstutjämningsystemet förflyttas brutto 12 miljarder kr från kommuner och landsting som ligger bättre till än rikssnittet till kommuner och landsting under rikssnittet. Via kostnadsutjämningsystemet förflyttas på motsvarande sätt 8,5 miljarder kr.

Förutom inkomst- och kostnadsutjämnings ingår i systemet också ett generellt statsbidrag som betalas ut med ett enhetligt belopp per invånare. Via det nya bidrags- och utjämningsystemet överförs år 1999 in emot 79 miljarder kr från staten till kommuner och landsting. Vissa förändringar i utjämningsystemet görs år 2000 men den principiella uppbyggnaden bibehålls. Förändringarna berör sättet att beräkna vissa av faktorerna som ingår i kostnadsutjämnings. Inkomstutjämnings ändras inte. Ramen för det generella statsbidraget höjs år 2000 med fyra miljarder kr för att bl.a. underlätta övergången till det nya systemet.

Nedanstående exempel för Sollentuna och Dorotea visar hur utjämningsystemet och det generella statsbidragen fungerar i det enskilda fallet år 1999. Värdena i sammanställningen avser kr per invånare.

3.27 Tabell. Exempel på utjämnings av inkomster och kostnader, Sollentuna och Dorotea, kr/invånare.

Examples of levelling of revenues and costs, Sollentuna and Dorotea, SEK per capita.

	Sollentuna	Dorotea
Inkomstutjämnings (Levelling of revenues)	- 5 602	3 887
Kostnadsutjämnings (Levelling of costs)	922	10 573
Generellt statsbidrag (General state grant):		
invånarrelaterat (related to number of inhabitants)	5 936	5 936
åldersrelaterat (related to age structure)	553	788
Summa bidrag kr/inv (Total grant per capita, SEK)	1 809	21 184

Sollentuna är en kommun som har en skattekraft som ligger 28 procent över riksgenomsnittet och som får avdrag inom ramen för inkomstutjämnings. Doroteas skattekraft ligger drygt 18 procent under riksgenomsnittet och får ett positivt inkomstutjämningsbidrag. Båda kommunerna har strukturella förhållanden som ligger sämre till än snittet vilket innebär att de erhåller ett positivt bidrag inom ramen för kostnadsutjämningsystemet. Kostnadsstrukturen i Dorotea är dock betydligt mera oförmånlig än i Sollentuna. Sammantaget får Sollentuna ett bidrag på 1 809 kr per invånare och Dorotea ett bidrag på 21 184 kr per invånare.

3.7 Socialavgifter

Socialavgifterna är i ekonomisk mening till viss del avgifter, som till denna del grundar förmåner i form av rätt till sjukpenning, pensioner m.m. Till resterande del är dessa avgifter i ekonomisk mening skatter, som ej grundar några förmåner. Andra avgifter är i sin helhet att betrakta som skatter eftersom de inte finansierar förmåner som är relaterade till individens inkomst. Schablonmässigt kan skattedelen av avgifterna uppskattas till ca 60 procent¹¹.

3.7.1 Olika former av socialavgifter

Socialavgifterna tas ut i olika former. Den första typen är de avgifter som betalas in av arbetsgivarna och som kallas för arbetsgivaravgifter. Egenföretagarnas motsvarande avgifter kallas för egenavgifter. Den andra formen är de allmänna egenavgifter – från 1998 allmän pensionsavgift – som betalas direkt av både anställda och egenföretagare.

En tredje typ är den särskilda löneskatten som är att betrakta som en renodlad skatt. Den särskilda löneskatten skall motsvara skattedelen av socialavgifterna och betalas på förvärvsinkomster som inte är förmånsgrundande, på vissa försäkringsersättningar och på pensionskostnader. Den särskilda löneskatten tillkom i samband med skattereformen i början av 1990-talet i syfte att ge inkomsterna en mera likformig beskattning.

Socialavgifterna 303 miljarder 1997

År 1997 uppgick socialavgifterna inkl. den särskilda löneskatten totalt till 303 miljarder kr vilket innebär att de svarade för nästan hälften av de skatter som tas ut på arbete. Socialavgifterna har ökat som andel av BNP under de senaste åren. Det är i första hand de allmänna egenavgifterna (allmänna pensionsavgiften) som infördes 1993 och som successivt höjts som förklarar ökningen.

3.7.2 Beräkning av underlagen

År 1999 gäller i korthet följande för beräkning av underlaget för socialavgifterna.

Avgiftsunderlag för arbetsgivaravgifterna är lönta-garens bruttoersättning inkl. skattepliktiga förmåner och exkl. kostnadsavdrag. Om den utbetalda ersättningen är mindre än 1 000 kr under ett år skall inte avgift betalas. Underlaget för egenföretagarnas egenavgifter är i huvudsak nettointäkten av näringsverksamhet. Särskilda regler gäller för avgiftsuttaget i de fall arbetsin-komsten avser personer över 65 år.

För den allmänna pensionsavgiften som betalas direkt av individerna är avgiftsunderlaget 1999 inkomster upp till 8,06 förhöjda prisbasbelopp. I budgetpropositionen hösten 1999 föreslås underlaget år 2000 höjt till 8,07 förhöjda prisbasbelopp. På inkomster där-utöver tas inte ut någon avgift och individen tillgod-räknas inte heller pensionsförmåner.

Underlaget för den särskilda löneskatten är sådan näringsverksamhet där den skattskyldige inte själv är aktiv (s.k. passiv näringsverksamhet) eller är äldre än 65 år. Även för lön och annan arbetsersättning till per-soner som är äldre än 65 år utgår särskild löneskatt (se även nedan). Särskild löneskatt tas också ut på vissa försäkringsersättningar som kan anses ersätta arbetsin-komst. Vidare tas ut särskild löneskatt på de kostnader som en arbetsgivare har för pensionsutfästelser till an-ställda.

Nya regler för personer över 65 år

Särskild löneskatt betalas med 24,26 procent på löner och andra ersättningar för arbetstagare över 65 år. För enskilda näringsidkare finns motsvarande regler.

I samband med att det nya pensionssystemet införs ändras reglerna när det gäller möjligheterna att tjäna in pension även efter det år en person fyllt 65 år. Endast de personer som är födda 1938 eller senare omfattas av de nya reglerna. Detta innebär att de nya reglerna kommer att tillämpas från och med 2004, när de som är födda 1938 fyller 66 år. De personer som är födda 1937 eller tidigare omfattas inte av de ändrade reglerna om

3.28 Tabell.

Socialavgifter för olika huvudgrupper 1992-1997, mkr.

Compulsory social security contributions by main group 1992-1997, MSEK.

Avgiftsslag Main group	Inkomståret (income year)					
	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Arbetsgivaravgifter (<i>employers social sec. contributions</i>)	211 912	185 242	191 972	214 631	230 629	237 492
Egenavgifter (<i>social sec. contributions for self-employed</i>)	5 463	4 821	4 876	5 472	5 820	5 652
Allmänna egenavgifter (<i>general social sec. contributions</i>)	–	6 559	13 749	28 989	37 539	46 438
Särskild löneskatt (<i>special tax on special parts of earned income and pension costs</i>)	10 301	9 579	10 018	9 982	11 552	12 799
Summa sociala avgifter (<i>sum social security contributions</i>)	227 676	206 201	220 615	259 074	285 540	302 381
Andel av (<i>as percentage of</i>):						
– BNP (GDP)	15,8%	14,3%	14,4%	15,7%	16,9%	17,4%
– BNP reviderad definition (GDP revised definition)	..	13,8%	13,9%	15,2%	16,3%	16,8%

Källa: RSV och ESV. Taxeringsutfallet, riksbokföringen samt statistikdatabasen GIN-Skatt.

11) För löneskatten som skall återspegla avgifternas skattedel är avgiftsuttaget år 1999 24,26 procent medan arbetsgivaravgifterna och den allmänna pensionsavgiften tillsammans har en uttagsprocent på ca 40 procent.

särskild löneskatt på förvärvsinkomster. Under tiden 1999-2003 gäller de gamla reglerna utom för näringsidkare som är födda 1938 eller senare och som under hela året haft hel ålderspension (förtida uttag). De ska redan nu betala en lägre särskild löneskatt på förvärvsinkomster och ålderspensionsavgift. Ändringen har att göra med att intjänandet av pensionsrätt i det nya pensionssystemet skall ske även i de fall man fortsätter att arbeta efter 65 år. Från och med 2004 kommer arbetsgivaravgifter och egenavgifter betalas med dels särskild löneskatt, dels ålderspensionsavgift för dem som vid årets ingång fyllt 66 år. Den särskilda löneskatten för dessa personer kommer att bli lägre (1999:18,09 procent; 2000; 16,16 procent) än den nuvarande särskilda löneskatten. Ålderspensionsavgiften är densamma för dessa personer som för övriga anställda och egenföretagare (1999: 6,40 procent, 2000: 10,21 procent). Från och med 2004 ska de som vid årets ingång fyllt 66 år även betala allmän pensionsavgift på sina arbetsinkomster (1999: 6,95 procent, 2000: 7,00 procent).

3.7.3 Avgiftssatser

Som framgår av 3.29 Tabell har avgiftsuttaget förskjutits under 1990-talet. Arbetsgivar- och egenavgifter har sänkts vilket uppvägs av att allmänna egenavgifter införts som successivt höjts.

Arbetsgivar- och egenavgifter

Avgiftsuttaget är sammansatt av olika delavgifter avsedda för olika ändamål. Av 3.30 Tabell framgår avgiftssatserna år 1999 och föreslagna avgiftssatser för år 2000. Totalt sänks uttaget av socialavgifter med 0,14 procentenheter. Inom ramen för det totala avgiftsuttaget görs dock flera förändringar. Ålderspensionsavgiften föreslås höjd från 6,40 till 10,21 procent. Förändringen är en anpassning av avgiftsuttaget till överenskommen kring finansieringen av det nya pensionssystemet. Sjukförsäkringsavgiften höjs med en procentenhet. Samtidigt sänks den allmänna löneavgiften från 8,04 till 3,09 procent.

3.29 Tabell.

Avgiftssatser för socialavgifter för olika huvudgrupper i procent av lön/inkomst.

Compulsory social security contributions by main group as percentages of earning.

Avgiftslag Main group	Avgiftsuttag, procent Rate as percentages of earning										
	1990	1991*	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999**	2000**
Arbetsgivaravgifter (employers social sec. contributions)	38,97	38,02	34,83	31,00	31,36	32,86	33,06	32,92	33,03	33,06	32,92
Egenavgifter (social sec. contributions for self-employed)	34,19	34,75	33,85	29,55	29,75	31,25	31,25	31,25	31,25	31,25	31,11
Allmänna egenavgifter (general social sec. contributions)	-	-	-	0,95	1,95	3,95	4,95	5,95	6,95	6,95	7,00
Särskild löneskatt (special tax on special parts of earned income and pension costs)	-	22,20	21,85	17,69	17,89	21,39	21,39	22,42	24,26	24,26	24,26

Anm: Avgiftssatserna för år 2000 enligt förslag i budgetpropositionen hösten 1999

*) Genomsnitt för året. Olika avgifter gällde före och efter halvårsskiftet.

**) Särskilda bestämmelser gäller för personer som har full ålderspension och som är födda 1938 eller senare.

3.30 Tabell.

Avgiftssatser för arbetsgivaravgifter och egenavgifter efter ändamål år 1999 och 2000.

Compulsory social security contributions rates by purpose 1999 and 2000.

Ändamål Purpose	Arbetsgivaravgifter, % Employers social security contributions, %		Egenavgifter, % Social sec. contributions for self-employed, %	
	1999	2000*	1999	2000*
Ålderspensionsavgift (Old age pension)	6,40	10,21	6,40	10,21
Efterlevandepensionsavgift (Survivor's pension)	1,70	1,70	1,70	1,70
Sjukförsäkringsavgift (Health insurance)	7,50	8,50	8,23	9,23
Arbetskadavgift (Occupational injuries)	1,38	1,38	1,38	1,38
Föräldraförsäkringsavgift (Parental insurance)	2,20	2,20	2,20	2,20
Arbetsmarknadsavgift (Labour market)	5,84	5,84	3,30	3,30
Allmän löneavgift (General wage fee)	8,04	3,09	8,04	3,09
Summa (Total)	33,06	32,92	31,25	31,11

* Enligt förslag i budgetpropositionen hösten 1999.

Särskild löneskatt

Den särskilda löneskatten som tas ut på inkomster som inte grundar rätt till socialförsäkringsförmåner skall motsvara skattedelen av socialavgifterna. Inkomståret 1998-2000 är skattesatsen 24,26 procent av underlaget. Den särskilda löneskatten fastställs för närvarande schablonmässigt enligt den princip som togs fram då löneskatten infördes vid den stora skattereformen i början av 1990-talet.

Allmän pensionsavgift

De allmänna egenavgifterna som direktdebiteras löntagare och företagare har också varierat i sammansättning över åren (3.31 Tabell). Fr.o.m. år 1998 finns bara en pensionsavgift. Avgiftsunderlaget för denna är år 1999 förvärvsinkomster upp till 8,06 förhöjda prisbasbelopp. Avgiftsuttaget är år 1999 6,95 procent. Uttryckt i kronor innebär detta att den högsta allmänna pensionsavgift som tas ut år 1999 är 20 800 kr vilket inträffar vid en förvärvsinkomst på 299 800 kr. Den allmänna pensionsavgiften år 1999 liksom företagarnas egenavgifter avdragsgill till sitt hela belopp vid taxeringen.

Taket för uttag av allmän pensionsavgift föreslås år 2000 höjt till 8,07 förhöjda prisbasbelopp. Samtidigt höjs pensionsavgiften från 6,95 till 7,00 procent av avgiftsunderlaget. Den högsta avgiften år 2000 blir då 21 100 kr vilket inträffar vid en förvärvsinkomst på 301 000 kr. Samtidigt inleds en reform av förvärvsinkomstbeskattningen som innebär att de förvärvsarbete skall kompenseras för effekterna av den allmänna pensionsavgiften genom en skattereduktion. Denna skattereduktion föreslås år 2000 kompensera för en fjärdedel av den avgift som tas ut i olika inkomstlägen. År 2000 blir tre fjärdedelar av avgiften avdragsgill. Resterande fjärdedel kompenseras den skattskyldige för ekonomiskt genom att denna del av avgiften mot-

svaras av en lika stor skattereduktion. Ett exempel illustrerar tekniken. För en inkomsttagare som som ligger ovan taket och skall betala en avgift på 21 100 kr är 15 900 kr avdragsgillt. Resterande del av avgiften som skall betalas är 5 200 kr – ett belopp som direkt motsvaras av en "skatterabatt" genom en skattereduktion på ett lika stort belopp nämligen 5 200 kr.

3.7.4 Undantagsregler

Det finns två undantag från de grundläggande reglerna för avgiftsuttaget som tillkommit av regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska skäl.

Som ett regionalpolitiskt stöd till näringslivet i speciellt utsatta delar av landet, får arbetsgivare och egenföretagare som bedriver viss verksamhet inom vissa kommuner i stödområdet sätta ned arbetsgivar- eller egenavgiften med åtta procentenheter. Nedsättningen ges till och med år 2000. Nedsättningen omfattar ca 4 000 arbetsgivare och 4 000 egenföretagare. Värdet av nedsättningen kan beräknas till 400 mkr per år.

Det andra undantaget gäller den generella arbetsgivaravgiftssänkning med fem procentenheter på lönesumma upp till viss nivå som tillkom 1997 i syfte att underlätta för företagen att expandera. Nedsättningen uppgår till fem procent av lönesumma upp till 850 000 kr vilket för helår räknat innebär en maximal nedsättning om 42 500 kr per företag. Även egenföretagare ges en motsvarande nedsättning. Värdet på nedsättningen kan för helår räknat uppskattas till drygt fem miljarder kr.

Utöver dessa båda undantag har från oktober 1999 införts ett tidsbegränsat anställningsstöd för företag som anställer långtidsarbetslösa ("ASLA"). Stödet beslutas i det enskilda fallet av arbetsmarknadsmyndigheterna och har tekniskt givits formen av en rabatt mot arbetsgivarens skattedebiteringar.

3.31 Tabell.

Allmänna egenavgifter i procent av avgiftsbelagd förvärvsinkomst.

General social security contributions by purpose.

Avgift efter ändamål Charges by purpose	Avgiftsuttag, procent Rate as percentages of earning								
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Allmän sjukförsäkringsavgift (<i>general health insurance</i>)	0,95	0,95	2,95	3,95	4,95	–	–	–	
Allmän arbetslöshetsförsäkringsavgift (<i>general unemployment insurance</i>)		1,00	–	–	–	–	–	–	
Allmän pensionavgift (<i>pension contribution</i>)			1,00	1,00	1,00	6,95	6,95	7,00*	
Samtliga allmänna egenavgifter (Total general social security contributions)	0,95	1,95	3,95	4,95	5,95	6,95	6,95	7,00*	

* Enligt förslag i budgetpropositionen hösten 1999

3.8 Beskattning av tjänstegruppliv

3.8.1 Skatten tas ut av försäkringsföretag m.fl.

Särskild premieskatt betalas på premie för grupplivförsäkring och för utbetalt belopp som motsvarar ersättning på grund av sådan försäkring. Beskattningen av tjänstegruppliv i dess nuvarande form kom till i samband med skattereformen i början av 1990-talet som en del av de basbreddningar som syftade till en mer likformig och neutral beskattning av löneförmåner. Tidigare hade förmånen av tjänstegruppliv inte beskattats. Istället för att direkt förmånsbeskatta individerna valdes som teknisk lösning att ta ut skatten av svenska försäkringsföretag, utländska försäkringsföretag ifråga om verksamhet som bedrivs här i landet och i vissa fall av arbetsgivare och näringsidkare.

År 1998 gav beskattningen av tjänstegruppliv skatteinkomster på 802 mkr.

Skatten på tjänstegruppliv har satts att motsvara genomsnittlig kommunalskattesats och uttaget av särskild löneskatt. Att skattesatserna blir så olika (se nedan) sammanhänger med att beskattningsunderlaget i en del fall utgörs av förmånen efter skatt och i andra fall förmånen inkl. skatt.

3.8.2 Skattesatser

För försäkringsföretag är skattesatsen 45 procent av beskattningsunderlaget. Underlaget utgörs av 95 procent¹² av de premieinkomster som inkommer till försäkringsföretaget och avser grupplivförsäkring i tjänsten eller yrket. Skatteplikt inträder när premie tas emot.

För staten och andra arbetsgivare som utan att försäkring tecknats för anställdas räkning, betalar ut ersättning som motsvara ersättning på grund av grupplivförsäkring är skattesatsen 81,83 procent. Underlaget utgörs av utbetalt belopp. Skatteplikt inträder vid utbetalning.

För att uppnå en neutral beskattning i de fall arbetsgivare och näringsidkare väljer utlandstecknade försäkringar finns en skatteplikt¹³ direkt för arbetsgivaren/näringsidkaren eftersom utländska försäkringsföretag inte kan omfattas av svensk premieskatt. I dessa fall är beskattningsunderlaget 95 procent av betald premie och skatten uppgår till 81,83 procent av underlaget.

3.9 Skattereduktion för byggnadsarbeten ("ROT-avdraget")

I syfte att stimulera byggarbetsmarknaden har under åren 1993-1999 med vissa avbrott givits en skattereduktion "ROT-avdrag" då man anlitar någon för att reparera, bygga om eller bygga till sitt hus. Efter mars 1999 ges dock inte längre ROT-avdrag.

Skattereduktion har givits till ägare till villor, radhus, fritidshus, hyreshus med bostäder samt bostadsrättsinnehavare. Skattereduktionen har varit 30 procent av arbetskostnaden (inklusive moms) för åtgärderna. Största möjliga skattereduktion sammantaget för arbeten som utfördes under tiden den 15 april 1996 till den 31 mars 1999 var 14 000 kr för småhus (motsvarande en arbetskostnad på 46 700 kr). Hade man både villa och fritidshus fick avdrag göras med 14 000 kr för arbete på vart och ett av husen. Om man reparerade eller byggde om i sin bostadsrättslägenhet var den maximala skattereduktionen sammanlagt för samma period 7 000 kr (motsvarande en arbetskostnad på 23 300 kr). För hyreshus och bostadsrättsföreningar har gällt särskilda regler för ROT-avdrag.

Under den period som kan överblickas via taxeringsutfallet nämligen fram t.o.m. inkomståret 1997 har ROT-avdrag givits med sammantaget sju miljarder kr varav 2,8 miljarder till fysiska personer (3.32 Tabell) och 4,2 miljarder till juridiska personer.

3.32 Tabell.

ROT-avdraget åren 1993-1997.

Special tax reduction for stimulating repairs, rebuildings and extensions of houses and apartments, 1993-1997.

	1993	1994	1995	1996	1997	Summa för hela perioden Total for the whole period
Antal (Number):						
Fysiska personer (Individuals)	97 190	213 147	–	112 348	204 733	627 418
Juridiska personer (Legal entities)	5 678	11 145	–	7 654	10 195	34 672
Summa (Total)	102 868	224 292	–	120 002	214 928	662 090
Belopp i mkr (MSEK):						
Fysiska personer (Individuals)	423	989	–	499	923	2 836
Juridiska personer (Legal entities)	602	1 533	–	680	1 384	4 198
Summa (Total)	1 025	2 522	–	1 179	2 307	7 034

Källa: Riksskatteverkets debiteringssammandrag.

12) Att underlaget begränsas till 95 procent beror på att 5 procent av premien schablonmässigt antas gå till omkostnader i försäkringsföretaget.

13) I den mån betalning av premie på motsvarande försäkring till svenskt försäkringsföretag hade föranlett skatteplikt för det svenska försäkringsföretaget.

Tabellbilaga:

- 3.33 Tabell. Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst.
- 3.34 Tabell. Antal personer och procentandel över skiktgränsen för statlig inkomstskatt ("brytpunkten") åren 1991-1999.
- 3.35 Tabell. Avdraget för pensionssparande 1997 fördelat på intervall och kön (exkl. dödsbon).
- 3.36 Tabell. Kommunerna (antal) fördelade efter total kommunal skattesats år 1999, länsvis.
- 3.37 Tabell. Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 1999, länsvis.
- 3.38 Tabell. Folkmängd, medelinkomst, skattekraft och total kommunal skattesats (till landsting, kommun och församling) 1999 i Sveriges 289 kommuner.

3.33 Tabell.

Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete i form av inkomstskatt och allmänna egenavgifter. Inkomståret 1997.

Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business showing number of persons, income amounts and taxes on labour and general social security contributions, income year 1997.

Taxerad förvärvsinkomst, tkr	Antal personer	Taxerad förvärvsinkomst mkr	Skatt på arbete (mkr) i form av			Summa
			Statlig inkomstskatt	Kommunal inkomstskatt	Allmänna egenavgifter	
Assessed inc. from work, KSEK	Number of persons	Assessed inc. from work MSEK	Taxes on labour (MSEK) in form of			Total
			Central gov. inc. tax	Local gov. inc. tax	General soc. sec. contr.	
0	285 121	0	0	0	2	2
- 20	311 785	2 953	30	241	120	390
20 - 40	249 333	7 383	46	1 308	358	1 712
40 - 60	493 563	25 213	52	2 060	422	2 533
60 - 80	429 343	30 071	86	5 333	629	6 048
80 - 100	405 131	36 509	81	8 503	1 055	9 638
100 - 120	514 046	56 712	103	14 348	1 833	16 284
120 - 140	620 367	80 703	124	21 423	2 899	24 446
140 - 160	635 455	95 178	127	25 960	4 031	30 118
160 - 180	613 024	104 175	122	28 992	4 974	34 089
180 - 200	578 680	109 745	115	31 021	5 635	36 771
200 - 220	467 615	97 983	94	27 954	5 215	33 263
220 - 240	363 728	83 423	266	23 854	4 578	28 698
240 - 260	251 485	62 682	1 147	17 983	3 436	22 567
260 - 280	178 204	48 027	1 680	13 811	2 572	18 063
280 - 300	114 882	33 251	1 642	9 585	1 691	12 918
300 - 320	86 379	26 746	1 656	7 725	1 294	10 675
320 - 340	66 462	21 889	1 609	6 347	1 002	8 958
340 - 360	51 821	18 111	1 503	5 260	771	7 535
360 - 400	77 706	29 365	2 822	8 572	1 142	12 537
400 - 500	100 111	44 338	5 239	13 003	1 506	19 748
500 - 1000	76 684	47 857	7 437	14 177	1 130	22 744
1000 -	9 067	15 034	3 185	4 484	126	7 795
Samtliga	6 979 993	1 077 346	29 167	291 944	46 421	367 532
varav för följande kategorier:						
1. Pensionärer (<i>pensioners</i>)	1 622 277	188 826	2 935	46 198	184	49 317
2. 18-24 år (<i>18-24 years</i>)	740 950	47 059	185	11 923	2 733	14 841
3. Egenföretagare (<i>self-employed</i>)	135 256	17 055	312	4 563	937	5 812
4. Löntagare (<i>employees</i>)	3 523 558	741 460	24 896	208 123	40 110	273 130
5. Övriga (<i>others</i>)	957 952	82 946	839	21 137	2 457	24 432

Anm: Kategorierna i tabellen är avgränsade på följande sätt. Ingen under 18 år är med. Grupp 1 består av ålderspensionärer. De är således 65 år eller äldre. Grupp 2 är ungdomar i åldern 18-24 år. Inget krav finns på inkomst. Grupp 3 och 4 är personer med minst 10 000 kr i förvärvsinkomst (definierad som summan av lön och inkomst av aktiv näringsverksamhet). Är lönen större än inkomst av aktiv näringsverksamhet så förs man till löntagare. I annat fall till företagare. Om förvärvsinkomst saknas eller är under 10 000 kr så ingår man i övriggruppen.

Källa: SCB:s inkomststatistik, bearbetning av Stururvalet 1997.

3.34 Tabell.

Antal personer och procentandel över skiktgränsen för statlig inkomstskatt ("brytpunkten") åren 1991-1999.

Number of persons and share of persons with income level above the level for central government income tax 1991-1999.

	Utfall (outurn)					Beräknat (estimate)				
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999*	
Samtliga över 20 år (inkl. pensionärer)										
All persons above 20 years:										
Antal, tusental (Number, thousands)										
Män (Men)	1 052	876	839	930	791	821	888	921	937	(233)*
Kvinnor (Women)	308	213	230	284	193	231	292	312	326	(39)*
Båda könen (Total)	1 360	1 088	1 068	1 214	984	1 052	1 180	1 233	1 264	(273)*
Andel i procent (Share in %)										
Män (Men)	34	28	27	30	25	26	28	29	29	(7)*
Kvinnor (Women)	9	6	7	9	6	7	9	9	10	(1)*
Båda könen (Total)	21	17	17	19	15	16	18	19	19	(4)*
Heltidsanställda 20-64 år										
Full-time employees 20-64 years:										
Antal, tusental (Number, thousands)										
Män (Men)	789	625	598	679	577	610	657	688	705	(175)*
Kvinnor (Women)	230	147	162	210	138	170	218	234	246	(28)*
Båda könen (Total)	1 019	772	760	889	715	780	874	922	952	(202)
Andel i procent (Share in %)										
Män (Men)	53	43	47	52	42	44	47	48	49	(12)*
Kvinnor (Women)	24	16	19	24	15	19	23	24	25	(3)*
Båda könen (Total)	42	33	35	40	31	34	37	38	39	(8)*

* Siffror inom parentes visar antal och andel personer som ligger över den övre skiktgränsen i den statliga skatteskalen. (Figures in brackets show number and share of persons with income above the upper level for state income tax)

Anm: Framskrivningar för åren 1998-1999 har gjorts av SCB med hjälp av mikrosimuleringsmodellen Fasit.

Källa: Statistiska centralbyrån, Inkomstfördelningsundersökningarna samt mikrosimuleringsmodellen Fasit.

3.35 Tabell.

Avdraget för pensionssparande 1997 fördelat på intervall och kön (exkl. dödsbon).

Deduction for savings for individual private pension 1997 by size of deduction and gender.

Tkr KSEK	Antal inkomsttagare i nedanstående klasser av pensionssparande		
	Män Men	Kvinnor Women	Samtliga Total
- 2	130 981	157 618	288 599
2 - 4	207 909	315 438	523 347
4 - 6	70 450	96 774	167 224
6 - 8	69 339	97 629	166 968
8 - 10	27 953	34 831	62 784
10 - 12	25 430	26 543	51 973
12 - 16	42 744	43 572	86 316
16 - 20	99 485	93 993	193 478
20 - 24	12 518	3 060	15 578
24 - 30	8 905	1 464	10 369
30 - 40	7 870	809	8 679
40 -	572	88	660
Samtliga	704 156	871 819	1 575 975
varav i åldern 20-64 år (of which by age 20-64 years)	687 233	861 985	1 549 218
Andel av personer 20-64 år (share of persons 20-64 year)	27,3%	35,4%	31,3%
Genomsnittligt sparat belopp, tkr (Average amount saved, KSEK)	7,4	5,9	6,6

3.36 Tabell.

Kommunerna (antal) fördelade efter total kommunal skattesats år 1999, länsvis.

Number of municipalities by total local income tax rates in different counties.

Län County	Total kommunal skattesats, % (total local income tax rate, %)									Summa kommuner Sum municipalities	därav med skattesats, över medel- skattesats för riket of which with tax rate above mean rate for the country	Medelskatte- sats, % Men tax rate, %
	-29,99	30,00- 30,49	30,50- 30,99	31,00- 31,49	31,50- 31,99	32,00- 32,49	32,50- 32,99	33,00- 33,49	33,50-			
Stockholm	10	5	6	4	1	-	-	-	-	26	1	29,57
Uppsala	-	-	1	-	1	1	2	1	-	6	5	31,80
Södermanland	-	-	2	2	4	1	-	-	-	9	5	31,44
Östergötland	-	-	-	2	3	3	5	-	-	13	11	32,08
Jönköping	1	-	1	2	3	5	1	-	-	13	9	31,62
Kronoberg	1	-	-	-	2	2	3	-	-	8	7	31,94
Kalmar	-	-	-	-	-	1	3	6	2	12	12	33,04
Gotland	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	34,02
Blekinge	-	-	-	-	-	-	2	3	-	5	5	32,99
Skåne	7	5	8	10	3	-	-	-	-	33	3	30,65
Halland	-	-	3	-	3	-	-	-	-	6	3	31,00
Västra Götaland	-	1	3	6	6	17	8	5	3	49	40	32,11
Värmland	-	-	-	-	-	-	2	6	8	16	16	33,36
Örebro	-	-	-	-	-	1	4	7	-	12	12	32,84
Västmanland	-	-	-	1	-	-	3	4	3	11	10	32,29
Dalarna	-	-	-	-	-	1	7	7	-	15	15	32,88
Gävleborg	-	-	-	-	2	2	1	4	1	10	10	32,52
Västernorrland	-	-	-	-	-	1	-	2	4	7	7	33,20
Jämtland	-	-	-	-	-	1	-	1	6	8	8	33,01
Västerbotten	-	-	-	-	-	-	4	7	4	15	15	33,05
Norrbottn	-	-	-	1	-	4	5	4	-	14	13	32,61
Hela riket (Total)	19	11	24	28	28	40	50	57	32	289	208	31,48

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner 1999.

3.37 Tabell

Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 1999, länsvis.

Population by total local tax rate, by counties.

Län County	Antal invånare i kommuner med nedanstående totala skattesats i % (number of inhabitants by total local tax rate in %)									
	-29,99	30,00- 30,49	30,50- 30,99	31,00- 31,49	31,50- 31,99	32,00- 32,49	32,50- 32,99	33,00- 33,49	33,50-	summa invånare all inhabitants
Stockholm	1 130 782	232 762	185 795	163 152	70 949	-	-	-	-	1 783 440
Uppsala	-	-	17 139	-	187 302	36 121	41 804	9 047	-	291 413
Södermanland	-	-	61 885	59 068	118 410	16 906	-	-	-	256 269
Östergötland	-	-	-	9 625	199 979	40 025	162 782	-	-	412 411
Jönköping	9 577	-	10 355	128 421	49 072	113 518	17 116	-	-	328 059
Kronoberg	15 569	-	-	-	46 547	83 737	32 225	-	-	178 078
Kalmar	-	-	-	-	-	26 769	36 910	147 400	27 025	238 104
Gotland	-	-	-	-	-	-	-	-	57 643	57 643
Blekinge	-	-	-	-	-	-	59 904	91 510	-	151 414
Skåne	151 274	211 672	176 756	474 720	106 004	-	-	-	-	1 120 426
Halland	-	-	170 527	-	102 012	-	-	-	-	272 539
Västra Götaland	-	55 224	71 910	113 337	139 703	820 279	166 224	98 444	21 797	1 486 918
Värmland	-	-	-	-	-	-	106 154	73 917	98 242	278 313
Örebro	-	-	-	-	-	18 778	177 363	78 443	-	274 584
Västmanland	-	-	-	124 780	-	-	28 538	71 716	32 627	257 661
Dalarna	-	-	-	-	-	15 479	184 282	83 137	-	282 898
Gävleborg	-	-	-	-	55 504	127 858	37 905	40 792	20 167	282 226
Västernorrland	-	-	-	-	-	56 658	-	112 177	83 049	251 884
Jämtland	-	-	-	-	-	58 673	-	14 279	58 814	131 766
Västerbotten	-	-	-	-	-	-	91 104	147 002	19 697	257 803
Norrboten	-	-	-	7 401	-	117 003	95 259	40 810	-	260 473
Hela riket (Total)										
- summa (sum)	1 307 202	499 658	694 367	1 080 504	1 075 482	1 531 804	1 237 570	1 008 674	419 061	8 854 322
- andel i % (share in %)	15	6	8	12	12	17	14	11	5	100

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner 1999.

3.38 Tabell.

Folkmängd, medelinkomst, skattekraft och total kommunal skattesats (till landsting, kommun och församling) 1999 i Sveriges 289 kommuner.

Population, average income, tax base and total local tax (to county, municipality and parish) 1999 in the 289 municipalities of Sweden.

Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 1 jan 1999	Medelinkomst* (tjänst+näring) för personer 20 år och däröver	Andel av medel- skatte- kraften, %	Total skatte- sats, %	Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 1 jan 1999	Medelinkomst* (tjänst+näring) för personer 20 år och däröver	Andel av medel- skatte- kraften, %	Total skatte- sats, %
	Population 1999-01-01	Average income persons 20 years or more, SEK	Share of average tax base, %	Total local tax rate, %		Population 1999-01-01	Average income persons 20 years or more, SEK	Share of average tax base, %	Total local tax rate, %
Hela riket (Total)	8 854 322	156 600	100,0	31,48					
- församling med lägsta (parish with lowest)				27,01	Strängnäs	29 161	160 700	98,9	30,98
- församling med högsta (parish with highest)				34,75	Trosa	10 068	174 600	108,6	31,19
					Vingåker	9 542	143 500	85,9	31,83
Stockholms län:					Södermanlands län	256 269	152 400	95,9	31,44
Botkyrka	70 949	153 300	93,6	31,56	- församling med lägsta (parish with lowest)				30,74
Danderyd	29 639	256 400	174,8	27,01	- församling med högsta (parish with highest)				32,32
Ekerö	21 367	199 300	120,6	29,81	Östergötlands län:				
Haninge	67 764	167 500	103,7	31,38	Boxholm	5 447	139 900	87,1	31,38
Huddinge	81 339	174 700	108,8	30,78	Finspång	22 043	152 400	96,6	32,28
Järfälla	59 839	188 800	122,1	30,28	Kinda	10 247	137 000	81,6	32,88
Lidingö	40 373	227 200	155,1	28,33	Linköping	131 948	153 800	100,8	31,60
Nacka	73 029	198 500	126,7	29,07	Mjölby	25 587	144 000	89,2	31,86
Norrtälje	51 552	150 900	92,1	31,42	Motala	42 444	147 100	90,9	31,99
Nykvarn	7 724	..	109,9	30,54	Norrköping	122 415	148 100	93,9	32,52
Nynäshamn	23 341	166 700	105,6	31,15	Söderköping	13 879	152 000	91,1	32,54
Salem	13 176	185 600	113,2	30,59	Vadstena	7 703	149 100	93,8	32,72
Sigtuna	34 295	173 000	110,1	30,49	Valdemarsvik	8 538	134 200	80,4	32,57
Sollentuna	57 067	200 300	127,6	29,21	Ydre	4 178	132 700	78,4	31,46
Solna	55 806	166 800	120,4	28,95	Åtvidaberg	12 215	146 000	90,5	32,05
Stockholm	736 113	174 200	121,3	29,21	Ödeshög	5 767	130 200	76,6	32,49
Sundbyberg	32 868	164 600	115,2	29,51	Östergötlands län	412 411	148 800	94,4	32,08
Södertälje	75 836	160 800	101,6	30,44	- församling med lägsta (parish with lowest)				31,38
Tyresö	38 046	186 700	115,9	30,76	- församling med högsta (parish with highest)				33,25
Täby	60 274	221 900	146,2	27,06	Jönköpings län:				
Upplands-Bro	20 495	173 900	106,6	31,11	Aneby	6 806	133 000	77,6	32,20
Upplands-Väsby	36 789	180 400	115,6	30,86	Eksjö	17 116	144 900	90,3	32,62
Vallentuna	24 246	182 800	110,8	29,13	Gislaved	30 366	156 900	97,1	31,56
Vaxholm	8 721	187 000	116,8	30,50	Gnosjö	10 355	159 600	97,7	30,97
Värmdö	29 396	180 600	107,6	30,39	Habo	9 577	156 000	91,4	29,81
Österåker	33 396	184 700	113,7	30,12	Jönköping	115 897	152 100	96,2	31,11
Stockholms län	1 783 440	178 900	118,6	29,57	Mullsjö	7 245	148 500	87,8	31,82
- församling med lägsta (parish with lowest)				27,01	Nässjö	29 799	144 900	90,2	32,28
- församling med högsta (parish with highest)				31,69	Sävsjö	11 461	132 200	79,6	31,98
Uppsala län:					Tranås	17 866	139 900	88,3	32,10
Enköping	36 121	152 100	94,2	32,30	Vaggeryd	12 524	148 900	91,6	31,32
Håbo	17 139	184 100	113,1	30,52	Veitlanda	27 064	141 200	87,5	32,06
Tierp	19 883	140 400	86,8	32,58	Värnamo	31 983	156 800	98,8	32,37
Uppsala	187 302	154 800	99,8	31,57	Jönköpings län	328 059	149 100	93,1	31,62
Älvkarleby	9 047	154 500	98,4	33,09	- församling med lägsta (parish with lowest)				29,81
Östhammar	21 921	151 800	92,8	32,97	- församling med högsta (parish with highest)				33,15
Uppsala län	291 413	154 800	98,4	31,80	Kronobergs län:				
- församling med lägsta (parish with lowest)				30,52	Alvesta	19 171	145 900	88,1	31,98
- församling med högsta (parish with highest)				33,19	Lessebo	8 541	145 200	90,3	32,55
Södermanlands län:					Ljungby	27 376	148 300	92,1	31,51
Eskilstuna	88 027	147 300	94,0	31,92	Markaryd	10 039	136 900	85,2	32,45
Flen	16 906	145 100	88,8	32,00	Tingsryd	13 692	134 300	83,0	32,65
Gnesta	9 653	152 600	91,6	31,83	Uppvidinge	9 992	138 500	86,0	32,95
Katrineholm	32 724	145 200	91,0	30,75	Växjö	73 698	153 900	98,5	32,14
Nyköping	49 000	157 700	100,0	31,01	Älmhult	15 569	147 800	92,6	29,84
Oxelösund	11 188	168 100	111,2	31,59					

Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 1 jan 1999	Medelinkomst* (tjänst+näring) för personer 20 år och däröver	Andel av medel- skatte- kraften, %	Total skatte- sats, %	Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 1 jan 1999	Medelinkomst* (tjänst+näring) för personer 20 år och däröver	Andel av medel- skatte- kraften, %	Total skatte- sats, %
	Population 1999-01-01	Average income persons 20 years or more, SEK	Share of average tax base, %	Total local tax rate, %		Population 1999-01-01	Average income persons 20 years or more, SEK	Share of average tax base, %	Total local tax rate, %
Kronobergs län	178 078	147 800	92,8	31,94	Staffanstorp	19 291	175 700	108,9	29,97
– församling med lägsta (parish with lowest)				29,51	Svalöv	12 707	143 800	85,5	31,08
– församling med högsta (parish with highest)				33,00	Svedala	17 971	165 500	100,4	30,30
Kalmar län:					Tomelilla	12 453	128 000	77,6	31,56
Borgholm	11 369	122 400	73,3	33,85	Trelleborg	38 146	147 700	90,9	30,15
Emmaboda	9 971	146 900	94,2	32,99	Vellinge	30 023	192 000	121,0	28,52
Hultsfred	15 656	137 600	84,6	33,75	Ystad	26 058	145 900	92,6	30,52
Högsby	6 717	130 500	79,4	33,44	Åstorp	12 908	145 200	88,3	30,68
Kalmar	58 808	149 400	93,4	33,02	Ängelholm	36 921	152 600	95,0	29,61
Mönsterås	13 371	149 300	90,6	32,98	Örkelljunga	9 499	137 700	82,0	29,48
Mörbylånga	13 568	142 000	84,2	32,53	Östra Göinge	14 514	146 100	88,4	31,47
Nybro	20 126	142 600	89,9	33,13	Skåne län	1 120 426	148 900	94,4	30,65
Oskarshamn	26 769	156 600	99,0	32,40	– församling med lägsta (parish with lowest)				28,32
Torsås	7 611	128 500	76,8	33,19	– församling med högsta (parish with highest)				32,33
Vimmerby	15 779	140 400	86,0	33,40	Hallands län:				
Västervik	38 359	142 600	89,1	33,00	Falkenberg	39 061	140 600	83,8	31,76
Kalmar län	238 104	144 100	89,4	33,04	Halmstad	84 538	148 700	93,4	30,63
– församling med lägsta (parish with lowest)				32,29	Hylte	10 559	146 600	87,9	31,91
– församling med högsta (parish with highest)				34,03	Kungsbacka	63 142	179 800	109,9	30,68
Gotlands län:					Laholm	22 847	135 300	81,0	30,65
Gotland	57 643	136 500	81,5	34,02	Varberg	52 392	145 800	89,1	31,52
– församling med lägsta (parish with lowest)				33,66	Hallands län	272 539	152 600	93,7	31,00
– församling med högsta (parish with highest)				34,41	– församling med lägsta (parish with lowest)				30,23
Blekinge län:					– församling med högsta (parish with highest)				32,10
Karlskrona	60 429	149 500	94,5	33,22	Västra Götalands län:				
Olofström	14 505	151 600	97,3	33,08	Ale	25 292	163 300	99,9	32,32
Ronneby	28 909	142 800	90,5	32,83	Alingsås	34 930	153 900	94,9	32,80
Sölvesborg	16 576	144 400	90,6	33,31	Bengtstorsfors	11 204	146 500	91,2	33,21
Blekinge län	151 414	148 700	94,3	32,99	Bollebygd	7 912	162 000	97,1	32,23
– församling med lägsta (parish with lowest)				32,51	Borås	96 106	150 700	96,5	32,28
– församling med högsta (parish with highest)				33,58	Dals-Ed	5 045	132 900	80,7	33,53
Skåne län:					Essunga	5 857	134 200	80,4	31,44
Bjuv	13 756	146 700	91,4	31,02	Falköping	31 524	142 000	86,7	32,04
Bromölla	12 140	153 900	95,3	31,20	Färgelanda	7 177	139 800	83,4	32,61
Burlöv	14 549	155 000	97,7	30,51	Grästorp	5 985	142 900	85,8	32,26
Båstad	14 158	147 900	92,2	30,53	Gullspång	6 119	135 600	81,1	34,10
Eslöv	28 299	146 400	89,5	31,09	Göteborg	459 593	153 200	101,6	32,28
Helsingborg	116 337	153 900	98,8	30,31	Götene	13 255	146 900	89,6	32,18
Hässleholm	49 046	141 800	88,2	30,74	Herrljunga	9 536	137 900	84,3	32,36
Höganäs	22 612	163 700	104,5	30,34	Hjo	8 928	142 800	87,8	32,29
Hörby	13 760	133 100	79,4	29,77	Härryda	29 473	179 700	107,6	31,75
Höör	13 765	145 500	86,3	31,17	Karlsborg	7 322	144 100	90,9	32,08
Klippan	15 862	141 000	87,5	30,78	Kungälv	36 615	168 000	103,4	31,50
Kristianstad	73 854	148 300	93,6	31,83	Lerum	35 064	178 800	107,3	31,41
Kävlinge	24 143	167 300	104,9	29,16	Lidköping	36 833	149 300	93,0	31,73
Landskrona	37 254	144 000	92,3	30,74	Lilla Edet	12 984	150 000	88,7	32,93
Lomma	17 637	191 300	122,5	29,62	Lysekil	15 165	147 700	91,7	33,43
Lund	97 975	151 100	101,7	31,04	Mariestad	24 020	147 400	93,0	32,19
Malmö	254 904	140 600	90,8	31,00	Mark	33 127	142 700	87,1	32,54
Osby	13 100	140 400	86,9	31,29	Mellerud	10 065	133 400	81,2	33,10
Perstorp	6 921	152 400	94,8	30,68	Munkedal	10 633	137 700	83,2	33,55
Simrishamn	19 697	136 400	84,6	31,63	Mölndal	55 224	173 400	110,0	30,46
Sjöbo	16 606	133 300	79,5	30,19	Orust	15 133	146 400	87,6	32,47
Skurup	13 560	143 700	85,7	31,04	Partille	32 709	178 100	107,4	31,17
					Skara	18 492	149 200	92,3	32,59
					Skövde	49 437	154 900	98,9	30,73
					Sotenäs	9 625	145 500	91,2	31,53
					Stenungsund	20 001	169 700	104,0	32,49
					Strömstad	10 917	136 700	84,3	32,89
					Svenljunga	10 818	137 000	82,5	31,99

Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 1 jan 1999	Medelinkomst* (tjänst+näring) för personer 20 år och däröver	Andel av medel- skatte- kraften, %	Total skatte- sats, %	Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 1 jan 1999	Medelinkomst* (tjänst+näring) för personer 20 år och däröver	Andel av medel- skatte- kraften, %	Total skatte- sats, %
	Population 1999-01-01	Average income persons 20 years or more, SEK	Share of average tax base, %	Total local tax rate, %		Population 1999-01-01	Average income persons 20 years or more, SEK	Share of average tax base, %	Total local tax rate, %
Tanum	12 111	131 700	78,2	32,83	Heby	13 672	134 500	78,4	33,50
Tibro	10 781	142 200	88,0	30,58	Kungsör	8 178	152 600	96,6	32,82
Tidaholm	12 874	140 400	86,9	31,49	Köping	25 219	147 000	93,1	33,05
Tjörn	14 709	161 500	94,8	31,14	Norberg	6 182	151 200	94,4	33,95
Tranemo	12 124	147 800	91,9	31,35	Sala	21 748	143 800	88,1	33,34
Trollhättan	52 795	157 000	101,1	32,18	Skinnskatteberg	4 953	145 800	90,8	32,92
Töreboda	9 828	130 300	78,4	32,14	Surahammar	10 679	159 200	99,8	33,15
Uddevalla	48 969	147 600	92,2	33,03	Västerås	124 780	163 400	106,2	31,40
Ulricehamn	22 344	144 300	89,2	32,08	Västmanlands län	257 661	156 000	99,7	32,29
Vara	16 339	133 000	80,8	31,54	- församling med lägsta				
Vårgårda	10 705	142 700	84,4	32,12	(parish with lowest)				31,40
Vänersborg	36 486	156 700	98,1	32,99	- församling med högsta				
Åmål	13 041	146 000	92,8	33,16	(parish with highest)				34,05
Öckerö	11 692	162 100	97,6	30,97	Dalarnas län:				
Västra					Avesta	22 897	152 700	98,0	32,90
Götalands län	1 486 918	..	97,0	32,11	Borlänge	47 838	152 500	96,7	32,83
- församling med lägsta					Falun	54 576	161 200	100,7	32,60
(parish with lowest)				30,42	Gagnef	10 271	146 400	86,7	33,24
- församling med högsta					Hedemora	16 249	145 000	90,6	32,86
(parish with highest)				34,19	Leksand	15 479	142 400	87,0	32,41
Värmlands län:					Ludvika	27 129	152 900	98,9	33,34
Arvika	26 490	141 000	89,3	32,96	Malung	10 972	140 700	88,7	32,53
Eda	8 781	134 800	84,3	33,09	Mora	20 398	146 200	90,8	32,73
Filipstad	12 104	141 200	90,4	33,13	Orsa	7 150	135 600	81,8	33,23
Forshaga	11 775	153 900	92,9	33,67	Rättvik	11 044	136 400	84,4	33,33
Grums	9 825	153 300	94,6	33,95	Smedjebacken	12 135	154 900	97,1	33,21
Hagfors	14 562	146 200	94,5	33,87	Säter	11 352	146 200	88,3	32,74
Hammarö	14 189	180 900	109,2	33,13	Vansbro	7 476	135 000	84,8	33,43
Karlstad	79 664	156 000	101,9	32,95	Älvdalen	7 932	135 300	82,5	33,04
Kil	12 025	154 600	94,0	33,44	Dalarnas län	282 898	149 900	93,9	32,88
Kristinehamn	25 057	148 900	95,6	34,09	- församling med lägsta				
Munkfors	4 344	145 100	94,3	33,95	(parish with lowest)				32,33
Storfors	4 872	149 600	92,2	33,73	- församling med högsta				
Sunne	13 665	140 900	85,6	33,69	(parish with highest)				33,48
Säffle	16 992	144 200	90,3	33,49	Gävleborgs län:				
Torsby	14 142	136 400	85,9	33,99	Bollnäs	27 295	144 000	90,1	31,58
Årjäng	9 826	134 100	82,4	33,18	Gävle	90 105	159 200	103,6	32,49
Värmlands län	278 313	149 400	94,8	33,36	Hofors	10 987	158 900	100,5	33,09
- församling med lägsta					Hudiksvall	37 753	151 200	94,1	32,35
(parish with lowest)				32,69	Ljusdal	20 167	138 200	85,9	33,64
- församling med högsta					Nordanstig	10 748	135 200	82,0	33,29
(parish with highest)				34,54	Ockelbo	6 256	139 100	85,8	33,25
Örebro län:					Ovanåker	12 801	138 400	85,2	33,27
Askersund	11 809	145 000	89,9	32,69	Sandviken	37 905	155 900	101,4	32,70
Degerfors	10 907	153 300	96,8	32,84	Söderhamn	28 209	149 600	96,1	31,83
Hallsberg	15 951	149 300	93,8	33,03	Gävleborgs län	282 226	151 400	96,5	32,52
Hällefors	8 252	142 800	91,6	33,20	- församling med lägsta				
Karlskoga	32 006	159 900	106,6	32,89	(parish with lowest)				31,49
Kumla	18 778	154 900	98,8	32,18	- församling med högsta				
Laxå	6 803	150 600	97,2	33,38	(parish with highest)				33,84
Lekeberg	7 064	141 800	84,5	33,17	Västernorrlands län:				
Lindesberg	24 004	150 400	94,3	33,04	Härnösand	26 365	153 900	98,3	33,90
Ljusnarsberg	5 859	139 200	89,1	33,33	Kramfors	22 333	142 700	90,3	33,89
Nora	10 510	154 500	96,1	33,11	Sollefteå	22 854	143 400	90,4	34,12
Örebro	122 641	151 000	95,4	32,77	Sundsvall	93 923	163 600	106,5	33,09
Örebro län	274 584	151 400	96,1	32,84	Timrå	18 254	160 600	100,1	33,23
- församling med lägsta					Ånge	11 497	143 800	90,7	33,67
(parish with lowest)				32,18	Örnsköldsvik	56 658	154 900	97,4	32,38
- församling med högsta					Västernorrlands				
(parish with highest)				33,70	län	251 884	155 700	99,5	33,20
Västmanlands län:					- församling med lägsta				
Arboga	14 070	150 900	97,6	33,01	(parish with lowest)				32,25
Fagersta	12 773	158 900	105,4	33,98	- församling med högsta				
Hallstahammar	15 407	153 300	97,5	32,72	(parish with highest)				34,75

Län/kommun County/municipality	Folk mängd den 1 jan 1999	Medelinkomst* (tjänst+näring) för personer 20 år och däröver	Andel av medel- skatte- kraften, %	Total skatte- sats, %
	Population 1999-01-01	Average income persons 20 years or more, SEK	Share of average tax base, %	Total local tax rate, %
Jämtlands län:				
Berg	8 274	128 900	77,3	33,93
Bräcke	7 864	134 800	82,9	33,54
Härjedalen	11 723	136 700	86,9	33,85
Krokom	14 279	142 800	85,0	33,40
Ragunda	6 540	137 300	84,4	34,35
Strömsund	14 575	134 000	82,6	33,83
Åre	9 838	136 000	83,4	33,56
Östersund	58 673	153 500	99,0	32,24
Jämtlands län	131 766	143 900	90,4	33,01
– församling med lägsta (parish with lowest)				32,15
– församling med högsta (parish with highest)				34,35
Västerbottens län:				
Bjurholm	2 786	130 900	80,8	32,82
Dorotea	3 441	134 900	82,0	33,65
Lycksele	13 386	148 900	91,6	33,05
Malå	3 821	150 200	91,7	33,20
Nordmaling	7 873	139 800	82,9	33,15
Norsjö	4 850	142 000	85,8	33,55
Robertsfors	7 439	137 600	79,6	33,09
Skellefteå	73 499	154 100	95,5	32,95
Sorsele	3 281	134 600	80,9	33,75
Storuman	7 177	137 200	84,1	33,15
Umeå	103 517	154 600	97,7	33,06
Vilhelmina	8 125	138 600	82,8	33,58
Vindeln	6 245	135 100	82,3	32,50
Vännäs	8 574	147 600	88,8	32,77

Län/kommun County/municipality	Folk mängd den 1 jan 1999	Medelinkomst* (tjänst+näring) för personer 20 år och däröver	Andel av medel- skatte- kraften, %	Total skatte- sats, %
	Population 1999-01-01	Average income persons 20 years or more, SEK	Share of average tax base, %	Total local tax rate, %
Åsele	3 789	134 000	83,7	33,40
Västerbottens län	257 803	150 000	93,1	33,05
– församling med lägsta (parish with lowest)				32,50
– församling med högsta (parish with highest)				33,75
Norrbottnens län:				
Arjeplog	3 517	144 800	92,2	33,20
Arvidsjaur	7 401	144 300	93,2	31,43
Boden	29 195	158 900	100,7	32,19
Gällivare	20 987	162 800	105,2	32,85
Haparanda	10 580	134 800	81,1	32,37
Jokkmokk	6 305	148 700	93,0	32,90
Kalix	18 408	153 000	96,6	32,89
Kiruna	25 148	171 500	110,5	33,25
Luleå	71 360	162 800	105,7	32,34
Pajala	7 779	132 800	81,9	33,05
Piteå	40 458	158 300	99,2	32,76
Älvsbyn	9 101	144 300	90,6	32,80
Övertorneå	4 366	137 700	89,1	33,15
Övertorneå	5 868	133 600	79,9	32,45
Norrbottnens län	260 473	156 900	99,9	32,61
– församling med lägsta (parish with lowest)				31,43
– församling med högsta (parish with highest)				33,25

*) Avser medelinkomsten för inkomståret 1997.

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner 1999.

Källor och lästips

Ekonomistyrningsverket:

- Inkomstliggaren (hänvisningar till aktuella skattelagar och skatteförordningar)
- Budgetprognos (4 gånger om året).
- Statens Finanser (populär framställning om bl.a. skatterna)

Riksskatteverket:

- De svenska skatternas historia
- Fick-data (häfte i fickformat med översikt av de vanligaste skatte- avgiftssatserna m.m.).
- RSV-Nytt (sammandrag av förslag i betänkanden, propositioner, beslut om förändringar m.m.; utkommer ungefär varannan vecka.).
- RSV:s hemsida (www.rsv.se)

Statistiska centralbyrån:

- Inkomster, skatter och bidrag. Totalräknad statistik. Individ och familjeuppgifter. Riket – län – kommuner. Statistiska meddelanden serie If 20.
- Inkomstfördelningsundersökningen. Statistiska meddelanden serie If 21.

- Taxeringsutfallet. Statistiska meddelanden serie O 21.
- Årsbok för Sveriges kommuner.

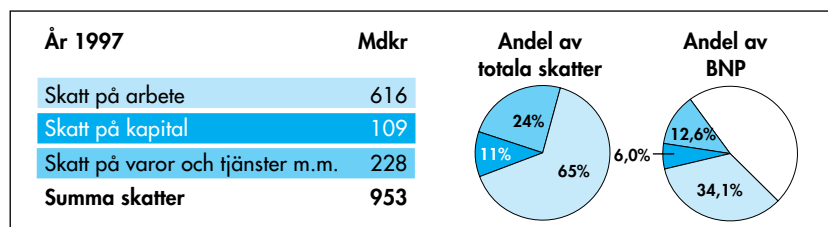
Övrigt:

- ESO-rapporten: Lönar sig arbete? (Ds 1997:73)
- Konjunkturinstitutet: Konjunkturläget samt Analysunderlag till Konjunkturläget
- Finansdepartementet: Beräkningskonventioner. (Konventioner för beräkning och redovisning av budgeteffekter vid ändrade skatte- och avgiftsregler. Rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet).
- Prop. 1997/98:151: Inkomstgrundad ålderspension, m.m.
- Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS): Välfärdspolitik i kristid - håller arbetslinjen? SNS-förlag 1998.
- SOU 1997:87: Kvinnor, män och inkomster. Jämställdhet och oberoende. Anita Nyberg. Rapport till Utredningen om fördelningen av ekonomiskt makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män.

”*Beskattningens konst består i att plocka gåsen
på sådant sätt att man får största möjliga mängd
fjädrar med minsta möjliga väsende.*

JEAN BAPTISTE COLBERT

4 Skatt på kapital

- Nationalförmögenheten, dvs tillgångarna minus skulderna för alla sektorer i samhället, var 4 721 miljarder kr eller 535 000 kr per invånare (år 1995).
- Den *finansiella* nettoförmögenheten i hushållssektorn var 1 349 miljarder kr eller drygt 152 000 kr per invånare (år 1997). De *reala* tillgångarna i hushållssektorn har uppskattats till 1 862 miljarder eller ca 211 000 kr per invånare (år 1995).
- De olika kapitalskatterna på individer och företag uppgick till 109 miljarder kr eller ca 12 300 kr per invånare (år 1997).
- Kapitalskatterna motsvarade sex procent av BNP och utgjorde elva procent av totala skatteuttaget.
- Skatten på företagets vinster "bolagsskatten" uppgick 1997 till nästan 47 miljarder kr och svarade därmed för 43 procent av kapitalskatterna.

4.1 Historik

Beskattning av kapital förekom tidigt, främst i samband med krig eller speciella krissituationer. Hit hör t.ex. de förmögenhetsskatter som utgick på 1570- och 1610-talen för att lösa in Älvsborgs fästning efter krig med Danmark liksom Karl XII:s förmögenhetsskatter på 1710-talet och samma typ av skatt år 1800, när man ville lösa en samhällsekonomisk kris. År 1861 infördes en proportionell skatt med 1 procent på behållen inkomst av kapital och arbete. År 1903 ersattes denna av en progressiv inkomstskatt. År 1911 infördes förmögenhetsskatt samordnad med den statliga inkomstskatten.

I samband med skattereformen 1990-1991 separerades skatt på inkomst av kapital från beskattningen av arbetsinkomster. Skatt på inkomst av kapital bildar således ett eget inkomstslag som numera beskattas fristående och enbart med en proportionell skattesats.

4.2 Skatt på kapital idag

Dagens kapitalbeskattning innefattar skatt på *löpande kapitalinkomster*, skatt på *innehav* av kapital samt skatt som tas ut då *kapitalet byter ägare*. Kapitalskatterna betalas i vissa delar direkt av hushållen. Andra delar av kapitalskatterna betalas administrativt via företagen men belastar slutligt hushållen. Exempel på det senare är t.ex. fastighetsskatten på hyreshus som betalas av ägaren men belastar hushållen via hyrorna. Avkastnings-skatten på pensionsmedel är ett annat exempel. Den betalas av försäkringsbolagen men är en skatt på hushållens pensionssparande. Den del av kapitalbeskattningen som avser företagets vinster, "bolagsskatten", behandlas i kapitel 6.

Redovisningen i detta kapitel baseras i första hand på utfallet av den taxering som gjordes 1998 ("1998 års taxering"), d.v.s. inkomster och skatter hänförliga till inkomståret 1997. Beloppen redovisas endast på riksnivå.

4.2.1 Kapitalskatterna 109 miljarder 1997

I 4.1 Tabell ges en översikt av intäkterna från kapital-skatterna för perioden 1991-1997. Kapitalskatterna inklusive bolagsskatten uppgick 1997 till 109 miljarder kr varav 47 miljarder kr avsåg bolagsskatt.

4.1 Tabell.

Översikt över kapitalbeskattningen 1991-1997 (inkl. bolagsskatten), mkr.

Overview of taxes on capital 1991-1997 (incl. company profit tax). MSEK.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Skatt på kapital - individerna betalningsskyldiga (taxes on capital - paid directly by individuals):								
Skatt på kapitalinkomst, netto (se anm.) (net tax on income from capital)	671	- 6 549	- 6 151	- 258	- 3 108	4 161	11 313	..
Fastighetsskatt (real estate tax)	8 688	9 043	10 616	10 731	10 835	15 037	14 870	..
Förmögenhetsskatt (recurrent tax on wealth)	2 447	2 112	2 785	3 072	3 503	5 034	5 329	..
Arvsskatt (inheritance tax)	1 190	1 000	811	1 000	1 085	1 165	1 573	1 755
Gåvoskatt (gift tax)	372	192	123	120	303	198	222	250
Kupongskatt (special dividend tax)	306	442	344	508	839	1 566	1 663	1 965
Delsumma (subsum)	13 674	6 240	8 528	15 173	13 457	27 161	34 970	
Skatt på kapital - företagen betalningsskyldiga (taxes on capital - paid by companies):								
Fastighetsskatt (real estate tax)	7 424	7 874	3 804	4 197	4 429	8 951	12 210	..
Avkastningsskatt på pensionsmedel (tax on pension fund earnings)	3 090	3 013	5 470	6 313	11 478	13 585	12 293	..
Förmögenhetsskatt (recurrent tax on wealth)	62	62	70	72	81	113	124	..
Skatt på värdepapper (turnover tax on securities)	3 869	311	-	-	-	-	-	..
Skogsavgift (forestry levy)	425	109	-	-	-	-	-	..
Bolagsskatt (company profit tax)	23 503	17 595	26 916	36 828	38 740	36 407	46 509	..
Delsumma exkl. bolagsskatt (subsum excl. company profit tax)	14 870	11 369	9 344	10 582	15 988	22 649	24 628	
Delsumma inkl. bolagsskatt (subsum incl. company profit tax)	38 373	28 964	36 260	47 410	54 728	59 056	71 137	
Skatt på kapital - ofördelat (other taxes on capital)								
Stämpelskatt (stamp duty)	6 840	5 319	4 567	5 287	3 026	2 665	2 624	3 953
Delsumma (subsum)	6 840	5 319	4 567	5 287	3 026	2 665	2 624	3 953
Totalt exkl. bolagsskatt (total excl. company profit tax)	28 544	17 609	17 872	25 755	29 445	49 810	59 598	
Totalt inkl. bolagsskatt (total incl. company profit tax)	58 887	40 523	49 355	67 870	71 211	88 882	108 731	
- andel av BNP (share of GDP)	4,1%	2,8%	3,4%	4,4%	4,3%	5,3%	6,3%	
- andel av BNP reviderad definition (share of GDP revised definition)	..	..	3,3%	4,3%	4,2%	5,1%	6,0%	

Anm: Skatt på kapitalinkomst omfattar skatt på räntor och utdelningar netto efter avdrag för skuldräntor samt reavinst (netto för förluster) vid försäljning av värdepapper, fastigheter m.m.

Källa: RSV, RRV.

Av 4.1 Tabell framgår att intäkterna av skatt på kapital har varierat kraftigt mellan åren. Reavinsterna i hushållen (ingår i posten "skatt på kapitalinkomst, netto" i tabellen) har uppvisat stora fluktuationer vilket bl.a. kan tillskrivas regelförändringar. Företagsvinsterna minskade i början av 1990-talet och intäkterna av bolagsskatten gick därmed ned. Därefter har företagsvinsterna ökat kraftigt. Variationerna i den fastighets-skatt som betalas av företagen beror i första hand på regelförändringar.

Nedan redogörs för beskattningen av kapital mer i detalj. Först ges en beskrivning av "nationalförmögenheten" d.v.s. hur samhällets tillgångar och skulder är fördelade i olika sektorer i samhället.

4.3 Nationalförmögenheten och förmögenheten i hushållssektorn

4.3.1 Nationalförmögenheten- samlade tillgångar efter avdrag för skulder

Genom att studera nationalförmögenheten, dvs de samlade fasta och finansiella tillgångarna efter avdrag för skulder, får man en bättre förståelse av de olika inslag som finns i beskattningen av kapital. Ambitionen är att ha en likvärdig beskattning av olika kapitalplaceringar för att motverka sådan skatteplanering som uppstår om olika sätt att placera kapital beskattas olika hårt.

4.2 Tabell visar hur kapitalbildningen ser ut i olika sektorer av ekonomin – hos hushåll, företag och offentlig sektor. Beloppen i tabellen avser tillgångar till marknadspris. Beskattningen (t.ex. fastighetsskatten) baseras i en del fall inte på det direkta marknadsvärdet. Vissa av tillgångarna, t.ex., specialbyggnader såsom kyrkor, sjukhus och skolor, belastas inte alls med någon kapitalskatt. Uppgifterna om nationalförmögenheten avser 1995. Uppdaterade uppgifter kommer att finnas först om ett par år.

535 000 kr per invånare

Nationalförmögenheten värderad till marknadspris uppgick 1995 till netto 4 721 miljarder kr vilket utslaget per invånare motsvarar 535 000 kr. Kvoten mellan nationalförmögenheten och bruttonationalprodukten, som kan ses som ett mått på kapitaluppbyggnaden i förhållande till den årliga produktionen, var detta år räknat för hela ekonomin 2,9. Realkapital och naturtillgångar (A+B+C i tabellen d.v.s. byggnader, maskiner, transportmedel, skog, mark m.m.) hade ett sammanlagt värde på 603 000 kr per invånare varav hushållens ägande motsvarade 191 000 kr, företagens 283 700 kr per invånare och offentliga sektorns 128 400 kr per invånare. Skuldkvoten dvs skulderna i förhållande till tillgångarna var för nationen som helhet 68 procent. Skuldkvoten i hushållssektorn var 24 procent.

Sammanställningen avser 1995. Värdet på olika tillgångar kan förskjutas snabbt till följd av förändringar i fastighetspriser och kurserna på värdepapper.

4.2 Tabell.

Nationalförmögenheten vid ingången av 1995 uppdelad på kapitaltyp och sektor, mdkr.

National wealth by type of capital and sector 1995, BSEK.

	Hushållen	Icke-finansiella företag	Finansiella institutioner	Staten	Kommuner	Socialförsäkr. insttit.	Summa
	Households	Non-financial enterprises	Financial institutions	Central govern.	Local govern.	Social sec. funds	Sum
A. Fast realkapital (byggnader, maskiner, transportmedel) (Tangible fixed produced assets)	1 097	1 825	66	254	602	1	3 846
B. Rörligt realkapital (Stocks)	9	200		2	1		213
C. Ej reproducerbara tillgångar (jordbruksmark, skog, malmgruvor, övrig mark) (Tangible non-produced assets)	576	410		31	241		1 258
D. Finansiella tillgångar (Financial assets)	1 778*	2 340	4 114	407	143	563	9 344
E. Finansiella skulder (Financial liabilities)	- 831	- 4 184	- 3 478	- 1 291	- 153	- 3	- 9 940
Total förmögenhet, netto (Net worth)	2 630	591	702	-597	833	562	4 721
Dito i kr per invånare (Net worth in SEK per inhabitant)	298 300	67 000	79 600	- 67 700	94 500	63 700	535 500
Andel av förmögenheten i resp sektor (Share of net worth by sector)	56%	13%	15%	- 13%	18%	12%	100%
Vissa relationstal för förmögenhetsbildningen:							
Materiella tillgångar som andel av totala tillgångarna (Non-financial assets in relation to total assets)	49%	51%	2%	41%	86%	0%	36%
Skuldkvot (skuld i förhållande till tillgångar) (Liabilities in relation to assets)	24%	88%	83%	186%	16%	1%	68%

* I de finansiella tillgångarna för hushållssektorn ingår i denna tabell bostadsrätter till ett värde av 180 mdkr

Källa: Statistiska centralbyrån. Realkapital och förmögenhet 1980-1995.

4.3.2 Hushållssektorns tillgångar och skulder

Hushållssektorns kapital består dels av finansiella tillgångar och finansiella skulder och dels av fast egendom, främst i fastigheter. Med finansiella tillgångar avses bankmedel, försäkringssparande och värdepapper etc. och med finansiella skulder lån i bank eller liknande. Hushållen har också andra tillgångar som beaktas i förmögenhetssammanhang t.ex. bostadsrätter, bilar, båtar och konst. 4.3 Tabell visar den *finansiella delen* av hushållens kapital åren 1992-1997.

Hushållssektorns finansiella tillgångar 2 251 miljarder

Hushållssektorn hade vid utgången av år 1997 finansiella tillgångar (banksparande, värdepapperinnehav, försäkringssparande m.m.) på 2 251 miljarder kr vilket motsvarar 254 400 kr per invånare. De finansiella skulderna uppgick till ca 900 miljarder kr eller 102 000 kr per invånare. Hushållens finansiella nettoförmögenhet motsvarade därmed 1 349 miljarder kr eller 152 500 kr per invånare. De finansiella förmögenheten har ökat med 450 miljarder kr mellan 1995 och 1997. Ökningarna förklaras främst av kraftig värdeökning och inflöde i börsaktier och fonder. Åren 1996 och 1997 har hushållen ökat på sina lån efter flera år med sjunkande belåning.

Senaste uppskattning av storleken på det fasta realkapitalet (värderat till marknadspris) i hushållssektorn härrör från 1995 (4.4 Tabell). Det fasta realkapitalet i form av fastigheter, bilar, mark, bostadsrätter m.m. hade detta år ett uppskattat värde på 1 862 miljarder kr eller 211 200 kr i genomsnitt per invånare.

4.3 Tabell.

Hushållssektorns, inkl. hushållens intresseorganisationers, finansiella tillgångar och skulder 1992-1997, ställning vid årets slut.

Households, incl. private non-profit institutions serving households, financial assets and liabilities, outstanding values at the end of the year.

	Totalt, mdkr					Per inv, kr	
	Total, BSEK					Per inhabitant, SEK	
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1997
FINANSIELLA TILLGÅNGAR FINANCIAL ASSETS							
Kontanter (Currency)	56	59	67	65	52	55	6 200
Banktillgodohavanden (Deposits)	409	412	425	421	453	433	48 900
Allemanssparande (National savings accounts)	72	68	54	50	44	32	3 600
Obligationer, förlagsbevis m.m. (Bonds (long term))	106	112	132	160	156	145	16 300
Aktier, andelar och insatser (Shares and other equity)	306	410	439	427	572	799	90 300
– börsnoterade, svenska (Swedish quoted)	105	183	209	237	315	433	48 900
– ej, börsnoterade svenska (Swedish non-quoted)	171	187	192	155	205	290	32 70
– varav fondandelar (there of mutual funds)	89	124	125	128	168	262	29 600
– utländska (foreign)	31	41	39	34	51	77	8 700
Försäkringssparande (Insurance savings)	194	217	240	296	352	428	48 300
– svenska (domestic)	188	207	224	279	334	409	46 200
– utländska (foreign)	6	10	16	17	18	19	2 100
Lån till företag, finanssektorn, kommuner (Loans)	19	18	15	15	22	23	2 600
Handelskrediter (Trade credit)	3	4	4	4	4	4	500
Övrigt inkl. restpost (Other accounts recievable incl. discrepancies)	181	238	256	289	321	332	37 600
Summa finansiella tillgångar (Total financial assets)	1 344	1 538	1 632	1 726	1 978	2 251	254 400
SKULDER LIABILITIES							
Handelskrediter (Trade credit)	7	8	8	9	9	9	1 100
Lån (Loans)	840	831	824	821	844	893	100 900
Summa skulder (Total liabilities)	848	839	832	829	853	902	102 000
FINANSIELL NETTOFÖRMÖGENHET NET FINANCIAL WEALTH	496	699	799	897	1 124	1 349	152 500

Källa: Statistiska centralbyrån. Finansräkenskaper.

4.4 Tabell.

Hushållssektorns, inkl. hushållens intresseorganisationer, reala tillgångar till marknadsvärde vid ingången av 1995.

Households, incl. private non-profit institutions serving households, market value of tangible assets at the beginning of 1995.

	mdkr	per invånare, kr
	BSEK	per inhabitant, SEK
Fast realkapital (Tangible fixed produced assets:)	1 097	124 400
– varav byggnader och anläggningar (of which building and construction)	1 045	118 500
– varav maskiner, transportmedel (of which machinery, transport equipment)	52	5 900
Rörligt realkapital (Stocks)	9	1 000
Ej reproducerbara tillgångar (jordbruksmark, skog, övrig mark) (Tangible non-produced assets (agricultural land, timber tracts etc.))	576	65 300
Bostadsrätter* (Tenant ownership rights)	180	20 400
Summa reala tillgångar Sum tangible assets	1 862	211 200

* Bostadsrätter har här hänförs till reala tillgångar även om de strikt definitionsmässigt är att betrakta som en finansiell tillgång.

Källa: Statistiska centralbyrån. Realkapitalstock och förmögenhet 1980-1995.

Hushållens skatt på kapital 32 miljarder 1997

Den skatt på kapital som direktdebiteras hushållen består i första hand av fastighetsskatt, skatt på räntor, utdelningar och reavinst, skattereduktion för skuld-räntor samt förmögenhetsskatt. Sammantaget uppgick dessa skatter 1997 till inemot 32 miljarder kr. 4.5 Diagram visar hur stora dessa skatter i genomsnitt är för olika åldersgrupper. Genomsnittet för hela befolkningen är ca 3 500 kr.

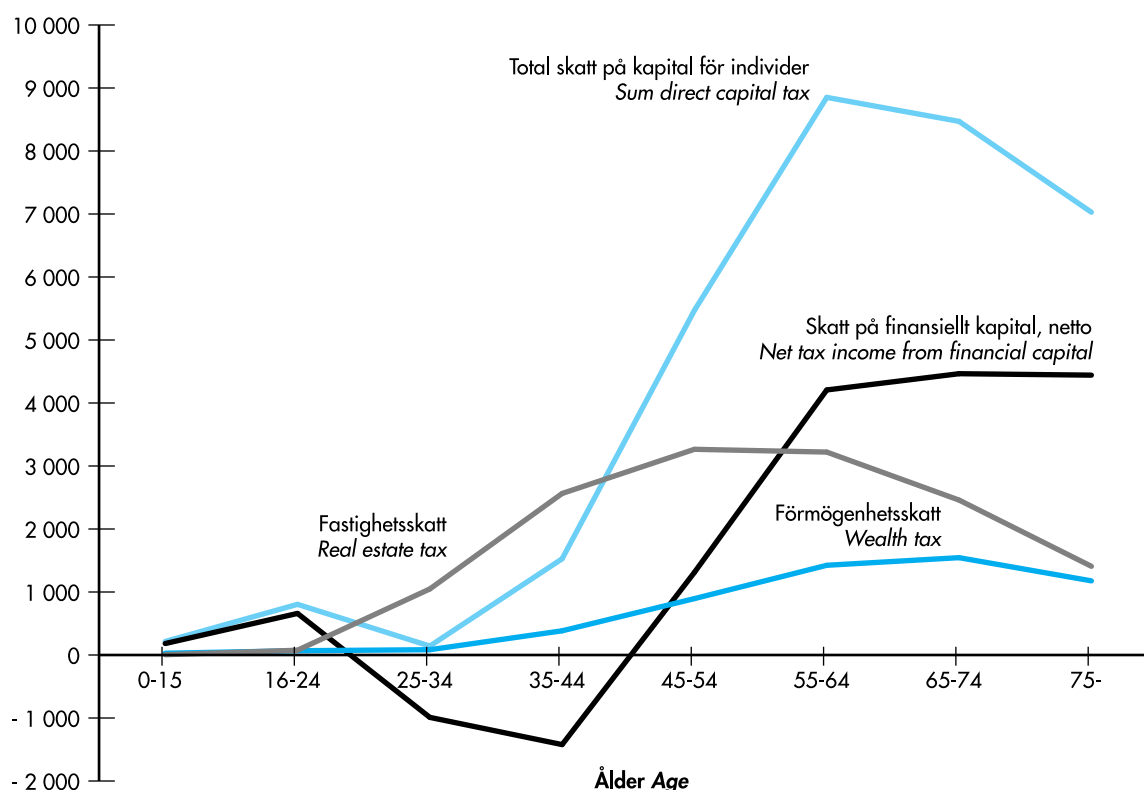
Skatten på kapital som debiteras individerna har en klar livscykelprofil. I ungdomsåren är skatten på kapital liten. I trettioårsåldern börjar man skaffa fastighet och skuldsätta sig. Totala skatten på kapital inklusive fastighetsskatt och förmögenhetsskatt är genomsnittligt sett lägst i åldrarna 25-34 år. Därefter kommer hushållen in i en konsolideringsfas och skatten som tas ut på deras kapital ökar. För pensionärerna kan noteras en nedgång i fastighetsskatt beroende på att man byter boendeform.

Kapitalavkastningen och skatten på kapital för individer är starkt koncentrerad till höginkomsttagare (se 4.21 Tabell i tabellbilaga). Av totala antalet inkomsttagare hade 1997 strax över 1 procent förvärvsinkomster över en halv miljon. Dessa inkomsttagare hade ca 6 procent av förvärvsinkomsterna i landet men betalade 21 procent av de skatter som tas ut på individernas kapital.

4.5 Diagram.

Skatt på kapital för individer i olika åldersgrupper år 1997, medelvärden, kr.

Average taxes on capital for individuals by age-group in 1997, in SEK per inhabitant.

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet återfinns i 4.20 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.

Källa: Bearbetningar av SCB:s Storurval 1997.

4.4 Fastighetsskatt

Fastighetsskatt med den utformning den har idag introducerades i samband med skattereformen 1991. Småhusen hade tidigare – från mitten av 1950-talet – beskattats som en särskild egen förvärvskälla enligt en schablonmetod som innebar att på inkomstsidan togs upp en schablonberäknad avkastning beroende på taxeringsvärdet och att avdrag gavs för räntekostnader kopplade till fastighetsinnehavet.

4.4.1 Taxeringsvärdet 75 procent av marknadsvärdet

Underlaget för fastighetsskatt utgörs av ett taxeringsvärde som i princip skall uppgå till 75 procent av marknadsvärdet. Avgörande för marknadsvärdet är byggnadens storlek, kvalitet och dess läge. Taxeringsvärdena fastställs vid de s.k. allmänna fastighetstaxeringar som genomförs med sex års mellanrum. Allmän fastighetstaxering äger rum olika år för olika fastighetstyper. Underlaget för de allmänna fastighetstaxeringarna är dels deklARATIONER ÖVER FASTIGHETERNAS BESKAFFENHET DELS S.K. VÄRDEOMRÅDEN SOM BESTÄMTS SÅ ATT VÄRDEFÖRHÅLLANDENA INOM ETT OMRÅDE ÄR LIKARTADE. Det taxeringsvärde som fastställs i samband med den allmänna fastighetstaxeringen kallas "basvärde".

Fr.om. 1996 är principen att taxeringsvärdena skall räknas om årligen (s.k. rullande fastighetstaxering) med hänsyn till hur priserna utvecklas¹. Den rullande fastighetstaxeringen omfattar både småhus, hyreshus och lantbruk. Förändringarna i taxeringsvärdena mellan enskilda år skall beaktas löpande i stället för med de längre tidsintervaller som skulle bli fallet om endast de allmänna fastighetstaxeringarna skulle ges genomslag. Så har dock inte blivit fallet.

Taxeringsvärdena för småhus har inkomståren 1998-2000 frysts på samma nivå som gällde 1997. Även för hyreshusen (bostadsdelen) har taxeringsvärden 1998 och 1999 bibehållits på samma nivå som 1997. Enligt det tidschema som gäller för hyreshusen skulle taxeringsvärdena år 2000 utgå från resultatet av den nya

allmänna fastighetstaxering som genomförs för hyreshusen detta år. I budgetpropositionen har för år 2000 föreslagits att fastighetsskatten skall beräknas på det lägsta av 1999 års värde och det nya värde som fastställs för år 2000.

För närvarande pågår två utredningar inom bostadsbeskattningsområdet. Den ena ser över taxeringsförslaget. Den andra ser över fastighetsbeskattningen och har bl.a. i uppdrag att analysera neutraliteten mellan olika upplåtelseformer. Den senare utredningen skall även överväga om det finns något lämpligt sätt att förbättra villkoren för fastboende i attraktiva kustområden.

4.4.2 Olika skattesatser för olika fastighetstyper

Fr.o.m. 1994 har, med undantag för åren 1996 och 1997, fastighetsskatten på småhus varit 1,5 procent. Åren 1996 och 1997 var motsvarande skattesats 1,7 procent. För bostäder i hyreshus var fastighetsskatten t.o.m. år 1998 densamma som för småhusen. År 1999 sänktes skattesatsen för hyreshusen till 1,3 procent och i budgetpropositionen har för år 2000 föreslagits en ytterligare sänkning till 1,2 procent.

För nybyggda hus är av bostadspolitiska skäl skatten nedsatt under de första tio åren. Ingen fastighetsskatt utgår de fem första åren och halv skatt (0,85%) utgår de följande fem åren. För hyresfastigheter som hör till krisårgångarna 1989 och 1990 har tidsperioden då man betalar halv fastighetsskatt dock förlängts t.o.m. år 2000.

Sedan 1996 beskattas också kommersiella lokaler och industrifastigheter. Skattesatsen för kommersiella lokaler är 1,0 procent och för industrienheter 0,5 procent. Inkomståret 1997 infördes också en särskild fastighetsskatt på markvärdet för vattenkraftverk 1997 på 3,42 procent. Denna skatt ersatte en tidigare produktionskatt på el från dessa vattenkraftverk. Den särskilda fastighetsskatten på markvärdet för vattenkraftverk sänktes till 2,21 procent 1998 och till 0,5 procent från 1999. Därmed blir skattesatsen densamma som för industrienheter.

4.6 Tabell.

Tidsschema för de allmänna fastighetstaxeringarna.

Time schedule for general real estate assessment by type of estate.

Fastighetstyp	Nästa allmänna fastighetstaxering		Senaste allmänna fastighetstaxering	
	genomförandeår	taxeringsvärdenivå	genomförandeår	taxeringsvärdenivå
Type of real estate	Next general real estate assessment carried out in	pricelevel of assessment	Latest general real estate assessment carried out in	pricelevel of assessment
Hyreshusenhet (<i>apartment buildings</i>)	2000	75% av prisläget 1998	1994	75% av prisläget 1992
Industrienhet (<i>industries</i>)	2000	75% av prisläget 1998	1994	75% av prisläget 1992
Specialenhet (<i>special units</i>)	2000	–	1994	–
Småhusenhet (<i>one- or two-dwelling buildings</i>)	2002	75% av prisläget 2000	1996	75% av prisläget 1994
Lantbruksenhet (<i>unit for agriculture and forestry</i>)	2004	75% av prisläget 2002	1998	75% av prisläget 1996

¹ Den rullande fastighetstaxeringen beaktar den faktiska prisutvecklingen i olika prisutvecklingsområden med i princip ett och ett halvt års eftersläpning. För inkomståret 1998 tar den rullande omräkningen hänsyn till prisnivån på fastigheter perioden 1 juli 1996 - 30 juni 1997 (den s.k. nivåperioden). År 1999 baseras den rullande omräkningen på nivåperioden 1 juli 1997 - 30 juni 1998 osv.

4.7 Tabell.

Skattesatser (%) för fastighetsskatten 1994-2000.

Tax rates (%) on real estate 1994-2000.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Småhus inkl. mangårdsbyggnad på lantbruk (one and two-dwelling buildings)	1,50	1,50	1,70	1,70	1,50	1,50	1,50
Hyreshus, bostadsdel (apartment buildings, dwellings)	1,50	1,50	1,70	1,70	1,50	1,30	1,20*
Kommersiella lokaler (premises)	0,00	0,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Industrienheter, utom vissa delar av elproduktionsenheter (industries)	0,00	0,00	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Vattenkraftverk – markvärdet (hydro-electric power stations)	0,00	0,00	0,50	3,42	2,21	0,50	0,50

* Enligt förslag i budgetpropositionen hösten 1999

Fastighetsskatten 27 miljarder 1997

Fastighetsskatten på småhus är att se som en integrerad del av kapitalinkomstbeskattningen. Nivån på fastighetsskatten har ursprungligen valts i perspektiv av att uppnå en likformighet mellan hushållens alternativa sparformer.

4.8 Tabell visar skatteunderlaget för fastighetsskatt och fastighetsskatt inkomståret 1997 fördelat på olika fastighetstyper. Individerna står som ägare i första hand till småhus. Fastighetsskatten på hyreshus bärs indirekt av hushållen via hyran. Fastighetsskatten på lokaler och industrier inverkar på företagets vinster (och därmed på intäkterna av bolagsskatten) och påverkar priserna på företagets produkter.

Fastighetsskatten uppgick enligt taxeringsutfallet för inkomståret 1997 till 27 miljarder kronor varav 54 procent hänförligt till småhus, 21 procent hyreshus, 11 procent lokaler, 5 procent industrier och 9 procent till vattenkraftverk.

4.8. Tabell.

Fastighetsskatten år 1997 med fördelning på fastighetstyp.

Real estate tax 1997 by type of estate.

		Skattesats Taxrate	Beskattnings- underlag, mdkr Taxable value, BSEK	Fastighetsskatt, mkr Real estate tax, MSEK
Småhus inkl. bostadshus på lantbruk	“Normal”	1,7%	867	14 733
	Nybyggda	0,0%	41	0
	Utland	1,7%	2	26
	avgår skattereduktion*			- 30
Summa småhus (sum one- and two-dwelling buildings)			909	14 729
Hyreshus exkl. lokaler	“Normal”	1,7%	308	5 244
	Övergångsregler	0,85%	45	381
	Nybyggda	0,0%	99	0
Summa hyreshus (sum apartment buildings)			453	5 626
Lokaler (premises)		1,0%	285	2 846
Industrier (industries)		0,5%	283	1 414
Vattenkraftverk (hydroelectric power stations)		3,42%	73	2 482
Summa Sum			2 002	27 096

*) Om taxeringsvärdet blev kraftigt höjt vid 1996 års allmänna fastighetstaxering

Anm: Slutsumman i uträknad fastighetsskatt är något högre än den fastighetsskatt som redovisas i tabell 4.1. Skillnaden består av avräkning enligt dubbelbeskattningsavtal av skatt som betalats till utlandet.

Källa: RSV, underlag för taxeringsutfallet för inkomståret 1997.

4.4.3 Stora skillnader i värdena på småhus

Värdena på småhus är en central komponent bland hushållens kapitaltillgångar och för hushållens ekonomi. Totalt fanns 1998 i landet nästan 1,9 miljoner småhus med byggnadsvärde över 50 000 kr.

4.9 Tabell.

Bebyggda småhusenheter (1-2 familjshus och fritidshus, byggnadsvärde minst 50 tkr), 1998.

Number of one- and two-dwelling buildings and buildings for seasonal use (value of building at least 50 KSEK), 1998.

	Antal, tusental	Totalt tax.värde, mdkr	Medel- värde, tkr
	Number, thousands	Total assessed value, BSEK	Average value, KSEK
Småhus helårsbostad (one- and two-dwelling buildings for permanent use)	1 516	702	463
Fritidshus (buildings for seasonal use)	369	99	270
Samtliga	1 884	802	426

Källa: Statistiska centralbyrån. Rikets fastigheter 1998

Värdena på småhus varierar över landet². Det genomsnittliga småhuset för permanentboende har ett taxeringsvärde på 463 000 kr. Taxeringsvärden över genomsnittet återfinns i Stockholms, Uppsala, Skåne, Hallands och Västra Götalands län. Stockholms län har det högsta genomsnittliga taxeringsvärdet, 780 000 kr och Västernorrlands län det lägsta, 314 000 kr.

Fritidshuset har ett genomsnittligt taxeringsvärde på 270 000 kr. Spridningen ligger mellan 159 000 kr för Norrbottens län och 411 000 kr för Stockholms län.

De stora skillnaderna i taxeringsvärden mellan olika områden för fastigheter med likartade bruksvärden gör att det är svårt att finna en utformning av beskattningen av fastigheter som uppfattas som rättvis³. Utifrån perspektivet att ett hus är en kapitaltillgång som skall beskattas likformigt med andra kapitaltillgångar och för att undvika skatteplanering bör fastighetsskatten utgå från ett värde som har kopplingar till marknadsvärdet. En beskattning utifrån marknadsvärdet kan i en del fall vara svårförenligt med en bruksvärdesorienterad syn på boendet.

Omsättning och prisutveckling på småhus

Sett över en längre period försäljs i genomsnitt under ett år ca 60 000 småhus eller ca tre procent av småhusbeståndet. Men antalet försäljningar har varierat över åren (se 4.10 Tabell).

4.10 Tabell.

Antal försäljningar av småhus åren 1981-1998.

Number of sales of one- and two-dwelling buildings and buildings for seasonal use 1981-1998.

År Year	Permanentbostad Owner occupied	Fritidshus Seasonal	Summa Total
1981	40 679	9 410	50 089
1982	45 780	11 102	56 882
1983	47 637	11 325	58 962
1984	49 711	11 530	61 241
1985	49 127	10 741	59 868
1986	57 121	13 899	71 020
1987	54 850	14 618	69 468
1988	59 564	15 271	74 835
1989	59 184	14 789	73 973
1990	54 295	11 350	65 645
1991	57 213	12 251	69 464
1992	33 262	7 505	40 767
1993	35 651	8 432	44 083
1994	42 738	9 722	52 460
1995	41 877	10 124	52 001
1996*	48 839	11 319	60 158
1996**	46 622	8 538	55 160
1997	54 672	10 192	64 864
1998	48 578	9 322	57 900
Genomsnitt Average	48 811	11 128	59 939

* Enligt 1995 års taxeringsregler

** Enligt 1996 års taxeringsregler

Källa: Statistiska centralbyrån. Fastighetsprisstatistik.

Perioden 1986-1991 var omsättningen hög – i genomsnitt nästan 71 000 villor och fritidshus per år. Perioden 1992-1995 i samband med den ekonomiska krisen sjönk nivån till ca 47 000 i snitt per år. Det såldes färre fastigheter 1998 jämfört med 1997. En förklaring till minskningen är att många fastighetsaffärer avslutades under 1997 på grund av att den tillfälligt sänkta lagfartskostnaden upphörde vid årsskiftet 1997/98. Därav följer att motsvarande mindre avslut gjordes under början av 1998.

Priserna på småhus har också varierat kraftigt i olika perioder vilket framgår av 4.11 Diagram. Diagrammet visar prisutvecklingen på småhus och fritidshus i fasta priser (i förhållande till den allmänna prisutvecklingen mätt med konsumentprisindex). Mer detaljerade uppgifter om prisutvecklingen på egna hem och fritidshus i löpande och fasta priser återfinns i 4.25 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.

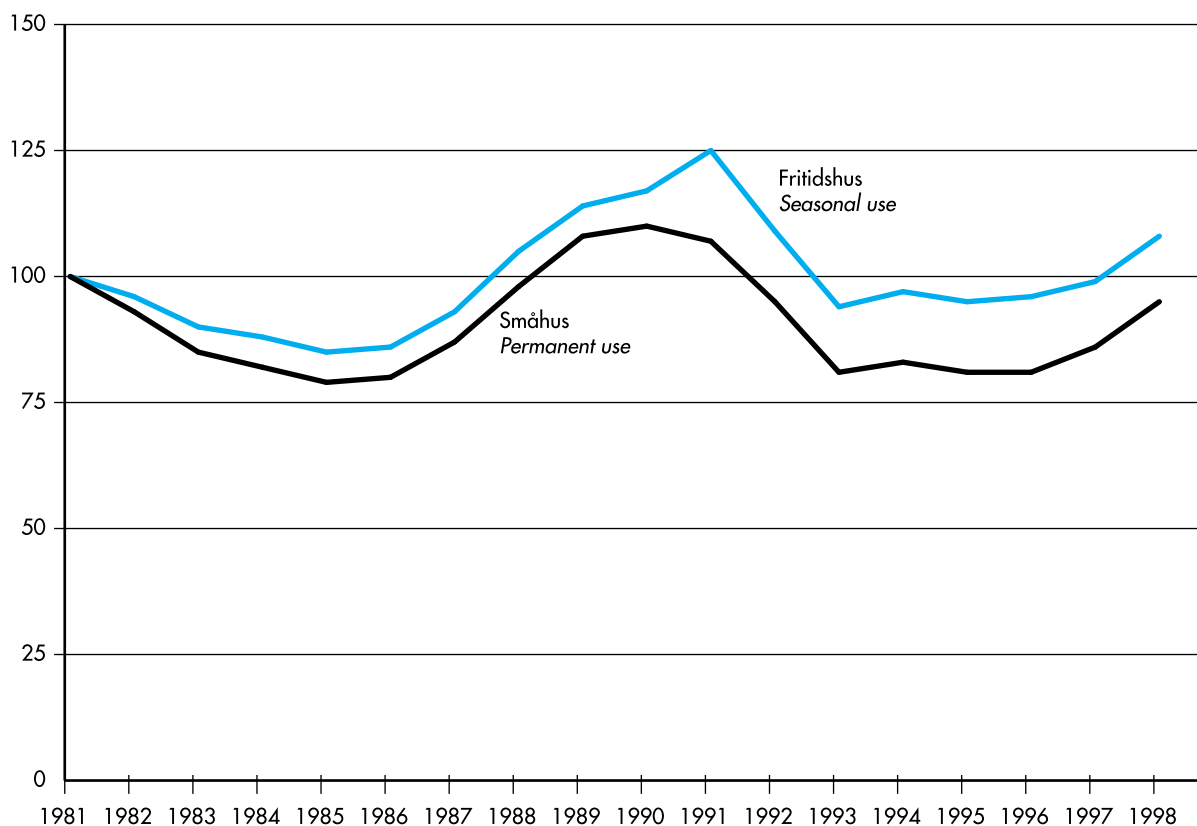
2) Källa: Statistiska centralbyrån, Rikets fastigheter 1998.

3) I 4.24 Tabell i tabellbilagan redovisas fastighetsskatt per kvm värdeyta i olika län år 1996.

4.11 Diagram.

Prisutvecklingen på småhus och fritidshus 1981-1998, fasta priser, index 1981=100.

Real estate price index for one- and two dwelling buildings 1981-1998, fixed prices, index 1981-100.

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet finns i 4.25 Tabell i tabellbilagan i detta kapitel.

Källa: Statistiska centralbyrån. Fastighetsprisstatistik.

En viktig orsak till variationerna i priser har varit läget på kreditmarknaden. Under första hälften av 1980-talet var det svårt att låna. Huspriserna sjönk räknat i fasta priser. I mitten av 1980-talet avreglerades kreditmarknaden och i spåren av avregleringen blev det lätt att få lån samtidigt som realräntorna var låga. Huspriserna steg snabbt – betydligt snabbare än konsumentprisindex. Priserna hamnade på topp 1991. Bakslaget kom hösten 1992 när räntorna drevs upp i samband med den ekonomiska krisen i början 1990-talet. Åren 1992 och 1993 sjönk priserna på egna hem i löpande priser med i genomsnitt ca 20 procent. Därefter har priserna till följd av sjunkande räntor återhämtat sig. Priserna 1998 är uppe i nivån de hade 1990. Sett från början av 1980-talet till 1998 har de genomsnittliga priserna på egna hem och fritidshus utvecklats i stort sett i takt med KPI.

Mönstret i prisförändringarna är likartat i hela landet även om nivåerna varierar mellan regionerna. Mer detaljerade uppgifter om prisutvecklingen i olika regioner återfinns i 4.26 Tabell i tabellbilaga till detta kapitel.

4.5 Beskattningen av hushållens finansiella kapitalinkomster och skulder

4.5.1 Sammansättningen av hushållens finansiella förmögenhet

Hushållens finansiella tillgångar har ändrat sammansättning över åren. 4.12 Tabell visar hushållens finansiella tillgångar och skulder uttryckt som andel av bruttonationalprodukten. Jämfört med 1970- och 1980-talen har hushållen numera betydligt mer av sitt finansiella kapital placerat i aktier, fondandelar, obligationer och försäkringssparande. Banksparandet har gått tillbaka som kapitalplaceringsform.

4.12 Tabell.

Hushållssektorns finansiella förmögenhetsstruktur 1970-1997, procentuella andelar av BNP.

Households, financial wealth structure 1970-1997, percentage of GDP.

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1997
Tillgångar (Assets):	85,4	78,5	69,7	82,2	85,0	100,9	123,5
varav (of which)							
- kassa, bank (currency and deposits)	48,2	45,2	39,8	36,8	35,8	32,5	29,9
- statskuldväxlar m.m. (short term securities)	0,0	0,0	0,0	0,8	0,3	0,0	0,0
- obligationer (bonds)	5,0	5,9	8,2	9,0	6,7	9,7	8,3
- börsaktier och fondandelar (shares and other equity)	7,5	8,3	5,3	15,0	17,4	22,2	40,0
- lån (loans)	2,3	3,0	3,4	3,3	3,2	0,9	1,3
- handelskrediter, försäkringssparande m.m. (other accounts receivable)	22,3	16,1	13,0	17,3	21,6	35,7	43,9
Skulder (Liabilities)	46,5	51,5	54,3	54,2	63,2	50,3	51,9
Finansiell förmögenhet (Net financial assets)	38,9	26,9	15,3	28,1	21,8	50,7	71,6

Källa: SCB. Finansräkenskaper 1997.

Beskattningen av hushållens kapitalinkomster påverkas av förändringen. Med förskjutningen av sparandet från bank till värdepapper blir beskattning av värdestegringar "reavinster" en mer central komponent i kapitalbeskattningen än tidigare. Avkastningsskatten på pensionsmedel hos pensionsfonder, som infördes i samband med skattereformen 1991, är en annan beståndsdel i kapitalbeskattningen som blivit viktigare. Denna skatt syftar till att göra beskattningen mera likformig mellan det direkta sparandet och försäkringssparandet i pensioner. För att upprätthålla likformigheten i beskattningen av hushållens olika tillgångstyper med den sammansättning som numera finns har utbyggnaden av systemet med kontrolluppgifter från banker m.fl. varit väsentlig (se beskrivning i kapitel 3).

4.5.2 Skatt på finansiella kapitalinkomster

Inkomstrentor, utdelningar samt realisationsvinster vid försäljning av aktier, andelar, fastigheter, bostadsrätter och övrig lös egendom förs i individbeskattningen samman till ett eget inkomstslag "inkomst av kapital". I inkomstslaget kapital beskattas även inkomster av uthyrning av privatbostad. För näringsidkare görs s.k.

räntefördelning för att få en riktig fördelning av beskattningen av näringsidkares egna kapital mellan inkomstslagen kapital och näring. Avdrag i inkomstslaget kapital får göras för skuldräntor för lån på fastighet och andra lån, realisationsförluster samt vissa förvaltningskostnader.

Proportionell skatt på inkomst av kapital

Inkomstslaget kapital bildar sedan skattereformen 1991 ett skatteunderlag, på vilket skatteuttaget är proportionellt. Om inkomsterna är större än utgifterna utgår skatt på nettobeloppet. Är däremot utgifterna större än inkomsterna erhålls på motsvarande sätt en skattereduktion. Skattereduktionen på kapital dras av från skatten på förvärvsinkomst (och fastighetsskatt). Dock finns en begränsning som innebär att skattereduktionen i de fall underskottet överstiger 100 000 kr endast görs med 21 procent för den överskjutande delen.

Vid 1991 års skattereform sattes kapitalinkomstskattesatsen för såväl skatt som skattereduktion till 30 procent. Vissa smärre avvikelser i kapitalinkomstbeskattningen kom under åren 1992 och 1993. Bl.a. sänktes reavinstskatten och skatten på utdelning för svenska aktier till 25 pro-

cent. Inkomståret 1994 skedde en rad större förändringar på kapitalkatteområdet. Skattesatsen sänktes för realisationsvinster på svenska aktier till 12,5 procent och skatten på reavinster vid försäljning av villor och bostadsrätter till 15 procent. Vidare slopades den s.k. dubbelbeskattningen av utdelningsinkomster från svenska aktier. Tekniskt skedde detta genom att svenska aktier befriades från kapitalskatt vid taxeringen i individbeskattningen. Från och med år 1995 återställdes emellertid kapitalskattesatsen till att i huvudsak vara 30 procent.

För småhus gäller att reavinstskatten är 30 procent men beskattningsunderlaget tas endast upp till hälften av den nominellt beräknade vinsten. Denna regel har sin grund i de avvägningar som gjordes när de s.k. takregler, som infördes i samband med skattereformen, slopades. För reavinst vid försäljning av närings- och hyresfastigheter sätts beskattningsunderlaget till 90 procent av vinsten. Allemanssparandet som infördes 1984 var skattebefriat fram till 1990. I samband med basbreddningarna i skattereformen beslutades att räntan på allemanssparandet skulle beskattas men endast med 20 procent. Fr.o.m. år 1993 beskattas räntan på allemanssparandet i likhet med annan ränta med 30 procent. Allemanssparandet har avvecklats som särskild sparform under 1998. Andelar i allemansfonder, som tidigare haft en gynnad skattställning, ger fr.o.m. inkomståret 1997 inte längre skatterabatt. Både utdelning och reavinst beskattas, precis som övriga fonder, med 30 procent. Insättningsbegränsningen har också slopats. Vid försäljning av villor och bostadsrätter har den som säljer en bostad och därefter köper en annan bostad, vissa möjligheter att skjuta upp beskattningen av en eventuell realisationsvinst i samband med försäljningen av ursprungsbostaden.

Variationer i taxeringsunderlagen över tiden

4.13 Tabell visar taxeringsunderlag och skatten på kapitalinkomst för fysiska personer (individer och dödsbon) inkomståren 1991-1997. Det bör observeras att beloppen i tabellen avser *taxeringsmässiga skatteunderlag* och dessa har varierat över tiden, bl.a. som en återspeglning av förändringar i skattesatsen (t.ex. är det taxeringsmässiga skatteunderlaget vid utdelningar på svenska aktier satt till noll år 1994 då aktierna var befriade från skatt i individledet; ett annat exempel är sänkningen av reavinstskatten på aktier 1994 från 25 till 12,5 procent vilket tekniskt effektuerades genom att det taxeringsmässiga underlaget sänktes).

Jämförelsen visar att beloppen för skuldräntor har minskat jämfört med början av 1990-talet men de är betydligt större än för inkomsträntor/utdelningar. Detta hänger givetvis samman med att skuldräntor kopplade till småhusinnehav också redovisas i detta inkomstslag.

Reavinsterna har varierat kraftigt mellan åren. Åren 1991, 1994, 1996 och 1997 har nivåerna varit höga. Svängningarna förklaras bl.a. av skatteplanering i samband med förändring av skattereglerna. Trots att reavinsterna i de taxeringsmässiga underlagen 1994 bara togs upp till hälften av vad som gällde 1993 så ökade reavinsternas netto från 14 till 32 miljarder kr. Den kraftiga ökningen av reavinsterna 1994 sammanhänger med att många sålde aktier under slutet av året då det blev känt att reavinstskatten skulle skärpas. År 1996 blev nivån hög bl.a. beroende på att innehav i allemansfonder realiserades inför de förändringar som innebar att den speciella skattenedsättningen för allemansfonder skulle slopas. Sett mera långsiktigt har hushållens ändrade sparbetende, som innebär att man i ökad utsträckning sparar i värdepapper, betydelse för utvecklingen av reavinsterna.

4.13 Tabell.

Taxeringsunderlag och skatt på inkomst av kapital för fysiska personer inkomståren 1991-1997, mdkr.

Assessed tax base and assessed tax on income from income from capital for individuals 1991-1997, BSEK.

	Taxeringsmässigt skatteunderlag, mdkr						
	Assessed taxbase, BSEK						
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Inkomstränta/utdelningar/positiv räntefördelning (<i>income from interest and dividend</i>)	48,0	53,1	47,8	41,8	46,6	46,0	42,8
Skuldränta/negativ räntefördelning (<i>interest on debts</i>)	- 84,7	- 91,2	- 84,0	- 76,8	- 74,7	- 70,6	- 60,7
Netto räntor/utdelningar (<i>net interest</i>)	- 36,7	- 38,1	- 36,2	- 35,0	- 28,1	- 24,6	- 17,9
Realisationsvinst (<i>capital gain</i>)	41,7	19,1	19,6	38,8	21,5	42,4	59,3
Realisationsförlust (<i>capital loss</i>)	- 3,3	- 4,1	- 5,5	- 6,5	- 4,9	- 4,6	- 4,2
Nettoreavinst (<i>net capital gain</i>)	38,4	15,0	14,1	32,3	16,6	37,7	55,1
Förvaltningskostnader m.m. (<i>administration cost</i>)	- 1,3	- 0,9	- 0,7	- 0,4	- 0,3	- 0,4	- 0,5
Summa inkomst av kapital (<i>total income from capital</i>)	0,4	- 24,0	- 22,8	- 3,1	- 11,8	12,7	36,7
Nettoskatt på inkomst av kapital (<i>net tax on income from capital</i>)	- 0,7	- 6,5	- 6,2	- 0,3	- 3,1	4,2	11,3

Källa: Riksskatteverket, underlag för taxeringsutfallet.

4.14 Tabell.

Inkomst av kapital 1997, taxeringsmässiga begrepp, antal och belopp (exkl. dödsbon).

Assessed income on capital 1997, assessment concepts, numbers and amounts (capital of deceased excluded).

	Antal individer tusental Number of persons, thousands	Totalt belopp mdkr Total amount, BSEK	Genomsnitt tkr Average amount, KSEK
Kapitalinkomster (capital income):			
- ränta, utdelning m.m. (income from interest and dividend)	5 459	37,0	6,8
- uthyrning privatbostad (letting private residence)	62	0,9	15,0
- positiv räntefördelning (positive interest adjustment for self-employed)	139	4,4	31,9
- realisationsvinst (capital gain)	1 471	57,8	39,3
Summa kapitalinkomster (Sum capital income)	5 608	100,2	17,9
Kapitalutgifter (capital expenditure):			
- utgiftsränta (interest on debts)	4 074	60,3	14,8
- förvaltningskostnad (administration cost)	98	0,4	4,5
- negativ räntefördelning (negative interest adjustment for self-employed)	37	0,5	14,3
- realisationsförlust (capital loss)	218	4,2	19,2
Summa kapitalutgifter (Sum capital expenditure)	4 161	65,5	15,7
Netto (net capital income)	6 999	34,7	
varav överskott (of which surplus)	3 819	85,6	22,4
varav underskott (of which deficit)	3 179	50,9	16,0

Källa: SCB. Inkomster, skatter och bidrag 1997.

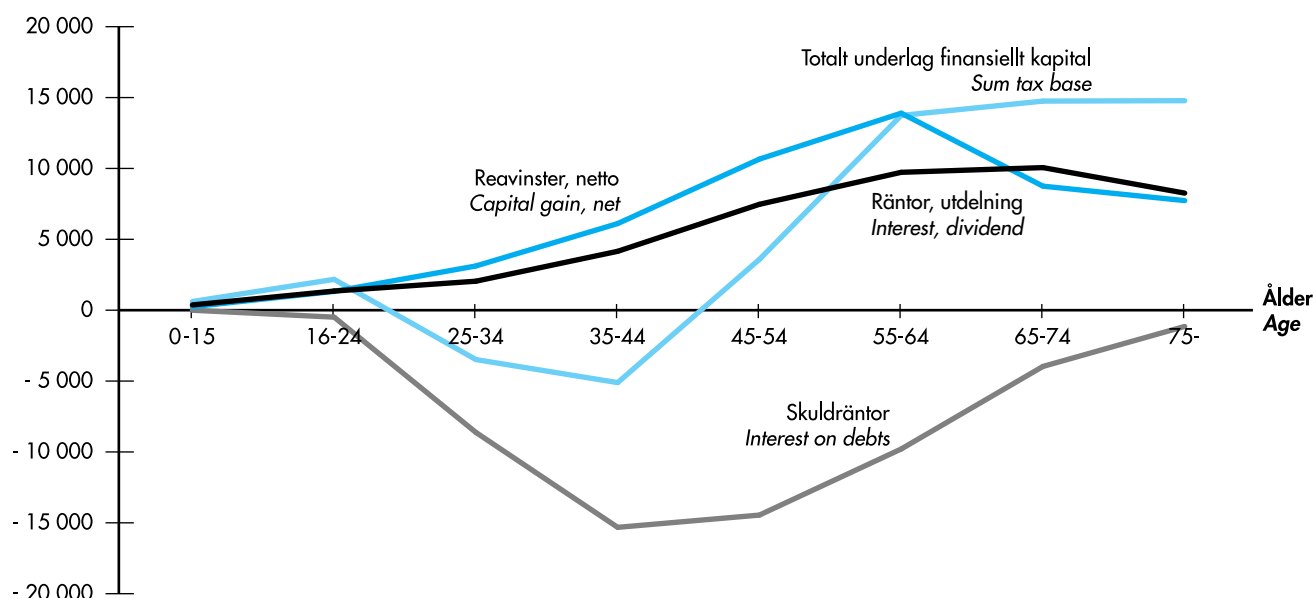
Kapitalinkomsterna varierar med åldern

Inkomsterna från räntor och utdelningar ökar med åldern (4.15 Diagram). Reavinsterna är som störst i övre medelåldern. I åldrarna 25-64 år är reavinsterna större än intäkterna från räntor/utdelningar. Mest skuldyngda är hushållen i åldersgruppen 35-54 år med skuldräntor på i genomsnitt ca 15 000 kr.

4.15. Diagram.

Underlagen ("skattebasen") för beskattning av finansiellt kapital per invånare i olika åldersgrupper år 1997, kr.

Average net income on financial capital ("tax base") for individuals by age-group in 1997, SEK per inhabitant.

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet återfinns i 4.22 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.

Källa: Bearbetningar av SCB:s Storurval 1997.

4.6 Förmögenhetsskatt

Förmögenhetsbeskattningen kan ses som ett progressivt komplement i en i övrigt proportionell kapitalinkomstbeskattning. Progressiviteten består i att den proportionella skatt, 1,5 procent, som tas ut på nettoförmögenheter överstigande en viss nivå bildar ett andra skikt i beskattningen av avkastningen på kapital. Inkomståret 1997 betalade individerna 5,3 miljarder kr i förmögenhetsskatt. Förmögenhetsskatt betalas även av vissa juridiska personer i första hand ekonomiska föreningar och vissa stiftelser⁴. Förmögenhetsskatten för dessa år 1997 ca 124 miljoner.

4.16. Tabell. Debitering av förmögenhetsskatt 1992-1997, antal skattskyldiga (1000-tal) och belopp (mkr).

Recurrent tax on wealth 1992-1997, number (thousands) and amounts (MSEK).

	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Fysiska personer (individuals):						
antal, tusental (number, thousands)	400	474	379	407	457	578
belopp, mkr (amount, MSEK)	2 112	2 785	3 072	3 503	5 034	5 329
Juridiska personer (legal entities):						
antal, tusental (number, thousands)	11	12	11	12	12	12
belopp, mkr (amount, MSEK)	62	70	72	81	114	124

Källa: Riksskatteverket. Debiteringsstatistik.

4.6.1 Proportionell förmögenhetsskatt sedan 1992

Åren 1990 och 1991 fanns ett progressivt inslag i förmögenhetsskatteskalen. Sedan 1992 är förmögenhetsskatten proportionell och utgår med 1,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger skattepliktsgränsen. Skattepliktsgränsen för uttag av förmögenhetsskatt på fysiska personer höjdes 1996 från 800 000 till 900 000 kronor. Höjningen gjordes bl.a. för att dämpa genomslaget av fastighets-taxeringen 1996. Förmögenhetsskatteskalen för fysiska personer åren 1990-1999 framgår av sammanställningen i 4.17 Tabell.

Sambeskattning

Förmögenheter sambeskattas fortfarande. För makar och sammanboende som har eller haft gemensamma barn gäller således skattepliktsgränsen på 900 000 kr för hushållet ihop.

4.17 Tabell. Skattepliktsgräns och skattesatser i förmögenhetsbeskattningen.

Level of net wealth, above which wealth tax is to be paid, and tax rates.

Inkomstår Income year	Vid en beskattningsbar förmögenhet av, tkr At a taxable net wealth of, KSEK	Skattesats inom skiktet, % Tax rate in %
1990	800 - 1 600	1,5
	1 600 - 3 600	2,5
	3 600 -	3,0
1991	800 - 1 600	1,5
	1 600 -	2,5
1992-1995	800 -	1,5
1996-	900 -	1,5

Källa:

Det finns emellertid en begränsningsregel för att det samlade skatteuttaget inte skall bli alltför högt. Spärrbeloppet för skatt på förvärvsinkomst, skatt på kapitalinkomst och förmögenhetsskatt är satt till 60 procent av summan av den beskattningsbara förvärvsinkomsten och inkomsten av kapital. Blir skattebeloppet högre än spärrbeloppet, sätts i första hand förmögenhetsskatten ned (dock inte lägre än till hälften), därefter inkomstskatten på kapitalinkomster och slutligen den statliga inkomstskatten på förvärvsinkomster.

4.6.2 Sammansättning av beskattningsbara förmögenheten

Vid beräkning av den taxerade förmögenheten tas fastigheter upp till taxeringsvärdet (som skall motsvara 75 procent av marknadsvärdet). Förmögenhet i företag vars aktier är onoterade och som enbart är rörelsedrivande eller fastighetsförvaltande är inte skattepliktig. Ingen förmögenhetsskatt betalas heller på aktier på de s.k. OTC- och O-listorna⁵. Inregistrerade aktier på börsen togs t.o.m. 1995 upp till 75 procent av marknadsvärdet. År 1996 togs de upp till fulla värdet. Fr.o.m. 1997 tas de upp till 80 procent av sitt marknadsvärde.

För bedömningar av hur förmögenhetsskatten utvecklas i samband med värdeförändringar på börsen och priset på fastigheter är det väsentligt att känna till hur den beskattningsbara förmögenheten är sammansatt. Simuleringar av förmögenheternas sammansättning på tillgångssidan avseende inkomståret 1996 visar följande⁶:

Komponent	Andel av tillgångsmassan
Egna hem	36%
Bankmedel	24%
Aktier	17%
Hyresfastighet	6%
Övriga tillgångar	17%

”Egna hem” är den tyngsta komponenten med 36 procent av tillgångsmassan. Därefter kommer ”Bankmedel” med 24 procent och aktier med 17 procent.

4) För dessa uppgår fribeloppet till 25 000 kr och skattesatsen till 1,5 promille

5) Med undantag för vissa aktier som i skatteplaneringssyfte flyttat till dessa listor.

6) Källa: ”Beräkningskonventioner”. En rapport från Skatteenkonomiska enheten på Finansdepartementet. Budgetåret 1998.

4.6.3 Hushållens beskattningsbara förmögenhet 368 miljarder

År 1997 hade 342 000 hushåll en nettoförmögenhet över 900 000 kronor. Den samlade beskattningsbara förmögenheten för hushållen var 368 miljarder kr. Av beskattningsvärdet är 44 procent hänförligt till de drygt 19 000 hushåll som har en förmögenhet över fyra mkr (4.16 Tabell).

4.18 Tabell.

Förmögenheter efter storlek 1997 (fysiska personer exkl. dödsbon), antal hushåll som har nettoförmögenhet som överstiger 900 000 kr samt nettoförmögenhet överstigande 900 000 kr.

Taxable net wealth by size 1997 (individuals, capital of deceased excl.), number of households having net wealth exceeding 900 000 SEK and amount of net wealth exceeding 900 000 SEK.

Förmögenhet mkr Net wealth MSEK	Antal familjer med beskattningsbar förmögenhet Number of families with a taxable net wealth		Beskattningsbar förmögenhet (beskattningsunderlag) Assessed wealth (tax base)	
	antal number	andel i % share in %	mdkr BSEK	andel i % share in %
0,9 - 1,0	46 849	14	2,3	1
1,0 - 1,4	131 284	38	36,2	10
1,4 - 2,0	84 023	25	63,1	17
2,0 - 3,0	45 784	13	68,4	19
3,0 - 4,0	14 944	4	37,7	10
4,0 -	19 417	6	160,1	44
Summa (Total) varav (of which)	342 301	100	367,8	100,0
ensamstående (not co-living)	115 049	34	115,6	31,4
sambeskattade (with joint taxation)	227 252	66	252,2	68,6

Källa: SCB. Inkomster, skatter och bidrag 1997.

4.7 Arvs- och gåvoskatt

Arvsskatt tas ut på egendom som förvärfas genom arv eller testamente. Skatten utgår från värdet av den arvslott som den skattskyldige får. Beräkningen görs efter en progressiv skatteskala. Dessutom beror skattens storlek på vilken skatteklass den skattskyldige tillhör. Skattskyldig är den som förvärvar egendomen.

Gåvoskatt tas ut för egendom som förvärfas genom gåva. Skatten baseras på värdet av den gåva som den skattskyldige får och beräknas även den efter en progressiv skatteskala och efter vilken skatteklass den skattskyldige tillhör. Gåvor vars värde understiger 10 000 kronor per år från samma givare är skattefria. Antalet deklarerade gåvor ligger i storleksordningen 30 000 per år.

Värderingsreglerna för tillgångar och skulder i arvs- och gåvobeskattningen är snarlika de som finns i förmögenhetsbeskattningen. En skillnad är tillgångar i

näringsverksamhet. Dessa ingår i beskattningsunderlaget i samband med arv- och gåva men är undantagna från årlig förmögenhetsskatt.

4.7.1 Regler

Sedan år 1992 gäller följande regler för arvs- och gåvoskatten. Först görs ett grundavdrag. Vid arvsbeskattning är grundavdraget 280 000 kr för arv som tillfaller make eller sambo. Grundavdraget för arvslott till barn och barnbarn är 50 000 kr (barn under 18 år får göra avdrag med ytterligare 5000 kronor för varje år som återstår till barnet fyller 18 år). För övriga personer, institutioner och föreningar m.m. är grundavdraget 21 000 kr. Vid gåvobeskattningen är grundavdraget 10 000 kr per år när gåvotagaren får gåvor från samma givare. Efter det att grundavdraget dragits av beskattas arv- och gåvor efter samma skatteskala. Skatteskalan redovisas i 4.19 Tabell.

4.19 Tabell.

Skatteklasser och skattesatser i arvs- och gåvobeskattningen.

Tax classes and tax rates for inheritance and gift tax.

Skattepliktig lott, kr Share of an inheritance	Arvs/gåvoskatt, kr Inheritance/gift tax, SEK
Klass I (make, sambo och avkomlingar): <i>Class I (husband, wife and descendants):</i>	
- 300 000	10% inom skiktet
300 000 - 600 000	30 000 + 20% inom skiktet
600 000 -	90 000 + 30% inom skiktet
Klass II (övriga personer): <i>Class II (other persons):</i>	
- 70 000	10% inom skiktet
70 000 - 140 000	7 000 + 20% inom skiktet
140 000 -	21 000 + 30% inom skiktet
Klass III (institutioner, föreningar m.m.): <i>Class III (institutions, associations etc.):</i>	
- 90 000	10% inom skiktet
90 000 - 170 000	9 000 + 20% inom skiktet
170 000 -	25 000 + 30% inom skiktet

År 1998 gav arvsskatten 1 755 mkr i skatteinkomster medan gåvoskatten inbringade 250 mkr.

4.8 Kupongskatt

Kupongskatt utgår på utdelning på aktier i svenska aktiebolag och andelar i svenska aktiefonder. Den är en definitiv källskatt och erläggs med 30 procent av utdelningen till i utlandet bosatta personer och av vissa med dem likställda utdelningsberättigade. Från huvudregeln om 30 procent kupongskatt förekommer undantag. Till följd av ingångna avtal med olika länder kan kupongskatten sättas ned med varierande skattesatser för att undvika dubbelbeskattning med hänsyn till beskattningen i hemlandet. Kupongskatten resulterade 1998 i skatteinkomster på 1 965 mkr.

4.9 Stämpelskatt

Stämpelskatt utgår vid förvärv av fast egendom och tomträtter samt vid beviljande av in-teckningar.

Stämpelskatten uppgick 1998 till 3 953 mkr. Vid förvärv är skatten 1,5 procent av egendomens värde. Förvärvas egendomen av juridisk person är dock skatten med vissa undantag 3 procent. För att stimulera bostadsmarknaden var stämpelskatten tillfälligt nedsatt till 0,5 resp. 1 procent under perioden 12 juni 1996-31 december 1997.

Vid in-teckning är skatten 2 procent av in-teckningsbeloppet för fast egendom och tomträtt, 1 procent för luftfartyg och näringsverksamhet samt 0,4 procent för skepp.

Tidigare utgick stämpelskatt också på aktier vid bildandet av aktiebolag och vid ökning aktiekapital. Stämpelskatten på aktier upphörde den 1 januari 1995.

4.10 Avkastningsskatt på pensionsfonder

Skatt på pensionsfondernas avkastning är en indirekt skatt som betalas av försäkringsbolag och pensionssparinstitut som förvaltar avsatta pensionsmedel. Avkastningsskatten infördes i samband med skattereformen 1991. Beskattningen av avkastningen på pensionsmedel syftar till att göra beskattningen mera likformig mellan privatpersoners direkta sparande i bank etc. och försäringssparande i pensions- och kapitalförsäkringar. Genom avkastningsskatten begränsas i princip den del av tillväxten (avkastningen) av pensionskapitalet som kommer den pensionsförsäkrade till godo.

Skatteunderlaget utgörs av pensionskapitalets värde vid taxeringsårets ingång. Därefter beräknas en schablonavkastning genom att multiplicera underlaget med den genomsnittliga statslåneräntan. Schablonavkastningen på pensionsförsäkringskapital beskattas inkomståret 1999 med 15 procent medan avkastningen på kapital i kapitalförsäkring beskattas med 27 procent.

Den totala förmögenheten i pensionsfonderna har vid utgången av år 1998 (som utgör underlag för beskattning under inkomståret 1999) beräknats uppgå till 1 254 miljarder kr⁷. Av kapitalet beräknas tjänstepensionskapitalet uppgå till 898 miljarder, det övriga privata pensionskapitalet till 281 miljarder och kapital i kapitalförsäkringar till 75 miljarder.

Enligt taxeringsutfallet för inkomståret 1997 debiterades totalt 12,3 miljarder kr i avkastningsskatt.

4.11 Bolagsskatt

Från och med 1995 är den statliga inkomstskatten för juridiska personer, eller som den populärt kallas "bolagsskatten", 28 procent. Skatteunderlaget, den taxerade inkomsten, räknas fram som det bokföringsmässiga resultatet korrigerat för skattemässiga justeringar. Vid 1998 års taxering (1997 års inkomster) uppgick den totala taxerade inkomsten för aktiebolag (inkl. sparbanker och utländska juridiska personer) till 161,6 miljarder kr och bolagsskatten för dessa till 44,3 miljarder kr. Av samtliga aktiebolag redovisar ca 2/3 överskott vid taxeringen och resterande tredjedel redovisar sammanlagda underskott på 233 miljarder.

En stor andel av den redovisade beskattningsbara inkomsten är hänförlig till en mindre mängd mycket stora företag. Så stor andel som 93 procent av bolagen svarade för endast 15 procent av den totala taxerade inkomsten.

Med ekonomisk dubbelbeskattning menar man att ett bolag (eller en ekonomisk förening) först skall betala skatt på sin vinst. Därefter skall aktie- eller andelsägarna betala skatt på den vinstutdelning som företaget lämnar. Eftersom företag i princip inte får göra avdrag för vinstutdelning uppkommer dubbelbeskattning.

Företagsbeskattningen behandlas utförligare i kapitel 6.

⁷) Källa: "Beräkningskonventioner". En rapport från Skatteenomiska enheten på Finansdepartementet. Budgetåret 1999.

Tabellbilaga.

- 4.20 Tabell. Skatt på kapital år 1997 för individer efter ålder samt för dödsbon.
- 4.21 Tabell. Skatt på kapital år 1997 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon.
- 4.22 Tabell. Avkastning på finansiellt kapital år 1997 för individer efter ålder samt för dödsbon.
- 4.23 Tabell. Avkastning på finansiellt kapital år 1997 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon.
- 4.24 Tabell. Fastighetsskatt per kvm värdeyta för småhus i olika län 1996.
- 4.25 Tabell. Prisutvecklingen på småhus och fritidshus 1981-1998. Löpande och fasta priser.
- 4.26 Tabell. Fastighetsprisindex för småhus i olika regioner 1981-1998.
- 4.27 Tabell. Generalindex på Stockholms fondbörs.
- 4.28 Tabell. Ränteutvecklingen 1990 och framåt för rörlig och bunden, femårig, villaränta.

4.20 Tabell.

Skatt på kapital år 1997 för individer efter ålder samt för dödsbon.

Taxes on capital 1997 for individuals by age-group and for capital of deceased.

Ålder	Antal Individer	Totalbelopp, mkr Total amount, MSEK						Medelvärden per individ, kr Mean value all individuals, SEK					
		Fastighets- skatt	Förmögen- hetsskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav of which Skatt på kapital- överskott	Skatte- reduktion för underskott	Summa direkt skatt på kapital för individer	Fastighets- skatt	Förmögen- hetsskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav of which Skatt på kapital- överskott	Skatte- reduktion för underskott	Summa direkt skatt på kapital för individer
Age	Number of persons	Real estate tax	Wealth tax	Net tax income from financial capital	Tax on capital surplus	Tax reduction for capital deficit	Sum direct capital tax	Real estate tax	Wealth tax	Net tax income from financial capital	Tax on capital surplus	Tax reduction for capital deficit	Sum direct capital tax
0 - 15	1 545 240	7	44	281	281	0	332	5	28	182	182	0	215
16 - 24	1 042 372	79	71	688	822	- 134	838	76	68	660	789	- 129	804
25 - 34	1 259 626	1 320	106	- 1 247	1 808	- 3 055	179	1 048	84	- 990	1 435	- 2 425	142
35 - 44	1 180 865	3 028	454	- 1 679	3 042	- 4 721	1 803	2 564	384	- 1 422	2 576	- 3 998	1 527
45 - 54	1 271 555	4 151	1 138	1 668	5 964	- 4 296	6 957	3 265	895	1 312	4 690	- 3 379	5 471
55 - 64	904 720	2 914	1 288	3 806	5 691	- 1 885	8 008	3 221	1 424	4 207	6 290	- 2 084	8 851
65 - 74	782 292	1 924	1 209	3 493	4 127	- 634	6 626	2 459	1 545	4 465	5 276	- 810	8 470
75 -	839 984	1 183	989	3 731	3 912	- 181	5 903	1 408	1 177	4 442	4 657	- 215	7 028
Samtliga (All)	8 826 656	14 607	5 298	10 740	25 647	- 14 907	30 645	1 655	600	1 217	2 906	- 1 689	3 472
Andel % (Share, %)	48%	17%	35%	84%	-49%	100%							
Tillkommer för (To be added for): dödsbon (capital of deceased)	331 703	284	50	683	728	- 45	1 017	856	151	2 059	2 195	- 136	3 066
Totalt (Total)	9 158 359	14 891	5 348	11 423	26 375	- 14 952	31 662						

Anm: De smärre avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i tabell 4.1 sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av SCB:s s.k. storurval för 1997.

4.21 Tabell.

Skatt på kapital år 1997 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon.

Taxes on capital 1997 for individuals by assessed income from earning and for capital of deceased.

Taxerad förvärvsinkomst tkr	Antal Individer	Totalbelopp, mkr Total amount, MSEK						Medelvärden per individ, kr Mean value all individuals, SEK					
		Fastighets- skatt	Förmögen- hetsskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav of which Skatt på kapital- överskott	Skatte- reduktion för underskott	Summa direkt skatt på kapital för individer	Fastighets- skatt	Förmögen- hetsskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav of which Skatt på kapital- överskott	Skatte- reduktion för underskott	Summa direkt skatt på kapital för individer
Assessed income from work KSEK	Number of persons	Real estate tax	Wealth tax	Net tax income from financial capital	Tax on capital surplus	Tax reduction for capital deficit	Sum direct capital tax	Real estate tax	Wealth tax	Net tax income from financial capital	Tax on capital surplus	Tax reduction for capital deficit	Sum direct capital tax
0	1 944 994	314	215	972	1 021	- 49	1 501	161	111	500	525	- 25	772
- 20	480 843	201	101	705	753	- 48	1 007	418	210	1 466	1 566	- 100	2 094
20 - 40	260 531	168	69	590	690	- 100	827	645	265	2 265	2 648	- 384	3 174
40 - 60	497 552	431	253	1 185	1 326	- 141	1 869	866	508	2 382	2 665	- 283	3 756
60 - 80	431 103	420	168	785	1 063	- 278	1 373	974	390	1 821	2 466	- 645	3 185
80 - 100	405 485	538	191	584	969	- 385	1 313	1 327	471	1 440	2 390	- 949	3 238
100 - 120	514 234	759	236	631	1 215	- 584	1 626	1 476	459	1 227	2 363	- 1 136	3 162
120 - 140	620 486	1 107	292	445	1 372	- 927	1 844	1 784	471	717	2 211	- 1 494	2 972
140 - 160	635 455	1 200	274	235	1 414	- 1 179	1 709	1 888	431	370	2 225	- 1 855	2 689
160 - 180	613 085	1 278	323	46	1 413	- 1 367	1 647	2 085	527	75	2 305	- 2 230	2 686
180 - 200	578 680	1 384	325	- 11	1 612	- 1 623	1 698	2 392	562	- 19	2 786	- 2 805	2 934
200 - 220	467 674	1 232	287	- 364	1 158	- 1 522	1 155	2 634	614	- 778	2 476	- 3 254	2 470
220 - 240	363 728	1 082	277	- 246	1 112	- 1 358	1 113	2 975	762	- 676	3 057	- 3 734	3 060
240 - 260	251 485	809	199	- 151	902	- 1 053	857	3 217	791	- 600	3 587	- 4 187	3 408
260 - 280	178 204	619	168	- 119	728	- 847	668	3 474	943	- 668	4 085	- 4 753	3 749
280 - 300	114 882	461	145	35	596	- 561	641	4 013	1 262	305	5 188	- 4 883	5 580
300 - 320	86 379	331	117	4	439	- 435	452	3 832	1 354	46	5 082	- 5 036	5 233
320 - 340	66 462	297	122	3	394	- 391	422	4 469	1 836	45	5 928	- 5 883	6 349
340 - 360	51 821	232	113	83	371	- 288	428	4 477	2 181	1 602	7 159	- 5 558	8 259
360 - 400	77 706	404	180	197	672	- 475	781	5 199	2 316	2 535	8 648	- 6 113	10 051
400 - 500	100 112	568	323	466	1 108	- 642	1 357	5 674	3 226	4 655	11 068	- 6 413	13 555
500 - 1000	76 686	603	569	1 698	2 282	- 584	2 870	7 863	7 420	22 142	29 758	- 7 615	37 425
1000 -	9 067	171	351	2 965	3 036	- 71	3 487	18 860	38 712	327 010	334 841	- 7 831	384 581
Samtliga (All)	8 826 656	14 607	5 298	10 740	25 647	- 14 907	30 645	1 655	600	1 217	2 906	- 1 689	3 472
Tillkommer för (To be added for) dödsbon (capital of deceased)	331 703	284	50	683	728	- 45	1 017	856	151	2 059	2 195	- 136	3 066
Totalt (Total)	9 158 359	14 891	5 348	11 423	26 375	- 14 952	31 662						

Anm: De smärre avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i tabell 4.1 sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av SCB:s s.k. storurval för 1997.

4.22 Tabell.

Avkastning på finansiellt kapital år 1997 för individer efter ålder samt för dödsbon.

Assessed net income on financial capital 1997 for individuals by age-group and for capital of deceased.

Ålder Age	Antal individer Number of persons	Totalbelopp, mkr Total amount, MSEK					Medelvärden per individ, kr Mean value all individuals, SEK				
		Ränte- inkomster utdelningar	Reavinster netto för förlust m.m.	Skuld- räntor m.m.	Avdrag för förvaltnings- kostnad	Summa underlag	Ränte- inkomster utdelningar	Reavinster netto för förlust m.m.	Skuld- räntor m.m.	Avdrag för förvaltnings- kostnad	Summa underlag
		Income from interest and dividend	Capital gain net for losses	Interest on debts	Deduction for adm. cost	Sum tax base	Income from interest and dividend	Capital gain net for losses	Interest on debts	Deduction for adm. cost	Sum tax base
0 - 15	1 545 240	574	378	- 4	- 3	945	371	245	- 3	- 2	612
16 - 24	1 042 372	1 407	1 382	- 512	- 10	2 267	1 350	1 326	- 491	- 10	2 175
25 - 34	1 259 626	2 576	3 930	- 10 863	- 31	- 4 388	2 045	3 120	- 8 624	- 25	- 3 484
35 - 44	1 180 865	4 905	7 216	- 18 090	- 64	- 6 033	4 154	6 111	- 15 319	- 54	- 5 109
45 - 54	1 271 555	9 498	13 554	- 18 378	- 112	4 562	7 470	10 659	- 14 453	- 88	3 588
55 - 64	904 720	8 800	12 574	- 8 859	- 85	12 430	9 727	13 898	- 9 792	- 94	13 739
65 - 74	782 292	7 869	6 845	- 3 104	- 71	11 539	10 059	8 750	- 3 968	- 91	14 750
75 -	839 984	6 938	6 494	- 962	- 54	12 416	8 260	7 731	- 1 145	- 64	14 781
Samtliga (All)	8 826 656	42 566	52 373	- 60 771	- 430	33 738	4 822	5 934	- 6 885	- 49	3 822
Tillkommer för (To be added for): dödsbon (tax base of deceased)	331 703	568	1 537	- 291	- 15	1 799	1 712	4 634	- 877	- 45	5 469
Totalt (Total)	9 158 359	43 134	53 910	- 61 062	- 445	35 537					

Anm: De smärre avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i 4.13 Tabell sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av SCB:s s.k. storurval för 1997.

4.23 Tabell.

Avkastning på finansiellt kapital år 1997 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon.

Assessed net income on financial capital 1997 for individuals by assessed income from earnings and for capital of deceased.

Taxerad förvärvsinkomst, tkr Assessed inc. from work, KSEK	Antal individer Number of persons	Totalbelopp, mkr Total amount, MSEK					Medelvärden per individ, kr Mean value all individuals, SEK				
		Ränteink. utdelningar m.m. Income from interest and dividend	Reavinster netto för förlust Capital gain net for losses	Skuld-räntor m.m. Interest on debts	Avdrag för förvaltningskostnad Deduction for adm. cost	Summa underlag Sum tax base	Ränteink. utdelningar m.m. Income from interest and dividend	Reavinster netto för förlust Capital gain net for losses	Skuld-räntor m.m. Interest on debts	Avdrag för förvaltningskostnad Deduction for adm. tax base cost	Summa underlag Sum
0	1 944 994	1 608	2 000	- 679	- 24	2 905	827	1 028	- 349	- 12	1 494
- 20	480 843	1 132	1 178	- 392	- 14	1 904	2 354	2 450	- 815	- 29	3 960
20 - 40	260 531	877	1 509	- 473	- 18	1 895	3 366	5 792	- 1 816	- 69	7 274
40 - 60	497 552	2 499	1 959	- 695	- 15	3 748	5 023	3 937	- 1 397	- 30	7 533
60 - 80	431 103	1 888	1 806	- 1 106	- 15	2 573	4 379	4 189	- 2 566	- 35	5 968
80 - 100	405 485	1 978	1 409	- 1 559	- 12	1 816	4 878	3 475	- 3 845	- 30	4 479
100 - 120	514 234	2 437	1 816	- 2 255	- 9	1 989	4 739	3 531	- 4 385	- 18	3 868
120 - 140	620 486	3 038	1 776	- 3 496	- 14	1 304	4 896	2 862	- 5 634	- 23	2 102
140 - 160	635 455	2 880	2 355	- 4 470	- 18	747	4 532	3 706	- 16 034	- 28	1 176
160 - 180	613 085	2 744	2 659	- 5 255	- 18	130	4 476	4 337	- 8 571	- 29	212
180 - 200	578 680	3 018	3 029	- 6 216	- 24	- 193	5 215	5 234	- 10 742	- 41	- 334
200 - 220	467 674	2 448	2 214	- 5 873	- 21	- 1 232	5 234	4 734	- 12 558	- 45	- 2 634
220 - 240	363 728	2 239	2 184	- 5 362	- 18	- 957	6 156	6 004	- 14 742	- 49	- 2 631
240 - 260	251 485	1 581	2 089	- 4 177	- 24	- 531	6 287	8 307	- 16 609	- 95	- 2 111
260 - 280	178 204	1 353	1 659	- 3 405	- 14	- 407	7 592	9 310	- 19 107	- 79	- 2 284
280 - 300	114 882	1 078	1 325	- 2 296	- 11	96	9 384	11 534	- 19 986	- 96	836
300 - 320	86 379	696	1 090	- 1 779	- 9	- 2	8 058	12 619	- 20 595	- 104	- 23
320 - 340	66 462	786	802	- 1 591	- 7	- 10	11 826	12 067	- 23 938	- 105	- 150
340 - 360	51 821	617	884	- 1 219	- 12	270	11 906	17 059	- 23 523	- 232	5 210
360 - 400	77 706	1 291	1 425	- 2 063	- 15	638	16 614	18 338	- 26 549	- 193	8 210
400 - 500	100 112	1 804	2 739	- 2 974	- 32	1 537	18 020	27 359	- 29 707	- 320	15 353
500 - 1000	76 686	2 761	5 767	- 2 843	- 59	5 626	36 004	75 203	- 37 073	- 769	73 364
1000 -	9 067	1 813	8 700	- 593	- 27	9 893	199 956	959 524	- 65 402	- 2 9781	091 100
Samtliga (All)	8 826 656	42 566	52 373	-60 771	- 430	33 738	4 822	5 934	- 6 885	- 49	3 822
Tillkommer för (To be added for) dödsbon (tax base of deceased)	331 703	568	1 537	- 291	- 15	1 799	1 712	4 634	- 877	- 45	5 469
Totalt (Total)	9 158 359	43 134	53 910	- 61 062	- 445	35 537					

Anm: De smärre avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i 4.13 Tabell sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av SCB:s s.k. storurval för 1997.

4.24 Tabell.

Fastighetsskatt per kvm värdeyta för småhus i olika län 1996.

Real estate tax per square meter valued area for private houses in different counties 1996.

Län County	Kr per kvm värdeyta SEK per square meter valued area			Summa Total
	Friliggande hus Detached one- and two-dwelling buildings	Rad- och kedjehus Linked buildings	Fritidshus Buildings for seasonal use	
Stockholm	107	84	116	102
Göteborg o Bohus	78	80	84	79
Uppsala	63	72	66	65
Malmöhus	62	69	65	64
Holland	63	48	76	63
Södermanland	59	52	70	60
Riket	58	68	69	60
Östergötland	56	65	58	58
Gotland	53	91	57	56
Västmanland	56	61	52	56
Blekinge	51	55	59	52
Älvsborg	51	60	53	52
Kristianstad	46	55	65	49
Kopparberg	47	50	58	49
Västerbotten	46	65	49	49
Kalmar	47	41	59	48
Örebro	46	47	42	46
Jämtland	42	64	51	46
Jönköping	44	54	40	45
Värmland	45	52	43	45
Gävleborg	44	52	42	45
Norrbottnen	44	52	44	45
Kronoberg	43	59	38	44
Skaraborg	43	60	42	43
Västernorrland	39	49	45	41

Källa: Fastighetsskatt – alternativa underlag m.m. (Ds 1998:3).

4.25 Tabell.

Prisutvecklingen på småhus och fritidshus 1981-1998, löpande och 1981 års priser.

Real estate prices for permanent one- and two dwelling houses and houses for seasonal use 1981-1998, current prices and price level of 1981.

År Year	Småhus Permanent one- or two-dwelling houses				Fritidshus Houses for seasonal use				KPI Consumer price index	
	Index 1981 = 100		Förändr. föreg. år,%		Index 1981 = 100		Förändr. föreg. år,%		Index 1981=100	Förändring från föreg. år, %
	Löpande priser	Fasta priser	Löpande priser	Fasta priser	Löpande priser	Fasta priser	Löpande priser	Fasta priser		
	Indices 1981=100	Price level	Change in % from last year	Price level	Indices 1981=100	Price level	Change in % from last year	Price level	Indices 1981=100	Change in % from last year
	Current prices	of 1981	Current prices	of 1981	Current prices	of 1981	Current prices	of 1981		
1981	100	100			100	100			100	
1982	101	93	+ 1	- 7	104	96	+ 4	- 4	109	+ 8,6
1983	101	85	+ 0	- 8	107	90	+ 3	- 6	118	+ 9,0
1984	105	82	+ 4	- 4	112	88	+ 5	- 3	128	+ 8,0
1985	109	79	+ 4	- 3	117	85	+ 4	- 3	137	+ 7,4
1986	115	80	+ 6	+ 1	123	86	+ 5	+ 1	143	+ 4,2
1987	130	87	+ 13	+ 9	139	93	+ 13	+ 8	149	+ 4,2
1988	154	98	+ 18	+ 12	166	105	+ 19	+ 13	158	+ 5,8
1989	181	108	+ 18	+ 10	191	114	+ 15	+ 8	168	+ 6,5
1990	203	110	+ 12	+ 2	216	117	+ 13	+ 2	185	+ 10,4
1991	217	107	+ 7	- 2	253	125	+ 17	+ 7	203	+ 9,4
1992	197	95	- 9	- 11	225	109	- 11	- 13	207	+ 2,2
1993	175	81	- 11	- 15	205	94	- 9	- 13	217	+ 4,7
1994	183	83	+ 5	+ 2	215	97	+ 5	+ 3	222	+ 2,2
1995	184	81	+ 1	- 2	215	95	+ 0	- 2	227	+ 2,5
1996	185	81	+ 1	+ 0	219	96	+ 2	+ 1	228	+ 0,5
1997	198	86	+ 7	+ 6	228*	99*	+ 4*	+ 4*	230	+ 0,5
1998	217	95	+ 10	+ 10	248	108	+ 9	+ 9	229	- 0,1

* Tidsseriebrott

Källa: Statistiska centralbyrån. Fastighetsprisstatistik.

4.26. Tabell.

Fastighetsprisindex för småhus i olika regioner 1981-1998, 1981=100.

Real estates price index for one- and two-dwelling buildings 1981-1998, 1981=100.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Konsumentprisindex <i>(consumer price index)</i>	100	109	118	128	137	143	149	158	168	185	203	207	217	222	227	228	230	229
EGNAHEM <i>(Owner-occupied one- or two-dwelling buildings)</i>																		
Stockholms län	100	101	103	106	111	121	147	187	222	246	254	216	183	201	204	205	230	265
därav Stor-Stockholm	100	101	103	105	111	121	148	189	224	247	254	217	184	202	206	207	233	269
Östra mellansverige	100	101	101	103	107	111	125	147	170	190	204	189	167	172	171	173	182	197
Småland med öarna	100	100	99	102	104	108	118	133	151	173	190	180	168	175	176	178	185	202
Sydsverige	100	100	100	103	107	111	124	145	176	204	228	209	185	194	196	200	214	235
därav Stor-Malmö	100	100	100	105	109	114	129	157	195	229	258	231	197	208	210	213	230	261
Västsverige	100	101	102	107	114	120	135	162	192	213	226	203	179	186	187	188	202	219
därav Stor-Göteborg	100	101	104	110	116	126	148	181	217	242	253	219	189	199	200	201	220	249
Norra mellansverige	100	101	101	103	106	110	120	137	158	178	190	179	165	168	167	168	171	179
Mellersta Norrland	100	104	104	105	107	112	123	134	151	168	180	173	154	158	152	153	156	161
Övre Norrland	100	102	102	107	110	115	125	139	161	179	193	182	164	169	166	165	170	179
Hela riket (All of Sweden)	100	101	101	105	109	115	130	154	181	203	217	197	175	183	184	185	198	217
FRITIDSHUS <i>(Buildings for seasonal and secondary use)</i>																		
Stockholms län	100	105	108	115	122	130	155	201	233	263	307	261	226	241	239	240*	268	303
Södra ostkusten, Öland och Gotland	100	98	102	104	109	118	128	147	176	194	243	221	204	210	210	223	236	239
Västkusten	100	104	107	114	122	128	149	178	208	238	289	251	235	239	243	252	283	318
Sydsverige	100	100	104	106	114	117	130	152	170	202	248	230	220	229	227	234	265	284
Göta och Svealands inland utom Dalarnas län	100	105	106	110	114	120	130	153	177	199	226	207	189	199	197	202	185	196
Norra ostkusten t.o.m. Höga kusten	100	108	109	116	116	123	135	152	168	194	234	208	195	197	206	208	212	224
Nedre Norrlands inland samt Dalarnas län	100	103	103	108	110	113	124	133	146	161	168	158	149	156	156	155	151	161
Övre Norrland	100	114	121	125	130	137	150	165	187	212	242	216	198	210	211	225	215	225
Hela riket (All of Sweden)	100	104	107	112	117	123	139	166	191	216	253	225	205	215	215	219	228	248

* Tidsseriebrott

Källa: Statistiska centralbyrån, Fastighetsprisstatistik.

4.27 Tabell.**Generalindex på Stockholms fondbörs,
aktieindex 28/12 1979=100.**

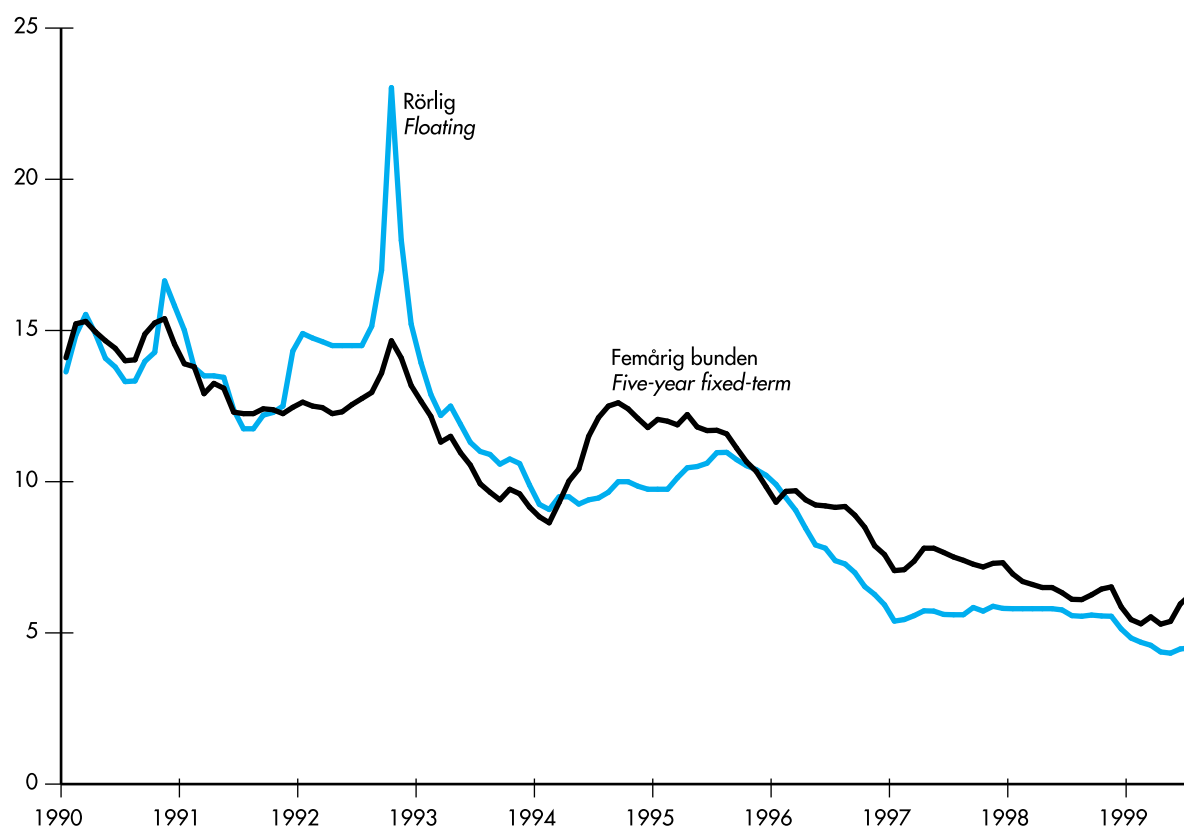
The Stockholm Stock Exchange share indices, indices
28/12 1979=100.

År	Index vid slutet av året	Förändring i % från föregående år
Year	Indices by the end of the year	Change in % from previous year
1987	668	
1988	1014	+ 52%
1989	1262	+ 24%
1990	870	- 31%
1991	918	+ 5%
1992	913	- 1%
1993	1403	+ 54%
1994	1471	+ 5%
1995	1736	+ 18%
1996	2403	+ 38%
1997	3000	+ 25%
1998	3315	+ 10%

Källa: Statistiska centralbyrån. Allmän månadsstatistik.

4.28. Diagram.**Ränteutvecklingen, 1990 och framåt, för rörlig och bunden, femårig, villaränta(Spintab),
procent.**

Lending rate for family houses, 1990 and forward, showing floating interest rate and interest rate for five-year fixed-term loan, percent.

Källa: Boverket. Indikatorer.

Källor och lästips

Ekonomistyrningsverket:

- Inkomstliggaren (hänvisningar till aktuella skattelagar och skatteförordningar).
- Budgetprognos (4 gånger om året).
- Statens Finanser (populär framställning om bl.a. skatterna).

Riksskatteverket:

- De svenska skatternas historia.
- Fick-data (häfte i fickformat med översikt av de vanligaste skatte- avgiftssatser m.m).
- RSV-Nytt (sammandrag av förslag i betänkanden, propositioner, beslut om förändringar m.m.; utkommer ungefär varannan vecka.).
- Fastighetsskatt. Informationsbroschyr från skatteförvaltningen.

Statistiska centralbyrån:

- Realkapitalstock och förmögenhet 1980-1995. Appendix 3 till Nationalräkenskaper 1980-1994. Statistiska meddelanden N 10 SM 9501.
- Finansräkenskaper. Statistiska meddelanden serie Fm 11 (år) samt serie Fm 17 (kvartal).
- Inkomster, skatter och bidrag. Totalräknad statistik. Individ och familjeuppgifter. Riket - län - kommuner. Statistiska meddelanden serie If 20.
- Inkomstfördelningsundersökningen. Statistiska meddelanden serie If 21.
- Taxeringsutfallet. Statistiska meddelanden serie O 21.
- STATUS (en mikrosimuleringsmodell för beräkningar av skatt m.m. för olika familjetyper dels enligt gällande regler dels med möjlighet att testa effekter av regeländringar).
- Rikets fastigheter. Statistiska meddelanden serie Bo 37.
- Fastighetsprisstatistik. Statistiska meddelanden serie Bo 40.

Boverket:

- Boverkets indikatorer. Utvecklingen på bygg-, bostads- och kreditmarknaden.

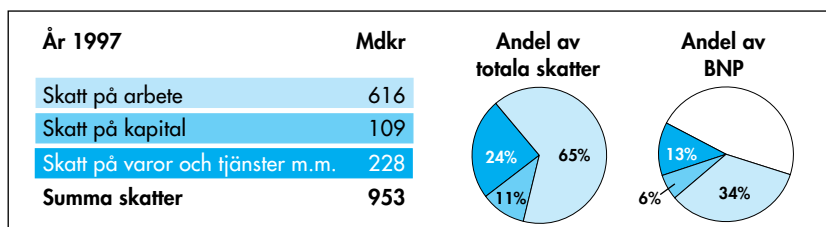
Övrigt:

- Fastighetsskatt – alternativa underlag (Ds 1998:3).
- Finansdepartementet: Beräkningskonventioner. (Konventioner för beräkning och redovisning av budgeteffekter vid ändrade skatte- och avgiftsregler. Rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet).

 Jag känner inte till en enda utländsk produkt
som kommer in i det här landet obeskattad,
utom svaret på böner.

MARK TWAIN

5 Skatt på varor och tjänster

Anm: De senast tillgängliga uppgifterna om skatt på arbete och skatt på kapital avser 1997. Uppgifter om skatt på varor och tjänster kan däremot redovisas för 1998 och i detta kapitel utgår vi i fortsättningen ifrån 1998 års siffror.

- De olika skatterna på varor och tjänster inbringade år 1998 sammanlagt 243 miljarder kronor eller utslaget per innevånare ca 27 000 kronor
- Skatt på varor och tjänster 1998 motsvarade 13 procent av BNP och utgjorde 24 procent av totala skatteuttaget

5.1 Inledning

Med skatt på varor och tjänster avses sådana skatter som utgår på produktion, konsumtion och försäljning av varor och tjänster. De består av dels den generella mervärdesskatten, som tas ut på nästan all omsättning av varor och tjänster, dels ett antal skatter som tas ut på specifika varor och tjänster.

En vedertagen term sedan 1940-talet för de sistnämnda skatterna är punktskatter. Historiskt har dessa funnits i Sverige i mer än 400 år. Punktskatterna är ett uttryck för den rådande samhällsstrukturen och har långt in i modern tid varit den dominerande inkomstkällan för staten.

Ett annat sätt att beskriva skatter på varor och tjänster är att definiera dem som skatter som tas ut på transaktioner mellan slutliga användare, som kan vara privata eller offentliga, och producenter eller säljare. Differentierade mervärdesskattesatser eller punktskatter på specifika varor eller tjänster ökar eller minskar efterfrågan på det som beskattas.

Skatter på varor och tjänster brukar också benämnas indirekta, eftersom de oftast övervältras på hushållen via högre konsumentpriser trots att de tas ut och betalas av producenterna eller säljarna (jmf. kapitel 1). Antalet skattskyldiga för de flesta punktskatter är relativt få medan antalet brukare av de skattepliktiga varorna och tjänsterna är mångdubbelt fler. Skatteadministrationen underlättas naturligtvis ju färre personer eller företag som är redovisningskyldiga och skattskyldiga. Definitionsmässigt har det dock ingen betydelse vem som betalar skatterna på varor och tjänster till skattemyndigheterna. Ett exempel på punktskatt som betalas direkt av, bland andra, hushållen är fordons-skatten.

För en internationell jämförelse av skatterna på varor och tjänster hänvisas till kapitel 14.

5.1.1 Skatter på varor och tjänster 243 miljarder 1998

Skatterna på varor och tjänster uppgick år 1998 till sammanlagt 243 miljarder kr eller 13 procent av den beräknade bruttonationalprodukten (BNP) för det året. Omkring två tredjedelar av denna skatteuppbörd hänför sig till mervärdesskatten (momsen) och en tredjedel till punktskatterna.

5.1 Tabell.

Skatter på varor och tjänster 1996-1998, mkr och procent.

Taxes on goods and services 1996-1998, MSEK and percent.

Skatteslag Nature of tax	1996		1997		1998	
	Mkr	Procent	Mkr	Procent	Mkr	Procent
	MSEK	Percent	MSEK	Percent	MSEK	Percent
Mervärdesskatt (VAT)	153 846	66,2	150 283	65,9	162 607	66,9
Punktskatter (Excise duties)	78 413	33,8	77 913	34,1	80 512	33,1
Totalt (total)	232 259	100,0	228 196	100,0	243 119	100,0
Andel av rev BNP, %	13,3		12,6		13,0	

Anm: Punktskatterna har för enkelhetens skull summerats enligt redovisningen i statsbudgeten, vilken avviker något från klassificeringen i Skattestatistisk årsbok (se tabell 5.9).

Sedan skattereformen 1990-91, då underlaget för momsens breddades, har skatten på varor och tjänster (konsumtionsskatter) som andel av de totala skatterna varierat mellan 23 och 26 procent. Momsens andel av konsumtionsskatterna har sedan 1990/91 legat på mellan 64 och 67 procent.

5.2 Tabell.

Totala skatter och konsumtionsskatter (skatt på varor och tjänster), 1989/90-1998, mdkr och procent.

Total tax revenue and revenue from taxes on goods and services, 1989/90-1998, BSEK and percent.

Budgetår	Totala skatter	Konsumtions- skatter	därav moms	Konsumtionsskatternas andel av totala skatter, %
	Total tax revenue	Taxes on goods and services	... VAT	Taxes on goods and services share of total tax revenue, %
89/90	726	169	100	23,3
90/91	762	191	123	25,1
91/92	750	190	120	25,3
92/93	731	187	118	25,6
93/94	745	195	123	26,2
94/95	794	188	116	23,7
1995	824	188	116	22,8
1996	913	233	154	25,5
1997	942	228	150	24,2
1998	1013	243	163	24,0

Anm: Skillnaden i totala skatter för 1997 mellan 5.2 Tabell och inledande tabellen i kapitel 5 beror på skillnader i definitionerna mellan nationalräkenskaperna och RSV:s statistik.

Källa: Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget och Ekonomistyrningsverket, Budgetprognos 1999:1.

5.2 Mervärdesskatten (moms)

Mervärdesskatten (moms) infördes år 1969 och ersatte den allmänna varuskatten (omsättningsskatten), som infördes 1960 och var fyra procent av försäljningspriset. Den belastade slutkonsumenten och utgick i normalfall i detaljhandelsledet. I början var momsen tio procent men höjdes redan efter två år till 15 procent. Bestämmelserna om moms återfinns främst i mervärdesskatte-lagen. Moms utgår på värdet (beskattningsunderlaget) av omsatta och skattepliktiga varor och tjänster. Att en vara eller tjänst är omsatt innebär att den sålts, utförts eller tagits i anspråk genom uttag ur en yrkesmässig verksamhet. Varje enskild transaktion som innefattar försäljning eller uttag av varor och tjänster räknas som en omsättning.

5.2.1 Moms betalas på det egna mervärdet

Enligt huvudregeln föreligger skattskyldighet för skattepliktig omsättning av vara eller tjänst som sker i en yrkesmässig verksamhet inom landet. Dessutom föreligger skattskyldighet för skattepliktig import av varor från land utanför EU samt för s. k. gemenskapsinterna förvärv inom EU. Med sistnämnda menas skattepliktig införsel mellan två momspliktiga parter från en medlemsstat till en annan. Det är förvärvaren som beskattas. Export till länder utanför EU är momsbefriad. Det betyder att erlagd moms inom landet återbetalas vid export av varor och tjänster.

Momsen tas ut på privat och offentlig konsumtion av varor och tjänster. Momsen tas ut i varje led i produktions- och distributionskedjan för en vara eller tjänst. Den som är skattskyldig betalar skatt på det mervärde som har tillförts i ledet och har rätt till avdrag för den skatt som påförts av eller betalats till leverantör i tidigare led. I varje led betalar sålunda den skattskyldige företagaren moms till staten på det egna mervärdet (moms på mervärdet = utgående moms - ingående moms). Därav följer benämningen mervärdesskatt. Summan av all påförd moms i alla leden övervältras på slutkonsumenten eller användaren av varan eller tjänsten. Den totala momsen påverkas inte av antalet led i kedjan.

I följande exempel visas schematiskt hur företag i olika led tar ut moms från nästa led och drar av momsen från det föregående ledet samt betalar in mellanskillnaden till staten.

I exemplet används skattesatsen 25 procent.

5.3 Tabell. Skattesatser för mervärdesskatt 1991-1999, procent.

VAT rates for 1991-1999, percent.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Generellt (<i>general</i>)	25	25	25	25	25	25	25	25	25
Livsmedel m.m. (<i>food...</i>)	25	18	21	21	21	12	12	12	12
Restaurang (<i>restaurants</i>)	25	18	21	21	25	25	25	25	25
Hotell, camping, personbefordran (<i>hotel, camping, passenger transport</i>)	25	18	21	12	12	12	12	12	12
Dagstidningar (<i>newspapers</i>)						6	6	6	6
Kultur, idrott (<i>culture, sport</i>)							6	6	6

Ann: Skattesatsen redovisad som påslag på pris exklusive mervärdesskatt. **Källa:** Riksskatteverket.

Trävarufirman A säljer till möbelfabriken B

Faktura till B		Momsredovisning	
Trävaror	500	Utgående moms	125
Moms 25 %	125	Ingående moms	0
Fakturasumma	625	Till staten (125-0)	125

Möbelfabriken B säljer till möbelaffären C

Faktura till C		Momsredovisning	
Bokhylla	1 400	Utgående moms	350
Moms 25 %	350	Ingående moms	125
Fakturasumma	1 750	Till staten (350-125)	225

Möbelaffären C säljer till kunden D

Kontantpris till D		Momsredovisning	
Bokhylla	2 469	Utgående moms	493
(inkl moms 493)		Ingående moms	350
		Till staten (493-350)	143
Kunden D	2 469	SUMMA	493

Källa: Riksskatteverket

5.2.2 Nästan alla varor och tjänster skattepliktiga

I princip är alla varor och tjänster skattepliktiga sedan skattereformen 1990-1991. Undantagna från skatteplikt är bl.a. köp och hyra av fastighet, sjukvård, tandvård och social omsorg, utbildning, bank-, finansierings- och försäkringstjänster samt viss kulturverksamhet. Uppskattningsvis 30 procent av hushållens konsumtion består av utgifter för icke-skattepliktiga varor och tjänster. Producenterna av dessa varor och tjänster har inte rätt att dra av den ingående momsen.

Huvudregeln är att moms utgår med 25 procent av beskattningsunderlaget. Skattesatsen är sålunda en påläggsprocent på priset före moms. Detta motsvarar 20 procent av priset inklusive moms. Miniminivån i EU för "normalskattesatsen" är 15 procent. Det tillåts dock två lägre skattesatser med en miniminivå på fem procent. Sedan 1996 beskattas i Sverige livsmedel, persontransporter och hotelltjänster med en skattesats på tolv procent. Nyhetstidningar och entréavgifter till exempelvis bio- och teaterföreställningar beskattas med sex procent.

5.2.3 Skattedeklaration skall lämnas varje månad

Redovisning av momsen kan ske på två sätt (5.4 Tabell). Skattskyldiga med ett beskattningsunderlag som uppgår till högst 1 mkr per beskattningsår och som är skyldiga att lämna självdeklaration skall redovisa skatten i denna deklaration. Momsen kommer att ingå i den slutliga skatten. Eventuell överskjutande ingående moms gottskrivs vid debiteringen av slutlig skatt.

Skattskyldiga med ett beskattningsunderlag över 1 mkr skall redovisa skatten varje månad i en med övriga skatter och avgifter (avdragna skatter och arbetsgivaravgifter) gemensam skattedeklaration (tidigare separat mervärdesskattedeklaration). Om beskattningsunderlaget överstiger 40 mkr per beskattningsår sker inbetalningen av momsen senast den 26 i månaden efter den månad som avses, i annat fall senast den 12 i andra månaden efter. Under 1998 uppgick antalet mervärdesskattedeklarationer till ca 3,8 miljoner. Handelsbolag och de som inte är skyldiga att lämna självdeklaration får lämna skattedeklaration för helt år om summan av beskattningsunderlagen beräknas uppgå till högst 200 000 kr.

Nedan visas beloppen i mkr i en skattedeklaration för hela Sverige 1998.

5.4 Tabell. Antalet mervärdesskatteregistrerade april 1999.

Number of enterprises registered for VAT in April 1999.

Skattskyldiga	Skattedeklaration	Helårsredovisn	Inkomstdeklaration	Totalt Total
Liabel to tax	Tax return	Whole year accounting period	Income tax return	
	< 40 mkr >40 mkr			
Juridiska personer (legal entities)				
	246 581	8 815	26 111	54 802 336 309
Fysiska personer (private individuals)				
	104 600	19	33	393 604 498 256
Totalt (total)	351 181	8 834	26 144	448 406 834 565

Källa: Riksskatteverket, GIN-databasen.

Deklarationen ska finnas hos RSV DataService på deklarationsdagen. (Adress, se baksidan.)

SVERIGE, hela riket

Moms att deklarerar för 1998, milj kr

Omsättning inom Sverige

Momspliktig omsättning inom Sverige	11	3 132 814
Momsfri omsättning inom Sverige	12	2 219 04
Momspliktiga uttag av fastighetsförvaltningstjänster	13	2565
Omsättning av marginalbeskattade varor och tjänster	14	1 767 9
Beskattningsunderlag för marginalbeskattad omsättning	15	1 246 2

Exportomsättning och EG-handel

Omsättning av varor utanför EG (export)	21	4 586 46
Omsättning av tjänster till utlandet	22	1 215 13
Omsättning av varor till annat EG-land	23	3 871 03
Överföring av varor till annat EG-land	24	4 391 0
Förvärv av varor från annat EG-land	25	3 904 44
Trepartsförvärv av varor från annat EG-land	26	6 923

Skattedeklaration

01 Deklarationsdag	02 Person-/Organisationsnummer
--------------------	--------------------------------

Momsreg.nummer/VAT-nummer

Skattskyldighet för uthyrning av verksamhetslokaler

Utgående moms (ingår i beloppet vid kod 32)	30	1 868 9
Ingående moms (ingår i beloppet vid kod 37)	31	1 141 3

Moms att betala eller få tillbaka

Utgående moms	32	6 782 04
Utgående moms	33	4 820 4
Utgående moms	34	1 273
Utgående moms på varuförvärv från annat EG-land	35	9 481 2
Utgående moms på tjänsteförvärv från utlandet	36	1 018 8
Avdragsgill ingående moms	37	6 962 69
Moms att betala eller få tillbaka	39	1 370 20

Anm: Tullmomsen ingår inte. Observera dock att i princip är debiterad tullmoms avdragsgill och ingår således som en del i den ingående skatten.

5.2.4 Nettouppbörd blir inkomst för staten

Skattemyndigheterna är beskattningsmyndighet för all omsättning av varor och tjänster inom landet. Motsvarande funktion har tullverket för import av varor från land utanför EU. I redovisningen av momsen skiljer man därför mellan inbetalningar till skattemyndigheterna respektive tullverket. Skillnaden mellan inbetalningar och utbetalningar (nettot) redovisas som inkomst i statsbudgeten. Som framgår av 5.5 Tabell har den av tullverket redovisade momsutbetalningen minskat kraftigt sedan Sveriges inträde i EU år 1995. Import från EU är nämligen tullfri. Inbetalningarna till skattemyndigheterna har däremot ökat. Omläggningen av uppbördsrutinerna för moms år 1996 gav en tillfällig höjning av skatteinkomsterna det året på nära 13 miljarder kr.

5.5 Tabell.

Redovisning av mervärdesskatt 1995-1998, mdkr.

VAT revenues and expenditures 1995-1998, BSEK.

	1994	1995	1996	1997	1998
Inbetalningar					
Tullverket	94,9	48,8	33,4	37,7	38,9
Skattemyndigheterna	163,3	211,0	245,2	245,4	258,2
S:a	258,2	259,8	278,6	283,1	297,1
Utbetalningar					
Skattemyndigheterna	116,5	106,3	105,7	117,0	125,1
Statens avlyft ing moms	19,3	20,1	18,6	18,6	18,9
Kommun avlyft ing moms		19,6	3,1	0,0	0,0
S:a	135,8	146,0	127,4	135,6	144,0
Övriga betalningar	16,0	2,0	2,9	2,8	9,5
Nettouppbörd	124,0	115,8	154,1	150,3	162,6

Anm: Fr.o.m. 1998 (i samband med skattekontots införande) redovisas skattemyndigheternas inkomster av moms som debiterad mervärdesskatt.

Källa: Ekonomistyrningsverket, Budgetprognos 1999:1.

5.2.5 Olika skattesatser för moms

I de skattskyldigas deklarerationer redovisas den utgående momsen efter skattesats. Den ingående momsen, som är avdragsgill, redovisas däremot inte efter skattesats. En sammanställning av omsättningen och momsen efter skattesats enligt mervärdesskattedeklarerationerna för 1998 lämnas i 5.6 Tabell. Drygt 80 procent av den utgående momsen hänför sig till sådan skattepliktig omsättning som beskattas med 25 procent.

5.6 Tabell.

Omsättning och moms efter skattesats 1998, mdkr.

Total turnover and VAT revenues according to tax rate 1998, BSEK.

	Omsättning Turnover	Utgående moms Output tax	Ingående moms Input tax	Netto- uppbörd Net collection of taxes
Skattesats 25% (tax rate 25%)	2 904	676		
Skattesats 12% (tax rate 12%)	229	48		
Skattesats 6% (tax rate 6%)	11	1		
Ofördelat (undistributed)		193		
Skattefri (tax free)	221			
Import (import)				
Export (export)	963			
Totalt (total)	4 328	820	694	126

Anm: Sammanställningen inkluderar i princip endast vad som redovisats i skattedeklarerationer. Uppgifterna om omsättning efter skattesats är framräknade från redovisad utgående skatt. Till skillnad mot tabell 5.5 ingår inte tullmoms, moms i inkomstdeklaration och statens avlyft. Undantaget är den ingående momsen där tullmoms ingår.

Källa: Statistiska centralbyrån, Tjänstenäringsar.

Antalet skattskyldiga som redovisar moms i skattedeklarerationer (tidigare mervärdesskattedeklarerationer) uppgår till omkring 360 000 (5.4 Tabell).

5.2.6 Handeln står för största delen av momsen

I 5.7 Tabell har uppbörd fördelats efter bransch. Parti- och detaljhandeln svarar för mer än hälften av netto-uppbörden. Negativ skatt uppkommer som redan nämnts då den ingående skatten överstiger den utgående skatten. Detta inträffar t.ex. vid lageruppbyggnad eller då en stor del av företagets produktion exporteras. I genomsnitt uppgår nettouppbörden från varje skattskyldig som redovisar på skattedeklaration till omkring 350 000 kr.

5.7 Tabell. Moms fördelad efter bransch 1998, mkr.

VAT according to corporate sector 1998, MSEK.

Bransch	Moms utgående	ingående	netto
Corporate sector	Output tax	Input tax	Net
Jordbruk, skogsbruk och fiske <i>Agriculture, forestry and fishing</i>	17 045	14 614	2 431
Gruvor och mineralutvinning <i>Mines and quarries</i>	2 441	2 904	- 463
Tillverkningsindustri <i>Manufacturing industry</i>	182 624	206 972	- 24 349
El-, gas-, värme- och vattenverk <i>Electricity, gas and water works</i>	37 012	26 306	10 707
Byggindustri <i>Construction</i>	45 816	31 579	14 237
Varuhandel, hotell och restauranger <i>Wholesale and retail trade, hotels and restaurants</i>	326 139	254 420	71 718
Transport och kommunikationer <i>Transport and communication</i>	67 161	55 304	11 857
Kreditinstitut och försäkringsbolag <i>Financial institutions and insurance companies</i>	14 723	14 596	127
Fastighetsbolag och företagservice <i>Renting, business service and real estate companies</i>	101 883	71 426	30 457
Offentlig förvaltning och andra tjänster <i>Government and other service companies</i>	19 440	11 338	8 101
Utan bransch/konkurser <i>Without corporate sector/bankruptcy</i>	5 501	4 651	849
Totalt	819 783	694 111	125 672

Källa: Statistiska centralbyrån, Tjänstenärningar.

5.3 Punktskatter

5.3.1 Inledning

Punktskatterna tillhör de skatteslag som ofta är föremål för omläggningar av olika slag. Detta hänger samman med deras dubbla funktion som inkomstkälla för staten och ekonomiskt styrmedel för att påverka privat konsumtion och företagsekonomiskt beteende. Antalet punktskatter uppgår till ett tjugotal men under årens lopp har vissa skatter ersatts av andra eller helt upphört och nya skatter har tillkommit (se följande avsnitt). På senare år har exempelvis större omläggningar skett av energibeskattningen och fordonsbeskattningen.

En annan förändring som skett är värdesäkringen av vissa punktskatter som beräknas med ett visst belopp för per enhet av den skattepliktiga varan. Försäljningsskatten på motorfordon räknas om årligen med hänsyn tagen till den allmänna prisutvecklingen enligt konsumentprisindex. Skattesatserna multipliceras med ett procenttal, som anger förhållandet mellan prisläget i oktober månad före det år beräkningen avser och i oktober månad 1995. Fr.o.m. år 1999 kommer även energiskatten på elektrisk kraft samt energi- och koldioxidskatterna på bränslen att indexomräknas. Punktskatterna ingår i beräkningsunderlaget för beräkning av moms. De punktskatter som är värderelaterade och beräknas på priset av en vara eller tjänst påverkas i sin tur av momsen.

Skatt på råttallolja införs och skatt på reklamtrycksaker upphör

Nytt inom punktskattområdet fr.o.m. 1 januari 1999 är bland annat införandet av energiskatt på råttallolja. För mer utförlig beskrivning se 5.3.5.

Slopod taxfree-försäljning inom EU

Taxfree-försäljningen inom EU upphör fr.o.m. den 1 juli 1999. Förbrukningen ombord (direktkonsumtion) på resor inom EU kommer även därefter att kunna ske med obeskattade varor. Resor till och från länder utanför EU berörs inte av ändringarna. De nya bestämmelserna medför ändringar såväl i tobaks- och alkoholskattelagarna som i lagen om mervärdesskatt. Förändringarna innebär i korthet och grovt förenklat att punktskatte-regler skall tillämpas i enlighet med respektive lands (avgångsland resp. destinationsland) lagstiftning. Skatterna och därmed priserna kan alltså ändras under resans gång. För resor som gör uppehåll i mer än ett land skall varje resestapp betraktas som en separat resa ("benregeln"). Vad beträffar momsen skall avgångslandets moms betalas för varor som säljs för annat ändamål än direktkonsumtion ombord på EU-interna resor.¹

Ytterligare två nya lagar träder i kraft den 1 juli 1999; provianteringslagen och exportbutikslagen. Det ankommer på Tullverket att meddela tillstånd för proviantering av alkohol- och tobaksvaror. Exportbutiker, som måste vara skatteupplag enligt alkohol- eller tobaksskattelagen, skall kunna inrättas på flygplatser med försäljning endast till resande till land utanför EU och avse obeskattade gemensamhetsvaror.

För att förbättra arbetet med kontroll av alkohol- och tobaksvaror införs fr.o.m. 1 juli 1999 ett varnings-system (även omfattande export till länder utanför EU) med informationsutbyte- Early Warning System.

¹) För mer utförlig information om de nya reglerna, se RSV:s broschyr "Taxfree inom EU upphör". Den finns även på RSV:s hemsida på Internet: www.rsv.se. På hemsidan finns även RSV:s skrivelser till skattemyndigheterna.

5.8 Tabell.

Uppbörd av punktskatter 1995-1998, mkr.

Revenues from excise duties 1995-1998, MSEK.

	1995	1996	1997	1998
Skatt på energi och miljö (energy and environment taxes)	42 010	48 624	49 223	51 924
Bensinskatt (petrol tax)	1 711	-2		
Energiskatt (energy tax) ¹	38 749	45 700	47 003	49 869
därav energiskatt	27 525	30 435	34 270	36 958
koldioxidskatt (CO ₂ tax)	11 078	15 053	12 599	12 796
svavelskatt (sulphur tax)	146	212	134	115
Särsk skatt på elkraft fr kärnkraftverk (nuclear power tax)	133	974	1 478	1 537
Skatt på viss elkraft (electricity from certain sources)	908	1 423	194	0
Skatt på gödsel och bekämpningsmedel (taxes on fertilizers and biocides)	332	343	427	389
Miljöskatt inrikes flyg (fee on domestic flights)	177	128		0
Skatt på naturgrus (natural gravel tax)		58	121	129
Skatt på alkohol och tobak (alcohol and tobacco tax)	19 007	18 669	17 644	17 583
Tobaksskatt (tobacco tax)	7 246	7 084	7 695	7 506
Alkoholskatt (alcohol tax)	11 546	11 546	9 859	9 962
därav skatt på spritdrycker (ethyl alcohol)	5 483	4 907	4 686	4 674
skatt på vin (wine)	2 901	3 233	3 094	2 998
skatt på maltdrycker (beer)	3 162	3 406	2 079	2 142
skatt på mellanklassprodukter (intermediate products)				148
Systembolagets överskott (profits on alcohol monopoly retailing)	215	39	90	115
Skatt på fordon (tax on road vehicles)	6 013	7 131	6 787	6 525
Fordonsskatt (road vehicle)	4 049	5 471	6 242	6 103
Försäljningsskatt på motorfordon (sales tax)	1 752	1 400	207	270
Skrotningavg (scrap fees)	212	260	338	152
Skatt på import (import tax)	4 981	3 625	3 808	3 766
Tullmedel (custom duties)	4 447	3 179	3 467	3 356
Särskilda jordbrukstullar och sockeravg (certain agriculture customs)	385	255	343	403
Övriga skatter m m på import (other import taxes)	149	191	-2	6
Övriga (other)	4 352	3 418	2 285	2 438
Lotteriskatt (lottery-prize)	3 223	2 267	1 078	1 183
Skatt på annonser och reklam (advertising)	1 072	1 103	1 163	1 192
Skatt på spel (gambling)	57	48	44	63
Totalt (total)	76 363	81 467	79 747	82 236

1) Fr.o.m 1996 ingår bensinskatten i energi och miljöskatter.

Anm: I sammanställningen har Systembolaget AB:s inlevererade överskott inkluderats. I statsbudgeten redovisas denna inkomst trots namnet bland punktskatterna, eftersom den räknas som en överföring från ett "skattemonopol". Även miljöavgiften, som i statsbudgeten redovisas som en offentligrettslig avgift, har inkluderats bland punktskatterna av definitionsskäl. Detsamma gäller skrotningavgiften, som redovisas utanför statsbudgeten på den av vägverket förvaldade bilskrotningsskatten. Betr vissa andra skatter som administreras av det särskilda skattekontoret i Ludvika (exempelvis kupongskatt, stämpelskatt och premieskatt på grupplivförsäkring) hänvisas till kapitlen om skatt på arbete respektive kapital.

Källa: Riksskatteverket och Ekonomistyrningsverket.

Miljöskatterna ökat

Skatterna på tjänster är små jämfört med skatterna på varor. I föregående tabell (5.8) har punktskatterna klassificerats på ett överskådligt sätt. De energi- och miljörelaterade punktskatterna har ökat i betydelse på senare år och svarade år 1998 för omkring 63 procent av den totala punktskatteuppbörden. I motsvarande mån har de "njutningsrelaterade" punktskatternas andel sjunkit. Fordonsbeskattningens andel (exkl. skatt på drivmedel) är i stort sett oförändrad. Slutligen har tullmedlens fiskala betydelse för svenska staten helt upphört även om de fortfarande redovisas som inkomst i statsbudgeten. Tullmedel, särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter tillfaller nämligen EU:s gemensamma budget efter avdrag med tio procent för respektive medlemsstats administrationskostnader.

Begränsat antal registrerade skattskyldiga för punktskatter

Jämfört med övriga skatter på arbete och kapital är antalet registrerade skattskyldiga för punktskatter få. Totalt uppgår de till omkring 9 980 näringsidkare, varav nästan hälften är registrerade för reklamskatt. De flesta reklamskattskyldiga, drygt 4 000, erlägger högst 200 000 kr per år i reklamskatt. Eftersom skatten på reklamtrycksaker togs bort från och med 1 januari 1999 minskar antalet skattskyldiga. Minskningen beräknas av Särskilda skattekontoret i Ludvika till 670 skattskyldiga och skattebortfallet till drygt 116 mkr. För övriga punktskatter uppgår antalet skattskyldiga till endast några hundra eller i vissa fall några enstaka.

Som framgår av 5.9 Tabell har antalet registrerade skattskyldiga för alkoholskatt ökat sedan EU-inträdet 1995 medan antalet skattskyldiga för spelskatt har minskat sedan skatten på bingospel slopades. Ett fåtal skattskyldiga svarar i allmänhet för merparten av uppbörden av respektive punktskatt (5.10 Tabell). Extremfallet är tobaksskatten där en skattskyldig, Swedish Match, svarar för över 99 procent av skatteuppbörden.

Som när det gäller alla skatter finns det s.k. ”non-filers” – icke registrerade skattskyldiga – även inom punktskatteområdet. Dessutom tillkommer, när det gäller punktskatter, de privatpersoner som deklarerat för privat införsel av olika varor. Antalet skattskyldiga för punktskatter är alltså betydligt större än antalet registrerade. Som ett exempel kan nämnas att Brottsförebyggande rådet uppskattar att det finns ett tiotal illegala grossister på cigarettmarknaden.²

5.10 Tabell.

Antalet registrerade skattskyldiga för vissa punktskatter efter nettouppbörd 1998, mkr.

Number of enterprises for certain excise duties according to paid duty 1998, MSEK.

Mkr	Skatt på (Tax on) Olja, gasol och metan	Bensin	Reklam	Alkohol	Tobak
MSEK	Oil, liquefied petroleum gas and methane	Petrol	Advertising	Alcohol	Tobacco
- 1	236	25	3 274	189	19
1 - 5	84	5	45	38	0
5 - 10	17	1	5	6	1
10 - 25	14	2	2	9	0
25 - 50	10	1	0	5	0
50 - 100	5	1	1	8	0
100 -	8	8	0	5	1
Totalt	374	42	3 326	259	21

Anm: Uppgifterna är ett genomsnitt för de fyra kvartalen 1998.

Källa: Särskilda skattekontoret i Ludvika.

Varorna beskattas i det land de konsumeras

För varor som ingår i det s.k. harmoniserade punktskatteområdet – mineraloljor, alkohol och tobak – gäller gemensamma förfaranderegler inom EU. Genom förfarandereglerna har skapats en s. k. suspensionsordning med upplagshavare, varumottagare och skatterepresenteranter (5.11 Tabell). En upplagshavare har tillstånd att ta emot obeskattade varor från en annan upplagshavare samt hantera obeskattade varor i ett godkänt lager (skatteupplag). Varumottagare eller i deras ställe skatterepresenteranter får ta emot obeskattade varor från en upplagshavare i ett annat medlemsland. Varorna kan framställas, lagras och flyttas inom EU utan att skattskyldighet inträder. Beskattningen uppskjuts i stället tills varan blir tillgänglig för konsumtion, d.v.s. i normalfallet när varan levereras till detaljistledet. Vid sidan av suspensionsordningen finns även förtroendebestäm-

5.9 Tabell.

Antalet registrerade skattskyldiga för vissa punktskatter 1990-1998.

Number of enterprises registered for excise duties 1990-1998.

År	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Bränslen (<i>fuel</i>)	314	347	626	435	756	731	634	660	651
Elkraft (<i>electricity</i>)	501	512	500	577	553	614	557	566	574
Tobak (<i>tobacco</i>)	16	16	13	14	15	18	20	23	24
Alkohol (<i>alcohol</i>)	35	35	35	21	21	252	265	265	289
Lotterier (<i>lottery</i>)	6	6	6	4	8	8	4	5	5
Reklam (<i>advertising</i>)	4 441	4 472	4 603	5 033	4 783	5 299	4 795	4 773	4 548
Spel (<i>gambling</i>)	952	971	1 262	1 496	1 118	240	196	250	498

Källa: Särskilda skattekontoret i Ludvika.

2) Den organiserade cigarettsmugglingen. Från ax till limpa. Leif GW Persson, 1999.

melter beträffande varor som släppts för konsumtion i en medlemsstat och beskattats där men sedan flyttats till en annan medlemsstat för slutanvändning där; den s.k. destinationsprincipen. Enligt denna princip skall skatten tas ut i den sistnämnda medlemsstaten och återbetalas i den första.

Det finns endast ett undantag från destinationsprincipen och det innebär att om privatpersoner köper varor för eget bruk i ett annat medlemsland och själva transporterar varorna så skall beskattning ske i inköpslandet. Sverige har dock medgivits rätt att beskatta även privatinförsel utöver vissa kvantiteter.

5.11 Tabell.

Antal upplagshavare, upplag och registrerade varumottagare för harmoniserade punktskatter 1998.

Number of authorized warehousekeepers, warehouses and registered traders for harmonized excise duties 1998.

Vara	Upplagshavare	Upplag	Reg varumottagare
Good	Warehousekeepers	Warehouses	Reg traders
Mineraloljor (<i>mineral oil</i>)	279	1 947	1
Alkohol (<i>alcohol</i>)	269	697	14
Tobak (<i>tobacco</i>)	17	24	1
Bensin (<i>petrol</i>)	42	298	1
Totalt (total)	607	2 966	17

Källa: Särskilda skattekontoret i Ludvika.

5.3.2 Energi- och miljöskatter

Som redan nämnts dominerar energi- och miljöskatterna bland punktskatterna. De har också fortlöpande blivit föremål för översyner och justeringar under 1990-talet. Svavelskatten på svavelinnehållet i bränslen infördes 1991. Redan tidigare hade det funnits en särskild avgift på svavelhaltigt bränsle i samband med förbränning. Den tas dock inte ut på bränsle för vilken skatt betalats enligt lagen om skatt på energi. De tidigare särskilda skatterna på oljeprodukter som bensin och dieselolja upphörde 1994 och ersattes av förhöjda energiskattesatser. Miljöskatten på inrikes flyg upphörde 1995. Skatten på naturgrus infördes 1996.

Inom energiområdet finns två typer av produktions-skatter. Den ena är en skatt på elkraft som produceras i kärnkraftverk. För elkraft som produceras i vattenkraftverk har det tidigare funnits en motsvarande skatt. Denna ersattes år 1997 av en särskild fastighetsskatt på vattenkraftverk (se kapitel 4).

Nyheter 1999

Som tidigare nämnts har det fr.o.m. 1999 införts en energiskatt på råttallolja. Skattskyldig är den som tillverkar, bearbetar eller importerar råttallolja. Skatten motsvarar den sammanlagda energi- och koldioxidskatt som tas ut på lågbeskattad eldningsolja. En annan förändring är att skatten på reklamtrycksaker upphör. De s.k. annonsbladen berörs inte av lagändringen, inte heller skatt på offentliggörande av reklam t.ex. reklam i anslutning till trafikmedel eller reklamfilm. Skattesatserna på bränsle har även ändrats från detta datum (se 5.13 Tabell).

Nyheter 2000

En skatt på avfall är avsedd att införas fr.o.m. 1 januari år 2000. Införandeåret beräknas skatteintäkterna till 1,3 miljarder kronor.

5.12 Tabell.

Sveriges energitillförsel efter energislag 1991-1997, TWh.

Energy supply in Sweden according to source 1991-1997, TWh.

Energislag	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Source of energy							
Råolja och oljeprodukter (<i>crude oil and oil products</i>)	181	188	186	205	203	217	205
Kärnkraft (<i>nuclear power</i>)	225	186	179	214	202	222	204
Biobränslen, torv m m (<i>biofuel, peat e.a.</i>)	70	71	76	78	85	87	91
Vattenkraft (<i>hydroelectric power</i>)	64	75	75	60	69	52	70
Kol och koks (<i>coal and coke</i>)	28	27	27	28	28	31	26
Naturgas, stadsgas (<i>natural gas</i>)	7	8	9	9	9	9	9
Spillvärme m m i fjärrvärme (<i>surplus heat in distant heating</i>)	8	8	8	8	8	8	9
Nettoimport av el (<i>net import of electricity</i>)	- 1	- 2	- 1	0	- 2	6	- 3
Totalt (total)	582	561	559	602	602	632	611

Anm: Energitillförseln från kärnkraftverken har beräknats inkl energiomvandlingsförluster.

TWh = Tera watt-timmar, dvs 10 upphöjt till 12 watt-timmar.

Källa: Statens Energimyndighet, Energiläget.

Energiskattens miljöprofil har förstärkts

I det följande behandlas energiskatten och dess olika komponenter. När energiskatten infördes på 1950-talet var syftet att intäkterna av den bl. a. skulle användas för upprustning av landsbygdens elnät och för utbyggnaden av kärnkraften. Energiskatten i dess nuvarande utformning motiveras av bl.a. miljöpolitiska och näringspolitiska skäl. Under 1990-talet har energibeskattningsens miljöprofil förstärkts.

5.13 Tabell.

Energiskattesatser för bränslen exkl moms 1999.

Energy excise duties for fuel excl VAT 1999.

Bränsleslag Type of fuel	Energiskatt Energy tax	Koldioxidskatt CO2 tax	Total skatt Total tax
Bensin, kr/l (petrol)			
miljöklass 2	3,58	0,85	4,43
miljöklass 3	3,65	0,85	4,50
annan bensin	4,23	0,85	5,08
Olja, kr/kbm (oil) (ofärgad) för drift av motordrivet fordon samt av fartyg för privat ändamål			
miljöklass 1	1 600	1 049	2 649
miljöklass 2	1 824	1 049	2 873
miljöklass 3	2 119	1 049	3 168
(grönfärgad) för andra ändamål	736	1 049	1 785
Gasol, (liquefied petroleum gas) för drift av motordrivet fordon samt av fartyg och luftfartyg för privat ändamål, kr/liter			
för annat ändamål, kr/ton	1,00	0,55	1,55
	144	1 102	1 246
Naturgas och metan, kr/1000 kbm (natural gas and methane) för drift av motordrivet fordon samt av fartyg och luftfartyg för privat ändamål			
för annat ändamål	1 663	785	2 448
	239	785	1 024
Kolbränslen och petroleumkoks, kr/ton (Coal and petroleum coke)			
	313	912	1 225

Anm 1: Ovannämnda bränslen samt torvbränslen kan också belastas med svavelskatt. För petroleumkoks, kol- och torvbränsle tas skatt ut med 30 kr per kg svavel i bränslet. För flytande bränslen tas skatt ut med 27 kr per kbm olja för varje tiondels viktprocent svavel.

Anm 2: Koldioxidskatten för företag inom industri och växthusnäring är 50 procent av den generella nivån. För dessa företag gäller också ett nedsättningssystem för skattepliktiga bränslen (utom bensin och högbeskattad omärkt olja) som förbrukas vid tillverkningsprocessen eller för växthusuppvärmning.

Källa: Fakta om Sveriges punktskatter 1999, Skattemyndigheten.

Som framgår av 5.13 Tabell varierar skattesatserna för bensin och oljor efter miljöklass. Nästan all bensin tillhör miljöklass 2, där den totala skattesatsen exklusive moms är 4,43 kr per liter.

Lägre skattesatser i norra Sverige

I det svenska skattesystemet för energi- och miljöskatter är energiskatten differentierad efter användare och geografisk ort. För företag inom tillverkningsindustrin och växthusnäringen uppgår koldioxidskatten, som ingår i energiskatten, till 50 procent av den generella nivån. Avdrag eller återbetalning av hela energiskatten medges dessa företag. Om ett företags koldioxidbelastning vid skattenivån 50 procent överstiger 0,8 procent av försäljningsvärdet får det överskjutande skattebeloppet sättas ned till 24 procent. Möjligheterna till nedsättning begränsas dock av EU:s minimiskattesatser för vissa mineraloljor.

För elkraft som förbrukas inom industri och växthusnäring utgår inte någon energiskatt (5.14 Tabell). I de tre nordligaste länen samt ett antal kommuner (se anmärkning till 5.14 Tabell) är energiskatten på elkraft reducerad.

5.14 Tabell.

Skattesatser för elkraft 1999, öre/kWh.

Excise duties for electric power 1999, öre/kWh.

Ändamål Purpose	Norra Sverige Northern Sweden	Övriga landet Other parts
Hushåll o icke-industriell verksamhet (house-holds and non industry)	9,5	15,1
El-, gas-, värme-, vattenproduktion (el, gas, heating or water supply)	9,5	12,8
Industri o växthus (industry and commercial greenhouses)	0	0
Särskild skatt på el fr kärnkraft (nuclear power tax)	2,2	2,2

Anm: Med "norra Sverige" avses här samtliga kommuner i Norrbottens län, Västerbottens län och Jämtlands län samt kommunerna Sollefteå, Ånge, Örnsköldsvik, Ljusdal, Torsby, Malung, Mora, Orsa och Älvdalen.

För elektrisk kraft som under tiden 1 november – 31 mars förbrukas i elektriska pannor som ingår i en elpanneanläggning vars installerade effekt överstiger 2 megawatt utgör energiskatten 11,8 öre per kWh vid förbrukning för el-, gas-, värme- eller vattenförsörjning i andra kommuner än "norra Sverige".

Källa: Fakta om Sveriges punktskatter 1999, Skattemyndigheten.

Olja och el används mest

Oljeprodukter och el står vardera för drygt 30 procent av den slutliga energianvändningen på drygt 390 Twh. Övriga energislag har mindre betydelse. Bostäder och service samt industrin förbrukar ungefär lika mycket energi, nästan 40 procent var av den totala förbrukningen. För bostäder är el det viktigaste energislaget medan industrin använder lika mycket el som bi-bränslen. Nästan all energianvändning inom transportsektorn kommer från oljeprodukter.

5.15 Tabell.

Slutlig energianvändning efter energislag och samhällssektor 1997, Twh.

Final energy consumption according to energy source and community sector 1997, TWh.

Energislag	Bostäder, service mm	Industri	Transporter	Totalt
Energy source	Housing, service e.a	Industry	Transports	Total
Oljeprodukter (oil products)	34,9	21,8	84,7	141,4
El (electricity)	71,1	52,7	2,4	126,2
Biobränsle, torv mm (biofuel, peat e.a.)	11,2	51,4		62,6
Fjärrvärme (district heating)	37,8	4,4		42,2
Kol, koks (coal, coke)		15,5		15,5
Naturgas (natural gas)	1,5	3,6	0,1	5,2
Totalt (total)	156,5	149,4	87,3	393,1

Anm: Den slutliga energianvändningen inkluderar ej distributions- och omvandlingsförluster.

Källa: Statens Energimyndighet, Energiförsörjningen i Sverige.

50 miljarder i energiskatter 1998

Energiskatterna inbringade sammanlagt 50 miljarder kr under 1998, varav större delen hänförde sig till skatter på bensin och olja (5.16 Tabell). Transportsektorn som står för den största förbrukningen av oljeprodukter svarar alltså för en stor del av skatteuppbörden. Nästan all svavelskatt återbetalas till de skattskyldiga då dessa i stor utsträckning vidtar åtgärder för att minimera svavelutsläppen. När det gäller koldioxidskatten återbetalas hälften av skatten till sådana industrier som använt bränslet vid tillverkningsprocessen.

Förslag avseende energibeskattningen i budgetpropositionen för år 2000

Jordbruket ges från den 1 juli 2000 samma reduktion av energi- och koldioxid-skatten som industrin f.n. har, d.v.s. att ingen energiskatt tas ut för elkraft och att koldioxidskatten är nedsatt till hälften.

Energiskatterna på dieselolja och el höjs med 25 öre per liter respektive 1 öre per kWh fr.o.m. den 1 januari 2000. Från samma datum höjs även produktionsskatten på kärnkraftsel med 0,5 öre per kWh. Den särskilda skatten på kärnkraftsel görs om till en effektskatt fr.om. den 1 juli 2000. Dessa höjningar beräknas sammantaget ge ökade skatteintäkter på ca 1,7 miljarder kr.³

3) Regeringens proposition 1999/2000:1.

5.16 Tabell.

Nettouppbörd av energiskatter efter energislag och skatteslag och 1998, mkr.

Revenues from energy taxes according to energy source and nature of tax 1998, MSEK.

Energislag	Energiskatt	Koldioxidskatt	Svavelskatt	Summa
Energy source	Energy tax	CO2 tax	Sulphur tax	Sum
Bensin (petrol)	19 513	4 648		24 161
Oljeprodukter (oil products)	6 868	7 258		14 126
Övriga bränslen (kol o koks mm)	175	889		1 064
Other fuels (coal and coke etc)				
Elkraft (electricity)	10 341			10 341
Totalt (total)	36 897	12 795	115	49 807

Källa: Särskilda skattekontoret i Ludvika.

5.17 Tabell.

Exempel på elpris i april 1999 (fasta avgifter tillkommer), öre/Kwh och procent.

Example of electricity prize in April 1999 (fixed fees not included), öre/Kwh and percent.

	öre/kWh	Procent
		Percent
Elpris exkl skatt (electricity prize, tax excl)	25,00	36
Nätavgifter (electric supply network fee)	15,00	22
Energiskatt (energy tax)	15,10	22
Moms (VAT)	13,78	20
Konsumentpris (consumer prize)	68,88	100

Källa: Riksskatteverket.

5.18 Tabell.

Exempel på bensinpris (98 oktan blyfri) maj 1999, kr.

Example of petrol price (98 oktan, lead-free) May 1999, SEK.

	kr	procent
	SEK	percent
Pris exkl skatt (price excl tax)	2,49	29
Energiskatt (energy tax)	3,58	41
Koldioxidskatt (CO2 tax)	0,85	10
Moms (VAT)	1,73	20
Pris per liter (price per litre)	8,65	100

Anm: Bensinskatten är beräknad efter miljöklass 2. I stort sett all beskattad bensin som förbrukades under 1998 tillhörde miljöklass 2.

Källa: Riksskatteverket.

5.3.3 Skatt på alkoholdrycker och tobak

När det gäller beskattningen av "njutningsmedel" såsom alkoholhaltiga drycker och tobaksvaror flätas folkhälsopolitiska och statsfinansiella synpunkter i varandra. Beskattningen av alkohol och tobak går så långt tillbaka i tiden som slutet av 1500-talet respektive mitten av 1600-talet.

Alkoholhalten bestämmer skattesatsen

Skattesatsen för alkoholhaltiga drycker är relaterad till alkoholhalten (5.19 Tabell). För exempelvis etylalkohol (sprit) är skattesatsen 501,41 kr per liter ren alkohol (100 volymprocent). Nämnas kan att för spritdrycker som tas in för privat bruk från annat EU-land (utöver viss frikvantitet) tas skatt ut med 196 kr per liter (ej omräknad volym).

Tobaksskatten består av två komponenter

Tobaksskatten på cigaretter består i motsats till övriga punktskatter av två komponenter, en fast styckeskatt per cigarett och en procentandel av detaljhandelspriset inklusive moms. Under 1997 höjdes skatten två gånger med sammanlagt över 50 procent. Skälen för höjningarna var främst allmän finansiering av statsbudgeten. Dessutom angavs folkhälsoskäl samt att Sverige ännu inte uppnått miniminivån på cigarettskatt inom EU. Miniminivån är 57 procent av detaljhandelspriset, en nivå som i princip alla EU-länder uppnått. Efter den andra höjningen den 1 augusti 1997 uppgick tobaksskatten i Sverige till ca 55,6 procent av priset (se tabell 5.20).

Enligt de ursprungliga prognoserna skulle höjningen av skattesatserna för tobak leda till en ökning av intäkterna av tobaksskatten. I själva verket skulle det slutliga utfallet för 1997 kraftigt understiga de förväntade intäkterna. Vid stora prisändringar, i detta fall till följd av skattesatsändringar, påverkas efterfrågan på den beskattade varan. Enligt beräkningar av dåvarande Riksrevisionsverket är priselasticiteten för tobak omkring -1 eller lägre, dvs en procents höjning av priset leder till en procents minskning i efterfrågan. I det här fallet ersattes med all sannolikhet de beskattade volymerna av cigaretter med obeskattade cigaretter till följd av ökad smuggling och gränshandel. För att förhindra en ökad smuggling med åtföljande inslag av organiserad brottslighet sänktes tobaksskatten den 1 augusti 1998. Samma skattesatser gäller fortfarande 1999. Tobaksskatten utgör knappt 51 procent av priset (5.20 Tabell). Sverige är under en övergångsperiod undantaget miniminivån inom EU på 57 procent.

Enligt Finansdepartementet har den sänkta tobaksskatten lett till en ökad konsumtion av beskattade cigaretter, dels inom landet, dels via en ökad gränshandel. Intäkterna från tobaksskatten blev 0,3 miljarder högre 1998 än vad som beräknades till budgetpropositionen.⁴ En annan orsak till att skatteuppbörden ökade kan ha varit att befogenheterna för kontroll av punktskatter förbättrades den 1 juli 1998 genom att Tullverket fick tillstånd att kontrollera postpaket och vägtransporter.

5.19 Tabell. Skattesatser för alkoholhaltiga drycker 1995-1999, kronor/liter.

Excise duties on alcohol 1995-1999, SEK/litre.

	Volymprocent % Vol	1995	1996	1997	1998	1999
Sprit (per liter ren alkohol) (ethyl alcohol, per litre pure alcohol)		474,00	485,00	494,00	501,41	501,41
Vin (wine)	2,25 - 4,50	9,00	9,21	9,20	9,34	9,34
	4,50 - 7,00	13,30	13,61	13,60	13,80	13,80
	7,00 - 8,50	18,30	18,73	18,70	18,98	18,98
	8,50 - 15,00	26,20	26,81	26,80	27,20	27,20
	15,00 - 18,00	43,50	44,51	44,50	45,17	45,17
Mellanklassprodukter (intermediate products)						
T ex "Kir"	1,25 - 15,00	26,20	26,81	26,80	27,20	27,20
T ex madeira, portvin	15,00 - 22,00	43,50	44,51	44,50	45,17	45,17
Maltdrycker (beer)*	2,80 - 3,50	0,91	1,21	1,45	1,47	1,47
	>3,50	2,33	2,38	1,45	1,47	1,47

*Anm: T.o.m. 961231 var gränsen 2,25 %. Källa: Riksskatteverket.

4) 1999 års ekonomiska vårproposition, s 121.

5.20 Tabell.

Skattesatser för tobak 1995-1999

Tax rates on tobacco 1995-1999.

	1995	1996	1997	1998a	1998b	1999
Cigaretter (cigarettes)						
Per styck (öre) (each, öre)	75	53	66	85	20	20
Procent på detaljhandelspris (% of retail trading price)		15,2	16,4	17,8	39,2	39,2
Cigarrer och cigariller per styck (öre) (cigars and cigarillos, each, öre)	35	35	44	56	56	56
Tobak (kr/kg) (tobacco, SEK/kg)	384	384	489	630	630	630
Snus kr/kg (moist snuff, SEK/kg)	75	75	96	123	123	123
Tuggtobak kr/kg (chewing tobacco, SEK/kg)	123	123	156	201	201	201

Anm: 1998a avser t.o.m. 980731, 1998b avser fr.o.m. 980801. **Källa:** Riksskatteverket.

Försäljningen av spritdrycker har minskat

Förekomsten av illegal tillförsel av alkohol och tobak, antingen genom illegal införsel (smuggling) eller illegal sprittillverkning (hembränt) gör att det är svårt att exakt redovisa de förbrukade kvantiteterna av dessa varor (för en utförligare redogörelse av detta se avsnitt 9.5.2). Den offentliga statistiken visar naturligtvis endast de beskattade kvantiteterna som säljs av Systembolaget eller på restaurang (5.21 Tabell). Av den statistiken framgår att den beskattade försäljningen av spritdrycker har minskat med över en tredjedel under den senaste tioårsperioden. Däremot har försäljningen av vin och starköl ökat kraftigt. Restaurangernas försäljning av starköl har mer än fördubblats. Omräknat till liter 100 % alkohol har alkoholförsäljningen stadigt gått nedåt sedan slutet av 1980-talet. Går man ännu längre tillbaka kan man se att denna "negativa" trend har funnits sedan slutet av 1970-talet.

5.21 Tabell.

Försäljning av alkoholhaltiga drycker åren 1988-1998, milj liter.

Retail trade of alcoholic beverages 1988-1998, millions of litre.

	Sprit Spirits	Vin Wine	Starköl Beer >3,3 vol%	Liter 100% alkohol per inneväsnare 15 år och över Litre 100% alcohol per inhabitant 15 years and over
1988	41	102	148	6,4
1989	40	106	161	6,5
1990	38	105	162	6,4
1991	37	106	165	6,3
1992	36	109	173	6,3
1993	34	110	179	6,2
1994	32	115	192	6,3
1995	30	111	192	6,2
1996	27	117	182	6,0
1997	25	128	193	5,9
1998	24	130	194	5,8

Anm: Statistiken omfattar Systembolagets och restaurangernas försäljning av alkoholdrycker. Därtill kommer illegal tillförsel och taxfree försäljning (se texten). Den totala alkoholförsäljningen har omräknats till 100 % alkohol. **Källa:** Socialstyrelsen och Alkoholinspektionen.

5.22 Tabell.

Exempel på spritpris (700 ml Absolut vodka), maj 1999, kr.

Example of liquor prize (700 ml Absolut Vodka), May 1999, SEK.

	kr SEK	procent percent
Pris exkl skatt (prize excl tax)	35	16
Alkoholskatt (alcohol tax)	140	64
Moms (VAT)	44	20
Konsumentpris (consumer prize)	219	100

Källa: Riksskatteverket.

5.23 Tabell.

Exempel på tobakspris (ett cigarettpaket), april 1999, kr.

Example of tobacco prize (a packet of cigarettes), April 1999, SEK.

	kr SEK	procent percent
Priset exkl skatt (prize excluding tax)	9,87	29,0
Fast tobaksskatt (fixed tobacco tax)	4,00	11,8
Värderelaterad tobaksskatt (value related tobacco tax)	13,33	39,2
Moms (VAT)	6,80	20,0
Detaljhandelspris (retail trade prize)	34,00	100,0

Källa: Riksskatteverket.

5.24 Tabell.

Exempel på vinpris (750 ml, alkoholhalt högst 15 %), maj 1999, kr.

Example of wine price (750 ml, max 15 % Vol), May 1999, SEK.

	kr	procent
Pris exkl skatt (<i>prize excl tax</i>)	37	53
Alkoholskatt (<i>alcohol tax</i>)	19	27
Moms (VAT)	14	20
Konsumentpris (<i>consumer prize</i>)	70	100

Källa: Riksskatteverket

5.25 Tabell.

Exempel på starkölpris (330 ml, 5,2 volym% alkohol), maj 1999, kr.

Example of beer prize (330 ml, 5,2 Vol%), May 1999, SEK.

	kr	procent
Pris exkl skatt (<i>prize excl tax</i>)	6,09	56
Alkoholskatt (<i>alcohol tax</i>)	2,55	24
Moms (VAT)	2,16	20
Konsumentpris (<i>consumer prize</i>)	10,80	100

Källa: Riksskatteverket.

5.3.4 Skatt på fordon

Fordonsbeskattningen har i likhet med andra punkt-skatter utformats med hänsyn till fiskala och andra skäl, i det här fallet miljö- och trafikförsäkerhetsskäl. Totalt omfattar fordonsbeskattningen ett antal skatter och avgifter på försäljning, innehav, registrering och skrotning av fordon. Användningen av fordon beskattas genom energiskatterna på bensin och diesel (se ovan). Den totala vägtrafikbeskattningen består sålunda av skatter på fordon och deras drivmedel.

Fordonsskatten betalning för rätten att trafikera allmän väg

Den årliga fordonsskatten på innehav av fordon infördes redan 1922. Genom skatten skulle fordonsägarna få svara för den kostnad för vägunderhåll och vägförstöring som fordonen orsakade. Under många år var också fordonsskatten "specialdestinerad" för detta ändamål. Numera kan fordonsskatten ses som en betalning för rätten att trafikera allmän väg. Fordonsskatten tas ut med belopp som varierar med bl. a. fordonsslag, fordonsvikt, drivmedelsslag och antal hjulaxlar (lastbilar m. fl.).

Den senaste skattehöjningen inträffade den 1 oktober 1996, då fordonsskatten höjdes med 50 procent för alla personbilar utom dieseldrivna personbilar av årsmodell 1994 eller senare. För de senare begränsades höjningen till 15 procent. Höjningarna motiverades med att försäljningsskatten på personbilar slopades (se nedan). För t. ex. bensindrivna personbilar med tjäns-

tevtikt 1201 - 1300 kg, vilket är medianvikten för dessa bilar enligt bilregistret, är fordonsskatten 1 181 kr.

Sedan år 1980 gäller att fordonsskatten på personbilar är nedsatt i vissa glesbygdskommuner. Nedsättningen, som har uppgått till 384 kr sedan år 1988, gjordes för att kompensera personbilstrafiken i glesbygd med dess längre genomsnittliga körsträckor för en höjning av den dåvarande bensinskatten.

Mellan åren 1974 och 1993 utgick en särskild s. k. kilometerskatt på dieseldrivna fordon. Avskaffandet av kilometerskatten medförde att fordonsskatten på personbilar differentierades efter drivmedelsslag. För dieselpbilar är fordonsskatten avsevärt högre än för bensinbilar, vilket motiveras av att diesel är ett drivmedel som är lägre beskattat än bensin. Vidare är fordonsskatten för dieselpbilar av 1994 års modell eller senare högre än för äldre årsmodeller. För t.ex. en dieseldriven personbil av 1994 års modell eller senare med medianvikten 1 500 kg är fordonsskatten 6 228 kr. För en bensinbil med samma vikt är fordonsskatten 1 628 kr.

Vägavgift för tyngre fordon

En vägavgift för tyngre fordon som trafikerar det svenska vägnätet infördes den 1 februari 1998. Avgiften gäller för lastbilar och lastbilsekipage med en totalvikt på minst 12 000 kg. För fordonskombinationer med högst tre axlar är vägavgiften för 1999 6 963 kr, för kombinationer med fler axlar 11 605 kr. I motsvarande mån är fordonsskatten sänkt för dessa lastbilar. Avgifterna ingår i ett europeiskt system, Eurovinjett-systemet, med för närvarande sex länder anslutna: Belgien, Danmark, Luxemburg, Nederländerna, Tyskland och Sverige. Bevis på betald vägavgift ger rätt att trafikera vägarna i alla anslutna länder.

1998 såldes 175 000 vägavgiftsbevis till utländska lastbilar för totalt 20 mkr. Medlemsländerna i Eurovinjettssystemet stod för för en liten del, drygt 400 tkr. Lastbilar från Finland och Norge betalade 7,3 resp. 6,8 mkr.

Försäljningsskatt på bussar, lastbilar och motorcyklar

Försäljningsskatten på motorfordon härstammar från 1950-talet och var från början ett slags investeringsavgift i syfte att hämma bilismens snabba utveckling. År 1991 infördes ett miljöklassystem i syfte att styra införandet av fordon med bättre miljöegenskaper. Enligt direktiv från EU får emellertid ekonomiska styrmedel av typ försäljningsskatt inte användas, varför differentieringen efter miljöklass avskaffades nästan helt efter EU-inträdet. I syfte att stimulera en förnyelse av den svenska bilparken slopades försäljningsskatten på personbilar år 1996. I samband med detta höjdes fordonsskatten på personbilar. I samband med att avgaskraven skärptes den 1 oktober 1998 avskaffades försäljningsskatten för tunga fordon helt. Försäljningsskatt på motorfordon tas ut på bussar, lastbilar och motorcyklar när de införs i bilregistret för första gången. Skattskyldiga är tillverkare och importörer (inkl. privatimportörer).

Den miljörelaterade skrotningsavgiften

Skrotningsavgiften infördes år 1975 och var en av de första miljörelaterade avgifterna i Sverige. Avsikten med avgiften är att stimulera till skrotning av gamla bilar genom auktoriserade bilskrotare och undvika att de lämnas i naturen. I Sverige redovisas skrotningsavgiften utanför statsbudgeten på en särskild fond, Bilskrotningsfonden, som förvaltas av Vägverket. Avgiften till fonden är 700 kr medan premien till bilägaren är 500 kr. Behållningen på fonden uppgick vid slutet av 1998 till 711 mkr. Skrotningsavgiften kan trots namnet i viss mening betraktas som en skatt. I andra länder finansieras skrotningen genom en skattereduktion vid köp av nytt fordon.

Förslag avseende fordonsbeskattningen i budgetpropositionen för år 2000

Fordonsskatten för dieseldrivna tunga bussar höjs fr.o.m. 1 januari 2000. Bussarna skall, liksom tunga lastbilar, indelas i olika skatteklasser beroende på vikt och antalet axlar.

En skattelättnad på 3 500 kr för miljövänliga bilar införs den 1 juli 2000. Den gäller för personbilar samt lätta lastbilar med en skattegrundande vikt på högst 1 305 kg som uppfyller de nya avgaskraven i miljöklass 1.

5.26 Tabell. Exempel på fordonskattesatser 1999-01-01, kronor/år.

Examples of motor vehicles tax rates 1999-01-01, SEK/year.

Fordonsslåg Type of vehicle	Drivmedel Fuel	Skattevikt, kg Tax weight, kg	Fordonsskatt Vehicle tax
Personbil (passenger car)	bensin (petrol)	1 200	1 032
Personbil (passenger car) årsmodell 93 och äldre (model 93 or earlier)	diesel (diesel)	1 200	2 062
Personbil (passenger car) årsmodell 94 och yngre (model 94 or later)	diesel (diesel)	1 200	3 952
Dragbil (lorry with attachment for semitrailer)	diesel (diesel)	16 000	8 278
Lastbil (lorry)	diesel (diesel)	16 000	2 327
Släpvagn (trailer)	–	20 000	9 056
Buss (bus)	diesel (diesel)	16 000	1 545
Trafiktraktor (road tractor)	bensin eller diesel (petrol or diesel)	6 000	4 115
Jordbrukstraktor (agricultural tractor)	bensin eller diesel (petrol or diesel)	–	225

Källa: Fakta om Sveriges punktskatter, Skattemyndigheten.

5.27 Tabell. Antalet fordon efter fordonsslåg åren 1997-1999, tusental.

Number of motor vehicles according to type of vehicle 1997-1999, thousands.

Fordonsslåg Type of vehicle	1997			1998			1999		
	I trafik In traffic	Avställda Not in use	Totalt Total	I trafik In traffic	Avställda Not in use	Totalt Total	I trafik In traffic	Avställda Not in use	Totalt Total
Personbilar (passenger cars)									
bensin, (petrol)	3 503,2	517,1	4 020,4	3 524,9	566,3	4 091,2	3 585,5	594,5	4 180,0
- 1993, diesel	89,0	24,5	113,5	89,8	27,3	117,1	88,5	30,5	119,0
1994-, diesel	21,1	2,6	23,7	46,9	5,9	52,9	76,7	7,3	84,0
Bussar (buses)									
ej diesel, (no diesel)	1,4	0,2	1,5	1,3	0,2	1,5	1,4	0,2	1,6
diesel (diesel)	13,2	2,5	15,7	13,4	2,6	16,0	13,5	2,4	15,9
Lastbilar (lorries)									
ej diesel (no diesel)	194,1	47,5	241,6	188,8	51,5	240,2	184,1	53,6	237,7
diesel (diesel)	85,4	32,2	117,6	99,5	35,7	135,2	118,5	36,4	154,9
Motorcyklar (motor bicycles)	130,0	99,3	229,3	137,5	102,9	240,4	150,0	104,5	254,5
Traktorer (tractors)	325,1	62,7	387,7	325,1	65,7	390,9	325,6	68,5	394,1
Släpvagnar (trailers)	689,8	107,8	797,6	697,5	115,8	813,2	709,4	122,6	832,0
Totalt (total)	5 052,3	896,4	5 948,6	5 124,7	973,9	6 098,6	5 253,2	1 020,5	6 273,7

Anm: Uppgifterna avser den 15 april respektive år utom för motorcyklar, traktorer och släpvagnar där 30 juni är mättdpunkt.

Källa: Vägverket.

5.28 Tabell. Skatt per år i samband med fordons- användning 1999, kr.

Annual taxes on vehicles 1999, SEK.

	kr SEK
Fordonsskatt (<i>vehicle tax</i>)	1 032
Skatt på bensin (<i>petrol tax</i>)	5 316
Totalt (<i>total</i>)	6 348
Skatt kr/mil (<i>tax SEK/10 km</i>)	4,23

Anm: Beräkningen avser en bensindriven personbil med tjänstevikt på 1 200 kg, antagen bensinförbrukning 0,8 l/mil (miljöklass 2) och årlig körsträcka 15 000 mil.

Petrolpowered passenger car with kerbweight 1 200 kilogram, petrol consumption 0,8 litre per 10 km (environmental class 2) and annual driving distance 15 000 km.

Källa: Riksskatteverket.

5.3.5 Skatt på import

Sedan Sveriges inträde i EU år 1995 tas tull och importavgifter bara ut på import från tredje land, dvs länder utanför EU. Tull utgör tillsammans med särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter vad som brukar benämnas EU:s traditionella egna medel. De i Sverige och andra medlemsstater erlagda tullarna överförs till EU efter avdrag med 10 procent för kostnaderna för uppborlden. I regel utgår tull som värdetullar, dvs med en viss procentandel av varans värde. Endast vissa varor är belagda med specifika tullar som utgår efter kvantitet.

Import från EU tullfri

I motsats till andra skatter, där intäkterna varierar mer eller mindre proportionellt med skattebaserna, finns inga sådana samband vad gäller tullmedlen. Till följd av successiva sänkningar av tullsatserna har tulluppbörden i stort sett varit konstant under årens lopp samtidigt som importen har ökat. En mycket stor del av importen till Sverige sker från andra EU-länder och är naturligtvis helt tullfri (5.29 Tabell).

5.29 Tabell. Importvärdet efter handelspartner åren 1981-1998, mkr.

Import value by region of origin 1981-1998, MSEK.

År Year	Samtliga länder All countries	EU EU	EU i % EU in %
1981	146 039	86 956	59,5
1982	173 933	105 440	60,6
1983	200 369	125 110	62,4
1984	218 569	138 812	63,5
1985	244 656	157 868	64,5
1986	232 614	154 359	66,4
1987	257 871	171 090	66,3
1988	280 650	182 829	65,1
1989	316 594	201 771	63,7
1990	323 875	206 051	63,6
1991	301 290	190 890	63,4
1992	290 929	183 624	63,1
1993	334 283	209 655	62,7
1994	399 152	250 357	62,7
1995	438 467	303 263	69,2
1996	431 943	298 923	69,2
1997	479 597	326 481	68,1
1998	509 873	339 475	66,6

Anm 1: I data ingår ej den icke-varufördelade EU-handeln vilket medför att uppgifterna avviker från totalsiffran i SCB:s statistik.

Anm 2: T o m 1994 redovisades importen efter ursprungsland. Fr.o.m. 1995 redovisas den efter avsändningsland. Med EU avses samtliga nuvarande medlemsländer.

Källa: Statistiska centralbyrån, Utrikeshandelsstatistiken.

5.3.6 Övriga punktskatter

Övriga punktskatter svarar för endast en till två procent av den totala punktskatteuppbörden och består främst av skatt på vissa tjänster, som skatt på annonser och reklam, skatt på spel och lotteriskatt. Lotteriskatten redovisas bland inkomstskatterna i statsbudgeten.

Skatt på annonser och reklam finansierar stödet till dagspressen

Skatt på annonser och reklam infördes i början på 1970-talet för att finansiera en ökning av det statliga stödet till dagspressen samt för att få en enhetlig beskattning av annonser och reklam. Skatten tas ut på annons som är avsedd att offentliggöras i landet. Skattesatsen för annons i allmän nyhetstidning är fyra procent av beskattningsvärdet och i övriga fall elva procent. Skattskyldig är den som yrkesmässigt offentliggör reklam eller annons. Som framgått ovan är antalet registrerade skattskyldiga för skatt på annonser och reklam väsentligt större än för någon annan punktskatt.

Fr.o.m. 1 januari 1999 avskaffades den del av skatten som avsåg reklamtrycksaker. Anledningen var svårigheter i tillämpningen och kontrollen av skatten på annonser och reklam. Till följd av lagändringen har 763 skattskyldiga avregistrerats och bortfallet i skatteintäkter uppgår till drygt 208 mkr. Skatteuppbörden från skatt på annonser och reklam var 1998 1 192 mkr år. Reklam i andra medier, främst TV, radio och databaser, beskattas inte.

Skatt på spel för roulett och varuspelsautomater

Skatt på spel erlaggs sedan år 1973 av dem som har tillstånd att anordna roulettspel enligt lotterilagen. Fram t.o.m. 1994 år fanns det en skatt även på bingospel. När denna del av skatten slopades halverades intäkterna av spelskatten. Skatten på roulettspel utgår med ett visst belopp som är beroende av antalet spelbord. För t. ex. tillstånd som innebär rätt till spel på ett spelbord är beloppet 2 000 kr för varje månad. Fr.o.m. den 1 juli 1998 beskattas även varuspelsautomater med 1 500 kronor per automat och månad. År 1998 fanns det 498 skattskyldiga som betalade spelskatt.

Lotteriskatten består av tre delar

Lotteriskatten redovisas som redan nämnts bland övriga inkomstskatter. Lotteriskatten ersatte år 1992 lotterivinstskatten och totalisatorskatten. Samtidigt infördes skatt på vinstsparande. Skatten består sålunda av tre delar: lotterivinstskatt med 20 procent av vinstens värde av äldre premieobligationer, lotteriskatt med 36 procent av behållningen i svenskt lotteri när vinsten utgörs av pengar samt skatt på vinstsparande med 30 procent av vinsten i vinstsparande som anordnas av bank eller sparkassa.

Utöver lotterivinstskatt redovisas i statsbudgeten överskott av spelverksamhet – typ vadhållningar, nummertävlingar och lotterier – som anordnas av AB Svenska Spel. Bolaget bildades den 1 juli 1996 genom sammanslagning av de båda statliga bolagen Svenska Penninglotteriet AB och AB Tiptjänst. Eftersom bolaget är befriat från lotteriskatt skall det istället redovisa inkomsterna av sitt överskott till staten. I motsats till AB Systembolaget räknas inte AB Svenska Spel som ett ”skattemonopol” och deras överskott inkluderas därför inte bland punktskatterna.

5.30 Tabell.

Uppbörd av lotteriskatt och överskott från spelverksamhet 1990-1998, mkr.

Revenues from lottery tax and profits from government owned gambling companies 1990-1998, MSEK.

	Lotteriskatt	Skatt på vinstsparande	Lotterivinstskatt	Summa skatt	Inlevererat överskott från AB Svenska Spel	Totalt
	Lottery tax	Tax on prize savings	Lottery prize tax	Sum	Delivered profits from AB Svenska Spel	Total
1990	1 547		616	2 163	2 365	4 528
1991	1 536		655	2 191	3 433	5 624
1992	283	233	2 385	2 901	3 212	6 113
1993	137	213	2 720	3 070	1 593	4 663
1994	138	174	2 791	3 103	1 713	4 816
1995	138	149	2 935	3 222	1 594	4 816
1996	41	96	2 130	2 267	1 798	4 065
1997	63	63	952	1 078	4 142	5 220
1998	62	50	1 071	1 183	3 526	5 892

Källa: Riksskatteverket och Ekonomistyrningsverket.

*Skattesystemet är som ett hönshus.
Täpper man igen ett hål i nätet så hittar
hönsen snart ett annat.*

SKATTENÄMNDsledamot i Smögen

6 Särskilt om företagsbeskattning

6.1 Inledning

Syftet med detta kapitel är att ge en samlad bild av området företagsbeskattning, eller inkomst av näringsverksamhet som är den skattemässiga termen. Dessutom ges en övergripande beskrivning av den svenska företagsstrukturen.

Den statliga inkomstskatten för juridiska personer, populärt kallad bolagsskatten, hänförs till skatt på kapital och beskrivs översiktligt även i kapitel 4. Övriga skatter på inkomster av näringsverksamhet är hänförliga till skatt på arbete. Uppgifter om dessa skatter finns även i kapitel 3.

6.1.1 Om företagsbeskattning

Under årens lopp har företagsbeskattningen genomgått ett antal förändringar vad gäller företagens möjligheter att själva reglera sitt skattemässiga resultat genom att göra olika typer av reserveringar. I och med skattereformen 1990/91 renodlades företagsbeskattningen så till vida att ett flertal reserveringsmöjligheter ändrades eller togs bort samtidigt som skattesatsen för bolag sänktes från dåvarande 52 procent till 30 procent. Från och med 1995 är skattesatsen 28 procent. För enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag varierar skattesatsen beroende på den enskilde individens kommunalskatt och övriga inkomster, detta har behandlats närmare i kapitel 3. Expansionsmedel beskrivs närmare i avsnitt 6.4.2.

Det bokföringsmässiga resultatet utgångspunkten

Den ursprungliga reserveringsmöjligheten som fanns efter skattereformen, skatteutjämningsreserven, även kallad surv, togs bort från och med 1995 års taxering och ersattes med periodiseringsfonder.

En grundläggande princip inom företagsbeskattningen är att det skattemässiga resultatet utgår ifrån företagets bokföringsmässiga resultat. Det är detta resultat som utgör utgångspunkten för beskattningen, resultaten påverkas endast av vissa skattemässiga justeringar. Ytterligare en koppling mellan beskattning och redovisning är det krav som finns att vissa skattemässiga reserveringar endast godtas om avsättningen har gjorts i räkenskaperna.

En annan princip som upprätthålles inom företagsbeskattningen är att den i möjligaste mån ska var neutral i förhållande till den företagsform som verksamheten bedrivs i.

6.2 Företagsstruktur

För att närmare beskriva svensk företagsstruktur och dess sammansättning görs en indelning av företag efter antalet anställda. I 6.1 Tabell finns samtliga aktiva fysiska och juridiska personer med, uppdelade efter antal anställda.

6.1 Tabell.

Antal företag fördelade efter storlek (antalet anställda), 1994-1998.

Number of enterprises according to size (number of employees), 1994-1998.

	1994	1995	1996	1997	1998
Antal anställda					
Number of employees					
0	365 200	366 169	385 634	596 304	607 639
1 - 4	133 211	138 563	139 581	134 221	140 368
5 - 9	27 805	29 590	30 553	30 551	31 309
10 - 19	13 954	14 615	15 282	15 656	16 105
20 - 49	7 886	8 360	8 895	8 899	9 075
50 - 99	2 439	2 584	2 666	2 788	2 834
100 - 199	1 202	1 258	1 306	1 319	1 332
200 - 499	821	830	849	847	857
500 -	772	796	805	800	818
Summa					
(Total)	553 290	562 765	585 571	791 385	810 337

Anm: Ökningen mellan 1996 och 1997 beror till stor del på en ändrad definition.

Källa: SCB:s företagsregister.

Den svenska företagsstrukturen avviker från det internationella mönstret så till vida att andelen medelstora företag är mindre i Sverige. Istället finns en, relativt sett, ovanligt stor mängd mycket stora företag.

Sverige blir allt mer beroende av internationella företag för bland annat sysselsättning och forskning och utveckling. Inom industrin svarar sju procent av de internationella företagen för 70 procent av sysselsättningen och merparten av export samt forskning och utveckling. Svenska småföretag svarar för drygt en tredjedel av sysselsättningen i hela näringslivet. Trots en kraftig ökning av det utländska ägandet i Sverige har svenska företag fortfarande mer än dubbelt så många anställda utomlands än vad utländska har i Sverige.¹

6.2.1 Olika företagsformer

Näringsverksamhet kan bedrivas av såväl fysiska som juridiska personer. Inkomst av näringsverksamhet har olika omfattning och beräknas på olika sätt beroende på om den skattskyldige är fysisk person, dödsbo eller juridisk person. All verksamhet som bedrivs av juridiska personer hänförs till inkomst av näringsverksamhet och den juridiska personen är skattesubjekt och beskattas själv för inkomsten. Beträffande handelsbolag, kommanditbolag och EEIG, som civilrättsligt är juridiska personer, är det dock delägarna i bolaget som beskattas för näringsverksamhetens resultat. Europeiska ekonomiska intressegrupperingar (EEIG) är en företagsform inom Europeiska unionen (EU). En EEIG kan närmast liknas vid ett handelsbolag över nationsgränserna. Näringsverksamhet bedriven av fysisk person, även kallad enskild näringsverksamhet eller enskild firma, innebär att verksamheten bedrivs av fysisk person i eget namn. Den fysiska personen är skattesubjekt för den enskilda näringsverksamheten och redovisar dess inkomster tillsammans med sina övriga inkomster.

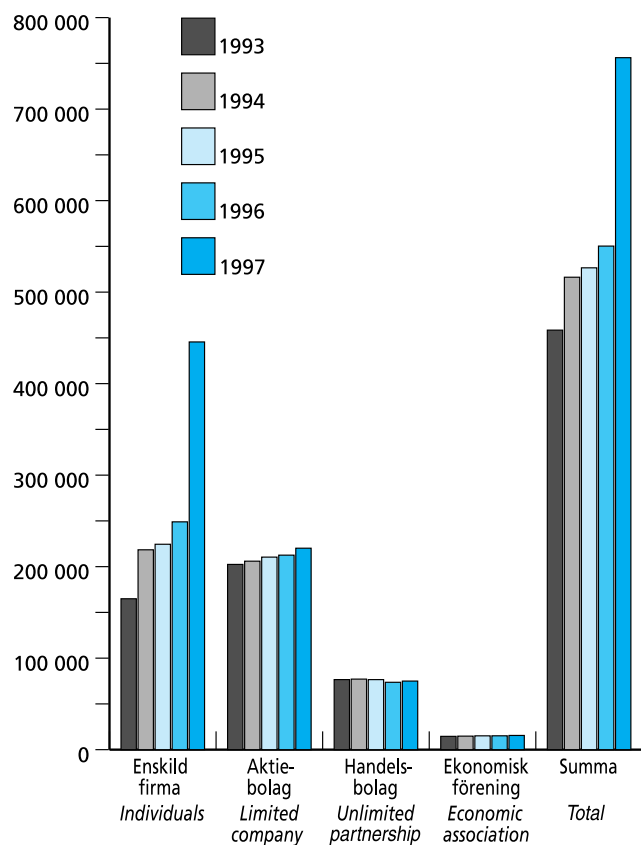
De vanligast förekommande företagsformerna i Sverige är enskild firma, aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening.

Sett till antalet företag är de enskilda firmorna och aktiebolagen de klart dominerande företagsformerna. Såsom framgår av 6.2 Diagram har antalet företag varit relativt konstant de senaste åren med undantag för enskild näringsverksamhet som har ökat med 170 procent sedan 1993. Den sistnämnda ökningen beror till övervägande del på nya regler för mervärdesskatten.

6.2 Diagram.

Antal aktiva företag för de vanligaste företagsformerna i Sverige, 1993-1997.

Number of active companies according to the most common legal forms in Sweden, 1993-1997.

Anm: Som aktivt företag räknas i detta sammanhang företag som är registrerat till mervärdesskatt och/eller som arbetsgivare. Företagsregistret har sedan föregående år utökats med ca 200 000 företag. Den stora ökningen är företag som bedrivits av fysisk person med 0 anställda inom jordbruk, jakt och skogsbruk och näringsgren okänd. Ökningen beror därför till stor del på regel- och registerförändringar.

Källa: SCB:s företagsregister.

Vad gäller ekonomisk aktivitet är aktiebolagen helt dominerande och svarar för cirka 90 procent av den totala omsättningen inom området näringsverksamheten. Enskild näringsverksamhet, handelsbolag och ekonomiska föreningar svarar för cirka tre procent vardera.

1) Närings- och teknikutvecklingsverkets (NUTEK) årsskrift om svenskt näringsliv, Svenskt näringsliv och näringspolitik, Info nr 047-1999.

6.3 Tabell.

Total omsättning per företagsform 1997, mdkr och procent.

Total turnover according to legal form of enterprise 1997, BSEK and per cent.

Företagsform Legal form	Omsättning Turnover	Andel Share
Enskild näringsverksamhet (<i>Individuals</i>)	85,9	2,18%
Aktiebolag (<i>Limited companies</i>)	3 441,80	87,51%
Handelsbolag (<i>Unlimited partnerships</i>)	106,3	2,70%
Ekonomiska föreningar (<i>Economic associations</i>)	99,6	2,53%
Övriga (<i>Other</i>)	199,7	5,08%
Summa (Total)	3 932,90	100%

Källa: SCB:s momsstatistik och företagsregister.

6.3 Juridiska personers skatt

I samband med skattereformen 1990-1991 förändrades bolagsbeskattningen en hel del – skattesatsen sänktes och reserveringsmöjligheterna ändrades. Svenska företag betalar i genomsnitt 14 procent av resultatet efter finansiella poster i skatt, d.v.s hälften av den nominella skattesatsen som är 28 procent. Vissa grupper av företag ligger långt under genomsnittet för vad hela näringslivet betalar i skatt. Svenska internationella småföretag betalar exempelvis 6 procent av vinsten i bolagsskatt. Utlandsägda företag i Sverige betalar betydligt mer i skatt, 16 procent. Tjänsteföretagen betalar genomgående högre skatt än industriföretagen, 17 jämfört med 13 procent.

6.3.1 Skatten för juridiska personer drygt 80 miljarder kr 1997

Den totala skatt som debiteras aktiebolag och andra juridiska personer i samband med inkomsttaxeringen ökade med 13,3 miljarder vid 1998 års taxering. Den statliga inkomstskatten svarade för 10,1 miljarder kronor av ökningen. Totalt debiterades 80,4 miljarder varav inkomstskatten svarade för nästan 60 procent eller 46,5 miljarder.

6.4 Tabell.

Översikt av skatteutfallet för juridiska personer 1994-1997, mdkr.

Overview of taxes for legal entities 1994-1997, BSEK.

	1994	1995	1996	1997	Förändring 96-97 (Change 96-97) mdkr (BSEK) %	
Statlig inkomstskatt (<i>Central government income tax</i>)	36,8	38,7	36,4	46,5	10,1	27,7%
Avkastningsskatt (<i>Yield tax</i>)	6,3	11,5	13,6	12,3	-1,3	-9,5%
Särskild löneskatt på pensionskostnader (<i>Special tax on pension costs</i>)	5,4	6,5	7,5	8,7	1,2	16,1%
Fastighetsskatt (<i>Property tax</i>)	4,2	4,4	9	12,2	3,3	36,4%
Moms, netto (<i>VAT, net</i>)	0,2	0,2	1,1	1,8	0,8	71,9%
ROT-avdrag (<i>Special tax reduction for stimulating repairs etc. of houses</i>)	-1,5	0	-0,7	-1,4	-0,7	103,7%
Övrigt (<i>Other</i>)	0,1	0,1	0,1	0,1	0	9,5%
Summa (Total)	51,5	61,4	66,9	80,3	13,3	19,9%

Källa: RSV:s debiteringsstatistik.

Av den totala skatten svarar aktiebolagen för den övergripande delen, 89 procent. Den särskilda löneskatten betalas till relativt stor del, 23 procent, av de ideella föreningarna. Av fastighetsskatten står aktiebolagen för 70 procent, ekonomiska föreningar för 18 procent och ideella föreningar för 12 procent.

6.5 Tabell.

Juridiska personers skatt fördelad efter juridisk form i procent, 1997.

Legal entities' tax after legal form in percent 1997.

	Aktiebolag m.m. Limited companies etc.	Ekonomiska föreningar Economic associations	Ideella föreningar Non-profit associations
Statlig inkomstskatt (<i>Central government income tax</i>)	95,20%	1,10%	3,60%
Avkastningsskatt (<i>Yield tax</i>)	92,20%	0,30%	7,60%
Särskild löneskatt på pensionskostnader (<i>Special tax</i>)	75,70%	1,10%	23,20%
Fastighetsskatt (<i>Property tax</i>)	69,60%	18,40%	12,00%
Moms, netto (<i>VAT, net</i>)	94,40%	3,40%	2,20%
ROT-avdrag (<i>Special tax reduction for stimulating repairs etc. of houses</i>)	66,30%	27,80%	5,90%
Övrigt (<i>Other</i>)	–	0,20%	99,80%
Summa (Total)	89,10%	3,20%	7,70%

Anm: I gruppen Aktiebolag ingår även sparbanker, aktiefonder och försäkringsanstalter. I gruppen Ekonomiska föreningar ingår hypoteksföreningar och samfälligheter. I gruppen Ideella föreningar ingår övriga juridiska personer.

Källa: RSV:s debiteringsstatistik.

Vid 1998 års taxering uppgick den totala taxerade inkomsten för aktiebolag (inkl. sparbanker och utländska juridiska personer) till 161,6 miljarder kronor och skatten till 44,3 miljarder kronor.

Av samtliga aktiebolag redovisar cirka 2/3 överskott vid taxeringen och resterande tredjedel redovisar ett sammanlagt underskott på 233 miljarder.

En stor andel av den redovisade beskattningsbara inkomsten är hänförlig till en mindre mängd mycket stora företag. Hälften av den totala taxerade inkomsten svarar 230 bolag med de högsta taxerade inkomsterna för. Så stor andel av bolagen som 93 procent svarar för endast 15 procent av den totala taxerade inkomsten.

6.6 Tabell.

Redovisade över-och underskott i olika intervall, antal bolag, belopp och andelar, 1997.

Assessed surpluses and deficits for limited companies in different intervals, number of companies, amounts and shares, 1997.

	Antal bolag	Summa taxerad inkomst, mdkr	Andel av total,	
			bolag	taxerad inkomst
	Number of companies	Assessed income, BSEK	share of total companies	assessed income
Taxerat överskott, mkr				
Assessed surplus, MSEK				
0 - 0,1	98 694	3,1	60,3%	2,4%
0,1 - 1	53 159	16,8	32,5%	12,2%
1 - 5	9 250	19,5	5,6%	14,2%
5 - 10	1 318	9,1	0,8%	6,6%
10 - 50	1 025	20,9	0,6%	15,2%
50 - 100	103	7,3	0,1%	5,3%
100 -	129	60,5	0,1%	44,1%
Totalt	163 678	137,2	100%	100%
Taxerat underskott, mkr				
Assessed deficit, MSEK				
0 - 0,1	51 045	1,5	57,3%	0,6%
0,1 - 1	29 294	9,4	32,9%	4,1%
1 - 5	5 999	13,1	6,7%	5,6%
5 - 10	1 159	8,1	1,3%	3,5%
10 - 50	1 191	25,5	1,3%	11,0%
50 - 100	212	14,9	0,2%	6,4%
100 -	268	160,1	0,2%	68,8%
Totalt	89 168	232,6	100%	100%

Källa: Finansdepartementet, databasen Frida.

6.3.2 Reserveringsmöjligheter

Efter skattereformen 1990/91 finns egentligen bara två reserveringsmöjligheter av betydelse kvar, periodiseringsfonder och överavskrivningar.

Avsättning till periodiseringsfonder kan göras med upp till 20 procent av bolagets vinst, reserveringen kan sparas i upp till fem år innan den behöver återföras. Beträffande avskrivningar medges skattemässigt en snabbare avskrivningstakt än vad som är företagsekonomiskt motiverat varigenom en reservering uppkommer.

Koncernbidrag utgör ytterligare en möjlighet för företag ingående i koncerner att påverka sitt resultat, koncernbidrag är dock inte en reservering. Koncernen utgör inte skattesubjekt i Sverige utan varje enskilt bolag utgör ett självständigt skattesubjekt. För att valet av organisationsform – ett företag eller flera företag i en koncern – inte skall styras av skattereglerna finns särskilda regler som medger att inkomster förs över från ett företag till ett annat genom koncernbidrag. Syftet med reglerna om koncernbidrag är att skattebelastningen för en koncern varken bör vara större eller mindre än om verksamheten hade bedrivits i ett enda bolag.

Den uppgift som vanligtvis representerar ”bolagsvinsten” är rörelseresultatet efter finansnetto. Från denna post sker, huvudsakligen skattemässigt betingade, justeringar för att räkna fram den taxerade inkomsten. Sett till totalbelopp aktiebolag var resultatet efter finansnetto 335 miljarder kronor, efter justeringar redovisade 164 000 bolag en taxerad inkomst på 137 miljarder och 89 000 bolag ett totalt underskott på 233 miljarder².

6.7 Tabell.

De största justeringsposterna mellan rörelseresultat efter finansnetto och taxerad inkomst vid 1998 års taxering, miljoner kronor.

Major adjustment items at assesment 1998, MSEK.

Resultatminskning	
Profit reduction/loss increase	
Överavskrivningar	27 586
Periodiseringsfond	31 970
Lämnade koncernbidrag	132 047
Ej skattepliktiga intäkter, aktieägartillskott	50 308
Ej skattepliktiga intäkter, övrigt	185 745
Underskottsavdrag från tidigare år	217 180
Resultatökning	
Profit increase/loss reduction	
Mottagna koncernbidrag	133 564
Ej avdragsgilla kostnader	124 804

Källa: Finansdepartementet, databasen Frida.

De totala obeskattade reserverna enligt balansräkningen uppgick i 1997 års bokslut till 402 miljarder kronor varav 263 miljarder utgjorde överavskrivningar och 104 miljarder ackumulerade avsättningar till periodiseringsfond.

6.3.3 Förslag till utvidgade reserveringsmöjligheter i budgetpropositionen för 2000

Regeringen har i budgetpropositionen för 2000 (prop. 1999/2000:1) föreslagit att möjligheterna att sätta av till periodiseringsfond förstärks fr.o.m. 2002 års taxering (inkomståret 2001). För aktiebolag och andra juridiska personer föreslås att avdragstaket höjs från 20 till 25 procent av inkomsten. För enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag höjs avdragstaket från 25 till 30 procent. Tiden inom vilken återföring av periodiseringsfond ska föreslås bli förlängd från fem till sex år för alla företagsformer fr.o.m. 2000 års taxering. Förslaget innebär att någon tvingande återföring normalt inte är aktuell vid 2000 års taxering.

6.3.4 Dubbelbeskattning

Med ekonomisk dubbelbeskattning menar man att ett bolag (eller en ekonomisk föreningen) först skall betala skatt för sin vinst. Därefter skall aktie- eller andelsägarna betala skatt på den vinstutdelning som företaget lämnar. Eftersom företag i princip inte får göra avdrag

2) Anm: Beloppen utgör omräknade totalbelopp baserade på ett urval av bolagens redovisning. I urvalet ingår endast aktiebolag.

för vinstutdelningen uppkommer dubbelbeskattning. Vid 1995 års taxering var dubbelbeskattningen av svenska aktiebolag och ekonomiska föreningar i princip avskaffad. Dubbelbeskattningen infördes åter fr.o.m. den 1 januari 1995. Olika invändningar har under årens lopp riktats mot systemet med dubbelbeskattning, och i vissa delar har dessa lett till att regler införts för att lindra effekten av dubbelbeskattningen. Till följd härav medgavs aktiebolag fram t.o.m. utgången av år 1993 avdrag för utdelad vinst genom s.k. Annellavdrag vid utdelning på nyemitterade aktier eller på aktiekapital som tillskjutits vid bolagets bildande. Praktiskt sett innebär dubbelbeskattningen att en bolagsvinst beskattas med 50 procent skatt. Först beskattas hela vinsten med 28 procent bolagsskatt hos bolaget, resterande 72 procent kan delas ut och beskattas då med 30 procent kapitalskatt hos mottagaren (om denne är en fysisk person). Den totala skatten på t.ex. 100 kr blir därmed 49,60 kr ($28 + 0,3 \cdot 72$).

6.4 Fysiska personer som näringsidkare

Fysiska personer kan bedriva näringsverksamhet direkt, som enskild näringsverksamhet, eller indirekt via handelsbolag. Antalet fysiska personer som bedriver näringsverksamhet kan beräknas på olika sätt. I 6.3 Tabell har endast medräknats enskilda näringsidkare som är ekonomiskt aktiva i viss utsträckning, antalet har därvid beräknats till knappt 450 000. Beaktar man istället hur många fysiska personer som redovisat någon typ av enskild näringsverksamhet, oavsett omfattning blir antalet drygt 750 000. Vidare så finns det knappt 120 000 fysiska personer som redovisar inkomst

6.8 Tabell. Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag (fysiska personer) indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat, antal och andel, 1997.

Individuals with business activity according to type of business activity and income (surplus and deficit), total number and per cent, 1997.

	Enskilda näringsidkare Individuals		Delägare i handelsbolag Partner in unlimited partnerships	
	Antal Number	Andel Share	Antal Number	Andel Share
Överskott (<i>Surplus</i>)	321 350	58%	74 581	63%
varav aktiv (<i>active</i>)	227 796	41%	62 006	52%
varav passiv (<i>passive</i>)	93 554	17%	12 575	11%
Underskott (<i>Deficit</i>)	235 394	42%	44 738	37%
varav aktiv (<i>active</i>)	103 294	19%	27 029	23%
varav passiv (<i>passive</i>)	132 100	24%	17 709	15%
Summa (Total)	556 744	100%	119 319	100%

Källa: Riksskatteverket, Vstat; Taxeringsrapport.

av näringsverksamhet i sin egenskap av delägare i handelsbolag, vissa av dessa ingår även i gruppen som redovisar inkomst av enskild näringsverksamhet.

6.4.1 Redovisat resultat

Inkomst av näringsverksamhet delas för fysiska personer in i aktiv respektive passiv verksamhet. Till aktiv näringsverksamhet hänförs inkomst där den fysiska personen själv är verksam i viss omfattning. På inkomst av aktiv näringsverksamhet betalas egenavgifter med 31,25 procent (1997) och på inkomst av passiv näringsverksamhet betalas särskild löneskatt med 22,42 procent (1997). Näringsidkare som fyllt 65 år betalar särskild löneskatt istället för egenavgifter oavsett typ av verksamhet.

Som framgår av 6.8 Tabell redovisar 42 procent av de enskilda näringsidkarna underskott av sin verksamhet, en minskning med en procent eller ca 5 500 näringsidkare jämfört med 1996. Beträffande fysiska personer som är delägare i handelsbolag så är bilden ungefär densamma, 37 procent redovisar underskott. Även här har det skett en minskning med en procent jämfört med föregående år. Om man ser till de totala taxerade beloppen (6.10 Tabell) så är fördelningen mellan överskott och underskott de samma som fördelningen av antalet näringsidkare med över- respektive underskott. En större andel av beloppen är däremot redovisade som aktiv näringsverksamhet.

6.9 Tabell. Totalsummor redovisade belopp för enskild näringsidkare och delägare i handelsbolag indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat, 1997, mkr.

Total assessed income for individuals with business activity according to type of business activity and income (surplus and deficit), 1997, MSEK.

	Enskilda näringsidkare Individuals		Delägare i handelsbolag Partner in unlimited partnership	
	Antal Number	Andel Share	Antal Number	Andel Share
Överskott (<i>Surplus</i>)	19 452	58%	4978	65%
varav aktiv (<i>active</i>)	17245	52%	4673	61%
varav passiv (<i>passive</i>)	2207	7%	305	4%
Underskott (<i>Deficit</i>)	13909	42%	2669	35%
varav aktiv (<i>active</i>)	7802	23%	1582	21%
varav passiv (<i>passive</i>)	6107	18%	1087	14%
Summa (Total)	33361	100%	7647	100%

Källa: Riksskatteverket, Vstat; Taxeringsrapport.

De redovisade resultaten är oftast ganska blygsamma. Av 6.10 Tabell framgår bland annat att 77 procent av de enskilda näringsidkarna som redovisar överskott redovisar ett resultat på mindre än 100 000 kronor. Motsvarande siffra för redovisade underskott under 100 000 kronor är 87 procent.

6.10 Tabell.

Redovisad inkomst av näringsverksamhet för fysiska personer 1997. Antal personer i intervallet samt totalsumma i mkr.

Assessed income for individuals with business activity 1997. Number of individuals in intervals of income and total income for the interval, MSEK.

Intervall, inkomst av näringsverksamhet, tkr Intervals, income from business activity, KSEK	Aktiv näringsverksamhet Active business activity		Passiv näringsverksamhet Passive business activity		Summa aktiv+passiv Sum active + passive		% av överskott % of surplus	
	Antal Number	Inkomst, mkr Income, MSEK	Antal Number	Inkomst, mkr Income, MSEK	Antal Number	Inkomst, mkr Income, MSEK	Antal Number	Inkomst Income
Överskott (Surplus)								
0 - 100	200 781	6 899	97 383	1 312	298 164	8 211	76,9	33,9
100 - 200	63 201	8 898	2 902	397	66 103	9 295	17,1	38,4
200 - 500	21 076	5 490	1 088	317	22 164	5 807	5,7	24,0
500 -	791	592	308	319	1 099	911	0,3	3,8
Summa	285 849	21 880	101 681	2 345	387 530	24 225	100,0	100,0
							% av underskott % of deficit	
Underskott (Deficit)							Antal Number	Inkomst Income
0 - 100	104 679	2 739	132 401	2 588	237 080	5 327	86,6	32,7
100 - 200	13 765	1 926	8 316	1 149	22 081	3 075	8,1	18,9
200 - 500	7 686	2 269	3 744	1 099	11 430	3 368	4,2	20,7
500 -	1 938	2 368	1 347	2 169	3 285	4 537	1,2	27,8
Summa	128 068	9 302	145 808	7 005	273 876	16 307	100,0	100,0

Källa: SCB, Inkomstfördelningsstatistik.

6.4.2 Expansion med lågbeskattade medel

Enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag har fr.o.m. inkomståret 1994 samma möjligheter till expansion med lågbeskattade medel som aktiebolag.

Principen är att man i enskild näringsverksamhet eller som delägare i handelsbolag kan göra en avsättning till expensionsmedel som är avdragsgill från inkomsten av näringsverksamhet. I stället betalar man en skatt, expensionsmedelsskatt, motsvarande bolagsskatten på 28 procent på beloppet. När avsättningen sedan återförs till beskattning återfår man expensionsmedelsskatten men måste i gengäld betala vanlig inkomstskatt på beloppet. Expansionsmedel kan också användas till förlustutjämning bakåt genom att man ett förlustår återför tidigare avsatta expensionsmedel till beskattning. På så sätt kan ett 0-resultat uppnås. Dessutom får man en likviditetsförstärkning genom att expensionsmedelsskatten på det återförda beloppet återfås. Under de fyra år som möjligheterna till avsättning till expensionsmedel har funnits har 11,3 miljarder satts av till expensionsmedel, av dessa har 2,6 miljarder återförts så den ackumulerade nettoavsättningen uppgår till 8,7 miljarder kronor (6.11 Tabell).

6.11 Tabell.

Expansionsmedel, antal näringsidkare samt totala belopp i mkr, 1994-1997.

Means allocated for expansion, number of individuals and total amount MSEK, 1994-1997.

	1994	1995	1996	1997
Avsättning Appropriation				
Antal (Number)	52 930	46 311	40 648	43 526
Belopp (Amounts)	3 507	2 660	2 359	2 742
Återföring Back bringing				
Antal (Number)	0	16 319	22 339	23 681
Belopp (Amounts)	0	634	914	1 047
Årsnetto (Year net)	3 507	2 027	1 444	1 695
Akkumulerat (Accumulated)	3 507	5 534	6 978	8 673

Källa: Riksskatteverket, debiteringsstatistik.

6.4.3 Räntefördelning – positiv eller negativ

Genom 1990/91 års skattereform uppkom en skillnad i skattebelastningen mellan inkomst av kapital, där skattesatsen är 30 procent, och inkomst av näringsverksamhet där skatten är progressiv och kan vara väsentligt högre. Dessutom utgår egenavgifter eller särskild löneskatt på näringsinkomster. För enskilda näringsidkare beskattas avkastningen på i näringsverksamheten satsat kapital som arbetsinkomst.

För att i någon mån jämställa enskilda näringsidkare med ägare till enmansaktiebolag infördes, i sin nuvarande form, från och med 1995 års taxering regler om positiv respektive negativ räntefördelning. Positiv räntefördelning ger näringsidkaren en möjlighet att få en del av inkomsten av näringsverksamhet motsvarande avkastning på i näringsverksamheten satsat kapital beskattad i inkomstslaget kapital. Positiv räntefördelning är frivillig.

Negativ räntefördelning är avsedd att förhindra att näringsidkaren drar av sina privata utgiftsräntor i näringsverksamheten och på så sätt får en större skatteeffekt av dem.

Negativ räntefördelning är obligatorisk. Utvecklingen av räntefördelningen sedan den infördes framgår av 6.12 Tabell.

6.12 Tabell. Räntefördelning, antal näringsidkare samt totala belopp i mkr, 1994-1997.

Adjustment for interest distribution between capital income and business income, number of individuals and total amount MSEK, 1994-1997.

	1994	1995	1996	1997
Positiv räntefördelning				
Positive interest distribution				
Antal näringsidkare (number of individuals)	104 006	134 197	144 327	140 830
Belopp i mkr, (Amounts in MSEK)	2 241	4 122	4 407	4 503
Negativ räntefördelning				
Negative interest distribution				
Antal näringsidkare (number of individuals)	7 665	24 174	35 028	36 961
Belopp i mkr, (Amounts in MSEK)	127	465	549	532

Källa: Riksskatteverkets debiteringsstatistik.

6.5 Nyföretagandet i Sverige under 1997 och 1998.

Antalet genuint nya företag, d.v.s. verksamhet som är helt nystartad eller verksamhet som återupptagits efter att ha varit vilande i minst två år har minskat under 1998 jämfört med 1997³. Under 1998 startades 33 860 nya företag i Sverige, vilket är en minskning med drygt 3000 eller nio procent jämfört med 1997.

Minskningen i nyföretagandet verkar fortsätta även under 1999. Nyföretagarbarometern från Jobs and Society mäter det aktuella läget för nyföretagandet med utgångspunkt från antalet nyregistreringar hos Patent och Registreringsverket. I denna mätning av nyföretagandet ingår inte bara genuint nystartade företag utan samtliga nyregistreringar, d.v.s. även ägarbyten, ändring av juridisk form eller andra ombildningar. Under perioden jan- april 1999 minskade antalet nyregistrerade företag med 8,4 procent jämfört med motsvarande period 1998.

6.13 Tabell. Antalet nyregistrerade företag januari-april 1997-99.

The number of newly-registered enterprises January-April 1997-99.

	1997	1998	1999
Ekonomiska föreningar, handelsbolag, kommanditbolag (Economic associations, partnerships, lim. partnerships)	17 469	14 346	13 163
Aktiebolag (Limited companies)	5 095	5 647	5 149
Summa (Total)	22 564	19 993	18 312

Källa: Nyföretagarbarometern/ Jobs and Society.

6.5.1 Nyföretagande främst inom tjänstesektorn

Det är främst inom tjänstesektorn som det finns nyföretagande. De nystartade tjänsteföretagens andel av samtliga nystartade företag uppgår till 84 procent. De nystartade företagen sysselsatte 55 200 personer varav 26 500 personer på heltid.

Det preliminära resultatet för 1998 visar att nystartade företag har en ganska blygsam omsättning. Mer än hälften av dem har en omsättning under 300 000 kr året efter startåret. Endast var tionde företag har mer än en miljon i omsättning. Var tredje nyföretagare har anställning vid sidan av verksamheten och av dessa avser hela 86 procent att göra så även fortsättningsvis.

Fördelningen på olika företagsformer är i stort sett oförändrad jämfört med 1997. I genomsnitt startades 18 procent av företagen som aktiebolag, 13 procent som handels- eller kommanditbolag och 69 procent som enskild näringsidkare.

Nedgången i nyföretagandet har inte påverkat andelen kvinnliga nyföretagare. Ungefär var tredje nystartat företag under 1998 drivs av en kvinna, vilket är ungefär samma andel som under 1997.

Vart femte nytt företag startades av personer med invandrarbakgrund. Män startade 62 procent av företagen och kvinnor 33 procent. Andelen företag som drivs gemensamt av båda könen uppgick till fem procent.

Var tredje ”nyföretagare” har fått starta eget-bidrag från arbetsförmedlingen. Andelen kvinnor som fick detta bidrag, 42 procent, var betydligt större än andelen män, 26 procent.

3) SCB, Statistiska Meddelanden, Nyföretagandet i Sverige 1997 och 1998, Serie Nv – Näringsverksamhet SM 9901.

”*Rika ungarlar borde beskattas hårt.
Det är inte rättvist att en del män ska vara
lyckligare än andra.*

OSCAR WILDE

7 Skatt och inkomstfördelning

7.1 Inledning

Detta kapitel fokuseras dels på inkomster som ett mått på den ekonomiska standarden och fördelningen av inkomster mellan olika grupper av individer och hushåll, dels på den s.k. direkta beskattningen av individer samt hur direkta skatter och bidrag omfördelar den ekonomiska standarden mellan olika grupper i samhället. Nedan följer i punktform några av de viktigaste resultaten:

- I. År 1997 betalade en inkomsttagare i genomsnitt 34,7 procent av sin totala skattepliktiga inkomst i s.k. direkta skatter. Motsvarande andel 1991 var 29 procent.
- II. Av en inkomstökning på 1 000 kronor får man under 1999 i genomsnitt behålla 566 kronor då hänsyn tagits till exempelvis ökade barnomsorgs- och hemtjänstutgifter, minskat bostadsstöd och socialbidrag.
- III. I genomsnitt betalade hushållen 95 100 kronor i skatt och fick tillbaka 57 800 kronor i form av bidrag och pensioner under 1997.
- IV. Mellan åren 1980 och 1990 ökade den disponibla inkomsten med ca 14 procent, medan den minskade med ca sex procent mellan åren 1990 och 1997. Totalt sett över hela perioden 1980-1997 har den ekonomiska standarden ökat.

7.1.1 Om inkomststatistik

För att mäta den ekonomiska standarden för diverse grupper av individer eller hushåll används oftast olika inkomstbegrepp. En god inkomst innebär att man har större möjligheter att påverka sin livssituation och då framförallt i materiellt hänseende men även i form av större möjligheter att betala för exempelvis resor, rekreation och kultur på sin fritid.

Det enklaste sättet att ta fram inkomststatistik är att utnyttja befintliga administrativa register som t.ex. taxeringsregistret och olika myndigheters register över bidrag och ersättningar. På SCB finns det flera statistikprodukter som belyser inkomstförhållanden för individer och hushåll. Den totalräknade inkomststatistiken (IoF) omfattar hela befolkningen och baseras uteslu-

tande på registeruppgifter. Inkomstfördelningsundersökningen (HINK) baseras på ett urval som under åren varierat mellan 10 000 och 19 000 hushåll. I HINK kompletteras registeruppgifterna med uppgifter som hämtas in via telefonintervjuer. Dessutom finns två registerbaserade databaser med longitudinell inriktning, LINDA (L^ongitudinell Ink^ost Databas) och LOUISE (L^ongitudinell databas för Ut^otbildning, Ink^ost och Sys^sElsättning). En longitudinell databas innebär att man kan följa samma individer över åren.

Allt syns inte i statistiken

Även om denna inkomststatistik är den bästa tillgängliga så ger den inte hela sanningen om den ekonomiska standarden för individer och hushåll. Personer kan t.ex. ha haft svarta inkomster eller på andra sätt undandragit inkomster från beskattning. Det är betydande inkomstsummor som inte kommer myndigheterna till känna. En annan faktor som inte syns i statistiken är att yngre "vuxna" personer ofta får ekonomiskt stöd av sina föräldrar, exempelvis pengar eller genom att få bo billigt hemma hos föräldrarna. Ungdomarnas ekonomiska standard underskattas därmed i inkomststatistiken medan standarden överskattas för föräldrarna. En förklaring till en låg redovisad inkomst kan också vara att personen tillfälligtvis arbetar och skattar utomlands men är folkbokförd i Sverige.

Den ekonomiska standarden påverkas också av hur stora utgifterna är. Boendekostnader i Stockholm är högre än i t.ex. glesbygdskommuner och kommuner med lägre kommunal skattesats har ofta högre kommunala avgifter vad gäller t.ex. barnomsorg.

Inkomster skiftar också kraftigt under en livscykel. Under perioder med studier och studielån är inkomsterna ofta låga. Ofta förvärvsarbetar båda föräldrarna i en familj. Det för med sig inkomstfluktuationer när föräldrarna tar hand om barnen och t.ex. arbetar deltid. En växande grupp, speciellt ungdomar, arbetar också med lösa anställningsförhållanden. Dessutom har livsstilen för vissa grupper förändrats. Karriärer avbryts för olika projekt, t.ex. långresor eller studier utomlands. Inkomster enligt den befintliga statistiken är alltså inte något perfekt mått men den ger ändå en ganska tydlig återspeglning av den ekonomiska standarden.

7.2 Den direkta beskattningen av individen

Den direkta beskattningen av individen är endast en del av det totala skattetrycket. Med direkt beskattning menas här inkomstskatt, allmänna egenavgifter, egenavgifter för näringsidkare, förmögenhetsskatt och fastighetsskatt. Även om andra skatter svarar för en större del av den konsoliderade offentliga sektorns skatteinkomster är det den direkta beskattningen av individen och utformningen av den beskattningen som har störst påverkan på individens beteende. Storleken och utformningen av den direkta beskattningen påverkar t.ex. fördelningen mellan personers konsumtion och sparande samt mellan den tid som läggs på arbete kontra fritid.

7.2.1 Direkta skatter 34,7 procent av inkomsten

7.1 Tabell visar storleken på olika skatter och avgifter i förhållande till den totala skattepliktiga inkomsten (summa förvärvs- och kapitalinkomst).

År 1997 betalade en inkomsttagare i genomsnitt 34,7 procent av sin totala skattepliktiga inkomst i s.k. direkta skatter. Detta var en ökning med 5,7 procentenheter jämfört med 1991 som var det första året efter skattereformen. Kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster uppgick 1997 till 27,5 procent, en liten ökning jämfört med 1991 då motsvarande siffra

var 27,1 procent. Inkomst av kapital har varierat mycket från år till år och därmed även skatten på kapitalinkomster. Skuldräntorna däremot har kontinuerligt minskat under 1990-talet och skattereduktionen för kapitalunderskott har minskat i betydelse. Förmögenhetsskatt och fastighetsskatt har ökat markant men står fortfarande för en ganska liten del av de totala direkta skatterna. Allmänna egenavgifter infördes 1993 och uppgick 1997 till 4,0 procent av inkomsten. En mycket stor del av den totala skatteökningen sammanhänger alltså med införandet av allmänna egenavgifter.

7.2 Tabell visar hur stor andel av den totala skattepliktiga inkomsten som individen i genomsnitt betalat som skatt åren 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 och 1997. Åren 1989 och 1991 har valts eftersom 1989 är sista året med det gamla skattesystemet och 1991 första året efter skattereformen.

Den direkta beskattningen av individen var som störst 1989, d.v.s. året före skattereformen. Då betalade en individ med genomsnittlig inkomst 35,9 procent av sina skattepliktiga inkomster i direkt skatt. Efter skattereformen 1991 minskade denna andel till 29,1 procent, men har sedan dess kontinuerligt ökat. År 1997 uppgick skattens andel av inkomsten till i genomsnitt 34,9 procent. I 7.2 Tabell har populationen begränsats till befolkningen 18 år och äldre och skattens totala andel skiljer sig därför något från 7.1 tabell.

7.1 Tabell.

Storlek på olika skatter och avdrag i förhållande till den totala skattepliktiga inkomsten åren 1991 och 1997, mkr.

Total direct taxes and deductions for individuals in relation to total assessed income in 1991 and 1997, MSEK.

Skatt/avdrag Tax/deduction	1991		1997	
	Mkr MSEK	% av inkomsten % of income	Mkr MSEK	% av inkomsten % of income
Kommunal inkomstskatt (<i>local income tax</i>)	239 284	25,0	292 666	25,0
Statlig inkomstskatt (<i>national income tax</i>)	19 864	2,1	29 345	2,5
Skatt på kapitalinkomster (<i>tax on capital income</i>)	20 732	2,2	26 185	2,2
Skattereduktion för kapitalunderskott (<i>tax reduction for property deficit</i>)	- 20 061	- 2,1	- 14 872	- 1,3
Förmögenhetsskatt (<i>wealth tax</i>)	2 447	0,3	5 329	0,5
Fastighetsskatt (<i>property tax</i>)	8 575	0,9	14 900	1,3
Allmänna egenavgifter (<i>general social security charges</i>)	*	*	46 436	4,0
Egenavgifter för näringsidkare (<i>social security charges for businessmen</i>)	7 321	0,8	6 715	0,6
Summa direkt skatt (<i>sum of direct taxes</i>)	278 162	29,0	406 704	34,7
Grundavdrag (<i>basic deduction</i>)	74 415	7,8	50 400	4,3
Särskilt grundavdrag för pensionärer (<i>certain basic deduction for pensioners</i>)	34 410	3,6	47 096	4,0
Allmänna avdrag för bl a pensionsförsäkring (<i>general deduction for pension insurance</i>)	9 290	1,0	10 908	0,9
Summa förvärvs- och kapitalinkomst (Sum of income from employment, business and capital)	957 614		1 171 093	

Källa: SCB, Taxeringsutfallet 1992 och 1998, totalräknade inkomststatistiken (summa förvärvs- och kapitalinkomst).

7.2 Tabell.**Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 och 1997. Inkomstklasserna i 1997 års prisnivå.**

Direct taxes as a percentage of total assessed income for different income groups in 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 and 1997. Income groups at the price level of 1997.

Total skattepliktig inkomst, tkr Total assessed income KSEK	Procent skatt Percent tax					
	1980	1985	1989	1991	1996	1997
1 - 50	9,1	13,8	13,6	18,4	23,5	23,2
50 - 100	18,8	23,0	22,1	20,2	22,4	22,8
100 - 150	28,6	30,9	32,6	26,7	30,4	31,0
150 - 200	32,4	33,0	34,2	27,4	32,3	33,2
200 - 250	36,4	35,4	35,9	29,2	33,4	34,3
250 - 300	40,0	38,2	38,8	32,0	36,2	37,0
300 - 400	43,6	42,3	44,5	34,6	39,7	40,2
400 - 500	47,3	47,6	47,6	37,0	42,7	42,9
500 -	54,3	53,2	58,1	39,1	44,7	43,8
Samtliga 18- år All 18- years	32,5	32,9	35,9	29,1	33,9	34,9
Samtliga 18-64 år All 18-64 years	33,8	33,9	36,7	29,7	35,1	36,2
Samtliga 65- år All 65- years	24,9	28,5	32,4	26,5	28,6	29,0

Källa: SCB, Databasen LINDA.

7.2.2 Beskattningen mindre progressiv

Höginkomsttagare med inkomst över 500 000 kronor (i 1997 års penningvärde) betalade under 1980-talet i genomsnitt över 50 procent av sina inkomster i skatt. Under slutet av 1980-talet var skattens andel av inkomsten hela 58,1 procent. Höginkomsttagare fick dock en markant skattesänkning genom skattereformen. År 1991 betalade dessa 39,1 procent av sina inkomster i direkt skatt. Skattereformen innebar dock att tidigare skattefria inkomster, t.ex. traktamenten och olika typer av förmåner, blev skattepliktiga samt att skattebasen breddades vad gäller kapitalinkomster. Framförallt höginkomsttagare fick därmed större skattepliktiga inkomster men samtidigt lägre skatt. Höginkomsttagare hade också större möjligheter att snabbt anpassa sig till det nya skattesystemets fördelar, t.ex. genom att öka sitt sparande och betala sina skulder.

Anmärkningsvärt är att personer med inkomster under 50 000 kronor (i 1997 års penningvärde) betalade avsevärt större andel av sin inkomst i skatt 1997 jämfört med 1980. Från att endast 9 procent av inkomsten gick till direkt skatt år 1980 var motsvarande siffra år 1997 drygt 23 procent. Inkomsttagare med en inkomst lägre än 200 000 kr betalade 1997 en större andel av sin inkomst i direkt skatt än vad fallet var 1980 medan motsatsen gällde för dem som hade en inkomst över 200 000 kr.

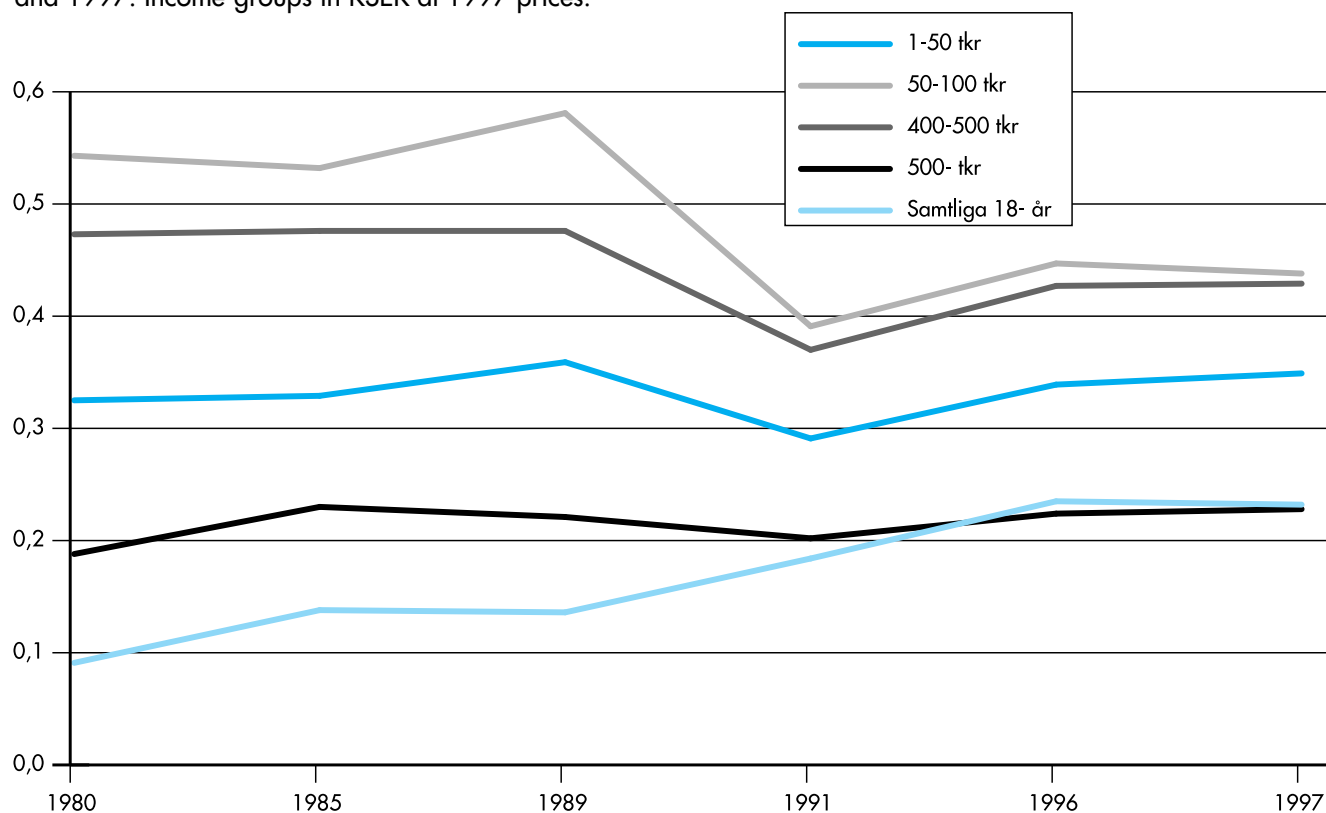
7.3 Diagram visar tydligt att beskattningen under perioden 1980-1997 blivit mindre progressiv, d.v.s. skillnaderna mellan skattesatserna i olika inkomstklasser har minskat. Mellan 1996 och 1997 ligger skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i stort sett konstant.

Egendomsbeskattningen, d.v.s. förmögenhets- och fastighetsskatten, har ökat i betydelse under den studerade perioden. För de flesta individer så finns det ett starkt samband mellan höga inkomster och egendomsbeskattning men det finns undantag. Också personer med ganska låga inkomster har förmögenhet eller fastigheter. Dessa personer betalar då en stor andel av sina inkomster i skatt och påverkar därför genomsnittet en del. Tabell 7.4 visar skattens andel av inkomsten då förmögenhets- och fastighetsskatten exkluderats. Som väntat är det bland höginkomsttagarna som skatteandelen minskar mest. Men också bland låginkomsttagarna sker en betydande minskning av skatteandelen. Faktum kvarstår dock att skattens andel av inkomsten ökat markant för låginkomsttagare mellan 1980 och 1997. Mellan 1996 och 1997 ökade skattens andel något för de flesta inkomstgrupper. Undantagna är de med en årsinkomst upp till 50 000 kr och de som tjänade över 500 000 kr.

7.3 Diagram.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i ett antal inkomstklasser åren 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 och 1997. Inkomstklasser i 1997 års prisnivå.

Direct taxes as a percentage of total assessed income for some income-groups in 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 and 1997. Income-groups in KSEK at 1997 prices.

Källa: SCB, Databasen LINDA.

7.4 Tabell.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 och 1997. Exklusive förmögenhets- och fastighetsskatt. Inkomstklasserna i 1997 års prisnivå.

Direct taxes as a percentage of total assessed income for different income groups in 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 and 1997. Wealth tax and real estate tax excluded. Income groups at the price level of 1997.

Total skattepliktig inkomst, tkr Total assessed income KSEK	Procent skatt exkl förmögenhets- och fastighetsskatt Percent tax excl wealth tax and real estate tax					
	1980	1985	1989	1991	1996	1997
1 - 50	9,0	13,2	12,6	16,4	21,0	20,7
50 - 100	18,7	22,7	21,5	19,3	20,8	21,2
100 - 150	28,5	30,6	32,0	25,8	29,0	29,6
150 - 200	32,3	32,7	33,7	26,6	31,0	31,9
200 - 250	36,2	34,9	35,3	28,2	31,9	32,9
250 - 300	39,8	37,4	37,9	30,9	34,5	35,4
300 - 400	43,3	41,2	43,4	33,3	37,7	38,4
400 - 500	46,8	46,0	46,3	35,6	40,5	40,9
500	52,7	49,3	54,5	36,3	41,2	41,0
Samtliga 18- år (All 18- years)	32,3	32,3	35,1	28,0	32,2	33,2
Samtliga 18-64 år (All 18-64 years)	33,6	33,4	36,0	28,6	33,6	34,7
Samtliga 65- år (All 65- years)	24,4	27,4	30,8	24,9	26,1	26,5

Källa: SCB, Databasen LINDA.

7.2.3 Den högsta marginalskatten har ökat under 1990-talet

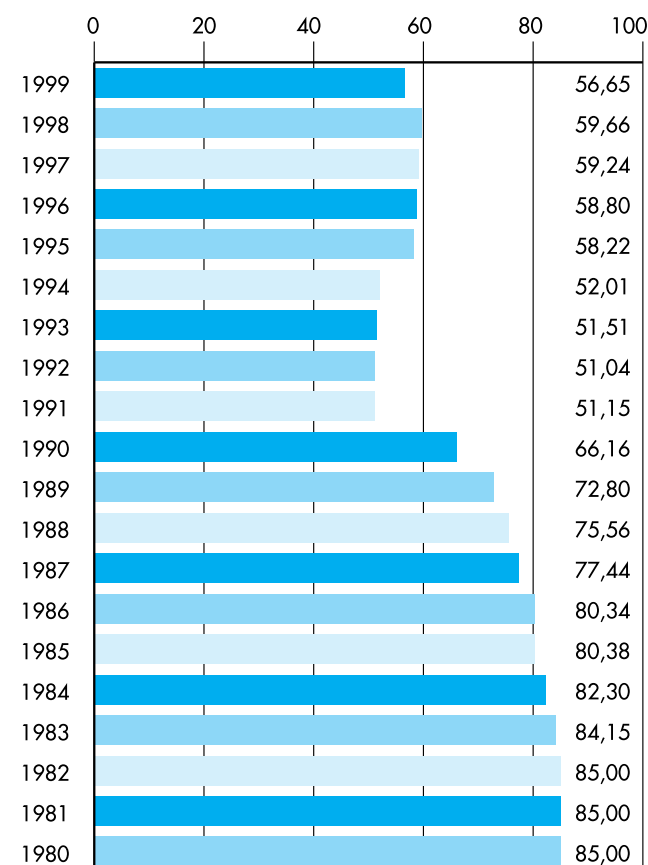
7.5 Diagram visar den högsta marginalskatten åren 1980-1999 beräknad på en genomsnittlig kommunal-skatt. Marginalskatten är den andel i skatt som en inkomsttagare betalar på toppskiktet av sin inkomst. En marginalskatt på 80 procent innebär alltså att inkomsttagaren betalar 80 kr i skatt på sina för året sist intjänade 100 kronor.

Den högsta möjliga marginalskatten var mycket hög i Sverige i början 1980-talet. En höginkomsttagare utan avdrag betalade hela 85 procent av sina toppinkomster i skatt mellan åren 1980 till 1982. Åren 1983-1985 genomfördes en större skatteomläggning som innebar något lägre högsta marginalskatter. Efter detta har den högsta marginalskatten kontinuerligt minskat fram till året efter skattereformen.

Som lägst var den högsta marginalskatten 51,04 procent. År 1993 infördes allmänna egenavgifter och 1995 kom den s.k. värnskatten. Dessa med flera andra skattehöjningar har inneburit att den högsta marginalskatten kontinuerligt ökat under åren 1993-1998. År 1999 är den högsta marginalskatten 56,65 procent. Denna siffra baseras på den genomsnittliga kommunal-skatten. Minskningen 1999 förklaras av att den så kallade värnskatten tagits bort. De som tidigare betalade både allmänna egenavgifter och statlig inkomstskatt om 25 procent har nu fått en skattelättnad.

7.5 Diagram. Högsta marginalskatten 1980-1999 i procent.

Highest marginal income tax rates 1980-1999 in percent.

Källa: Finansdepartementet.

7.2.4 Påverkan av inkomstökning på bidrag och avgifter

Förutom marginalskatt så talar man också om margineffekter. Med margineffekt menas här den effekt en inkomstökning har på skatten och olika inkomstberoende bidrag och avgifter. I 7.6 Tabell redovisas den genomsnittliga margineffekten i procent avseende bostadsstöd (bostadsbidrag och bostadstillägg för pensionärer), underhållsstöd, socialbidrag, barnomsorgsavgift, hemtjänstavgift, skatt samt disponibel inkomst. På raden för samtliga kan vi utläsa att av en inkomstökning på 1 000 kr går 43,4 procent, d.v.s 434 kronor, av den disponibla inkomsten till skatt och övriga utgifter samt minskade bidrag. Av inkomstökningen får man i genomsnitt behålla 566 kronor. De grupper som har den högsta sammantagna margineffekten är ensamstående med barn och de allra äldsta pensionärerna.

Det är också de grupperna som främst träffas av kombinationseffekter av skatter, bidrag och avgifter. Här återfinns vi exempelvis deltidsarbetande kvinnor med bostadsbidrag och utgifter för barnomsorg. En ensamstående med minst ett barn i åldern 0-12 år får i genomsnitt behålla endast 380 kronor av inkomstökningen på 1 000 kr. Man ska dock komma ihåg att margineffekten inom de redovisade grupperna kan variera mycket. För exempelvis en socialbidragstagare är margineffekten på socialbidraget i teorin 100 procent.

Förutom margineffekter på ovanstående bidrag och avgifter har en inkomstökning också effekt på det belopp den återbetalningsskyldige av studielån ska betala. Ca 1,2 miljoner individer var återbetalningsskyldiga under 1998. Den ackumulerade skulden var drygt 110 miljarder kr och beloppet som återbetalades under 1998 var ca 4,7 miljarder kr.

7.6 Tabell.

Margineffekter för vissa inkomstberoende system vid en inkomstökning på 1 000 kr 1999.

Marginal effects of some means tested systems from an income increase of 1 000 SEK 1999.

	Minskning av Bostadsstöd	Underhållsstöd	Ökning av avgifter Socialbidrag	Barnomsorg	Hemtjänst	Skatt	Margineffekt	Får behålla
	Reduction of Accomodation allowances	Alimony	Increase of fees Social assistance	Day care	Home help	Tax	Marginal effect	To keep
	%	%	%	%	%	%	kr, SEK	kr, SEK
20-64 år								
Ensamstående utan barn	2,4	0,5	3,4	-	-	35,2	41,5	415
<i>Persons not co-living, no children</i>								
därav 20-29 år	1,2	0,2	3,9	-	-	32,0	37,3	373
30-64 år	3,1	0,7	3,1	-	-	37,3	44,2	442
Ensamstående med barn	10,7	0,5	8,0	3,3	-	37,0	59,5	595
<i>Persons not co-living, children</i>								
därav med minst ett barn 0-12 år	11,0	0,4	9,1	4,9	-	36,6	62,0	620
<i>at least one child 0-12 years</i>								
övriga med barn	10,2	0,5	5,7	-	-	37,8	54,2	542
<i>other with children</i>								
Samtliga ensamstående	3,3	0,5	3,9	0,4	-	35,4	43,5	435
<i>All not co-living</i>								
Sammanboende utan barn	0,7	0,1	0,8	-	-	40,2	41,8	582
<i>Co-living, no children</i>								
därav 20-29 år	1,0	0,0	1,5	-	-	37,0	39,5	395
30-64 år	0,6	0,1	0,7	-	-	40,8	42,2	422
Sammanboende med 1 barn	0,7	0,2	2,2	0,7	-	40,4	44,2	558
<i>Co-living, 1 child</i>								
därav med barnet 0-12 år	0,7	0,3	3,2	1,2	-	39,7	45,1	451
<i>the child 0-12 years</i>								
övriga med 1 barn	0,7	0,0	0,9	-	-	41,5	43,1	431
<i>other with 1 child</i>								
Sammanboende med >1 barn	1,5	0,1	2,8	1,6	-	40,6	46,6	534
<i>Co-living, > 1 child</i>								
därav med minst ett barn 0-12 år	1,5	0,1	3,0	1,7	-	40,3	46,6	466
<i>at least 1 child 0-12 years</i>								
övriga med >1 barn	1,5	0,1	0,1	-	-	43,4	45,1	451
<i>other with >1 child</i>								
Samtliga sammanboende	1,0	0,1	1,7	0,6	-	40,4	43,8	562
<i>All co-living</i>								
65- år	8,2	-	0,4	-	0,6	33,7	42,9	429
därav ensamstående, not co-living	13,7	-	0,7	-	1,0	32,8	48,2	482
sammanboende, co-living	2,5	-	0,1	-	0,2	34,7	37,5	375
65-74 år	4,9	-	0,5	-	0,2	34,6	40,2	402
75-84 år	9,4	-	0,4	-	0,5	33,2	43,5	435
85- år	15,4	-	0,2	-	2,3	32,2	50,1	499
Samtliga, all	3,3	0,2	2,0	0,4	0,1	37,4	43,4	434

Källa: SCB, mikrosimuleringsmodellen FASIT.

7.3 Omfördelning genom skatter och bidrag

Skatter och andra transfereringar har som syfte att fördela om inkomster mellan befolkningsgrupper och mellan perioder av livet då försörjningsbördan och försörjningsmöjligheter varierar. För många grupper är bidrag och ersättningar den huvudsakliga försörjningskällan, t.ex. studerande, arbetslösa och pensionärer. För andra grupper ger bidrag och ersättningar ett tillskott under perioder då inkomsten från förvärvsarbete tillfälligtvis är låg, t.ex. vid sjukdom och barns födsel.

7.3.1 Också höginkomsttagaren är bidragstagare

7.7 Tabell visar inkomststrukturen för familjer 18-64 år uppdelat efter inkomstklasser (faktorinkomst) 1997. Faktorinkomst består av löneinkomst, inkomst av näringsverksamhet och inkomst av kapital (överskott), d.v.s. samtliga skattepliktiga inkomster utom de skattepliktiga transfereringarna (t.ex. sjukpenning, föräldrapenning och pensioner). I tabellen framgår hur stor den genomsnittliga omfördelningen är via bidrag och skatter för familjer i olika inkomstklasser. Omfördelningen beräknas som differensen mellan bidrag och skatt.

Som väntat är det familjer med höga inkomster som i genomsnitt betalar mest i skatt och låginkomsttagare som erhåller störst bidrag. Det är dock en ganska liten skillnad i bidragsbelopp mellan medelinkomsttagare och höginkomsttagare. Den generella välfärdspolitiken omfattar alla grupper och familjer med höga inkomster erhåller t.ex. barnbidrag, sjukpenning, föräldrapenning och studiebidrag på i stort sett lika villkor som familjer med lägre inkomster.

Den disponibla inkomsten uppgick i genomsnitt till 84 procent av faktorinkomsten. En genomsnittlig familj betalade därmed 37 300 kr mer i direkta skatter än vad som gavs tillbaka i form av bidrag och ersättningar. Familjer med inkomst lägre än 150 000 kronor erhöll mer bidrag och ersättningar än de betalade i direkt skatt. För övriga familjer gav omfördelningen mellan direkta skatter och bidrag ett negativt netto. Familjer med en faktorinkomst på 1-49 999 kr hade 1997 en disponibel inkomst som i genomsnitt var nästan fem gånger högre än faktorinkomsten. Familjer med en inkomst på 600 000 kr eller mer hade i genomsnitt en disponibel inkomst som motsvarade 63 procent av faktorinkomsten.

7.7 Tabell.

Inkomststruktur efter faktorinkomst 1997 för samtliga hushåll 18-64 år. Fördelning efter inkomstklasser.

Structure of income by income of earnings and capital 1997, all family units, 18-64 years. Breakdown by income groups.

Faktorinkomst Factor income	Medelbelopp, tkr Mean values, KSEK						Antal Number	
	+ Bidrag mm + allowances							
Inkomstklasser, tkr Income groups, KSEK	Faktorinkomst Factor income	Skattepliktiga Assessed	Skattefria Taxfree	- Skatt mm - Tax	Summa omfördelning Total redistribution	Disponibel inkomst Disposable income	Disp. ink./ faktorink., andel Disp.inc./ factor income fraction	
<=0	- 2,8	69,7	37,9	20,1	87,5	84,7	*	291 600
1 - 50	16,3	58,6	27,1	21,8	63,9	80,2	4,92	640 300
50 - 100	73,8	60,5	18,3	42,0	36,8	110,6	1,50	265 900
100 - 150	125,8	54,1	14,8	57,2	11,6	137,4	1,09	269 900
150 - 200	176,4	35,9	9,5	69,2	- 23,8	152,6	0,87	425 100
200 - 250	223,7	35,0	8,1	86,5	- 43,5	180,3	0,81	424 200
250 - 300	273,1	38,1	9,3	107,0	- 59,7	213,4	0,78	252 500
300 - 350	324,9	37,3	9,4	122,6	- 76,0	249,0	0,77	206 400
350 - 400	374,6	26,1	9,0	136,4	- 101,3	273,2	0,73	204 000
400 - 450	424,3	17,1	7,8	153,7	- 128,9	295,4	0,70	184 500
450 - 500	473,5	19,1	8,5	177,4	- 149,9	323,7	0,68	129 300
500 - 550	522,5	19,9	7,2	199,6	- 172,5	349,9	0,67	80 100
550 - 600	573,0	17,9	8,6	222,8	- 196,3	376,7	0,66	51 800
600 -	995,6	18,2	7,8	393,1	- 367,1	628,6	0,63	182 100
Samtliga	232,2	42,3	15,5	95,1	-37,3	194,9	0,84	3 607 700

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

7.3.2 Omfördelning mellan generationer

Tabell 7.8 visar inkomststrukturen och omfördelnings-effekten för olika familjetyper 1997. Skillnaderna i belopp som omfördelas är ganska stora beroende på familjetyper och ålder. Eftersom pensioner räknas som en skattepliktig transferering är omfördelningseffekten störst för ålderspensionärer. Övriga familjetyper som i genomsnitt får mer i bidrag än de betalar i direkt skatt är ensamstående med barn och i viss mån även yngre ensamstående (sk kvarboende 18-29 år) utan barn. Gruppen kvarboende består av ungdomar i åldersgruppen 18-29 år som uppgett att de bott hos sina föräldrar någon gång under året. Den ekonomiska standard för de kvarboende som statistiken visar är troligtvis underskattad. Att bo kvar hemma hos sina föräldrar innebär ofta ekonomiskt stöd i form av lägre kostnader för exempelvis livsmedel och bostad. På motsvarande vis är standarden för de kvarboendes föräldrar överskattad.

7.8 Tabell.

Inkomststruktur efter familjetyper och ålder 1997.

Structure of income by type of family and age 1997.

Familjetyper, ålder Type of family, age	Medelbelopp, tkr Mean values, KSEK							Antal Number
	Faktor- inkomst Factor income	+ Bidrag mm + allowances		- Skatt mm - Tax	Summa om- fördelning Total redistribution	Disponibel inkomst Disposable income	Disp. ink./ faktorink., andel Disp.inc./ factor income fraction	
		Skattepliktiga Assessed	Skattefria Tax free					
Kvarboende 18-29 år <i>Still living with parents, 18-29 years</i>	48,9	8,5	10,0	17,6	1,0	49,9	1,02	359,1
Ensamstående utan barn <i>Persons not co-living, no children</i>	100,3	58,1	10,2	50,4	17,9	118,3	1,18	2134,6
därav 18 - 29 år	101,7	15,8	19,4	38,7	- 3,5	98,2	0,97	473,9
30 - 64 år	157,8	41,4	6,1	67,8	- 20,3	137,6	0,87	959,2
65 - år	20,8	109,7	9,5	34,5	84,6	105,4	5,08	701,5
Ensamstående med barn <i>Persons not co-living, children</i>	116,7	39,0	57,2	50,7	45,5	162,2	1,39	231,4
därav med 1 barn	121,2	37,4	41,2	52,9	25,6	146,8	1,21	135,3
med >1 barn	110,5	41,2	79,8	47,7	73,4	183,9	1,66	96,1
Sammanboende utan barn <i>Co-living person, no children</i>	264,3	127,3	3,8	131,6	- 0,5	263,9	1,00	1160,4
därav 18 - 29 år	264,8	31,8	22,0	101,6	- 47,8	217,0	0,82	101,4
30 - 64 år	384,0	75,2	2,0	160,3	- 83,2	300,8	0,78	666,2
65 - år	61,3	240,4	2,1	90,5	152,0	213,3	3,48	392,8
Sammanboende med barn <i>Co-living person, children</i>	380,1	49,7	24,9	152,4	- 77,8	302,2	0,80	819,3
därav med 1 barn	380,6	49,4	14,2	153,8	- 90,3	290,4	0,76	292,4
med 2 barn	396,3	47,6	22,7	157,5	- 87,2	309,0	0,78	359,5
med >2 barn	344,3	54,8	48,2	139,0	- 35,9	308,4	0,90	167,4
Samtliga	186,4	69,0	13,5	85,7	- 3,2	183,2	0,98	4704,8

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

7.3.3 Hushållens disponibla inkomst drygt 860 miljarder 1997

I 7.9 Tabell visas de olika inkomstbegreppens delar i form av totalsummor för samtliga hushåll 1997. Hushållens egna inkomster, faktorinkomsten, uppgick till 876,9 miljarder kr under 1997. Löneinkomsten utgjorde 84,2 procent av faktorinkomsten och ca 13 procent utgjordes av kapitalinkomster. Därutöver erhöles hushållen skattepliktiga transfereringar till ett värde av 324,7 miljarder kr. En stor del, 235,6 miljarder, utgjordes av pension och livränta.

De skattefria transfereringarna uppgick till 63,3 miljarder kr.

Ifrån faktorinkomsten och transfereringarna avgår skatt och övriga negativa transfereringar (främst återbetalning av studielån). Hushållens disponibla inkomst under 1997 var 861,7 miljarder kronor.

7.9 Tabell.

Inkomststruktur för samtliga hushåll 18 år och äldre 1997.

Structure of income for all family units 18 years and older in 1997.

Inkomstslag Type of income	Inkomstsummor, mdkr Sums of income, BSEK
Löneinkomst (<i>wage income</i>)	738,7
Företagarinkomst (<i>entrepreneurial income</i>)	21,3
Ränta och utdelning (<i>interest and delivery</i>)	47,2
Realisationsvinst (<i>capital gain</i>)	66,8
Inkomst från fåmansföretag (<i>income from close company</i>)	2,9
Faktorinkomst (<i>factor income</i>)	876,9
Ersättning i samband med sjukdom (<i>sickness allowance</i>)	14,8
Pension och livränta (<i>pension and life-annuity</i>)	235,6
Familjestöd (<i>family allowances</i>)	58,4
därav: Föräldrapenning (<i>parent allowance</i>)	12,6
Bostadsbidrag (<i>accomodation allowance</i>)	14,3
Barnbidrag (<i>national child allowances</i>)	14,4
Socialbidrag (<i>social assistance</i>)	11,1
Studiestöd (<i>educational grants</i>)	20,2
därav: Studiemedlets lånedel (<i>the loan part</i>)	9,0
Arbetsmarknadsstöd (<i>labour market assistance</i>)	54,6
därav: Dagenpenning vid arbetslöshet (<i>daily allowances for unemployed</i>)	37,1
Ersättning i samband med värnplikt samt utbildning och tjänstgöring inom totalförsvaret (<i>compensation for compulsory military service etc.</i>)	0,5
Övriga positiva transfereringar (<i>other positive transfers</i>)	3,9
Summa skattepliktiga transfereringar (<i>total assessable transfers</i>)	324,7
Summa skattefria transfereringar (<i>total tax-free transfers</i>)	63,3
Skatt (<i>tax</i>)	396,5
Övriga negativa transfereringar (<i>other negative transfers</i>)	6,7
Samtliga negativa transfereringar (<i>total negative transfers</i>)	403,2
Disponibel inkomst (<i>disposable income</i>)	861,7

Källa: SCB.

7.4 Inkomstfördelningen för individer och hushåll

Ett av den svenska välfärdsmodellens kännetecken är statens ambition att minska sociala skillnader. Dels genom en utbyggd social service inom den offentliga sektorn och möjlighet för alla till en bra utbildning, dels genom direkta bidrag och ersättningar till individer och hushåll med särskilda behov samt en progressiv inkomstbeskattning.

7.4.1 Jämförelser av disponibel inkomst

För att kunna jämföra disponibel inkomst och ekonomisk köpkraft mellan olika typer av familjer och hushåll utnyttjar vi ett viktsystem som bygger på att konsumtionen är relaterad till familjens sammansättning när det gäller antal familjemedlemmar och deras ålder. Den disponibla inkomsten divideras med en särskild konsumtionsvikt (ett konsumtionsenhetstal) som gäller för olika familjemedlemmar:

	1980-1990	1991-1997
1 vuxen	1,15	1,16
2 vuxna	1,90	1,92
barn 0-3 år	0,55	0,56
barn 4-10 år	0,65	0,66
barn 11-17 år	0,75	0,76

Konsumtionsenhetstalen för alla familjemedlemmar summeras, och den totala disponibla inkomsten i familjen divideras med denna summa. Detta förfarande justerar för stordriftsfördelar i stora familjer och varierande behov hos olika medlemmar.

Resultaten i detta kapitel redovisas som inkomsten per konsumtionsenhet för varje individ. I en familj med tre barn räknas således varje individ (totalt fem personer) som ett undersökningsobjekt, och varje enskild individ i den familjen tilldelas den inkomst per konsumtionsenhet som familjen har. Detta tal representerar den ekonomiska standarden i respektive familj. Ett hushåll eller en familj(eenhet) består av ensamstående eller sammanboende med eller utan barn 0-17 år. Ungdomar som fyllt 18 år och som bor kvar hos föräldrarna räknas som en egen familjeenhet.

Statistiken är hämtad från SCB:s stickprovsbaserade inkomstfördelningsundersökning (HINK). Undersökningen genomförs årligen och baseras på ett urval som under åren varierat mellan ca 10 000 och 19 000 hushåll.

Den ekonomiska standarden har ökat

7.10 Tabell visar den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet för åren 1980-1997. I tabellen redovisas medelvärden, medianvärden och Gini-koefficienter. Gini-koefficienten är ett mått på inkomstspridningen. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ju högre värde på koefficienten desto större spridning.

Jämförelser över tiden försåras av att skattereformen 1990/91 ändrade förutsättningarna för datainsamlingen och mätningen av hushållens inkomster. Eftersom inkomststoppgifter hämtas från olika administrativa register och underlag till taxeringen så påverkas statistikens innehåll av de förändringar som genomfördes i samband med skattereformen. Inkomster som tidigare varit skattefria blev skattepliktiga och en del förmåner värderades högre. Dessa basbreddningar innebar att de mätbara inkomsterna höjdes. För åren 1989 och 1990 redovisas därför två beräkningar. Dels som inkomsterna har uppmätts och dels, i ett försök att göra åren 1989 och 1990 jämförbara med senare år, där inkomster har lagts till. Den senare varianten redovisas som 1989-rev 1990-rev.

Under lågkonjunkturen i inledningen av 1980-talet sjönk den ekonomiska standarden under ett antal år. Först 1983 återhämtade sig ekonomin och därefter följde en period av nio år med kontinuerligt ökande disponibla inkomster. Speciellt stark var inkomstökningen under perioden 1987-1989. Under 1990-talet har dock utvecklingen varit avsevärt sämre. Medianvärdet visar att den ekonomiska standarden minskade markant under åren 1993-1995. En liten återhämtning har dock skett under 1996 och 1997.

Riktningen på utvecklingen av median- respektive medelvärde för den disponibla inkomsten är inte samma under några av åren på 1990-talet. Denna skillnad beror på att medelvärdet är mer känsligt för extrema värden. För 1991 beror skillnaden troligtvis på engångseffekter i samband med genomförandet av skattereformen. De som kunde, varav många var höginkomsttagare, försökte i möjligaste mån hänföra inkomster intjänade 1990 till efterföljande år då marginalskatten var lägre. År 1994 var realisationsvinsterna väldigt höga. Denna typ av inkomster är vanligast bland höginkomsttagare. Medelvärdet påverkas därför mer av realisationsvinsterna än vad medianvärdet gör. Medianvärdet är därför oftast ett bättre mått på utvecklingen för "medelssvensson".

Mellan åren 1980 och 1990 ökade den ekonomiska standarden med ca 14 procent (medianvärdet), medan den minskade med ca 6 procent mellan åren 1990 och 1997. Totalt sett över hela perioden 1980-1997 har den ekonomiska standarden ökat.

7.10 Tabell. Disponibel inkomst per konsumtionsenhet samt Gini-koefficienten för samtliga individer 1980-1997. Belopp i 1997 års prisnivå.

Disposable income per weighted consuming unit and
Gini coefficient for all individuals in 1989-1997.
At the price level of 1997.

	Medelvärde tkr Mean value KSEK	Medianvärde tkr Median value KSEK	Gini-koefficient
1980	86,0	81,6	0,204
1981	84,3	80,0	0,201
1982	82,5	77,8	0,203
1983	82,7	77,9	0,202
1984	83,3	78,5	0,211
1985	86,4	80,7	0,210
1986	88,2	81,8	0,219
1987	90,3	84,7	0,209
1988	92,8	87,2	0,208
1989	97,0	91,2	0,212
1990	99,6	92,9	0,220
1989-rev	103,8	95,0	0,233
1990-rev	104,7	96,1	0,237
1991	105,6	94,9	0,249
1992	105,1	96,1	0,241
1993	100,4	91,5	0,244
1994	104,4	90,9	0,273
1995	96,8	88,0	0,246
1996	98,7	88,9	0,256
1997	103,9	90,6	0,280

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

7.4.2 Inkomstspridningen har ökat under 1990-talet

Inkomstspridningen, mätt med Gini-koefficienten, var ganska konstant under 1980-talet. Under 1990-talet har inkomstspridningen ökat de flesta åren, främst 1994 och 1997.

Sämre utveckling för de med lägst inkomster

Ett annat sätt att mäta spridningen i inkomstfördelningen är att dela in befolkningen i tio lika stora grupper baserade på hur stora inkomsterna är. De tio procent med de lägsta inkomsterna utgör decilgrupp 1, de tio procent med de näst lägsta inkomsterna decilgrupp 2 o.s.v. Varje decilgrupp omfattar ca 880 000 individer. 7.11 Tabell visar inkomsten för samtliga individer (decilgrupper) för ett antal år samt den procentuella förändringen över tiden. Utvecklingen över tidsperioden har varit relativt jämn med undantag för de tio procent som hade högst respektive lägst inkomster.

De tio procent som haft de lägsta inkomsterna under perioden hade en avsevärt sämre utveckling än de andra grupperna. En svag inkomstökning mellan 1980 och 1991 följdes av en markant minskning under 1990-talet. För gruppen med de högsta inkomsterna har utvecklingen varit avsevärt bättre. Efter att under 1970-talet haft en förhållandevis dålig inkomstutveckling hade de tio procenten med högst inkomster en klart bättre utveckling än genomsnittet under 1980-talet. Under första hälften av 1990-talet har höginkomsttagare liksom andra grupper i samhället fått en försämrad ekonomisk standard, men år 1996 fick denna grupp en kraftig ökning av inkomsterna som även har fortsatt under 1997. En ökad efterfrågan på kvalificerad arbetskraft och god avkastning på kapital är två orsaker till detta. Individerna i decilgrupp 1 utgör en ytterst heterogen grupp som bl.a. omfattar många hos föräldrar kvarboende ungdomar, egna företagare, värnpliktiga, studerande och invandrare som kommit till Sverige under 1990-talet. En del i denna grupp har låga inkomster utan att de med rimliga kriterier kan anses vara ekonomiskt utsatta (t.ex. ungdomar som har välbeställda föräldrar och en del egenföretagare) eller har tillfälligtvis låga inkomster (t.ex. värnpliktiga, studerande). Pensionärer med låg ATP och barnfamiljer med låga inkomster återfinns vanligtvis i decilerna 2-4. Observera dock att detta är tvärsnittsdata, d.v.s det är inte samma individer som följts över tiden. Många personer som under ett år hamnat i t.ex. decil 1 återfinns senare år i andra deciler.

7.11 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer. Medelvärden i resp.decil, tkr, 1997 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals. Meanvalues for respective decile, KSEK, pricelevel of 1997.

Decil Disp. ink. per k.e. Decile Disp. inc. per c.u.	Medelvärden, tkr/ke Mean values, KSEK/cu						Förändr 1991/80	Förändr 1997/91	Förändr 1997/96
	1980	1985	1991	1995	1996	1997	%	%	%
1	38,9	37,7	39,1	33,5	33,6	34,3	0,4	-12,2	2,0
2	56,2	57,2	65,0	59,9	59,1	60,0	15,6	-7,7	1,5
3	63,9	64,8	74,6	69,8	69,4	70,3	16,7	-5,8	1,3
4	70,4	71,1	82,3	77,1	77,1	78,3	16,9	-4,9	1,5
5	77,4	77,6	90,6	84,4	84,9	86,1	17,0	-4,9	1,5
6	85,8	84,3	99,5	92,6	93,5	95,3	16,0	-4,2	2,0
7	94,4	91,9	110,8	102,8	104,2	106,7	17,5	-3,7	2,4
8	104,4	102,0	125,8	115,7	117,9	121,5	20,5	-3,3	3,1
9	117,7	117,3	146,0	135,1	138,8	142,7	24,1	-2,2	2,8
10	150,9	160,1	222,1	197,1	208,6	243,8	47,2	9,8	16,9
Samtliga (total)	86,0	86,4	105,6	96,8	98,7	103,9	22,8	-1,6	5,3

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

7.4.3 Kapitalinkomsternas betydelse har ökat

Under 1990-talet har kapitalet som inkomstkälla, och då framförallt realisationsvinster, fått allt större betydelse för hushållen. Upp- och nedgångar på börsen samt förändringar i beskattningen av realisationsvinster har påverkat hushållens agerande. Under 1994 var realisationsvinster tillfälligtvis lägre beskattade och då passade också hushållen på att realisera sina tillgångar. Uppgången på börsen under 1996 och 1997 med aktiekurser som stigit kraftigt medförde att hushållen sålde sina tillgångar i främst aktier och aktiefonder under dessa år. I 7.12 Tabell redovisas de totala realisationsvinster 1991-1997. Redovisningen avser de realisationsvinster som ligger till grund för taxeringen. I tabellen kan vi se att andelen hushåll med realisationsvinster har ökat. 1991 var det 6,8 procent av individerna som redovisade realisationsvinster och 1997 24,2 procent. Summan av kvinnornas realisationsvinster är genomgående lägre än mäns.

De kraftiga uppgångarna på inkomstspridningen åren 1991, 1994, 1996 samt 1997 kan till största delen förklaras av hushållens ökade realisationsvinster dessa år.

7.12 Tabell.

Realisationsvinst och andel individer med realisationsvinster 1991-1997.

Total capital gain and share of family units with capital gain 1991-1997.

	Realisationsvinst, mdkr Capital gain, BSEK						
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Samtliga (all)	40,1	18,4	19,0	37,8	20,7	41,2	57,8
Kvinnor (woman)	14,9	6,6	6,5	12,6	7,1	13,7	-
Män (men)	25,2	11,8	12,5	25,2	13,6	27,5	-
Andel med realisationsvinst, % Fraction with capital gain, %	6,8	4,4	7,5	15,8	12,5	18,4	24,2

Källa: SCB, Totalräknad inkomststatistik loF samt Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

7.4.4 Inkomstutveckling för olika grupper

Yngre förlorare – äldre vinnare

Inkomstutvecklingen för de olika åldersgrupperna skiljer sig åt under den studerade perioden (tabell 7.13). Sämst utveckling har "vuxna ungdomar" haft och då speciellt i åldersgruppen 18-22 år. Denna grupp var ensam om att minska sin ekonomiska standard under 1980-talet och på 1990-talet har denna åldersgrupp tappat cirka en tredjedel av sina inkomster. Denna utveckling avspeglar framförallt att ungdomar dels går längre i skolan och dels har fått allt svårare att komma in på arbetsmarknaden. Vi har delat upp ungdomarna i två åldersgrupper; 18-22 år och 23-29 år. Detta för att särskilja kvarboende, värnpliktiga och studerande från de lite äldre ungdomarna som i större omfattning har trätt in i vuxenlivet och då börjat arbeta, fått inkomster och kanske bildat familj. Även åldersgruppen 23-29 år har dock haft en mycket dålig inkomstutveckling. Un-

der slutet av 1980-talet ökade inkomsterna något för denna grupp, men på 1990-talet har utvecklingen varit kraftigt negativ.

För dem som är yngre än 18 år och dem i åldern 30-49 år har utvecklingen varit relativt likartad. Detta är naturligt eftersom föräldrar med barn under 18 år ofta är i åldern 30-49 år och barnen delar den ekonomiska standarden med föräldrarna. På 1990-talet har inkomsterna för dessa grupper minskat. För de äldre medelålders har utvecklingen varit mycket positiv. Perioden 1980-1991 gav inkomstökningar på drygt 20 procent och minskningarna under 1990-talet har varit måttliga. Pensionärerna har haft en synnerligen bra inkomstutveckling med positiva siffror för både 1980- och 1990-talet. Observera dock att det är kollektivet pensionärer som fått det bättre. Många äldre pensionärer med enbart folkpension eller låg ATP har avlidit under undersökningsperioden, medan yngre pensionärer med hög ATP tillkommit.

7.13 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer fördelat på kön och ålder, medianen i tkr/ke, 1997 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals by gender and age, Median values i KSEK, price level of 1997.

Kön och ålder Gender and age	Median, tkr Median, KSEK						Förändr Change % 91/80	Förändr Change % 97/91	Förändr Change % 97/96
	1980	1985	1991	1995	1996	1997			
Kvinnor (Women)									
0 - 6	73,1	73,8	84,5	75,9	75,6	77,9	15,7	- 7,8	3,1
7 - 17	73,7	75,4	87,5	78,4	78,7	78,7	18,7	- 10,1	0,0
18 - 22	78,9	68,6	72,8	50,1	48,8	47,9	- 7,7	- 34,2	- 1,9
23 - 29	87,8	84,4	97,3	87,4	89,7	87,1	10,8	- 10,5	- 2,9
30 - 39	79,7	79,6	91,2	83,0	82,3	84,9	14,4	- 6,9	3,2
40 - 49	93,6	93,8	114,9	102,2	104,0	105,1	22,8	- 8,6	1,1
50 - 59	102,0	105,6	132,2	122,2	129,4	127,6	29,6	- 3,4	- 1,3
60 - 64	90,5	93,2	116,1	110,5	110,4	114,7	28,2	- 1,2	3,9
65 - 74	72,4	74,2	86,0	87,2	90,4	91,4	18,7	6,4	1,1
75 -	62,9	62,3	70,0	76,5	76,7	76,2	11,3	8,8	- 0,6
23 - 64	90,6	89,7	107,8	98,3	100,6	102,2	18,9	- 5,2	1,6
Samtliga kv (all women)	79,6	79,1	92,6	86,4	87,4	88,6	16,3	- 4,4	1,4
Män (Men)									
0 - 6	72,1	72,6	82,3	75,7	74,6	77,7	14,1	- 5,6	4,1
7 - 17	72,4	75,1	87,4	78,0	77,8	79,3	20,8	- 9,3	1,9
18 - 22	63,0	74,6	58,5	45,7	43,3	39,7	- 7,1	- 32,2	- 8,3
23 - 29	98,5	91,5	110,5	93,2	92,2	94,0	12,2	- 15,0	1,9
30 - 39	89,1	84,4	98,4	91,5	91,3	93,5	10,4	- 4,9	2,5
40 - 49	93,3	91,7	112,5	100,1	98,0	101,0	20,7	- 10,2	3,1
50 - 59	105,5	104,1	132,4	124,7	125,2	130,0	25,5	- 1,8	3,8
60 - 64	96,8	101,1	124,2	116,0	119,5	127,1	28,3	2,3	6,4
65 - 74	75,7	80,6	98,0	98,1	99,3	101,3	29,5	3,3	2,0
75 -	61,5	62,7	73,7	82,9	83,8	83,5	19,9	13,2	- 0,4
23 - 64	96,5	92,9	113,1	103,4	102,5	106,0	17,1	- 6,3	3,4
Samtliga män (all men)	83,6	82,8	97,1	90,3	90,7	92,6	16,2	- 4,6	2,1
Kv + män (women + men)									
0 - 6	72,6	73,4	83,6	75,7	75,2	77,8	15,1	- 6,9	3,5
7 - 17	73,1	75,2	87,4	78,3	78,2	79,1	19,6	- 9,5	1,2
18 - 22	70,1	71,5	63,9	47,7	46,9	43,3	- 8,9	- 32,2	- 7,6
23 - 29	94,1	88,4	103,3	90,6	90,8	90,2	9,7	- 12,7	- 0,7
30 - 39	84,3	81,1	94,3	87,0	86,5	89,6	11,8	- 4,9	3,6
40 - 49	93,4	92,5	113,4	101,1	100,7	103,3	21,4	- 8,9	2,5
50 - 59	103,5	105,0	132,2	123,6	127,5	128,7	27,8	- 2,7	0,9
60 - 64	95,2	97,2	119,3	113,1	113,1	121,1	25,3	1,5	7,1
65 - 74	73,4	77,2	91,3	92,0	94,7	95,0	24,4	4,1	0,4
75 -	62,7	62,5	71,2	78,3	78,7	78,4	13,6	10,1	- 0,4
23 - 64	93,4	91,0	110,4	100,7	101,6	104,2	18,1	- 5,6	2,6
Samtliga (all)	81,6	80,7	94,8	88,3	88,9	90,6	16,2	- 4,4	1,9

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

Ungdomar och ensamstående med barn har haft den sämsta inkomstutvecklingen

Tabell 7.14 visar inkomstutvecklingen för olika familjetyper åren 1991, 1996 och 1997. Generationsskillnaderna är mycket påtagliga när de olika familjetyperna studeras. Pensionärsfamiljer (samboende över 64 år utan barn) har haft en stark inkomstutveckling, medan motsatsen gällt för yngre familjer. Den allra sämsta utvecklingen under 1990-talet har kvarboende ungdomar 18-29 år haft och därefter kommer gruppen ensamstående 18-29 år utan barn. Det finns flera orsaker till denna negativa utveckling. Ungdomsutbildningen har förlängts. Vidare har den kärva arbetsmarknaden spelat en stor roll både direkt och indirekt. Många ungdomar går direkt ut i arbetslöshet efter skolan. Eftersom ungdomar inte har någon arbetslöshetsförsäkring som grundar sig på tidigare inkomster blir stödet från samhället relativt litet. Andra väljer, som en konsekvens av situationen på arbetsmarknaden, att studera vidare. Allt fler har därför studiestödet som huvudsaklig inkomstkälla. Den dåliga ekonomin gör också att många som är 20-25 år bor kvar hos föräldrarna. Något som ytterligare kan ha påverkat den negativa utvecklingen är att en stor andel av de flyktingar som har kommit till Sverige under 1990-talet varit unga. Om svenskfödda ungdomar har haft svårt att få jobb under 1990-talet har situationen varit ännu värre för flyktingar. För många

som kommit till Sverige under 1990-talet har därför socialbidrag alternativt studiestöd blivit den viktigaste inkomstkällan.

Ensamstående med barn har också haft en dålig inkomstutveckling. Många ensamstående, främst kvinnor, med barn har liksom ungdomarna haft svårt att göra sig gällande på arbetsmarknaden, och de som har arbetat återfinns ofta i låglöneyrken. Barnfamiljerna har mer än andra grupper påverkats av nedskärningarna i de sociala transfereringssystemen, bl.a. genom minskade barn- och bostadsbidrag samt sänkta ersättningar i sjuk- och föräldraförsäkringarna. Under 1997 har den disponibla inkomsten för samtliga hushåll ökat. Riktningen på förändringen för barnfamiljer är dock olika. För ensamstående har den minskat medan sammanboende fått en ökning. Förändringen för de ensamstående med barn är inte statistiskt säkerställd.

Under 1990-talet har gifta/sammanboende såväl med som utan barn fått en minskad standard. Mest påtaglig är minskningen för gifta/sammanboende med barn, som i högre grad har påverkats av nedskärningarna i de sociala transfereringssystemen. Detta gäller speciellt för undersökningsåret 1996 då ersättningsnivåerna vad gäller sjukpenning, föräldrapenning m.m. blev lägre och barnbidraget minskade. Mellan 1996 och 1997 fick de flesta familjetyper en ökad disponibel inkomst. Undantaget är ensamstående med ett barn.

7.14 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet fördelat på familjetyper, medianen i tkr, 1997 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals by family type, median values in KSEK, price level of 1997.

	Median, tkr/ke Median, KSEK/cu 1991	1996	1997	Förändring Change % 97/91	Förändring Change % 97/96	Antal, tusental Number, thousands 1997
Kvarboende 18-29 år <i>Still living by parents 18-29 years</i>	45,1	28,0	32,5	- 28,0	15,9	359,1
Ensamstående utan barn <i>not co-living, no children</i>	91,6	87,8	89,4	- 2,4	1,9	2 134,6
18 - 29 år	92,9	78,5	83,4	- 10,2	6,3	473,9
30 - 64 år	114,7	106,3	106,5	- 7,2	0,2	959,2
65 - år	74,9	79,2	79,0	5,4	- 0,3	701,5
Ensamstående med barn <i>not co-living, children</i>	77,5	73,3	71,6	- 7,6	- 2,3	231,4
därav med 1 barn	84,0	79,9	77,2	- 8,1	-3,4	135,3
med >1 barn	70,2	64,1	65,8	- 6,3	2,7	96,1
Sammanboende utan barn <i>co-living, no children</i>	123,5	118,7	122,6	- 0,8	3,2	2 320,8
därav 18 - 29 år	125,2	110,1	113,6	- 9,3	3,2	202,7
30 - 64 år	143,3	136,2	139,2	- 2,9	2,2	1 332,4
65 - år	89,3	93,6	94,8	6,1	1,2	785,7
Sammanboende med barn <i>co-living, children</i>	94,4	85,2	87,5	- 7,3	2,7	1 638,7
därav med 1 barn	109,7	99,9	102,2	- 6,9	2,3	584,8
med 2 barn	92,2	84,0	85,9	- 6,8	2,3	719,0
med >2 barn	76,2	67,7	69,3	- 9,1	2,3	334,9
Samtliga (All)	98,8	93,6	95,3	- 3,5	1,8	6 684,6

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

7.4.5 Ökning av arbetsinkomsterna under 1990-talet

I tabell 7.15 visas arbetsinkomsten för helårs- och heltidsanställda i åldersgruppen 20-64 år som saknar rörelseinkomster. Med arbetsinkomst menas här löneinkomst, företagarinkomst samt exempelvis sjukpenning och föräldrapenning.

Utvecklingen av arbetsinkomsten har i stort följt det mönster som tidigare beskrivits för den disponibla inkomsten. Lågkonjunkturen i början av 1980-talet minskade den genomsnittliga arbetsinkomsten. Under slutet på 1980-talet ökade sedan arbetsinkomsterna, speciellt 1989 och 1990. År 1991 sjönk arbetsinkomsten markant. En bidragande orsak var de s.k. Rehnbergavtalen. Med anledning av skattesänkningarna i skattereformen beslutade arbetsmarknadens parter att visa återhållsamhet i löneavtalen. Fram till 1996 har sedan arbetsinkomsterna legat på en stabil nivå. Höga löneavtal tillsammans med en ökad efterfrågan på välutbildad arbetskraft gav markant ökade arbetsinkomster år 1996. Ökningen har även fortsatt under 1997. Vid studier av 7.15 Tabell är det viktigt att ha i åtanke att populationen är heltids- och helårsanställda, d.v.s personer som i princip inte berördes av mera omfattande arbetslöshet eller ofrivilligt deltidsarbete. Arbetslösheten på 1990-talet berör framför allt personer utanför denna population.

Om man studerar percentilerna (P10 representerar gränsvärdet mellan 1:a och 2:a decilen) framgår att värdet som avgränsar de 10 procent med lägst arbetsinkomst i stort sett stått stilla under perioden 1980-1991. Under motsvarande period har gränsvärdet för P90 ökat med knappt 8 procent. Låginkomsttagare har haft en något sämre inkomstutveckling än genomsnittet mellan åren 1991 och 1997, medan höginkomsttagare haft en något bättre utveckling. Totalt ökade arbetsinkomsterna med i genomsnitt 6 procent under perioden 1980-1991 och med drygt 8 procent under åren 1991-1997.

Avståndet mellan kvinnor och mäns arbetsinkomster var som lägst år 1980, men har sedan dess ökat. En liten återhämtning har dock skett under slutet av den studerade perioden. Sedan 1993 märks en ökning av antalet personer som varit heltidsanställda hela året. Totalt sett är nivån 1997 densamma som 1992.

7.15 Tabell.

Arbetsinkomst för helårs- och deltidsanställda som saknar rörelseinkomster, 20-64 år. Belopp i 1997 års priser, tkr.

Income from work for full year and full time employed with no entrepreneurial income, 20-64 years. In the price level of 1997, KSEK.

	1980	1985	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Kvinnor (Women)									
Medelvärde (mean value)	177,8	166,6	185,2	185,1	183,8	189,3	186,7	199,2	204,6
P10	138,4	126,0	134,8	134,0	133,5	138,1	133,9	139,7	146,0
Median	172,1	161,1	173,5	174,8	173,6	178,6	173,6	186,9	192,0
P90	222,0	213,8	246,2	244,6	242,4	249,1	247,3	266,8	271,5
Män (Men)									
Medelvärde (mean value)	220,0	213,3	240,9	240,2	240,5	246,5	239,6	254,5	259,9
P10	153,6	146,2	158,3	159,5	157,0	157,1	153,4	159,4	167,7
Median	197,3	193,4	215,9	216,0	213,6	215,9	214,4	223,8	230,3
P90	312,1	300,3	345,2	350,2	346,7	364,1	349,6	376,3	387,6
Samtliga (All)									
Medelvärde (mean value)	206,9	196,7	219,2	218,9	217,6	223,6	218,6	232,5	237,6
P10	146,4	138,9	146,3	147,4	145,9	146,8	142,2	148,8	155,1
Median	188,1	178,3	199,2	197,7	195,7	199,3	197,1	208,0	213,7
P90	286,4	274,7	308,9	310,6	311,5	320,8	313,2	337,9	343,3
Kvinnors inkomst i % av männens (Women's income in % of men's)									
Medelvärde (mean value)	80,8	78,1	76,9	77,0	76,4	76,8	77,9	78,3	78,7
Median	87,3	83,3	80,4	80,9	81,3	82,7	81,0	83,5	83,4
Antal i tusental (number in thousands)									
Kvinnor (Women)	677	770	951	917	868	882	905	919	949
Män (Men)	1 525	1 395	1 499	1 447	1 281	1 318	1 370	1 389	1 408
Samtliga (All)	2 202	2 166	2 451	2 365	2 150	2 201	2 275	2 308	2 357

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

7.5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att de disponibla inkomsterna ökade markant under slutet av 1980-talet medan motsatsen gällde under 1990-talet. De grupper som har fått det sämre är framförallt ungdomar som ej kommit in på arbetsmarknaden och ensamstående med barn. De förändringar som skett i ekonomisk standard har tydligt förskjutit inkomsterna mellan generationerna. Pensionärer som grupp betraktat och äldre medelålders har markant ökat sin ekonomiska standard, medan yngre och ensamstående med barn försämrat sin standard.

7.5.1 Förbättring av ekonomiska standarden

Trots den ökade arbetslösheten under 1990-talet och försämringar i välfärdssystemen har den genomsnittliga ekonomiska standarden sett över hela den undersökta perioden förbättrats. Förutom något ökade arbetsinkomster beror detta framförallt på två faktorer. Dels har arbetskraftstalen och medelarbetstiden för kvinnor ökat markant under 1980-talet, dels har pensionärskollektivet fått en allt bättre ekonomisk standard genom den successiva "mognaden" av ATP-systemet. År 1980 hade pensionärer en ekonomisk standard som ungefär var i paritet med ungdomar i åldern 18-22 år. År 1997 hade pensionärer en ekonomisk standard som var avsevärt bättre än ungdomsgruppen och t.o.m. något bättre än barnfamiljer. Det kan dock vara stor skillnad i ekonomisk standard mellan t.ex. en äldre ensamstående kvinnlig pensionär och ett yngre pensionärspar där båda har hög ATP. Inkomstspridningen bland pensionärer har blivit allt större och närmar sig de tal som gäller för förvärvsarbetande.

7.5.2 Ökning av inkomstspridningen

Under 1990-talet har den ökning av inkomstspridningen som började under 1980-talet fortsatt. Det som till största delen förklarar ökningen från 1991 och framåt är att hushållen i allt större utsträckning realiserar värdeförändringar och då främst på aktier.

”*Här går man och betalar skatt år ut
och år in och så blir det ändå ett sånt
djävla väder!*

OKÄND

8 Skatteskulder och uppbördsförluster

8.1 Inledning

- Uppbördsförlusterna, skillnaden mellan de fastställda skatterna och hur mycket som betalas in, uppgick 1998 till ca fem miljarder kr eller en halv procent av skatteuppbörden. Uppbördsförlusterna har legat på ungefär samma nivå de senaste åren.
- Konkursutvecklingen är av stor betydelse för uppbördsförlusterna. Konkurserna senaste åren ligger på samma låga nivå som under mitten av 1980-talet. Antalet företagskonkurser var 1998 8 800 (dito 1997: 10 400) och antalet berörda anställda 19 000 (dito 1997: 21 200).
- Den 31 december 1998 fanns hos kronofogden 221 000 individer och 77 000 aktiebolag och andra juridiska personer registrerade för skatteskulder.
- De samlade skatteskulderna hos kronofogden uppgick vid utgången av 1998 till 35 miljarder kr. På detta belopp för skatter tillkommer 12,6 miljarder kr för dröjsmålsavgifter, kostnadsränta m.m. som påförts då skatterna inte blivit betalda. Inklusiva dröjsmålsavgifter m.m. uppgick skattefordringarna till 47,5 miljarder kr. Av skulden är två tredjedelar hänförlig till konkurser. Uppskattningsvis kan man räkna med att 4,5 á 5 miljarder kr (ca tio procent) av denna skuld kommer att bli betald innan den till slut preskriberas.

I detta kapitel av årsboken beskrivs storleken på de uppbördsförluster som uppstår till följd av att faktiskt fastställda skatter inte till fullo blir betalda.

8.1.1 Alla skatter betalas inte

Uteblivna betalningar av påförda skatter leder till att det finns en differens mellan fastställda skatter och de skatter som betalas in genom skatteuppbörden. När det gäller ”fel och fusk” är osäkerheten stor om hur stort

”felet” är, men när det gäller ”uppbördsförlusten” vet man exakt hur mycket av den fastställda skatten som inte blir betald.

Det finns många orsaker till att företag och personer råkar i betalningssvårigheter t.ex. arbetslöshet, sjukdom, bristande ekonomisk planering och dålig affärsidé. Merparten av uppbördsförlusterna torde ha sådana ”naturliga” förklaringar och det är fall där den enskilda betalningsmoralen har mindre betydelse. Man kan undgå att betala påförda skatter genom att lämna oriktiga uppgifter om sina tillgångar och ekonomi till kronofogdemyndigheten eller genom att inte alls lämna några uppgifter. Man kan också göra egendom oåtkomlig för kronofogdemyndigheternas indrivningsåtgärder t.ex. genom att föra den utomlands eller anlita bulvan. I vilken utsträckning skattskyldiga medvetet smiter undan påförda skatter är inte känt.

8.1.2 Restföring-indrivning-preskribering

Fastställda skatter som inte betalas ”restförs” dvs. det administrativa ansvaret att driva in skulden tas över av kronofogdemyndigheterna. Efter restföring påbörjar kronofogden indrivning av de restförda beloppen. Om inte skulden betalas pågår indrivningen normalt under en tidsperiod av fem år innan skulden preskriberas. En del av de skatteskulder som initialt restförts återkallas från indrivning om det visar sig att kravet av någon anledning inte var berättigat. Det kan vara allt från tekniska fel till att skattemyndigheten förlorat en skatttvist i domstol. Därför bör man, som görs i tabellerna nedan, skilja på de belopp som restförs brutto och det som återstår netto efter det att vissa belopp återkallats. Uppbördsförlusterna utgörs av restföringen netto sedan detta belopp reducerats med de inbetalningar som görs till kronofogdemyndigheterna.

Indrivningsresultatet föreligger för år 1998. Det huvudsakliga källmaterialet återfinns i Riksskatteverkets (RSV:s) årliga publikation Kronofogdemyndigheternas verksamhet.

8.2 Uppbördsförlusterna 1998

De belopp som restförs hos kronofogdemyndigheterna har de senaste åren legat i storleksordningen 1,2 procent av fastställda skatter. Efter korrigerig för belopp som felaktigt blivit restförda (s.k. "återkallade" belopp) och avdrag för belopp som betalats till kronofogdemyndigheterna rör det sig under senare år om en uppbördsförlust som netto uppgått till 0,6 å 0,5 procent (8.1 Tabell). Uppbördsförlusten för inkomstskatt, arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt och punktskatter uppgick 1998 till 5,2 miljarder kr. Detta är nominellt sett en liten minskning jämfört med förra året. Efter som skatteuppbörden ökat går uppbördsförlusten mätt som andel av skatterna ned från 0,6 till 0,5 procent.

Av de belopp gäldenärerna betalade in till kronofogden 1998 flöt 60 procent in utan några andra åtgärder än ett "första krav" med påminnelser. Ytterligare 14 procent var ett resultat av maskinella åtgärder där man innehåller s.k. överskjutande skatt eller andra återbetalningar av skatt i de fall man har restförda skulder. Resten av skuldbetalningarna, drygt 25 procent, betalades in i samband med exekutiva åtgärder såsom avbetalningsplaner, löneexekution, konkursutdelning, exekutiva försäljningar, ackordsbeslut m.m.

8.2.1 Konkursernas omfattning avgörande

Av avgörande betydelse för hur stora belopp som restförs är omfattningen på konkurserna i näringslivet. 8.2 Diagram visar utvecklingen av antalet konkurser och antalet anställda i konkursdrabbade företag.

8.1 Tabell.

Restföring och uppbördsförluster för de stora skatteslagen (exkl. olika typer av dröjsmålsavgifter m.m. löpande priser, mdkr.

Tax arrears and collection losses (excl. penalty interest etc.), current prices, BSEK.

	Miljarder kr										Inkl punktskatter	
	Exkl. punktskatter										Incl. excise duties	
	BSEK											
	Excl. excise duties											
	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1997	1998
Totala skatter och avgifter (Total taxes)	607	693	758	763	737	726	763	824	913	943	943	1001
Nyrestfört brutto (<i>new arrears of the year</i>)	6,1	7,4	12,3	13,4	15,7	13,9	14,8	10,9	12,2	11,0	11,1	11,6
Återkallat (<i>arrears withdrawn</i>)	- 1,5	- 1,8	- 2,3	- 3,9	- 3,8	- 2,7	- 3,5	- 2,5	- 2,9	- 2,4	- 2,4	- 2,5
Restfört netto (<i>arrears net</i>)	4,6	5,6	10,0	9,5	11,9	11,2	11,3	8,4	9,2	8,6	8,7	9,1
Betalt (<i>Guild paid</i>)	- 2,3	- 2,3	- 2,5	- 3,0	- 3,3	- 3,0	- 3,9	- 3,4	- 3,5	- 3,3	- 3,3	- 3,9
"Uppbördsförlust" (Collection loss)	2,4	3,3	7,5	6,5	8,6	8,1	7,4	5,0	5,7	5,2	5,4	5,2
Uppbördsförlust i % av totalt fastställda skatter (<i>Collection loss in % of total settled taxes</i>)	0,4%	0,5%	1,0%	0,9%	1,2%	1,1%	1,0%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,5%

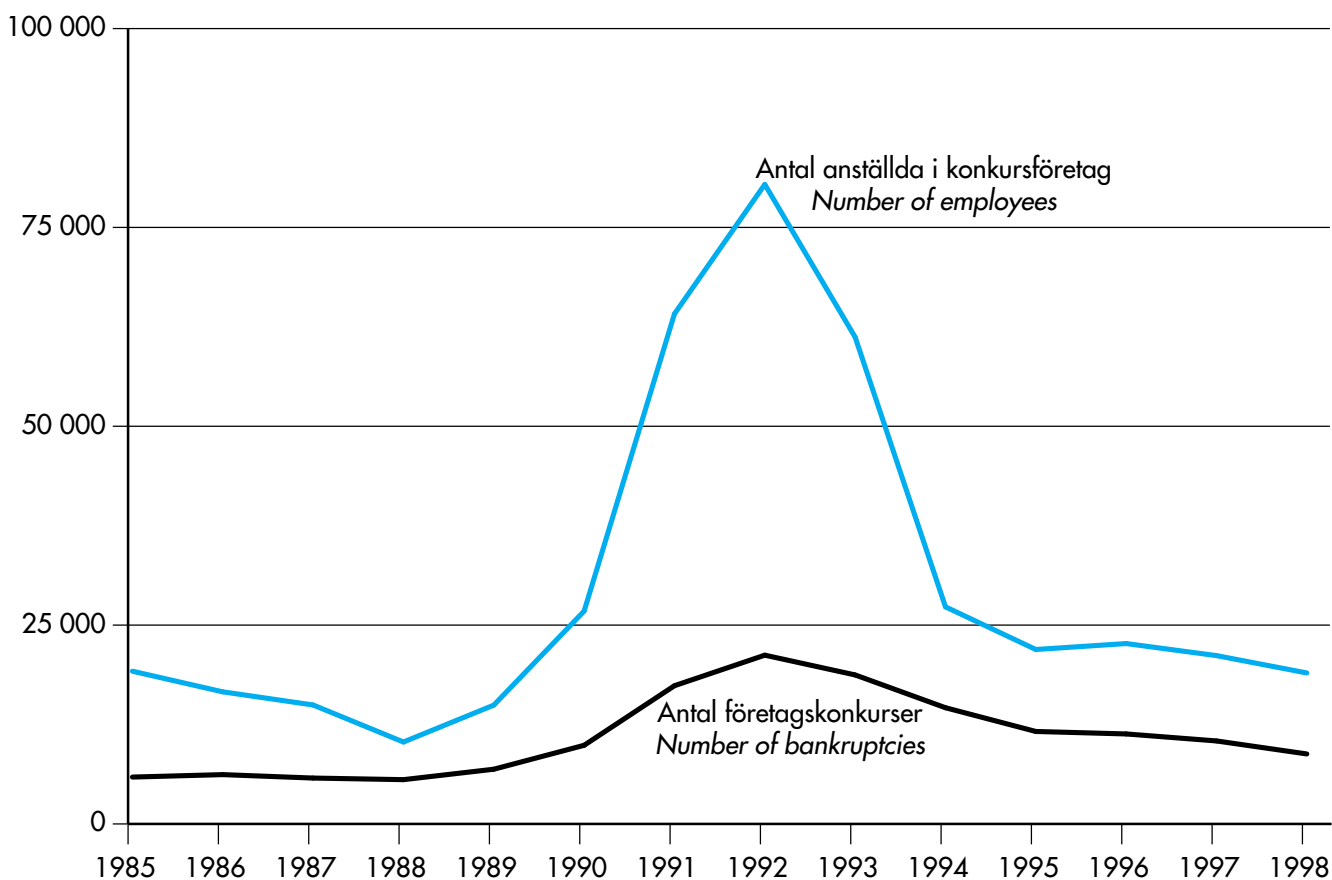
Anm: I "de stora skatteslagen" ingår i statistiken för åren 1988-1996 inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms. År 1998 har även punktskatterna hänförs till de stora skatteslagen. För att uppnå jämförbarhet med tidigare år redovisas år 1997 såväl exkl. som inkl. punktskatter. Uppbördsförlusterna avseende punktskatter är små (100 å 200 milj.kr.) Uppbördsförlusten för de mindre skatteslagen uppgick 1998 till endast 29 milj. kr. Till de mindre skatteslagen har hänförs bl.a. arvs- och gåvoskatt, stämpelskatt och tull och andra införselavgifter.

Källa: Riksskatteverket. Kronofogdemyndigheternas verksamhet.

8.2 Diagram.

Företagskonkurser. Antal konkurser och antal anställda.

Bankruptcies in enterprises. Number of bankruptcies and number of employees.

Källa: Statistiska centralbyrån. Konkurser och offentliga ackord.

Efter den kraftiga ökningen av konkurser i spåren av finanskris och lågkonjunktur i början av 1990-talet har konkurserna, liksom uppbördsförlusterna, successivt minskat. Under åren 1995-1997 låg antalet konkurser stabilt kring 11 000 och antalet berörda anställda kring 21 å 22 000. År 1998 har konkurserna minskat ytterligare. Antalet företagskonkurser var 1998 ca 8 800 och antalet berörda anställda ca 19 000. Konkurserna de senaste åren ligger nu på samma nivå som under mitten av 1980-talet. Den ökning av uppbördsförlusterna som inträffade i början av 1990-talet och den minskning som inträffat under senare år är en effekt främst av konkursutvecklingen. Flertalet konkurser beror på att de företagsekonomiska förutsättningarna inte funnits för verksamheten eller att oförutsedda händelser inträffat. Även om brott förekommer i samband med konkurser torde, som nämnts ovan, merparten av uppbördsförlusterna ha andra förklaringar såsom bristande betalningsförmåga och dåliga affärsidéer.

8.2.2 Fördelning av uppbördsförlusterna

Hur uppbördsförlusterna fördelar sig på olika skatteslag och uppbördsled mer i detalj 1998 framgår av 8.3 Tabell. År 1998 har, i samband med införandet av skattekontot, tillkommit en ny restföringspost för skatter. Restföringarna av underskott på skattekontot omfattar 1998 avdragen källskatt, arbetsgivaravgifter och moms avseende företagets aktivitetsår 1998. Successivt åren framöver kommer alltmer av restföringen av skatter att ske i form av underskott på skattekontot. År 1998 var uppbördsförlusten för restförda underskott på skattekontot 1,3 miljarder kr och uppbördsförlusterna för övriga restföringsled 3,9 miljarder kr.

8.3 Tabell.

Uppbördsförlusternas sammansättning 1998 fördelat på om betalningsansvaret ligger på fysiska eller juridiska personer, mkr.

Tax arrears and collection losses in 1998 by type of tax and payment liability, MSEK.

	Restfört brutto	Återkallat pga betalning nedsättning		Betalt	Uppbörds- förlust
	New arrears of the year	Arrears withdrawn due to payment	review of tax	Guild paid	Collection loss
A. Fysiska personer (Individuals)					
Källskatt/arbgivavg (Tax deducted at source/employers soc.sec.contr.)	90	- 4	- 8	- 87	- 9
F-skatt m.m. (Prel. tax self-employment)	170	- 16	- 204	- 120	- 170
Kvarstående skatt (Residual tax)	2 597	- 64	- 563	- 776	1 194
Tillkommande skatt (Additional tax)	1 071	- 24	- 244	- 151	651
Moms (VAT)	269	- 9	- 90	- 133	37
Underskott skattekontot (Deficit on tax payers tax account)	746	0	- 112	- 213	421
Punktskatter (Excise duties)	65	0	0	- 8	56
Summa "de stora skatteslagen" (Sum above)	5 007	- 117	- 1 222	- 1 489	2 179
Summa "övriga skatter" (Sum other taxes)	100	- 35	- 12	- 34	19
Summa skatter (Sum of taxes)	5 107	- 153	- 1 233	- 1 523	2 198
B. Juridiska personer (Legal entities)					
Källskatt/arbgivavg (Tax deducted at source/employers soc.sec.contr.)	902	- 33	- 53	- 534	282
F-skatt m.m. (Prel. tax corporations)	64	- 5	- 69	- 23	- 33
Kvarstående skatt (Residual tax)	737	- 21	- 85	- 177	454
Tillkommande skatt (Additional tax)	1 090	- 14	- 160	- 82	834
Moms (VAT)	1 559	- 48	- 276	- 762	473
Underskott skattekontot (Deficit on tax payers tax account)	2 098	0	- 398	- 840	860
Punktskatter (Excise duties)	177	- 1	- 37	- 16	122
Summa "de stora skatteslagen" (Sum above)	6 626	- 123	- 1 078	- 2 433	2 993
Summa "övriga skatter" (Sum other taxes)	58	- 8	- 18	- 23	10
Summa skatter (Sum of taxes)	6 684	- 130	- 1 096	- 2 456	3 002

Källa: Riksskatteverket. Bearbetning av indrivningsstatistiken.

8.3 Skuldbalansen

Skatt som restförs men inte betalas ligger normalt kvar i kronofogdemyndigheternas register under fem år. Under denna femårsperiod pågår s.k. aktiv indrivning så länge hopp finns om att få in skuldförda belopp. Därefter preskriberas beloppen och indrivningen upphör. Inom femårsperioden överförs skulder till passiv indrivning om den aktiva indrivningen inte längre ger några resultat dvs. då gäldenären har konstaterats sakna utmättningsbara tillgångar. Skulder som förts över till passiv indrivning bevakas dock i samband med t.ex. överskjutande skatt eller annan återbetalning och kan tas fram och bearbetas på nytt i indrivningen om nya omständigheter framkommer. I särskilda fall kan indrivningsperioden förlängas. T.ex. kan så ske om någon gjort egendom oåtkomlig för indrivning genom att föra den utomlands. Något förenklat kan de skatteskulder som finns i balans hos kronofogden således sägas bestå av de fem senaste årens restföringar som inte blivit betalda.

8.3.1 Skatteskulderna drygt 47 miljarder

8.4 Tabell visar statens samlade fordringar för skatter vid utgången av år 1998. De samlade fordringarna för skatter uppgick till 35 miljarder kr. Av detta belopp avser 13 miljarder kr individer och 22 miljarder kr aktiebolag och andra juridiska personer. På beloppen för skatter tillkommer 12,6 miljarder kr för dröjsmålsavgifter, kostnadsränta m.m. som påförts då skatterna inte blivit betalda. Inklusivt dröjsmålsavgifter m.m. uppgick skattefordringarna vid utgången av år 1998 till 47,5 miljarder kr.

Av fordringarna avser 44 procent redan avslutade konkurser och ytterligare 21 procent konkurser som ej är avslutade och där det fortfarande kan komma konkursutdelning. Av det som återstår ligger 15 procentenheter passivt och endast 19 procentenheter är föremål för aktiv indrivning. I aktiv indrivning finns belopp som är föremål för löneexekution (införsel och löneutmätning) och avbetalningsplaner.

8.4 Tabell.

Skuldbalansen för skatter (exkl. preskriberade belopp). Sammansättning vid utgången av år 1998, mdkr.

Closing balances of tax receivables by the end of year 1998 by status, BSEK.

	Skatter exkl dröjsmålsavgifter mm		Summa skatter	Dröjsmålsavg m.m.	Summa inkl dröjsmålsavg m.m.	Andel i %
	Fysiska personer	Juridiska personer				
	Taxes excl. penalty interest on arrears Individuals	Legal entities				
Konkurser avslutade (Bankruptcies concluded)	3,2	11,4	14,7	6,2	20,9	44
varav bolagskonkurser (of which company bankruptcies)	0,0	10,7	10,7	4,5	15,2	32
Konkurser ej avslutade (Bankruptcies not yet concluded)	0,9	7,0	7,8	2,4	10,2	21
Övriga passiva (Others at passive collection)	4,5	1,1	5,6	1,7	7,3	15
Övriga aktiva (Others at active collection)	4,1	2,7	6,9	2,3	9,1	19
Summa (sum)	12,7	22,2	34,9	12,6	47,5	100

Källa: Riksskatteverket. Bearbetning av indrivningsstatistiken.

8.3.2 Gamla fordringar osäkra fordringar

I RSV:s bokslut för 1998 görs en värdering av hur mycket av skulden man kan räkna med att få in under de år det återstår av indrivning. Värderingen utgår från det betalningsmönster som funnits tidigare. Av skuldbalansen vid utgången av år 1998 på drygt 47 miljarder kr (skatter inkl dröjsmålsavgifter) räknar man med att 4,5 å 5 miljarder kr (ca tio procent av skulden) kommer att bli betald innan den till slut skrivs av.

Tittar man närmare på betalningsmönstret finner man att betalningarna av skatteskulderna är koncentrerad till de första åren. 8.5 Tabell visar fordringarna avseende skatter fördelat efter restföringsår. I samma tabell visas hur de betalningar som gjorts till kronofogden under 1998 fördelar sig på de olika årgångarna. Genom att relatera betalningarna till fordringarna kan räknas fram en betalningskvot som visar hur stor andel av den återstående skulden som blivit betald under året. Det framgår tydligt av tabellen att gamla fordringar är att klassificera som i hög grad osäkra fordringar – betalningsandelen är mycket låg. Restföringsåret betalades 22 procent. Året därpå 13 procent av det som återstår. Men efter dessa båda år sjunker betalningarna till ett par procent om året. Förutsatt att betalningsmönstret håller sig stabilt över åren kan man räkna med att sammantaget ungefär 40 procent av den skatteskuld som hamnar hos kronofogden blir betald innan den till slut preskriberas.

8.5 Tabell.

Skuldbalans, betalningar och betalningsandel efter preskriptionsår. Exkl. dröjsmålsavgifter m.m, mdkr.

Balances of tax receivables and payments to the enforcement service by the year the arrears came up. Excl. penalty interest etc., BSEK.

Huvudsakligt restföringsår	Preskriptionsår	Fordringar skatter per 1998-12-31	Betalt till KFM avseende skatter under 1998	Betalningskvot
Year the arrears came upp	Year the debt lapses	Claim by 1998-12-31	Paid debt during 1998	Payment fraction
1998	2003	6,4	1,8	22%
1997	2002	6,5	1,0	13%
1996	2001	7,1	0,3	4%
1995	2000	6,6	0,2	3%
1994	1999	8,3	0,2	2%
1993	preskriberat 1998	8,9	0,2	3%
-1992	preskriberat innan 1998	-	0,2	-

Källa: Riksskatteverket. Bearbetning av indrivningsstatistiken.

8.4 Antal med skatteskulder

Antalet fysiska och juridiska personer som fanns restförda för skuld hos kronofogden uppgick den 31 december 1998 till 662 000 (tabell 8.6). Av dessa skuldsatta s.k. gäldenärer ingick skatteskulder i 298 000 fall varav 221 000 avsåg fysiska och 77 000 juridiska personer. Antalet gäldenärer med skatteskulder har minskat de senaste åren. Relaterat till den vuxna befolkningen hade tre procent av individerna skatteskulder 1998. För juridiska personer är det svårare att ange ett relevant andelstal på grund av att många juridiska personer har en vilande verksamhet – detta gäller i särskilt hög grad just konkursföretagen. Totalt i skatteförvaltningens register finns registrerat över en halv miljon juridiska personer. Antalet juridiska personer som faktiskt debiterats inkomstskatt var senaste året ca 270 000.

8.6 Tabell.**Antal gäldenärer i slutet av året, tusental.**

Number of debtors at the end of the year, thousands.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Totalt (A- och E-mål) All claims incl. private	440	463	550	571	580	578	637	644	662
varav med skuld i A-mål (of which public claims)						526	554	570	595
varav med skatteskuld (of which tax claims)						373	402	351	298
varav fysiska personer (of which individuals)						251	275	237	221
varav juridiska personer (of which legal entities)						122	127	115	77

Anm: E-mål avser "enskilda mål" dvs. skulder till "privata sektorn" (t.ex. leverantörsskulder, bankskulder). A-mål omfattar skulder till "det allmänna". Bland A-målen återfinns utöver skatter bl.a. parkeringsböter, obetalda TV-licenser och studiemedel.

Källa: Riksskatteverket. Indrivningsstatistiken.

8.4.1 Skatteskulderna ojämnt fördelade

Av de fysiska personerna med skatteskuld kan 19 000 räknas som näringsidkare. Den genomsnittliga skulden för dessa näringsidkare var 153 000 kr. Motsvarande siffra för övriga privatpersoner var 49 000 kr. För juridiska personer var genomsnittet 288 000 kr. Fördelningen av skuldbeloppen på storlek är dock skev och genomsnittsvärden kan vara missledande. Av tabellerna 8.7 och 8.8 framgår andelarna för gäldenärernas skatteskulder fördelade efter beloppsintervall.

Skatteskulderna är mycket ojämnt fördelade. Av individerna med skatteskuld understeg skatteskulden 5 000 kr i 45 procent av skuldfallen. Dessa skuldfall svarade emellertid för endast lite drygt en procent av den samlade skatteskulden för individerna. Skatteskulder

över 1 mkr hade 0,6 procent av individerna och andelen av skuldsumman för dessa uppgick till 29 procent. För juridiska personer är de stora skuldbeloppen än mer framträdande. Det fanns 3 700 juridiska personer (fem procent av gäldenärerna) med miljonskulder i skatter men dessa svarar för 63 procent av de juridiska personernas samlade skatteskulder.

8.7 Tabell.**Fysiska personer med skatteskuld i utsökingsregistret den 31 december 1998 fördelade efter beloppsintervall.**

Private individuals – distribution of tax debtors and of total amounts claimed, 31 December 1998.

Beloppsintervall, tkr Amount between, KSEK	Fördelning antal Distribution by numbers		Fördelning belopp Distribution by amount	
	antal number	% share, %	mkr MSEK	% share, %
- 1	39 361	17,8	18	0,1
1 - 5	59 067	26,7	150	1,2
5 - 25	60 100	27,1	732	5,7
25 - 100	37 793	17,1	1 954	15,3
100 - 200	12 139	5,5	1 709	13,4
200 - 1000	11 685	5,3	4 515	35,4
1000 -	1 277	0,6	3 668	28,8
Summa (sum)	221 422	100	12 746	100
varav näringsidkare of which self-employed	19 170	8,7	2 929	23,0
varav övriga personer of which other persons	202 252	91,3	9 816	77,0

Källa: Riksskatteverket. Bearbetning av indrivningsstatistiken.

8.8 Tabell.**Juridiska personer med skatteskuld i utsökingsregistret den 31 december 1998 fördelade efter beloppsintervall.**

Legal entities – distribution of tax debtors and of total amounts claimed, 31 December 1998.

Beloppsintervall, tkr Amount between, KSEK	Fördelning antal Distribution by numbers		Fördelning belopp Distribution by amount	
	antal number	% share, %	mkr MSEK	% share, %
- 1	6 730	8,7	3	0,0
1 - 5	11 425	14,8	31	0,1
5 - 25	14 715	19,1	198	0,9
25 - 100	18 931	24,6	1 019	4,6
100 - 200	8 549	11,1	1 224	5,5
200 - 1000	12 904	16,8	5 638	25,4
1000 -	3 699	4,8	14 080	63,4
Summa (sum)	76 953	100	22 193	100

Källa: Riksskatteverket. Bearbetning av indrivningsstatistiken.

Svarta löner är oskattbara
GRÖNKÖPINGS VECKOBLAD

9 Fel och fusk

9.1 Terminologi och olika undersökningsmetoder m.m.

9.1.1 Olika begrepp

Skattskyldiga kan undandra skatt dels genom att undgå att bli beskattade dels genom att undgå att betala påford skatt. Att undandra sig betalning av påford skatt behandlas inte här.

Skatteundandragande genom att undgå att bli beskattad är till sin natur fördolt. Därav följer att det är svårt att bestämma dess omfattning och utbredning.

I det följande talar vi om skatteundandragande och skattefusk. Med skatteundandragande och skattefusk torde man i vanligt språkbruk avse felaktiga handlingar som görs medvetet och i syfte att undgå skatt t.ex. genom att man inte alls redovisar en inkomst/inkomst-källa eller redovisar den med för lågt belopp. Skattskyldiga gör emellertid också fel av slarv eller ren okunighet. Det är därför kanske mera korrekt att tala om skattefel och den benämningen används också.

För att ringa in vad som är känt om skattefusket omfattning är det lämpligt att dela in fusk i "realt" fusk dvs. fusk kopplat till att arbete utförs och finansiellt fusk kopplat till kapitalavkastning. Men därutöver förekommer illegala aktiviteter som kan innebära ett skatteundandragande t.ex. hembränning, smuggling, momsbedrägerier.

De flesta undersökningar som gjorts har varit inriktade på det reala fuskets dvs. svartarbetets omfattning. Men det har även gjorts några undersökningar om t.ex. individernas kapitalfusk och om illegala aktiviteter som t.ex. hembrännings omfattning. Metoderna ringar i allmänhet in de undandragna inkomsterna. Man kan teoretiskt beräkna skatteundandragandet på dessa in-

komster. Hur mycket skatt samhället i verkligheten går miste om kan däremot inte anges eftersom den svarta verksamheten skulle fått en annan omfattning och skett till andra priser om den varit beskattad.

9.1.2 Direkta och indirekta metoder

Metoderna att försöka mäta skattefusket omfattning kan delas in i direkta och indirekta metoder.

De direkta metoderna hämtar sin kunskap från slumpmässiga urval bland de skattskyldiga varefter resultaten uppräknas till nationell nivå. Exempel på direkta metoder är intervjuundersökningar baserade på slumpmässigt urval av befolkningen eller slumpmässiga revisioner.

De indirekta metoderna bygger på antagandet att den svarta verksamheten (fusk) lämnar spår t.ex. i samhällsekonomi. Exempel på indirekta metoder är jämförelsen mellan hushållens faktiska konsumtion jämfört med konsumtionsmönster i olika inkomstklasser och faktiskt deklarerad inkomst samt jämförelsen mellan nationalräkenskapsdata om hushållens inkomster med inkomstredovisningen i de skattskyldigas inkomstdeklarationer.

Nedan beskrivs i tur och ordning skattningar av:

- svartarbetets omfattning
- skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar
- skattefusk med revisionsresultat som uppskattningsmetod
- skattefusk med vissa punktskattebelagda varor

Kapitlet avslutas med vad man vet om skattefusket utbredning och orsaker och RSV:s bedömning av skattefelets storlek.

9.2 Svartarbetets omfattning

9.2.1 Riksrevisionsverkets utredningar rörande svart arbete

Våren 1997 fick Riksrevisionsverket, RRV, i uppdrag av regeringen att studera svart arbete och företagande i Sverige och kartlägga dess omfattning och struktur. RRV skulle också ta reda på varför man arbetar svart och om svartarbetet ökar eller minskar. Man skulle dessutom föreslå åtgärder för att minska det statsfinansiella läckaget.

RRV har presenterat resultatet av sina undersökningar i fyra rapporter. I den första rapporten, del 1 Insatser, definieras svart arbete som begrepp och som samhällsproblem. Svensk och internationell forskning inventeras. RRV definierar svart arbete som arbete som utförs av en arbetstagarare mot ersättning som, trots att det skall beskattas, inte redovisas till skattemyndigheten samt arbetsinkomster i en näringsverksamhet som kommer företagaren till godo och som, trots att de skall beskattas, inte redovisas till skattemyndigheten.

Vad gäller omfattningen och utbredning fann RRV i två separata och oberoende intervjuundersökningar att 11-14 procent av de tillfrågade själva utfört¹ svart arbete; i åldergruppen 18-19 år var denna andel 25 procent. Enligt RRV:s uppfattning betyder det att 650 000 till 800 000 personer i åldern 18-74 år arbetade svart någon gång under 1997. De svarande uppgav vidare att de arbetade svart i genomsnitt fem timmar per vecka. Baserat på utbredning och omfattning uppskattade RRV att det svarta arbetet motsvarar fem procent av det arbete som totalt utförs i Sverige.

RRV fann vidare att det svarta arbetet ersattes med i genomsnitt 112 kronor per timme, vilket betyder att de som arbetar svart i genomsnitt erhåller ca 25 000 kronor per år i svart ersättning och att detta sammanlagt motsvarar tre procent av BNP.

RRV beräknade med ledning härav att det svarta arbetet innebar ett skattebortfall motsvarande 20 till 40 miljarder kronor per år.

9.1 Tabell.

Påstående: Jag har själv arbetat svart under det senaste året.

Statement: I have personally carried out "black work" during the last year.

År 1998	Alla svarande All respondents	Män Men	Kvinnor Women	Ålder 18-24 Age 18-24	Ålder 55-64 Age 55-64	Har flyttat Moved
Instämmer (5+4) (Agree)	7	10 +	3 -	19 +	1 -	12 +
Varken/eller (3) (Neither/nor)	2	3	1	1	1	1
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	87	84 -	91 +	77 -	96 +	86
Vet ej / ej svar (Don' t know/no answer)	4	3	5	3	3	1
Medelvärde (Mean value)	1,3	1,5	1,1	1,8	1,0	1,5

Anm: Plus- och minustecken anger signifikant avvikelse mot gruppen alla svarande.

Källa: RSV Rapport 1999:1.

1) Frågeformuläret eller frågans ordgranna lydelse återfinns inte i RRV:s rapport. Själva frågan löd: "Följande frågor handlar om arbete som utförs mot ersättning utan att det kommer till myndigheternas kännedom, s.k. svartjobb. Mycket tyder på att stora delar av befolkningen accepterar "svartjobb" och affärer utan kvitto. Frågorna gäller arbete där man får kontant betalning, men även byte av tjänster eller varor mellan vänner, bekanta, grannar eller familjemedlemmar utanför hushållet. Det kan också handla om försäljning av varor utan kvitto, t.ex. torghandel eller andra "svarta" affärer. Har du själv, under de senaste 12 månaderna, utfört sådant arbete eller sålt varor utan kvitto?"

2) Se källförteckningen. 3) Riksrevisionsverket Svart arbete 2 Omfattning, RRV 1998:28, s. 73.

9.2.2 Riksskatteverkets undersökningar om svartarbete

Riksskatteverket, RSV, har i en enkätundersökning² år 1998 ställt frågor till allmänheten huruvida man själv arbetat svart och om man själv anlitat någon för svart arbete. RSV har i de ställda frågorna inte definierat vad som menas med svart arbete.

Män, yngre och de som flyttat under de senaste 12 månaderna är grupper som i högre grad än andra instämmer i att de själva arbetat svart. Egenföretagare finns inte med i tabellen – de avviker inte från "alla svarande". Kvinnor har i väsentligt lägre utsträckning än alla svarande arbetat svart. Att de som flyttat har arbetat svart i störst utsträckning är en intressant iakttagelse som kan ha flera förklaringar. De som flyttat inrymmer rörlig arbetskraft i allmänhet och i särskilt hög grad yngre personer.

Den av RSV genomförda undersökningen bekräftar i väsentliga delar den av RRV genomförda studien nämligen att män arbetar svart väsentligt mer än kvinnor och att svartarbetet är starkt koncentrerat till den yngsta åldersgruppen³. I RSV:s undersökning är det bara en liten del av befolkningen svarar instämmande på frågan om de arbetat svart under det senaste året. Instämmer helt (=5) gör sex procent och instämmer inte alls (=1) gör 86 procent medan fyra procent avstår från att svara.

Genomgående redovisar RRV dock något högre siffror. På RRV:s fråga om svartarbete svarade 11,1 procent ja och 88,4 procent nej. En tänkbar förklaring till den något högre andelen ja-svar – om man jämför med RSV:s undersökning – kan vara att RRV som "svartjobb" i sin fråga även inkluderat försäljning utan kvitto och tjänstebyten och t.ex. väntjänster grannar emellan. Det är inte säkert att de som svarat på RSV:s fråga ansett att exempelvis väntjänster är svartarbete.

9.2.3 Särskilt om egenföretagarhushållen

Föga är känt om egenföretagarhushållens svarta arbetsinkomster i näringsverksamheten.

Skattning av svarta inkomster från livsmedelskonsumtion

I en särskild studie i samband med utvärderingen av skattereformen har dock Mikael Apel⁴ försökt att uppskatta de oredovisade inkomsterna i egenföretagarhushållen genom att jämföra deklarerade inkomster och livsmedelskonsumtion för olika socioekonomiska grupper. Apel använder i beräkningarna individdata för hushållen. Underlaget är Statistiska Centralbyråns undersökning om Hushållens utgifter (HUT) för år 1988. HUT innehåller uppgifter om utgifternas sammansättning och disponibla inkomster för olika typer av hushåll.

Studien baseras på en jämförelse av utgifter och disponibel inkomst mellan egenföretagarhushåll (ej lantbrukare) och löntagarhushåll. Modellens antagande är att hushåll med lika stora livsmedelsutgifter haft lika stora disponibla inkomster. Modellen förutsätter att löntagarhushållen redovisar sina inkomster korrekt och att uppgivna utgifter för livsmedel rapporteras någorlunda korrekt för båda grupperna samt att de bakomliggande disponibla inkomsterna för hushållen kan jämföras för hushåll med likartade livsmedelsutgifter.

Metoden företeer vissa likheter med kontantmetoden – en beräkningsteknik som använts i skattekontrollen för att bilda sig en uppfattning om den redovisade inkomsten (tillsammans med ändrad förmögenhet) ter sig rimlig.

I en statistisk analys (regressionsanalys) skattar Apel de oredovisade inkomsterna för egenföretagarhushållen till ca 30 procent av egenföretagarhushållens disponibla inkomster (avser sambohushåll; ensamstående ingår ej i Apels studie)⁵. Man bör dock vara försiktig med att dra slutsatsen att det verkligen är fråga om svarta inkomster. För det första kan företagarehushållens officiellt redovisade inkomster underskatta den verkliga köpkraften genom förändringar av skattekrediter som kan uppnås genom avskrivningar m.m. För det andra kan antas att egenföretagarhushåll har ett ”bättre kontaktnät” och därför kan göra vissa inköp till lägre pris än löntagarhushållen.

Fiskebranschen har undersökts

Osannolikt låga inkomster för fiskare har uppmärksamats i en rapport från Finansdepartementet.⁶ I rapporten görs en beräkning av fiskarnas inkomster, timlön och drivkrafter att fuska. I rapporten undersöktes inkomstförhållandena under år 1992. En uppskattning av timlönen för en fiskare visar att denna i genomsnitt uppgick till 46,50 kr i timmen brutto. År 1992 hade den genomsnittlige fiskaren 86 800 kr i årsinkomst⁷ vilket gav en månadsinkomst efter skatt på 5 500 kronor. Det är i detta fall fråga om fiskarnas totala inkom-

ster även från andra inkomstkällor. Fiskarnas inkomster varierar i landet. Av rapporten (s.88) framgår att fiskare på södra ostkusten har en timlön på i medeltal endast 24 kronor men då är att märka att hela 25 procent av fiskarna på södra ostkusten hade en nettointäkt från fisket (inkl. A-kassa) motsvarande en timlön på maximalt nio kr efter skatt. I rapporten (s.90) uppskattas att ca 40 procent av yrkesfiskarna ligger på eller under en inkomstnivå – 3 750 kr/månad efter skatt, som man definierar som existensminimum. I rapporten dras slutsatsen att då vissa fiskare knappast har någon inkomst alls, kan man sluta sig till att dessa med stor sannolikhet har dolda inkomster dvs. fuskar för att överleva.

Branschsaneringsutredningen

I Branschsaneringsutredningen (SOU 1997:111) konstaterades att i kontantbranscher, där kunderna är enskilda konsumenter, som inte efterfrågar kvitton och där tjänsteinnehållet är stort, som t.ex. i fråga om frisörtjänster, finns stora möjligheter att undanhålla inkomster från beskattning. Om företaget dessutom befinner sig i en bransch med överetablering och hård konkurrens har den moraliska ribban lättare att sänkas för att klara företaget och försörjningen. Enligt Branschsaneringsutredningen finns dessa problem väl dokumenterade i taxi-, frisör- och restaurangbranscherna.

Egenföretagare deklarerar låga inkomster

Av tabellen nedan framgår att egenföretagare redovisar låga inkomster. Av de som totalt redovisar inkomst av näringsverksamhet är det endast ca 14 000 eller fyra procent som p.g.a. inkomst av näringsverksamhet påförs statlig inkomstskatt för att de ligger över brytpunkten. Som jämförelse kan nämnas att bland manliga heltidsarbetande ligger 44 procent över brytpunkten. En mycket stor del av de aktiva näringsidkarna har inkomstförhållanden (inkomst av näringsverksamhet plus tjänsteinkomst) som inte räcker till att täcka underskott och sedvanliga privata levnadskostnader.

4) Mikael Apel. *An Expenditure-Based Estimate of Tax Evasion in Sweden. Tax Reform Evaluation Report No. 1. November 1994.*

5) Om man antar att det i de flesta fall endast är den ena maken i hushållet som är egenföretagare och att fusket ligger helt och hållet på egenföretagaren motsvarar uppskattningsvis den undanhållna inkomsten drygt hälften av egenföretagarens officiella inkomster.

6) Fisk och Fusk – Mål, medel och makt i fiskeripolitiken. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. DS 1997:81.

7) Hela 65 procent av fiskarna hade en bruttointkomst under 105 Tkr.

9.2 Tabell.

Redovisad inkomst av aktiv näringsverksamhet (NRV) för fysiska personer taxeringsåret 1996.

Income from business (deficit and surplus) and additional income from employment, individuals, tax return filed in 1996.

Inkomst av näringsverksamhet, kr Income from business, SEK	Redovisad inkomst av NRV, mkr Accounted income from business, MSEK	Antal som har inkomst av NRV Number with income from business	Varav med tjänsteinkomst i intervall, kr of that with income from employment, SEK			
			0	1-50 000	50 000-150 000	>150 000
Underskott Deficit						
> 300000	- 2 387	3 535	770	527	873	1 365
299999 > 250000	- 277	1 250	228	171	310	541
249999 > 200000	- 388	2 116	324	254	559	979
199999 > 150000	- 545	3 774	532	425	1 039	1 778
149999 > 100000	- 765	7 427	917	821	2 242	3 447
99999 > 50000	- 1 058	17 825	1 911	1 862	5 756	8 296
49999 > 10000	- 940	46 300	3 882	4 768	15 317	22 333
9999 > 1	- 116	40 749	2 743	4 078	12 769	21 159
Överskott Surplus						
1 > 9999	218	66 596	8 086	9 386	21 704	27 420
10000 > 49999	2 275	80 915	24 393	17 886	21 925	16 711
50000 > 99999	4 313	59 075	27 241	16 723	10 602	4 509
100000 > 149999	4 346	35 619	18 947	11 148	4 110	1 414
150000 < 199999	2 973	17 288	9 430	5 813	1 456	589
200000 > 249999	1 878	8 538	5 007	2 702	515	314
250000 > 299999	823	3 034	1 787	859	230	158
> 300000	1 292	3 047	1 672	741	323	311
Total	11 642	397 088	107 870	78 164	99 730	111 324
Summa antal överskott (Total number of surplus)	18 118	274 112	96 563	65 258	60 865	51 426
Summa antal underskott (Total number of deficit)	- 6 476	122 976	11 307	12 906	38 865	59 898
Andel av totalt antal (Fraction of total)			27%	20%	25%	28%
Andel överskott (Fraction surplus)		69%	90%	83%	61%	46%
Andel underskott (Fraction deficit)		31%	10%	17%	39%	54%

Källa: RSV Rapport 1998:3.

Av 9.2 Tabell framgår att av dem som redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet redovisar 31 procent underskott. En intressant iakttagelse är att med stigande tjänsteinkomst ökar andelen underskott, nämligen från tio procent i gruppen som saknar tjänsteinkomst till 54 procent i gruppen med de högst inkomst av tjänst dvs. över 150 tkr. Bland de med högst inkomst är mycket stora underskott särskilt vanliga. Huruvida detta beror på skattefusk eller andra förhållanden har inte undersökts.

En förklaring till de låga inkomsterna hos egenföretagarna kan vara skattefusk. Men det kan även finnas andra förklaringar, t.ex. att mer etablerade och lönsamma företag inte drivs som egenföretag utan som aktiebolag och att nystartade egenföretag ofta inledningsvis går med underskott. Ett stöd för sistnämnda slutsats finner man i utredningen om Kvinnor, män och inkomster (SOU 1997:87) där man bearbetat uppgifter från inkomstfördelningsundersökningen 1994. Tabellen nedan upptar endast heltidsarbetande för att undanröja effekterna av deltidsarbete i anställning och företagande.

Tabell 9.3.
Arbetsinkomst för heltidsarbetande 20-64 år i eget företag 1994.

Income for persons aged 20-64 years working fulltime in owned business.

	Medelinkomst, kr		Kvinnors inkomst i % av männens	Beräknat antal	
	Average income, SEK			Calculated number	
	Kvinnor Women	Män Men		Kvinnor Women	Män Men
Enskild firma (<i>Self-employed</i>)	88 000	124 500	71%	29 400	91 600
Aktiebolag (<i>Limited companies</i>)	210 400	247 000	85%	22 100	110 300
Jordbruk (<i>Farming</i>)	74 300	89 800	83%	4 400	30 200
Samtliga företagare (<i>All entrepreneurs</i>)	135 322	178 197	76%	55 900	232 100
Anställda (<i>Employees</i>)	182 849	238 117	77%	881 700	1 316 700

Källa: SCB, bearbetning av Inkomstfördelningsundersökningen

Som framgår av 9.3 Tabell redovisar personer med näringsverksamhet i form av enskild firma och jordbruk betydligt lägre inkomster än de som driver verksamheten via ett ägt aktiebolag. Vi kan dock se att medelinkomsten för samtliga heltidsarbetande företagare är lägre än för heltidsarbetande anställda.

9.2.4 Särskilt om hushållsnära tjänster

I anslutning till Tjänstebeskattningsutredningen gjorde RSV⁸ en bedömning av svartarbetets omfattning för hushållsnära tjänster. Skattingarna utgick från omfattande intervjuundersökningar av det kvittolösa svartarbetet som genomförts i Danmark och som således återspeglade danska förhållanden. De danska volymtalen applicerades på svensk arbetsvolym och med antaganden om svarta löner utifrån svenska förhållanden.

RSV bedömde att det kvittolösa svartarbetet med enkla hushållstjänster i de svenska hemmen omsätter ca tre miljarder kronor i svarta löner. Reparationer och underhåll i hemmen svarar för minst fem miljarder kronor i svart arbetsersättning och bilreparationer ytterligare minst 2 miljarder. Sammanlagt rör det sig om minst tio miljarder kronor i svart ersättning för arbeten som utförs med koppling till hemmen. Dessa tio miljarder är att se som en minimiskatting. Beräkningarna bygger på tidsuppgifter vid intervjuer varvid tidsuppgifterna blir osäkra. Erfarenhetsmässigt vet man att tidsuppskattningar i efterhand oftast underskattas. Detaljerade uppföljningsintervjuer antyder emellertid att underskattningen kan vara större. Det finns också osäkerhet kring den nivå som antagits på den svarta ersättningen.

9.2.5 Svarta sektorn från nationalräkenskaperna

Indirekta mätningar av svart ekonomi kan göras med hjälp av nationalräkenskaperna, NR. NR är ett system, som på ett uttömmande sätt använder all tillgänglig ekonomisk-statistisk information som underlag bör att bl.a. beräkna den totala ekonomiska verksamheten, d.v.s. BNP. Man använder då statistik både över inkom-

ster och utgifter. För samhällsekonomin gäller något förenklat att identitet skall föreligga mellan inkomster och utgifter. Som uppgiftslämnare till den ekonomiska statistiken kan man ha incitament att dölja inkomster men motsvarande benägenhet fins ej för de som rapporterar sina utgifter, över t.ex. konsumtion och investeringar. Detta innebär att man t.ex. får en bättre bild över byggnadsverksamhet genom att fråga byggherrar om deras utgifter än om man frågar byggföretag om deras inkomster.

Metoden fångar upp oredovisade arbetsinkomster både av svarta aktiviteter, där köpare och säljare gjort upp om arbeten "utan kvitto", och de fall man utan sådana överenskommelser drar undan skatt på arbete genom att fuska i deklarationen och inte tar med alla inkomster man haft. Arbetsbyten täcks bara in till liten del. Metoden fångar inte heller upp skatteundandragande i vit sektor – där inkomsterna är korrekt redovisade – men avdragen eller skattemässiga dispositioner är felaktiga.

Beräkning av den svarta sektorn baserat på nationalräkenskapsdata för hushållssektorn har gjorts vid tre tillfällen i Sverige.

De första undersökningarna baserade på nationalräkenskaper

Den första gjordes av Ingemar Hansson 1984⁹ i samband med övervägandena kring skatteförvaltningens framtida kontrollstrategi. En andra beräkning gjordes år 1993 av Åke Tengblad¹⁰ i anslutning till utvärderingen av effekterna av den stora skattereform som genomfördes i Sverige åren 1990-1991. Den metod som kommit till användning benämns disponibel-inkomstmetod. Metoden går ut på att för hushållssektorn i nationalräkenskaperna jämföra den disponibla inkomst som hushållen använder för konsumtion och sparande (inkluderar de svarta inkomsterna) med vad som faktiskt rapporteras i inkomstdeklarationer och företagsbokföring. I princip kan skillnaden mellan dessa två serier betraktas som en grov uppskattning av den inkomst som inte har redovisats till skattemyndigheterna.

8) Redovisning av privata tjänster. RSV Rapport 1996:5. 9) Ingemar Hansson. Sveriges svarta sektor. Beräkning av skatteundandragandet i Sverige. RSV Rapport 1984:5. 10) Åke Tengblad. Beräkning av svart ekonomi och skatteundandragandet i Sverige 1980-1991. Århundradets skattereform, del II.

Metoden tar således sikte på hur hushållens inkomster används. För att beräkna den disponibla inkomsten utifrån nationalräkenskaperna behöver man känna till hushållens finansiella sparande och nettoinvesteringar.

Senare beräkningar

År 1998 gjorde Åke Tengblad¹¹ nya beräkningar utifrån nationalräkenskaperna. För det första konstateras att de tidigare beräkningarna varit felaktiga genom att man inte på korrekt sätt korrigerat för egenföretagarnas avdrag för egenavgifter i deklarationerna. Effekten härav är att den svarta sektorn enligt tidigare beräkningar utifrån nationalräkenskaperna redovisats för högt. För det andra visade disponibel-inkomst-metoden en ökning av den svarta sektorn som var särskilt stark under åren 1991-1994. Enligt beräkningarna skulle den svarta sektorn år 1995 uppgå till 75 miljarder kronor eller 4,6 procent av BNP jämfört med 3,3 procent år 1985. En närmare analys av den svarta sektorns sammansättning gav mycket osäkra resultat och har skapat en tveksamhet huruvida den bild som metoden f.n. ger av svart ekonomi är riktig.

På grund av osäkerheten i underlaget – inte minst vad gäller hushållens finansiella sparande – har Tengblad beräknat den svarta sektorn med en annan metod som benämns BNP-metoden. Med BNP-metoden – som bygger på statistik som inte direkt beaktas i nationalräkenskaperna – summeras för alla inkomsttyper de värden som legalt redovisas och då erhålls BNP från inkomstsidan. Den svarta sektorn beräknas sedan som en restpost gentemot BNP. Med denna alternativa kalkyl – som baserar sig på antagandet att de svarta inkomsterna låg på 3,3 procent år 1985 – beräknas den svarta sektorn år 1995 uppgå till 52 miljarder kronor eller 3,2 procent av BNP d.v.s. ligga på samma nivå som år 1985.

Det är således ganska motstridiga uppgifter som f.n. kan erhållas i nationalräkenskaperna om den svarta verksamheten. Tengblad gör bedömningen att nivån år 1997 ligger mellan 3-4,5 procent av BNP.

Riksrevisionsverket uppskattade¹² – med ledning av Tengblads ovan redovisade undersökningsresultat och genomförda intervjuundersökningar – att det svarta arbetet motsvarade fem procent av det totalt arbetade antalet timmar och att värdet av detta arbete motsvarar tre procent av BNP.

9.2.6 Monetära skattningar av den dolda ekonomin

En ifrågasatt metod

En ansats som varit populär att räkna på men som också åtföljts av stark kritik är den monetära metoden. Att metoden blivit populär hänger samman med att de data som behövs för beräkningarna är förhållandevis enkla att få fram ur den officiella statistiken och att man kan göra beräkningarna för en längre tidsperiod. Det finns flera varianter på metoden men de utgår alla från idén att för att dölja svarta inkomster är kontanter det hu-

vudsakliga betalningsmedlet. Genom att beräkna en slags överskott på kontantmedel och hur detta utvecklats över tiden kan spåras utvecklingen av den dolda ekonomin. För kalkylerna krävs att man bestämmer ett basår då den dolda ekonomin antas försumbar. De monetära metoderna har sina svagheter. Den viktigaste är det faktum att efterfrågan på kontanter beror på en rad andra faktorer än den dolda ekonomins storlek. Hur ändrade betalningsvanor (t.ex. elektroniska betalningsmedel) skall beaktas är ett exempel.

”Fel” nivå för Sverige

En monetär kalkyl med jämförelser för olika länder avseende år 1994 har gjorts av Schneider¹³. Enligt Schneiders beräkningar skulle den dolda ekonomin i Sverige uppgå till 18 procent av BNP. Motsvarande kalkyl för Danmark och Norge ligger i samma storleksordning.

9.4 Tabell.

Den dolda ekonomin beräknad med monetär metod (efterfrågan på kontanter) i några OECD-länder, 1994.

The shadow economy according to a monetary method (demand for cash) in some OECD countries in 1994.

	Andel av officiell BNP, % Share of official GDP, %
Italien (<i>Italy</i>)	25,8
Belgien (<i>Belgium</i>)	21,4
Sverige (<i>Sweden</i>)	18,3
Norge (<i>Norway</i>)	17,9
Danmark (<i>Denmark</i>)	17,6
Irland (<i>Ireland</i>)	15,3
Kanada (<i>Canada</i>)	14,6
Frankrike (<i>France</i>)	14,3
Nederländerna (<i>the Netherlands</i>)	13,6
Tyskland (<i>Germany</i>)	13,1
Australien (<i>Australia</i>)	13,0
USA	9,4
Österrike (<i>Austria</i>)	6,7
Schweiz (<i>Switzerland</i>)	6,2

Källa: F. Schneider, Empirical Results for the Size of the Shadow Economy of Western European Countries Over Time.

Schneiders beräkningar implicerar att den dolda ekonomin i de nordiska länderna skulle ha växt från praktiskt ingenting 1960 till dessa mycket höga tal. Sätter man tilltro till värdena innebär det också att nationalräkenskaperna under de senaste decennierna skulle ha varit grovt missvisande. Andra indikatorer över utvecklingen i den svenska ekonomin som t.ex. sysselsättningsintensitet ger inte något stöd åt de resultat som framkommer med monetära metoder. Skillnaderna mellan näraliggande länder som Schweiz och Italien, Belgien och Nederländerna är större än förväntat. Att Sverige skulle ha tre gånger så stor dold ekonomi som Österrike bedömer vi som föga sannolikt. Även nivån verkar ”fel” för Sveriges del.

11) Åke Tengblad. Beräkningar över den svarta ekonomin i Sverige. RRV Rapport 1998:28 Svart arbete 2: Omfattning, bilaga 1.

12) Riksrevisionsverket. Svart arbete 2. Omfattning. RRV 1998:28, s.7.

13) Schneider, Friedrich. "Empirical Results for the Size of the Shadow Economy of Western European Countries over Time". Dep. of Economics, University of Linz, Austria. 1997.

9.3 Skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar

Mätningarna som beskrivits ovan avser skattningar av inkomsterna av svartarbete. Finns det då några metoder som fångar upp skattefusk i anslutning till hushållens redovisning av sitt finansiella kapital? Fusket kan t.ex. bestå av oredovisad avkastning (räntor och utdelningar), oredovisade reavinster, överdrivna skuldräntor eller för lågt redovisad förmögenhet.

Tengblad¹⁴ har utifrån nationalräkenskaperna gjort en kalkyl över hushållens oredovisade räntor och utdelningar. Beräkningarna visar att andelen räntor och utdelningar som inte kommer fram till beskattning har minskat mellan 1980 och 1991. I början av 1980-talet låg den andelen på ca 1 procent av BNP. 1991 hade den fallit till några tiondels procent av BNP vilket bl.a. torde sammanhånga med en bättre skattekontroll. Kontrolluppgifter har införts under perioden.

9.3.1 Kapitalplaceringar utomlands ökar

Om den låga nivån blivit bestående åren efter 1991 har inte undersökts. Det kan inte uteslutas att den friare rörligheten för kapital redan lett till ett ökat mörkertal hänförligt till kapitalplaceringar utomlands. En indikation på att hushållen har ökat placeringarna utomlands är de problem man har med att förklara vad hushållens tillgångar består av. SCB beräknar i national- och finansräkenskaperna hushållens sparande på två sätt. Sparandet beräknas som skillnaden mellan vad hushållen har i disponibel inkomst och vad de gör av med på konsumtion. Samtidigt räknar man fram hur stora tillgångar hushållen ackumulerat i sparande över tiden i form av finansiella tillgångar i banksparande, obligationer, aktier, försäkringssparande m.m. Beloppen ska överensstämja. Under 1990-talet har man dock fått allt större problem att förklara vad tillgångarna består av – den s.k. restposten av oförklarade tillgångar har under 1990-talet ökat med nästan 200 miljarder kronor. En trolig orsak är att sparandet i ökande grad kanaliseras utomlands vilket medfört att det blivit svårt att fånga upp det i den svenska finansräkenskapsstatistiken.

9.3.2 Kontrolluppgifter minskar fel och fusk

Det finns således en del som talar för att de svenska hushållen skulle kunna ha tillgångar i storleksordningen 200 miljarder kr placerade utomlands och att dessa inte uppges till de svenska skattemyndigheterna. Om man antar att ett kapital i denna storleksordning avkastar 5 procent i snitt om året och utan inskränkning skulle varit föremål för inkomst- och förmögenhetsbeskattning kan skattebortfallet i form av kapital- och förmögenhetsskatt överslagsmässigt beräknas till 6 miljarder kronor.

Individernas tillgångar har över tiden förskjutits från banksparande till innehav av aktier och andra värde-

papper. Det har därför blivit allt viktigare att få grepp om de reavinster som görs vid försäljning av värdepapper. Fram till för ett par år sedan baserades beskattningen av reavinster på värdepapper på uppgifter som uppgavs av de skattskyldiga själva och kontrollmöjligheterna var begränsade. Inkomståren 1993-1995 gjorde skatteförvaltningen utifrån infordrade uppgifter från banker m. fl. stickprovsundersökningar av hur det stod till med redovisningen från de skattskyldiga. Undersökningarna visade att mellan tio och 20 procent av aktieförsäljningarna hade utlämnats eller tagits upp till för lågt värde. Det var dock svårt att uttala sig om i vilken utsträckning det rörde sig om uppenbart fusk och vad som berodde på okunskap om de i många fall krångliga reglerna. Fr.o.m. inkomståret 1996 lämnas kontrolluppgifter på försäljningar av samtliga aktier och värdepappersfonder. Det har således blivit betydligt svårare än tidigare att undandra skatt på reavinster som gjorts i Sverige.

Sammanfattningsvis bedöms fusk med kapitalinkomster till följd av det utsträckta kontrolluppgiftslämnandet ha reducerats till förhållandevis obetydliga belopp för de kapitalinkomster som emanerar från placeringar inom landet. Däremot har den friare rörligheten för kapital öppnat nya möjligheter till fusk genom placeringar av finansiellt kapital i länder som inte har motsvarande system.

9.4 Skattefusk med revisionsresultat som uppskattningsmetod

En del av svartarbetet har sin finansiella spegelbild i fusk i företagsbokföringen. Olika transaktioner i företagsbokföringen liksom utelämnande av inkomster kan t.ex. vara ett sätt att skapa utrymme för svarta ersättningar i form av svart lön eller förmåner till anställda eller företagsägaren. Det finns således en överlappning mellan vad som ovan redovisats som svartarbete och det fusk som kan iakttas i företagets bokföring. Men fusk i företagsbokföring kan också generera en avkastning för företaget/företagaren som inte motsvaras av arbete.

Det hade naturligtvis varit intressant om det utifrån resultatet av de skatterevisioner som skattemyndigheterna gör hade varit möjligt att uppskatta det totala omfånget på skatteundragandet eller i vart fall de felaktigheter som går att revidera fram. Det är av flera skäl inte möjligt idag. Det främsta skälet är att skattemyndigheternas revisionsurval i normala fall inte sker slumpmässigt utan med syfte att få så stor effektivitet i revisionsarbetet som möjligt.

En uppräkningsmetod av revisionsresultatet kan således inte användas för att uppskatta skatteundragandet. Däremot ger en sådan uppräkningsmetod en indikation på hur effektivt skattemyndigheternas urval är när det gäller att uppdaga framreviderbara felaktigheter.

14) Åke Tengblad. Århundradets skattereform, del II. Beräkning av svart ekonomi och skatteundragandet i Sverige 1980-1991.

9.4.1 Skattemyndigheternas använder statistiska metoder

År 1992 påbörjade emellertid skatteförvaltningen s.k. ÅSA-undersökningar (Årliga Statistiska Acceptans-undersökningar). Syftet med dessa är bl.a. att få kunskap om beteendet hos den kategori skattskyldiga som är föremål för undersökningen. Hittills har fyra ÅSA-undersökningar genomförts. Utöver syftet att få kunskap om skatteundrandragandet är syftet att med statistiska metoder försöka ta reda på vilken kategori skattskyldiga och vilka materiella regler som bör kontrolleras. Ett annat syfte är att få underlag för ändringar i informationsmaterial, deklarationsblanketter och det materiella regelverket.

Resultatet av undersökningarna till den del de berör skatteundrandragandet återges nedan. Självfallet kan dock slumpmässiga revisioner eller andra former av kontroller (i den mån urvalet görs utifrån skatteförvaltningens register) bara i mycket begränsad omfattning fånga in s.k. nonfilers, d.v.s. företag och personer som ställer sig helt vid sidan av skattesystemet. Det finns dessutom fusk som inte går att upptäcka med de metoder skattekontrollen förfogar över.

RSV har utnyttjat resultaten från ÅSA-undersökningarna i sin beräkning av det totala skattefelet.

Genom de ÅSA-undersökningar som gjorts åren 1993-1995 har samtliga företagskategorier täckts in av slumpmässiga urval. ÅSA-undersökningarna omfattar dock inte de allra största företagen eftersom dessa ingår i en planmässig revisionsverksamhet där dessa företag revideras med vissa tidsintervall. Företagen som omfattas av planmässig revision är storleksmässigt dominerande och står för två tredjedelar av den lönesumma arbetsgivarna deklarerar. "ÅSA-arbetsgivarna" svarar följaktligen bara för en tredjedel av lönesumman. Det är viktigt att hålla i minnet att i samtliga typer av uppdagade fel ingår således inte bara skattefusk utan även andra fel "utan uppsåt".

Tillämpningen av nya regler i skattereformen

RSV gjorde 1992 en ÅSA-undersökning av två nyheter som introducerades i företagsbeskattningen i samband med skattereformen nämligen överutdelning resp. sparad utdelning samt obeskattade reserver. De nya reglerna bedömdes som invecklade. Det kunde därför antas att företagets redovisningar skulle innehålla relativt många felaktigheter i deklARATIONERNA. En kartläggning av felens storlek och frekvens i olika avseenden bedömdes därför välmotiverad, eftersom resultatet också skulle kunna läggas till grund för bättre information till de skattskyldiga. Undersökningarna visade att det främst var de stora företagen som gjorde fel till sin fördel både antals- och beloppmässigt i deklarationsredovisningen. Därav bör inte dras slutsatsen att de stora företagen proportionellt sett orsakar störst skatteförluster för det allmänna. Det finns anledning att anta att vissa former av fusk t.ex. genom att undanhålla inkomster från beskattning är betydligt vanligare bland de mindre företagen.

Små företag – enskilda näringsidkare

Vid 1993 års taxering genomförde skatteförvaltningen en s.k. ÅSA-granskning genom ett slumpmässigt urval på 2 975 fysiska personer som självständigt driver näringsverksamhet utan årsbokslut, blankett N1. Andelen ändrade deklARATIONER uppgick till 46 procent med ett genomsnittligt höjningsbelopp på 9 tkr. Om skatteförvaltningen hade haft resurser till det skulle enbart för denna deklARATIONSTYP skatteförvaltningen kunnat granskat fram 208 mkr med en tillämpad skattesats om 50 procent. Felaktigheterna inom momsens svarar uppräknat till 118 mkr. Man undersökte också intäktsredovisningen. Bland de inrapporterade fallen hade man ej förnumrerade fakturor i 64 procent av fallen och inkomster i klumpsummor i 16 procent av fallen.

Större företag – enskilda näringsidkare

Vid 1994 års taxering genomförde skatteförvaltningen en s.k. ÅSA-granskning genom ett slumpmässigt urval på 2 096 fysiska personer som redovisar inkomst av näringsverksamhet med årsbokslut, blankett N2. Hela 39 procent av deklARATIONERNA ändrades och medelhöjningen var 76 tkr. Om skatteförvaltningen hade haft resurser till det skulle för denna deklARATIONSTYP skatteförvaltningen kunnat granska fram ytterligare 2,8 miljarder kr med en tillämpad skattesats om 50 procent. Felaktigheterna inom momsens svarar uppräknat till 692 mkr. Också vid denna undersökning studerades bokföringsstandarden. Man fann att bokföring saknades i sex procent av fallen, brister i verifikationsmaterialet i 22 procent, brister i grundbokföringen i 18 procent och brister i huvudbokföringen i nio procent av fallen.

Mindre aktiebolag och deras ägare

Vid 1995 års taxering genomförde skatteförvaltningen en motsvarande undersökning men denna gång riktad mot aktiebolagen¹⁵. Endast bolag med en lönesumma understigande fem mkr var med. Man valde slumpmässigt ut 1 188 bolag och granskade bolagen och dess delägare. Granskningen föranledde för bolagens deländring i 57 procent av fallen. Medelhöjningen på delägarnivå blev 45 tkr och på bolagsnivå 52 tkr om även minskning av underskotten medräknas. Uppräknat till hela landet skulle skatteförvaltningen kunna granska fram 2,3 miljarder kronor i skatt genom att höja beskattningen av bolagsdelägarna och 5,9 miljarder i tillkommande skatter på ifrågavarande bolag.

Undersökningarna i företagssektorn är gjorda olika år. De är också behäftade med osäkerhet. De visar emellertid om resultatens sammanlaggs att skatteförvaltningen skulle kunna granska fram skatter i storleksordningen 12 miljarder kronor. Men då ingår som ovan nämnts i bolagssektorn endast bolag med en lönesumma under fem mkr.

Hur mycket granskningen av bolag med en lönesumma överstigande fem mkr skulle inbringa har inte undersökts på liknande sätt. Det är dock naturligt så att de beloppsmässigt största beloppen genom revision finns att hämta hos större företag.

15) Uteslutna från undersökningen var dessutom vilande bolag, bolag i konkurs eller likvidation samt schablonbeskattade bostadsaktiebolag.

De största koncernerna har totalgranskats

I sammanhanget kan nämnas att de allra största företagen/koncernerna – i regel omfattande minst 800 anställda och som granskats för minst ett beskattningsår under perioden 1988-1994 – har lett till att skattemyndigheterna beslutat om extra skatter för dessa företag uppgående till 20 miljarder¹⁶. En betydande del av detta belopp är dock föremål för tvist i skattemyndigheterna. Å andra sidan tillkommer som sagt hela gruppen aktiebolag i storleksordningen 25-800 anställda, andra företagsformer samt det skattefusk som också förekommer i konkurser etc.

9.5 Skattefusk i anslutning till punktskattebelagda varor

9.5.1 Stora incitament till fusk och öppna gränser

När det gäller varuhandel i allmänhet är förtjänsten med att inte redovisa köp och försäljning¹⁷ av en vara den skatt som belöper på marginalen d.v.s. skillnaden mellan inköps- och försäljningskostnad. I regel är marginalerna i varuhandeln, i vart fall när det gäller stora partier av likartade varor, tämligen små och skatten en mindre del av denna. När det gäller varor som träffas av punktskatter är det annorlunda. Punktskatten på varan är ofta mångdubbelt större än den affärsmässiga vinsten och i flera fall är skatten högre än varuvärdet. Detta gör att incitamenten till skatteundandragande blir mycket stora.

Ett ytterligare incitament till skatteundandragande är skillnaden i beskattning mellan olika EU-länder. I Sverige är punktskatterna förhållandevis höga vilket påtagligt ökar lönsamheten av ett skatteundandragande i Sverige.

Fram till för ett par år sedan betraktade skatteförvaltningen punktskatterna som ett väl fungerande system utan så mycket svinn. Men läget har förändrats. Det finns flera orsaker. En är de öppnare gränserna och den fria rörligheten för varor inom EU. Punktskattepliktiga varor skall enligt det s.k. cirkulationsdirektivet¹⁸ kunna föras fritt mellan medlemsländerna utan gränskontroller och skattekonsekvenser fram till den slutliga konsumenten. Möjligheterna till kontroll av införsel av varor från andra medlemsländer har därmed försämrats vilket lett till införsel utan föreskrivna dokument etc. som ska garantera att rätt skatt betalas i mottagarlandet.

9.5.2 Svartsprit

I en rapport¹⁹ om svenskarnas konsumtion av alkohol från legala och illegala källor vid mitten av 1990-talet uppskattas illegala källor svara för 13 procent av totala alkoholkonsumtionen. Hälften av svartspriten består av hembränt och hälften av smuggelsprit. Smuggelspriten

består i sin tur av dels en storskalig smuggling som är avsedd för försäljning och dels en småskalig ”privatimport” där resenärer överskrider de tullfria importkvoterna vid inresa utan att betala tullavgift.

9.5 Tabell.

Skattning av svenska folkets alkoholkonsumtion i olika former (sammanlagt 7,79 l/inv. alkohol 100%) uppdelat på legala och illegala delmängder, 1996/97.

An estimate of total alcohol consumption in Sweden (totaling 7,79 lit. 100% alcohol per inhabitant) and the distribution on different legal and illegal sources.

Källor Sources	Andel av total alkoholkonsumtion Share of total alcohol consumption
Legala Legal	
Statistikförd alkohol (<i>Alcohol in statistics</i>)	75,0%
Privat legalt införd alkohol i samband med utlandsresor (<i>Private legal imported alcohol when travelling abroad</i>)	9,3%
Legal hemtillverkning av vin och öl (<i>Legal home production of wine and beer</i>)	2,6%
Summa legalt (Total legal)	86,9
Illegala Illegal	
Hembränt (<i>Illicitly distilled</i>)	6,5%
Smuggelsprit, inköpt i Sverige (<i>Smuggled liquor, purchased in Sweden</i>)	3,6%
Smuggel av sprit och öl vid inresan till Sverige (<i>Smuggling of liquor and beer when arriving in Sweden</i>)	2,7%
Teknisk sprit (<i>Technical alcohol</i>)	0,3%
Summa illegalt (Total illegal)	13,1%
Totalt	100,0%

Källa: E. Köhlhorn (1997), tab 18.

Med teknisk sprit menas sådan sprit som får användas skattefritt t.ex. i industriella processer.

Den illegala alkoholen (se tabell nedan) består i första hand av starksprit. Av starkspriten är hela 35 procent illegal varav 19 procent är hemtillverkad sprit, drygt 10 procent är i Sverige såld smuggelsprit och ytterligare fem procent har resenärerna medfört utöver den tillåtna ransonen. Den skatt som skulle ha utgått om konsumtionen skett med beskattad sprit uppgår till storleksordningen 2 å 3 miljarder kr varav i storleksordningen 800 miljoner kr avseende smuggelsprit på kommersiell basis. Den totala uppbörden av alkoholskatt på spritdrycker m.m. var 4 907 mkr år 1996 och den illegala alkoholen svarar därför enligt Köhlhorns beräkningar för mellan 40-60 av denna, varav kommersiell smuggling svarar för ca 16 procent. Detta är mycket höga tal. Det är dock en teoretisk beräkning efter den faktiska konsumtionen. Skulle den spriten beskattas skulle konsumtionen minska.

16) Slutrapport 96-02-08 Samordnad planmässig revision 1988-1994, dnr 705-96/515.

17) Att utelämna enbart försäljning men ha med inköpet i räkenskaper ökar risken för upptäckt av förfarandet.

18) Berör EU-harmoniserade skatterna på alkohol, alkoholhaltiga drycker, tobak och mineraloljor.

19) E. Köhlhorn m.fl. Svenskarnas konsumtion av alkohol från legala och illegala källor vid mitten av 1990-talet. (Prel. rapport till OAS-seminarium nov 1997).

9.6 Tabell.

Skattning av svenska folkets konsumtion av enbart starksprit uppdelat på legala och illegala delmängder.

An estimate of alcohol consumption in Sweden, hard liquor only, and the distribution on different legal and illegal sources.

Källor	Andel av total alkoholkonsumtion
Sources	Share of total alcohol consumption
Legala (Legal)	
Statistikförd försäljning (<i>Selling in statistics</i>)	53,7%
Privat legalt införd (<i>Private legal import</i>)	10,9%
Summa legalt (Total legal)	64,6%
Illegala (Illegal)	
Hembränt (<i>Illicitly distilled</i>)	19,0%
Smuggelsprit inköpt i Sverige (<i>Smuggled liquor, purchased in Sweden</i>)	10,4%
Smuggelsprit, privat (<i>Smuggled liquor, private</i>)	5,1%
Teknisk sprit (<i>Technical alcohol</i>)	0,8%
Summa illegalt (Total illegal)	35,3%
Totalt	100,0%

Källa: E. Köhlhorn (1997), del av tab 17.

Skattningarna i rapporten (Köhlhorn m.fl.) ligger betydligt högre än i tidigare sedvanliga undersökningar av alkoholkonsumtionen. Detta gäller både totalkonsumtionen och den illegala andelen. Men allt tyder på att den också ligger närmare sanningen. Metodiken som använts har varit mycket grundlig. Totalt har över 10 000 personer intervjuats fördelat över alla årets dagar. De intervjuade har tillfrågats om sin konsumtion dagen innan intervjun och har då haft konsumtionen färskt i minnet. Dessutom har särskilda ansträngningar gjorts att fånga upp de alkoholberoende. Dessa dricker mycket sprit i allmänhet och svartsprit i synnerhet. Normalt tenderar alkoholberoende grupper vara överrepresenterade i bortfallet i intervjuundersökningar. Den nu mera omsorgsfullt genomförda undersökningen har lett till betydligt högre värden vad gäller konsumtion och framför allt av den illegala spriten än vad som framkommit i alkoholvaneundersökningar bland allmänheten med vanlig surveymetodik. Resultaten i undersökningen tyder på att konsumtionen av illegal sprit är mer polariserad och koncentrerad till storkonsumenterna än vad tidigare studier visar. Denna polarisering blir sedan ännu tydligare när de alkoholberoende inkluderas.

Restaurangernas roll överdriven

Enligt skattningarna utgör konsumtion av teknisk sprit hela 0,8 procent av svenska folkets totala spritkonsumtion. Detta är i sig en mycket hög siffra som antyder att kontrollsystemen hos berörda företag och av myndigheterna inte är tillräckliga.

Restaurangerna har ibland ansetts vara en avgörande distributionskanal för svartsprit. En arbetsgrupp som på uppdrag av Socialdepartementet undersökt ungdomarnas konsumtion av svartsprit (Ds 1997:8) gör dock bedömningen att restaurangernas roll är överdriven. Det

finns en stor risk förknippad med att hantera svartsprit på restaurang. Vid upptäckt väntar, vid sidan av straff för brott mot bl.a. alkohollagen, även ett indraget utskänkningstillstånd, vilket för de flesta innebär att verksamheten tvingas upphöra. Slutsatsen stöds också av det faktum att man i samband med projektet Operation Krogsanering i Stockholm, endast i något undantagsfall hittat illegal sprit på restaurangerna.

Att det är lätt för ungdomar att komma över starksprit visar en attitydundersökning som samma arbetsgrupp låtit genomföra. Hela 72 procent av ungdomar mellan 15-24 år har möjlighet att säkert (53 procent) eller kanske (ytterligare 19 procent) skaffa hembränt. Motsvarande uppgift för åldersgruppen 45-54 år är totalt 40 procent, varav 29 procent säkert och 11 procent kanske kunde skaffa hembränt.

I undersökningen fick de intervjuade ta ställning till påståendet ”man borde ändra lagen så att det blev straffbart att köpa hemtillverkad sprit”. Nära två tredjedelar, 62 procent, instämmer i påståendet. Skillnaderna är stora mellan olika grupper. Kvinnor instämmer i högre grad än män, 68 respektive 57 procent. Av dem som inte dricker alkohol är det 81 procent som anser att det borde vara straffbart, medan det bland högkonsumenterna endast är 38 procent som instämmer i påståendet.

9.5.3 Gemenskapsintern handel och smuggelcigaretter²⁰

Under 1997 höjdes skatten på cigaretter i två omgångar och detaljhandelspriset för ett paket cigaretter hamnade på 45 kronor. Med undantag för Norge, där ett paket cigaretter kostar närmare 55 kr, hade Sverige det högsta priset i Europa. I Polen kostar samma paket kring fem kronor. Med sådana spännvidder i pris mellan närliggande länder blir de illegala alternativen attraktiva både för säljare och köpare. Vill man hålla nere konsumtionen genom att sätta priset högt måste man också hålla efter illegala alternativ. I augusti 1998 sänktes skatten på rökta tobak i Sverige och priset för ett paket cigaretter ligger nu kring 35 kronor.

Det är den organiserade smuglingen som står för den stora andelen insmuglade cigaretter. En stor långtradare med smuggelcigaretter kan vid grossistförsäljning i Sverige ge en vinst på fem till tio mkr. Vinsten är hög, böterna i sammanhanget närmast försumbara och risken för fängelsestraff liten. När sanktionerna inte bedöms som särskilt allvarliga kan man acceptera en mycket hög upptäcktsrisk utan att lönsamheten i smuggelverksamheten riskerar att gå förlorad.

Fusk med ledsagardokument

Cigarettsmuggling²¹ innebär att man transporterar cigaretter över gränsen till konsumenterna i Sverige utan att betala skatt (i motsats till spriten finns knappast något hemtillverkningsalternativ). Cigaretter är skrymmande och stora mängder är svåra att ta in dolt. I förhållande till hur skrymmande cigaretterna är blir vinsten av sådan smugling mycket liten. Under de allra

20) Informationen om cigarettsmuggling har hämtats ur en rapport som Leif GW Persson, Jan Andersson tagit fram på uppdrag av Grossistförbundet/Svensk Handel ("Cigarettsmuggling". April 1997). 21) Här används begreppet smugling även för olaga införsel från andra EU-länder.

senaste åren har man dock uppmärksammat att smuggling sker i samband med vad som på ytan ser ut som en vanlig transport. Gränskontrollerna har slopats mellan EU-länderna och vid transporter mellan länderna tas skatten ut först då varorna i slutledet görs tillgängliga för konsumtion. Varje transport skall åtföljas av ett ledsagardokument som skall ange partiets storlek och vilken väg transporten skall gå från avsändare till mottagare. Genom att på olika sätt fuska med detta dokument kan transporterna ske synligt utan att väcka uppmärksamhet. En metod är att ta med mer i transporten än vad som står i papperen och att sedan sälja merlasten utan skatt. Ett annat sätt är att ge sken av att lasten transiteras till land utanför EU fast den i praktiken stannat i Sverige. Transporten kan också "försvinna" på vägen mellan olika upplagsplatser på väg till slutdestinationen. Man vet att de typer av fusk som nämnts ovan förekommer, eftersom det finns upptäckta fall. Däremot är den faktiska omfattningen okänd.

Internethandel ska beskattas

Cigarettförsäljning där säljare och köpare knyter kontakt via Internet har dykt upp under senare tid. Sådan försäljning är inte befriad från svensk punktskatt och moms, vilket är det intryck man kanske fått av massmedia. Cigaretter som säljs i Sverige skall alltid beskattas med svensk punktskatt och moms. Finns säljaren i annat EU-land är denna enligt EU:s regler om distansförsäljning skyldig att betala svensk punktskatt och moms.

Under 1997 och under första halvåret 1998 var postorderförsäljning via Internet av cigaretter som undgick beskattning starkt ökande. Genom den nya lagstiftning som trädde i kraft 1 juli 1998 har tullen fått befogenhet att kontrollera postförsändelser även om de kommer från andra EU-länder. Kontrollen har inte obetydlig omfattning och hög träffsäkerhet, över 99 procent. Den har fått till följd att Internet-handeln avstannat.

Att jämföra export och import

Ett sätt att grovt beräkna den totala volymen av smugglade cigaretter i världen är att jämföra statistiken över antalet exporterade och antalet importerade cigaretter. Om ingen smuggling förekom bör detta antal (efter korrigering för taxfreehandel, diplomathandel m.m.) överensstämma för världen i sin helhet. En eventuell differens kan tolkas som omfattningen av smugglade cigaretter. Sådana beräkningar har gjorts²². 280 miljarder cigaretter "saknas" vilket skulle motsvara smuggeltrafiken i världen. Med en global skattesats på 1 dollar per paket kan de förlorade skatteintäkterna för länderna sammantaget beräknas till drygt 14 miljarder dollar per år (drygt hundra miljarder SEK). Med en rak proportionering i förhållande till den svenska befolkningens andel av världens befolkning skulle den svenska totalvolymen smuggelcigaretter ligga på knappt 400 miljoner. Persson/Andersson menar i sin rapport att en skattning gjord på dessa premisser blir för hög för Sveriges del. Sverige har en lägre konsumtion av cigaretter än det globala genomsnittet och vår cigarettsmuggling har

mycket blygsamma proportioner jämfört med den organiserade smugglingsverksamhet som förekommer i stora och befolkningsrika delar av Asien, Afrika, Central och Sydamerika och mellan Kanada och USA. Korrigerat för dessa förhållanden landar de på en årlig svensk volym av mellan ett hundra och två hundra miljoner smuggelcigaretter.

Att utgå från tullens beslag

En annan metod som Persson/Andersson redovisar är att söka skatta smugglingen av cigaretter till Sverige utifrån Tullens beslag och en kalkyl för risken för upptäckt och på detta sätt komma fram till den underliggande faktiska smugglingsvolymen.

Smugglingen kan grovt indelas i tre kategorier nämligen:

- husbehovssmuggling
- smuggling som yrkesrelaterad bisyssla (t.ex. långradarchaufförer som arbetar med transporter över gräns, sjömän samt anställda vid flygbolag eller sportterminaler)
- professionell eller organiserad smuggling

Kalkylen baserad på Tullens beslag och en riskbedömning landar kring 100 miljoner smuggelcigaretter. Men författarna bedömer att detta är en underskattning. Bl.a. har man i kalkylen bortsett från den speciella problematiken med de s.k. skattelagren och rent allmänt menar man att beräkningarna är försiktigt hållna. Med en "bildad gissning" hamnar författarna därför kring 150 miljoner cigaretter varav husbehovssmugglingen svarar för 50 miljoner och den mer kvalificerade för 100 miljoner.

Författarna gör slutligen även en skattning utifrån en beräkning av cigarettkonsumtionen baserat på en intervjuundersökning (korrigerat för bortfallseffekter) som jämförs med försäljningssiffror för den lagliga handeln. Denna kalkyl hamnar i samma storleksordning som de båda skattningar som beskrivits ovan.

Den sålunda uppskattade volymen smugglingscigaretter (150 miljoner st.) skulle vid beskattning ha inbringat ett skattebelopp på ca 250 miljoner kronor. vilket motsvarar ca tre procent av totala tobaksskatten.

Utvecklingen under senare tid

I en rapport²³ från Brottsförebyggande rådet har Leif GW Persson beskrivit cigarettsmugglingens och uppskattats dess omfattning. Persson skiljer mellan husbehovssmuggling, yrkesrelaterad smuggling (t.ex. av lastbilschaufförer) samt professionell eller organiserad smuggling. Persson pekar på att den organiserade smugglingen svarar för 90 procent av den totala mängden av tullens beslag men bara för tre procent av antalet beslag. Utifrån antagna sannolikheter för upptäckt inom de skilda kategorierna landar Persson i en uppskattad smuggelvolym på 540 miljoner cigaretter där den organiserade smugglingen svarar för 70 procent. Denna uppskattning är mer än tre gånger så hög som den som ovan redovisats. En del av de cigaretter som tas i beslag kan dock vara avsedda för t.ex. den norska marknaden.

22) Joosens, I & Raw, M. (1996): *Smuggling and cross border shopping of tobacco in Europe.*

23) *Cigarettsmugglingens struktur, omfattning och utveckling under senare delen av 1990-talet. Från ax till limpa. Brå 1999.*

Persson menar att den ”nya” nivån ca 500 miljoner cigaretter uppnåts genom en mycket kraftig ökning av den organiserade smugglingen under åren 1997-1998. På den nya nivån ligger smugglingen därefter på oförändrad eller minskande volym.

Prissänkningen på den legala marknaden har bidragit till att minska den tidigare snabba tillväxten på den illegala och i förening med en allt mer effektiv kontroll t.o.m. medfört en negång på den svarta marknaden under slutet av år 1998.

9.5.4 Illegal handel med olja och bensin

Illegal handel och undanhållande av punktskatter på bränslen sker dels genom att obeskattade bränslen säljs av oljebolag och dels genom illegal införsel av olja från annat land. Några undersökningar om omfattningen av den illegala handeln med olja och bensin finns inte. Ett av skälen är att få privatpersoner berörs av denna hantering. Ett undantag därvidlag är den försäljning över gränsen från Finland som sker i norra Sverige. Även om denna gränshandel och kontrollen därav fått stor massmedial uppmärksamhet är den i förhållande till den totala handeln med olja och bensin beloppsmässigt helt försumbar.

Den illegala handeln med bränslen har varit koncentrerad till storstadsregionerna. Från och med mitten av år 1996 finns tecken på att de företag och de personer som varit aktiva delvis flyttat ut med verksamheten till mindre orter utanför storstäderna. Detta troligen för att väcka mindre uppmärksamhet.

Olika metoder att undgå skatt

Några av de metoder som använts för att undgå skatt på bränslen är följande.

Illegal införsel av olja från bl.a. Finland har under en längre tid förekommit med ett fåtal svenska företag som aktörer. Efterhand som kontrollen för införseln av bränslen skärpts vid gränsövergångarna har dessa företag försvunnit från marknaden och själva tillvägagångssätten att föra in olja förändrats. Privatpersoner som i dag transporterar olja i fat eller stora plastbehållare på släpvagnar tar tillfället i akt att föra in oljan när tullstationerna är stängda eller isen lagt sig på älven.

Liksom vid cigarettsmuggling förekommer att transporter som enligt papperen är destinerade till land utanför EU eller till ett lågskatteland inom EU helt enkelt ”stannar” i Sverige.

Det händer också att bränsle säljs mellan registrerade upplagshavare och oregistrerade upplagshavare utan att deklarerar. Bränslepartierna kan ofta byta ägare flera gånger för att dölja den gjorda affärstransaktionen. I en del fall deklarerar verkligen bränslet (bunkerolja) men samtidigt görs avdrag för den försålda oljan vilket är tillåtet mot försäkransintyg från köparen som är oregistrerad upplagshavare. Men försäkransintyget är falskt. Det företag som köpt olja mot falska försäkransintyg säljer oljan vidare till slutförbrukare i Sverige. De företag som ägnar sig åt denna typ av affärer existerar mycket kort tid, tömmer bolagen och går sedan i konkurs.

Fusk har förekommit i pilotprojekt med olika blandningar av rapsolja, etylalkohol m.m. Rapsoljedelen i oljeblandningen har varit punktskatteskattebefriad. I verkligheten har inblandningen varit betydligt mindre än den uppgivna.

Illegal handel ej omfattande

Rent allmänt torde dock gälla, såväl för Sverige som för övriga EU-länders del, att skattefusk och illegal handel när det gäller olja och bensin relativt sett inte alls har samma omfattning som motsvarande fusk när det gäller cigaretter och sprit och av dessa två punktskattebelagda varor är det speciellt sprithantering som vårlar de största kontrollproblemen.

Det totala fusket när det gäller handel med olja och bensin bedöms i relation till skatteuppbörden vara lägre än för tobak (3 procent) och uppskattas inte överstiga 1 procent av skatteuppbörden eller som högst 200-300 miljoner kronor.

9.6 RSV:s bedömning av skattefelets storlek

RSV gjorde på regeringens uppdrag år 1998 en uppskattning av skattefelets storlek²⁴. Underlaget för bedömningen är bl.a. resultat från skilda undersökningar som ovan redovisats.

Verket framhöll att underlaget för en sådan bedömning är osäkert och inte dagsaktuellt. Det bör dock inte hindra att en bedömning görs. En bedömning från RSV:s sida kan föra med sig en fruktbar dialog och stimulera till en fortsatt metoddiskussion och fortsatt analys av skattefelets storlek, utbredning och orsaker. En sådan analys kan i sin tur lägga en grund för en strategi för att minska skattefelet.

9.6.1 RSV uppskattar skattefelet till fem procent av BNP

RSV uppskattar att det totala skattefelet år 1997 ligger i storleksordningen 80-90 miljarder kronor vilket motsvarar inemot fem procent av BNP eller nio procent av den samlade skatteuppbörden.

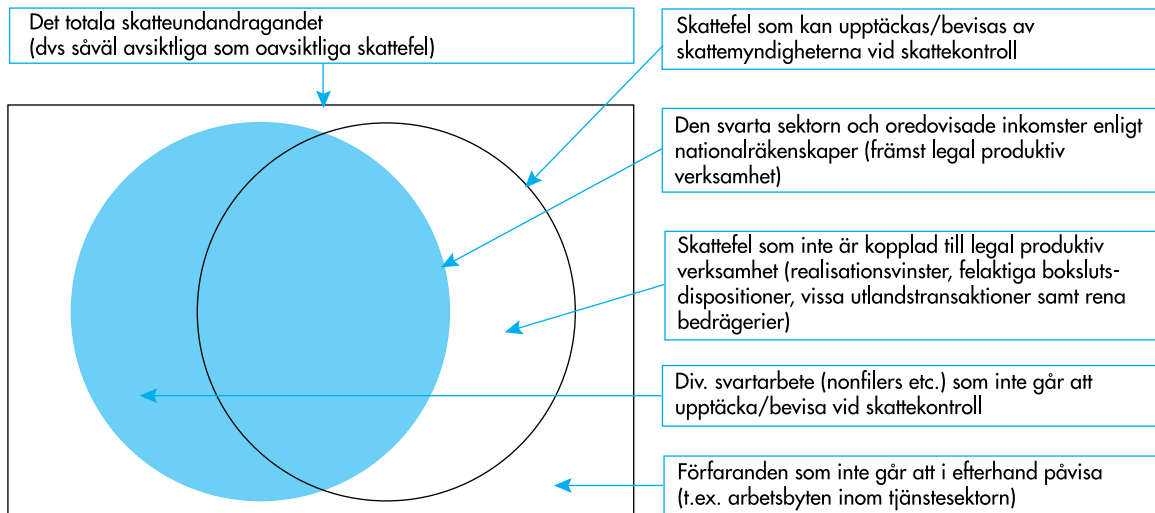
Det betyder definitivt inte att dessa inkomster kan framtvängas genom en utökad granskning. Blev undanhållna inkomster beskattade skulle tjänsterna i stor utsträckning inte produceras. Det är också RSV:s uppfattning att om skattemyndigheterna fick resurser att hitta alla fel i form av felaktiga kostnader och redovisning skulle alla medvetna skatteundandraganden (fusk) bli försumbara men detta skulle inte vara en kostnads-effektiv användning av samhällets resurser. Slutsatsen av detta är i sin tur att ett visst mått av skattefel inkl. skattefusk måste accepteras i en demokrati med ett skattesystem som bygger på uppgifter som medborgarna själva lämnar. Hur stort skattefel och hur mycket skattefusk som kan tolereras är till slut en rent politisk fråga med många fler aspekter än de rent ekonomiska.

Nedan redovisas i förkortad form underlaget för RSV:s bedömning.

24) Skattefel och skattefusk. En utvärdering av kontrollverksamheten 1992-1997. RSV Rapport 1998:3, s. 47 ff.

9.7 Figur. Principskiss över skatteundandragandets förhållande till nationalekonomiska beräkningar av svart sektor/oredovisade inkomster och skattefel som kan upptäckas/bevisas vid skattekontroll²⁵.

Figure founded on principal: The total volume of income untaxed (both intentionally and unintentionally tax faults). Circles show tax faults that is possible to detect and prove by the tax authorities through tax control on the one hand and, on the other hand, what is measured as the black economy according the national accounts (primarily legal productive activities). The figure show what type of transactions that are measured by each method. (Note. Size of circles are at random.)

Resultat från olika undersökningsmetoder kombineras

RSV kombinerar i sin beräkning av skattefelets storlek de nationalekonomiska beräkningarna med egna kontrollresultat från främst slumpmässiga kontroller.

RSV konstaterar med utgångspunkt i ovanstående figur att de skattefel man finner vid olika undersökningsmetoder inte är exakt desamma.

9.8 Tabell. Schematisk kalkyl av skattefelets storlek, mdkr.

Schematic calculation of the total amount of tax faults, BSEK.

Skattefel	Mdkr	Andel av totalt skattefel
Tax faults	BSEK	Share of total tax faults
Oredovisade inkomster m.m.: Inkomstskatt, moms och arbetsgivaravgifter (Tax on undeclared income: Income tax, VAT and social security contributions)	60,4	
Skatt på utländska kapitalinvesteringar (Tax on capital investments abroad)	?	
	60,4	72%
Revisionsresultat – företrädesvis felaktiga kostnader och felaktig redovisning (Audit results – primarily nonductible costs and different forms of wrong accounts and wrong tax calculation)		
Sluppmässiga kontroller av löntagare och företag utanför de största företagskoncernerna (Random audits of ordinary tax payers and companies except the biggest groups of companies)	20,8	
Samordnad kontroll av alla de största koncernerna (Coordinated audits of the biggest groups of companies)	20,0	
	40,8	49%
Avgå: Korrigeringar av skattefelet, dubbelräkning (Less: Correction of tax fault, double calculation)	- 20,4	- 24%
Punktskatter (Special sales taxes)		
Sprit (Alcohol)	2,5	
Tobak (Tobacco)	0,3	
Övriga punktskatter (Other special sales taxes)	0,2	
	3,0	4%
Rena bedrägerier mot skatteförvaltningen t.ex. avseende återbetalning av mervärdesskatt (Plain fraud against the tax administration e.g. claiming VAT repayments)	?	?
Det totala skattefelet i Mdkr (The total tax fault in BSEK)	83,8	100%
Skattefelets andel av BNP (1 800 Mdkr) (The total tax fault as a percentage of GDP, (1 800 BSEK))	4,7%	
Skattefelets andel av den offentliga sektorns skatteinkomster (950 Mdkr) (The total tax fault as a percentage of taxes in the public sector (950 BSEK))	8,8%	

Källa: Riksskatteverket, Rapport 1998:3.

25) Malmer, H och Persson, A. Århundradets skattereform. Skattereforens effekter på skattesystemets driftskostnader, skatteplanering och skattefusk. Stockholm. Nordstedts 1994.

Skatt på oredovisade inkomster inom och utom landet uppskattas till ca 60 miljarder kronor och grundar sig på uppskattningar från nationalräkenskaperna av den svarta sektorn. Verkets uppskattning av den svarta sektorn bygger på Tengblads beräkning från år 1992 som då beräknades till 4,9 procent. Tengblad har sedermera (1998) justerat ner denna beräkning till ett intervall inom 3,0-4,5 procent av BNP, se avsnitt 9.2.5. Verkets beräkning i den delen ligger därför något i över nyare beräkningar.

De felaktigheter som kan upptäckas vid revision eller annan djupare kontroll beräknas till ca 40 miljarder kronor. Uppskattningen bygger i den delen i allt väsentligt på tidigare genomförda noggrann kontroll av ett helt slumpmässigt urval där resultaten uppräknats till nationell nivå. När det gäller de allra största koncernerna har dessa totalgranskats inom ramen för samordnad planmässig revision och är alltså en genomsnittsvärde på en granskningsperiod om tio år.

Den del av skattefelet som kan kontrolleras fram läcker ut som oredovisade inkomster eller andra oredovisade förmåner till fysiska personer och konsumeras där och kommer därmed att ingå i underlaget för de nationalekonomiska beräkningarna av den svarta sektorn. Korrigeringsposten avser detta förhållande samt periodiseringsfel.

RSV bedömer att skatteförvaltningen bara kan upptäcka 20-25 procent av skatt som belöper på svart sektor genom en bred men djupare kontroll men att skatteförvaltningen skulle kunna upptäcka ca hälften av det totala skattefelet.

Det bör avslutningsvis noteras att kalkylen inte täcker in alla skatter, alla skattskyldiga eller rena bedrägerier mot skatteförvaltningen t.ex. avseende moms. Kalkylen inkluderar heller inte sådana fall där den skattskyldige deklarerar men smiter från skattebetalningen genom att göra sina tillgångar oåtkomliga för skattein- drivning.

9.7 Skattefusket utbredning och orsaker

Skattefusket omfattning är inte bara en volymfråga. Väl så viktiga aspekter är utbredningen – hur många – som fuskar och skattefusket orsaker och effekter.

9.7.1 Utbudet av svartarbete

I en undersökning av Laurin²⁶ (genomförd kring årsskiftet 1981/1982) frågan ställts om intervjupersonen arbetet svart under de senaste 12 månaderna. Av den vuxna befolkningen (17-75 år) svarade 12 procent ja. Vad som avses med svartarbete har varit upp till den enskilda personens egen tolkning. Av Laurins undersökning framgår också att 16 procent under den senaste tvåårsperioden inte uppgivit alla inkomster till skattemyndigheterna. De personer som är särskilt aktiva som skattefuskar är yngre män, studerande, egenföretagare och facklärd arbetare i varuproduktion och byggbran-

sch. De arbetslösa förefaller inte skattefuska i högre utsträckning än genomsnittet.

Omfattningen av de arbetslösas svartarbete är en om- diskuterad fråga. Danska, norska, finska och holländska undersökningar pekar inte på att arbetslösa svart- arbetar i högre grad än andra grupper, tvärtom. Det finns t.o.m. tecken på att de arbetslösa skulle svartarbeta mindre. Inte heller OECD har funnit ett samband mellan svartarbete och arbetslöshet²⁷. OECD drar slutsat- sen att det för de flesta länder tycks finnas mycket litet som tyder på att svartarbete är ett särskilt viktigt supple- ment till de arbetslösas inkomst. Undersökningarna vi- sar således att svartarbetet i första hand har karaktär av utfyllnad för den som också arbetar vitt och så att säga har en fot inne på arbetsmarknaden.

Svartarbetet undersökt av RRV 1998

Flera av ovan redovisade iakttagelser bekräftas av en intervjuundersökning som Statistiska Centralbyrån gjort på Riksrevisionsverkets²⁸ uppdrag vid årsskiftet 1997/98. I rapporten konstateras att åtminstone 11-14 procent av det svenska folket utfört svart arbete under år 1997, att männen i dubbelt så stor utsträckning som kvinnor utfört svart arbete och att företagare och stu- denter är vanligast förekommande bland aktörerna på den svarta arbetsmarknaden. Mycket tyder på att ar- betslösa är underrepresenterade på den svarta arbets- marknaden. De som arbetar svart upplever i väsentligt mindre utsträckning risken för upptäckt som stor jäm- fört med de som inte arbetar svart. Acceptansen när det gäller svart arbete är relativt stor. Närmare hälften av befolkningen kan tänka sig att arbeta svart. Byten, vän- tjänster och enstaka arbeten uppfattas sällan som mo- raliskt fel medan tveksamheten är större när det gäller svart arbete som utförs i organiserad form, sker konti- nuerligt och/eller i omfattande utsträckning.

Svartarbete i andra länder

I Sverige, Danmark och Holland har försök gjorts att mäta sambanden mellan skatterna och svartarbetet. Det har inte i något av länderna kunnat påvisas att folk med högre marginalsatser skulle ha större benägenhet att utföra svartarbete.

I samma länder har undersökts sambandet mellan svartarbete och hur folk uppfattar risken för upptäckt. Resultatet är likartat för alla tre länderna. Om sank- tionsrisken inte uppfattas som hög är sannolikheten för att utföra svartarbete högre.

Av intervjuundersökningarna som gjorts av Laurin och Wahlund²⁹ framgår också att ju mindre man upp- fattar risken att bli upptäckt desto större är sannolik- heten att man själv fuskar. En annan iakttagelse är att ju mindre negativ man är mot skattefusk desto större är sannolikheten att man själv fuskar.

RSV:s attitydundersökning 1998

De nu nämnda iakttagelserna har bekräftats i den un- dersökning RSV gjort³⁰ år 1998.

Av tabellen nedan framgår korrelationen mellan mel- lan några frågor rörande skattefusk.

26) Jfr Laurin, U. På heder och samvete. Skattefusket orsaker och utbredning. Nordstedts 1986.

27) OECD Employment Outlook, September 1986. 28) Svart arbete 3. Struktur. RRV 1998:29, s.14ff. 29) Wahlund, R., Skatter och ekonomiska beteenden. Stockholm, 1991.

30) Allmänhetens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll. RSV Rapport 1999:1.

9.9 Tabell.

Samband (korrelation) mellan svaren på vissa frågor rörande fusk.

Correlation between questions about tax fraud.

Korrelation (Spearman). Redovisad korrelation är signifikant på 1 procents nivån; N=Antal observationer	Jag är beredd att betala min skatt så länge alla eller nästa alla gör det	För min egen del är det OK att folk skattefuskar om de har möjlighet till det	Jag känner personligen någon/några som skattefuskar beskattning arbete åt mig	Om jag själv hade möjlighet skulle jag undanhålla inkomst från för att utföra	Jag har någon gång under det senaste året anlitat någon "svart"
För min egen del är det OK att folk skattefuskar om de har möjlighet till det	- 0,32				
N	1648				
Jag känner personligen någon/några som skattefuskar	- 0,15	0,25			
N	1331	1314			
Om jag själv hade möjlighet skulle jag undanhålla inkomst från beskattning	- 0,28	0,37	0,38		
N	721	715	584		
Jag har någon gång under det senaste året anlitat någon "svart" för att utföra arbete åt mig	- 0,20	0,24	0,24	0,33	
N	810	794	633	722	
I min senaste självdeklaration undanhöll jag inkomst från beskattning	- 0,19	0,30	0,24	0,30	0,62
N	817	799	634	725	818

Källa: RSV Rapport 1999:1.

Av tabellen kan sålunda exempelvis från den andra lodrätta kolumnen utläsas att den som i större utsträckning än andra känner skattefuskar, själv skulle vara beredd att undanhålla inkomst om de hade möjlighet, själv har arbetat svart, anlitat någon för svartarbete och undanhållit inkomst. Vidare kan från sista raden utläsas att den som svarat att de undanhåll inkomst i större utsträckning än andra anser att skattefusk är OK, känner skattefuskar, själv skulle undanhålla inkomst om de kunde och anlitat någon för svartarbete.

Notabelt är att frågan i första kolumnen – om man är beredd att betala sin skatt – är negativt korrelerad till samtliga frågor om fusk.

I den allmänna debatten brukar företag i vissa branscher förknippas med fusk. RSV har i en enkätundersökning riktad till ett slumpmässigt urval av företag tillfrågat dem om de är utsatta från för konkurrens från företag i branschen som skattefuskar. I tabellen nedan redovisas de branscher som uppvisar de högsta värdena.

Utöver vad som framgår av tabellen gäller skattekonkurrens är vanligare bland små företag än bland stora.

9.10 Tabell.

Procentuell andel av företag i olika branscher som "instämmer helt" i ett påstående om utsatthet för konkurrens från företag i branschen som skattefuskar.

Percentage of companies in different lines of business that "agree entirely" on a statement concerning tax competition.

Andel som "instämmer helt" i påståendet	Vårt företag är i stor utsträckning utsatt för konkurrens från företag inom branschen som skattefuskar
Share that "agree entirely" in the statement	Our company is to a great extent exposed to competition based on tax evasion by companies in the branch
Samtliga företag i landet (<i>All companies</i>)	16%
Byggnadsverksamhet (<i>Construction</i>)	37%
Restaurang (<i>Restaurants</i>)	38%
Taxi (<i>Cabs</i>)	31%
Åkeri (<i>Haulage contractors</i>)	43%
Städ (<i>Cleaning</i>)	54%
Frisör (<i>Hair dressers</i>)	64%

Källa: RSV Rapport 1999:1.

9.7.2 Efterfrågan på svartarbete

För att svartarbete ska kunna uppkomma krävs både personer som utför svartarbete och de som efterfrågar det. Det finns anledning att anta att det finns skillnader mellan olika grupper i dessa hänseenden. Vilka efterfrågar svartarbete?

Höginkomsttagare efterfrågar svartarbete

I norska intervjuundersökningar har kartlagts inte bara frekvensen som arbetar svart utan även hur många som köper svartarbete. Den senaste undersökningen från 1994 visade att medan 15 procent utförde svartarbete▲

► köpte 27 procent svartarbeten. Av dessa agerade åtta procent både som säljare och köpare. Allt som allt agerade således 34 procent, eller drygt en tredjedel av norrmännen, på den svarta marknaden under ett år. Sannolikheten för att en person köper svartarbete ökar med utbildningsnivån och inkomstnivån. På köparsidan förefaller det således finnas ett samband mellan inkomstnivå och svartköp – medan när det gäller att utföra svartarbete inte har gått att påvisa en högre sannolikhet vid högre marginalskatter.

I RSV:s senaste enkätundersökning ställdes följande fråga.

9.11 Tabell. Påstående: Jag har någon gång under det senaste året anlitat någon "svart" för att utföra arbete åt mig, procent.

Statement: I have at least once during the last year hired somebody to carry out "black work" on my behalf, percent.

År 1998	Alla svarande All respondents	Storstad Big town	Landsbygd Rural area	Månadsinkomst, tkr Monthly income, KSEK				Bor i villa Lives in a one-family house	Bor i hyresrätt Lives in a housing flat
				<10 <10	10-20 10-20	20-30 20-30	> 30 > 30		
Instämmer (5+4) (Agree)	10	14 +	5-	3-	8	25 +	22 +	12	5 -
Varken/eller (3) (Neither/nor)	2	3	1	3	1	1	5	2	2
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	83	77 -	89 +	87	87 +	69 -	71 -	82	86
Vet ej/ej svar (Don't know/no answer)	5	6	5	7	4	4	2	4	7
Medelvärde (Mean value)	1,4	1,7	1,3	1,2	1,2	2,1	2,0	1,6	1,2

Källa: RSV Rapport 1999:1.

Kvinnor, egenföretagare eller olika åldersgrupper avviker inte från "alla svarande". I stället kan vi notera att de som efterfrågar svartarbete finns i storstad och bland höginkomsttagarna. Sistnämnda samband är statistiskt helt säkerställda.³¹

Oftast sätts fokus i diskussion kring svartarbete på den som utför svartarbetet. Samhällets lagstiftning har▲

► varit inriktad på att stävja utbudet – inte efterfrågan på svart arbete. För att utvärdera allmänhetens inställning till köparens moraliska roll ställdes i en av RSV:s intervjuundersökningar frågan om en privatpersons köp av svart arbete borde betraktas som brottsligt.

9.12 Tabell. Allmänhetens uppfattning om privatpersoners köp av svartarbete borde vara straffbart, procent.

The public opinion on the issue: Should the buying of black work by private persons be a criminal act? Percent.

Påstående: Det är rimligt att man också straffar den som anlitar någon för ett svartarbete t.ex. ett jobb på sommarstugan	1998	Fråga: Det är för närvarande ett brott att jobba "svart". Tycker du att även den bör straffas som kommer överens med någon om ett jobb (t.ex. på sommarstugan) skall utföras "svart" dvs. utan kvitto	1995
Statement: It is reasonable that the person who buys black work, i.e. work on the summer house, also gets punished.		Question: At present, it is a crime to do "black work". Do you agree in that the person who buys the "black work", i.e. work on the summer house, should be punished too?	
Instämmer (5+4) (Agree)	27	Ja, absolut (Yes, absolutely)	21
Varken/eller (3) (Neither/nor)	17	Ja, kanske (Yes, maybe)	19
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	42	Nej, knappast (No, scarcely)	30
Vet ej / ej svar (Don't know/no answer)	14	Nej, absolut inte (No, absolutely not)	17
Medelvärde (Mean value)	2,7	Vet ej (Don't know)	13
Medelv. egenföretagare (Mean value self employed)	2,6	Summa (Total)	100

Källor: RSV Rapport 1999:1 resp. 1997:5.

31) Plus- eller minustecken i tabellerna anger enkel signifikans d.v.s. avvikelser är säkerställda på 5 procent-nivån. Den nu angivna säkerheten ligger på 1 procent-nivån.

Även om den som synar lagparagraferna i detalj kan ha invändningar mot huruvida frågorna är korrekt formulerade visar svaren att det inte finns någon majoritet för ett sådant förslag. Inställningen är i stort densamma i storstad som landsbygd och mellan anställda och egenföretagare. Om en sådan ändring i lagstiftningen skulle rycka undan en del av efterfrågan från egenföretagargruppen kan det kanske förvåna att egenföretagarna är så pass positiva till att göra svartköp brottsliga. Å andra sidan kan det vara så att egenföretagarna ser att det skulle stärka underlaget för vit efterfrågan och att många hellre egentligen vill arbeta vitt.

9.7.3 Skattefusks orsaker

Från flera undersökningar vet vi att fusket är tämligen utbrett. Tämligen många känner skattefuskar och anlitar andra för svartarbete. Vad är det som gör att vissa personer blir skattefuskar och inte andra? Om det vet man väldigt lite. Men förståelsen av vad som gör en person till skattefusande eko-brottsling är avgörande för att samhället ska göra rätt insatser för att förhindra brottsligheten.

Strukturella och individrelaterade faktorer

I den tidigare refererade studien av RRV har också orsakerna till svartarbete tagits upp. RRV indelar faktorerna i strukturella och individrelaterade. Som strukturella faktorer nämns social kontroll, institutionella förhållanden, utbud och efterfrågan på arbetskraft i den vita ekonomin samt politiska och kulturella faktorer. Individrelaterade faktorer kan exempelvis utgöras av normer/värderingar, kontakter, kompetens, tillgång till

produktionsfaktorer, mentalt avstånd till de styrande samt önskan om en positiv inkomsteffekt. När det gäller inkomsteffekten urskiljer RRV såväl privatekonomiska skäl som en önskan att kompensera sig av rättviseskäl.

När det gäller de strukturella faktorerna framhåller RRV särskilt den sociala kontrollen och regelsystemens marginaleffekter. Med social kontroll avser RRV i vilken utsträckning befolkningen eller "omgivningen", inom ett vitt geografiskt område har kännedom om vilka faktiska omständigheter som råder i den enskildes liv. RRV menar att den sociala kontrollen verkar både återhållande och pådrivande för deltagandet på den svarta arbetsmarknaden. Mekanismerna utgörs av risk för upptäckt och tillgång på kontaktnät. RRV fann att många som arbetar svart motiverar sitt deltagande med att de gör detta för att kompensera sig för effekter av regler som uppfattas som orättvisa.

När det gäller de individrelaterade faktorerna tar RRV särskilt upp det mentala avståndet mellan individen och de styrande samt upptäcktsrisken. Många respondenter menar att alla de s.k. affärer som avslöjats under de senaste åren starkt negativt påverkat individens skattemoral.

Både RSV och RRV har ställt frågor om orsaken till svartarbete respektive skattefusk under år 1998 med fasta svarsalternativ. Svarsalternativen skiljer sig dock i de bägge undersökningarna.

RRV har endast en individrelaterad faktor och den är kopplad till upptäcktsrisken vid skattekontroll (svarsalt. 6). I övrigt är det fråga om strukturella faktorer och tre av dem (svarsalt. 1, 5 och 6) är av ekonomisk art.

9.13 Tabell.

Fråga: "Varför tror du att folk arbetar svart i Sverige?"

Question: "Why do people in Sweden carry out "black work"?"

1 För att slippa skatt/För att få mer pengar över (<i>To escape taxes/ to keep more money</i>)	76,6%
2 För att slippa byråkrati/Tycker att staten och myndigheterna lägger sig i för mycket/Vill ha mer frihet (<i>To escape bureaucracy/the state and the authorities interfere to much/want more freedom</i>)	3,3%
3 Har inget val/Finna inga andra jobb (<i>Have no choice/no other jobs</i>)	10,6%
4 För att undvika höjning av avgifter, t.ex. dagisavgift, underhållsbidrag etc (<i>To avoid raise of public fees</i>)	0,9%
5 För att undvika sänkning av bidrag t.ex. socialbidrag, a-kassa, studiemedel, bostadsbidrag etc. (<i>To avoid reduction of public allowances</i>)	2,4%
6 Ser det som en utmaning att gäcka myndigheterna/Vill testa om man klarar sig (<i>A challenge/test if you can do it</i>)	0,4%
7 Anna orsak (<i>Other reason</i>)	2,3%
8 Vet ej/Vill ej svara (<i>Don't know/don't want to answer</i>)	3,5%

Källa: RRV/SCB 1998.

Av de svarande anger 80 procent ekonomiska drivkrafter. Svartarbete motiveras i mycket begränsad utsträckning av viljan att gäcka myndigheterna eller slippa byråkrati.

RSV:s fråga avser inte svartarbete utan det vidare begreppet skattefusk. Förutom den ekonomiska drivkraften (skatterna är för höga) finns svarsalternativ för krångliga skattelagar och otillräcklig kontroll d.v.s. låg upptäcktsrisk. Som individrelaterad faktor finns svarsalternativet "Moralen är låg".

9.14 Tabell

Fråga: "Skattefusk förekommer. Vad anser du det beror på i första hand?" Procent.

Question: "Tax evasion exists. What is the main reason for that according to your opinion?" Percent.

År 1998	Alla svarande All respondents	Ålder 18-24 Age 18-24	Ålder 25-34 Age 25-34	Ålder 55-64 Age 55-64	Ålder 65-74 Age 65-74	Egenföretagare Self employed	Inkomst >30 tkr per mån. Income >30 KSEK per month
Skatterna är för höga (<i>Too high taxes</i>)	51	58 +	58 +	41 -	42 -	64 +	61 +
Skattelagarna är för krångliga (<i>Too complicated tax laws</i>)	6	6	7	4	5	6	2
Skattekontrollen är otillräcklig (<i>Insufficient tax control</i>)	12	9	11	18 +	16	5 -	5 -
Moralen är låg (<i>Low moral</i>)	29	25	25	36+	35	25	29
Vet ej/ej svar (<i>Don't know/no answer</i>)	6	9	4-	4	9	5	4

Anm: Plus- och minustecken anger signifikant avvikelse mot gruppen alla svarande
(*Note: Plus- and minus signs state significant deviation against all respondents*)

Källa: RSV 1999:1

En majoritet av de svarande anger som orsak den ekonomiska drivkraften – skatterna är för höga. Skattefusk motiveras i mycket begränsad utsträckning av krångliga skattelagar och bristfällig kontroll. Notera för skattekontrollens del de låga värdena bland egenföretagare och höginkomsttagare. (Anm. Skattekontrollen riktar sig i stor utsträckning mot företag och personer med hög inkomst). Hela 29 procent av de svarande anger dock låg moral – alltså individrelaterade faktorer - som primär orsak till skattefusk.

Är det yttre eller inre faktorer som orsakar brott?

Det är givet att utan skatter inget skattefusk eller ekonomisk brottslighet. Att skatternas höjd skulle vara en primär orsak till ekonomisk brottslighet kan dock starkt ifrågasättas. Trots att USA är ett lågskatteländ så begås ändå skattebrott, och man antar att det knappast begås mindre idag än tidigare. I USA har ekobrottsforskning i vid mening bedrivits i decennier. Men amerikanerna har, trots detta faktum, aldrig angett att grundorsaken till att vissa amerikanska företag och företagare begår ekobrott skulle bero på skatterna. Skulle inte skatterna funnits hade de helt enkelt inriktat sin brottsliga verksamhet på någonting annat.

Alalehto³² har i en studie om ekonomisk brottslighet i restaurangbranschen testat vad han kallar "korstryckshypotesen" som handlar just om det är fråga om externa faktorer (som skatter) eller individrelaterade faktorer. Externa faktorer får i Alalahto:s studie bara ett marginellt stöd. Det är i stället fråga om individrelaterade faktorer.

I sin studie har Alalehto testat några sociologiska hypoteser på ett urval av personer i restaurangbranschen som intervjuats.

Alalehto menar att hans studie visar att orsaken till att personer i restaurangbranschen begår ekobrott inte är ren och skär girighet. Då hade beteendet kunnat förklaras med en ekonomisk modell, möjligen kompletterad med en psykologisk teori om neurotisk störning.

Det hade varit en förklaring som hade passat som hand i handske för just ekobrott som ett säreget brottsfenomen.

Alalehto:s tolkning visar i stället på krögarens vaktslående av sin rollidentitet som den springande punkten bakom krögarens ekobrottsutövande. Utformandet av den potentiella brottskulturen är ett utslag av den speciella branschekulturen och det val av livsstil som krögarskapet innebär, d.v.s. man är inte bara krögare till yrket utan också som person. Vaktsländet av krögarens identitet är central. Alalehto menar att både den brottsutövande och den icke-brottsutövande krögaren är inlemmade i samhällets övergripande "tävlingskultur", att individuellt lyckas och bli framgångsrik. Skillnaden i brottsaktivitet förklaras individuellt, av att den brottsutövande krögaren är frustrerad/missnöjd över den låga ekonomiska och sociala status han upplever sig ha gentemot den grupp han jämför sig med, medan den icke-brottsutövande krögaren icke är det.

I restaurangbranschen är konkurrensen på många orter hård och skattefusket utbrett. Urvalet i den ovan refererade studien är hämtat från de krogstäta orterna Stockholm, Göteborg och Malmö. En intressant fråga är om Alalehtos slutsatser är generellt giltiga för alla personer i branschen, andra konkurrensutsatta branscher eller alla företagare.

32) Alalehto, T. Motiv eller tillfälle?

9.7.4 Skattefusket är ett samhällsproblem

I debatten framförs ofta påståendet att skattefusk inte uppfattas som något problem - i vart fall inget allvarligt sådant. Vår undersökning visar något helt annat. Det är anmärkningsvärt höga värden som erhålls på denna fråga.

9.15 Tabell

Påstående: Totalt sett är omfattningen av fusk ett allvarligt samhällsproblem, procent.

Statement: As an overall view the size of tax evasion is a serious problem for the society, percent.

	Alla svarande All respondents	Ålder 18-24 Age 18-24	Ålder 55-64 Age 55-64	Egenföretagare Self employed
Instämmer (5+4) (Agree)	65	59	76 +	65
Varken/eller (3) (Neither/nor)	15	19	9 -	12
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	10	12	5 -	12
Vet ej /ej svar (Don' t know/no answer)	10	11	11	10
Medelvärde (Mean value)	4,1	3,9	4,4	4,1

Källa: RSV 1999:1.

Det är mycket små skillnader mellan olika grupper beroende på sysselsättning eller inkomst etc. De äldre åldersgrupperna instämmer i högre grad än de yngre.

Som frågan är ställd får man inte svar på vari samhällsproblemet består. Det behöver göras fördjupade studier för att klarlägga skattefusket orsaker, omfattning och skadeverkningar.

De studier i Sverige och internationellt som gjorts har nästan alla varit inriktade på att studera de avvikande – fuskarna. Få studier finns av ärliga skattebetalare och deras bevekelsegrunder för att fortsätta att vara ärliga. Från skatteförvaltningens sida är det väl så viktigt att behålla dessa ”kunder” som att försöka återfå de förlorade. Det är mot den bakgrunden skatteförvaltningen måste välja väg. Vilken mix av insatser – enklare regler, bättre upplysning, mer kontroll eller hårdare sanktioner – är effektivast för understödja frivillig medverkan från de skattskyldiga och därigenom hålla nere det totala skattefelet.

Det finns särskilt i tider av resursknapphet ett stort behov av djupare kunskap för att skatteförvaltningen ska kunna välja rätt väg.

Källor och lästips:

Källor:

Fisk och Fusk – Mål, medel och makt i fiskeripolitiken. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. DS 1997:81.

Apel, M. *An Expenditure-Based Estimate of Tax Evasion in Sweden*. Tax Reform Evaluation Report No.1. November 1994.

Hansson, I. *Sveriges svarta sektor*. Beräkning av skatteundandragandet i Sverige. RSV Rapport 1984:5.

Redovisning av privata tjänster. RSV Rapport 1996:5

Schneider, Friedrich. *Empirical Results for the Size of the Shadow Economy of Western European Countries over Time*. Dep. of Economics, University of Linz, Austria. 1997.

Tengblad, Å. *Beräkning av svart ekonomi och skatteundandragandet i Sverige 1980-1991*. Århundradets skattereform, del II.

Samordnad planmässig revision 1988-1994. Slutrapport 96-02-08. RSV. Dnr 705-96/515

Kühlhorn E. m.fl. *Svenskarnas konsumtion av alkohol från legala och illegala källor vid mitten av 1990-talet*. (Prel. rapport till OAS-seminarium nov 1997).

Persson L.GW. & Andersson, J. *Cigarettsmuggling* Grossistförbundet/Svensk Handel. April 1997.

Persson L.GW. *Cigarettsmugglingens struktur, omfattning och utveckling under senare delen av 1990-talet*. Från ax till limpa. Brå 1999.

Joosens, L. & Raw, M. (1996): *Smuggling and cross border shopping of tobacco in Europe*.

Laurin, U. *På heder och samvete*. Skattefusket orsaker och utbredning. Nordstedts 1986

Wahlund, R., *Skatter och ekonomiska beteenden*. Stockholm, 1991.

OECD Employment Outlook, September 1986

Malmer, H & Persson, A. *Århundradets skattereform. Skattereformens effekter på skattesystemets driftskostnader, skatteplanering och skattefusk*. Stockholm. Nordstedts 1994.

Riksrevisionsverket.

Svart arbete: Del 1 Insatser (RRV 1997:59),

Del 2 *Omfattning* (RRV 1998:28),

Del 3 *Struktur* (RRV 1998:29) samt

Del 4 *Förslag*. RRV. Dnr 23-97-1420

Skattefel och skattefusk. En utvärdering av skattekontrollen 1992-1997. RSV Rapport 1998:3

Allmänhetens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll. Resultat från en riksomfattande undersökning hösten 1998. RSV Rapport 1999:1.

Lästips:

Pedersen S. *Skyggeøkonomien i Vesteuropa. Målningern og resultater for utvalgte lande*. Rockwool Fondens Forskningsenhed. København 1997.

Kronqvist C. m.fl. *Vad är ekobrott?* Brottsförebyggande rådet. Gotab. Stockholm 1997.

Skatte- och avgiftskriminalitet NSFS nr 36. Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet. Nordstedt. 1998.

Tagé Alalehto. *Motiv eller tillfälle?* En studie om ekonomisk brottslighet i restaurangbranschen. Atlas. WSOY, Borgå, Finland 1999.

”*Nulla poena sine lege, nulla poena sine crimine, nullum crimen sine poena legali*”
(Inget straff utan lag, inget straff utan brott,
inget brott utan kriminalisering i lag)

10 Brott och straff

10.1 Inledning

Skattefel och skattefusk medför att den offentliga sektorn undandras inkomster. Fusket har skadeverkningar genom en omfördelning av skattebördan mellan olika inkomsttagare och effekterna på den samhällsekonomiska resursanvändningen. Den icke avsedda omfördelningen mellan medborgarna kan också ha negativa effekter på skattemoralen och för tilltron till det politiska systemet. Förekomsten av skattefusk har således svårbedömda men mycket viktiga effekter på det politiska systemet och samhällets funktionssätt.

I alla samhällen med skattesystem finns därför sanktioner mot överträdelse av skattelagstiftningen och ges resurser till myndigheter för att upptäcka och beivra överträdelse.

10.2 Sanktionssystem

10.2.1 Skattebrottslagen

För att förhindra skattefusk finns ett *straffrättsligt sanktionssystem*, främst skattebrottslagen. Lagstiftningen tar företrädesvis sikte på förfaranden som avser större belopp och görs uppsåtligt eller av grov oaktsamhet. Skattebrottsutredningar har i regel föregåtts av en brottsanmälan från skattemyndigheten. Åklagaren prövar om förutsättning finns för att väcka åtal i domstol. Allmänna domstolar med tingsrätt som första instans prövar om den tilltalade gjort sig skyldig till brott.

I Sverige fanns inom skatteområdet – intill den 1 juli 1996 – kriminaliserade förfaranden främst i skattebrottslagen (1971:69) och i uppbördslagen (1953:272). Bestämmelserna i uppbördslagen tog sikte på åsidosättanden av bestämmelserna för arbetsgivare att göra skatteavdrag och till statsverket betala in innehållen preliminärskatt. Genom skattebrottslagens nya utformning fr.o.m 1 juli 1996 samlades¹ straffbestämmelser i skilda skatteförfattningar i den nya skattebrottslagen. Sålunda har straffbestämmelserna i uppbördslagen fr.o.m. 1 juli 1996 inarbetats i skattebrottslagen. Vidare är lagen generellt tillämplig på skatter och skattebrottet har utformats som ett farebrott med ett enhetligt subjektivt rekvirit. Det räcker således att förfarandet medfört fara att skattedebiteringen blir för låg.

10.2.2 Skattetillägg och förseningsavgifter

Parallellt med det straffrättsliga sanktionssystemet finns ett *administrativt sanktionssystem* med skattetillägg och förseningsavgifter.

Det skatteadministrativa sanktionssystemet infördes år 1971 och samtidigt reformerades reglerna om skattebrott och skattebrottslagen infördes. Avsikten var att införa effektivare och rättvisare system – ett schabloniserat system som var enkelt att tillämpa – och därmed låta insatser från åklagare och domstol begränsas till den allvarligare skattebrottsligheten. Den målsättningen uppnåddes. Genom årens lopp har ett flertal förändringar av skattetilläggen genomförts, de flesta i mildrande riktning i syfte att säkerställa att det praktiska resultatet blir rättvist och legitimt. Det mer nyanserade skattetilläggsuttaget har lett till problem i den praktiska tillämpningen. En fråga som kommit upp under senare år är om skattetilläggsbestämmelserna omfattas av artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Frågan gäller närmast om skattetillägg är ett straff och i så fall om de svenska bestämmelserna uppfyller konventionens krav på en rättvis rättegång. En annan fråga är om skattetillägg kan åläggas eller kvarstå om åtal enligt skattebrottslagen väcks. En statlig utredning (dir. 1998:34) ska före utgången av år 1999 avlämna ett betänkande.

Lagregler om skattetillägg och förseningsavgifter finns i skatteförfattningar som reglerar beskattningsförfarandet. När det gäller inkomstskatt m.m. finns lagbestämmelserna i 5 kap taxeringslagen (1990:324). Andra författningar är lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter, tullagen (1994:1550), lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen, fordonsskattelagen (1988:327) samt i skattebetalningslagen (1997:483). Skattebetalningslagen ersätter uppbördslagen (1953:272), lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare samt uppbördsbestämmelser och reglerna om skattetillägg m.m. i mervärdesskattelagen (1994:200).

¹) Vid in- eller utförsel ska i vissa fall tull, annan skatt eller avgift betalas. Den som bryter mot sådana bestämmelser straffas inte efter skattebrottslagen utan med stöd av lagen (1960:418) om varusmuggling. Vidare finns straffbestämmelser i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeproducter. Den lagen innehåller också bestämmelser om transporttillägg om 20% och uttas på samma sätt som skatt enligt lagen om punktskatter och prisregleringsavgifter. Ifrågovarande bestämmelser behandlas inte här.

Skattemyndigheten beslutar själv

När det gäller administrativa sanktioner är det skattemyndigheten själv som beslutar. I det administrativa sanktionssystemet tas inte hänsyn till personens uppsåt men administrativa avgifter kan efterges på vissa objektiva grunder t.ex. ålder och sjukdom och vissa undantag finns. För att skattetillägg ska påföras ska vara fråga om oriktiga uppgifter som skulle lett till för låg skatt. Benämningen skattetillägg avser skatter². Skattetillägg syftar till att de skattskyldiga ska vara noggranna och lämna korrekta uppgifter i sina deklarationer. Skattemyndighetens beslut kan prövas i förvaltningsdomstolar – länsrätt, kammarrätt eller Regeringsrätten. Beloppsmässigt små felaktigheter medför inte skattetillägg. Skattetillägg påförs i regel med 40 procent på undandragen skatt vid inkomsttaxeringen och med 20 procent när det gäller moms, punktskatter, avdragen skatt och arbetsgivaravgifter. Lägre "tilläggstaxa" tillämpas i vissa fall t.ex. vid periodiseringsfel och om myndigheterna har visst kontrollmaterial.

Skattetillägg skiljer sig från straffsanktioner därigenom att skattetillägg inte påförs om skattskyldig själv rättar en felaktig deklaration. Vidare ska skattetillägg som grundar sig på skönsmässig uppskattning i avsaknad av deklaration i regel undanröjas om den skattskyldige inkommer med sådan – skattetillägget fungerar i det fallet som påtryckningsmedel.

10.3 Statistiken och dess källor

10.3.1 BRÅ ansvarar för den officiella statistiken inom rättsväsendet

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) ansvarar sedan år 1994 för Sveriges officiella statistik inom rättsväsendet. Till grund för statistiken över anmälda och uppklarade brott ligger uppgifter från polis och åklagare. Anmälda brott avser anmälningar som inkommit under ett visst kalenderår. Principerna för registrering av brott i Sverige skiljer sig från många andra länders. Även om de juridiska brottsdefinitionerna är lika kan praxis för hur olika typer av händelser ska kategoriseras variera. Exempelvis gäller i Sverige att försök, förberedelse och stämpling till brott redovisas som fullbordade brott. Den svenska statistiken omfattar varje upptagen brottsanmälan även om det senare skulle visa sig att tillräcklig bevisning inte finns. Vidare omfattar den svenska statistiken flera brott av samma typ mot samma offer. Man kan således säga att för de flesta brottstyper maximerar den svenska statistiken antalet anmälda brott.

I lagföringsstatistiken utgår man från lagföringarna varmed avses domar i tingsrätt – alltså för närvarande endast första instans – samt beslut om strafförelägganden och åtalsunderlåtelse som fattas av åklagare. Uppgifterna hämtas från rättsväsendets informationssystem. Domarna klassificeras efter huvudbrott och huvudpåföljd. Med huvudbrott avses det brott som har det

strängaste straffet i straffskalan och med huvudpåföljd avses den mest ingripande om domen innehåller flera påföljder.

10.3.2 Skatteförvaltningens register

När det gäller statistiken för skattetillägg och förseningsavgift redovisas här endast de som avser inkomstskatt, avdragen skatt, arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt och de punktskatter som administreras av RSV.

Beträffande skattetillägg och förseningsavgifter, utom punktskatter, baserar sig statistiken på de beslut som fattas i skatteförvaltningens ADB-baserade beslutsystem. Uppgifterna i beslutssystemet överförs till en databas för verksamhetsstatistik, benämnd VSTAT, varifrån uppgifter hämtats. En ny statistikdatabas, GIN-skatt, byggs successivt ut och vissa uppgifter har hämtats därifrån. Uppgifter rörande punktskatter finns i ett helt separat datorsystem som handhas av det särskilda skattekontoret i Ludvika, som tillhör skatteregion Gävle, och uppgifter har erhållits därifrån. Mindre justeringar i statistiken sker löpande.

Riksskatteverket har uppgifter om antalet anmälningar om brottsmisstanke som skattemyndigheterna gjort (årlig manuell insamling och sammanställning) samt om antalet näringsförbud.

10.4 Tillämpningen av det straffrättsliga sanktions-systemet

10.4.1 Anmälningar av skattebrott

Någon absolut gräns för när ett skatteundandragande kan vara straffbart enligt skattebrottslagen finns inte. När bestämmelserna om skattetillägg tillkom, vilket var samtidigt med skattebrottslagens införande, klargjordes i förarbetena att skattetillägg skulle vara den enda sanktionen såvida inte det undanhållna beloppet uppgick till betydande belopp. Riksåklagaren, rikspolischefen och chefen för Riksskatteverket kom överens om de riktvärden som skulle tillämpas för begreppet betydande belopp, främst vid anmälan av misstänkta brott. Gränsen blev 3/4 basbelopp för skattebedrägeri och ett basbelopp³ för vårdslös skatteuppgift. Högsta domstolen, HD, har prövat beloppsgränsen i två mål⁴. HD uttalade att det inte kunde komma i fråga att fastställa någon exakt gräns till ledning för domstolarnas rättstillämpning av vad som skall anses utgöra betydande belopp. HD fastslog emellertid att gränsen i allmänhet kunde sättas vid ungefär ett basbelopp.

Vem som helst kan anmäla misstanke om brott. Det är dock endast undantagsvis som andra än skattemyndigheterna kan underbygga sin anmälan med uppgifter om innehållet i deklarationer etc. Tabellen nedan uppger skattemyndigheternas anmälningar⁵ och inte antalet anmälningar enligt kriminalstatistiken.

2) Genom införandet av skattebetalningslagen avskaffades begreppet avgiftstillägg som avsåg arbetsgivaravgifter. Avgiftstillägg kan dock debiteras för år före ikraftträdandet av skattebetalningslagen. Här används begreppet skattetillägg även på avgiftstillägg. 3) Ett basbelopp år 1998 motsvarar 36 400 kr. 4) NJA 1984 s 384 och NJA 1984 s 520. 5) RSV:s statistik speglar av skattemyndigheterna upptäckta "fall".

10.1 Tabell.

Skattemyndighetens anmälningar om skatte- och uppbördsbrott.

Reported offences from tax authorities according to the Tax Crime Law and the Tax Collection Law.

År Year	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1996	1997	1998
Skattebrottslagen (Tax Crime Law)	3 330	2 177	1 914	1 852	1 619	2 003	2 263	1 999	2 013	1 743
Uppbördslagen (Tax Collection Law)	1 812	1 548	1 582	1 412	1 862	1 071	974	891	282	33
Summa (Sum)	5 142	3 725	3 496	3 264	3 481	3 074	3 237	2 890	2 295	1 776

Källa: Riksskatteverket.

Den över tiden minskade anmälningsfrekvensen beror sannolikt främst på de allt större kraven på anmälningarna och ett motstånd från skattemyndigheternas sida att anmäla brott då balanserna av gamla ärenden är omfattande i rättssystemet. Minskningen av antalet anmälningar under de allra senaste året bedöms vara en effekt av minskade resurser för skattekontroll.

När det gäller minskningen av antalet anmälda brott enligt uppbördslagen avser de nästan uteslutande brott enligt bestämmelserna i 81§ uppbördslagen som kriminaliserade underlåtenheten att betala in preliminärskatt för anställda. Under 1990-talet har det förts en diskussion om att avkriminalisera detta betalbrott. Riksdagen beslutade 1997 att ifrågasvarande kriminalisering skulle upphöra fr.o.m. 1 november 1997 (SFS 1997:486). Riksåklagaren har i skrivelse dessförinnan (dnr 1997/0857) menat att resurser inte bör läggas ner på utredningar och målen bör kunna avskrivs, nedläggas eller åtalsunderlåtas. Detta är sannolikt orsaken till nedgången redan år 1997.

Den totalt anmälda brottsligheten och förmögenhetsbrottsligheten räknat på medelfolkmängden är högst i Stockholmsregionen enligt den officiella kriminalstatistiken. Av 10.2 Tabell framgår att skatteregion Stockholm ligger över riksnivån också när det gäller skattebrottslagen.

Av tabellen framgår vidare att Gävle är den skatteregion som uppvisar den högsta anmälda skattebrottsligheten – index i förhållande till riket. Enligt den officiella kriminalstatistiken för 1997 har de i skatteregion Gävle ingående länen, Gävleborg och Dalarna, lägre anmäld förmögenhetsbrottslighet och lägre anmäld brottslighet totalt räknat på medelfolkmängden.

Som så ofta när det gäller statistik rörande skattebrottslighet speglar denna mer myndigheternas insatser än den bakomliggande brottsligheten.

10.2 Tabell.

Skattemyndigheternas anmälningar enligt skattebrottslagen 1993-1998 i relation till antalet fysiska personer skattskyldiga till statlig inkomstskatt 1998 fördelat på skatteregioner. Genomsnitt och index i förhållande till riket.

Reported offences from tax authorities according to the Tax Crime Law in years 1993-1998 related to the number of taxpayers physical persons in year 1998 for tax regions. Average and index related to the national figure.

Skatteregion Tax region	Antal per 100 000 Number per 100 000			Index i förhållande till riket Index related to the national figure		
	1993-95	1996-98	1993-98	1993-95	1996-98	1993-98
Stockholm	46	36	41	139	121	130
Linköping	22	26	24	67	87	77
Växjö	30	31	31	91	106	98
Malmö	27	30	28	81	101	91
Göteborg	26	29	27	77	98	87
Örebro	26	22	24	78	74	76
Västerås	30	21	26	91	72	82
Gävle	69	45	57	206	153	181
Östersund	21	28	25	64	95	78
Luleå	25	16	21	74	56	65
Riket (National figure)	33	30	31	100	100	100

Källa: Riksskatteverket, register.

10.4.2 Domar

Nedanstående tabell visar utvecklingen av antalet dömda enligt skattebrottslagen där brott mot skattebrottslagen varit huvudbrottet och vilken huvudpåföljd som domstolen då utmätt.

10.3 Tabell.

Skattebrottslagen

Personer som godkänt strafföreläggande eller som dömts, efter huvudbrott och huvudpåföljd.

The Taxation Offences Act

Persons who assented to summary fines imposed by a prosecutor or were sentenced by court, by principal offence and principal sanction.

År Year	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Huvudbrott *)											
Principal offence											
Skattebrott, 2§ (Tax crime)	401	263	199	89	72	50	63	98	101	147	132
Skatteförseelse, 3§ (Tax offence)	37	18	12	1	-	1	-	2	3	4	1
Grovt skattebrott, 4§ (Heinous tax crime)	136	146	145	81	70	95	97	108	121	103	97
Vårdslös skatteuppgift, 5§ (Negligent tax specification)	92	37	29	16	15	13	9	21	25	57	24
Skatteavdragsbrott, 6§, **)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	0
Skatte-/uppbördsredovisningsbrott 7-9§ (Tax-/collection accounting crime)	248	223	223	168	157	122	121	39	17	53	61
Försvårande av skattekontroll, 10§ (Aggravation of tax control)	234	189	63	33	32	18	15	3	12	26	34
Summa (Sum)	1 148	876	671	388	346	299	305	271	279	406	349
Huvudpåföljd											
Principal sanction											
Fängelse (Prison)	317	254	203	106	70	100	101	128	145	140	135
Skyddstillsyn (Probation)	8	7	5	4	5	7	4	0	3	7	4
Villkorlig dom (Suspended sentence)	391	290	180	108	97	61	88	109	89	135	118
Böter (Fine)	416	313	267	165	168	121	106	29	33	100	64
Strafförelägganden (Order of summary punishment)	4	6	11	2	3	8	3	1	7	19	25
Annan påföljd (Other sanction)	12	6	5	3	3	2	3	4	2	5	3
Summa (Sum)	1 148	876	671	388	346	299	305	271	279	406	349
Åtalsunderlätelser (Charges withdrawn)	58	60	46	38	28	21	16	22	19	41	13

*) Flertalet brott i skattebrottslagen hade före år 1997 andra benämningar

**) Före år 1997 fanns inga huvudbrott enligt denna paragraf eftersom den innebar att bestämmelse i brottsbalken i stället skulle tillämpas.

Källa: BRÅ, officiella kriminalstatistiken.

Domarna koncentrerade på allvarigare skattebrott

Det förefaller av relationerna mellan huvudpåföljderna att döma som om domstolarna under 1990-talet behandlar allt allvarigare skattebrott eftersom det – med undantag för år 1997 – främst är antalet bötesbelopp som minskar. Det finns inte någon statistik om storleken på de undanhållna inkomster etc. som legat till grund för domarna i fråga.

Rättegångsbalkens regler om strafföreläggande innebär att frågan om ansvar för brott som hör under allmänt åtal inte prövas av domstol utan av åklagare. Strafföreläggande innebär att den misstänkte för godkännande föreläggs ett straff. Fr.o.m. år 1997 kan man även få villkorlig dom genom strafföreläggande, vilket bedöms vara orsaken till en ökad användning av strafföreläggandeinstitutet.

10.3 Tabell ovan upptar bara de fall skattebrottet var det allvarligaste brottet. Av lagföringsstatistiken kan man emellertid också få fram i vilken utsträckning en lagbestämmelse överhuvud taget varit med i domstolarnas avgörande – i lagföringen.

10.4 Tabell.

Skattebrottslagen

Antalet personer som lagförts för brott, huvudbrott eller bibrott.

The Taxation Offences Act

Number of persons found guilty of criminal offences, both principal and secondary offence.

Straffbestämmelse	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	Summa lagföringar 1983-1990 (8 år)	Summa lagföringar 1991-1998 (8 år)	Förändring
Section of law									Sum of court decisions	Sum of court decisions	Change
Skattebrott, 2§ (<i>Tax crime</i>)	114	127	117	128	191	175	301	285	2 387	1 438	- 40%
Skatteförseelse, 3§ (<i>Tax offence</i>)	6	0	3	2	5	9	9	5	201	39	- 81%
Grovt skattebrott, 4§ (<i>Heinous tax crime</i>)	79	103	107	110	122	138	163	143	1 052	965	- 8%
Vårdslös skatteuppgift, 5§ (<i>Negligent tax specification</i>)	23	17	19	17	30	37	70	40	468	253	- 46%
Skatteavdragsbrott, 6§ 1) (<i>Tax-deduction crime</i>)	0	0	0	0	46	54	93	19	0	212	--
Skatteredovisningsbrott, 7 § (<i>Tax accounting crime</i>)	105	107	88	83	85	66	79	66	901	679	- 25%
Vårdslös skatteredovisning, 8 § (<i>Negligent tax specification</i>)	7	5	2	5	3	12	18	23	85	75	- 12%
Vårdslös uppbördsredovisning, 9 § (<i>Negligent tax collection accounting</i>)	238	233	168	152	163	176	131	53	2 347	1 314	- 44%
Försvarande av skattekontroll, 10 § (<i>Aggravation of tax control</i>)	60	31	35	24	14	23	45	75	1 924	307	- 84%
Antal lagföringar (Number of court decisions)	632	623	539	521	659	690	909	709	9 365	5 282	-44%

Källa: BRÅ, Officiella kriminalstatistiken.

Antalet lagföringar har minskat

I 10.4 Tabell har angetts de nuvarande beteckningarna på brotten. Tämligen stora förändringar och omdisponeringar skett särskilt vad gäller innehållet i 6-9 paragraferna. Under den tid tabellen omfattar har det straffbara området för skattebrottslagen inte minskat utan ökat. Antalet lagföringar under perioden 1991-1998 har minskat med 44 procent jämfört med den föregående åttaårsperioden.

Av 10.5 Tabell nedan framgår bl.a. hur ofta straffbestämmelserna i uppbördslagen tillämpats. Hela uppbördslagen upphävdes när skattebetalningslagen infördes men själva straffbestämmelserna överfördes som nämnts till skattebrottslagen den 1 juli 1997. Straffbestämmelserna i uppbördslagen tillämpas dock på brott som begåtts dessförinnan.

Beträffande tillämpningen av 6§ skattebrottslagen var innehållet i den bestämmelsen följande intill 1 juli 1997: "För försök till skattebedrägeri och grovt skattebedrägeri dömes till ansvar enligt 23 kap. 1 § brottsbalken". Att 6§ skattebrottslagen kom att tillämpas redan år 1995 hänger samman med att man i samband med införandet av ett förbud mot analogisk tillämpning av straffbud i brottsbalken (prop. 1993/94:130) också ändrade i 2§ skattebrottslagen. Efter ändring är 2§ skattebrottslagen också uttryckligen tillämplig även i fall då något skattebeslut inte har fattats t.ex. till följd av den skattskyldige helt underlåtit att avge självdeklaration.

10.5 Tabell.

Uppbördslagen

a) Antalet personer som lagförts efter straffbestämmelse.

The Tax Collection Law

Number of persons found guilty of offences, by section of law.

Straffbestämmelse Section of law	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
79 §	0	0	0	0	3	2	0	1	1	6
80 §	40	7	6	3	2	3	5	-	14	3
81 §	774	613	695	743	528	506	1 069	1 077	634	5
Antal lagföringar (Number of court decisions)	814	620	701	746	533	511	1 074	1 078	649	14

b) Antalet personer som godkänt strafförelägganden eller som dömts, efter huvudpåföljd.

Number of persons who assented to summary fines imposed by a prosecutor or were sentenced by a court, by principal sanction.

Huvudpåföljd Principal sanction	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Fängelse (Prison)	2	2	8	6	6	4	0	2	0	0
Villkorlig dom (Suspended sentence)	11	70	98	107	71	52	50	56	36	0
Böter (Fine)	403	253	267	318	221	225	294	310	122	3
BrB 34:1 (Criminal law 34:1)	1	2	2	4	2	3	2	1	0	0
Påföljd eftergiven (Sanction compliant)	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Strafföreläggande (Order of summary punishment)	0	0	0	0	0	9	2	32	33	2
Skyddstillsyn (Probation)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Summa (Sum)	418	327	375	435	301	293	348	401	191	5
Åtalsunderlätelser (Charges withdrawn)	38	19	43	21	10	10	20	20	83	6

Anm: Straffbestämmelserna överfördes till skattebrottslagen den 1 juli 1997 men tillämpas på brott som begåtts dessförinnan.

Källa: BRÅ, Officiella kriminalstatistiken.

Antalet dömda enligt uppbördslagen under åren 1985-1996 har till skillnad mot skattebrottslagen inte minskat. Orsaken är att uppbördsbrotten var förhållandevis lättare för åklagaren att utreda och bevisa.

10.4.3 Straffmätning

Den genomsnittliga strafftiden för brott enligt skattebrottslagen kan variera mycket mellan olika år främst beroende på att antalet som döms till mycket långa frihetsstraff kan skilja sig mycket mellan åren.

Den genomsnittliga strafftiden i månader för de som dömts till fängelse enligt skattebrottslagen har uppgått till 10,3 (1991), 15,2 (1992), 12,3 (1993), 14,9 (1994), 12,1 (1995), 14,6 (1996), 10,3 (1997) och 11,3 (1998). Om man multiplicerar antalet dömda till fängelse ett visst år med genomsnittlig fängelsestid för samma år får man ett uttryck för det totala antalet fängelseår enligt skattebrottslagen enligt följande serie: 60 (1991), 117 (1992), 103 (1993), 125 (1994), 129 (1995), 176 (1996), 120 (1997) och 127 (1998). Variationerna mellan åren är stora men med en svag långsiktig trend att det totala antalet fängelseår ökar.

Andelen dömda för brott mot skattebrottslagen i förhållande till folkmängden är högre i Stockholms län än i andra storstadsområden och i riket i dess helhet.

De totala böterna som utdöms för brott mot skattebrottslagen ligger i storleksordningen tre miljoner kronor ett helt obetydligt belopp när man jämföra med

skattetiläggen som ligger i storleksordningen över en miljard kronor.

Domstol kan meddela en person näringsförbud (1986:436) för tre till tio år om han grovt åsidosatt vad som ålegat honom i näringsverksamhet. Bl.a. kan näringsförbud meddelas den som i avsevärd omfattning underlåtit att betala skatt, tull eller avgift. Omfattningen av näringsförbud framgår nedan.

10.6 Tabell.

Antal näringsförbud.

Number of bans on carrying on a business.

År Year	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Nya näringsförbud (New bans)	38	36	50	49	50	60	48	83	95
Totalt vid årets slut (Total at the end of the year)	141	154	156	163	162	173	177	215	262

Källa: Riksskatteverket, Kronofogdemyndigheternas verksamhet.

Trenden är att såväl antalet nya näringsförbud som antalet näringsförbud i kraft vid årets slut ökar men den genomsnittliga längden på näringsförbuden minskar.

10.5 Tillämpningen av det administrativa sanktions-systemet

10.5.1 Skattetillägg

Antalet skattetilläggsbeslut framgår av 10.7 Tabell nedan.

Inom inkomstskatteområdet kan skattetillägg påföras dels vid debiteringen av slutlig skatt vid den årliga taxeringen dels vid omprövning som görs därefter. Det förekommer dock att skattetillägg påförs genom omprövning redan under taxeringsåret. I tabellen nedan sker en bruttoredovisning vad gäller inkomstskatt.

10.7 Tabell.

Antal skattetilläggsbeslut.

Number of decisions on tax surcharge.

År Year	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Inkomstskatt, årlig taxering (<i>Income tax, yearly assessment</i>)	36 738	40 039	43 536	37 203	51 096	43 091	45 310
Inkomstskatt, omprövning, tillkommande skattetillägg (<i>Income tax, reconsideration, additional tax surcharge</i>)	10 920	10 666	12 160	17 797	18 434	14 878	14 675
Inkomstskatt, omprövning, nedsatt skattetillägg (<i>Income tax, reconsideration, reduced tax surcharge</i>)	21 288	17 612	16 893	17 243	15 204	15 511	15 125
Inkomstskatt, antal beslut (<i>Income tax, number of decisions</i>)	68 946	68 317	72 589	72 243	84 734	73 480	75 110
Mervärdesskatt *) (<i>VAT</i>)	-	-	-	-	-	-	8 766
Arbetsgivaravgifter (<i>Employer's contribution</i>)	6 380	10 294	15 575	26 702	32 136	31 729	25 955
Avdragen skatt **) (<i>Preliminary tax</i>)	-	-	-	-	-	-	2 698
Punktskatter (<i>Excise duties</i>)	1 315	1 153	1 394	748	458	858	2 611
Summa beslut (<i>Sum of decisions</i>)	76 641	79 764	89 558	99 693	117 328	106 067	115 140

*) Uppgiften om antalet skattetillägg avseende mervärdesskattelagen saknas. Uppgiften för år 1998 avser endast skattetillägg som påförts med tillämpning av skattebetalningslagen.

**) Skattetillägg avseende avdragen skatt infördes fr.o.m. år 1998 genom införandet av skattebetalningslagen

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

10.7 Tabell upptar antalet beslut om skattetillägg inklusive sådana som grundats på skönsmässig bedömning. I många fall sänks eller undanröjs ett skattetillägg genom ett nytt beslut. Detsamma gäller om den skattskyldige bedöms ha grund för befrielse eller om skattemyndigheten vid omprövningen av skattefrågan undanröjer tidigare höjningsbeslut. Det faktiska antalet skattetillägg är inte oväsentligt lägre men den uppgiften finns inte tillgänglig.

Anledningen till att uppgifter inte finns om skattetillägg när det gäller moms enligt mervärdesskattelagen är att de tekniska systemen inte fångar denna uppgift. Ökningen av antalet "skattetillägg" avseende arbetsgivaravgifter mellan år 1994 och år 1995 torde kunna hänföras till skärpt regeltillämpning. De stora variationerna mellan åren vad gäller skattetillägg avseende inkomstskatt torde i första hand kunna tillskrivas förändrade rutiner och olika kontrollinsatser t.ex. vad avser realisationsvinst vid avyttring av värdepapper.

Sålunda kan beträffande uppgiften för år 1998 nämnas att det nya systemet för moms och arbetsgivarredovisning rent tekniskt inte kunnat hantera skönsbeskattning av mervärdesskatt och arbetsgivaravgifter detta år. Ifrågavarande beslut – som är förenade med skattetillägg – har därför fattats under år 1999. Detta inverkar menligt på jämförbarheten mellan åren 1998 och 1999 med varandra och med därefter följande år.

1,4 miljarder i skattetillägg 1998

Den beloppsmässiga omfattningen av påförda skattetillägg framgår av 10.8 Tabell. Skattetillägg sätts ofta ner eller undanröjs – t.ex. undanröjs i regel skattetillägg som påförts i avsaknad av deklaration om deklaration senare inkommer. Skattetilläggs nettovärde framgår av tabellen.

10.8 Tabell. Skattetillägg, mkr.

Value of descisions on tax surcharges, MSEK.

År Year	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Inkomstskatt, årlig taxering (<i>Income tax, yearly assessment</i>)	640,0	660,0	626,0	599,0	802,4	789,5	930,3
Inkomstskatt, omprövning, tillkommande skattetillägg (<i>Income tax, reconsideration, additional tax surcharge</i>)	394,2	656,3	994,8	902,1	1 019,7	787,7	738,9
Inkomstskatt, omprövning, nedsatt skattetillägg (<i>Income tax, reconsideration, reduced tax surcharge</i>)	- 674,5	- 475,5	- 400,9	- 372,5	- 337,2	- 448,5	- 630,8
Inkomstskatt, totalt netto (<i>Income tax, total, net</i>)	359,8	840,8	1 219,8	1 128,6	1 484,9	1 128,6	1 038,4
Mervärdesskatt *) (<i>VAT</i>)	542,4	529,8	417,7	436,5	431,5	318,2	217,0
Arbetsgivaravgifter (<i>Employer's contribution</i>)	51,2	64,9	61,8	98,1	105,8	105,6	81,5
Avdragen skatt **) (<i>Preliminary tax</i>)	-	-	-	-	-	-	4,4
Punktskatter (<i>Excise duties</i>)	17,9	13,6	17,2	8,6	7,5	9,4	20,2
Summa	971,3	1 449,2	1 716,6	1 671,7	2 029,6	1 561,8	1 361,5

Anm: *) Ett fel i den underliggande statistiken avseende skattetillägg moms mellan åren 1994 och 1995 har justerats med 300 mkr.

Anm: **) Ett fel i den underliggande statistiken avseende skattetillägg arbetsgivaravgifter (skm 12) har justerats med +258 mkr

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

Det är statsfinansiellt inte obetydliga belopp som påförs i skattetillägg. Om man jämför med böter till följd av brott mot skattebrottslagen så påförs skattetillägg med ett belopp som är flera hundra gånger större.

Minskningen av skattetillägg för samtliga skatteområden under 1997-1998 bedöms vara en effekt av personalneddragningar inom skattemyndigheterna som också påverkat skattekontrollen. Jfr kommentaren till 10.1 Tabell.

Stora skillnader mellan skatteslagen

Räknat per skatte- eller avgiftstillägg är det stora skillnader mellan skatteslagen. Anledningen till att de genomsnittliga beloppen för skattetillägg vid omprövning av inkomstskatt är väsentligt högre sammanhänger med att ändringar av taxeringen till följd av skatterevision i regel sker genom omprövning.

10.9 Tabell.

Storleken på det genomsnittliga skattetilläggsbeslutet, kr.

Value on the average tax surcharge descision, SEK.

Skatteslag etc. Nature of tax	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Inkomstskatt, årlig taxering (<i>Income tax, yearly assessment</i>)	17 421	16 484	14 379	16 101	15 704	18 321	20 532
Inkomstskatt, omprövning, tillkommande skattetillägg (<i>Income tax, reconsideration, additional tax surcharge</i>)	36 103	61 532	81 807	50 687	55 317	52 943	50 348
Inkomstskatt, omprövning, nedsatt skattetillägg (<i>Income tax, reconsideration, reduced tax surcharge</i>)	- 31 683	- 26 997	- 23 735	- 21 601	- 22 181	- 28 916	- 41 705
Inkomstskatt (<i>Income tax</i>)	5 218	12 308	16 805	15 622	17 524	15 360	13 825
Mervärdesskatt (<i>VAT</i>)	..	..	..	..	..	..	24 756
Arbetsgivaravgifter (<i>Employer's contribution</i>)	8 029	6 308	3 970	3 672	3 291	3 330	3 142
Avdragen skatt (<i>Tax deduction</i>)	..	..	..	..	..	..	1 617
Punktskatter (<i>Excise duties</i>)	13 620	11 809	12 369	11 524	16 328	10 935	7 752

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

När man jämför de genomsnittliga beloppen avseende inkomstskatt bör uppmärksammas att alla nedsättningar och undanröjande av skattetillägg som påförts inom ramen för årlig taxering sker genom omprövning. De genomsnittliga beloppen för omprövningar är därför lägre än de annars skulle vara.

Skattetillägg vid årlig taxering berör främst fysiska personer

Av allmänt intresse är i vilken utsträckning felaktigheter som grundar skattetillägg upptäckts redan vid den årliga taxeringen.

10.10 Tabell. Skattetillägg vid den årliga taxeringen.

Tax surcharges income tax.

		1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Antal (Number)	Fysiska personer (<i>Individuals</i>)	29 657	32 112	36 036	30 777	45 617	37 516	39 056
	Juridiska personer (<i>Legal entities</i>)	7 081	7 927	7 500	6 426	5 479	7 575	6 254
	Summa (<i>Sum</i>)	36 738	40 039	43 536	37 203	51 096	45 091	45 310
	Andel fysiska personer (<i>Fraction individuals</i>)	81%	80%	83%	83%	89%	83%	86%
Belopp, Mkr (Value, MSEK)	Fysiska personer (<i>Individuals</i>)	501	496	509	458	595	625	755
	Juridiska personer (<i>Legal entities</i>)	139	164	117	141	207	164	175
	Summa (<i>Sum</i>)	640	660	626	599	802	789	930
	Andel fysiska personer (<i>Fraction individuals</i>)	78%	75%	81%	76%	74%	79%	81%
Genomsnitt, kr (Average value, SEK)	Fysiska personer (<i>Individuals</i>)	16 893	15 446	14 125	14 881	13 043	16 660	19 331
	Juridiska personer (<i>Legal entities</i>)	19 630	20 689	15 600	21 942	37 781	21 650	27 982

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

Det är fysiska personer som antals- och beloppsmässigt svarar för den alldeles övervägande andelen skattetillägg vid den årliga taxeringen och dessa andelar förefaller inte att minska. Det genomsnittliga skattetillägget för juridisk person är inte uppseendeväckande större än för fysisk person – man kunde annars förväntat sig att några enstaka mångmiljonhöjningar av några juridiska personer skulle drivit upp medelvärdet för denna kategori mycket kraftigt.

10.5.2 Förseningsavgifter

I syfte att de skattskyldiga ska deklarerat i tid finns en sanktion i form av förseningsavgift. Förseningsavgift gäller således *deklaration*. Vid försenad *betalning* av skatten finns andra sanktioner som inte behandlas här. Nämnas ska bara att genom skattebetalningslagen (1997:483) infördes fr.o.m. år 1998 s.k. skattekonto – ett slags skatteavräkningskonto där skattebetalningarna inte är kopplade till respektive skatt eller avgift. Vid underskott på kontot debiteras ränta beräknad dag för dag. Detta system ersätter det tidigare systemet med kvarskatteavgift, ränta på överskjutande skatt, dröjsmålsränta och respitränta.

På inkomstskatteområdet (5 kap 5§ taxeringslagen) är förseningsavgiften 500 kr för fysiska personer och 1 000 kr för juridiska personer. Avgiften fyrdubblas om deklarationen kommer in efter den 1 augusti.

Fram till och med år 1992 fanns förseningsavgift, 100 kr, vid försenad mervärdesskatte- eller uppbörsdeklaration. Men därutöver fanns sanktioner mot försenad betalning av skatt och avgift och dessa uttogs som s.k. rest- och tilläggsavgifter. Från och med uppbörsåret 1993 slopades dåvarande sanktioner inklusive förseningsavgiften och infördes i stället dröjsmålsavgift som dock enbart träffade försenad betalning.

Förseningsavgifter i vanlig bemärkelse har således inte funnits under tiden 1993-1997 vad gäller mervärdesskatte- eller uppbörsdeklaration (för arbetsgivaravgifter och källskatt).

Förseningsavgift även för skattedeklarationen

Samtidigt med skattekontot infördes en ny skattedeklaration med gemensam redovisning av mervärdesskatt, källskatt och arbetsgivaravgifter i en och samma redovisningshandling. Förseningsavgift infördes på 1 000 kr om skattedeklaration lämnas för sent. Punktskatterna omfattas ännu inte av skattekontosystemet. Här gäller sedan år 1988 att förseningsavgiften i normalfallet uppgående är 300 kr.

Fysiska personer står för största delen av förseningsavgifterna

Omfattningen av antalet beslut om förseningsavgift framgår av nedanstående tabell.

10.11 Tabell.**Antal beslut förseningsavgifter.**

Number of decisions on tax delay charge.

År Year	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Inkomstskatt, årlig taxering (<i>Income tax, yearly assessment</i>)	57 159	60 506	62 338	66 458	80 079	75 228	72 850
Inkomstskatt, omprövning, tillkommande förseningsavgift (<i>Income tax, reconsideration, additional tax delay charge</i>)	8 790	5 786	4 407	3 634	2 778	1 953	2 546
Inkomstskatt, omprövning, nedsatt förseningsavgift (<i>Income tax, reconsideration, reduced tax delay charge</i>)	4 754	4 094	3 756	4 079	3 861	4 138	4 521
Inkomstskatt, antal beslut ¹⁾ (<i>Income tax, number of decisions</i>)	70 703	70 386	70 501	74 171	86 718	81 319	79 917
Skattedeclaration ²⁾ (<i>Special monthly return</i>)	–	–	–	–	–	–	0
Punktskatter (<i>Excise duties</i>)	3 589	3 557	3 958	1 696	2 828	2 081	2 581
Summa beslut (<i>Sum of decisions</i>)	74 292	73 943	74 459	75 867	89 546	83 400	82 498

1) Exklusive förseningsavgifter enligt fastighetstaxeringslagen.

2) Fr.o.m. 1998 har uppbördsdeklaration och mervärdesskattedeclaration ersatts av en gemensam skattedeclaration. Verksamhetsstatistiken saknar uppgift om förseningsavgifter. Uppgiften för år 1998 avser endast förseningsavgifter enligt skattebetalningslagen.

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

Efter år 1996 har antalet beslut om förseningsavgift minskat. Orsaken härtill kan inte bedömas.

I 10.12 Tabell lämnas en mer utförlig redovisning av antalet förseningsavgifter och skattetillägg vid den årliga taxeringen för det senast tillgängliga året.

10.12 Tabell.**Förseningsavgifter vid den årliga taxeringen 1992-1997.**

Delay charge, income-tax return assessment years 1992-1997.

		1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Antal (Number)	Fysiska personer (<i>Individuals</i>)	45 224	46 262	46 942	50 930	66 357	59 822	58 637
	Juridiska personer (<i>Legal entities</i>)	11 935	14 244	15 396	15 528	13 722	15 406	14 213
	Summa (<i>Sum</i>)	57 159	60 506	62 338	66 458	80 079	75 228	72 850
	Andel fysiska personer (<i>Fraction individuals</i>)	79%	76%	75%	77%	83%	80%	80%
Belopp, Mkr (Value, MSEK)	Fysiska personer (<i>Individuals</i>)	78	80	79	76	91	85	86
	Juridiska personer (<i>Legal entities</i>)	43	48	48	42	33	35	35
	Summa (<i>Sum</i>)	121	128	127	117	124	120	121
	Andel fysiska personer (<i>Fraction individuals</i>)	64%	63%	62%	65%	73%	71%	71%
Genomsnitt, kr (Average value, SEK)	Fysiska personer (<i>Individuals</i>)	1 725	1 729	1 683	1 492	1 371	1 421	1 467
	Juridiska personer (<i>Legal entities</i>)	3 603	3 370	3 118	2 705	2 405	2 272	2 463

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

Det är fysiska personer som antals- och beloppsmässigt svarar för den alldeles övervägande andelen förseningsavgifter vid den årliga taxeringen och dessa andelar förefaller inte att minska. Det genomsnittliga förseningsavgiften för juridisk person är som väntat ungefär dubbelt så stor som för fysisk person beroende på lagtextens utformning.

10.5.3 Andelen skattetillägg och förseningsavgifter vid den årliga taxeringen

Tabellerna 10.10 och 10.12 ovan för skattetillägg och förseningsavgift innehåller totalsummor och genomsnitt för fysiska och juridiska personer. Det ger emellertid inte hela bilden.

I nedanstående tabell relateras antalet skattetillägg och förseningsavgifter till antalet till statlig inkomstskatt skattskyldiga fysiska personer med skilda deklara-tionsformulär och vad gäller juridiska personer till juridiska personer av skilda slag.

Andelen skattetillägg och förseningsavgifter skiljer sig också mellan olika skatteregioner. I nedanstående tabell har medtagits skatteregionerna Stockholm och Malmö som har högst respektive lägst relativ frekvens för skattetillägg.

Vanligare med skattetillägg och förseningsavgifter för juridiska personer

Andelen skattetillägg och förseningsavgifter är betydligt högre för juridiska än för fysiska personer. Vad gäller fysiska personer är andelen skattetillägg och förseningsavgift betydligt högre för de som använt deklara-tionsformulär SD (särskild självdeklaration) jämfört med de som använt FD (förenklad självdeklaration).

I region Stockholm är andelen skattetillägg och förseningsavgift högre för alla i 10.13 tabell ovan redovisade kategorier med ett undantag – skattetillägg FD. Det är vanligast med skattetillägg och förseningsavgift i gruppen ideella föreningar. Vad gäller skattetillägg för ideella föreningar m.fl är skillnaden mellan skatte-regionerna särskilt stor.

10.13 Tabell.

Andelen skattetillägg och förseningsavgifter av antalet skattskyldiga till statlig inkomstskatt. Riket samt skatteregion Stockholm och Malmö. För fysiska personer även fördelat på olika deklara-tionsformulär. 1998 års taxering. Procent.

The fraction of tax surcharges and delay charges of the number of taxpayers (income-tax to the state). National level and tax regions Stockholm and Malmö. For physical persons different tax forms. Assessment year 1998. Percent.

Andelen skattetillägg

The fraction of tax surcharges

Region	FD Simplified tax return	SD Separate tax return	Fysiska personer Individuals	Aktieb. Limited companies	Ek. för. Incorporated ass.	Idella för. Non-profit ass.	Juridiska personer Legal entities	Samtliga All
Stockholm	0,07%	4,42%	0,83%	6,17%	2,64%	8,07%	6,19%	1,04%
Malmö	0,12%	1,79%	0,40%	1,93%	1,25%	1,12%	1,85%	0,43%
Riket (Total)	0,12%	2,88%	0,62%	3,61%	2,20%	3,98%	3,58%	0,70%

Andelen förseningsavgifter

The fraction of delay charges

Region	FD Simplified tax return	SD Separate tax return	Fysiska personer Individuals	Aktieb. Limited companies	Ek. för. Incorporated ass.	Idella Non-profit ass.	Juridiska personer Legal entities	Samtliga All
Stockholm	0,13%	5,84%	1,13%	8,77%	5,49%	39,55%	11,17%	1,52%
Malmö	0,09%	4,18%	0,76%	4,29%	5,01%	27,45%	6,06%	0,90%
Riket (Total)	0,19%	4,30%	0,93%	5,78%	5,56%	33,71%	8,15%	1,12%

FD = förenklad deklaration; SD = särskild deklaration. Aktieb. = Aktiebolag, sparbanker och utländska juridiska personer.

Ek.för. = Ekonomiska föreningar och hypoteksföreningar. Idella = Ideella föreningar m.fl.

Källa: RSV slutlig debiteringsstatistik.

Källor och lästips:

Källor:

Brottsförebyggande rådets kriminalstatistik
Riksskatteverkets verksamhetsstatistik

Lästips:

Skatte- och avgiftskriminalitet NSFS nr 36. Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet. Nordstedt. 1998.

Eklund, H. och Johansson, A. *Europakonventionens tillämpning i mål om skattetillägg*.

Skattenytt 1999, s. 174 ff.

”*Jämte vädret och sjukdomar är skatter ett givet samtalsämne.*

OKÄND

11 Medborgarnas attityder

11.1 Inledning

Beskattningen ska finansiera den offentliga verksamheten och transfereringarna (inkomstöverföringarna) till hushåll och företag. Men inom ramen för skattesystemet har man många andra mål t.ex. att skattesystemet ska uppfylla fördelningspolitiska och miljöpolitiska målsättningar. Men skatteregler måste också utformas så att de är rättvisa i den meningen att de förhindrar skatteundandragande i olika former.

11.1.1 Omfattande lagstiftning

På grund av de många sinsemellan inte alltid förenliga uppgifter som skattesystemet ska fylla, har lagstiftningen om skatterna blivit omfattande, krånglig och svåröverskådlig. Det kan i sin tur göra det svårt för medborgarna att uppfylla sina skyldigheter mot det allmänna.

För skattemyndigheterna är det angeläget att skattskyldiga så enkelt som möjligt kan göra rätt för sig. De får då smidigare kontakter med medborgarna och större möjligheter till nödvändiga kontroller.

För individen begränsar beskattningen det egna konsumtionsutrymmer. Å andra sidan kommer man i åtnjutande av offentliga tjänster och bidrag.

Redan inledningsvis kan vi således konstatera att målbilden för beskattningen är komplex. Den komplexa målbilden är inte lätt för individen att överblicka. Därav följer att det är svårt att mäta individernas attityder till skatter, regler och myndigheter. Det är därför viktigt att vara försiktig med att dra långtgående slutsatser från enstaka uppgifter om individernas attityder.

11.1.2 Riksskatteverket undersöker attityder

Riksskatteverket, RSV, har sedan mitten på 1980-talet gjort undersökningar om allmänhetens inställning till skattesystemet, skatte- och kronofogdemyndigheterna och den service myndigheterna lämnar. Undersökning-

arna har under senare år också tagit upp frågor rörande skattefusket och hur kontrollen uppfattas. Under år 1997 genomförde RSV för första gången en motsvarande attitydundersökning riktad till företag.

Syftet med undersökningarna är bl.a.

- att ge underlag för en bedömning av hur inställningen till skattesystemet och skattemyndigheterna utvecklas
- att ge underlag för en bedömning av hur allmänheten ser på skattemyndigheternas service samt olika former av fusk och kontrollens effekter
- att ge underlag för jämförelser mellan myndigheterna och anvisning om vad i deras arbete som kan behöva förbättras.

I det här kapitlet redovisas – om källan inte anges – ett begränsat urval av resultat från de undersökningar som riktat sig till allmänheten och som dokumenterats i RSV-rapporter¹. Urvalet i de två undersökningar som genomfördes 1998 omfattade 3 000 respektive 16 900 personer med en svarsprocent på 68 respektive 69 procent.

I den politiska debatten förs en diskussion om företagandets villkor. Därför uppmärksammas i tabellerna egenföretagarnas inställning.

11.2 Åsikter om skattesystemet

RSV har i en rad undersökningar haft med några frågor med exakt samma lydelse. Dessa frågor har sitt särskilda intresse genom att man över tiden kan följa attitydförändringar.

En första fråga gäller intresset i allmänhet för skattefrågor.

1) RSV Rapport 1997:5, RSV Rapport 1999:1 och RSV Rapport 1999:2, se vidare källförteckningen.

11.1 Tabell.

Är du intresserad av skattefrågor i största allmänhet? Procent.

Are you interested in tax issues in general? Percent.

År Year	1986	1989	1992	1995	1996	1998
Mycket intresserad (3) (<i>Very interested</i>)	13	13	11	9	10	10
Ganska intresserad (2) (<i>Quite interested</i>)	30	32	33	25	28	29
Lite intresserad (1) (<i>A little interested</i>)	32	28	38	37	37	39
Nej, inte intresserad (0) (<i>No, not interested</i>)	23	24	17	26	20	19
Vet ej/ ej svar (<i>Don't know/no answer</i>)	3	3	2	3	4	3
Medelvärde (Mean value)	1,4	1,4	1,4	1,2	1,3	1,3
Medelv. egenföretagare (<i>Mean value self-employed</i>)	–	1,6	1,6	1,4	1,6	1,6

Intresset för skattefrågor är inte särskilt stort. De flesta är bara lite eller inte alls intresserade av skattefrågor. Egenföretagarna har ett större intresse för skattefrågor än folk i allmänhet.

Om man beräknar ett medelvärde på ”intressefrågan” ser man att det i samtliga undersökningar från 1986 och framåt ligger något under 1,5. Om medelvärdet är över 1,5, som i det här fallet med en skala från 0 till 3, kan det sägas ligga på den positiva sidan.

11.2.1 Mer negativ inställning till skattesystemet

Vad tycker man då om skattesystemet? Notera att i efterföljande tabeller har de svarande fått ta ställning till frågor eller positivt formulerade påståenden med fem svarsalternativ. I dessa fall krävs ett medelvärde över 3,0 för att det ska kunna sägas ligga på den positiva sidan.

11.2 Tabell.

Vad tycker Du i stort om skattesystemet, dvs. skatternas storlek och reglernas utformning? Procent.

What is your opinion in general of the tax system, i.e. the size of taxes and the tax rules? Percent.

År Year	1986	1989	1992	1995	1996	1998
Mycket/ganska bra (5+4) (<i>Very/quite good</i>)	13	9	25	20	16	16
Varken bra eller illa (3) (<i>Neither good nor bad</i>)	24	16	29	27	26	25
Ganska/mycket illa (2+1) (<i>Quite/very bad</i>)	52	65	36	41	48	51
Vet ej/ ej svar (<i>Don't know/no answer</i>)	11	8	9	12	10	8
Medelvärde (Mean value)	2,3	2,1	2,8	2,6	2,5	2,4
Medelv. egenföretagare (<i>Mean value self-employed</i>)	–	1,9	2,6	2,5	2,4	2,0

När det gäller inställningen till skattesystemet kan tämligen stora förändringar iakttagas. Före skattereformen 1990/91 var det en majoritet – nästan två tredjedelar av svenska folket som tyckte mycket eller ganska illa om skattesystemet. Efter skattereformen sjönk denna andel till nästan en tredjedel. Vid varje undersökning efter 1992 har uppfattningen om skattesystemet försämrats och nu är det åter en majoritet av svenska folket som tycker ganska eller mycket illa om skattesystemet. Frågan ovan berör både skattenivån och regelverket. I nedanstående tabell finns redovisat vad man anser om skattenivån och om skattesystemet är rättvist.

11.3 Tabell.

Är skatterna rimliga och rättvisa? Procent.

Are the taxes reasonable and fair? Percent.

Påståenden Statements	Vi har en rimlig nivå på skatterna i Sverige In Sweden, we have a reasonable tax level		I Sverige har vi ett rättvist skattesystem In Sweden, we have a fair tax system	
	1996	1998	1996	1998
Instämmer (5+4) (Agree)	12	12	7	9
Varken/eller (3) (Neither/nor)	25	23	18	19
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	56	60	68	65
Vet ej / ej svar (Don' t know/no answer)	8	5	7	6
Medelvärde (Mean value)	2,2	2,2	1,9	2,1
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	2,0	1,8	1,9	1,8

En majoritet, 60 procent, av de svarande instämmer inte i att nivån på skatterna i Sverige är rimlig. En ännu större andel, 65 procent, anser att skattesystemet inte är rättvist. Egenföretagare är en grupp som är mer missnöjda än andra. Utöver vad som framgår av 11.3 Tabell kan nämnas att gruppen höginkomsttagare (de som tjänar mer än 30 000 kronor i månaden) också är mer missnöjda med nivån på skatterna än alla svarande.

11.3 Behandling och beslut

Skatterna är höga i Sverige och det är därför viktigt för den enskilda medborgaren att lika fall behandlas lika och att den enskilde kan ta till vara sin rätt.

11.4 Tabell.

Rätt beslut på rätt sätt? Procent.

Right decisions in the right way? Percent.

Påståenden (1998): Statements:	Skattemyndigheten fattar korrekta beslut The descions of the Tax Authority are correct	Skattemyndigheten ger alla en likvärdig och rättvis behandling The Tax Authority treats everybody equivalently and fairly
Instämmer (5+4) (Agree)	21	23
Varken/eller (3) (Neither/nor)	33	29
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	18	19
Vet ej / ej svar (don' t know/no answer)	28	29
Medelvärde (Mean value)	3,1	3,1
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	2,9	2,9

11.3.1 Medelbetyg för en likvärdig och rättssäker behandling

Vad gäller likvärdig och rättvis behandling och korrekta beslut ligger värdena kring 3. De som instämmer i de två påståendena är bara några få procent fler än de som inte instämmer. Av 11.4 Tabell framgår dock att de svarande är osäkra på sina svar för det är en stor andel som inte svarat på frågan. Men om man studerar de som varit i kontakt med myndigheten, bland vilka andelen osäkra är betydligt lägre, är medelvärdena ändå de samma.

Det är inte klarlagt vad de låga värdena på ovanstående frågor beror på. Kan exempelvis kunskapen om att man personligen känner folk som skattefuskare och att man anser att skattemyndigheten är dålig på att bekämpa skattefusket spela in?

11.4 Viljan att betala sin skatt

11.4.1 De flesta vill betala sin skatt

Man brukar säga att bördor bäras med jämnmod om de delas lika av alla. Det talesättet verkar stämma bra in på skatterna. Som framgår av tabellen nedan förklarar sig hela 78 procent av de svarande beredda att betala sin skatt så länge alla eller nästan alla gör det.

11.5 Tabell.

Viljan att betala sin skatt. Procent.

The intention to pay one's tax. Percent.

Jag är beredd att betala min skatt så länge alla eller nästan alla gör det (I am prepared to pay my taxes as long as everybody or almost everybody do so)	1996	1998
Instämmer (5+4) (Agree)	72	78
Varken/eller (3) (Neither/nor)	14	11
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	8	7
Vet ej / ej svar (don' t know/no answer)	6	4
Medelvärde (Mean value)	4,2	4,3
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	4,1	4,2

Som framgår av 11.5 Tabell ovan är det fler som instämmer och färre som inte instämmer jämfört med föregående undersökning. Det kan bero på att mångas privatekonomi förbättrats i takt med ökad betalningsförmåga bl.a. till följd av lägre räntor.

Viljan att skattefuska är naturligtvis motpolen till viljan betala sin skatt.

11.4.2 Skattefusk ett allvarligt samhällsproblem

En av fem instämmer i att de skulle undanhålla inkomst från beskattning om de själva hade möjlighet till det. Andelen som instämmer är högre bland män och i den lägsta åldersgruppen. Det är ingen skillnad bland de svarande om man ser till inkomstnivån.

11.6 Tabell.

Viljan att skattefuska. Procent.

The wish to evade taxes. Percent.

Om jag själv hade möjlighet skulle jag undanhålla inkomst från beskattning If I had the possibility, I would my self withhold income from taxation	Alla svarande (1998) All respondents	Män Men	Kvinnor Women	Ålder 18-24 Age 18-24
Instämmer (5+4) (Agree)	20	27+	14-	28+
Varken/eller (3) (Neither/nor)	11	13	9	18+
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	53	47-	58+	40-
Vet ej / ej svar (Don' t know/no answer)	16	13	19	13
Medelvärde (Mean value)	2,3	2,5	2,0	2,7

Anm: Plus och minustecken anger att värdena signifikant avviker från gruppen alla svarande.

11.7 Tabell. Åsikter om skattefusket. Procent.

Opinions about tax evasion. Percent.

Påståenden	För min egen del är det OK att folk skattefuskar om de har en möjlighet till det	Jag känner personligen någon/några som skattefuskar	Totalt sett är omfattningen av fusk ett allvarligt samhällsproblem
Statements	From my point of view, it is OK that people evade taxes if they have a possibility to do that	I personally know someone who evaded taxes	In general, the extent of tax evasion is a serious problem for the society
Instämmer (5+4) (Agree)	7	27	65
Varken/eller (3) (Neither/nor)	9	7	15
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	78	43	10
Vet ej / ej svar (Don' t know/no answer)	6	24	10
Medelvärde (Mean value)	1,6	2,6	4,1
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	1,7	2,9	4,1

Tvärtom vad många tycks tro är det inte OK att folk skattefuskar om de kan – det är nämligen bara sju procent som svarar att de tycker så. Det är så många som 27 procent som uppger att de personligen känner någon som skattefuskar. Mot bakgrund härav är det kanske inte så underligt att hela 65 procent instämmer i påståendet att omfattningen av fusk är ett allvarligt samhällsproblem.

En anledning till att medborgarna uppfattar fusket som ett allvarligt samhällsproblem kan också vara att man inser att det är svårt för myndigheterna att komma till rätta med fusket och fuskarna.

11.8 Tabell. Hur bekämpas fusket? Procent.

How well is tax evasion defeated? Percent.

Skattemyndigheten är bra på att bekämpa skattefusket	1996	1998
The Tax Authority is successful in defeating tax evasion		
Instämmer (5+4) (Agree)	9	10
Varken/eller (3) (Neither/nor)	13	21
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	43	41
Vet ej / ej svar (Don' t know/no answer)	35	29
Medelvärde (Mean value)	2,1	2,3
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	2,3	2,6

Som framgår av 11.8 Tabell ovan har man rent allmänt en låg tilltro till skattemyndigheternas förmåga att bekämpa skattefusket. Andelen som inte instämmer är mer än fyra gånger så stor som den andel som instämmer i påståendet att skattemyndigheterna är bra på att bekämpa skattefusket.

Notabelt är att egenföretagarnas medelvärde är högre än medelvärdet för alla svarande. Det kan bero på att skattemyndigheterna försöker prioritera företagen i skattekontrollen och vid genomförandet av denna kontroll använder sig av kontroll på fältet.

11.5 Bra betyg för broschyrer och blanketter

Lättfattliga och instruktiva broschyrer och blanketter är av stor betydelse för att skattebetalarna ska göra rätt från början och inte förorsaka skatteförvaltningen onödigt arbete med att rätta oavsiktliga fel. Men de behövs också för att de skattskyldiga ska kunna tillvarata sin rätt.

Så sent som i början av 1970-talet fick medborgarna i stor utsträckning sin information från bankernas omfattande deklarationsupplysningar och dagstidningarnas deklarationsbilagor. Numera har skatteförvaltningen i stor sträckning ”konkurrerat ut” dessa informationskällor. En bidragande orsak är emellertid också att det idag är lättare att deklarerat, jfr avsnitt 11.6.

11.9 Tabell. Sammanfattande omdöme om broschyrer och blanketter. Procent.

Summarizing opinion on brochures and tax forms. Percent.

På det hela taget är skatteförvaltningens broschyrer och blanketter bra	1998
In general, the Tax Authority's brochures and tax forms are good	
Instämmer (5+4) (Agree)	50
Varken/eller (3) (Neither/nor)	27
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	13
Vet ej / ej svar (Don' t know/no answer)	11
Medelvärde (Mean value)	3,6
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	3,4

År 1998 instämde en majoritet i påståendet ”På det hela taget är Skatteförvaltningens broschyrer och blanketter bra”. Bland egenföretagarna var det dock hela 21 procent som inte instämde i påståendet.

För att broschyrer och blanketter ska fungera i dialogen med skattebetalarna måste de komma ut i tid, vara lätta att få tag på, innehålla den information skattebetalarna behöver och sist, men inte minst, vara begripliga.

11.10 Tabell.

Hur fungerar broschyrer och blanketter? Procent.

How do the brochures and forms work? Percent.

Påstående (1998)	Skatteförvaltningen skickar ut broschyrer och blanketter i god tid	Jag har lätt att få tag i de broschyrer och blanketter jag behöver	Skatteförvaltningens broschyrer och blanketter innehåller den information jag behöver	Skatteförvaltningens broschyrer och blanketter är begripliga
Statements	The Tax Authority sends out it's brochures and tax forms in good time	I can easily get the brochures and tax forms I need	The Tax Authority's brochures and tax forms contain the information I need	The Tax Authority's brochures and tax forms are comprehensible
Instämmer (5+4) (Agree)	68	67	61	45
Varken/eller (3) (Neither/nor)	14	13	17	26
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	9	9	9	18
Vet ej /ej svar (Don't know/no answer)	9	11	13	10
Medelvärde (Mean value)	4,1	4,1	4,0	3,5
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	4,1	4,1	3,9	3,1

Skatteförvaltningens broschyrer och blanketter får bra betyg. Av svaren att döma är det bara en liten del av medborgarna som är missnöjda. Medelvärdena ligger genomgående högt – i vart fall på de tre första delfrågorna.

Lägst värde uppvisar ”begripligheten”. Det är också den fråga där det är störst skillnad i medelvärdet mellan egenföretagarna och alla svarande. När det gäller begripligheten är det hela 29 procent av egenföretagarna som inte instämmer i påståendet.

11.6 Det är lätt att deklarerera!

Av 11.11 Tabell framgår att bara 13 procent instämmer i påståendet att Sverige har ett enkelt skattesystem. Samtidigt menar hela 63 procent att det är lätt att deklarerera.

11.11 Tabell.

Ett komplicerat skattesystem men ändå lätt att deklarerera? Procent.

A complicated tax system but still easy to file a tax return? Percent.

Påstående (1998)	I Sverige har vi ett enkelt skattesystem	Det är lätt att deklarerera
Statement	In Sweden, we have a simple tax system	It is easy to file a tax return
Instämmer (5+4) (Agree)	13	63
Varken/eller (3) (Neither/nor)	26	17
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	47	14
Vet ej /ej svar (Don't know/no answer)	14	6
Medelvärde (Mean value)	2,4	3,9
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	2,0	2,8

Det måste ses som ett mycket bra betyg på de rutiner och system för deklarationshanteringen som skatteförvaltningen har byggt upp för vanliga medborgare. Men det är inte lika lätt för alla att deklarerera. Av tabellen ovan framgår att medelvärdet för egenföretagare är mycket lägre. Det är få frågor i RSV:s undersökningar

som har så stora skillnader mellan olika grupper. För befolkningen som helhet är det 14 procent som inte instämmer i påståendet att det är lätt att deklarerera. Bland egenföretagarna är denna andel hela 39 procent.

11.6.1 Fullgörandekostnaderna 5,1 miljarder 1998

RSV har undersökt fullgörandekostnaderna – kostnaden i tid och pengar – för fysiska personer att deklarerar². För år 1998 beräknas fullgörandekostnaden för svenska folket vid den årliga taxeringen ha uppgått till ca. 5,1 miljarder kronor fördelat i 2,4 miljarder kronor för tidsåtgång och 2,7 miljarder kronor i utgifter. Hur stor fullgörandekostnaden är beror i hög grad på vilka inkomster man har och vilken deklarationsblankett man använt. Vanliga löntagare använder i regel förenklad deklARATION, FD. Med FD utan tillägg avses fall då skattemyndighetens förtryckta beskattningsuppgifter godtas av den skattskyldige. Med FD med tillägg avses övriga fall, d.v.s. när man ändrar de förtryckta uppgifterna eller måste göra något tillägg t.ex. om man har särskilda yrkanden eller redovisar avyttring av värdepapper eller fastighet. Personer med näringsverksamhet måste alltid använda särskild självdeklARATION, SD.

11.12 Tabell. Kostnaderna för fysiska personer att deklarerar, kr.

Compliance cost for individuals to file a tax return, SEK.

Genomsnittlig fullgörandekostnad 1998 Average compliance cost 1998	Kronor SEK
Förenklad deklARATION, FD, utan tillägg (Simplified income tax return, no additions)	153
Förenklad deklARATION, FD, med tillägg (Simplified income tax return, additions made)	320
Särskild deklARATION, SD, samtliga (Special income tax return, all)	2 657
Särskild deklARATION, SD, näringsverksamhet (Special income tax return, businesses)	3 481

Anm: Bruttokostnad, tid värderad efter 133 kr/tim (The value of time spent calculated at 133 SEK).

11.13 Tabell. Vad tycker Du i stort om Skattemyndigheterna, d.v.s. tjänstemännen vid dessa myndigheter och det sätt på vilket de utför sina arbetsuppgifter. Procent.

In general, what is your opinion of the Tax Authorities, i.e. the employees, and the way they perform their tasks? Percent.

År Year	1986	1989	1992	1995	1996	1998
Instämmer (5+4) (Agree)	21	28	30	28	26	26
Varken/eller (3) (Neither/nor)	26	28	27	25	29	33
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	17	14	12	9	12	11
Vet ej / ej svar (Don' t know/no answer)	36	30	30	39	31	30
Medelvärde (Mean value)	3,0	3,2	3,3	3,3	3,2	3,2
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	–	3,2	3,2	3,4	3,2	3,1

11.7 Åsikter om skattemyndigheten

RSV har i en rad undersökningar haft med en fråga om vad man tycker i stort om skattemyndigheten.

11.7.1 Skattemyndigheten får bättre betyg än skattesystemet

Allmänhetens uppfattning om skattemyndigheten ligger på den positiva sidan och är stabil över tiden. Egenföretagare har ungefär samma uppfattning om skattemyndigheten som befolkning i dess helhet.

2) Så här är det att deklarerar! Individernas fullgörandekostnader för inkomstdeklARATIONEN 1998. RSV Rapport 1999:9.

11.14 Tabell.

Om kontakten med Skattemyndigheten. Procent.

About the contact with the Tax Authority. Percent.

Påstående (1998) om Skattemyndigheten bland de som varit i kontakt med myndigheten Statements about the Tax Authority from them who have been in contact with the Authority	Det är enkelt att få kontakt med rätt person It is easy get in contact with the right person	Den tjänsteman jag får kontakt med kan svara på mina frågor The civil servant I get in contact with can answer my questions	Jag får den hjälp jag behöver I get the help I need
Instämmer (5+4) (Agree)	28	52	45
Varken/eller (3) (Neither/nor)	32	30	34
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	32	13	14
Vet ej /ej svar (don't know/no answer)	8	5	6
Medelvärde (Mean value)	2,9	3,6	3,5
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	2,7	3,4	3,2

11.14 Tabell omfattar endast svar från personer som varit i kontakt med skattemyndigheten. En tredjedel av de tillfrågade anser att det är svårt att få kontakt med rätt person men när man väl fått det anser en majoritet av de tillfrågade att tjänstemannen i fråga kan ge svar på ställda frågor. Det är 14 procent som svarar att de inte får den hjälp de behöver. När man jämför medelvärdena för egenföretagarna med de från alla svarande finner man att egenföretagarna genomgående sätter lägre betyg.

Rent allmänt har egenföretagare och personer med högre inkomster mer komplicerade skatteförhållanden. Detta ställer större krav på kunskaper hos den tjänsteman som ska svara. Av svaren att döma förmår skattemyndigheten inte svara upp till kraven från nämnda grupper på samma sätt.

11.15 Tabell.

Är man nöjd med kontakten? Procent.

Is the contact satisfying? Percent.

Är du nöjd eller missnöjd med kontakten? Are you satisfied or not with the contact?	Alla svarande (1998) All respondents	Egenföretagare Self-employed	Inkomst > 30 tkr Income > 30 KSEK
Nöjd (5+4) (Satisfied)	59	54-	51-
Varken/eller (3) (Neither/nor)	27	28	32
Missnöjd (2+1) (Unsatisfied)	10	15+	17+
Vet ej/ej svar (Don't know/no answer)	3	3	0-
Medelvärde (Mean value)	3,7	3,5	3,5

Anm: Plus och minustecken anger att värdena signifikant avviker från gruppen alla svarande.

11.7.2 Förtroendet konstant över tiden

För samspelet mellan medborgare och skattemyndigheter är det av avgörande betydelse att myndigheterna har medborgarnas förtroende. Förtroendet beror i hög grad på det sätt som myndigheten löser sin uppgift antingen den nu är att hjälpa och stödja eller kontrollera medborgarna.

11.16 Tabell.

Förtroendet för Skattemyndigheten. Procent.

The confidence in the Tax Authority. Percent.

Totalt sett har jag förtroende för Skattemyndigheten In total, I have confidence in the Tax Authority	Alla svarande (1998) All respondents	Svarande som haft kontakt med skattemyndigheten Respondents who were in contact with the Tax Authority
Instämmer (5+4) (Agree)	42	49
Varken/eller (3) (Neither/nor)	31	33
Instämmer inte (2+1) (Do'nt agree)	12	14
Vet ej/ej svar (Don't know/no answer)	14	3
Medelvärde (Mean value)	3,5	3,5
Medelv. egenföretagare (Mean value self-employed)	3,3	3,3

Knappt hälften av de som varit i kontakt med skattemyndigheten instämmer i att de totalt sett har förtroende för myndigheten. Det är 14 procent som inte instämmer och i den gruppen är det fyra procent som inte alls instämmer d.v.s. ger det lägsta betyget (1) på den femgradiga skalan. Bland egenföretagare är denna andel signifikant högre, nämligen sju procent. RSV har i tidigare undersökningar ställt snarlika frågor rörande förtroendet till skattemyndigheten. Sett över en längre tidsperiod kan inga säkra förändringar i förtroendet urskiljas.

En sammanfattande slutsats för detta kapitel är att medborgarnas attityder visavi skattesystemet och skattemyndigheterna karaktäriseras av stabilitet trots de mycket stora förändringar som under den senaste tioårsperioden skett i samhället, skattesystemet och välfärdspolitiken.

Källor och lästips

Källor:

Allmänhetens synpunkter på skattesystemet, skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten, RSV Rapport 1997:5

Allmänhetens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll, RSV Rapport 199:1.

Allmänhetens synpunkter på skattemyndigheternas sätt att arbeta. RSV Rapport 1999:2

Så här är det att deklarerera! Individernas fullgörandekostnader för inkomstdeklarationen 1998. RSV Rapport 1999:9

Lästips:

Edlund, Jonas. *Citizens and Taxation. Sweden in Comparative Perspective.* Umeå Universitet, 1999

Laurin, Urban. *På heder och samvete.* Stockholm. Nordstedts. 1996

Vogel, Joakim. *Aspirationer, möjligheter och skattemoral.* SOU 1970:25. Stockholm. Allmänna Förlaget. 1970

Wahlund R. *Skatter och ekonomiska beteenden.* Stockholm EFI, 1991

”*Det som kommer närmast odödligheten här
i världen är ett statligt verk.*

HUGH S. JOHNSON

12 Administration av skattesystemet

12.1 Inledning

Skattesystemet berör alla invånare, företag och organisationer och nästan alla deltar i dess administration som deklaranter, uppgiftslämnare eller betalningsförmedlare. I detta kapitel beskrivs skatteadministrationens uppbyggnad, men perspektivet begränsas till statliga myndigheter.

Vanligtvis identifieras skatteadministrationen som *Skatteförvaltningen*, vilket är en samlingsbeteckning för Riksskatteverket och landets numera tio regionala skattemyndigheter.

Skatteförvaltningen sysslar emellertid även med annat än skatter, t.ex. folkbokföring. Det finns å andra sidan flera myndigheter utanför skatteförvaltningen som också svarar för viktiga beskattningsfunktioner, exempelvis Tullverket och kronofogdemyndigheterna. Som samlingsbeteckning på alla olika beskattningsfunktioner, utan avseende på vilken myndighet som svarar för dem, används i det följande *skatteadministrationen*.

Det finns emellertid dessutom ett antal funktioner som är nödvändiga för att upprätthålla skattesystemet, men som ligger utanför vad man normalt menar med skatteadministration, t.ex. de politiska instansernas arbete med utformning av skattepolitik och skattelagstiftning liksom rättsväsendets befattning med skattemål och skattebrott.

I detta kapitel behandlas i nämnd ordning

- den politiska nivån (där skattepolitik och skattelagstiftning utformas)
- den egentliga skatteadministrationen
- rättsväsendet (som hanterar tvister, brott och straff)

12.2 Den politiska nivån

“Det svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta” utövas av **riksdagen**. Inom riksdagen behandlas skattefrågor av skatteutskottet.

I några avseenden måste emellertid riksdagen underordna sig EU. Det gäller mervärdesskatten och de s.k. harmoniserade punktskatterna, där EU ställer vissa krav på hur reglerna ska vara utformade. Det är dock fortfarande riksdagen som beslutar om den konkreta utformningen även av dessa regler.

Det är **regeringen** som lägger fram de propositioner som riksdagen skall ta ställning till. Lagförslagen utarbetas inom regeringskansliet och när det gäller skattelagstiftning är det Finansdepartementets skatteavdelning som svarar för utformning av propositioner och förslag till lagtext. Dessa förslag grundar sig i sin tur ofta på mer eller mindre omfattande utredningar som publiceras som SOU eller departementspromemorior (DS).

12.3 Skatteadministrationen

Skatteadministrationen omfattar skattemyndigheterna och ett antal andra myndigheter som också medverkar i beskattningen. Till skatteadministrationen räknas huvuddelen av Riksskatteverkets och de tio regionala skattemyndigheternas verksamhet, liksom en stor del av kronofogdemyndigheternas arbete och Tullverkets uppbörd av moms, tullar m.m. vid import från länder utanför EU. Även Vägverkets uppbörd av fordonsskatt och tingsrätternas hantering av stämpelskatt och arvs-skatt kan räknas till skatteadministrationen. Ekonomistyrningsverkets arbete med inkomstredovisning och inkomstprognoser är uppgifter som i andra länder normalt utförs av de centrala skattemyndigheterna, vilket kan motivera att även detta arbete inräknas i skatteadministrationen.

12.1 Tabell.

Beräknat antal personer i skatteadministrationen.

Estimated number of persons performing tax administrative duties at different agencies.

	Beskattning uppörd, skatteindrivning Taxation	Folkbokföring Population registration	Allmänna val, indrivning avenskilda mål Elections, collection of private debts	Summa Total
Skatteförvaltningen och exekutionsväsendet				
Tax administration & enforcement service				
Riksskatteverket (National Tax Board (NTB))	830	50	195	1 075
Skattemyndigheterna (Regional Tax Authorities)	8 405	830		9 235
Kronofogdemyndigheterna (a) (Enforcement Authorities)	900		1 829	2 729
Summa (Total)	10 135	880	2 024	13 039
Övriga myndigheter				
Other agencies				
Tullverket (Customs)	1 000			
Tingsrätterna (b) (District courts)	75			
Vägverket, ESV (c) (Other)	20			
Summa (Total)	11 230			

(a) Ca 1/3 av arbetstiden beräknas belöpa på skatteindrivning. (b) 50% av antalet årsarbetskrafter för bouppteckningar. (c) Uppskattning
Källor: Se nedan.

12.3.1 Skatteförvaltningen och exekutionsväsendet

Skatteförvaltningen omfattar RSV (till den del verket betjänar folkbokföring, fastighetstaxering och beskattning) och skattemyndigheterna. RSV är också chefsmyndighet för kronofogdemyndigheterna. Tillsammans hade de båda förvaltningsgrenarna ca 13.000 anställda vid 1999 års ingång.

12.2. Tabell.

Antal anställda i skatteförvaltningen och exekutionsväsendet den 1 januari resp år.

Number of employees January 1th at the National Tax Board and its regional authorities.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Riksskatteverket (National Tax Board)	868	854	935	979	1 023	1 043	1 094	1 075
Varav DataService	369	371	557	606	618	619	657	658
Varav övriga avd	499	483	378	373	405	424	437	417
Skattemyndigheterna (Tax Authorities)	11 863	11 649	11 039	10 799	10 724	10 148	9 687	9 235
Kronofogdemyndigheterna (Enforcement Authorities)	2 880	2 899	2 888	2 912	2 878	2 828	2 753	2 729
Totalt	15 611	15 402	14 862	14 690	14 625	14 019	13 534	13 039

Källa: RSV:s årsredovisningar för 1993/94, 1997 och 1998.

Riksskatteverket, som är chefsmyndighet för de tio regionala skattemyndigheterna och de tio regionala kronofogdemyndigheterna, är central förvaltningsmyndighet för

- beskattning
- indrivning
- folkbokföring
- allmänna val

Organisatoriskt består RSV av tre verksamhetsområden (skatt, exekution och samhällsservice¹), tre övriga avdelningar (ekonomi, personal och IT) samt ett antal mindre enheter och sekretariat. Omkring 2/3 av RSV:s personal arbetar inom IT-avdelningen, som är en uppdragsfinansierad resultatenhet med verksamhet över hela landet.

Skattemyndigheterna. Den regionala skatteadministrationen var från början en del av länsstyrelsen. År 1987 bildades 24 fristående länskattemyndigheter, som 1991 slogs samman med de lokala skattemyndigheterna i länet till skattemyndigheter. Den 1 januari 1999 ombildades skattemyndigheterna till tio regionmyndigheter.

Inom varje region finns ett eller flera skattekontor, till vilka allmänhet och företag vänder sig i skatte- och folkbokföringsfrågor. Inom myndigheterna finns normalt ett regionskattekontor som har hand om de större

företagens skattefrågor. Det är skattekontoren som svarar för den operativa verksamheten.

Vid skattemyndigheten i Gävle finns ett särskilt skattekontor (lokaliserat till Ludvika) som handlägger frågor om punktskatter m.m.

I **skatteförvaltningen**, d.v.s. skattemyndigheterna och merparten av RSV, arbetade 1998 lite drygt 10 000 personer. Räknat i arbetstid motsvarande personalresurserna ca 9 700 heltidsarbetande (eller årsarbetskrafter). Operativa arbetsuppgifter (hantering av deklARATIONER och ärenden, service, kontroll etc) svarade för ca 2/3 av den samlade arbetstiden. Den resterande tredjedelen togs i anspråk av utbildning, drift, underhåll och utveckling av IT-systemen, samt andra stöd- och ledningsfunktioner.

Sedan 1992 har på grund av rationaliseringar och anslagsminskningar antalet anställda på skattemyndigheterna och RSV minskat med ca 2 400 personer. Samtidigt har det skett en intern omfördelning av resurser från ren ärende- och deklarerationshantering (s.k. grundhantering) till skattekontroll. De senaste åren har emellertid även den tid som lagts ned på revision och skrivbordskontroll minskat.

12.3 Tabell.

Skatteförvaltningens personalresurser i årsarbetskrafter.

Hours of work in the Tax Administration (National Tax Board, NTB + Regional Tax Authorities, RTAs expressed as staff years.

	1994	1995	1996	1997	1998
Service (SKM) (Service (RTA))	680	672	646	637	686
Grundhantering (SKM) (Basic processing (RTA))	2 566	1 996	1 597	1 494	1 504
Skrivbordskontroll (SKM) (Desk audits (RTA))	1 641	2 177	2 232	2 108	1 851
Revision (SKM) (Field audits (RTA))	1 367	1 482	1 485	1 463	1 329
Skattenämnd/process (SKM) (Tax disputes (RTA))	165	164	172	183	182
SKM:s operativa beskattningsuppg Operational taxation tasks at RTA level	6 419	6 491	6 132	5 885	5 552
Folkbokföring (SKM) (Population registration (RTA))	755	709	656	614	595
Fastighetstax. (SKM) (Property valuation (RTA))	233	263	344	197	206
SKM:s operativa uppg. All operational tasks at RTA level	7 407	7 463	7 132	6 696	6 352
RSV:s op. arbetsuppgifter (Operational tasks performed by NTB)	32	32	38	30	34
Skatteförvaltningens operativa uppgifter All operational tasks (RTA + NTB)	7 439	7 495	7 170	6 726	6 386
Lednings- och stöd funktioner (RSV + SKM) Management & support funkt. (NTB+RTA)					
Materiell styrning (Legal support)	224	233	266	280	294
Utbildning m.m. (Training)	705	804	688	706	602
ADB (Information Technology)	584	599	615	615	634
Övr lednings och stödfunktioner (Other management and support functions)	1 792	1 801	1 831	1 713	1 745
Summa Skatteförvaltningen Total	10 744	10 932	10 570	10 040	9 661

Anm 1: 1 årsarbetskraft (staff year) = 200 dagar (days) = 1 600 arbetstimmar (workhours).

Anm 2: Arbetstid på RSV ingår till den del tiden beräknas belöpa på skatteförvaltningens verksamhet.

Källa: RSV:s årsredovisningar 1997 och 1998 samt RSV:s tredredovisning för 1998.

1) Verksamhetsområde samhällsservice svarar för folkbokföring och allmänna val, samt service, information, publikationer och blanketter.

Kronofogdemyndigheterna räknas inte till skatteförvaltningen utan utgör en särskild förvaltningsgren inom vad som ofta kallas RSV-koncernen, nämligen exekutionsväsendet. Kronofogdemyndigheterna har bl.a. till uppgift att driva in obetalda skatter och allmänna avgifter (allmänna mål) samt privaträttsliga fordringar (enskilda mål).

År 1988 slogs de tidigare 81 kronofogdemyndigheterna samman till 24 länsmyndigheter. Den 1 juli 1994 indelades myndigheterna i åtta samverkansområden för att den 1 januari 1997 slås samman till tio regionala myndigheter.

12.4 Tabell. Kronofogdemyndigheternas personalresurser i årsarbetskrafter.

Hours of work at the Regional Enforcement Authorities expressed as staff years.

	1994	1995	1996	1997	1998
Förebyggande verksamhet (Information)	11	12	12	12	11
Betalningsföreläggande m.m. (Injunctions to pay etc.)	235	216	202	205	198
Indrivning (Debt collection)	1 688	1 671	1 611	1 806	1 777
Fastighetsförsäljning (Sale of real estate)	189	177	147	130	96
Konkurstillsyn (Bankruptcy supervision)	87	91	85	84	79
Skuldsanering (Debt relief)	32	63	68	73	58
Administration (Administration)	480	429	447	376	358
Egen utbildning (Training)	133	163	176	0	0
Koncernövergripande (Service-wide tasks)	30	30	27	0	0
Summa KFM (total)	2 883	2 849	2 773	2 684	2 576

Anm: 1 årsarbetskraft (Staff year) = 200 dagar (days) = 1600 arbetstimmar (workhours).

Källa: RSV:s årsredovisningar 1997 och 1998.

12.5 Tabell. Skatteförvaltningens och exekutionsväsendets anslagsutgifter, mkr.

Budget expenditure by the Tax Administration and the Enforcement Service, MSEK.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Folkbokföring (Population registration)	438	424	421	379	394	381	..
Fastighetstaxering (Property valuation)	293	213	220	201	274	190	..
Beskattning (Taxation)	3 958	3 973	3 726	3 926	4 255	4 237	..
Skatteförvaltningen (The Tax Administration)	4 689	4 610	4 367	4 506	4 923	4 808	..
Exekutionsväsendet (The Enforcement Service)	1 137	1 153	1 187	1 181	1 342	1 322	..
Allmänna val General Elections	13	13	269	102	9	35	..
Övriga utg o inkomster, netto (Other expenditure and income, net)	543	32	61	- 268	- 181	- 188	..
Totalt (Total)	6 382	5 808	5 884	5 521	6 093	5 977	6 096

Källa: RSV:s årsredovisningar för 1993/94, 1997 och 1998. På grund av omläggning av redovisningen i årsredovisningen kan endast den totala anslagsutgiften 1998 redovisas.

Sammantaget förbrukade skatteförvaltningen och exekutionsväsendet, dvs RSV, skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna, ca sex miljarder kr 1998. Beskattningsverksamheten står för ca 70 procent av denna summa. Sedan 1992 har anslagsutgifterna i löpande priser (bortsett från tillfälliga utgifter 1992 i samband med folkbokföringsreformen) ökat med ca fyra procent, vilket med hänsyn till pris- och löneutvecklingen innebär en real anslagsminskning.

12.6 Tabell. Skatteförvaltningens och exekutionsväsendets regionindelning*.

The Tax Administration's and the Enforcement Service's division into regions.

Län	Skattemyndighet	Kronofogdemyndighet
County	Regional Tax Authority	Regional Enforcement Authority
Stockholms		
Gotlands	Stockholm	Stockholm
Östergötlands		
Jönköpings	Linköping	Jönköping
Kronobergs		
Kalmar		
Blekinge		
Hallands	Växjö	Kalmar
Skåne	Malmö	Malmö
Västra Götalands	Göteborg	Göteborg
Värmlands		
Örebro	Örebro	Karlstad
Uppsala		
Södermanlands		
Västmanlands	Västerås	Eskilstuna
Dalarnas		
Gävleborgs	Gävle	Gävle
Västernorrlands		
Jämtlands	Östersund	Härnösand
Västerbottens		
Norrbottens	Luleå	Umeå

*) Respektive skattemyndighet och kronofogdemyndighet namnges efter sin huvudort.

Each regional authority is named after the city where its head office is located.

12.3.2 Tullverket

Tullverket, som tidigare bestod av Generaltullstyrelsen och tolv regionala tullmyndigheter, har från den 1 juli 1999 en ny organisation. Under den centrala förvaltningen – huvudkontoret – är Tullverket indelat i sex regioner. Inom regionerna har tullverket verksamhet – förutom på huvudorterna Haparanda, Sundsvall, Stockholm, Karlshamn, Malmö och Göteborg – vid sammanlagt 43 tullkontor. Tullen har ca 2 600 medarbetare. År 1998 uppgick den sammanlagda arbetstiden till 3 825 000 timmar, vilket kan räknas om till ca 2 400 årsarbetskrafter.

12.7 Tabell.

Tullverkets personalresurser i årsarbetskrafter*.

Hours of work in the Customs service expressed as staff years.

	1996	1997	1998
Uppbörd (<i>Collection</i>)	938	922	956
In- och utförelsestrukturer (<i>Restrictions on imports and exports</i>)	1 102	1 111	1 100
Utrikeshandelsstatistik (<i>Trade statistics</i>)	188	189	191
Övriga uppgifter (<i>Other tasks</i>)	117	142	143
Summa	2 344	2 364	2 391

* 1 årsarbetskraft (staff year) = 1.600 timmar (workhours). Tid för gemensam adm m.m. har fördelats på verksamhetsgrenarna.

Källa: Tullverkets årsredovisning 1998. Omräkning till årsarbetskrafter av RSV.

En av Tullverkets viktigaste uppgifter är att ta in tullar, skatter och andra avgifter. Verksamhetsgrenen uppbörd, som närmast motsvarar det beskattningsarbete som utförs inom skatteförvaltningen, har till mål att effektivt fastställa och uppbära tullar, mervärdesskatt och andra skatter samt avgifter.

Tullgränserna har flyttats i och med Sveriges inträde i EU. Betalningarna till Tullverket vid handel med "tredje land" (länder utanför EU) uppgår till ca 40 miljarder. Huvuddelen av moms och andra skatter inlevereras till den svenska staten medan tullavgifterna i huvudsak går till EU.

12.8 Tabell.

Betalningar till Tullverket, mkr.

Revenue collected by Customs, MSEK.

	1996	1997	1998
Moms (VAT)	34 115	38 017	38 122
Tullmedel (<i>Customs duties</i>)	3 113	3 490	3 291
Övriga avgifter och skatter (<i>Other taxes and duties</i>)	185	309	356
Medel för andra myndigheters räkn. (<i>Other revenue</i>)	827	855	66
Summa	38 240	42 671	41 835

Källa: Tullverkets årsredovisning 1998.

12.3.3 Tingsrätterna som beskattningsmyndigheter

Tingsrätterna utför administrativa beskattningsuppgifter när det gäller uttag av stämpelskatt vid fastighetsöverlåtelser m.m. samt beslut om arvsskatt när bouppteckningar registreras.

Vad gäller stämpelskatt medverkar tingsrätterna i egenskap av inskrivningsmyndigheter och beviljar lagfarter. Då registreras de köpeskillningar som ligger till grund för skatten. Själva lagfartshandlingen utfärdas av Lantmäteriverket som också redovisar skatten. Betalning sker i allmänhet genom postförskott.

Arvsskatten baseras på bouppteckningar. År 1998 var antalet ärenden vid bouppteckningsfunktionerna ca 103 000, varav ca 84 000 bouppteckningar. Den administrativa personal som arbetar med bouppteckningar vid tingsrätterna uppgick år 1998 till 164 personer (motsvarande 105 årsarbetskrafter). En stor del av personalen arbetar tidvis med andra uppgifter inom tingsrätten. De juristerresurser som utnyttjas för granskning av bouppteckningar uppgick 1998 till ca 43 årsarbetskrafter (av tiden belöper 38 åa på notarier och 5 åa på domare)

I årets budgetproposition föreslår regeringen att riksdagen uttalar att bouppteckningsverksamheten skall föras över från domstolsväsendet till skatteförvaltningen. Denna reform kan träda i kraft tidigast den 1 juli 2001.

12.3.4 Övriga myndigheter

Vägtrafikskatt betalas till Vägverket som också svarar för bilregistret. Riksskatteverket är dock central förvaltningsmyndighet och Skattemyndigheten i Örebro är beskattningsmyndighet.

Ekonomistyrningsverket, som inrättades den 1 juli 1998 genom en utbrytning av vissa av de uppgifter som tidigare ankommit på Riksrevisionsverket, medverkar i skattesystemet genom att svara för riksbokföringen, som omfattar statens inkomster och utgifter. Ekonomistyrningsverket gör också prognoser över statens inkomster.

12.4 Rättsväsendet och skatterna²

Bortsett från tingsrätternas administration av arvsskatt så avser rättsväsendets hantering av skatter dels tvister vid de allmänna förvaltningsdomstolarna (länsrätterna, kammarrätterna och regeringsrätten), dels skattebrott (polis, åklagare, tingsrätterna, hovrätterna, högsta domstolen samt kriminalvården).

12.4.1 Överklaganden

Om en skattebetalare är missnöjd med skattemyndighetens beslut om taxeringen är den normala gången att han begär omprövning hos myndigheten. Om skattemyndigheten inte ändrar sitt beslut kan han överklaga till länsrätten och därefter till kammarrätten. I sista hand finns möjligheten att begära prövningstillstånd hos regeringsrätten.

Skattemyndigheten kan naturligt nog inte överklaga sina egna beslut, men RSV kan överklaga skattemyndighetens beslut. Går länsrättens beslut skattemyndigheten emot kan skattemyndigheten överklaga hos kammarrätt. RSV kan begära prövningstillstånd hos regeringsrätten på samma sätt som den skattskyldige.

Den skattskyldige har också möjlighet att få en rättsfråga bedömd i förväg genom s.k. förhandsbesked. Då vänder man sig till Skatterättsnämnden, som är en fristående myndighet, men vars kanslifunktioner sköts av RSV. Förhandsbesked kan överklagas hos regeringsrätten.

12.4.2 Skattebrott

Misstänker skattemyndigheten att en skattskyldig begått skattebrott anmäler man detta till åklagarmyndigheten. Det finns sju åklagardistrikt i Sverige. Dessutom fungerar Ekobrottsmyndigheten (EBM) som en åklagarmyndighet som specialiserat sig på ekonomisk brottslighet, dit skattebrott räknas.

Åklagarna leder sedan utredningen, som normalt utförs av polisen. På EBM finns poliser som arbetar med ekonomisk brottslighet. Under 1998 har också skattebrottsenheter inrättats vid skattemyndigheterna, där utredare arbetar med skattebrottsutredningar under åklagares ledning.

Liksom för andra brott är första instans tingsrätten, vars beslut kan överklagas till hovrätten. Högsta instans är Högsta Domstolen.

När personer döms till fängelse för skattebrott kommer också kriminalvården med i bilden.

12.5 Vad kostar skatteadministrationen?

Skatter påverkar ekonomin på flera sätt. Bortser man från skatternas inverkan på utbud och efterfrågan i ekonomin kan den administrativa börda som skattesystemet lägger på skattebetalare, uppgiftslämnare och myndigheter delas upp på

- fullgörandekostnader (skattebetalare och uppgiftslämnare) och
- administrationskostnader (statliga myndigheter)

Fullgörandekostnaderna beräknades i detta sammanhang till 9,3 miljarder kr, vilket motsvarade ca 1% av skatteinkomsterna. Skattesystemets *administrationskostnader* motsvarar statens förvaltningsutgifter för beskattningen, varav merparten belöper på skatteförvaltningen. I samband med utvärderingen av skattereformen beräknades dessa administrationskostnader år 1992 till 4,7 miljarder kr, varav 85 procent (4,0 miljarder kr) belöpte på skatteförvaltningen och 7 procent på kronofogdemyndigheterna. Det motsvarade då ca 0,5 procent av skatteinkomsterna.

12.9. Tabell.

Skattesystemets administrationskostnader år 1992, mkr och procent.

Administration costs of the tax system in 1992, MSEK and percent.

	Mkr MSEK	Procent Percent
Skatteadministrationen		
Skatteförvaltningen (exkl folkbokföring o fast tax) (The Tax Administration (excl pop registration etc))	4009	85%
Tullväsendet (moms o punktskatter) (Customs (VAT and excise duties))	100	2%
Kronofogdemyndigheterna (The Enforcement Authorities)	320	7%
Rättsväsendet		
Förvaltningsdomstolar (Administrative courts)	175	4%
Polisväsendet (Police)	45	1%
Åklagarväsendet (Public Prosecution Authorities)	30	1%
Allmänna domstolar (General Courts)	27	1%
Kriminalvård (Prison Service)	15	0%
Summa	4721	100%

Källa: Malmer, H, Persson, A., Tengblad, Å., Århundradets skattereform. Effekter på skattesystemets driftskostnader, skatteplanering och skattefusk, Fritzes 1994.

² Till Rättsväsendet räknas egentligen också kronofogdemyndigheterna (jfr utgiftsområde 4 i statsbudgeten). Indrivning av skatter är emellertid en uppgift som i de flesta länder utförs av skattemyndigheterna själva. Det är därför rimligt att här betrakta den som en funktion som ingår i skatteadministrationen.

Ingen ny beräkning av motsvarande omfattning har gjorts sedan 1992. Det mesta tyder dock på att administrationskostnaderna i reala termer har minskat. Som framgår av tabell 12.5 ovan har skatteförvaltningen och exekutionsväsendet (som 1992 svarade för över 90 procent av administrationskostnaderna) bara ökat sina anslagsutgifter med 4 procent i *löpande* priser, vilket motsvarar en real kostnadsminskning. Vad gäller övriga myndigheter har Tullverkets befattning med moms och punktskatter minskat sedan EU-inträdet 1995. Vidare har antalet skattemål i hos förvaltningsdomstolarna minskat påtagligt sedan början av 1990-talet, främst på grund av införandet av nuvarande mycket vidsträckt överprövningsrätt för skattemyndigheterna. Polisens, åklagarväsendets, de allmänna domstolarnas och kriminalvårdens kostnader är marginella i sammanhanget, men inte heller här har det skett någon ökning av ärendevolymen som skulle kunna påverka den allmänna tendensen.

Källor och lästips

Ytterligare information om skatteadministrationens organisation, arbetsuppgifter, prestationer, bemanning och kostnader kan inhämtas ur **årsredovisningarna** som lämnas av alla statliga myndigheter senast 1 mars varje år och andra publikationer som är specifika för respektive myndighet.

Årsredovisning för skatteförvaltningen och exekutionsväsendet (RSV 165), har utkommit sedan budgetåret 1993/94. Dessutom utkommer årligen **Riksskatteverkets verksamhetsberättelse** (RSV 100), som på ett lättillgängligt sätt sammanfattar en del av innehållet i årsredovis-

ningen. En tredje årspublikation som kan nämnas i detta sammanhang är **Kronofogdemyndigheternas verksamhet** (RSV 914), som innehåller verksamhetsstatistik för exekutionsväsendet. **Riksskatteverket, Organisation och uppgifter** (RSV 116) är en detaljerad beskrivning av vilka arbetsuppgifter som åligger verkets olika avdelningar och enheter.

Ytterligare information om skatteförvaltningen och exekutionsverket kan hämtas från Riksskatteverkets hemsida (www.rsv.se). Information om tullen finns på Tullverkets hemsida (www.tullverket.se).

”*Skattesystemets historia genom tiderna är
också nationens, landets och folkets historia.*
CHEFEN FÖR SKATTEMUSÉET
I JERUSALEM

13 Skatternas historia under 1900-talet

13.1 Inledning

Skattereformen 1991 kallas ofta för århundradets skattereform. Det är emellertid en beteckning som också passar på den skattereform som genomfördes för nästan 100 år sedan, nämligen då den statliga progressiva inkomstskatten infördes år 1902.

Mellan dessa båda skattereformer har samhället och därmed skatterna förändrats till oigenkännlighet. Samtidigt som den samlade produktionen har mångdubbats tas en allt större andel av de samlade resurserna i anspråk för offentliga tjänster, socialförsäkringar och omfördelning. Skattekvoten har sålunda stigit från 8 procent vid sekelskiftet till över 50 procent vid kommande millennieskifte.

Under samma tid har skatteadministrationen utvecklats från byråkratiskt hantverk till industri, där en stor del av arbetet utförs av datorer. Arbetet präglas i dag både av integration och en långtgående arbetsfördelning mellan olika kompetenser. Organisatoriskt gick ut-

vecklingen under lång tid mot ökad splittring på olika myndigheter, men under de senaste trettio åren har den präglats av sammanslagning och integration.

Detta kapitel beskriver några huvuddrag i utvecklingen, särskilt samspelet mellan förändringar i skattesystemet och administrationen.

13.2 Utgångsläget

13.2.1 Skattesystemet

Vid slutet av 1800-talet kom det mesta av statens skatteinkomster från tullar och acciser (punktskatter), men grundskatter på jordbruket och en bevilling som baserades på inkomst och fastighetsinnehav var också viktiga inkomstkällor. Den kommunala beskattningen utgjordes främst av inkomst- och egendomsskatter, vilken stod i proportion till den statliga bevillingen.

13.1. Tabell.

Skatter 1880-1900. tkr.

Tax Revenue 1880-1890, KSEK.

	1880	1890	1900
Grundskatter (<i>Land tax</i>)	6 770	5 237	1 696
Mantalspengar (<i>Poll tax</i>)	644	663	750
Bevilling, fast egendom och inkomst (<i>Special taxes on real property and income</i>)	5 505	4 298	7 599
Bevillingsavg för särskilda förmåner (<i>Other special taxes</i>)	329	512	1 112
Stämpelmedel (<i>Stamp duty</i>)	3 212	3 526	6 606
Tullmedel (<i>Customs duties</i>)	27 622	42 463	57 360
Brännvinstillverkningskatt (<i>Excise duty on liquor</i>)	15 209	15 841	20 414
Sockerskatt (<i>Excise duty on sugar</i>)	71	998	9 947
Summa statliga skatter (<i>Total state taxes</i>)	59 362	73 538	105 484
Kommunala skatter och utskylder* (<i>Local income tax etc</i>)	24 904	30 898	45 412
Kommunala brännvinsförsäljningsmedel* (<i>Local sales taxes on liquor</i>)	4 481	5 707	10 310
Totala skatter (<i>Total taxes</i>)	88 747	110 143	161 206
BNP (<i>GDP</i>)	1 233 000	1 401 000	2 162 000
Skatt i % av BNP (<i>Tax as % of GDP</i>)	7,2%	7,9%	7,5%

* Skatter m.m. till landsting, landskommuner, köpingar och städer.

Källa: Statistiska Centralbyrån, Historisk statistik för Sverige, statistiska översiktstabeller, Stockholm 1960.

Grundskatterna var den äldsta skatteformen och gick tillbaka den tidiga medeltidens naturautskylder i form av ledning (dvs skyldighet att bemanna och utrusta krigsskepp) och gästning (dvs skyldighet att hysa och utspisa kungen och hans hird vid resor i landet.) Dessa omvandlades snart till årliga skatter och kompletterades med nya pålagor, vilka under Gustav Vasas tid förtecknades i den s.k. jordeboken. Ännu på 1860-talet erlades grundskatterna delvis i natura (spannmål, smör, kött och järn), men 1869 beslöt riksdagen att ta ut hela skatten i pengar. **Mantalspenningen** var ursprungligen en krigsskatt som infördes 1625. Den skulle erläggas för varje person över 12 år och fanns kvar ända till 1938.

Bevilling betecknade ursprungligen sådana extra-skatter som togs ut när kronan hade särskilda behov av inkomster, men även de blev med tiden permanenta skatter. Till skillnad från grundskatterna beslutades dock skatteuttaget från riksdag till riksdag och det fanns en stor uppfinningsrikedom när det gällde att finna nya skattekällor. År 1861 delades bevillingen upp i två huvudslag, nämligen skatt på fastighetsinkomster (beräknade till tre procent av taxeringsvärdet för jordbruksfastigheter och fem procent av taxeringsvärdet för övriga fastigheter) samt skatt på övriga inkomster. Skattesatsen bestämdes till en procent.

Vid slutet av 1800-talet var emellertid de indirekta skatterna, som sagt, statens viktigaste inkomstkälla. Tullar och punktskatter på brännvin och socker svarade för ca 3/4 av statens skatteinkomster. Viktigast var **införseltullarna**. Under intryck av den internationella utvecklingen hade tullarna sänkts från mitten av 1800-talet, men i slutet av århundradet medförde protektionistiska krav åter höjda tullar.

Vid sidan av tullar hade det från och till funnits **punktskatter** eller **acciser** på produktionen av olika varor. Vid sekelskiftet fanns det två sådana skatter, en på brännvin och en på socker. Tillverkningskatten på brännvin tillkom år 1855, då det genomfördes en nykterhetsreform med udden riktad mot husbehovsbränningen.

Socknarna hade haft beskattningsrätt sedan 1817 och i samband med kommunreformen 1862 bestämdes att **kommunalskatten** skulle utgå i förhållande till vad som erlades i bevilling. Kommunalskatten var i sin tur bestämmande för den kommunala rösträtten.

13.2.2 Skatteadministrationen

Alltsedan 1600-talet hade skatteförvaltningen baserats på landets territoriella indelning i län och fögderier. Inom länsstyrelserna, som tillkom 1634, uppstod ett landskansli och ett landskontor med landssekreterare och landskamrerare som chefer. *Landskamreraren* var i praktiken länets skattechef. Inom varje **fögderi** fanns en *kronofogde* och en *härads skrivare* som hade ett gemensamt ansvar för att uppbära och redovisa skatteuppbörden till länsstyrelsen. I städerna fullgjorde länge magistraten dessa skyldigheter.

När bevillingen reformerades 1861 avskaffades den sedan 1810 existerande skyldigheten att deklarerera eller lämna uppgifter till ledning för den egna taxeringen. I stället fick en *bevillningsberedning* i varje församling i

uppdrag att föreslå hur mycket varje skattskyldig skulle betala. Förslaget fastställdes sedan av särskilda *taxeringskommittéer*.

Tullar har funnits i Sverige sedan medeltiden. Ett statligt Tullverk inrättades 1636 av Axel Oxenstierna. Ansvaret för **tullväsendet** låg länge omväxlande under kammarkollegiet eller kommerskollegium. Under 1700-talet och i början av 1800-talet var tullarna tidvis utarrenderade till ett privat bolag, Generaltullsocieteten. År 1824 inrättades **Generaltullstyrelsen**.

Punktskatterna, som länge enbart bestod av brännvinstillverkningskatten, administrerades av en särskild kontrollbyrå inom Finansdepartementet.

För att hålla reda på kronans inkomster och utgifter inrättade Gustav Vasa på 1500-talet den s.k. räknekammaren, som sedan utvecklades till **Kammarkollegium** med Riksskattemästaren som chef. Karl XI avskaffade emellertid riksskattemästarämbetet och inrättade 1680 **Statskontoret** som det centrala organet för riksräkenskaperna (riksstaten), en funktion som Statskontoret behöll fram till början av 1900-talet.

13.3 Perioden 1900-1950

13.3.1 Skattesystemet

Skattefrågorna stod högt på den politiska dagordningen när 1800-talet närmade sig sitt slut. Arbetarna ville ha rösträtt och krävde att tullarna skulle avskaffas. Bönderna ville befrias från grundskatterna. Högern ville å sin sida avskaffa indelningsverket och ersätta den med en modern värnpliktsarmé. Den politiska kompromissen blev att grundskatter och indelningsverk avskaffades och en statlig progressiv inkomstskatt infördes 1902 för att finansiera den nya härordningen. Bevillingen behölls dock, eftersom den fortfarande låg till grund för den kommunala beskattningen, men den förlorade i betydelse som inkomstkälla för staten.

I början av 1900-talet var tullar och acciser fortfarande statens viktigaste skatte­källor, men inkomstskatten var emellertid den mest expansiva skatte­källan. Under första världskriget höjdes skattesatsen och värn­skatt tillkom för att finansiera upprustningen. Efter kriget avskaffades värn­skatten, men det samlade skatte­uttaget sjönk ändå inte till den tidigare nivån.

13.2 Tabell.

Skatter till stat, landsting och kommuner vissa perioder mellan 1906-1940, mkr.

State and local taxes certain periods between 1906-1940, MSEK.

	Årligen Per Annum			
	1906/10	1916/20	1926/30	1936/40
Inkomst och förmögenhetsskatt (<i>Income and wealth tax</i>)	28	419	161	443
Stämpelmedelsskatt (<i>Stamp tax</i>)	13	56	55	64
Automobilskattemedel (<i>Motor vehicle tax</i>)			39	108
Tullar och acciser (<i>Customs and excise duties</i>)	114	165	321	580
Övriga (<i>Other</i>)	3	9	6	5
Summa skatter till staten (<i>State taxes</i>)	158	649	582	1 200
Landstingsskatt, kommunalskatt och municipalskatt* (<i>Local income tax etc. to county councils and municipalities</i>)	75	282	373	522
Skatter till vägdistriktet (<i>Road taxes</i>)	10	20	33	32
Övriga skatter till kommuner o.d. (<i>Other local taxes</i>)	11	17	15	19
Summa skatter till kommuner o.d. (<i>Local taxes</i>)	96	319	421	573
Summa skatter (<i>All taxes</i>)	254	968	1 003	1 773
BNP GDP	3 089	8 946	8 886	11 856
Skatt i procent av BNP (<i>Tax as % of GDP</i>)	8,2%	10,8%	11,3%	15,0%

* Inkl kommunal progressiv skatt.

Källa: Statistiska centralbyrån, Historisk statistik för Sverige, Statistiska översiktstabeller, Stockholm 1960.

På 1920-talet reformerades den kommunala inkomstskatten i flera steg. Med 1928 års kommunalskattelag avskaffades de sista resterna av den gamla bevillningen.

Under andra världskriget infördes på nytt en värnsskatt och inkomstskatterna skärptes. Nya punktskatter tillkom och en allmän varuskatt (omsättningsskatt) infördes. Efter kriget behölls de högre skattesatserna och värnsskatten införlivades med inkomstskatten. Omsättningsskatten avskaffades däremot, men punktskatterna behölls och kompletterades med nya efter kriget.

13.3 Tabell.

Skatter till stat, landsting och kommuner 1940 och 1950, mkr.

State and local taxes 1940 and 1950, MSEK.

	1940	1950
Inkomst och förmögenhetsskatt (<i>Income and wealth tax</i>)	750	2 610
Stämpelmedelsskatt (<i>Stamp duty</i>)	49	139
Automobilskattemedel (<i>Motor vehicle tax</i>)	30	472
Tullar och acciser (<i>Customs and excise duties</i>)	768	1 816
Övriga skatter till staten (<i>Other state taxes</i>)		5
Summa skatter till staten (<i>State taxes</i>)	1 597	5 042
Landstingsskatt, kommunalskatt och municipalskatt (<i>Income tax to county councils and municipalities</i>)	570	1 903
Skatter till vägdistriktet (<i>Road tax</i>)	36	0
Övriga skatter till kommuner o.d. (<i>Other local taxes</i>)	18	26
Summa skatter till kommuner o.d. (<i>Local taxes</i>)	624	1 929
Summa skatter (<i>All taxes</i>)	2 221	6 971
Skatt i procent av BNP* (<i>Tax as % of GDP</i>)	14,8%	21,0%

Källa: Statistiska centralbyrån, Historisk statistik för Sverige, Statistiska översiktstabeller, Stockholm 1960 Skatt i procent av BNP från Rodriguez, E., Den svenska skattehistorien, s 108-109.

13.3.2 Skatteadministrationen

Taxering

I samband med införandet av den progressiva inkomstskatten 1902 infördes också deklaraionsplikt. Bevillningsberedningarna skulle inte längre föreslå taxeringar utan fatta beslut om taxering utifrån deklaraionerna. Några år senare (1907) avskaffades bevillningsberedningarna och ersattes av taxeringsnämnder. Taxeringsnämndernas arbete skulle vara avslutat senast den 15 maj och därefter överprövade prövningsnämnderna, där landskamreraren var ordförande, alla taxeringar.

Taxeringsarbetet var främst inriktat på teknisk granskning, taxering efter normer (t.ex. fri bostad) och skönstaxering. Utredningarna var ofta bristfälliga och taxeringen av rörelseidkare präglades av stor osäkerhet. Först genom 1928 års taxeringsförordning, fick landskamreraren rätt att anlita person utanför länsstyrelsen som sakkunnigt biträde till taxeringsnämnd för granskning av en skattskyldigs bokföring.

1917 års uppbördsreform

Sedan 1600-talet hade debitering och uppbörd av skatt åvilat fögderiernas häradsskrivare och kronofogdar. I städerna fanns det stadskassörer och stadsbokhållare. Efter avslutad taxering upprättades uppbördsböcker och under våren året efter taxeringsåret hölls uppbördsstämmer då skatten skulle betalas.

År 1917 reformerades uppbördssystemet. Postverket fick nu ta hand om uppbörden på landet. Skatten skulle nu betalas under två uppbördsterminer efter slutförd taxering (november och april). I samband med denna reform indelades landet i 119 fögderier och i varje fögderi fanns en häradsskrivare. Vid sidan av fögderierna fanns 70 magistratsstäder. Samtidigt avskaffades kronofogdeorganisationen och ansvaret för indrivningen överfördes på landsfiskaler (som också var polischefer och åklagare) och stadsfogdar.

1947 års uppborärsreform

Nästa stora uppborärsreform genomfördes 1947. Då övertog staten ansvaret för debitering och uppborärd av alla skatter och avgifter. Den stora nyheten var att preliminär skatt infördes. För löntagare skulle arbetsgivaren dra skatt på lön enligt särskild tabell (A-skatt). I övriga fall skulle den lokala skattemyndigheten debitera B- eller C-skatt.

Genom en ny fögderiindelning bestämdes antalet fögderier till 156 var till kom 32 städer med egen uppborärsförvaltning. Fögderierna, dvs. de lokala skattemyndigheterna, fick ansvar för debitering och jämkning av preliminär skatt och vid länsstyrelsens folkbokföringsdetalj upprättades ett register som bestod av adressplåtar över fysiska och juridiska personer samt fastigheter i länet. Nu infördes också personnummer.

Punktskatter

De första punktskatterna (acciserna) administrerades av en särskild byrå inom finansdepartementet, men 1907 bröts byrån ut från finansdepartementet och bildade ett särskilt ämbetsverk, Kontrollstyrelsen. I samband med att nya punktskatter infördes byggdes Kontrollstyrelsen ut och för att stärka kontrollen inrättades 1950 distriktskontor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall.

13.4 Perioden 1950-1975

13.4.1 Skattesystemet

Under efterkrigstiden steg skattetrycket successivt för att finansiera den offentliga sektorns allt större åtaganden. I förhållande till de krigförande länderna hade Sverige ett bra utgångsläge och det skulle dröja till 1960-talet innan skattetrycket i Sverige blev märkbart högre än i de flesta andra länder.

13.4 Tabell.

Skattekvoten i Sverige och några andra europeiska länder 1925-1996.

Tax as percent of GDP in Sweden and some other European countries 1925-1996.

	Sverige	Danmark	Norge	Finland	Storbritannien	Tyskland
	Sweden	Denmark	Norway	Finland	UK	Germany
1925	16,0	19,6	20,9	21,6	22,6	17,8
1933	18,9	20,1	25,1	20,1	25,2	23,0
1950	21,0	19,8	-	27,8	33,1	30,1
1960	28,7	25,3	32,0	27,5	27,3	33,9
1977	53,3	41,9	47,5	41,2	36,6	38,2
1996	55,2	52,0	45,0	48,8	35,9	42,0

Källa: Rodriguez, Den svenska skattehistorien (1925-77) och OECD Revenue statistics (1996).

Även om inkomstskatten steg räckte den inte till för att täcka inkomstbehoven. Den indirekta beskattningen blev allt viktigare. Nya punktskatter tillkom och 1960 återinfördes omsättningsskatten. När omsättningsskatten infördes var skattesatsen fyra procent. Den

1 januari 1969 ersattes omsättningsskatten med en mervärdesskatt på tio procent. Två år senare höjdes skattesatsen till 15 procent.

Kännetecknande för utvecklingen efter kriget är också utbyggnaden av socialförsäkringssystemet. I takt med att det utvecklades, omvandlades frivilliga avgifter till obligatoriska egenavgifter. I samband med pensionsreformen 1960 organiserades finansieringen av socialförsäkringen så att den skulle finansieras genom (1) egenavgifter från egna företagare, (2) avgifter från arbetsgivare för anställdas försäkring och (3) bidrag från stat och kommun. Under hela 1960- och 1970-talen steg egen- och arbetsgivaravgifterna snabbt och stod för en betydande del av det höjda skattetrycket.

13.5 Tabell.

Skattekvoten och dess fördelning på skatteslag 1900-1997.

Taxes as percent of GDP 1900-1997.

	Direkta skatter Direct taxes	Indirekta Skatter Indirect taxes	Socialförsäkringsavgifter Social security contributions	Summa Total
1900	2,7	4,9	0,0	7,7
1912	4,8	3,7	0,0	8,5
1924	6,7	4,0	0,3	10,9
1930	5,5	4,3	0,2	10,1
1940	9,4	5,4	0,3	15,1
1950	12,3	7,4	1,3	21,0
1960	14,7	10,0	3,6	28,3
1970	20,2	12,4	7,6	40,2
1980	21,9	13,7	14,4	50,0
1990	23,4	17,2	15,1	55,7
1997	22,7	16,3	15,2	54,2

Källor: Rodriguez, RRV, Statens Finanser, RSV.

13.4.2 Skatteadministrationen

Taxeringsorganisationen

Med stigande skatter blev det viktigt att effektivisera taxeringsarbetet och inte minst skattekontrollen. Redan på 1920-talet diskuterade man att avskaffa taxeringsnämnderna och överföra taxeringsarbetet till heltidsanställda tjänstemän. Det ansågs emellertid för dyrt med hänsyn till den korta taxeringsperioden och tanken föll. Några år senare (1933) föreslogs inrättandet av en central Taxeringsinspektion med med bl.a. taxeringsinspektörer för att utreda särskild viktiga och komplicerade taxeringsfall. Även detta förslag avvisades av riksdagen som alltför vidlyftigt. Samordningen kunde klaras, menade man, genom återkommande landskamrerarmöten.

Successivt byggdes ändå landskontorens organisation upp och i början av 1950-talet var de indelade i en kamalarsektion, en taxeringssektion och en uppborärssektion. År 1956 skapades den s.k. *taxeringsassistentorganisationen*. Taxeringsassistenterna placerades hos de lokala skattemyndigheterna och skulle biträda de särskilda taxeringsdistrikten för rörelseidkare. Taxeringsperioden förlängdes något till 30 juni och under övrig tid skulle taxeringsassistenterna utnyttjas för tax-

eringsrevision. På grund av bristande handledning blev det emellertid inte så mycket reviderat och på 1960-talet överfördes taxeringsassistenterna till länsstyrelserna och koncentrerades till en eller ett fåtal orter inom respektive län.

Central skatteförvaltning på 1960-talet.

Under 1960-talet var den centrala skatteförvaltningen uppdelad på ett förhållandevis stort antal myndigheter. Uppgiften att sammanställa statens inkomster och utgifter i riksredovisningen hade 1920 överförts från statskontoret till Riksräkenskapsverket, vilket år 1961 genom sammanslagning med Statens sakrevision ombildats till **Riksrevisionsverket**.

De äldsta centralmyndigheterna fanns inom indirekt skatt. Där svarade sedan 1820 **Generaltullstyrelsen** för tullväsendet och från 1907 administrerades punktskatterna av **Kontrollstyrelsen**.

Inom den direkta skattens område var de centrala myndigheterna av senare datum. År 1951 hade **Riksskattenämnden** inrättats för att samordna inkomsttaxering och taxeringskontroll. När omsättningsskatten, som var en indirekt skatt, infördes 1960 bildades en varuskattebyrå inom Riksskattenämnden, vilken ombildades till en mervärdesskattebyrå 1969.

Inom direkt skatt fanns dessutom en **Mellankommunal** prövningsnämnd, som hade inrättats i samband med kommunalskattelagens tillkomst 1928 för att pröva frågor som berörde flera län. När kupongskatt på vissa aktieutdelningar infördes 1943 inrättades ett **Kupongskattekontor**. År 1958 infördes sjömansskatt och då tillkom ett **Sjömansskattekontor**.

På uppbörsområdet hade den *centrala uppbörsnämnden* inrättats i samband med 1947 års uppbörsreform, med uppgift att bl.a. framställa preliminärskatttabeller och anvisningar för uppbörsarbetet i allmänhet.

Vid slutet av 1950-talet började man utreda införande av automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbörsorganisationen och 1963 beslutade riksdagen att så skulle ske. Detta var en av anledningarna till att Centrala uppbörsnämnden 1964 slogs samman med *generalpoststyrelsens skattekontor* och *folkbokföringsbyrån inom statistiska centralbyrån* och bildade **Centrala folkbokförings- och uppbörsnämnden** (CFU), som 1969 även blev central valmyndighet.

Det nybildade CFU fick ansvaret för att införa ADB inom folkbokförings- och uppbörsväsendet. Denna ADB-reform inleddes 1966 och var i stort sett genomförd vid årsskiftet 1967/68. År 1968 ersattes det tidigare folkbokföringsregistret med ett ADB-system.

Efter 1947 års reform hade 32 städer egen uppbörsförvaltning, men 1967 förstatligades dessa kommunala uppbörsverk. En enhetlig fögderiindelning infördes och antalet fögderier reducerades till 122. De lokala skattemyndigheterna, som dittills delats in i häradskrivare på landet och kronokamrerare i städerna, blev nu bara lokala skattemyndigheter.

Vid införandet av socialförsäkringslagen 1960 bestämdes att **Riksförsäkringsverket** skulle vara pensionsmyndighet och också svara för uppbörd av socialförsäkringsavgifterna. Däremot skulle den lokala skattemyndigheten bestämma den pensionsgrundande inkomsten (PGI).

Riksskatteverket bildas

Förslag om att bilda ett centralt ämbetsverk på den direkta skattens område hade, som framgår ovan, väckts ett flertal gånger, men varje gång avvisats. År 1967 återkom landskontorsutredningen till frågan. Med motivet att underdeklaration nu hade fått en sådan omfattning att snara motåtgärder var nödvändiga, föreslog utredningen att skatteförvaltningen skulle skiljas från länsstyrelsen och bilda *regionala skatteverk* under vilka de lokala skattemyndigheterna (fögderierna) skulle lyda. För ledningen av skatte- uppbörs och folkbokföringsförvaltningen föreslogs inrättande av ett gemensamt ämbetsverk, *Riksskattestyrelsen*.

När det gällde inrättandet av regionala skatteverk gick meningarna starkt isär och något förslag lämnades aldrig till riksdagen. Däremot beslutade riksdagen att inrätta **Riksskatteverket (RSV)** den 1 januari 1971. Inom det nya verkets ram sammanfördes Riksskattenämnden, CFU, Kontrollstyrelsen samt Mellankommunala prövningsnämnden, Kupongskattekontoret och Sjömansskattekontoret.

Exekutionsväsendet

Den gamla kronofogdeorganisationen hade upphört vid uppbörsreformen 1917, varefter landsfiskaler och stadsfogdar hade svarat för indrivning.

År 1965 förstatligades polisväsendet och exekutionsväsendet organiserades om. Landet delades in i 81 kronofogdemyndigheter och administrationen delades upp på en centralmyndighet, länsstyrelserna och kronofogdemyndigheterna.

I samband med omorganisationen tillskapades Exekutionsväsendets organisationsnämnd (EON), som tills vidare skulle fullgöra centralmyndighetens arbetsuppgifter. Den 1 juli 1973 övertog RSV samtliga EON:s arbetsuppgifter.

13.5 Perioden efter 1975

13.5.1 Skattesystemet

Skattesystemets utveckling under det senaste kvartssseklet behandlas utförligare i kapitel 1, avsnitt 1.5. Här ska därför bara de viktigaste dragen i utvecklingen nämnas.

Skatteuttaget fortsatte att stiga snabbt under 1970-talet. År 1970 uppgick skattekvoten till ca 40 procent, år 1977 hade den stigit till 53 procent varefter den föll något till 50 procent år 1980. Från omkring 1980 upphörde den trendmässiga ökningen av de offentliga utgifterna, men beroende på konjunkturutveckling m.m. har skattekvoten därefter varierat mellan 50 och 55 procent.

Den snabba ökningen av skattekvoten under 1970-talet berodde främst på ökade sociala avgifter, som till en del kan förklaras med övergången från ett netto till en bruttoprincip i sjukförsäkringen. I och med att ersättningarna sålunda gjordes skattepliktiga måste höjas för att netto uppgå till samma belopp som tidigare. Samtidigt förbättrades förmånerna, kommunalskatte-
na höjdes, liksom mervärdesskatten.

Höga skattesatser i kombination med smala skattebaser, som bl.a. innebar en oenhetlig beskattning av olika inkomster, medförde olika former av skatteplanering. Detta skapade ett behov av att reformera beskattningen.

Ett första steg togs genom 1981 års skatteuppgörelse, som innebar att värdet av den obegränsade rätten till ränteavdrag successivt begränsades. Det stora steget togs emellertid genom 1990-91 års skattereform, som innebar sänkta skattesatser som finanserades genom bredare skattebaser och höjda indirekta skatter. Några år senare reformerades företagsbeskattningen i syfte att göra den mer neutral med avseende på olika företagsformer.

13.5.2 Skatteadministrationen

Rationaliseringar och förenklingar

Från 1969 var ADB-systemet för länsstyrelsernas fastighets- person- och skatteredovisning i full drift. Från början hade 12 IBM-maskiner och 8 DATASAAB D21-maskiner placeras ut på länsstyrelserna, men det visade sig snart dyrt med dubbla maskinsystem och redan 1970 ersattes IBM-maskinerna av nya maskiner från DATASAAB.

Under RSV:s ledning fortsatte rationaliseringen av andra delar av beskattningsverksamheten. Redan på 1950-talet hade man föreslagit en överföring av det egentliga taxeringsarbetet till heltidsanställda tjänstemän och en förlängd taxeringsperiod. När RSV och Statskontoret 1973 fick i uppdrag att utreda taxeringsorganisationen i första instans togs denna tanke upp igen och 1975 fattade riksdagen principbeslut om den s.k. **RS-reformen** (RS = Rationalisering av Skatteadministrationen), som bl.a. innebar att alla deklARATIONER skulle granskas av tjänstemän och taxeringsperioden förlängas till 30 november. Från mitten av 1970-talet genomfördes därför en omfattande nyrekrytering av tjänstemän.

RS-reformen innebar också en väsentlig **utbyggnad av ADB-stödet**. Våren 1977 inleddes installationen av centraldatorn i Solna och följande år började man installera bildskärmsterminaler och annan utrustning anslutna till det centrala skatteregistret. Åren 1979-80 utplacerades 21 länsdatorer på lika många länsstyrelser. Inledningsvis fanns det ca 680 terminaler anslutna centraldatorn och omkring 590 registreringsutrustningar kopplade till 26 mindre datorer. Under 1980-talet skedde en successiv utbyggnad och i början av 1990-talet hade praktiskt taget varje tjänsteman en nätverksansluten dator på sitt skrivbord.

Frågan om exekutionsväsendets datorisering började utredas under senare delen av 1960-talet och en försöksverksamhet med ett **riksdatasystemet inom exekutionsväsendet (REX)** inleddes i början av 1975 vid kronofogdemyndigheter i Södermanlands län. I början av 1980-talet då försöksdriften motsvarade mer än 50 procent av den exekutiva verksamheten beslutades att REX skulle genomföras vid samtliga kronofogdemyndigheter.

En annan rationaliseringsåtgärd var att skatteförvaltningen 1985 övertog uppbörd av arbetsgivaravgifter från Riksförsäkringsverket och denna uppbörd samordnades med preliminärskatteuppbörden (**samordnad uppbörd**). Vid 1987 års taxering infördes en **förenklad självdeklaration** där man inte längre behövde fylla i uppgifter om lön och pension som man fått kontrolluppgift på.

1991 års skattereform medförde möjligen en viss ytterligare förenkling för vanliga löntagare, men för företagen, särskilt mindre företag, blev nettoeffekten av denna reform och reformeringen av företagsbeskattningen några år senare en väsentligt mer komplicerad beskattning.

Sedan införandet av den första förenklade självdeklarationen vid 1987 års taxering hade kontrolluppgiftskyldigheten steg för steg utvidgats. Vid mitten av 1990-talet (1995 års taxering) var tiden mogen att införa en **ny förenklad självdeklaration** (där kontrolluppgiftsinformationen var förtryckt) som kunde användas av flertalet deklareranter.

På uppbördsområdet infördes 1998 ett **skattekonto** som omfattar de skatter som fastställs vid inkomsttaxeringen samt arbetsgivaravgifter och mervärdesskatt. Skatterna debiteras var för sig, men inbetalningarna avräknas mot den totala debiteringen. Det går inte längre att skilja på inbetald moms eller inkomstskatt. Företagen var med i systemet från starten 1998 medan löntagare och pensionärer fick sina skattekonton först 1999.

”RSV-koncernen”

Sedan RSV bildats och EON införlivats i verket inträffade under lång tid inga större organisationsförändringar, bortsett från de förändringar av länsstyrelsernas och de lokala skattemyndigheternas inre organisation som föranleddes av RS-reformen.

Vid mitten av 1980-talet aktualiserades emellertid på nytt tankarna om en sammanhållen skatteförvaltning fristående från länsstyrelserna, som landskontorsutredningen varit inne på 1967. Denna gång gick det bättre och den 1 januari 1987 inrättades 24 länskatte-

myndigheter bestående av länsstyrelsernas tidigare skatteavdelningar. De lokala skattemyndigheterna blev underställda länskattemyndigheterna. Den 1 juli 1988 reducerades antalet kronofogdemyndigheter till 24 länsmyndigheter. Tillsammans med chefsmyndigheten RSV bildade länskattemyndigheterna, de lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna myndighetskoncern med omkring 15 000 anställda.

13.6 Tabell.

Antal anställda inom skatteförvaltningen och exekutionsväsendet.

Number of employees in the Tax Administration and Enforcement Service.

	1967/68	1983	1992	1999
Gamla centralmyndigheter/RSV (Central Government Agencies/NTB*)	475	1 006	868	1 075
Regional/lokala skatteförvaltning (Regional and local Tax Authorities)	8 251	10 649	11 863	9 235
Kronofogdemyndigheterna (Enforcement Authorities)	2 639	2 853	2 880	2 729
Summa	11 365	14 508	15 611	13 039

*) The National Tax Board was created in 1971 by the amalgamation of several central revenue agencies.

Källor: 1967/68 : Antal tjänster enl statsverkspropositionen, 1983 och senare, RSV:s årsredovisningar.

Nästa större organisatoriska förändring inträffade genom den s.k. SOL-90-reformen¹ den 1 januari 1991 då länskattemyndigheterna och de lokala skattemyndigheterna slogs samman till skattemyndigheter. En grundtanke var att den operativa verksamheten skulle organiseras så att varje skattebetalare endast hade en kontaktpunkt med skatteförvaltningen, normalt det lokala skattekontoret. Det innebar bl.a. att verksamheten vid de tidigare mervärdeskatteenheter, uppbörsenheterna, revisionsenheterna, taxerings- och besvärseenheterna flyttades över till de lokala skattekontoren, eller länskattekontoret när det gäller större företag.

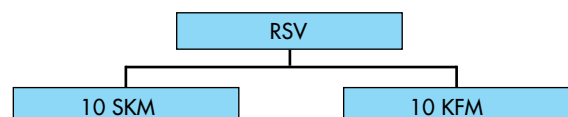
Denna omorganisation sammanföll i tiden med en taxeringsform som innebar att taxeringsnämnderna avskaffades från och med 1991 års taxering. I stället blev det skattemyndigheten som beslutade om taxering i första instans. Samtidigt fick skattemyndigheten möjlighet att ompröva sina beslut. Genom obligatorisk omprövning minskade antalet överklagade taxeringar vid länsrätterna betydligt.

Vidare övertog skattemyndigheterna folkbokföringen från kyrkan den 1 juli 1991.

Regionalisering

Vid mitten av 1990-talet bestod "RSV-koncernen" av sammanlagt 51 myndigheter. Länsmyndigheterna varierade starkt i storlek från över 2 000 anställda (SKM Stockholm) till ca 20 (KFM Gotland). Detta hindrade en effektiv styrning och i fråga om vissa uppgifter hade myndigheterna inte tillräcklig bärkraft för en effektiv verksamhet.

Ett första steg togs när kronofogdemyndigheterna den 1 juli 1994 indelades i åtta samverksansområden, med en av de ingående kronofogdemyndigheterna utsedd till samordningsmyndighet för respektive område. Nästa steg togs den 1 januari 1997 när kronofogdemyndigheterna slogs samman till tio regionala myndigheter. Då hade riksdagen också, på förslag från RSV, beslutat att även skattemyndigheterna skulle slås samman till regionala skattemyndigheter, som territoriellt sammanfaller med kronofogdemyndigheterna. Från den 1 januari 1999 består "RSV-koncernen" således av RSV, tio regionala skattemyndigheter och tio regionala kronofogdemyndigheter.

1) SOL 90 utläses SkatteOrganisationen i Länen på 90-talet.

Källor och lästips

Skattesystemet

RSV har utgivit flera mindre publikationer om skatternas och förvaltningens historia.

En kort översikt (6 sidor) är **Svenska skatternas historia** (RSV 107) författad av Stellan Dahlgren.

Lite mer omfattande (25 sidor) är

De svenska skatternas historia av Susanne Löwnertz (RSV 117).

Båda behandlar i huvudsak skattesystemet och tiden före 1900.

Ett ekonomisk-historiskt perspektiv på skatternas utveckling under 1900-talet (1900-1977) ges i Enrique Rodriguez **Den svenska skattehistorien** (Liber Läromedel 1981).

Skatteförvaltningen och exekutionsväsendet

Fram till 1970-talet

Ingen av ovanstående skrifter har mycket att säga om skatteadministrationen. En sådan beskrivning, med tonvikt på utvecklingen under 1900-talet finns i **Skatter och skattekontroll, förutsättningar för en effektiv kontrollverksamhet** (RSV Rapport 1983:1), där kapitel 1 ägnas åt skatter, skatteadministration och skattekontroll i ett historiskt perspektiv.

Här berörs även exekutionsväsendet som även behandlas i Sten Sjöholms **Några glimtar ur exekutionsväsendets historia** (RSV 909).

Fögderiförvaltningen i äldre tid behandlas i Bo Westerhults **Krogofogde, Häradsskrivare, Länsman. Den Svenska fögderiförvaltningen 1810-1917**

(Glerups).

Även Arvid Wannerdts **Den svenska folkbokföringens historia under tre sekler** (RSV 710) är förvaltningsinriktad.

Efter 1970

Alltsedan RSV:s tillkomst 1971 har verket givit ut årsböcker eller häften som har haft karaktär av beskrivande förvaltningsberättelser:

- **Riksskatteverkets årsbok** (utgiven 1971-77)
- **Riksskatteverkets årsberättelse** (RSV 100, utgiven budgetåren 1977/78-1982/83)
- **Riksskatteverkets verksamhetsberättelse** (RSV 100, utgiven sedan 1983/84)

Sedan 1993/94 avger RSV dessutom en **Årsredovisning för skatteförvaltningen och exekutionsväsendet**.

Från 1979 har RSV vidare givit ut förvaltnings-tidningen **RSV Info**, som är en utomordentlig källa till information om skatteadministrationens utveckling de senaste 20 åren.

Statistik över exekutionsväsendets verksamhet finns i den årliga publikationen **Kronofogdemyndigheternas verksamhet** (RSV 914, utgiven sedan mitten av 1980-talet).

”*Regeringar och arméer kommer och går,
men skatterna består.*

CHEFEN FÖR SKATTEMUSEET
I JERUSALEM

14 Svenska skatter i internationell jämförelse

Vid jämförelser av olika länders skatter och avgifter är det viktigt att veta att det kan föreligga skillnader mellan länderna i definitionerna av motsvarande begrepp. Även om en rad internationella organisationer, däribland OECD och EU, har utarbetat och samordnat klassifikationer och system för att göra statistiken mera jämförbar bör försiktighet iaktas vid jämförelser. Detta med hänsyn tagen till de olikheter i regelsystem, avgräns-

ning av redovisad grupp, periodisering och kvalitet i statistiken som förekommer mellan länderna.

14.1 Jämförelser av BNP

Vid internationella jämförelser används oftast bruttonationalprodukten (BNP)¹, t.ex. för att beskriva levnadsstandarden i olika länder.

14.1 Tabell. BNP i OECD-länderna.

GDP in the OECD countries.

	Bruttonationalprodukt Gross domestic product				per innevånare 1997	
	i löpande priser och växelkurser, miljarder \$ at current prices and exchange rates, billion \$	1998	årlig genomsnittlig volymökning i % annual average volume change in %	1997-1998	i löpande priser, \$ per capita at current prices, \$	köpkrafts-paritet current PPPs
Australien (Australia)	392,9	349,9	3,2	3,6	21 202	21 949
Belgien (Belgium)	242,5	249,3	2,1	2,9	23 820	23 242
Danmark (Denmark)	170,0	174,8	1,8	2,4	32 179	25 514
Finland (Finland)	119,8	126,2	1,5	5,0	23 314	20 488
Frankrike (France)	1 394,1	1 435,5	1,9	3,1	23 789	21 293
Grekland (Greece)	119,9	119,3	1,6	3,0	11 438	13 912
Irland (Ireland)	77,2	82,3	6,3	9,1	21 104	20 634
Island (Iceland)	7,4	8,1	1,8	5,6	27 292	24 836
Italien (Italy)	1 145,4	1 171,8	1,8	1,5	19 913	21 265
Japan (Japan)	4 190,2	3 797,2	3,1	- 2,6	33 212	24 574
Kanada (Canada)	607,7	584,2	2,0	3,0	20 064	23 761
Korea (Korea)	442,5	295,3	8,3	- 6,5	9 622	14 477
Luxemburg (Luxembourg)	15,8	16,5	5,5	4,7	37 346	33 119
Mexiko (Mexico)	402,1	417,3	2,5	4,6	4 298	7 697
Nederländerna (Netherlands)	363,3	378,3	2,6	3,8	23 280	22 142
Norge (Norway)	153,4	145,5	2,9	2,3	34 815	26 771
Nya Zeeland (New Zealand)	65,0	52,7	1,8	0,2	17 272	17 846
Polen (Poland)	135,6	150,6	..	5,7	3 509	7 487
Portugal (Portugal)	101,3	105,4	3,5	4,0	10 184	14 562
Schweiz (Switzerland)	255,3	262,4	1,1	1,7	35 897	25 902
Spanien (Spain)	532,0	556,3	2,8	3,8	13 530	15 990
Storbritannien (UK)	1 282,9	1 362,3	2,1	2,8	21 740	20 483
Sverige (Sweden)	227,8	228,8	1,3	2,7	25 746	20 439
Tjeckien (Czech Republic)	52,0	55,3	..	- 0,7	5 050	13 087
Turkiet (Turkey)	189,9	206,5	4,4	4,7	2 979	6 463
Tyskland (Germany)	2 089,9	2 142,1	2,1	2,7	25 470	22 049
Ungern (Hungary)	45,3	47,5	..	5,1	4 461	9 875
USA	7 824,0	8 178,8	2,5	3,5	29 326	29 326
Österrike (Austria)	206,2	211,9	2,5	3,1	25 549	23 077
Summa OECD (OECD-Total)	22 176,0	22 363,5	2,4	2,2	22 428	21 487
EU-15	8 088,1	8 360,9	2,1	2,9	21 617	20 546

Anm 1: I totalsiffrorna för OECD är Korea, Tjeckien, Ungern och Polen exkluderade.

Anm 2: Uppgifterna för den årliga genomsnittliga volymökningen i % 1986-1996 är i många fall reviderade jämfört med Skattestatistik årsbok 1998.

Källa: OECD (1999), National accounts, Volume 1 och Main Economic Indicators, January 1999.

1) Det samlade värdet av produktionen av ett lands varor och tjänster.

14.1.1 PPP tar bort skillnaden i prisnivåer

Växelkurserna bestäms huvudsakligen av utbudet av och efterfrågan på de valutor som krävs för de olika ländernas handelsförbindelser samt deras politiska och ekonomiska situation. När växelkurserna används som omräkningstal, kommer uppgifterna inte enbart att åter spegla skillnader i värdet av den samlade produktionen utan också skillnader i ländernas prisnivåer. Ett sätt att komma förbi detta problem är att använda s. k. köpkraftsparitetstal (PPP, purchasing power parities). Paritetstalen anger det antal enheter av varje valuta som ger samma köpkraft, d.v.s. samma mängd varor och tjänster oavsett prisnivån i respektive land. Talen bygger på återkommande prisundersökningar av jämförbara och representativa varor och tjänster. Det är värt att nämna att skillnaderna mellan olika länder brukar minska när BNP per capita (invånare) mäts i köpkraftspariteter istället för någon valuta enligt växelkurserna. Sverige kommer 1997, när det gäller PPP, först på 19:e plats i en rangordning av OECD-länderna. Både t.ex. Finland och Irland ligger bättre till än Sverige (17:e resp. 16:e plats). De tre länderna i topp är Luxemburg (ett mycket litet land som egentligen inte kan jämföras

med de andra), USA och Norge. Om man inte tar hänsyn till ländernas prisnivåer och enbart rangordnar efter BNP per invånare i löpande priser hamnar Sverige i en bättre position (åttonde plats).

Sverige medelmåttigt även i BNP-volyminindex

I 14.2 Tabell redovisas BNP-volyminindex per invånare i köpkraftsparitetstal. Indextalen för respektive år visar hur olika länder förhåller sig till genomsnittet för hela OECD vad gäller volymen av producerade varor och tjänster baserat på PPP-konverterade data. Sverige låg klart över genomsnittet 1990 men har därefter legat på en genomsnittlig nivå. Sveriges BNP-volyminindex mätt i PPP var ett av dem som minskade mest mellan 1990 och 1998. Stora minskningar uppvisade även Schweiz, Frankrike och Tjeckien, de två första från höga nivåer medan Tjeckien minskade från en nivå klart under genomsnittet. Irland redovisar den största ökningen mellan åren 1990 och 1998 och hör numera till länderna över genomsnittet. Allra högst värden 1998 hade Luxemburg, USA och Norge.

14.2 Tabell.

BNP-volyminindex i köpkraftspariteter per invånare.

Per capita volume indices for GDP in purchasing power parities.

	1990	1993	1996	1997	1998
Australien (Australia)	104	103	108	107	108
Belgien (Belgium)	109	115	113	113	115
Danmark (Denmark)	112	115	124	124	125
Finland (Finland)	106	91	97	100	103
Frankrike (France)	113	109	105	104	105
Grekland (Greece)	60	64	68	68	69
Irland (Ireland)	74	83	94	101	107
Island (Iceland)	113	110	120	121	125
Italien (Italy)	106	103	105	104	103
Japan (Japan)	116	121	122	120	115
Kanada (Canada)	120	114	116	116	116
Korea (Korea)	51	60	69	71	64
Luxemburg (Luxembourg)	149	164	162	161	164
Mexiko (Mexico)	38	40	37	38	38
Nederländerna (Netherlands)	104	104	108	108	110
Norge (Norway)	114	125	130	131	131
Nya Zeeland (New Zealand)	88	86	88	86	84
Polen (Poland)	32	31	35	37	38
Portugal (Portugal)	63	68	70	71	73
Schweiz (Switzerland)	139	137	128	126	126
Spanien (Spain)	77	78	77	78	80
Storbritannien (UK)	103	99	100	100	101
Sverige (Sweden)	111	98	101	100	101
Tjeckien (Czech Republic)	70	60	65	64	62
Turkiet (Turkey)	31	32	31	32	32
Tyskland (Germany)	104	108	108	108	109
Ungern (Hungary)	55	47	47	48	50
USA	145	143	142	143	145
Österrike (Austria)	109	112	113	113	114
OECD 29	100	100	100	100	100
EU-15	101	100	100	100	101

Anm: Omräkningarna bygger på prisundersökningar som gjordes år 1993. Resultaten från dessa undersökningar har extrapolerats till senare år i avvaktan på nya undersökningar. Volyminindex per invånare är ej tillräckligt exakta för att kunna rangordnas. De kan användas för att gruppera länder.

Källa: OECD, Main Economic Indicators, May 1999.

14.2 Skattekvoten

Ett vanligt sätt att beskriva och jämföra skattesystemen är att relatera de sammanlagda skatterna och avgifterna till BNP. Denna skattekvot är ett översiktligt mått på hur stor andel av BNP som de sammanlagda skatterna tar i anspråk och kan tjäna som utgångspunkt för djupare studier av skattestrukturen i olika länder.

14.2.1 Skattekvoten inget entydigt mått

Det skall påpekas att skattekvoten inte är ett entydigt mått på det som brukar kallas "skattetrycket". *Skillnader* i olika länders skattekvot kan bero på olika tekniska lösningar för välfärdssystemen eller olika behov av offentligt finansierad välfärd beroende på kulturella eller demografiska faktorer. I Sverige är många transfereeringar beskattade, medan bidragen i flera andra länder är obeskattade eller ges i form av avdrag på inkomsten vid taxeringen. Bidragstagarna kan i båda fallen erhålla en likvärdig förmån, men skattekvoten blir högre i det första fallet och lägre i det andra fallet.

En annan aspekt är i vilken utsträckning välfärdssystemen i olika länder byggs upp genom avtal mellan arbetsgivare och anställda. De lagstadgade socialavgifterna, som dominerar i Sverige, ingår som en del i skattekvoten, men så är inte fallet med sådana avgifter som tas ut efter avtal mellan arbetsmarknadens partner.

Vidare gäller att länder med ungefär *samma* skattekvot kan skilja sig åt vad gäller skatteslag, skattesatser och skattebaser eller definiera skattebaserna på olika sätt. Det är inte heller säkert, som vi sett i tidigare kapitel, att de debiterade skatterna faktiskt blir betalda. Det är sålunda nödvändigt att bryta ned den totala skattekvoten i olika komponenter, som speglar klassificeringen av skatterna efter exempelvis ekonomisk funktion. En sådan nedbrytning görs exempelvis i rapporteringen från EU:s statistiska kontor Eurostat.

Skattekvoten i dag

I 14.3 Tabell redvisas till att börja med skattekvoterna i OECD-länderna år 1996/97. Sverige och Danmark ligger i topp med skattekvoter över 50 procent. Skattekvoten i Sverige var 54,1 procent 1997, vilket kan jämföras med EU-genomsnittet på 42,6 procent. OECD-genomsnittet 1996 var knappt 38 procent. Mexiko har den klart lägsta skattekvoten i OECD- 16,3 procent 1996. Med undantag för USA, Japan, Turkiet och Korea (med skattekvoter mellan 20 och 30 procent) så ligger resten av OECD-ländernas skattekvoter ganska jämnt fördelade i spannet 30 till 50 procent.

Skattekvoten har ökat

Utvecklingen av skattekvoten i Sverige, EU och OECD mellan 1970 och 1996/97 framgår av 14.4 Diagram. De genomsnittliga skattekvoterna för EU respektive OECD avser samtliga nuvarande medlemsländer.

Mellan 1970 och 1980 ökade Sveriges skattekvot från kraftigt, från ca 40 till närmare 50 procent, vilket speglar utbyggnaden av den offentliga sektorn och socialförsäkringssystemen. Både OECD- och EU-genomsnittet har stigit trendmässigt under perioden. Skill-

naden mellan skattekvoterna i Sverige och EU har varierat mellan åren. Störst var den från mitten av 1980-talet fram till skattereformen 1990/91, då den vissa år var över 14 procentenheter högre i Sverige. Åren efter skattereformen minskade skillnaden i skattekvot till omkring åtta procentenheter men har på senare år ökat igen. Skillnaden i skattekvot 1997 mellan Sverige och EU-genomsnittet var 11,5 procentenheter.

14.3 Tabell. Skattekvoter i OECD-länderna 1996/97, andel av BNP, procent.

Total tax revenue in OECD 1996/97, share of GDP, percent.

	Procent Percent
Australien (<i>Australia</i>)	31,1
Belgien (<i>Belgium</i>)	46,6
Danmark (<i>Denmark</i>)	53,1
Finland (<i>Finland</i>)	47,5
Frankrike (<i>France</i>)	46,3
Grekland (<i>Greece</i>)	33,9
Irland (<i>Ireland</i>)	34,1
Island (<i>Iceland</i>)	32,3
Italien (<i>Italy</i>)	44,5
Japan (<i>Japan</i>)	28,4
Kanada (<i>Canada</i>)	36,8
Korea (<i>Korea</i>)	23,2
Luxemburg (<i>Luxembourg</i>)	45,6
Mexiko (<i>Mexico</i>)	16,3
Nederländerna (<i>the Netherlands</i>)	45,9
Nya Zeeland (<i>New Zealand</i>)	35,8
Norge (<i>Norway</i>)	41,1
Polen (<i>Poland</i>)	42,1
Portugal (<i>Portugal</i>)	37,9
Spanien (<i>Spain</i>)	36,2
Storbritannien (<i>UK</i>)	35,9
Sverige (<i>Sweden</i>)	54,1
Tjeckien (<i>Czech Republic</i>)	40,5
Turkiet (<i>Turkey</i>)	25,4
Tyskland (<i>Germany</i>)	41,6
Ungern (<i>Hungary</i>)	40,3
USA	28,5
Österrike (<i>Austria</i>)	44,9
EU 1997	42,6
OECD 1996	37,7

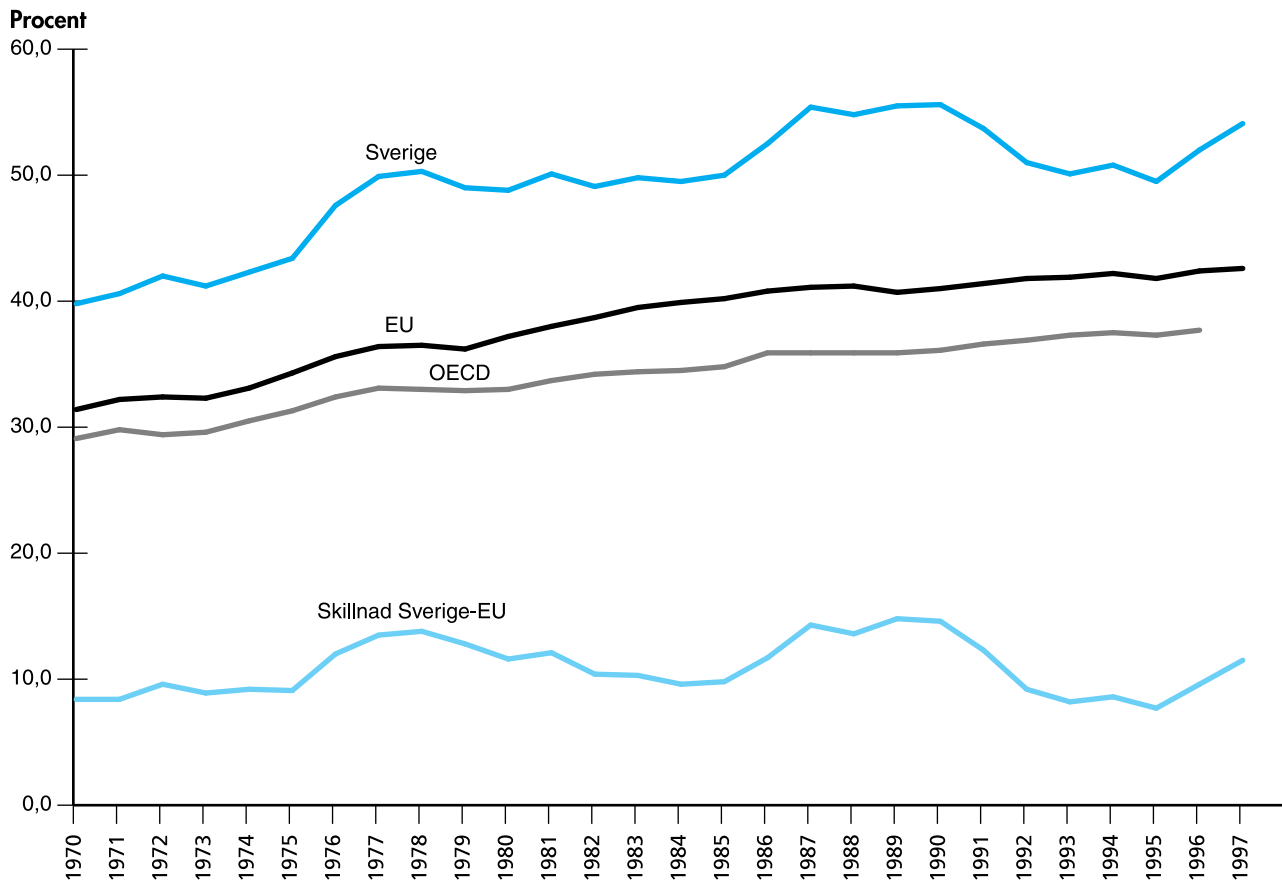
Anm: Data för EU-länderna avser 1997, övriga 1996. Medelvärden för OECD och EU ovägda.

Källa: OECD (1998), Revenue Statistics 1965-1997 och Eurostat (1998), The accounts of the European Union 1997.

14.4 Diagram.

Utvecklingen av skattekvoten i Sverige, OECD och EU 1970 - 1996/97, procent av BNP.

Total tax revenues in Sweden, EU and OCED 1970-1996/97, percent of GDP.

Anm: Medelvärden för OECD och EU ovägda.

Källa: OECD (1998), Revenue Statistics 1965-1997 och Eurostat (1998), The accounts of the European Union 1997.

14.2.2 Skattekvotens sammansättning

Skattekvotens sammansättning varierar mellan olika länder. I 14.5 Tabell redovisas skattens sammansättning i OECD-länderna år 1996. När det gäller *andelen skatt på inkomster och vinster av de totala skatterna* ligger Sverige (41 procent) över genomsnittet för både EU och OCED. Tre länder ligger klart högst med andelar på uppåt 60 procent; Danmark, Nya Zeeland och Australien. Minst andel redovisas för Frankrike, 18 procent.

De *sociala avgifternas andel av de totala skatterna* är störst i Frankrike, 43 procent. I Tjeckien, Tyskland och Nederländerna ligger de sociala avgifterna också runt 40 procent av de totala skatterna. Sverige hamnar här på EU-genomsnittet, knappt 30 procent. I Danmark står de sociala avgifterna för en marginell del, ca 3 procent.

Skatt på varor och tjänster står för i genomsnitt 32,5 procent av de totala skatterna i OCED-länderna. Sverige ligger här lågt med en andel på 22,8 procent, endast Japan, USA och Schweiz ligger lägre. Störst betydelse har skatter på varor och tjänster i Mexiko (57,4 procent) och på Island (48,3 procent).

14.5 Tabell.**Skatteinkomst 1996 enligt OECD-klassificering, andel av totala skatteinkomster, procent.**

Tax revenue 1996 according to OECD-classification, percent of total tax revenues, percent.

	1000 Inkomster och vinster Income and profits	2000 Sociala avgifter Social security contributions	3000 Särskilda löneskatter Payroll and workforce	4000 Egendom Property	5000 Varor och tjänster Goods and services	6000 Övrigt Other
Australien (<i>Australia</i>)	56,2	–	6,7	9,0	28,0	–
Belgien (<i>Belgium</i>)	38,1	32,3	–	2,6	27,0	–
Danmark (<i>Denmark</i>)	60,2	3,1	0,4	3,3	32,7	0,2
Finland (<i>Finland</i>)	41,7	25,8	–	2,2	30,1	0,2
Frankrike (<i>France</i>)	18,0	43,1	2,3	5,1	27,3	4,3
Grekland (<i>Greece</i>)	22,4	30,6	0,8	3,4	42,8	0,0
Irland (<i>Ireland</i>)	40,9	13,5	1,1	4,8	39,7	–
Island (<i>Iceland</i>)	34,8	8,7	–	8,2	48,3	–
Italien (<i>Italy</i>)	34,4	34,2	0,2	5,4	25,9	–
Japan (<i>Japan</i>)	36,6	36,5	–	11,3	15,4	0,2
Kanada (<i>Canada</i>)	47,3	16,3	–	10,4	24,9	1,2
Korea (<i>Korea</i>)	29,9	9,1	0,4	13,5	43,7	3,4
Luxemburg (<i>Luxembourg</i>)	38,1	26,6	–	7,6	27,7	–
Mexiko (<i>Mexico</i>)	25,1	15,6	–	–	57,4	1,9
Nederländerna (<i>the Netherlands</i>)	27,0	39,6	–	4,4	28,6	0,4
Nya Zeeland (<i>New Zealand</i>)	58,9	–	1,0	5,7	34,5	0,0
Norge (<i>Norway</i>)	36,5	23,3	–	2,1	38,1	0,0
Polen (<i>Poland</i>)	29,5	31,2	0,6	2,9	35,8	0,1
Portugal (<i>Portugal</i>)	28,5	25,7	–	2,5	42,6	0,7
Schweiz (<i>Switzerland</i>)	37,6	37,4	–	7,0	17,9	–
Spanien (<i>Spain</i>)	29,0	35,9	–	5,5	29,2	0,4
Storbritannien (<i>UK</i>)	36,8	17,3	–	10,6	35,2	0,1
Sverige (<i>Sweden</i>)	41,0	29,8	2,5	3,8	22,8	0,1
Tjeckien (<i>Czech Republic</i>)	23,3	41,9	0,0	1,3	33,3	0,1
Turkiet (<i>Turkey</i>)	26,2	15,8	–	1,8	38,3	18,0
Tyskland (<i>Germany</i>)	28,4	40,6	–	3,0	27,9	0,0
Ungern (<i>Hungary</i>)	22,4	33,6	0,3	1,4	41,7	0,6
USA	47,2	24,7	–	11,0	17,2	–
Österrike (<i>Austria</i>)	27,8	34,8	6,3	1,4	28,6	1,1
EU 15	34,2	28,9	0,9	4,4	31,2	0,5
OECD	35,3	25,1	0,8	5,4	32,5	1,1

Anm: Medelvärdena för EU respektive OECD är ovägda. Till särskilda löneskatter räknas för Sveriges del allmän löneavgift, särskild löneskatt och arbetsskadeavgift.

Källa: OCED (1998), Revenue Statistics 1965-1997.

14.2.3 Nedbrytning av skattekvoten

För att studera skattestrukturen i olika länder behöver vi som redan nämnts klassificera skatterna på lämpligt sätt.

Indelning enligt nationalräkenskaperna

Den vanligaste indelningen är den som förekommer i nationalräkenskaperna, där skatterna delas in i direkta och indirekta skatter (se kapitel 1) samt socialförsäkringsavgifter. Utgångspunkten för klassificeringen av skatterna enligt denna indelning är om den som är skattskyldig kan övervältra skatten på någon annan, t. ex. genom att ta ut högre priser. Skatter på inkomst och förmögenhet kan inte övervältras och räknas som direkta medan mervärdesskatt och punktskatter räknas som indirekta.

I grova drag svarar direkta skatter, indirekta skatter och socialförsäkringsavgifter för omkring var sin tredjedel av den totala beskattningen i EU. Likheterna mellan EU-ländernas skattesystem är större vad gäller indirekta skatter än direkta skatter. Sett i ett längre tidsperspektiv har de direkta skatterna ökat sin andel

och de indirekta skatterna minskat sin andel. Minskningen i den indirekta beskattningen hänför sig till punktskatterna med undantag av energi- och miljörelaterade skatter.

I 14.6 Tabell har vi gått ett steg längre i indelningen av skatterna enligt nationalräkenskaperna. De indirekta skatterna och socialavgifterna ligger på ungefär samma nivå i Sverige som EU-genomsnittet (1995). I Sverige tar vi dock relativt sett ut mindre i allmänna egenavgifter och mera i arbetsgivaravgifter jämfört med flertalet övriga EU-länder. Den direkta beskattningen i Sverige som andel av BNP är däremot betydligt högre än i övriga EU-länder med undantag av Danmark, beroende på en hög inkomstbeskattning av fysiska personer. Den individuella inkomstbeskattningen uppgick till drygt 17 procent procent av BNP år 1997.

14.6 Tabell. Indelning av skatterna enligt nationalräkenskaperna, Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Taxes classified according to national accounts, Sweden and EU 1995, percent of GDP.

	Sverige	EU
Indirekta skatter (Indirect taxes)	15,1	13,6
Mervärdesskatt (VAT)	7,6	6,9
Punktskatter (Excise duties)	4,1	3,4
Övrigt (Other)	3,4	3,3
Direkta skatter (Direct taxes)	21,8	13,1
Fysiska personer (Individuals)	18,8	9,7
Juridiska personer (Legal entities)	2,9	2,4
Socialavgifter (Social security contributions)	14,0	15,0
Arbetsgivaravgifter (Employer's contributions)	12,0	8,0
Allmänna egenavgifter (General social security contributions)	1,6	5,2
Egenföretagaravgifter (Social security contributions for self employed)	0,4	1,8
Totalt (Total)	50,9	41,6

Källa: Eurostat.

Indelning efter ekonomisk funktion

En alternativ indelning, som används i kapitelindelningen av denna årsbok, är efter ekonomisk funktion. Då är istället utgångspunkten vad som beskattas (skattebaserna), t. ex. arbete, kapital och konsumtion. Skatt på arbete delas i sin tur upp på inkomstskatt på arbete och sociala avgifter. Skatt på kapital avser innehav, överlåtelse och avkastning av olika kapitalformer, som fast och lös egendom, värdepapper m m. Med konsumtions-skatter avses alla skatter som tas ut på transaktioner mellan slutliga användare och producenter eller säljare. Skattebasen är i det fallet oftast en kvantitet av en vara eller tjänst.

Av produktionsfaktorerna är arbete den viktigaste skattebasen i alla EU-länder, följt av konsumtion och övriga skattebaser, däribland kapital. Den långsiktiga trenden är att konsumtionsskatterna (de indirekta skatterna) har minskat sin andel av den totala beskattningen. Den största skillnaden i skattestruktur mellan Sverige och EU ligger i beskattningen av arbete. I Sverige svarar skatt på anställdas arbete för ca en tredjedel av BNP, vilket är ca tio procentenheter mer än EU-genomsnittet. En del av skillnaden beror som redan nämnts på förekomsten av skattepliktiga förmåner i Sverige.

14.7 Tabell. Indelning av skatterna efter ekonomisk funktion, Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Taxes classified by economic function, Sweden and EU 1995, percent of GDP.

	Sverige	EU
Arbete (Labour)	33,6	23,7
Anställda (Employees)	32	21,4
Näringsidkare (Self-employed)	1,7	2,3
Konsumtion (Consumption)	12,4	11,2
Övriga produktionsfaktorer (Other factors of production)	4,9	6,5
Totalt (Total)	50,9	41,6
därav energi (energy)	2,6	2,2
miljö (environment)	0,4	0,7

Källa: Eurostat.

Indelning efter mottagare

Slutligen kan skattestrukturen studeras efter mottagare av skatterna, som central och regional/lokal samhällsnivå, socialförsäkringssektorn och EU. Indelningen speglar inte nödvändigtvis vilken makt eller inflytande som respektive nivå har. I länder där t. ex. den regionala/lokala nivån inte har egna skatteinkomster, kan kommunerna eller deras motsvarigheter i andra länder istället vara garanterade statsbidrag.

Den centrala nivån, d.v.s. staten, erhåller större delen av skatteintäkterna i alla medlemsländerna men skillnaderna är stora vad gäller typ av skatt som tillfaller resp nivå. I allmänhet är konsumtionsskatterna den största inkomstkällan för staten. I Sverige, Danmark och Finland erhåller den regionala/lokala nivån (i Sverige landsting och kommuner) en betydligt större del av skatteintäkterna än i resten av EU. Detta beror naturligtvis på den kommunala inkomstskatten, som exempelvis i Sverige svarar för drygt 90 procent av inkomstskatten för fysiska personer. I övriga EU-länder härrör de kommunala skatteinkomsterna huvudsakligen från fastighetsskatt. Beträffande Sveriges bidrag till EU under perioden 1995-1998 sker en reducering genom återbetalningar av s.k. infasningsavgifter från EU.

14.8 Tabell.**Indelning av skatterna efter mottagare, procent av BNP.**

Taxes split after payee, percent of GDP.

	Staten	Kommunerna	Socialför- säkringssektorn	EU	Tot	År
	Central government	Local government	Social security funds	EU	Total	Year
Belgien (<i>Belgium</i>)	26,7	2,4	16,5	1,0	46,6	1997
Danmark (<i>Denmark</i>)	32,0	17,0	1,6	0,7	51,4	1996
Finland (<i>Finland</i>)	23,8	10,5	12,1	0,7	47,1	1997
Frankrike (<i>France</i>)	21,4	4,8	19,4	0,7	46,4	1997
Grekland (<i>Greece</i>)	..	..	..	..	..	
Irland (<i>Ireland</i>)	28,1	0,9	4,0	1,0	33,9	1996
Italien (<i>Italy</i>)	24,3	3,3	14,6	0,6	42,9	1996
Luxemburg (<i>Luxembourg</i>)	31,6	2,9	11,9	0,8	47,1	1997
Nederländerna (<i>Netherlands</i>)	23,9	1,9	18,9	1,1	45,7	1997
Portugal (<i>Portugal</i>)	21,0	1,9	11,4	1,0	35,6	1995
Spanien (<i>Spain</i>)	17,0	4,6	12,6	0,7	34,8	1996
Storbritannien (<i>Great Britain</i>)	27,1	0,2	6,3	0,8	34,8	1995
Sverige (<i>Sweden</i>)	25,3	16,9	11,3	0,8	54,3	1997
Tyskland (<i>Germany</i>)	19,4	2,6	19,0	0,8	41,8	1997
Österrike (<i>Austria</i>)	22,2	9,4	12,4	0,8	44,8	1997
EU15	..	..	..		42,6	1997

Anm: Andel av BNP beräknad på icke reviderad BNP.**Källa:** Eurostats databaser New Cronos.

14.3 Skatt på arbete

Såsom nämndes inledningsvis i detta kapitel är internationella jämförelser avseende skatter och avgifter svåra att göra på grund av att det kan föreligga skillnader mellan länderna i definitionerna av dessa begrepp. Än svårare är det att göra jämförelser avseende skattesatser och skatteuttag per individ eftersom regelsystemen varierar kraftigt mellan olika länder.

14.3.1 Jämförelser av disponibel inkomst mer neutrala

Istället för att göra direkta jämförelser avseende skattesatser, som måste kompletteras med beskrivningar av hur skatteunderlaget beräknas, kan andra jämförelser göras. Ett sätt att göra internationella jämförelser, som är mer neutrala i förhållande till hur skatte- och bidragssystemen är uppbyggda, är att mäta den disponibla inkomsten. I 14.9 Tabell redovisas den disponibla inkomsten 1997 i förhållande till lönen för en genomsnittlig industriarbetare i OECD-länderna. Med disponibel inkomst avses här bruttolönen minus inkomstskatt plus transfereringar i procent av bruttolönen.

Låga disponibla inkomster i Sverige

En svensk industriarbetare med genomsnittlig lön har en ganska låg disponibel inkomst i förhållande till bruttolönen om man jämför med de andra OECD-länderna. När det gäller ensamstående är det lägre nivåer än i Sverige i fem länder; Danmark, Tyskland, Belgien, Nederländerna och Finland. För gifta med två barn (en inkomst) är den disponibla inkomsten lägre i endast tre länder; Turkiet, Danmark och Nederländerna. Mest kvar har den ensamstående genomsnittliga industriarbetaren i Mexiko, Korea och Japan, och den gifte med två barn på Island, i Luxemburg och i Mexiko.

Vid *högre inkomster* (167 procent av en genomsnittlig industriarbetarlön) ligger Sverige på sjätte plats nerifrån när det gäller disponibel inkomst i förhållande till bruttolönen. I fem länder har man lägre disponibel inkomst. Fyra av dessa är Danmark, Belgien, Tyskland och Nederländerna för både ensamstående och gifta med två barn (två inkomster). Det femte landet är Finland för ensamstående och Turkiet för gifta. Mest kvar har man i Korea och Mexiko, runt 90 procent för ensamstående och 95 till 100 procent för gifta med två barn.

14.9 Tabell. Disponibel inkomst 1997, olika lönenivåer i procent av genomsnittslönen för en industriarbetare, procent av bruttolönen.

Disposable income 1997, by wage levels as percentage of the average wage of a production worker, percent of gross pay.

	Ensamstående Single		Gift med 2 barn Married, 2 children	
	100%	167%	100+ 0%	100+ 67%
Australien (<i>Australia</i>)	75,2	66,7	85,5	80,0
Belgien (<i>Belgium</i>)	58,5	51,5	79,8	67,8
Danmark (<i>Denmark</i>)	55,1	47,8	68,9	60,4
Finland (<i>Finland</i>)	64,2	57,0	74,3	72,7
Frankrike (<i>France</i>)	71,9	68,5	84,7	79,9
Grekland (<i>Greece</i>)	82,1	77,8	81,6	82,2
Irland (<i>Ireland</i>)	74,0	62,6	85,4	80,7
Island (<i>Iceland</i>)	78,5	71,4	106,8	86,4
Italien (<i>Italy</i>)	71,0	66,4	83,0	74,0
Japan (<i>Japan</i>)	85,0	81,8	90,4	87,3
Kanada (<i>Canada</i>)	72,3	66,9	81,8	75,3
Korea (<i>Korea</i>)	94,4	91,7	95,3	95,1
Luxemburg (<i>Luxembourg</i>)	73,6	63,8	98,7	92,9
Mexiko (<i>Mexico</i>)	98,6	89,4	98,6	100,9
Nederländerna (<i>Netherlands</i>)	60,7	57,6	72,1	66,5
Norge (<i>Norway</i>)	70,5	62,7	84,6	78,9
Nya Zeeland (<i>New Zealand</i>)	78,4	73,8	83,8	78,9
Polen (<i>Poland</i>)	83,1	81,8	90,5	86,9
Portugal (<i>Portugal</i>)	81,8	75,4	90,6	87,1
Schweiz (<i>Switzerland</i>)	78,1	73,0	91,8	85,3
Spanien (<i>Spain</i>)	79,8	76,0	86,8	83,2
Storbritannien (<i>UK</i>)	74,8	73,0	82,7	81,1
Sverige (<i>Sweden</i>)	65,5	57,7	72,8	70,7
Tjeckien (<i>Czech Republic</i>)	77,1	74,1	92,9	85,5
Turkiet (<i>Turkey</i>)	66,5	66,7	66,5	66,2
Tyskland (<i>Germany</i>)	57,7	52,3	77,9	65,8
Ungern (<i>Hungary</i>)	70,7	62,8	87,1	83,4
USA	74,2	68,1	81,7	76,7
Österrike (<i>Austria</i>)	71,7	65,3	89,3	83,6

Anm: För gifta: 100+0%-en inkomsttagare, 100+67%-två inkomsttagare.

Källa: OECD (1999), The tax/benefit position of employees, 1998 edition.

14.3.2 Sveriges högsta marginalskatt bland de högsta i OECD

Marginalskatternas storlek och deras betydelse är ett ofta återkommande diskussionsämne. I 14.10 Tabell redovisas marginalskatterna i OECD-länderna. Sverige har för gruppen medelinkomsttagare, t.ex. industriarbetare, inte särskilt höga marginalskatter. Ett flertal länder har högre marginalskatter för en genomsnittlig industriarbetare, däribland Belgien, Tyskland och Danmark. Den högsta marginalskatten i Sverige ligger dock bland de högsta och den inträder vid en lägre inkomstnivå än i de flesta andra länder. Allra högst marginalskatter för "de högre inkomstlägena" (167 procent av genomsnittslönen för en industriarbetare) finns i Danmark, Belgien och Tyskland. Dessa tre länder har även högst marginalskatter i de lägre inkomstlägena.

Mycket låga marginalsatser för en genomsnittlig industriarbetare finner man i Japan, Grekland och Polen (runt 20 procent) och allra lägst är de i Korea och Mexiko.

Beskattningsmetoden för familjer, sam- eller särbeskattning, varierar i olika länder. Sverige tillämpar särbeskattning. I de flesta länder är marginalsatserna lägre för gifta med barn än ensamstående vid samma inkomstnivåer (totalt för familjen). Undantag finns dock, samma marginalsatt (eller högre) råder för en genomsnittlig industriarbetarlön både för ensamstående som för familjer med en inkomsttagare i ett flertal länder, däribland Sverige, Finland och Storbritannien. När man kommer upp i högre inkomstnivåer och två inkomsttagare (167 procent av en genomsnittlig industriarbetarlön) är det bara i fem länder som marginalsatserna är på samma nivå eller högre för familjer än ensamstående; på Island, i Kanada, Nederländerna, Nya Zeeland och Storbritannien.

Sverige ligger när det gäller marginalsatser för familjer med barn i mitten bland OECD-länderna. Högst är de (inkomstnivån 100+67%) i Belgien, Nederländerna och Tyskland, lägst i Korea, Mexiko och Japan.

14.10 Tabell.

Marginalsatt, olika lönenivåer i procent av genomsnittslön för en industriarbetare, 1997, procent.

Marginal tax rates, by wage levels as percentage of the average wage for a production worker, 1997, percent.

	Ensamstående Single persons			Gifta med två barn Married with two children		
	67%	100%	167%	100+0%	100+33%	100+67%
Australien (Australia)	35,5	35,5	48,5	35,5	35,5	35,5
Belgien (Belgium)	54,8	55,9	60,5	50,7	55,9	55,9
Danmark (Denmark)	52,1	52,1	63,8	46,5	52,1	52,1
Finland (Finland)	45,0	50,7	56,3	50,7	50,7	50,7
Frankrike (France)	49,4	35,4	36,1	21,4	33,6	27,5
Grekland (Greece)	20,1	20,1	41,1	28,5	28,5	28,5
Irland (Ireland)	30,5	54,7	51,0	32,7	32,8	32,8
Island (Iceland)	39,2	39,2	39,2	49,8	49,8	49,8
Italien (Italy)	34,4	40,7	40,6	40,7	40,7	40,7
Japan (Japan)	16,5	21,6	28,4	18,0	17,9	18,0
Kanada (Canada)	30,9	45,0	40,7	50,0	50,0	50,0
Korea (Korea)	8,1	8,1	19,3	8,1	8,1	8,1
Luxemburg (Luxembourg)	34,1	43,1	57,4	12,6	12,6	35,9
Mexiko (Mexico)	10,2	17,6	23,9	17,6	17,6	17,6
Nederländerna (Netherlands)	46,8	55,1	50,0	43,7	55,1	55,1
Norge (Norway)	35,8	45,3	49,5	35,8	45,3	45,3
Nya Zeeland (New Zealand)	24,0	33,0	33,0	33,0	33,0	33,0
Polen (Poland)	20,0	20,0	32,0	20,0	20,0	20,0
Portugal (Portugal)	26,0	26,0	36,0	26,0	26,0	26,0
Schweiz (Switzerland)	25,0	31,1	36,4	24,6	26,3	30,5
Spanien (Spain)	31,2	26,8	26,6	24,1	26,8	26,8
Storbritannien (UK)	33,0	33,0	23,0	33,0	33,0	33,0
Sverige (Sweden)	38,9	35,7	56,7	35,7	35,7	35,7
Tjeckien (Czech Republic)	25,6	30,0	34,4	25,6	25,6	25,6
Turkiet (Turkey)	36,0	30,5	35,5	30,5	30,5	30,5
Tyskland (Germany)	51,9	55,2	58,5	48,2	51,9	53,5
Ungern (Hungary)	42,5	46,5	50,5	46,5	46,5	46,5
USA	29,9	29,9	42,9	51,0	29,9	29,9
Österrike (Austria)	51,5	42,5	49,3	42,5	42,5	42,5

Anm: För gifta: 100+0% gäller en inkomsttagare, 133 och 167% gäller två inkomsttagare i familjen.

Källa: OECD (1999), The tax/benefit position of employees, 1998 edition.

14.4 Skatt på kapital

Skattebaserna i kapitalbeskattningen (med undantag för fastighetsbeskattningen) är rörliga. Detta sätter gränser för hur hög kapitalbeskattningen kan vara i ett land utan att kapitalet flyttar utomlands. Samtidigt innebär kravet på likformig beskattning av kapital och arbete att skattesatserna för respektive produktionsfaktor bör ligga på ungefär samma nivå. I ett land som Sverige med hög beskattning av arbete innebär detta ett skattepolitiskt dilemma.

14.4.1 Internationella jämförelser är svåra att göra

Samma reservation som gjordes ovan beträffande skatt på arbete och internationella jämförelser gäller i lika hög grad, om inte högre, skatt på kapital. Vad som beskattas, olika fribelopp innan skatt börjar tas ut och olika regler för hur real eller nominell realisationsvinst beräknas gör att jämförelser är svåra att göra.

Försök med harmonisering av beskattningen

Inom EU pågår för närvarande arbete med att försöka harmonisera beskattningen av den löpande inkomsten av kapital, bankräntor m.m. Många länder saknar helt och hållet beskattning av ränteinkomster och sett i det perspektivet kan den svenska skattesatsen på 30 procent sägas vara hög. Eftersom avdragsrätt föreligger för skuldräntor (vilket oftast inte är fallet i länder som saknar beskattning av inkomsträntor) ger dock den svenska beskattningen av räntor och utdelningar ett underskott för staten (räntenetto var 1997 minus 18 miljarder).

När det gäller skatt på reavinst är den formella och även den faktiska skatten i allmänhet betydligt högre i Sverige än bland EU-länderna. I Sverige sker beskattning av nominellt beräknade reavinst med flera länder i EU korrigerar för inflationen eller beskattar inte reavinst. I flera länder minskar också skatten med hänsyn till innehavstid.

Förmögenhet- och fastighetsbeskattningen varierar stort både vad gäller förekomsten av skatt överhuvudtaget och miniminivåer och beräkningssätt. Endast ett fåtal OECD-länder hade exempelvis förmögenhetsskatt 1999: Finland, Frankrike, Island, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Spanien och Sverige (se 14.11 Tabell).

14.11 Tabell.

Europeiska länder med förmögenhetsskatt, 1999.

European countries with wealth tax, 1999.

	Procentsats Percent rate	Fribelopp, kr Assets exceeding, SEK
Finland (Finland)	0,9	1 620 000
Frankrike (France)	0,55-1,8	6 275 000
Island (Iceland)	1,2-1,45	424 000
Luxemburg (Luxembourg)	0,5	304 000
Nederländerna (Netherlands)	0,7	783 000
Norge (Norway)	0,9-1,1	159 000
Spanien (Spain)	0,2-2,5	1 435 000
Sverige (Sweden)	1,5	900 000

Anm: Valutakurser 1999-09-01. **Källa:** IBDF (International bureau of fiscal documentation), European tax handbook 1999.

14.4.2 Sänkta skattesatser en trend inom företagsbeskattningen

Vad gäller företagsbeskattningen har flertalet industriländer sänkt skattesatserna och breddat skattebaserna under det senaste decenniet. Den ökade internationaliseringen och därmed den ökade konkurrensen om investeringar och företagets villkor har bidragit till denna utveckling. Särskilt påtaglig har skattesänkningarna varit i små länder, som t.ex. de nordiska.

14.12 Tabell.

Skattesatser för företagets vinster och total skatt på utdelad vinst, procent.

Tax on corporate income, percent.

	Procentsats 1999 Percent rate 1999	Total skatt på utdelad vinst 1998, procent. Total tax on delivered profits 1998, percent.
Australien (Australia)	36	48,5
Belgien (Belgium)	40	49,1
Danmark (Denmark)	32	60,4
Finland (Finland)	28	28,0
Frankrike (France)	37/40	66,0
Grekland (Greece)	35/40	..
Irland (Ireland)	10/25/28	55,2
Island (Iceland)	30/38	37,0
Italien (Italy)	41	44,9
Japan (Japan)	48	77,5
Kanada (Canada)	45	73,6
Luxemburg (Luxembourg)	37	67,7
Mexiko (Mexico)	34	35,0
Nederländerna (Netherlands)	35	74,0
Norge (Norway)	28	28,0
Nya Zeeland (New Zealand)	33	33,0
Polen (Poland)	34	48,8
Portugal (Portugal)	37	53,1
Schweiz (Switzerland)	25	62,5
Spanien (Spain)	30/35	60,4
Storbritannien (UK)	10/20/30	48,3
Sverige (Sweden)	28	49,6
Sydkorea (South Korea)	31	44,9
Tjeckien (Czech Republic)	35	45,2
Turkiet (Turkey)	33	66,4
Tyskland (Germany)	52/44	49,3
Ungern (Hungary)	18	47,4
USA	40	67,7
Österrike (Austria)	34	50,5
EU		50,5

Anm: Skattesatserna avrundade till hela procent. När flera skattesatser är angivna för ett land innebär det oftast att det är lägre skattesatser för mindre företag. Total skatt utdelad vinst avser sammanlagd skatt på utdelad vinst i bolags- och ägarled som andel av bolagsvinst före alla skatter. Vid beräkningen har förutsatts maximal marginalskatt i ägarledet i respektive land.

Källor: KPMG (1999) Corporate Tax Rate Survey-January 1999, Ernst & Young (1999) World Wide Corporate Tax Guide samt IBRD (1998-99) Supplementary Service to European Taxation och OCED Tax Data Base 1998.

Dubbelbeskattning i Sverige

I flera länder är den formella skattesatsen för *utdelningsinkomster* högre än i Sverige, men lättnader av skilda slag medför att den effektiva skatten ändå ofta understiger motsvarande svensk skatt. Vad som främst påverkar den totala skattebelastningen är förekomsten av eventuell ”*dubbelbeskattning*”, d.v.s. utdelningarna beskattas först hos företagen och sedan hos aktieägarna. Den sammanlagda skattesatsen för utdelade bolagsinkomster i Sverige var 49,6 procent år 1998. Det innebär att Sverige ligger strax under genomsnittet för EU enligt uppgifterna i tabell 14.12. Vid de bakomliggande beräkningarna har dock förutsatts att ägarna i respektive land har maximal marginals katt.

Om jämförelsen i stället skulle förutsätta genomsnittlig marginals katt skulle Sveriges relativa position försämrats. För länder med progressiv beskattning av utdelningsinkomster är den genomsnittliga marginals katten lägre än den maximala. För att reducera den sammanlagda skattesatsen tar en del länder inte ut någon bolagsskatt på utdelningar. Alternativt medges ett avdrag hos aktieägaren för den skatt som företaget redan har betalt.

14.5 Skatt på varor och tjänster

Beträffande skatt på varor och tjänster har Sveriges medlemskap i EU inneburit vissa förändringar. När det gäller skatteslag som mervärdesskatt och punktskatter har samarbetet inom EU redan kommit ganska långt. Skattereglerna för dessa skatteslag, har som det heter, harmoniserats. EU har t. ex. fastställt miniminivåer för mervärdesskatt och vissa punktskatter.

14.5.1 Momsen har stor betydelse för handeln inom EU

För EU:s inre marknad är förmodligen mervärdesskatten det skatteslag som har störst betydelse. Skillnader i medlemsstaternas mervärdesskattesatser riskerar att snedvrída konkurrensen eller att leda till omläggning av handeln över gränserna. Hittills anses detta dock inte skett i någon större omfattning trots den stora variationen i medlemsstaternas skattesatser (14.13 Tabell). Den nuvarande harmoniseringen av mervärdesskatten är det minimum som medlemsstaterna ansett nödvändig för att den inre marknaden överhuvudtaget skall fungera. På sikt är emellertid strävan att de nuvarande skillnaderna i mervärdesskattesatserna skall utjämnas.

Miniminivån för normalskattesatsen 15 procent

Miniminivån i EU för mervärdesskattesystemets standardskattesats eller normalskattesats är 15 procent, en nivå som f.n. endast Luxemburg tillämpar. Det aritmetiska medelvärdet av normalskattesatserna uppgår till ca 19,5 procent. Om normalskattesatserna vägs med medlemsstaternas uppgifter om momsutbörderna erhålles ett vägt medelvärde på ca 17,5 procent.

Moms-skattesatserna varierar kraftigt inom EU

Vid sidan av den normala nivån kan medlemsländerna tillämpa en eller två reducerade skattesatser, dock inte lägre än fem procent på ett antal varor och tjänster. Dessa specificeras närmare i en särskild bilaga till gemenskapens mervärdesskattedirektiv och omfattar t. ex. livsmedel, läkemedel, persontransporter, böcker, tidningar, entrébiljetter till olika föreställningar, hotell och camping, hälsovård och socialpolitik. Tillämpningen av bilagan är frivillig, vilket har lett till att de reducerade skattesatserna varierar mellan 5 procent och 12,5 med ett aritmetiskt genomsnitt på ca 8 procent. Det förekommer även en s.k. super-reducerad skattesats i vissa länder på mellan noll och fyra procent. Exempelvis Storbritannien tillämpar noll-skattesats på ett flertal varor och tjänster, däribland livsmedel, barnkläder och böcker. Noll-skattesatser finns angivna i lagstiftningen för respektive länder. I Sverige gäller noll-skattesats bl.a. för tryckning av medlems- och facktidningar och för receptbelagda mediciner.

I 14.13 Tabell redovisas de normala skattesatserna samt de reducerade skattesatserna för ett antal utvalda varor och tjänster för respektive land. Skattesatserna avser det procentuella pålägget på varor och tjänster. Sverige har tillsammans med Danmark den högsta normala mervärdesskattesatsen bland EU-länderna, 25 procent. Sverige tillämpar dock i högre grad än Danmark reducerade skattesatser. Förutom i de nordiska länderna ligger den normala skattesatsen bland EU-länderna i intervallet 15-21 procent.

Inom OECD-länderna utanför EU varierar de generella skattesatserna kraftigt. Island och Norge har höga skattesatser (24,5 respektive 23 procent), Japan och Kanada tillämpar låga skattesatser (fem respektive sju procent) och USA saknar helt generell mervärdesskatt. Australien kommer att införa en generell mervärdesskatt på tio procent fr.o.m. 1 juli år 2000.

14.13 Tabell.

Mervärdesskattesatser inom EU på vissa varor och tjänster den 1 maj 1999.

VAT rates in EU on certain goods and services, May 1th, 1999.

	Normal skattesats Normal VAT rate	Skattesats på livsmedel VAT rates on foodstuffs	vatten water supplies	läkemedel pharmaceutical products	person-transporter passenger transports	böcker books	hotell hotel
Belgien (Belgium)	21	6 / 12 / 21	6	6 / 21	6	6	6/ ej skatt
Danmark (Denmark)	25	25	25	25	ej skatt	25	25
Finland (Finland)	22	17	22	8	8	8	8
Frankrike (France)	20,6	5,5 / 20,6	5,5	5,5 / 20,6	5,5	2,1	5,5
Grekland (Greece)	18	8	8	8 / 18	8	4	8
Irland (Ireland)	21	0 / 12,5 / 21	ej skatt	0	ej skatt	0	12,5
Italien (Italy)	20	4 / 10	10	4 / 10 / 20	10	4	10
Luxemburg (Luxembourg)	15	3	3	3 / 15	ej skatt / 3	3	3
Nederländerna (Netherlands)	17,5	6	6/17,5	6 / 17,5	ej skatt / 6	6	6
Portugal (Portugal)	17	5 / 12 / 17	5	5 / 17	5	5	5
Spanien (Spain)	16	4 / 7	7	4 / 16	7/16	4	7/16
Storbritannien (Great Britain)	17,5	0	0 / 17,5	0 / 17,5	0	0	17,5
Sverige (Sweden)	25	12 / 25	25	25 / 0	12 / 0	25	12
Tyskland (Germany)	16	7 / 16	7	16	7 / 16	7	16
Österrike (Austria)	20	10	10	20	10	10	10

Anm: Där 0 eller "ej skatt" anges är varan/tjänsten undantagen från skatteplikt. I 0-fallet får ingående skatt dras av.

Källa: European Commission, VAT rates applied in the member states of the community XXI/292/99.

14.5.2 Vissa punktskatter har gemensamma EU-regler

EU:s punktskattesystem omfattar gemensamma regler för beskattning av mineraloljor (bränslen), alkohol och tobak.

Variierande skattesatser inom energibeskattningen

I 14.14 Tabell redovisas de totala skatterna på vissa bränslen i EU 1999. En jämförelse mellan skattesatserna visar att det kan förekomma stora skillnader i såväl nivå på skattesatserna som omfattningen av energibeskattningen. För bensin är dock skillnaderna relativt små. Storbritannien tar ut högst punktskatter på bensin men har å andra sidan en mycket låg momsskattesats (fem procent). Sverige ligger någonstans i mitten men tillhör tillsammans med Danmark de länder som har högst moms (25 procent). Minimiskattesatsen för blyfri bensin är 0,287 euro per liter (ca 2,60 kr). Punktskatterna på diesel för industriellt bruk och uppvärmning skiljer sig avsevärt mellan länderna. Portugal och Italien ligger högst för industri respektive värme medan Belgien och Luxemburg har de lägsta skattesatserna på diesel för dessa ändamål. Sverige tillämpar relativt höga skattesatser inom detta område.

14.14 Tabell. Punktskatter på bensin och diesel i EU-länderna, maj 1999, EURO per 1000 liter.

Excise duties on petrol and gas oil in the EU, May 1999, EURO per 1000 litre.

	Bensin Blyad Petrol Leaded	Blyfri Unleaded	Diesel Drivmedel Gas Oil Propellant	Industri Industry	Värme Heating	Moms, % VAT, %
Belgien (Belgium)	551	492	289	19	5	21,0
Danmark (Denmark)	584	498	306	263	263	25,0
Finland (Finland)	626-634	550-559	299-324	64	64	22,0
Frankrike (France)	626	585	366	78	78	20,6
Grekland (Greece)	352	304-334	245	228	245	18,0
Irland (Ireland)	483	394-478	343	50	50	12,5
Italien (Italy)	578	542	403	121	403	20,0
Luxemburg (Luxembourg)	399	347	252	19	5	12,0
Nederländerna (Netherlands)	634	569	327	46	46	17,5
Portugal (Portugal)	520	489	288	288	106	12,0
Spanien (Spain)	404	371-403	270	79	79	16,0
Storbritannien (Great Britain)	759	678-751	678-721	44	44	5,0
Sverige (Sweden)	547	477-485	285-341	192	192	25,0
Tyskland (Germany)	582	531	347	41	61	16,0
Österrike (Austria)	479	407	282	282	69	20,0

Källa: European Commission, Excise Duty Tables.

Sverige ligger högst när det gäller alkoholskatten

För spritdrycker är den *minsta* normalskattesatsen 5,50 euro per liter ren alkohol. Det motsvarar mindre än 50 kr, vilket kan jämföras med den svenska alkoholskatten på 501,41 kr per liter. För vin är minimiskatten i EU 0 kr per liter. I 14.15 Tabell jämförs alkoholskatterna på sprit och vin. För att beräkna den fullständiga skatten skall också mervärdesskatt påföras (se 14.13 Tabell). Både när det gäller skatt på vin och skatt på sprit har Sverige de högsta skattesatserna i EU, tätt följt av Irland (vinskatten) och Finland (sprints skatten). Hälften av EU-länder har ingen skatt på vin alls. Taxfree-försäljningen inom EU upphörde den 1 juli 1999-detta behandlas närmare i kap 5, avsnitt 5.3.1.

14.15 Tabell. Alkoholskatter på vin och sprit i EU-länderna, maj 1999, EURO per liter.

Excise duty on still wine and ethyl alcohol in EU, May 1999, EURO per litre.

	Vin Wine	Sprit Ethyl alcohol
Belgien (Belgium)	0,47	16,57
Danmark (Denmark)	0,95	36,90
Finland (Finland)	2,35	50,29
Frankrike (France)	0,03	14,47
Grekland (Greece)	0	8,82
Irland (Ireland)	2,88	29,09
Italien (Italy)	0	6,45
Luxemburg (Luxembourg)	0	10,39
Nederländerna (Netherlands)	0,49	15,00
Portugal (Portugal)	0	8,12
Spanien (Spain)	0	6,85
Storbritannien (Great Britain)	2,14	28,08
Sverige (Sweden)	2,93	54,01
Tyskland (Germany)	0	13,01
Österrike (Austria)	0	7,25
EU miniminivå (minimum excise duty EU)	0	5,50

Anm: Normalskattesatser för vin överstigande 8,5 volymprocent och sprit.

Källa: European Commission, Excise Duty Tables.

Sverige ligger under miniminivån för tobaksskatt

I alla EU-länder består *tobaksskatten* av två delar, en styckskatt per cigarett eller annan tobaksvara och en värderelaterad skatt som uppgår till en viss procent av detaljhandelspriset (14.16 Tabell). Därtill kommer mervärdesskatten. När det gäller tobaksskatten, låg Sverige före sänkningen den 1 augusti 1998 på ungefär samma nivå som flertalet övriga EU-länder. Det innebär en skattesats i intervallet 56 till 65 procent av detaljhandelspriset. Efter sänkningen är skatten drygt 50 procent av detaljhandelspriset. Denna nivå är lägre än miniminivån på 57 procent och lägst i EU men cigarettpriset i Sverige är fortfarande högt. Bara tre länder har ett högre pris 1999; Storbritannien, Danmark och Irland. Lägst är cigarettpriset i Spanien. Att detaljhandelspriset på cigaretter i Sverige fortfarande är högt beror dels på priserna före skatt, d.v.s. tillverkningskostnader och handelsmarginaler och dels på den höga mervärdesskatten. Under en övergångsperiod får skattesatsen på tobak i Sverige understiga EU:s miniminivå.

14.16 Tabell. Tobaksskatt i EU-länderna, maj 1999, procent.

Excise duty on tobacco, May 1999, percent.

	Stycke- skatt, % Specific excise, %	Värde- skatt, % Ad valorem excise, %	Summa punktskatt, % Total excise, %	Summa skatt inkl moms, % Total tax, VAT incl, %	Pris per paket, EURO Price per packet EURO
Belgien (<i>Belgium</i>)	9,87	47,36	57,23	74,58	2,61
Danmark (<i>Denmark</i>)	40,45	21,22	61,67	81,67	4,03
Finland (<i>Finland</i>)	8,18	50,00	58,18	76,21	3,69
Frankrike (<i>France</i>)	3,92	54,50	58,42	75,50	2,95
Grekland (<i>Greece</i>)	3,64	53,86	57,50	72,75	1,77
Irland (<i>Ireland</i>)	42,52	17,45	59,97	71,08	4,00
Italien (<i>Italy</i>)	3,73	54,26	57,99	74,66	1,91
Luxemburg (<i>Luxembourg</i>)	9,35	48,57	57,92	68,63	1,82
Nederländerna (<i>Netherlands</i>)	35,95	21,05	57,00	71,90	2,43
Portugal (<i>Portugal</i>)	25,14	40,00	65,14	79,67	1,74
Spanien (<i>Spain</i>)	5,00	54,00	59,00	72,79	1,20
Storbritannien (<i>Great Britain</i>)	49,16	22,00	71,16	86,05	4,82
Sverige (<i>Sweden</i>)	11,11	39,20	50,31	70,31	3,88
Tyskland (<i>Germany</i>)	35,04	21,96	57,00	70,79	2,69
Österrike (<i>Austria</i>)	15,38	42,00	57,38	74,04	2,32

Källa: European Commission, Excise Duty Tables.

14.6 EU och skattepolitiken

Intresset för jämförelser av skattesystemet i Sverige med andra länders skattesystem har ökat sedan Sverige blev medlem i EU år 1995. Ett skäl är strävandena inom EU att fördjupa det europeiska samarbetet och underlätta den gemensamma marknadens funktionssätt genom beslut inom olika samhällsområden. Skattepolitiken, som hittills har betraktats som ett område där varje land beslutar om sina egna regler, utgör inget undantag. Svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta gäller med andra ord inte längre oinskränkt.

14.6.1 Skattebaserna mer eller mindre rörliga

Det fria flödet av människor, kapital, varor och tjänster inom EU tvingar helt enkelt medlemsländerna att samarbeta om skattepolitiken. De flesta skattebasen, d.v.s. vad som är föremål för beskattning i ett land, är mer eller mindre rörliga. Den kanske enda orörliga skattebasen är fast egendom. Indirekt påverkas dock boendekostnaderna och därmed också flyttningsbenägenheten av fastighetsskatten. Fastighetsskatten uppgick till 27 miljarder kr inkomståret 1997 motsvarande mindre än tre procent av de totala skatterna och avgifterna i Sverige (se kapitel 4).

Om kapitalbeskattningen eller varubeskattningen i ett visst land är mycket högre än i andra länder, riskerar vi att motsvarande skattebasen flyttar utomlands. Alternativt kommer gränshandeln och smugglingen av låg- eller obeskattade varor från andra länder att öka. Det sistnämnda är redan ett faktum vad gäller alkohol och tobak.

Konkurrensfrågor av olika slag är viktiga i EU. Företagen skall kunna konkurrera på lika villkor på marknaden och delta i upphandlingar av varor och tjänster i alla medlemsländerna. I kampen mot arbetslösheten, som uppgick till i genomsnitt över tio procent i EU 1998, försöker alla medlemsländerna att dra till sig investeringar och skapa nya arbetsplatser. Om skillnaderna i skattesystemen är alltför stora, eller om utländska företag gynnas skattemässigt framför inhemska, uppkommer en skattekonkurrens mellan medlemsländerna om företagsetableringar och investeringar.

14.6.2 Skatterna påverkar EU:s budget

Ett ytterligare skäl för att jämföra skattesystemen är att delar av dem har betydelse för EU:s budget, som medlemsländerna gemensamt bidrar till. Medlemsländernas avgiftsbetalningar till EU är att betrakta som skatter. Sveriges nettobetaling till EU uppgick 1997 och 1998 till drygt 11 miljarder kronor per år (se 14.17 Tabell). Den BNI-baserade avgiften² 1998 var 8,7 miljarder kr och den moms-baserade avgiften 9,1 miljarder kr. Jordbruks- och fiskefonderna stod för den största delen av Sveriges bidrag från EU, 7,2 miljarder kr. Från Socialfonden fick Sverige 1,7 miljarder kr. Av de samlade skatterna och socialavgifterna i EU:s medlemsländer tillfaller drygt två procent EU.

Den moms-baserade avgiften finansierar 35 procent av EU:s totala budget år 1999 på 86 miljarder euro (drygt 770 miljarder kr, en siffra som kan jämföras med Sveriges statsbudget på 680 miljarder kr). Denna avgift utgör 1999 en procent av mervärdesskattebasen. Den nationella skattebasen korrigeras så att en enhetlig skattebas erhålls. Andelen av EU:s budget som finansieras av moms-baserade avgiften har stadigt minskat sedan 1996 medan andelen finansierad av den BNI-baserade avgiften har ökat. För 1999 gäller att 48 procent av EU:s budget finansieras av den BNI-baserade avgiften. Ökningen av EU-avgifterna under 1995-1997 förklaras till stor del av uppreviderade avgiftsbaser för tidigare år – främst basen för moms. En annan orsak är att överskotten från föregående års EU-budgetar, vilka skall betalas tillbaka till medlemsländerna, har minskat.

Tull och avgifter som erläggs i varje medlemsland på import från tredje land, d.v.s. länder utanför EU, räknas som EU:s egna medel och tillfaller unionen efter avdrag på tio procent för medlemsländernas administrationskostnader.

14.17 Tabell. Sveriges avgifter till och bidrag från EU 1995-1998, mkr.

Sweden's contributions to and from the EU 1995-1998, MSEK.

Avgifter/bidrag Fees/allowances	1995	1996	1997	1998
Summa avgifter (total fees)	15 448	16 774	20 181	21 210
Momsbaserad avgift (VAT-based fee)	8 642	8 087	10 298	9 149
BNI-baserad avgift (GNI-based fee)	3 518	5 419	6 736	8 672
Tullmedel (customs duty)	3 124	3 046	2 861	3 030
Övriga importavgifter (other import fees)	164	222	286	359
Summa bidrag m m (total allowances)	5 661	10 394	8 877	9 888
Jordbruks- och fiskefonder (agricultural and fishing funds)	807	5 744	6 810	7 251
Regionalfonden (regional fund)	321	199	612	451
Socialfonden (social fund)	0	792	668	1 671
Övriga bidrag (other allowances)	2	37	130	240
Återbetalning av avgifter (repayment of fees)	4 531	3 622	657	275
Nettobetaling till EU (net payments to the EU)	9 787	6 380	11 304	11 322

Anm: Övriga importavgifter avser särskilda jordbrukstillar och sockeravgifter.

Källa: Ekonomistyrningsverket, Budgetprognos 1999:2.

² Den reala BNI (bruttonationalinkomsten) inkluderar till skillnad från BNP nettofaktorinkomsterna och exporten deflateras med importprisindex. Detta kan medföra att BNI utvecklas långsammare än BNP.

14.6.3 EU-samarbetet kommit långt inom moms och punktskatter

Skattereglerna i Sverige och andra länder påverkar beslut om investeringar, konsumtion, sparande och selsättning. När det gäller skatteslag som mervärdesskatt och punktskatter har samarbetet inom EU redan kommit ganska långt. Skattereglerna för dessa skatteslag har harmoniserats. EU har t. ex. fastställt minimivärden för mervärdesskatt och vissa punktskatter.

Beslut har också fattats om en "uppförandekod" för företagsbeskattningen och om rekommendationer för skatt på sparande. Inom andra beskattningsområden, som skatt på arbete, har EU utfärdat rekommendationer om en minskning av beskattningen. Generellt gäller att medlemsstaternas nationella skattesystem måste vara förenliga med den grundläggande icke-diskrimineringsprincipen i gemensamhetslagstiftningen. Medborgare från en medlemsstat som bor i en annan medlemsstat får inte beskattas enligt mindre gynnsamma skattesatser än landets egna medborgare.

14.18 Tabell.

Skatteinkomster 1996 enligt OECD-klassificering, andel av totala skatteinkomster, procent.

Tax revenue 1996 according to OECD classification, share of total tax revenues, percent.

	Inkomster och vinster			Sociala avgifter			Särskilda löneskatter	Egendom	Varor och tjänster			Övrigt
	Totalt	Fysiska personer	Juridiska personer	Totalt	Anställda	Arbetsgivare			Totalt	Moms m.m	Punktskatter	
	Income and profits			Social security contributions			Payroll and workforce	Property	Goods and services			Other
	Total	Personal income	Corporate income	Total	Employees'	Employer's			Total	General consumption	Excise duties	
	1000	1100	1200	2000	2100	2200	3000	4000	5000	5110	5120	6000
Australien (Australia)	56,2	41,2	15,0	-	-	-	6,7	9,0	28,0	8,3	13,9	-
Belgien (Belgium)	38,1	31,0	6,8	32,3	9,8	19,7	-	2,6	27,0	15,3	9,4	-
Danmark (Denmark)	60,2	53,2	4,6	3,1	2,5	0,7	0,4	3,3	32,7	19,5	11,5	0,2
Finland (Finland)	41,7	35,0	6,7	25,8	4,2	20,5	-	2,2	30,1	17,8	11,5	0,2
Frankrike (France)	18,0	14,1	3,8	43,1	13,0	26,6	2,3	5,1	27,3	17,7	8,8	4,3
Grekland (Greece)	22,4	12,4	6,3	30,6	15,9	14,7	0,8	3,4	42,8	23,3	16,9	0,0
Irland (Ireland)	40,9	31,3	9,6	13,5	4,5	8,2	1,1	4,8	39,7	20,9	16,8	-
Island (Iceland)	34,8	32,2	2,7	8,7	0,3	8,4	-	8,2	48,3	30,8	14,5	-
Italien (Italy)	34,4	25,1	9,2	34,2	6,8	23,7	0,2	5,4	25,9	13,0	9,8	-
Japan (Japan)	36,6	20,2	16,4	36,5	14,2	18,6	-	11,3	15,4	5,3	8,0	0,2
Kanada (Canada)	47,3	37,7	8,9	16,3	5,3	10,7	-	10,4	24,9	14,3	8,3	1,2
Korea (Korea)	29,9	18,0	11,6	9,1	3,2	5,8	0,4	13,5	43,7	18,5	22,9	3,4
Luxemburg (Luxembourg)	38,1	22,0	16,0	26,6	10,8	12,2	-	7,6	27,7	15,0	12,3	-
Mexiko (Mexico)	25,1	-	-	15,6	-	-	57,4	17,7	38,6	-	1,9	-
Nederländerna (Netherlands)	27,0	17,5	9,5	39,6	25,0	6,8	-	4,4	28,6	16,1	9,5	0,4
Nya Zeeland (New Zealand)	58,9	43,5	9,8	-	-	-	1,0	5,7	34,5	23,6	8,7	0,0
Norge (Norway)	36,5	26,0	10,5	23,3	8,2	13,6	-	2,1	38,1	21,0	16,0	0,0
Polen (Poland)	29,5	22,0	7,4	31,2	-	31,2	0,6	2,9	35,8	18,5	16,6	0,1
Portugal (Portugal)	28,5	18,9	9,5	25,7	9,6	14,4	-	2,5	42,6	22,8	19,2	0,7
Schweiz (Switzerland)	37,6	32,0	5,6	37,4	11,9	11,3	-	7,0	17,9	9,6	7,1	-
Spanien (Spain)	29,0	23,0	5,9	35,9	5,5	25,6	-	5,5	29,2	16,4	10,3	0,4
Storbritannien (UK)	36,8	25,9	10,5	17,3	7,2	9,6	-	10,6	35,2	19,4	14,0	0,1
Sverige (Sweden)	41,0	35,3	5,6	29,8	4,5	24,9	2,5	3,8	22,8	13,5	8,6	0,1
Tjeckien (Czech Republic)	23,3	13,1	10,3	41,9	9,6	27,7	0,0	1,3	33,3	17,7	13,1	0,1
Turkiet (Turkey)	26,2	20,5	5,7	15,8	5,7	9,0	-	1,8	38,3	33,0	4,8	18,0
Tyskland (Germany)	28,4	24,7	3,8	40,6	17,6	20,5	-	3,0	27,9	17,6	9,3	0,0
Ungern (Hungary)	22,4	17,5	4,6	33,6	5,2	25,3	0,3	1,4	41,7	21,7	19,6	0,6
USA	47,2	37,6	9,6	24,7	10,6	12,9	-	11,0	17,2	7,9	7,1	-
Österrike (Austria)	27,8	20,9	4,7	34,8	14,7	17,1	6,3	1,4	28,6	19,1	8,0	1,1
EU 15	34,2	26,0	7,5	28,9	10,1	16,3	0,9	4,4	31,2	17,8	11,7	0,5
OECD	35,3	26,8	8,2	25,1	7,8	14,5	0,8	5,4	32,5	17,8	12,9	1,1

Anm: Medelvärdena för EU och OECD är ovägda. Till särskilda löneskatter räknas för Sveriges del: Allmän löneavgift, särskild löneskatt samt arbetsskadeavgift.

Källa: OCED (1998), Revenue Statistics 1965-1997.

 *It is the duty of a good shepherd to
shear his sheep, not to skin them.*
TIBERIUS CAESAR

Summary in English

Introduction

This is the second annual edition of the Tax Statistical Yearbook of Sweden and the first with a substantial English Summary¹. The yearbook is produced by the National Tax Board (Riksskatteverket – RSV). The purpose is to present an overview of the Swedish tax system as well as up-to-date statistics on tax bases, tax revenue and other relevant aspects of taxation.

Unlike most outlines of the Swedish tax system, which are written from a legal viewpoint, this yearbook is edited from a tax policy perspective. This means that the description of the tax system is structured according to tax bases instead of the legal framework. The main focus is on the development of these bases and of tax revenue. Other issues covered are the impact of taxes on income distribution, compliance and public attitudes to taxes and tax authorities.

The yearbook contains relevant annual data available up to September 1999. Since income tax statistics depend on the outcome of the 1998 annual assessment, a complete picture of taxes on labour and capital is only obtainable for the income year of 1997, and earlier. The year 1997 will therefore serve as the normal year of reference throughout the book. All monetary values are expressed as Swedish kronor (SEK). At the end of 1997, one Swedish krona bought 0.12 US Dollar, 0.08 Pound Sterling and 0.23 Deutsche Mark.

To make the yearbook accessible to an English-speaking audience, all tables have English translations. The purpose of this summary is, therefore, not only to sum up the main content of the book, but also to serve as a gateway to the bilingual tables contained in the Swedish language chapters. References to the tables are placed within square brackets. For example: a reference to table 3.19 in 3 is written as [3.19].

The book and this summary are structured as follows. The first two chapters contain some general definitions and an overview of the tax system from a macro-economic perspective.

Chapters 3-6 describe the tax system. Chapter 3 deals with taxes on labour income, i.e. taxes on earned income and social security contributions. Chapter 4 describes taxes on capital income (including corporation tax) and property. Taxes on goods and services are dealt with in Chapter 5. This part of the book ends at Chapter 6, which describes the most important features of business taxation.

The remaining chapters deal with special topics and issues of taxation and tax policy. Chapter 7 discusses the impact of taxes on the income distribution. Chapter 8 is about tax collection and collection losses. Tax evasion, tax fraud and sanctions are discussed in Chapters 8 and 9. Public opinion about taxes and tax administration as indicated by surveys is discussed in Chapter 10. Chapter 11 provides a short description of the tax administration and Chapter 12 presents a very concise history of taxes and tax administration in Sweden during the last century. Chapter 13, finally, puts Swedish taxes in an international perspective.

Overview (Chapters 1-2)

Classification of taxes (Chapter 1)

Taxes may be classified in several ways. A common distinction is the one made between direct and indirect taxes. Another basis for classification is the primary factors of production, labour and capital. In table S1 below these two grounds of classification have been combined. Individual income taxes on earned income from employment or business (self-employment) are categorized as direct taxes on labour income, while social security contributions paid by employers are seen as indirect taxes on labour. Individual taxes on capital income and property are of course direct taxes on capital. According to this logic, however, company income tax (i.e. income tax on profits earned by legal entities) is regarded as an indirect tax on capital. Taxes on consumption of goods and services (VAT and excise duties) are, on the other hand, seen as indirect taxes on labour.

¹) A direct predecessor of this yearbook is *Taxes Income and Charges* published by Statistics Sweden (Statistiska Centralbyrån – SCB) in 1992, 1994 and 1996.

Table S1:
Taxes and charges on labour and capital, on households and companies, as percentages of GDP. [1.1]

	Direct taxes Total	Indirect taxes (Households)	(Companies)
Taxes on labour			
Income taxes	18.1		18.1
Social security contributions	2.7	14.9	17.6
VAT and Excise duties		12.2	12.2
Taxes on capital			
Income taxes	0.7	3.4	4.1
Property and wealth taxes	1.3	0.7	2.0
Total	22.8	31.2	54.0

Table S1 provides a key to the structure of Chapters 3-5. Taxes on labour are described in Chapter 3 and taxes on capital in Chapter 4. Taxes on consumption of goods and services (VAT and excise duties), which theoretically should be treated as taxes on labour, are nonetheless described in a separate chapter, Chapter 5.

General government revenue and expenditure (Chapter 2)²

In the National Accounts, the general government sector is divided into three sub-sectors:

- central government
- local government (municipalities, county councils and the parishes of the Church of Sweden³) and
- the social security funds

The total revenue of the general government sector in 1997 was equal to 61% of GDP. Total spending was about 62% of GDP which resulted in a total net borrowing of the general government sector of about 1% of GDP. In 1998 this deficit was replaced by a surplus. The major share of all government expenditure is made up of transfer payments; pensions and social benefits to households, subsidies to companies, membership dues to the EU and other international organisations, development aid and interest on central government debt. [2.1-3]

Table S2:
General government sector revenue and expenditure in 1997 (SEK billion) [2.1]

	SEK billion	% of GDP
Revenue	1 093	61%
Taxes, social security contributions and other revenue	1 093	61%
Expenditure	1 112	62%
Transfers	620	34%
Consumption	449	25%
Investments	42	2%
Net lending/net borrowing	- 19	- 1%

2) During 1999 the National Accounts have been reviewed and adjusted with respect to definitions of economic sectors and other classifications. The statistics presented in this chapter are, however, based on the old definitions (except for section 2.3 about general government expenditure and revenue per inhabitant. [2.4])

3) In the year 2000, the Church of Sweden will be separated from the state and given the same status as other religious denomination. In most communities, however, the parishes will still be responsible for some public services, such as maintaining cemeteries.

The deep recession in the early 1990s produced a very large budget deficit. Relative to GDP, taxes fell and expenditure rose. To reduce the deficit government spending was cut and taxes were increased. The combination of subsequent growth and higher tax rates has increased tax revenue relative to GDP from the level of about 48% 1993-94 to 54% in 1998. [2.3]

Apart from pensions, social insurance benefits and other transfers to the private sector, most public sector services are provided by local government. The county councils are the main health care providers, while the municipalities provide child care, schools, care of the elderly and a wide range of other municipal services. [2.4]

The tax system (Chapters 3-6)

In 1997, total tax revenue was SEK 953 billion. Almost 2/3 of this amount may be regarded as tax on labour (i.e. tax on earned income and social security contributions).

Table S3:
Total taxes in 1997.

	SEK billion	% of total taxes	% of GDP
Taxes on labour	616	65%	34%
Taxes on capital	109	11%	6%
Taxes on goods and services	228	24%	13%
Total taxes	953	100%	53%

Taxes on labour (Chapter 3)

Broadly speaking, taxes on labour consist in equal measure of individual income taxes (to the State and local government) and social security contributions

Table S4:
Taxes on labour (SEK billion) [3.1]

	1997
Income taxes (a)	315
of which state income tax	29
of which local income tax (b)	285
Social security contributions	302
Tax on occupational insurance	1
Tax relief for home repairs	- 2
Total	616

(a) State and local income taxes excluding

* individual taxes on capital income and

* company income tax

which are treated as taxes on capital (see Chapter 4).

(b) The part of the parish tax that is a membership fee is not included.

Employment and Income

About 44% of the Swedish population of 8.8 million in 1997 were either employed or self-employed, i.e. were part of the economically active population. This is a considerable drop from the level before the recession, 52% (1990). On the other hand, those in employment worked longer hours. Within this group, the average number of work hours per year increased from 1,502 in 1990 to 1,590 in 1997. [3.2]

About 68% of all employees were full-time workers in 1997. Most part-timers were women. The median income of male full-time employees in 1997 was SEK 230,000 and of female full-time employees SEK 192,000. [3.4-5] That year, 7% of all adults (over 18) had assessed earned incomes (non-capital income) exceeding SEK 300,000. They received 19% of the taxable income and paid 25% of the tax. [3.3]

Income tax on earned income (employment and business income)

Direct taxes on the employment and business income of an individual are made up by State (or central government) income tax and local (government) income tax. Local income tax includes taxes levied by municipalities, county councils and (until 1999) by the parishes of the Church of Sweden. The average combined rate of local income tax in 1997 was 31.66%.⁴

Below is an example to illustrate the computation of the income tax of an individual for the income year 1997. The example also includes general social security contributions and taxes on capital which will be explained in later sections.

Table S5:
An example of the computation of tax of an individual (1997 income year).

	Tax base	Tax rate	Tax amount
Net employment income	280 000		
Net business income	0		
General allowances (e.g. private pension premium payments)	- 10 000		
Assessed earned income	270 000		
General social security contribution (5.95% of net employment and business income)	- 16 700		16 700
Basic allowance	- 8 700		
Taxable earned income/			
Local income tax (average rate = 31.66%)	244 600	31.66%	77 440
Less income below threshold for state income tax	- 209 100		
State income tax (25% + SEK 200)	35 500	25%	9 075
Subtotal (individual taxes on labour)			103 215
Taxes on Capital (see Chapter 4)			
State tax on capital income (30%)	30 000	30%	9 000
Real estate tax (1.7% of assessed value of property)	800 000	1.7%	13 600
General wealth tax (1.5% of net wealth exceeding 900 000)	200 000	1.5%	3 000
Total tax			128 815

The aggregate assessed income for individuals (employment income and business income, less general allowances) in 1997 was SEK 1,072 billion. This sum was almost entirely made up of remunerations derived from employment and pensions.

Table S6:
Aggregate assessed earned income in 1997. [3.11]

	Employment income
Salaries and benefits	831
Pensions	232
Other taxable remunerations	9
Deductions	
Commuting to work	- 8
Other	- 5
Net employment income	1,059
Net business income	24
General allowances	
Private pension premiums	- 10
Other	- 1
TOTAL ASSESSED EARNED INCOME	1,072

To arrive at the taxable income, a deduction is also made for the general social security contribution (5.95% in 1997 and 6.95% in 1998) [3.31] and a minimum basic allowance, SEK 8,700 [3.17-18].

The taxable earned income is the basis for computing the local income tax and the State income tax. The local income tax is a proportional tax, but the tax rates vary between different municipalities. The local income tax is made up by three component taxes and in 1997 the average rate was 31.66%:

Municipality tax	21.16%
County council tax	9.31%
Parish tax ⁵	1.19%
	31.66%

The lowest local income tax rates are generally found in well-to-do suburbs of the large cities and the highest rates are found in the rural north or in municipalities hit by industrial decline. In 1999, the lowest rate was found in the Stockholm suburb of Danderyd (27.01%) and the highest rate in Ragunda in the northern interior of Sweden (34.35%). [3.23-25]. The gap would have been even wider had there not been a system of State grants and a system of internal redistribution between municipalities and county councils. [3.26-27]

State income tax is only applied to taxable incomes which in 1997 exceeded SEK 209,100. This income threshold is adjusted annually. According to the principle established at the 1991, tax reform this adjustment should be equal to the rate of inflation plus two additional percentage points (to allow for real incomes to rise without an increase in the marginal tax rate). In practice, however, these annual adjustments have been ruled by political considerations. In the years following the 1991 tax reform, State income tax was 20%. As a temporary measure to reduce the budget deficit the State

4) The tax rate of 31.66% includes the entire parish tax, which includes both a real tax to finance maintenance of cemeteries and (historical) church buildings and a membership fee, which is only paid by members.

5) Including the imembership fee. See previous foot note.

income tax rate was raised to 25% in 1995. In 1999, the tax was again lowered to 20%. The 25% rate was, however, retained on taxable incomes exceeding SEK 360,000. [3.19]

The average top marginal tax rate in 1999 is 55.6% (at an average local income tax rate of 31.6%). This rate applies to taxable incomes above SEK 360,000 (equal to assessed incomes above SEK 389,500). At lower levels, the effective marginal tax rates are also influenced by variations in the basic deduction and a special tax reduction for low incomes. [3.20]. In 1997, about 18% of the population aged 20 and older had incomes above the threshold for State income tax. Of full-time employees aged 20-64, 39% had incomes exceeding the threshold. [3.21]

How much an individual may keep of an increase in salary depends not only on the marginal tax rate, but also on the marginal effects of means tested benefits and income-related charges, for example housing benefits and charges for child day care. [3.22]

Social security contributions

Social security contributions are proper taxes only to the extent that there is no direct link between the amount paid and the level of pensions and benefits one is entitled to. According this definition, about 60% of these contributions may be regarded as taxes and the remaining 40% as compulsory social insurance premiums. In this book, however, as in most descriptions of the Swedish tax system, all compulsory social security contributions are regarded as taxes.

There are three categories of social security contributions. The main part is paid either by employers as a payroll tax at the rate of 32.92% (1997) or by self-employed people themselves at the rate of 31.25%. In addition to this, all taxpayers pay a general social security contribution. In 1997 the rate was 5.95%.⁶ Because about 60% of social security contributions are in fact taxes, there is also a special wage tax on those items of remuneration which do not provide an entitlement to State pensions or benefits. In 1997, SEK 302 billion was paid as social security contributions. (3.28-3.31)

Table S7:
Social security contributions in 1997
[3.28-29]

	SEK billion	Tax rate
1. Basic social security contributions paid by		
a. employers or	237	32.92%
b. self-employed	6	31.25%
2. General social security contributions paid by all taxpayers	46	5.95%
3. Special wage tax	13	22.42%
Total	302	

Tax on life assurance for employed and self-employed persons

Most employees enjoy the benefit of life assurance based on agreements between employers¹ and employees² organizations. Self-employed persons can buy similar life assurance. For technical reasons, employees are not taxed for these benefits and self-employed persons may deduct the premiums. Instead, the insurance companies involved pay a special tax on the premiums received for this assurance. The rate is 45 % of 95 % of the premiums. Special rules apply to government workers and others who receive corresponding benefits (without having life assurance) and to life assurance with foreign insurance companies. In 1998, the total yield from this tax was SEK 802 million.

Tax relief on home repairs, rebuilding etc.

In order to stimulate employment in the building industry, a special tax reduction (or tax credit) has (until the spring of 1999) been granted for repairs and rebuilding of private homes, apartment buildings and holiday homes. The tax reduction was limited to 30% of the labour cost, and in the case of private homes to a maximum of SEK 14,000. The total tax credit in 1997 was SEK 2.3 billion. (3.32)

Assessment and collection

The year after the income year is called the assessment year. In the spring of the assessment year all taxpayers are required to file an income tax return. Employers also supply the tax authorities with income statements on remunerations paid to their employees. Financial institutions supply information on their customers' deposits, interest paid or received, dividends etc. During the assessment process, the tax authorities match these statements with information supplied in the tax returns.

Since 1995 most taxpayers have filed simplified income tax returns. In April, they receive a tax return form where all data supplied by employers and financial institutions have already been entered by the tax authorities. The taxpayers check the figures, and if necessary, correct errors and add information or claims for deductions. They then sign and return the forms to the tax authorities by 2 May. Of the 6.8 million individual taxpayers who filed income returns in 1998, 48% just signed and returned the simplified form, while another 33% changed or added some information in the simplified return. The remaining 19% used a traditional (or special) tax return. (3.6-7)

Taxes are collected on a pay-as-you-earn (PAYE) basis. Employers withhold and pay the preliminary tax of their employees, while self-employed persons have to pay their preliminary tax themselves. Early in the assessment year supplementary payments may be made if it is evident that final tax bill will exceed the preliminary tax paid so far. In the opposite case, excess tax will be refunded when the final tax bills are issued after the assessment.

⁶ Since 1998 the general social security contribution has been replaced by a general pension contribution of 6.95%.

Table S8:
Collection of individual income taxes etc in the assessment year of 1998.⁷ tax returns have to wait until December. [3.8-9]

	SEK billion	% of debited tax
Preliminary tax paid by employers, banks etc	366	89%
Preliminary tax paid by self-employed	17	4%
Supplementary tax payments by individuals	33	8%
Other tax credited	1	0%
Total payments credited	417	101%
Total tax debited on basis of assessment (final tax bill)	- 412	100%
Excess tax to be refunded	- 17	4%
Remaining tax to be paid (back taxes)	12	3%

Taxes on capital (Chapter 4)

The tax reform of 1991 separated individual income tax on earned income (employment and business income) from income tax on capital income, to which a flat rate of 30% was applied. Taxes on capital also include income tax on company profits and a number of other taxes on capital income and property. In 1997, total taxes on capital brought in SEK 109 billion or 11% of total tax revenue.

Table S9:
Taxes on capital 1997 (SEK million). [4.1]

	Paid by individuals	Paid by companies	Total
Income tax on capital income	11 313		11 313
Income tax on company profits		46 509	46 509
Real estate tax	14 870	12 210	27 080
Wealth tax	5 329	124	5 453
Inheritance tax	1 573		1 573
Gift tax	222		222
Tax on dividends to non-residents	1 663		1 663
Tax on pension fund earnings		12 293	12 293
Sub total	34 970	71 136	106 106
Stamp duty			2 624
Total			108 730

National and household wealth

In 1995, the value of total real assets in Sweden and net financial assets were estimated at SEK 4,721 billion.

Table S10:
National wealth of Sweden in 1995 (SEK billion). [4.2]

	Households	Business sector	Public sector	Total
Real capital				
Buildings, machinery, means of transport	1 097	1 891	858	3 846
Stocks	9	200	4	213
Mines and land	576	410	272	1 258
Financial assets and liabilities				
Assets (incl tenant-owned apartments)	1 778	6 454	1 112	9 344
Liabilities	- 831	- 7 662	- 1 447	- 9 940
Total	2 629	1 293	799	4 721

In 1995, households accounted for more than half of the net wealth. The greater part consisted of private homes, including tenant owned apartments. [4.4] In later years, financial investments have increased their share of total household wealth. Between 1995 and 1997, net financial assets of households rose from about SEK 900 billion to about SEK 1,350 billion. This development may be explained by growing investments in shares and mutual funds and rising share prices. [4.3]. Since the beginning of the 1990s households have reduced their debts and shifted parts of their savings from bank accounts to shares and other securities, as well as into private pension schemes.

Table S11:
Financial assets and liabilities of households as % of GDP. [4.12]

	1990	1997
Cash and bank deposits	35.8	29.9
Bonds	6.7	8.3
Shares and other equity	17.4	40.0
Private pensions and other insurance policies and other accounts receivable	21.6	43.9
Other financial assets	3.5	1.3
Total financial assets	85.0	123.4
Liabilities	63.2	51.9
Net financial assets	21.8	71.5

Individual capital income tax

Capital income is subject to income tax on interest, dividends and capital gains. Deductions are allowed for interest paid and capital losses. If capital income is negative, 30% of the loss up to SEK 100,000 and 21% of the loss exceeding this amount is credited against State and local income tax due on earned (employment and business) income. Investments, however, are also subject to real estate tax and wealth tax. The middle-aged and the elderly pay most of the capital taxes. [4.5] The net revenue yield from the individual income tax on capital varies a great deal from year to year. Declared income in the form of interest, dividends etc. is completely offset by deductions for debt interest (mainly on home mortgage loans). On the other hand do capital gains generally exceed capital losses by a wide margin. In 1997, aggregate net taxable capital income was about SEK 37 billion and net revenue yield was about SEK 11 billion.

⁷⁾ Most income assessed in 1998 are earned in 1997 and most of the preliminary taxes are paid in the form of PAYE during 1997. Supplementary payments are generally made in the spring of the assessment year, i.e. 1998. Most taxpayers receive their final tax bills (along with refunds) in August of the assessment year, but taxpayers filing special.

Table S12:
Tax on individual income from capital in 1997 (SEK billion). [4.13]

	Income	Expenditure and losses	Net income and tax
Interest received and paid, dividends and other current capital income	42.8	- 60.7	- 17.9
Capital gains/losses	59.3	- 4.2	55.1
Administration costs		- 0.5	- 0.5
Net capital income	102.1	- 65.4	36.7
Net tax on capital income			11.3

In the period 1992-1995, the revenue yield from capital income tax was negative, since deductible debt interest was much greater than income from interest, dividends and net capital gains. However, during the 1990s interest rates have fallen and household debt has been reduced. As a result the gap between current capital income and debt interest has narrowed. Net capital gains vary greatly from year to year depending on asset prices and tax planning in anticipation of changes in the tax rules the following year, but gains are mostly larger than losses. [4.13-14]

Company income tax

The State income tax on legal entities ("company income tax") is 28% of the net taxable profit. The same basic rules for calculating the taxable profit apply to all business enterprises, regardless of size and legal status. These general rules, as well as some rules that apply specifically to private firms, private or public companies, are discussed in further detail in Chapter 6.

In 1997 (according to the 1998 annual assessment), 2/3 of all companies reported a total taxable profit of SEK 162 billion and paid SEK 44 billion in taxes. Most of this amount was paid by a small number of large companies. In fact, 93% of all companies reported only 15% of total taxable profits.

Real estate tax

The tax value of real property is established via periodic real estate assessments. The tax value of the property is required to correspond to 75% of the market value. Every six years all property in a certain category of real estate is subject to assessment. In the intervening years the tax values are adjusted to reflect price changes in local property markets. However, to avoid sharp increases in the real estate tax, the tax values of private homes and apartment buildings have been frozen at the 1997-level.

In 1997, the real estate tax for private homes (one- or two-family dwellings including holiday homes) was 1.7% of the tax value. In 1998 the rate was lowered to 1.5%. Apartment buildings were also taxed at 1.7% in 1997, but step by step the tax rate has been brought down and in the year 2000 the rate will be 1.2%. Commercial property is taxed at 1% of the tax value and industrial property at 0.5%. [4.7]. To encourage construction, new dwellings are exempt from tax during

the first five years and then taxed at half the standard rate in the following five years. The total yield from the real estate tax in 1997 was SEK 27 billion, of which private homes accounted for SEK 15 billion. [4.7]

Table S13:
Real estate tax in 1997. [4.8]

	Tax base SEK billion	Standard tax rate	Tax revenue SEK million
Private homes (one- or two-family dwellings)	909	1.70%	14 729
Apartment buildings	453	1.70%	5 626
Commercial property	285	1.00%	2 846
Industrial property	283	0.50%	1 414
Hydroelectric power stations	73	3.42%	2 482
Total	2 003		27 097

Since the tax value of property is determined by the market value, the real estate tax levied on family homes in different parts of the country varies widely. In 1998, the average tax value of a family home in Stockholm County was SEK 780,000 and in the northern county of Västernorrland SEK 314,000. [4.24]. A particular problem is that rising property prices for holiday homes in attractive coastal areas also have caused a great increase in the tax burden for permanent residents of these areas, whose average incomes are considerably lower than those of the holiday-makers.

Using 1981 as the base year (index=100), prices of family homes rose very fast during the boom years of the late 1980s and reached the level of 217 in 1991. Prices then fell to the level of 175 in 1993, but have since regained that loss, and in 1998 the price index was again 217. [4.25]. But property prices must be placed in the context of general price fluctuations. If the property price index is linked to the consumer price index, real property prices actually fell during the first half of the 1980s, rose again in the second half and reached new heights around 1990, when a sharp decline began. Using this measure, the prices in 1998 are still well below those of the boom years. [4.11]

Net wealth tax

The tax on net wealth may be regarded as a complement to other taxes on capital to make taxation more progressive. Unlike other direct taxes, the wealth tax is not a purely individual tax. It is levied on the net wealth of the household, with each spouse being liable for tax according to his or her share of the net wealth. Certain legal entities (some co-operatives and foundations) are also liable to pay wealth tax. Tax is levied at the rate of 1.5% on net worth exceeding SEK 900,000.

In computing the taxable base, the general principle is that assets should be entered at their market values. Properties, however, are included at their tax value (which should correspond to 75% of the market value of the property). Assets employed in the owner's trade or business are exempt from tax, as are shares in most non-listed companies. Shares listed on the Stockholm Stock Exchange are assessed at 80% of their market value, but shares owned by principal shareholders (controlling 25% or more of the vote) are exempt.

In 1996, private homes made up about 35% of the value of assets subjected to wealth tax, while bank deposits represented about 24% and shares only accounted for 17%.

In 1997, 578,000 individuals (342,000 households) between them paid SEK 5.3 billion in wealth tax. 12,000 legal entities paid just SEK 124 million. [4.16-18]

Inheritance and gift taxes

Inheritance tax is levied on property that is received by an individual by inheritance or will. The tax is progressive and close relatives pay less than other beneficiaries. To compute the taxable value of the inheritance, its value is reduced by a basic deduction. The spouse of the deceased is entitled to a basic deduction of SEK 280,000, with children and grandchildren receiving a basic deduction of SEK 50,000. Taxable amounts of less than SEK 300,000 are taxed at the rate of 10%, while amounts exceeding SEK 600,000 are taxed at 30%. [4.19]

The main function of the gift tax is to prevent evasion of the inheritance tax by gifts to heirs and other future beneficiaries. Each recipient may acquire gifts worth of up to SEK 10,000 annually from the same donor without having to pay gift tax. On amounts exceeding SEK 10,000, the same tax schedule as for inheritance tax is applied. [4.19]

In 1997, the revenue yield from the inheritance tax was SEK 1,573 million and from the gift tax SEK 222 million.

Tax on dividends to non-residents

A final withholding tax of 30% applies to dividends from Swedish companies and mutual funds to non-residents, unless an exemption or a lower tax rate applies under a tax treaty. In 1997, the tax yield was SEK 1,663 million.

Tax on pension fund earnings

Up to a maximum amount taxpayers are allowed deductions for premiums to private pension funds. In order to achieve neutrality with other forms of saving the tax reform of 1991 introduced a special tax on pension fund earnings. This tax also applies to premiums paid by employers. The tax is paid by insurance companies and other financial institutions that administrate such funds.

The tax base is the estimated yield of the fund capital. The yield is calculated by multiplying the fund capital by the official State lending rate. In 1999, the tax rate applied to this yield is 15% in the case of pension capital funds and 27% in other (otherwise tax privileged) funds. The total revenue yield in 1997 was SEK 12.3 billion.

Stamp duty

Stamp duty is levied at the acquisition of real property and the registration of mortgages. The standard tax rates are 1.5% of the value of the acquired property and 2% of the mortgage. In 1997, the stamp duty on property

acquisitions was temporarily reduced to 1%. Other tax rates apply in special cases. In 1997, the revenue yield from the stamp duty was SEK 2.6 billion.

Taxes on goods and services (Chapter 5)

Taxes on goods and services include value added tax (VAT) as well as excise and customs duties. In 1997 total revenue from these taxes was SEK 228 billion, representing about 1/4 of all tax revenue. [5.1-2]

Table S14:
Taxes on goods and services 1996-98 (SEK billion). [5.1]

	1996	1997	1998
Value added tax	154	150	163
Excise duties	78	78	80
Total	232	228	243

Value Added Tax (VAT)

A general sales tax (GST) of 4% was introduced in 1960. Step by step the tax rate was increased. In 1969, the GST was replaced by value added tax (VAT). The tax rate was originally 10% (of the price including VAT), but it was soon increased to 15%. Today (1999), the standard VAT rate is 25% (of the tax base). A reduced rate of 12% applies to food, passenger transport, and hotel accommodation and camping. Newspapers and cultural and sports events are taxed at 6%. [5.3]

Purchase and rental of immovable property, medical, dental and social care, education, banking and financial services and certain cultural and sporting activities are exempt from VAT.

There are 386,000 taxable persons identified for VAT purposes. The vast majority of these taxable persons file monthly VAT returns. An additional 450,000 taxable persons with a maximum annual turnover of SEK 1 million report VAT on annual income tax returns. [5.4]

In 1997, gross payments of VAT totalled SEK 286 billion, of which 86% was collected by the tax authorities. About 40% was refunded and another 7% was input VAT on government spending, which in the government revenue accounts was offset against revenue received. The remaining net revenue was SEK 150 billion.

Table S15:
VAT revenue 1997. [5.5]

	SEK billion	% of gross payments
VAT payments received by		
Customs	38	13%
Tax authorities	245	86%
Other	3	1%
Total	286	100%
VAT refunded by the tax authorities	- 117	- 41%
Input VAT on government expenditure	- 19	- 7%
Net VAT revenue	150	52%

In 1998, a total turnover of SEK 4,328 billion was reported in VAT returns submitted to the tax authorities: of the total exports accounted for SEK 963 billion (exports are exempt from VAT). The 25% tax rate applied to about 86% of the reported non-export turnover. [5.6] The wholesale and retail trade, together with hotels and restaurants, accounted for about 40% of output tax and 57% of net revenue. Manufacturing, on the other hand, reported 22% of output tax, but because of large export sales this sector was entitled to a net refund of SEK 24 billion. [5.7]

Excise and customs duties

Excise and customs duties have a long history in Sweden. A hundred years ago, customs duties together with excise duties on aquavit and sugar were the most important sources of government revenue. Now, excise duties make up a mere 8% of total tax revenue (customs duties are not included since they are collected for the EU budget). The excise duty on alcohol is still a significant source of revenue, but about 70% of total excise revenue comes from energy and environmental duties and motor vehicle taxes.

Table S16:
Excise and customs duties 1997. [5.9]

	SEK billion
Energy and environmental duties	49 223
Taxes on motor vehicles	6 787
Duties on alcohol and tobacco	17 644
Customs duties and other import duties*	3 808
Other excise duties	2 285
Total	79 747

*) Collected for the EU-budget

From an administrative point of view excise duties are cost effective, since the number of taxpayers is relatively low. About 10,000 businesses are registered as taxpayers, almost half of which pay advertising duty, most having low turnovers. There are only five registered taxpayers for lottery duty and 24 for tobacco duty, of which the largest taxpayer accounts for 99% of the revenue. Goods subject to "harmonized" excise duties (mineral oils, alcohol and tobacco) may be transported between authorized warehouses in the EU without being taxed. [5.10-12]

Energy and environmental duties

The oil crises of the 1970s clearly highlighted the great dependence of modern society on its supply of energy. Since then, the dependence on fossil fuels has been somewhat reduced, but in 1994 fossil fuels (oil, coal and natural gas) accounted for about 40% of Sweden's energy supply. Nuclear power supplied another 33% and hydro-electric power 11%. [5.13] Because Sweden is a northern country, much energy is needed for heating. About 40% of all energy is consumed in homes and services, another 38% by industry and 22% by transport. [5.16]

When duties on petrol and electricity were first introduced, the revenue was intended for roads and electrification of rural areas. Today, the chief justification for energy duties is their revenue generating capacity, but energy conservation and environmental considerations are given greater weight in determining how the tax burden is allocated between different sources of energy. There is, for example, a special carbon dioxide duty on all fossil fuel. [5.17]

Table S17:
Energy and environmental duties (SEK million). [5.9]

	1997	1998
Energy duty	34 270	36 958
Carbon dioxide duty	12 599	12 796
Sulphur duty	134	115
Nuclear power duty	1 478	1 537
Duty on electricity from certain sources	194	0
Duties on fertilizers and pesticides	427	389
Gravel duty	121	129
Total	49 223	51 924

Oil and petrol are classified according to their effects on the environment and lower duty rates apply to those products that are deemed least harmful. [5.14] Some energy duties are also geographically differentiated. Electricity duties are lower in northern Sweden. [5.14] In addition to being subject to excise duties, energy is also subject to VAT. VAT is levied on the price of energy including excise duties. Table S18 below shows what proportion of consumer prices are made up by different taxes.

Table S18:
Taxes and consumer prices of electricity and petrol (May 1999). [5.18-19]

	Electricity SEK/kWh	percent	Petrol SEK/litre	percent
Pre-tax price	0.40	58%	2.49	29%
Energy duty	0.15	22%	3.58	41%
Carbon dioxide duty			0.85	10%
VAT	0.14	20%	1.73	20%
Consumer price	0.69	100%	8.65	100%

Taxes on motor vehicles

In addition to taxes on fuel there are also taxes on cars and other motor vehicles. The vehicle tax was introduced in 1922 to pay for road maintenance. A special sales tax was added in the 1950s to slow down the rapid expansion of motoring. It was abolished for passenger cars in 1996 and for lorries in 1998. The scrap fee was introduced in 1975 to finance a premium paid to car owners who turn in their run-down cars to authorized car breakers instead of leaving wrecks along the roadside.

Table S19:
Taxes on motor vehicles (SEK million). [5.9]

	1997	1998
Vehicle tax	6 242	6 103
Sales tax	207	270
Scrap fees	338	152
Total	6 787	6 525

In 1999 there were 5.2 million vehicles subject to vehicle tax, including 3.8 million passenger cars, 300,000 lorries and 700,000 trailers. The vehicle tax 1999 on a petrol-driven passenger car with a kerb weight of 1,200 kg is SEK 1,032. The tax increases according to the weight of the vehicle. Owners of diesel-powered cars pay a higher vehicle tax to make up for a lower tax on diesel fuel. [5.27-29]

Since 1998, a user charge is payable for travel with lorries and vehicle combinations weighing 12 tonnes and over. For lorries and vehicle combinations with not more than three axles the user charge is SEK 6,963; for vehicles with four axles or more the charge is SEK 11,605. For Swedish vehicles the charge applies to all roads in Sweden and is paid for one year at a time. For foreign vehicles, the user charge applies to motorways and certain highways that are not motorways. In 1998, about 175,000 licences were sold to foreign vehicles and revenue totalled around SEK 20 million.

Duties on alcohol and tobacco

Duties on alcohol and tobacco dates back to the 16th and 17th Centuries. Although the need for revenue has always been the driving motive, these duties have also been justified on moral and health grounds.

The duty rates applied to alcohol are related to the alcohol content of the beverage. In the case of spirits the duty is SEK 501.41 per litre pure alcohol. Wines with an alcohol content of 8.5-15% are taxed at SEK 27.20 per litre and beers with an alcohol content exceeding 3.5% are taxed at SEK 1.47 for each percent of alcohol per litre. Beers with an alcohol content of maximum 2.8% are not taxed. [5.20]

Table S20:
Taxes and the retail price of acholic beverages. [5.23 and 5.25-26]

	Absolut Vodka 70 cl SEK	Wine max 15% 75 cl SEK	Beer 5.2% 33 cl SEK
Pre-tax price	35	37	6.09
Alcohol duty	140	19	2.55
VAT	44	14	2.16
Consumer (retail) price	219	70	10.80

Retail sales of alcoholic beverages are carefully regulated in Sweden, and spirits, wine and export beer (with an alcohol content greater than 3.5%) may only be sold at certain State-owned shops (Systembolaget). According to official statistics, domestic sales (at Systembolaget and in restaurants) of spirits have dropped during the 1990s, while beer and wine sales have increased.[5.22]. If these statistics were to reflect total consumption of alcohol, there has been a fall in consumption from 6.4 litres of pure alcohol per inhabitant over the age of 14 in 1990, to 5.8 litres in 1998. This conclusion is however premature, since the figures do not include legal private imports by tourists and business travellers, smuggling and illegal production.

The duty rates on tobacco are defined separately for different tobacco products. The duty on cigarettes is made up of two components. There is a fixed rate of SEK 0.20 per cigarette and a variable rate of 39.2% of the retail price (including VAT, which may be seen as a third tax component). [5.21]

Table S21:
Taxes and the retail price of a pack of cigarettes. [5.24]

	SEK	%
Pre-tax price	9.87	29%
Fixed tobacco duty (SEK 0.20 per cigarette)	4.00	12%
Variable tobacco duty (39.2% of retail price)	13.33	39%
VAT (25% of pre-VAT price)	6.80	20%
Consumer (retail) price	34.00	100%

In 1997, the duty on cigarettes was raised by about 50%, which was expected to increase total revenue by a considerable amount. These expectations were not met, and sales dropped. Instead, legal private imports and smuggling increased. When, as a consequence, the duty was lowered in 1998, actual revenue exceeded the budget estimates by SEK 300 million. A contributory factor to the improved yield was the fact that customs authorities were given the right to inspect postal packages and road transports.

Since 1995, the total revenue yield from alcohol and tobacco duties has declined from SEK 19.0 billion to 17.6 billion. The main factors behind this development are lower sales of spirits and lower duty rates on beer, which have been brought down to counteract increased cross-border shopping since Sweden's entry into the European Union in 1995.

Table S22:
Duties on alcohol and tobacco (SEK million). [5.9]

	1995	1996	1997	1998
Tobacco duty	7 246	7 084	7 695	7 506
Alcohol duty on spirits	5 483	4 907	4 686	4 674
Alcohol duty on wine	2 901	3 233	3 094	2 998
Alcohol duty on beer	3 162	3 406	2 079	2 142
Duty on intermediate products				148
Profits from Systembolaget*	215	39	90	115
Total	19 007	18 669	17 644	17 583

*) Monopoly state-owned retail stores for sale of alcoholic beverages

Duties on imports

Since joining the European Union in 1995, customs duties and other import levies are only charged on imports from countries outside the Union. Revenue collected – less a 10% administration fee – is transferred to the EU-budget.

In 1997, the value of Sweden's import was SEK 480 billion, of which 68% came from other EU-countries. [5.30] Total revenue from customs duties and other import levies was 3.8 billion. [5.9]

Other excise duties

Other excise duties include duty on advertising, duty on lottery prizes and duty on gambling. The duty on advertising was introduced in the 1970s to finance increased newspaper subsidies. Advertisements in daily newspapers are taxed at the rate of 4% and in other printed media 11%. Advertisements on radio, television and the Internet are not subject to the duty. In 1999 the duty on advertising handouts was abolished for administrative reasons.

The duty on gambling applies to roulette and slot machine gaming. The duty rate is SEK 2,000 per month for each roulette table and SEK 1,500 per month for each slot machine.

The lottery prize duty applies to the return on some premium bonds (tax rate: 20%), the return on savings accounts where interest is decided by lottery (30%), and the surplus of a lottery with money prizes (36%).

In 1998 total government earnings from betting and lotteries were SEK 5.9 billion. This sum, however, includes profits from the state-owned company Svenska Spel, which organises national lotteries, football pools etc. These profits are not regarded as duties. [5.9]

In 1997 the total tax revenue yield from these other excise duties was about SEK 2.3 billion

Table S23:
Other excise duties (SEK million). [5.9]

	1997	1998
Duty on advertising	1 163	1 192
Duty on lottery prizes	1 078	1 183
Duty on gambling	44	63
Total	2 285	2 438

More about business taxation (Chapter 6)

In previous chapters tax on business profits has been described either as tax on labour (business income earned by individuals) or as tax on capital (business income earned by legal entities). However, the same basic rules apply to computation of assessed business income regardless of legal status. This chapter will look at the business sector as a whole. The basic principles that apply throughout the sector will be pointed out as well as some provisions for certain types of business.

The business sector

There are several ways to define a business enterprise. According to the widest possible definition, which includes all taxpayers declaring business income or VAT, there were about 800,000 such enterprises in Sweden in 1998 [6.1]. However, 3/4 of these businesses have no employees and most of them were combined with other employment.

Table S24:
Number of business enterprises. [6.1]

Number of employees	1997	1998	% (1988)
0	596 304	607 639	75.0%
1 - 4	134 221	140 368	17.3%
5 - 49	55 106	56 489	7.0%
50 - 499	4 954	5 023	0.6%
500 -	800	818	0.1%
Total	791 385	810 337	100%

Entrepreneurs have various legal forms to choose from when organising their business enterprise. The most common are sole proprietorships or private firms, unlimited partnerships, limited companies, and economic associations.

The *private firm* (a registered or non-registered business run by a single owner) is the most common form. These firms are not recognised as legal entities and they are generally small and often run on a part-time basis. It is often difficult to distinguish income from small private firms from employment income. To qualify as a business certain criteria must be met, such as profit motive, duration and independence in relation to customers. *Unlimited partnerships* (*handelsbolag*) are legal entities, but they are not recognized as such by the income tax laws. Each partner declares his share of the partnership's profits in much the same way as the owner of a private firm.

Most *limited companies* (*aktiebolag*) are also small and owner operated, but this group also include large multinationals. Limited companies dominate the economy in terms of turnover and employment. Many *economic associations* (or cooperative societies) are in fact housing cooperatives, but this group also includes manufacturing enterprises etc. There are also non-profit associations, such as clubs, societies etc., foundations and other legal entities registered as employers or for VAT.

If the definition of business enterprise is limited to firms registered for VAT and/or registered as employers, the total number (in 1996) falls to about 584,000. Most are run as private firms, but limited companies account for almost 90% of all employees and total turnover. [6.2-3]

Table S25:
Number of Enterprises and employees in 1997 (a). [6.2]

	Number of enterprises	Number of employees
Individuals, private firms	446 583	39 208
Unlimited partnerships	74 955	38 211
Limited companies	220 162	1 988 889
Economic associations	15 536	62 114
Clubs, societies and other unincorporated associations	22 762	75 572
Foundations	3 491	21 481
Other	5 975	17 009
Total	789 464	2 242 484

Source: Statistical Yearbook of Sweden 1999, Table 299

(a) All individuals and legal entities (except public authorities) registered for VAT or as employers.

Some general principles of business taxation

Taxable business income is computed according to "generally accepted accounting standards". The accounting records therefore form the basis for taxation. The principles of accrual accounting apply to all businesses regardless of size. In some respects, tax law specifies how assets are to be valued. Annual depreciation of machinery and other equipment is allowed at 30% of the residual value or at 20% of the acquisition value. Buildings are depreciated by 2-5% per year depending on their use. Inventories are valued at 97% of their acquisition value, according to the first-in, first-out (FIFO) principle.

Taxation of limited companies and other legal entities

The total tax bill of legal entities according to the 1998 general tax assessment was about SEK 80 billion, an increase of SEK 13 billion on the 1997 tax assessment. Company profits account for the major share of this increase. About 90% of the tax was paid by limited companies. [6.4-5]

Table S26:
The tax bill of legal entities according to the 1997 and 1998 tax assessments. [6.4]

	1997	1998	Change
State tax on business income (profits)	36.4	46.5	+ 10.1
Tax on pension fund earnings	13.6	12.3	- 1.3
Special wage tax on pensions	7.5	8.7	+ 1.2
Real estate tax	9.0	12.2	+ 3.2
Other	0.4	0.6	+ 0.2
Total	66.9	80.3	+ 13.4

About 2/3 of all limited companies declared profits at the 1998 tax assessment and 1/3 declared losses. Total profits were SEK 162 billion and losses SEK 233 billion. A small number of large companies account for the greater amount of these profits and losses. [6.6]

Table S27:
Assessed profits and losses for limited companies 1997. [6.6]

Profit or loss	Profits		Losses	
	Number of companies	Assessed income SEK billion	Number of companies	Assessed losses SEK billion
0 - 1 million	151 853	19.9	80 339	10.9
1 - 100 million	11 696	56.8	8 561	61.6
More than 100 million	129	60.5	268	160.1
Total	163 678	137.2	89 168	232.6

Since the tax reform of 1991, only two significant kinds of reserves have been allowed; the tax allocation reserve and excess depreciations. Taxpayers are allowed to allocate up to 20% of net profits⁸ to a tax allocation reserve⁹. After five years¹⁰ the reserve must be dissolved and added to income. Excess depreciation occurs because tax law in many cases allows equipment to be written off in a shorter time than the economic life of the asset.

Other adjustments to the business profit are also allowed or required when establishing the taxable income. Such adjustments include deductions for exempt income, mainly inter-corporate dividends and capital contributions by shareholders. Contributions to other companies in the same group may be deducted and group contributions received are added to income. Losses may be carried forward indefinitely. They must be determined in the tax period in which they occur, and deducted from profits when a profit is available. [6.7]

Table S28:
Main profit adjustments at the 1998 tax assessment. [6.7]

	SEK billion
Deductions	
Allocations to the tax allocation reserve	32
Excess depreciations	28
Capital contributions by shareholders	50
Other exempt income	186
Group contributions to other companies	132
Losses from previous years	217
Income added	
Group contributions received	134
Non-deductible expenditure	125

Companies are not allowed deductions for dividends to shareholders, and dividends received by shareholders are taxed as capital income. Dividends are thus taxed twice. From the point of view of a resident shareholder, the effective tax rate on adjusted company profits, therefore, is 50%. A profit of SEK 100 is first subject to company income tax at the rate of 28%. The dividend of SEK 72 (100-28) is then subject to individual income tax on capital income at the rate of 30%. Total tax may be computed as SEK 100 x 28% + SEK 72 x 30% = SEK 49.60.

8) 25% from the Year 2001 tax assessment.

9) Periodiseringsfond.

10) Six years from the Year 2000 tax assessment.

Taxation of private firms (business income of individuals)

For individuals who report business income a distinction is made between those actively involved in the business and those who enjoy business income without active participation. The former pay social security contributions as self-employed persons at the rate of 31.25% (1997), the latter pay a special wage tax at 22.42% (1997). Persons older than 65 pay always pay special wage tax.

According to the 1997 general tax assessment, there were 413,000 persons reporting either profits or losses from businesses in which they were actively involved. Another 247,000 individuals declared profits or losses without taking active part in the business. [6.10]

In 1997, total assessed profits of private firms and partnerships were SEK 24 billion (of which 20% from partnerships) and losses SEK 16 billion. Large losses (greater than SEK 500,000) are much more common than profits of the same size. [6.9-10]

Table S29:
Assessed business income for individuals.
[6.10]

Profit or loss (SEK)	Profits		Losses	
	Number of taxpayers	Assessed profits SEK million	Number of taxpayers	Assessed losses SEK million
0 - 100,000	298 164	8 211	237 080	5 327
100,000 - 500,000	88 267	15 102	33 511	6 443
500,000 -	1 099	911	3 285	4 537
Total	387 530	24 224	273 876	16 307

A political ambition of recent years has been to achieve tax neutrality between various legal forms of business enterprises. As a consequence private firms and partnerships are now allowed to reserve part of their profit to finance expansion of the business. Sums allocated for expansion are deductible from ordinary business income and instead taxed at the same rate as for companies, i.e. 28%. When the allocation is reversed some years later, it is added to the assessed business income of that year and the special 28% tax is refunded.

In 1997, about 44,000 businesses made such allocations totalling SEK 2.7 billion. About 24,000 allocations (SEK 1.0 billion) were reversed. Including the 1997 net allocation of 1.7 billion, accumulated allocations rose to SEK 8.8 billion. [6.11]

Another measure to achieve greater neutrality between private firms and limited companies is to allow part of the business income (of a private firm) to be treated as capital income. This part of the income will then be subject to a 30% tax rate rather than to the tax rates applied to earned income and to social security contributions. The maximum amount allowed to be taxed as capital income is a certain percentage (the State lending rate plus 5%) of the equity capital according to the balance sheet. In 1997, about 140,000 taxpayers took advantage of this rule and SEK 4.5 billion of business profits were taxed as capital income. [6.12]

If equity capital is negative, this procedure is reversed. Capital income is then reduced by a certain percentage (the State lending rate plus 1%) of the equity and added to business income. In 1997, this rule, which is compulsory, applied in about 37,000 cases and about SEK 500 million was added to business income. [6.12]

Special topics and issues (Chapters 7-14)

Taxes and income distribution (Chapter 7)

Chapter 7 deals with the influence of direct taxes and social security benefits on the disposable incomes of households and individuals. It also describes how developments in the past two decades have affected income distribution.

Direct taxes paid by individuals

In 1989, an individual with an average income paid 36% of this income in direct taxes¹¹. Immediately after the 1991 tax reform this share dropped to 29%, but in 1997 it had bounced back to almost 35%. The tax reform made some previously non-taxed employment benefits taxable, imposed new restrictions on travel expense deductions and broadened the base for capital income tax. One effect was that the assessed incomes of high-income earners rose, but at the same time the tax rates applied to these incomes were made much lower. Taxes paid by the lowest income groups increased throughout the period 1980-1997. [7.1-4]

Table S30:
**Direct taxes as a percentage of assessed
income for some income groups, 1997
prices. [7.2 and 7.5]**

Total assessed income	1980	1989	1991	1997
0 - 50,000	9%	14%	18%	23%
100,000 - 150,000	29%	33%	27%	31%
200,000 - 250,000	36%	36%	29%	34%
500,000 -	54%	58%	39%	44%
All age 18 or older	33%	36%	29%	35%
Highest marginal income tax rate (based on the average local income tax rate)	85%	73%	51%	59%

A central aim of the 1991 tax reform, as well as of the reforms that preceded it, was to lower marginal income tax rates. In 1980 the top rate was 85% and in the years before the tax reform it had been lowered to around 73%. The tax reform brought down the rate to slightly more than 50%, but during the 1990s the marginal tax rate has again increased. [7.5]

How much an individual can keep to himself of an increase in income is not only determined by the tax rates, but also by means-tested benefits and charges for social services related to income. On average, about 43%

¹¹ In this context direct taxes include income and property taxes paid by individuals, together with social security contributions not paid by employers as payroll taxes.

of a wage increase is lost to the individual – 37% in increased income tax, 3% in reduced benefits and 3% in higher charges. [7.6] But these figures are averages. In individual cases lost benefits and higher charges may have a much stronger impact.

Redistribution of incomes

Income redistribution depends on the net effect of taxes and benefits. Most households pay taxes and receive benefits, but the well-to-do pay more and receive less and vice versa [7.7].

Table S31:
Redistribution by taxes and benefits, 1997
(all family units 18-64 years).
Breakdown into various income groups
(SEK x 1000). [7.7]

Factor income	Income groups			Disposable income
	Factor income	Benefits	Taxes	
1 - 50	16	86	- 22	80
100 - 150	126	68	- 57	137
200 - 250	223	43	- 86	180
300 - 350	325	47	- 123	249
600 -	996	26	- 393	629
All	232	58	- 95	195

Pensioners and single parents are net receivers (i.e. benefits are greater than taxes). In 1997, benefits received by the average single parent were about 39% higher than taxes paid. [7.8]

In 1997, the total factor income of all households in Sweden was SEK 877 billion, of which 84% was employment income, 3% entrepreneurial income and 13% capital income. Direct taxes and certain other charges totalled SEK 403 billion and transfers to households (benefits etc.) SEK 388 billion. This resulted in a total disposable income of SEK 862 billion. [7.9]

Income distribution

If disposable income is to be used as a measure of living standards the composition of households must be taken into account. Couples can share costs and adults need to consume more than children. For statistical purposes members of households are thus assigned weights and treated as consumer units:

One (single) adult	1.16 consumer units
Two (cohabiting) adults	1.92 consumer units
One child 0-3 years old	0.56 consumer unit
One child 4-10 years old	0.66 consumer unit
One child 11-17 years old	0.76 consumer unit

During the 1980s living standards (measured as median disposable income in fixed prices per consumer unit) rose by 14%. Because of the deep recession during the first part of the 1990s, living standards fell by 6% between 1990 and 1997. Measured by the Gini-coefficient income differences widened only slowly during the 1980s, but more rapidly after 1990. [7.10]

Widening income differences are also reflected by the fact that the mean disposable income per consumer unit rose faster in 1980-1991 and fell more slowly in 1991-1997 than the median disposable income. Those in the first decile (the 10% with lowest incomes) saw no real improvement between 1980 and 1991, and their incomes fell by 12% between 1991 and 1997. By contrast, those in the top decile increased their disposable incomes by almost 50% between 1980 and 1991 and their incomes continued to rise by another 10% until 1997. [7.11]

Table S32:
Disposable income per consumer unit for
all individuals. Mean values for respective
decile. SEK x 1000. 1997 prices. [7.11]

Decile	1980	1991	1997	Change 1980-1991	Change 1991-1997
1 (bottom 10%)	39	39	34	+ 0%	- 12%
5	77	91	86	+ 17%	- 5%
10 (top 10%)	151	222	244	+ 47%	10%
All	86	106	104	+ 23%	- 2%

During the 1990s, an increasing number of households invested in the stock market, especially through mutual funds. As a result more households report capital gains. The number varies depending on the movements of share prices and transactions made in anticipation of new tax legislation, but the general trend is a steady rise¹². In 1991, 7% of all individuals reported capital gains on their income tax return; in 1997 24% did so. This development has contributed significantly to the widening income differences recorded. [7.12]

The disposable incomes of men and women have developed along parallel tracks; changes in percent have been roughly equal. There are, however, marked differences between age groups. Young people are worse off 1997 than young people in 1980, while the opposite is true of age groups 30 and above. Between 1980 and 1991, the average disposable incomes of those aged 18-22 fell by about 9% and then declined by 32% up to 1997. This, of course, reflects the fact that young people have found it more difficult to get jobs, and stay on in school. But it is also a fact that the incomes of young adults aged 23-29 rose slower in the 1980s and fell more sharply in the 1990s, compared to those of their elders. By contrast the middle-aged enjoyed substantial increases in income during the 1980s, and suffered only a moderate decline in the 1990s. The only age group with steadily improved living standards, however, are the pensioners. [7.13]

¹²⁾ Another factor that explains the increasing number of individuals reporting capital gains may be that financial institutions from the income year of 1996 are required to issue control statements to the tax authorities on share transactions.

Table S33:
Disposable income per consumer unit for all individuals. 1997 prices. Mean values for certain age groups. SEK x 1000. [7.13]

	1980	1991	1997	Change 1980- 1991	Change 1991- 1997
18-22	70	64	43	- 9%	- 33%
23-29	94	103	90	+ 10%	- 13%
50-59	104	132	129	+ 28%	- 3%
65-74	73	91	95	+ 24%	+ 4%

One of the consequences of the difficulties experienced by young people in finding jobs is that more of them continue to live with their parents. The incomes of this particular group have fallen more sharply than those of any other "family" group; by 28% between 1991 and 1997. Single parents and families with children have seen their real incomes fall by around 7-8% since 1991 because of reduced benefits. Pensioners apart, however, no type of household has escaped reductions in disposable incomes during the 1990s. [7.14]

Unemployment is an important factor behind falling disposable incomes during the 1990s. Those in employment have in fact enjoyed rising real wages. After a fall of 2% between 1991 and 1993, the median wage then rose by 9% in the period up to 1997. Wage equality between men and women, which worsened during the 1980s, has improved somewhat in the 1990s. [7.15]

Table S34:
Median yearly incomes of full time employees aged 20-64. 1997 prices. (SEK x 1000). [7.15]

	1980	1991	1997	Change 1980- 1991	Change 1991- 1997
Women	172	174	192	+1%	+11%
Men	197	216	230	+9%	+7%
All	188	199	214	+6%	+7%
Women's median income as % of men's	87%	81%	83%		

Tax arrears and collection losses (Chapter 8)

Not all taxes billed to taxpayers are paid on time. If the tax remains unpaid after a reminder, the tax authority notifies the enforcement authority. The enforcement authority will again demand payment¹³. If the taxpayer still does not pay the authority will take action to recover the amount due.

Many arrears occur because some taxpayers do not file tax returns. In such cases, the tax authority issues a

discretionary assessment. If the resulting tax bill is not paid, the enforcement authority is notified and it issues a new demand for payment. In this situation the taxpayer often files a return which results in a lower assessment, which will reduce or cancel the arrear. Arrears may also be lowered or eliminated because of successful complaints or appeals against decisions by the tax authority.

The enforcement authority has several means at its disposal to collect arrears. A very common measure is to seize a refund due on another form of tax. Another is attachment of wages. Belongings with a market value or fixed property may be seized and sold, and so on.

Debited taxes that are not paid within five years are normally written off. These amounts are referred to as collection losses. A standard, but approximative, measure of collection losses is net arrears in one year minus the amount collected by the enforcement service that same year. According to this measure, collection losses in 1997 were SEK 5.4 billion, which was equal to 0.6% of total tax revenue. [8.1]

Table S35:
Tax arrears and collection losses 1997-98 (SEK billion). [8.1]

	1997	1998
Total tax revenue	943	1001
Arrears notified to the enforcement authorities	11.1	11.6
Arrears withdrawn or reduced	- 2.4	- 2.5
Net arrears	8.7	9.1
Payments to the enforcement authorities	- 3.3	- 3.9
Collection losses	5.4	5.2
Collection losses as % of total tax revenue	0.6%	0.5%

The current level of collection losses is about the same as in the late 1980s. In the early 1990s, they were much higher, however. In 1990, the level of losses rose sharply to 1.0% of total revenue and then to 1.2% in 1992. Behind this development was a steep rise in the number of bankruptcies. Some were deliberate and part of tax fraud schemes, but most occurred as business failures when the bubble economy of the 1980s suddenly burst. In 1992, more than 20,000 business enterprises with about 80,000 employees went bankrupt. The 1998 level was about 9,000 business and 19,000 affected workers. [8.1-2]

In 1997 individual taxpayers accounted for about 42% of the collection losses and legal entities for the remaining 58%. Income tax – especially back taxes and additional assessments due to audits – and VAT account for the greater part of all tax arrears. The introduction of the single tax account in 1998, as a result of which all payments are registered on a single account for each taxpayer without differentiation by tax, makes it difficult to calculate how much of the loss is represented by each tax. Such unallocated losses are referred to as deficits on the taxpayers tax account. [8.3]

By the end of 1998 the balance of unpaid tax arrears was SEK 47 billion. The major share (65%) was attributable to bankruptcies. Only about 19% of the total debt was subject to active recovery measures.

¹³ The enforcement service is a sister service of the tax administration; the National Tax Board is the parent agency of both services. The enforcement authorities, however, do not only collect tax arrears, but also bad debts owed to companies and private individuals. The enforcement service's register of debtors is public, which in itself is a strong deterrent, since it will affect a person's or a company's credit rating.

About SEK 13 billion, roughly 1/4 of the total amount due, consisted of penalties and accumulated interest. [8.4]

Table S36:
Closing balance of tax receivables at the end of 1998 (SEK billion). [8.4]

	Taxes	Interest and penalties	Total
Bankruptcies, concluded	14.7	6.2	20.9
Bankruptcies, not concluded	7.8	2.4	10.2
Other arrears not subject to active recovery	5.6	1.7	7.3
Arrears subject to active recovery	6.9	2.3	9.2
Total	35.0	12.6	47.6

Time is a crucial factor in debt collection. In 1998, the enforcement authorities collected tax arrears worth SEK 3.9 billion. Almost half of this amount (46%) comprised arrears that arose in that same year, with a further 25% arising in the previous year. [8.5]

By the end of 1998 there were 662,000 debtors registered with the enforcement authorities. Most had debts to the public sector, some only to private creditors and many to both public and private creditors. Among these were 298,000 debtors with tax arrears, of which 77,000 were legal entities. While the total number of debtors has increased throughout the 1990s, the number with tax arrears has actually fallen since 1996. [8.6]

The bulk of total arrears are owed by a small number of debtors. About 2/3 of the arrears accumulated by private individuals are owed by 6% of the debtors, while 63% of the arrears run up by legal entities (mostly companies) are owed by 5% of the debtors. [8.7-8]

Tax errors and tax evasion (Chapter 9)

Introduction

There is a gap between the amount of tax that should be paid according to the law (theoretical tax) and the amount which is actually debited. This discrepancy is referred to as the assessment error. Part of the assessment error is caused by mistakes on part of taxpayers or tax authorities. But since unintentional errors tend to cancel each other out, most of the gap is caused by deliberate attempts to escape taxes. If this is done by stretching interpretation of the law too far (the courts have the final say) without concealing relevant facts it does not constitute tax fraud. But if it is done by the concealment of income, or by claiming deductions on the basis of false information, it is tax fraud.

Most of this chapter is about tax fraud. A distinction is made between illicit work, which is the failure to report income from work or business activities to the tax authorities and financial tax fraud, which is omitting income from investments (or assets subject to property taxes). In these cases the activities generating income are legal, it is the failure to declare the income that constitutes fraud. There is also tax fraud based on illegal activities, such as smuggling, illicit distilling, claiming VAT refunds on the basis of forged documents etc.

Measuring the extent of tax evasion is for obvious reasons very difficult. Methods available are divided into direct and indirect methods. Direct methods are based on surveys or interviews with randomly selected taxpayers. Indirect methods use available statistics, and match information on income and assets reported to the tax authorities with information on consumption and savings drawn from other sources.

Illicit work and the size of the black economy

Several studies have been carried out to estimate the size of the black economy, i.e. legal economic activities that are not reported to the tax authorities. In 1997, the Government commissioned the National Audit Office (NAO) to study the extent of illicit work in Sweden. The study used a combination of direct and indirect methods and its final report was published in 1998.¹⁴ According to the findings of the study 11-14% of the adult population (or 650,000-800,000 people) had carried out such work at least once in the past 12 months.¹⁵ To most people it was extra work, on average 5 hours a week bringing in SEK 112 per hour and about SEK 25,000 per year. According to the NAO estimates, illicit work accounted for 5% of total work hours and illicit earnings corresponded to around 3% of GDP.

The study also found that the group most active in the black economy were young men. This general conclusion is also supported by a taxpayer survey carried out by the National Tax Board (through a private opinion survey institute) in 1998.¹⁶ This is a report from a taxpayer survey carried out in the autumn of 1998. The National Tax Board's survey programme is described in the summary of Chapter 11 (Taxpayer opinion) In this study, however, only 7% of respondents agreed with the statement: "I have personally carried out illicit ("black") work during the last year".¹⁷ [9.1]

Other studies have focused on particular types of households or industries. Michael Apel has compared the reported household income of self-employed and wage earners and has estimated that the self-employed under-reported their income by 30%.¹⁸ However, no allowance was made for the fact that entrepreneurs are allowed to reduce their tax liability by allocating some

14) Riksrevisionsverket [The Swedish National Audit Office], *Illicit work in Sweden - a report on a welfare state dilemma*, RRV 1998:61

15) The question in the NAO study was phrased this way: "The following questions are about work which is carried out against remuneration without being reported to the authorities, so called illicit work. There are reasons to believe that large sections of the population accept illicit work and transactions without receipts. The questions concern work which is paid in cash, but also exchange of goods or services among friends, acquaintances or family members not belonging to the household. It may also take the form of sale of goods without receipts, e.g. from market stalls or other "black" transactions. Have you, during the past 12 months, carried out such work or sold goods without receipt?"

16) Riksskatteverket, *Allmänhetens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll. Resultat från en riksomfattande undersökning hösten 1998*, RSV Rapport 1999:1.

17) An explanation for the diverging results may be that the questions were phrased differently. The question posed by the National Audit Office [see footnote above] may have lead respondents to give a wider interpretation of illicit work than the corresponding statement posed by the National Tax Board, to which respondents were asked to agree or disagree.

18) Apel, Mikael, *An Expenditure-Based Estimate of Tax Evasion in Sweden*. Tax Reform Evaluation Report No. 1, November 1994.

incomes to reserves, or that their patterns of consumption may differ from those of wage earners. Another study found that fishermen generally reported very low incomes.¹⁹ A third inquiry noted the fact that firms in cash trades with tough competition have strong incentives to evade taxes. According to this inquiry tax evasion is well documented in trades such as taxi driving, hairdressing and restaurants.²⁰

Income from private firms and partnerships is declared as business income by their owners. Many private firms are operated as a part-time activity. In 1996, about 400,000 individuals declared income from business activities in which they were actively involved. The majority also declared employment income. Only 8% reported net profits exceeding SEK 150,000. [9.2]

Table S37:
Number of individuals with assessed business income (or losses).
Assessment year 1996. [9.2]

Business income	Total number	Of which with employment income or loss		
		0-50,000	1-150,000	>150,000
Net loss of				
> 150,000	10 675	3 231	2 781	4 663
50,000 - 149,999	25 252	5 511	7 998	11 743
1 - 49,999	87 049	15 471	28 086	43 492
Total deficit	122 976	24 213	38 865	59 898
Net income of				
1 - 49,999	147 511	59 751	43 629	44 131
50,000 - 149,999	94 694	74 059	14 712	5 923
> 150,000	31 907	28 011	2 524	1 372
Total surplus	274 112	161 821	60 865	51 426
Total	397 088	186 034	99 730	111 324

An analysis of incomes of individuals who worked full-time in the business they owned revealed that the average income from private firms in 1994 was about SEK 124,000 for men and SEK 88,000 for women. The corresponding average incomes for owners of limited companies (close companies) were SEK 247,000 for men and SEK 210,000 for women. The average incomes of employees working full time was SEK 238,000 and SEK 183,000 respectively. [9.3]

Comprehensive surveys of illicit work involving household services have been carried out in Denmark. Assuming that the findings also are applicable to Sweden, the National Tax Board has calculated that total sales of such illicit services in 1995 to SEK 10 billion, of which domestic services such as cleaning accounted for about 3 billion, home repairs 5 billion and car repairs 2 billion.

19) Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), *Fisk och fusk - Mål, medel och makt i fiskeripolitiken*, DS 1997:81.

20) SOU 1997:111, *Branschsanering - och andra metoder mot ekobrott*, Huvudbetänkande av branschsaneringsutredningen. (With a 9-page summary in English).

21) Riksrevisionsverket (Swedish National Audit Office), *Illicit work in Sweden*, p 21.

22) Hansson, Ingemar, *Sveriges svarta sektor. Beräkning av skatteundandragandet i Sverige*, RSV Rapport 1984:5

23) Tengblad, Åke, *Beräkning av svart ekonomi och skatteundandragandet i Sverige 1980-91*, in Malmer, Persson, Tengblad, *–rhundradets Skattereform, Effekter på skattesystemets driftskostnader, skatteplanering och skattefusk*, Fritzes, 1994 (with a summary in English).

24) Riksrevisionsverket (Swedish National Audit Office), *Illicit work in Sweden*, p 21

25) Schneider, Friedrich, *Empirical Results for the Size of the Shadow Economy of Western European Countries over Time*, Department of Economics, University of Linz, 1997

Estimates of the black

economy based on macro economic data

The size of the total black economy may also be studied using an indirect method based on the national accounts. This method (the disposable income method) is based on the discrepancies between reported income and reported expenditure: the two aggregates should match each other since they both reflect the disposable income of households. On the expenditure side, income is calculated as the sum of households' financial savings, net investment and consumption. On the expenditure side, disposable income is calculated on the basis of declared income, plus the difference between positive and negative income transfers. The difference between the disposable income arrived at by these two procedures is the basis for an estimate of Sweden's black economy.²¹

Three studies, each with the aim to estimate the size of the black economy using the *disposable income method*, have been carried out in Sweden in the 1980s and 1990s. The first study was by Ingemar Hansson²² in 1994 and the second by Åke Tengblad in 1993²³. The third study was also by Tengblad. Reviewing earlier calculations, he found that the size of the black sector of the Swedish economy in 1995 was 4.6% compared to 3.3% in 1985.

These estimates, however, include items that have increased significantly in recent years without any satisfactory explanation; a residual item in financial savings and inexplicably high operating surpluses in the corporate sector. To regard the development of these items solely as a consequence of illicit work would probably be mistaken. In his 1995 study, Tengblad therefore also used the alternative *GDP income method*, which takes into account information about operating surpluses in limited companies²⁴. According to this method and assuming that black sector was 3.3% of GDP in 1995 Tengblad estimated the size of the black sector in 1995 to 3.2%. Arriving at different results using different methods, Tengblad concluded that the likely level of illicit work is somewhere between 3.0 and 4.5% of GDP.

A very different, but popular, approach is to estimate the hidden economy using the *"currency demand method"*. This is based on the assumption that the black economy operates largely in cash transactions to leave no traces. The amount of excess cash in the economy may therefore be used as measure of the black economy. According to estimates by the Austrian economist Friedrich Schneider²⁵ the size of Sweden's (as well as Norway's and Denmark's) shadow economy in 1994 is equal to 18% of official GDP. However, these estimates are very difficult to reconcile with the other estimates referred to above (based on direct and indirect methods). It is also difficult to understand why, according to Schneider, the share of the black economy in all of the Scandinavian countries should be three times that of Austria. [9.4]

Tax fraud involving financial assets

In his 1993 study, Tengblad also estimated undeclared incomes earned by households from interest and dividends. In the early 1980s, this share was equal to about 1% of GDP, but by 1991 it had dropped to a few tenths of one percent. The most plausible explanation for this development is the introduction of control statements from banks to the tax authorities regarding income of this kind.

This estimate refers to capital income from domestic financial institutions. The dismantling of currency regulation in the late 1980s did, however, open up foreign financial markets to household savings and investments, and there are many indications that households are also taking advantage of these new opportunities. One such indication that the residue of household savings unaccounted for in the national accounts has increased by almost SEK 200 billion during the 1990s. Assuming that taxable financial assets worth SEK 200 billion with an annual yield of 5% are not reported to the Swedish tax authorities, this would represent an annual tax loss of about SEK 6 billion (tax on capital income and net wealth tax), tax on capital gains not included.

Excise duty fraud

Until a few years ago tax evasion involving excise duties was not considered a major compliance problem. Sweden's entry into the European Union and the single market, leading to reduced border controls, and the resumption of normal trade relations with the former communist countries, have created a new situation. Several studies indicate rising tax fraud involving excise duties on spirits, cigarettes, oil and petrol.

Illicit production and smuggling of alcohol

In 1996/97, it is estimated that about 13% of total alcohol and 1/3 of all spirits consumed in Sweden reached consumers through illegal channels, either by smuggling or as illicitly distilled sprits.²⁶ [9.5-6] This represents a tax loss of SEK 2-3 billion.

Cigarette tax fraud

On a world-wide basis, the total volume of cigarette smuggling has been estimated by comparing recorded exports with recorded imports. According to one estimate, exports exceeded imports by about 280 billion cigarettes.²⁷ Allocating this number according to the proportion of each country's share of the world's total population would indicate smuggling of about 400 million cigarettes into Sweden. A Swedish study published in 1997, taking into consideration the fact that cigarette consumption in Sweden is relatively low, concluded that this was an exaggeration and came up with an educated guess of about 150 million cigarettes smuggled into Sweden.²⁸ This volume represents about SEK 250 million in lost tax revenue.

A more recent study, however, points to a great increase in cigarette smuggling in recent years. Based on recorded seizures by customs and estimated risk of detection, this study calculated that the number of cigarettes smuggled into Sweden had now reached 540 million. According to the study, this increase has been caused by a sharp increase in organised smuggling in 1997-98 in the wake of raised tax rates and retail prices.²⁹

Illegal trade in oil and petrol

Smuggling of petrol and oil has primarily been a problem along the border to Finland in the north of Sweden. There are also sales involving false documentation and authorized warehouses. Compared with alcohol and tobacco, illegal trade in oil and petrol is a lesser problem, and total fraud is estimated at a maximum of 1% of total tax revenue, or about SEK 200 million.

Estimates of tax error based on tax audits.

Most of the estimates cited above are from studies carried out outside of the tax administration. Through auditing activities, primarily field audits, the tax authorities have considerable first hand knowledge of tax fraud and other tax errors³⁰. Tax audits, however, are targeted at high-risk taxpayers for maximum deterrence, and the outcome of these audits can therefore not be aggregated into an estimate of the total tax error.

Some audits, however, are directed against taxpayers chosen by random selection. These audits are carried out in order to gauge general compliance among groups of taxpayers, or compliance with certain rules. On the basis of random desk audits of wage earners in 1993 and some other audit results the tax error attributable to this group was estimated at SEK 2 billion. Random field audits carried out in 1993-95 indicate that the total tax error of private firms and companies with a payroll of less than SEK 5 million is about SEK 12 billion.

Unlike smaller companies, all large companies are subject to planned audits on a regular basis. This system was introduced in 1988 and in the first round completed in 1994, all large companies in Sweden (as a rule companies with more than 800 employees) were audited. On the basis of these audits, the tax authorities increased the total tax bill of these companies by SEK 20 billion. A substantial part of this sum is, however, the subject of appeals in the courts.

Medium-sized firms with a payroll exceeding SEK 5 million are also subjected to planned audits, but coverage of this group has not been completed. In the period 1992-1997, about 2,500 medium-sized firms were audited. The average audit outcome has been multiplied by the total number of companies in this group. This yields an estimated tax error of SEK 6.8 billion.

26) Kåhlhorn, E. et al, *Svenskarnas konsumtion av alkohol från legala och illegala källor vid mitten av 1990-talet*, 1997.

27) Joosens, L. & Raw, M., *Smuggling and cross border shopping of tobacco in Europe*, 1996.

28) Persson, Leif G.W., Andersson, Jan, *Cigarettsmuggling*, April 1997.

29) Persson, Leif G.W., *Cigarettsmugglingens struktur, omfattning och utveckling under senare delen av 1990-talet. Från ax till limpa*. BRÅ 1999.

30) It is important to bear in mind that a considerable share of errors detected by audits cannot be classified as fraud. Some are mistakes others have to do with interpretation of tax law.

How large is the total tax error?

On the basis of all available information on tax fraud and other errors made by taxpayers, the National Tax Board in 1998 made an attempt to estimate the total tax error, defined as the gap between the theoretical tax revenue and the total tax bill.³¹ This estimate applies to 1992 and is based on the facts and indicators reported above. Obviously, these calculations are surrounded by a great deal of uncertainty and the purpose of this exercise is not to produce a figure for the tax error which can be used to monitor progress year by year, but to indicate its order of magnitude. The result of the estimate is shown in the table S38. [9.8]

Table S38:
An estimate of the total tax error. [9.8]³²

	SEK, billion	
Estimated tax due on undeclared income and assets		
(1) Tax on undeclared income (Income tax, social security contributions and VAT)	60.4	
(2) Tax on financial investments abroad (no estimate available)	0.0	60.4
Estimated tax due on other errors detected by audits		
(3) Estimates based on random audits of wage earners	2.0	
(4) Estimates based on random audits of private firms and small companies	12.0	
(5) Estimate for medium sized companies (payroll > SEK 5 million)	6.8	
(6) Reported tax error by audits of the largest companies	20.0	
(7) Less errors concerning reporting period, valuation of assets etc (items 4-6)	- 6.8	
(8) Less overlap between item (1) and items (3-6). (1/3 of items 3-6)	- 13.6	20.4
Estimated excise duties due on unreported imports and sales		
(9) Alcohol	2.5	
(10) Tobacco	0.3	
(11) Other excise duties (oil and petrol etc.)	0.2	3.0
Other tax fraud		
(12) VAT refunds based on forged documents etc. (no estimate available)	0.0	0.0
Total		83.8

Note: SEK 83.8 billion is roughly equal to 4.7% of GDP and 8.8% of total tax revenue in 1997.

Tax on undeclared income (item 1) is estimated at SEK 60 billion on the basis of Tengblad's calculation of the black economy in 1992 (4.9% of GDP). Errors detected by audits include both unreported income and other errors (deductions that are not allowed etc). Therefore, there is an overlap between items (1) and items (3-6). This overlap is eliminated by item (8) assuming that 1/3 of audit results represents undeclared income already included in item (1). Errors detected by audits concerning reporting period, valuation of inventories, the speed at which machinery may be depreciated etc. have also been excluded. They are assumed to account for 1/6 of audit results (item 7).

The structure and causes of tax fraud

Studies of the black economy in Sweden, Denmark and the Netherlands indicate that most illicit work is carried out as jobs on the side of regular employment. Young men, skilled workers and professionals are relatively well represented on the black job market, while the unemployed are somewhat under represented. There is no general disapproval among the population of occasional and small scale illicit work or of exchange of services among acquaintances of different trades and professions. On the other hand, there is no public acceptance of illicit operations carried out on a large scale and in systematic and organised fashion.³³

Some trades and industries are more affected by tax evasion than others. In a survey commissioned by the National Tax Board, business respondents were asked whether they agreed or disagreed with the statement "our firm is to a large extent exposed to competition from firms that evade taxes". Only about 16% of all respondents agreed, but in the construction industry 37% did so and among hairdressers 64%.³⁴ [9.10]

In another survey, 10% of the general public confirmed a the statement "I have at least once during the last year hired someone to carry out illicit work on my behalf".³⁵ Those with higher incomes were, however, more likely to do so. About 1/4 of those with monthly salaries between SEK 20,000 and 30,000 agreed with this statement. City dwellers and home owners were also more likely to hire workers in the black market than those in rural areas or living in flats. [9.11] Only a minority agreed with a statement to the effect that those who hired workers in the black market should also be punished, not just the workers.³⁶ [9.12]

In its study of illicit work in Sweden, the National Audit Office also examined its causes, and made a distinction between structural (or external) and individual (or internal) causes. Among the structural factors, the NAO stressed the level of social control in the community and the combined marginal effects of taxes, means-tested social benefits and income-related service charges. Apart from the obvious financial motive, important factors related to the individual are the perceived risk of detection and alienation from the elites (financial scandals involving politicians and top business people have had a very negative effect on tax morals). When the National Tax Board asked respondents to point out which of a set of alternatives they believed was the main reason for the existing level of tax evasion, most (51%) chose "Too high taxes". "Low morals" was the second choice (29%), while 12% indicated "insufficient tax control" and only 6% that "tax laws are too complicated". [9.14]

31) Riksskatteverket, Skattefel och skattefusk, En utvärdering av skattekontrollen 1992-1997, RSV Rapport 1998:3.

32) This estimate does not include all taxes or all taxpayers -only the most important.

33) Riksrevisionsverket (The Swedish National Audit Office), Illicit work in Sweden.

34) RSV Rapport 1998:1.

35) RSV Rapport 1999:1.

36) RSV Rapport 1999:1.

Sanctions (Chapter 10)

Introduction

Two kinds of sanctions may be applied to tax fraud. There are the sanctions of the criminal justice system (fines, prison sentences etc.) decided by the courts, and there are administrative sanctions (tax surcharges and delay charges) which are decided by the tax authorities. The sanctions of the criminal justice system are directed against deliberate attempts to avoid tax (tax fraud etc.), while the administrative sanctions are directed against other errors.

Sanctions of the criminal justice system

From 1996, all tax criminal tax offences have been defined by the Tax Crime Law. In 1998 the tax authorities reported 1,776 suspected tax crimes to the public prosecutors. The total number has fallen since the 1980s. In 1983, about 5,100 suspected offences were reported.³⁷ [10.1]. The frequency also varies between the tax regions. In 1996-98 the tax region of Gävle reported most cases (45 per 100,000 inhabitants). [10.2] As the number of reported cases has dropped, so has the number of persons sentenced for tax crimes. In 1983, 1,148 persons were fined, sent to prison, put on probation or given suspended sentences for crimes against the Tax Crime Law. In 1998, the corresponding figure was 345. The number of prison sentences has fallen from 317 in 1983 to 125 in 1998. [10.3]. If persons found guilty of tax crime as a secondary offence are added, the total number of sentences in 1998 will be 709. [10.4]

Table S39:
Number of persons sentenced by a court for offences against the Tax Crime Law as a principal offence, or assenting to summary fines imposed by a prosecutor. [10.3]

Principal sanction	1983	1991	1998
Prison	317	70	135
Probation	8	5	4
Suspended sentence	391	97	118
Fine	416	168	64
Order of summary punishment	4	3	25
Other sanction	12	3	3
Total	1 148	346	349

The figures in Table S39 do not include crimes against the Tax Collection Law. Very few people were sent to prison for such crimes, most were fined or given suspended sentences. [10.5]

Another sanction, which can be imposed by the courts, is to ban a person from running a business enterprise. This sanction can be applied for a period of 3-10 years if a person has seriously neglected his duties as an entrepreneur, for example by refusing to pay taxes. In 1998 95 new bans were issued, bringing the number of bans in force to 262. [10.5]

Administrative sanctions

The administrative sanctions are tax surcharges and delay charges. Tax surcharges are imposed if the taxpayer has supplied incorrect information or failed to file an income tax return, in which case a discretionary assessment is issued. The surcharge applied to income tax is equal to 40% of the evaded tax. In many circumstances, however, the surcharge will be reduced or dropped.

In 1998 115,000 decisions were made concerning tax surcharges, of which 75,000 concerned income tax and 26,000 VAT. The number of decisions has increased during the 1990s. [10.7]

Table S40:
Tax surcharges imposed in 1998. [10.7-9]

	Number of decisions	Total SEK million	Average SEK
Income tax			
During annual assessment	45 310	930.3	20 532
After annual assessment			
– additional tax surcharge	14 675	738.9	50 348
After annual assessment			
– reduced tax surcharge	15 125	- 630.8	- 41 705
Subtotal	75 110	1 038.4	-
VAT	8 766	217.0	24 756
Social security contributions paid by employers			
	25 955	81.5	3 142
Preliminary tax (PAYE)	2 698	4.4	1 617
Excise duties	2 611	20.2	7 752
Total	115 140	1 361.5	-

Substantial amounts are imposed as tax surcharges; in 1998 SEK 1.4 billion, of which SEK 1.0 billion concerned income tax. The latter figure is the net outcome of SEK 0.9 billion imposed during the annual income tax assessment and another 0.7 billion imposed at later stages (based on tax audits etc.) minus surcharge reductions of SEK 0.6 billion (because of complaints and appeals). [10.8-9]

Most tax surcharge decisions taken during the annual income tax assessment concern individuals. In 1998, about 39,000 decisions affected individuals and 6,000 legal entities. The average surcharge for individuals was SEK 19,000 and for legal entities 28,000. [10.10]

In addition to surcharges there are delay charges, which are imposed if tax returns are not filed on time. An individual who files his income tax return too late is charged SEK 500 and a legal entity SEK 1,000. In 1998 there were 80,000 decisions concerning income tax returns and another 2,600 concerning excise duties. [10.11] The total amount of delay charges paid was SEK 121 million. [10.12]

37) Including crimes defined by the Tax Collection Law. From 1 July 1996 all tax crimes are defined by the Tax Crime Law.

Taxpayer opinion (Chapter 11)

Introduction

Since 1986, the National Tax Board has surveyed public opinion about the tax system and the service provided by the tax authorities and the enforcement authorities. In the last couple of years, compliance issues have also received attention.

The present programme of annual surveys is based on a two-year cycle; the general public is addressed in the first year and the business sector in the next. Each year, two parallel surveys are carried out, a national survey and a regional one. The national survey, which targets about 3,000 respondents, is focused on the tax system and compliance issues. The regional survey, which targets 1,000 respondents in each of the 10 regions, deals with service delivery and public confidence in the tax authorities and the enforcement authorities.

The 1998 surveys were aimed the general public. The response rate of the national survey was 68% and of the regional survey 69%.³⁸

Opinions about the tax system

Certain questions about the tax system have been asked in every survey since 1986. In some respects, the pattern of responses has been very stable. For more than decade, about 40% have replied that they are interested in tax issues. [11.1] On the other hand, there have been considerable shifts in public opinion about the tax system. A low ebb was reached in 1989, but in connection with the 1991 tax reform opinion became much more positive (1992). Since then, attitudes have turned more sour again. In 1998, only 16% had a positive attitude to the tax system, while 51% were negative. [11.2]

Table S41: What is your general opinion about the tax system i.e. tax levels and tax rules. [11.2]

	1986	1992	1998
Positive or very positive (4+5)	13	25	16
Neither positive or negative (3)	24	29	25
Negative or very negative (2+1)	52	36	51
Don't know/No reply	11	9	8
Mean value of total population	2.3	2.8	2.4
Mean value of self-employed	-	2.6	2.0
Positive minus negative	- 39	- 11	- 35

In the 1998 survey, respondents were asked about the level of taxation and the fairness of the system.³⁹ About 60% did not think that tax levels were reasonable and 65% did not find the tax system fair. [11.3] There was less disagreement with the proposition that the tax authority treats everybody in an equal and fair way

(19%) and that the decisions made by the tax authority are correct (18%). On the other hand, only a few more agreed with those same statements (21% and 23% respectively). [11.4]

The compliance issue

Promoting voluntary compliance is a strategic objective of the Swedish tax administration. It is assumed that most people are willing to comply as long as compliance is perceived as the general norm and effectively enforced. To confirm this assumption, the statement "I am prepared to pay my taxes as long as everybody or almost everybody does so" was put to respondents. In 1998 78% agreed with this proposition and 8% disagreed. [11.5] Given the hypothetical nature of the question, respondents were also asked to respond to the statement "Given the opportunity, I would withhold income from taxation", to which 20% agreed and 53% disagreed. [11.6] More than 1 in 4 were personally acquainted with people who evade taxes and 65% agreed that the extent of tax evasion is a serious social problem, but only 1 in 10 thought that the tax authorities were effective in fighting tax fraud. [11.7-8]

Information and service to taxpayers

Voluntary compliance is also promoted by information and service to taxpayers. Generally speaking, respondents held a higher opinion about the tax administration's capability in this respect than about its ability to fight tax fraud. About 50% agreed that the brochures and forms issued by the tax administration were useful while 11% disagreed. [11.9] About 60% confirmed that these brochures and forms contain the information they need, but only 45% agreed – and 18% disagreed – with the statement that they were comprehensible. [11.10]

While very few (13%) thought that the Swedish tax system was simple, 63% still agreed that it is easy to file a tax return. This probably reflects the fact that most people use the simplified income tax return, which almost 50% of all taxpayers just sign and return to the tax authority. [11.11]

In 1999, the National Tax Board has conducted a study with the aim of estimating the compliance costs to individuals of filing income tax returns.⁴⁰ According to this study, total compliance costs in connection with the 1998 income tax assessment were SEK 5.1 billion, of which SEK 2.4 billion consisted of the assigned monetary value of time spent on completing the return and SEK 2.7 billion were direct outlays. The average cost to individuals who just signed and returned the form to the tax authorities was estimated at SEK 153, while the average cost to individuals who reported business income was SEK 3,481. [11.12]

38) The national survey: Riksskatteverket, Allmänhetens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll. Resultat från en riksomfattande undersökning hösten 1998. RSV Rapport 1999:1. The regional survey concerning the tax authorities: Riksskatteverket, Allmänhetens synpunkter på skattemyndigheternas sätt att arbeta. Resultat från en riksomfattande undersökning hösten 1998. RSV Rapport 1999:2.

39) These questions, like most questions in the survey, are framed as statements and respondents are asked whether they agree or disagree on a scale 1-5, where 5 indicates full agreement and 1 complete disagreement. In the following alternatives 4+5 will be interpreted as agreement and 1+2 as disagreement.

40) Riksskatteverket, Så här är det att deklarerar. Individernas fullgörandekostnader för inkomstdeklarationen 1998. RSV Rapport 1999:9.

Opinion about the tax authorities

In the same way as respondents were asked about their general opinion of the tax system, they were asked to state their opinion about the tax authorities. Compared with the tax system, attitudes to the tax authorities were more positive and stable over time. Neither was there any marked difference between the views of the self-employed and other respondents. [11.13]

Table S42:
What is your general opinion of the tax authorities i.e. the tax officers and the way they perform their duties. [11.13]

	1986	1992	1998
Positive or very positive (4+5)	21	30	26
Neither positive or negative (3)	26	27	33
Negative or very negative (2+1)	17	12	11
Don't know/No reply	36	30	30
Mean value of total population	3.0	3.3	3.2
Mean value of self-employed	–	3.2	3.1
Positive minus negative	4	18	15

On the negative side, however, more respondents disagreed than agreed (32% against 28%) with the statement that it is easy to get in touch with the right official at the tax office.⁴¹ But once contact has been established 52% agreed (and only 13% disagreed) that the official "can answer my questions". However, mean values reported for entrepreneurs reveal that their responses to these statements were more negative. [11.14]

Of those who had been in touch with the tax authority, 59% declared that they were satisfied with the contact and 10% that they were not. A larger proportion of entrepreneurs (15%) and those earning more than SEK 30,000 per month were dissatisfied. [11.15]

To sum up their opinion of the tax authority, respondents were asked to respond to the statement "All in all, I have confidence in the tax authority": 42% of all respondents agreed and 12% disagreed. Those who had been in contact with the authority held more firm views: 49% agreed and 14% disagreed. [11.16]

The tax administration (Chapter 12)

Introduction

Using a narrow definition the Swedish Tax Administration may be described as comprising the National Tax Board and the ten regional tax authorities. However, many other agencies and authorities also take part in the administering of the tax system, for example the enforcement authorities and customs. In this chapter the tax administration is viewed in this broad perspective. Neither the political level nor the police and the judicial system are parts the tax administration, even if this wide definition is applied. But in order to present a full picture, their roles in the tax system are also discussed in this chapter.

The political level

Within the government, tax policy and tax legislation are the responsibilities of the Minister of Finance. Tax bills are prepared by the tax department within the Ministry of Finance. These bills are often based on reports by government committees. All tax legislation is decided by Parliament (Riksdagen). Tax bills are referred to the parliamentary tax committee (skatteutskottet) before being put to the vote.

According to the Swedish system of government the ministries are small and mainly concerned with formulation of policy and legislation. They are not directly involved in the execution of government policy laid down in laws and regulations. Most administrative duties are performed by the comparatively large central agencies and their regional and local branches. The Swedish constitution does not allow ministers to act on their own and issue orders to the agencies. Such instructions must be decided by cabinet and not by individual ministers. Neither individual ministers nor cabinet are allowed to interfere in the handling of individual cases at the agencies.

The tax administration

According to the wide definition of the tax administration (i.e. all administrative functions needed to run the tax system, regardless of their organisational location), it employs 11,200 people at the *National Tax Board*, the *regional tax authorities*, the *regional enforcement authorities* (collection of tax arrears), *Customs* (VAT, customs and excise duties on imports from countries outside the European Union), *district courts* (inheritance tax and stamp duty) and the *National Road Administration* (road vehicle tax) and certain other agencies. In Table S43 below the estimated number of staff manning these functions are found within the thick black frame. [12.1]

Table S43:
The tax administration. Staff numbers according to a wide definition (within black frame) and narrow definition (grey area). [12.1]

	Tax administration	Population registration of private debts	Elections, collection	Total
Tax administration and enforcement service				
The National Tax Board	830	50	195	1 075
Regional tax authorities	8 405	830		9 235
Regional enforcement authorities	900		1 829	2 729
Sub total	10 135	880	2 024	13 039
Other agencies				
Customs	1 000			
District courts	75			
National Road Administration and other agencies	20			
Total	11 230			

41) These and the following questions were only put to those who reported that they had been in touch with the tax authority.

The Swedish Tax Administration and Enforcement Service

In organisational terms the narrowly defined the Swedish Tax Administration (the grey area in Table S43 above) is part of the "Tax Administration and the Enforcement Service" (skatteförvaltningen och exekutionsväsendet) with about 13,000 employees. [12.2]

The **National Tax Board** (Riksskatteverket – RSV) is the parent agency of the regional tax authorities and the regional enforcement authorities. At the beginning of 1999, the Board had 1,075 employees, about 2/3 in the IT department. The Board's mission is to lead, coordinate and support the regional authorities working with taxation, debt collection, population registration and general elections.

On 1 January 1999, the former 21 county tax authorities were merged into 10 **regional tax authorities** (skattemyndigheter). [12.6] Each region has several local tax offices, which handle all the tax affairs of individuals and small companies. Larger companies are served by a special regional tax offices. Since 1994, the number of employees at the tax authorities has fallen by about 1,800 to 9,200. Most of this staff reduction has taken place in basic processing, but in recent years control activities (desk- and field audits) have also been affected. Measured in staff years – 1 staff year being equal to 1,600 working hours – time spent on field audits fell from 1,485 in 1996 to 1,329 in 1998. [12.3]

The **regional enforcement authorities** (kronofogdemyndigheter) were formed in 1997. Their regions are the same as the tax regions, but regional headquarters are often situated in other cities.[12.6] The enforcement authorities have not suffered staff reductions on the same scale as the tax authorities; employees numbered 2,900 in 1994 and 2,700 in 1995. Debt collection is the main task of these authorities, but they also perform other functions, such as bankruptcy supervision. In 1998, the number of staff years in the enforcement authorities totalled 2,600. [12.4]

Taxation accounts for about 80% of total expenditure in the Swedish Tax Administration and Enforcement Service. In 1998 total outlays were SEK 6.1 billion. [12.5]

Customs

Sweden's Customs Department (Tullverket) has about 2,600 employees. The Department has a head office in Stockholm and six regions. Collection of VAT, customs duties and excise duties employs about 1,000 staff years. In 1998 total collection was about SEK 42 billion, of which VAT accounted for SEK 38 billion. [12.7-8]

Other authorities

The **district courts** (tingsrätterna) are involved with tax administration in the areas of inheritance tax (estate inventories are registered at the district courts) and stamp duty (titles to real property and mortgages are also registered by the district courts). Duties relating to inheritance tax (including registration of estate inventories) are however expected to be transferred to the tax administration in a few years' time.

Road vehicle tax is paid to the **National Road Administration** (Vägverket), which is responsible for the road vehicle register. Many tasks concerning the road vehicle tax are, however, performed by the National Tax Board and the Regional Tax Authority in Örebro.

Taxes and the judicial system

Apart from administration of inheritance tax and stamp duties, the function performed by the judicial system (the courts, the public prosecutors and the police) with respect to taxes is to resolve tax disputes and to enforce the tax crime law.

Appeals against tax decisions

If a taxpayer complains against a decision by the tax authority, the authority is required to review its decision. Since most complaints arise from simple errors or involve taxpayers bringing new facts to the case, most complaints are settled at this stage. However, if the matter is not settled to the satisfaction of the taxpayer, he may appeal to the county administrative court (länsrätt) and then again to the administrative court of appeal (kammarrätten). If the case is of importance to the interpretation of the law, the Supreme Administrative Court (Regeringsrätten) may grant leave to appeal and try the case.

Tax crime

The tax authorities are required to report suspected tax crimes to the public prosecutor. There are seven regional public prosecutor authorities (åklagarmyndigheter) in Sweden and a national office for investigation of economic crimes (Ekobrottsmyndigheten). Crime investigations are directed by the public prosecutor and carried out by the police. In 1998, however, tax fraud investigation units were established at the tax authorities and empowered to investigate some forms of tax fraud under the supervision of the prosecutor.

Individuals prosecuted for tax crime are tried first at the district courts (tingsrätterna). Appeals are made to the court of appeal (hovrätten) and, if leave to appeal is granted, to the Supreme Court (Högsta Domstolen).

The cost of tax administration

In a report evaluating the 1991 tax reform, compliance costs and administrative costs of the tax system were estimated. In 1992, administrative costs were estimated at SEK 4.7 billion and compliance costs at SEK 9.3 billion. [12.9] Administrative costs were roughly equal to 0.5% of total tax revenue and compliance costs were equal to 1.0%.⁴²

42) Malmer, H., Persson, A., Tengblad, Å., Århundredets skattereform. Effekter på skattesystemets driftskostnader, skatteplanering och skattefusk, Fritzes 1994.

A century of taxes (Chapter 13)

Development of the tax system 1900-1950

When the 19th century drew to a close it was still possible to trace the structure of the Swedish tax system to its medieval roots. The ancient land tax was, however, being phased out and the central government relied mainly on customs and excise duties for its revenue. Income and property taxes were the most important sources of revenue for local government. [13.1]

The introduction of a progressive state income tax in 1902 heralded a new era. Although customs and excise duties continued to be very important, the income tax gradually increased during the first half of the 20th century to become the most important source of revenue. [13.2-3]

The tax system tax system 1950-1970

By 1950 total tax revenue was equal to 21% of GDP, which was considerably less than in the countries that had taken active part in the second world war. [13.4]. In the years to come, however, Swedish taxes were to rise much faster than in other countries and in the 1970s taxes reached the level of 50% of GDP.

The main reason for this rapid increase was the expansion of social services and the social security system. Until 1960 the public sector had relied mainly on income taxes and customs and excise duties to pay for public sector expenditure. Now new sources of revenue were needed.

In 1960 a general sales tax of 4% was introduced. During the 1960s the tax rate was increased gradually and in 1969 the sales tax was replaced by value added tax (VAT) at 10% (of the retail price including the tax).

Another innovation of the 1960s was to shift responsibility for social security contributions from individuals to their employers. A first step in this direction was taken when the new supplementary pension was introduced in 1960. Later in the decade other social security contributions were transformed into employer contributions. In the years that followed, social security contributions rose from 4% of GDP in 1960 to 8% of GDP in 1970.

Direct taxes also rose at a steady pace throughout this period, from 12% of GDP in 1950 to 15% in 1960 and to 20% in 1970. [13.5]

Some tax policy trends since 1970⁴³

In 1970, income tax was reformed to make individuals instead of households the basic unit of direct taxation. This was in response to calls for equality between men and women as well as a labour shortage, which created a need to clear away disincentives for married women to join the work force.

A strong trend in the late 20th Century is a shift from direct to indirect taxation. Although average local income tax rates have risen from 21% in 1970 to 31% in 1999, most of the tax increases have been caused by higher indirect taxes, especially social security

contributions. This is not only a result of more generous benefits, but also a consequence of making benefits taxable. To maintain their real value to recipients, their pretax levels have been raised. Between 1970 and 1997 the level of social security contributions increased from 8% of GDP to 15%.

Indirect taxes in the form of VAT and excise duties rose relative to GDP from 12% in 1970 to 16% in 1997. When VAT was introduced in 1969 the rate was equal to 11% on the pretax price. In 1999, the basic rate is 25% on the pretax price.

In the 1970s, the problem of narrow tax bases and high tax rates received more attention. When inflation soared, taxpayers adapted their behaviour in ways that made both the tax system and the economy as a whole less effective. A first step to correct this was taken through a political compromise in 1981, which lowered the marginal tax rates and reduced the value of debt interest deductions. A more radical reform came in 1991. The top marginal tax rate was then lowered from about 73% to about 51% (at a local tax rate of about 31%). The tax on capital income was separated from the tax on earned income and levied at a flat rate of 30%. Lower income tax rates were financed by a general broadening of the tax base and by higher rates of indirect taxes.

Collection of taxes

Not only has the tax system been transformed in terms of tax bases and tax rates, the administrative procedures and structures have also changed completely. An early reform of tax collection took place in 1917, when post offices were given a central role in the system. The postal giro system was established a few years later (in 1925). A second major reform was carried out in 1947, when the pay-as-you-earn (PAYE) system was introduced. This reform also created personal identity numbers based on the date of birth.

Social security contributions paid by employers were initially administered by the National Social Insurance Board, but in 1985 this task was shifted to the tax administration and collection of these contributions was coordinated with the collection of preliminary tax (PAYE) from employers. A further reform of the tax collection system was carried out in 1998, when the single tax account was created.

Organisation

Compared with the dynamic development of the tax system, the organisational structure of the tax administration has adapted only slowly to the new world. Up to 1971, when the National Tax Board was formed, Sweden had three major central tax agencies (besides Customs). At regional and local level the old complex structure was maintained until 1987, when 24 county tax authorities were created and subordinated to the National Tax Board.

The enforcement service was brought under the umbrella of the National Tax Board in two stages. In 1973, its central coordinating body was made a department of the Board and, in 1988 24 county enforcement authorities were created and given the same status as

43) This section is based on Chapter 1.

the county tax authorities. In 1997, the number of enforcement authorities was reduced to 10 regional authorities. In 1999, a similar regional structure was created for the tax authorities.

Rationalization

A central feature of administrative development since the 1960s has been computerisation. The first system was fully operational in 1969. About ten years later, a second generation system, based on terminal access to databases stored in a central computer system, became operational. At this stage, only about 600 terminals were available, but by the early 1990s every tax officer had his own work station.

The way the tax administration has developed is also reflected in staff numbers. In the late 1960s, the agencies and the regional and local authorities that were later to form the tax administration and enforcement service had about 11,400 employees. Many new officers were recruited in the 1970s and early 1980s, and by 1983 the total had risen to 14,500. After taking over responsibility for population registration from the church in 1991, the number of employees reached a maximum of 15,600. The 1990s, however, have been characterised by rationalizations and budget cuts and staff numbers have fallen to about 13,000. [13.6]

Swedish taxes in an international perspective (Chapter 14)

Living standards

The Gross Domestic Product (GDP) per capita is commonly used as the main indicator for international comparisons of living standards. Using current exchange rates, GDP per capita in Sweden in 1997 (\$25,700) was above the EU average of \$21,600 and roughly equal to that of Germany (\$25,500). [14.1]

Exchange rates, however, are determined mainly by supply and demand for different currencies in the international financial markets. Differences in GDP per capita according to current exchange rates will therefore reflect not only the value of total production, but also the varying price levels. Conversion on the basis of purchasing power parities (PPP) will therefore provide a more accurate measure of living standards. Using PPP, GDP per capita in Sweden was close to the EU average in 1997 and on the same level as in Finland and Britain. [14.2]

Table S44:
GDP per capita in 1997 (US Dollar). [14.1]

	Current exchange rates	Purchasing power parities
Germany	25 470	22 049
Sweden	25 746	20 439
Britain	21 740	20 483
EU-15	21 617	20 456
OECD	22 428	21 487

Source: OECD

The general level of taxation (the tax quota)

A common measure of the general level of taxes in a country is the total tax revenue in relation to GDP, often referred to as the tax quota. International comparisons based on the tax quota are often flawed, however, because different levels also mirror the technical designs of the tax and welfare systems. In some countries, like Sweden, social benefits are taxed, while similar benefits in many other countries are exempt from tax or take the form of tax allowances or tax credits. Furthermore, in Sweden, social insurance contributions are included in the tax quota, because they are regulated by law, collected by the tax authorities and to a large extent (60%) not directly linked to benefits. In some other countries, similar benefits are enjoyed on the basis of insurance agreements negotiated between employers and unions. In such cases contributions are not defined as taxes.

Even though the tax quota may exaggerate the difference between the tax level in Sweden and some other countries, there is no denying that the tax level in Sweden is high by international standards. In 1996/97 the tax quotas of Sweden (54%) and Denmark (53%) were well above the EU average of 43% and the OECD average of 38%. [14.3]

The structure of the tax system

The tax quota reflects both the size of government and its welfare commitments and the way the public sector (including social security funds) is financed. Countries also place different emphasis on different taxes. For the purpose of comparison, taxes may be grouped into

- taxes on incomes and profits,
- social security contributions and payroll taxes
- taxes on goods and services
- taxes on property.

An average EU country collects 1/3 of its revenue from income taxes, a little less from each of social security contributions and consumer taxes, and then collects what is missing from property taxes. But a closer look reveals that most countries diverge from this general pattern in one or two ways.

Comparing the seven most highly taxed EU-countries (according to the tax quotas), there are significant differences in how the tax burden is allocated between social security contributions and payroll taxes on the one hand, and taxes on income and business profits on the other. The Scandinavian countries – notably Denmark – collect a greater share of their revenue as income tax, while France, the Netherlands and Austria place greater emphasis on social security contributions and payroll taxes. The relative importance of consumer taxes is roughly similar and property taxes are relatively insignificant as a source of revenue. [14.5]

Table S45:
The tax quota (1996/97) and the tax mix (1996). [14.3 & 14.5]

	Total tax revenue in relation to GDP(%)	Taxes on incomes and profits	Taxes on Social security & payroll taxes	Taxes on property	Taxes on goods & services	Other taxes
Sweden	54.1	41%	32%	4%	23%	0%
Denmark	53.1	60%	4%	3%	33%	0%
Finland	47.5	42%	26%	2%	30%	0%
Belgium	46.6	38%	32%	3%	27%	0%
France	46.3	18%	45%	5%	28%	4%
Netherlands	45.9	27%	40%	4%	29%	0%
Austria	44.9	28%	41%	1%	29%	1%
EU average	42.6	34%	30%	4%	31%	1%

Source: OECD and Eurostat.

Comparing the contribution of different taxes to the tax quota in Sweden with the EU average (1995), it is evident that neither social security contributions nor consumer taxes are much higher in Sweden than in most other European countries. Social security contributions are slightly lower in Sweden (14% of GDP compared with the EU average of 15%) and VAT and excise duties combined are slightly higher (15.1% against 13.6%). The one important difference is direct taxes paid by individuals (19% in Sweden against the EU average of 10%). [14.6] The gap between the Swedish tax quota (in 1995) of 51% of GDP and the EU average of 42% is almost entirely accounted for by higher taxes on labour in Sweden. [14.7]

The public sector (general government sector) is commonly divided into central government, local government and the social security funds. The typical pattern is that taxes to the central government account for about 23-27% of GDP, contributions to social security funds etc. for about 10-13% and taxes to local government for 2-4% of GDP. The Scandinavian countries, notably Sweden and Denmark, are important exceptions with respect to local government taxes. In Sweden, local income tax accounts for 90% of all individual income tax revenue. [14.8]

Table S46:
Tax revenue in % of GDP per recipient. [14.8]

	Central government	Local government	Social security funds	EU	Total
Sweden	25%	17%	11%	1%	54%
Denmark (a)	32%	17%	2%	1%	51%
Finland	24%	11%	12%	1%	47%
Belgium	27%	2%	17%	1%	47%
France	21%	5%	19%	1%	46%
Netherlands	24%	2%	19%	1%	46%
Britain (b)	27%	0%	6%	1%	34%

(a) 1996, (b) 1995.

Source: Eurostat

Taxes on labour

The complexity of tax legislation makes it difficult to compare tax levels with respect to different taxes between countries. This is especially true of income tax. One way to solve the problem is to compare disposable incomes as percentages of gross pay, which also takes into account social benefits. The disposable income is here equal to gross income plus social benefits and other transfers minus income tax.

In Sweden in 1997, the disposable income of a single (unmarried) worker with average pay was 66% of gross pay. In most OECD countries disposable incomes were higher relative to gross pay, but in some countries disposable incomes were lower. A person earning a salary which was 67% higher than the wage of an average worker had an disposable income of 58% of gross pay. Married couples with children had disposable incomes slightly above 70% of gross pay. [14.9]

Table S47:
Disposable income 1997 as percent of gross pay. Wage levels as % of the average production worker. [-14.9]

	Household	Single	Married, 2 children	
Wage person 1	100%	167%	100%	100%
Wage person 2			0%	67%
Britain	75	73	83	81
Denmark	55	48	69	60
France	72	69	85	80
Germany	58	52	78	66
Sweden	66	58	73	71

At average income levels marginal income tax rates in Sweden are not notably higher than in other European OECD countries, but for single persons with high incomes, marginal tax rates in Sweden are higher than in most other countries. [14.10]

Taxes on capital

With the exception of real estate, capital is a fluid tax base. This places a limit on tax rates. At the same time there is an ambition to apply the same tax rate to income from capital as on income from work. This creates a tax policy dilemma.

Again, comparisons are difficult to make. In many countries, interest on bank deposits is not taxed, while in Sweden all interest and dividends are taxed at 30%. On the other hand, in Sweden debt interest is deductible, which is generally not the case in countries where bank interest is exempt from tax. In 1997 deductions for debt interest exceeded reported interest income and dividends by SEK 18 billion. Net revenue yield depends on whether declared capital gains are large enough to make up for this deficit.

Along with a few other countries, Sweden has a wealth tax, which is applied at 1.5% on net household wealth exceeding SEK 900,000. In the other countries, either tax rates are lower or the tax threshold is higher. [14.11]

The tax rate applied to company profits is comparatively low in Sweden, at 28%. [14.12] Comparisons of this tax rate, however, must also take into account the extent to which companies are allowed to create untaxed reserves, and whether dividends are subject to double taxation, which is the case in Sweden.

Taxes on goods and services

Value Added Tax (VAT)

The minimum standard VAT rate in EU countries is 15%, and the weighted average is 17.5%. Sweden, along with Denmark, has the highest standard tax rate, 25%. Lower tax rates are applied to foodstuffs, transports etc. Other countries apply lower rates on water, pharmaceuticals, books etc. [14.13]

Excise duties

In Sweden, duties on energy (fuel, electricity etc) account for the major share of all revenue from excise duties. Sweden's excise duty rates for petrol and diesel oil are at the average European level, but VAT is levied at a higher rate than in other countries (with the exception of Denmark). [14.14]

Duties on alcohol are higher in Sweden than in all other EU countries. The Swedish rate of duty on ethyl alcohol is EURO 54 per litre, compared to 37 in Denmark, 28 in Britain and 13 in Germany. Duty on wine is also higher than in other countries (EURO 2.93 per litre), but is still comparable to the rates of duty in Ireland (2.88) and Britain (2.14). [14.15]

Taxes (VAT and excise duty on tobacco) make up about 70% of the retail price of tobacco in Sweden. This percentage is among the lowest in Europe, but the price of a pack of cigarettes in Sweden is still higher than in most other countries, because of high production costs and high wholesale and retail margins. [14.16]

Contributions to the EU budget

Sweden is a net contributor to the EU budget. In 1998 Sweden contributed SEK 21 billion to the EU budget and received SEK 10 billion in return. [14.17]

Some National Tax Board publications in English

General

- Dahlgren, Stellan, A Fiscal history of Sweden, The National Tax Board (Riksskatteverket), RSV 114b, 16 pages
- National Tax Board, Organization and Duties, 1997, RSV 116b, 16 pages
- Tax Administration and The Swedish Tax system, RSV 132B, 12 pages

Direct taxes

- The Swedish tax system - income from wages and capital, RSV 346B, 4 pages
- Working in Sweden, RSV 376B, 4 pages

Indirect taxes

- Value Added Tax in Sweden, RSV 552B, 32 pages
- Value Added Tax in EC Trade - Summary, RSV 558B, 74 pages
- Facts about Excise duties, RSV 493B, 8 pages
- Excise duties, RSV 510, 16 pages

Tax collection

- Tax Account for Entrepreneurs, RSV 409B, 28 pages

Detaljerad innehållsförteckning

Detailed table of contents

1	Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv	13
1.1	Skattesystemets huvuduppgifter	13
1.1.1	Finansieringen av offentliga utgifter	13
1.1.2	Stabiliseringspolitiken	13
1.1.3	Fördelningspolitiken	13
1.1.4	Allokeringspolitiken	13
1.2	Grundläggande beskattningsprinciper	14
1.2.1	Intresseprincipen	14
1.2.2	Skatteförmågeprincipen	14
1.2.3	Inkomst och utgiftsskatt	14
1.2.4	Nominell och real beskattning	15
1.3	En ekonomisk klassificering av olika skatter	15
1.3.1	Direkta och indirekta skatter	15
1.3.2	Skattesubjekt och skatteobjekt	15
1.4	En fördelning av de svenska skatterna	16
1.4.1	Direkta skatter på arbete	16
1.4.2	Indirekta skatter på arbete	17
1.4.3	Skatter och avgifter	17
1.4.4	Konsumtionsskatter som indirekta skatter på arbete	17
1.4.5	Olika marginalskattebegrepp - några räkneexempel	17
1.4.6	Punktskatter på näringslivets faktor användning	18
1.4.7	Direkta skatter på kapital	19
1.4.8	Indirekta skatter på kapital	19
1.4.9	Skatt på sparande och skatt på investeringar	19
1.5	Skatter i ett historiskt perspektiv	20
1.5.1	Från sam- till särbeskattning	20
1.5.2	Från direkt till indirekt beskattning	20
1.5.3	Successiv breddning av skattebaserna under 1980-talet	20
1.5.4	Utgiftsskatt och real beskattning	21
1.5.5	1990-91 års skattereform	21
1.5.6	Utvecklingen efter skattereformen	21
2	Offentliga sektorns inkomster och utgifter	27
2.1	Inledning	
2.1.1	Omläggning av nationalräkenskaperna	27
2.1.2	Kort om nationalräkenskaperna	27
2.2	Den offentliga sektorns finansiering	28
2.2.1	Den offentliga sektorns inkomster	29
2.2.2	Den offentliga sektorns utgifter	29
2.2.3	Den offentliga sektorns finansiella sparande	29
2.2.4	Skatte- och avgiftskvoten	30
2.3	Offentliga sektorns utgifter och inkomster per invånare	30
2.3.1	Inkomst- och förmögenhetsskatter står för största delen av inkomsterna	30
2.3.2	Transfereringar till hushållen den största utgiftsposten	30
3	Skatt på arbete	33
3.1	Historik	33
3.2	Skatt på arbete idag	34
3.3	Den arbetande befolkningen och arbetsinkomsterna	34
3.3.1	Omfördelningsbehov mellan aktiva och passiva perioder i livet	34
3.3.2	Antalet arbetade timmar minskade mellan 1990 och 1998	35
3.3.3	Drygt en procent har förvärvsinkomster över 500 000 kr	35

3.4	Administrativa uppgifter kring skatt på arbete	38
3.4.1	Inkomsterna redovisas i en självdeklaration	38
3.4.2	Individernas inkomstskatt slutregleras en gång per år	39
3.4.3	Arbetsgivarna betalar preliminärskatten varje månad	41
3.5	Direkt skatt på individernas inkomster av förvärvsarbete	42
3.5.1	De taxerade förvärvsinkomsterna 1 072 miljarder kr 1997	42
3.5.2	870 000 gör avdrag för resor till och från arbetet	43
3.5.3	Fler kvinnor än män pensionssparar	44
3.5.4	Skatteberäkningen grundas på taxerad förvärvsinkomst	45
3.5.5	Grundavdraget och den tillfälliga skattereduktionen	46
3.5.6	Statliga och kommunala inkomstskatten	46
3.5.7	Marginalskatt och marginaeffekter	47
3.6	Mer om kommunalskatten	49
3.6.1	Kommunalskatten proportionell	49
3.6.2	Utveckling av kommunalskatten	49
3.6.3	Kommunalskatten varierar med upp till åtta procentenheter	50
3.6.4	Högst skattekraft i Danderyd, lägst i Borgholm	51
3.6.5	Kommunalskatten vidarebefordras från staten till kommunerna	51
3.6.6	Bidrag och utjämningsystem för kommuner och landsting	51
3.7	Socialavgifter	53
3.7.1	Olika former av socialavgifter	53
3.7.2	Beräkning av underlagen	53
3.7.3	Avgiftssatser	54
3.7.4	Undantagsregler	55
3.8	Beskattning av tjänstegruppliv	56
3.8.1	Skatten tas ut av försäkringsföretag m. fl.	56
3.8.2	Skattesatser	56
3.9	Skattereduktion för byggnadsarbeten ("ROT-avdraget")	56

4 Skatt på kapital

67

4.1	Historik	67
4.2	Skatt på kapital idag	67
4.2.1	Kapitalskatterna 109 miljarder 1997	68
4.3	Nationalförmögenheten och förmögenheten i hushållssektorn	69
4.3.1	Nationalförmögenheten-samlade tillgångar efter avdrag för skulder	69
4.3.2	Hushållssektorns tillgångar och skulder	70
4.4	Fastighetsskatt	72
4.4.1	Taxeringsvärdet 75 procent av marknadsvärdet	72
4.4.2	Olika skattesatser för olika fastighetstyper	72
4.4.3	Stora skillnader i värdena på småhus	74
4.5	Beskattningen av hushållens finansiella kapitalinkomster och skulder	76
4.5.1	Sammansättningen på hushållens finansiella förmögenhet	76
4.5.2	Skatt på finansiella kapitalinkomster	76
4.6	Förmögenhetsskatt	79
4.6.1	Proportionell förmögenhetsskatt sedan 1992	79
4.6.2	Sammansättning av beskattningsbara förmögenheten	79
4.6.3	Hushållens beskattningsbara förmögenhet 368 miljarder	80
4.7	Arvs- och gåvoskatt	80
4.7.1	Regler	80
4.8	Kupongskatt	80
4.9	Stämpelskatt	80
4.10	Avkastningsskatt på pensionsfonder	81
4.11	Bolagsskatt	81

5 Skatt på varor och tjänster

93

5.1	Inledning	93
5.1.1	Skatter på varor och tjänster 243 miljarder 1998	93
5.2	Mervärdesskatten (moms)	95
5.2.1	Moms betalas på det egna mervärdet	95
5.2.2	Nästan alla varor och tjänster är skattepliktiga	95
5.2.3	Skattedeklarationen skall lämnas varje månad	96
5.2.4	Nettoppbörden blir inkomst för staten	97

5.2.5	Olika skattesatser för moms	97
5.2.6	Handeln står för största delen av momsen	98
5.3	Punktskatter	99
5.3.1	Inledning	99
5.3.2	Energi- och miljöskatter	102
5.3.3	Skatt på alkoholdrycker och tobak	105
5.3.4	Skatt på fordon	107
5.3.5	Skatt på import	109
5.3.6	Övriga punktskatter	110

6 Särskilt om företagsbeskattning 113

6.1	Inledning	113
6.1.1	Om företagsbeskattning	113
6.2	Företagsstruktur	113
6.2.1	Olika företagsformer	114
6.3	Juridiska personers skatt	115
6.3.1	Skatten för juridiska personer drygt 80 miljarder kr 1997	115
6.3.2	Reserveringsmöjligheter	115
6.3.3	Förslag till utvidgade reserveringsmöjligheter i budgetpropositionen för 2000	116
6.3.4	Dubbelbeskattning	116
6.4	Fysiska personer som näringsidkare	117
6.4.1	Redovisat resultat	117
6.4.2	Expansion med lågbeskattade medel	118
6.4.3	Räntefördelning-positiv eller negativ	118
6.5	Nyföretagandet i Sverige under 1997 och 1998	119
6.5.1	Nyföretagande främst inom tjänstesektorn	119

7 Skatt och inkomstfördelning för individer och hushåll 121

7.1	Inledning	121
7.1.1	Om inkomststatistik	121
7.2	Den direkta beskattningen av individen	122
7.2.1	Direkta skatter 34,7 procent av arbetsinkomsten	122
7.2.2	Beskattningen mindre progressiv	124
7.2.3	Den högsta marginalskatten har ökat under 1990-talet	125
7.2.4	Påverkan av inkomstökning på bidrag och avgifter	126
7.3	Omfördelning genom skatter och bidrag	127
7.3.1	Också höginkomstagare är bidragstagare	127
7.3.2	Omfördelning mellan generationer	128
7.3.3	Hushållens disponibla inkomst drygt 860 miljarder 1997	129
7.4	Inkomstfördelningen för individer och hushåll	130
7.4.1	Jämförelse av disponibel inkomst	130
7.4.2	Inkomstspridningen har ökat under 1990-talet	131
7.4.3	Kapitalinkomsternas betydelse har ökat	132
7.4.4	Inkomstutvecklingen för olika grupper	133
7.4.5	Ökning av arbetsinkomsterna under 1990-talet	135
7.5	Sammanfattning	136
7.5.1	Förbättring av den ekonomiska standarden	136
7.5.2	Ökning av inkomstspridningen	136

8 Skatteskulder och uppbördsförluster 139

8.1	Inledning	139
8.1.1	Alla skatter betalas inte	139
8.1.2	Restföring-indrivning-preskribering	139
8.2	Uppbördsförlusterna 1998	140
8.2.1	Konkursernas omfattning avgörande	140
8.2.2	Fördelning av uppbördsförlusterna	142
8.3	Skuldbalansen	143
8.3.1	Skatteskulderna drygt 47 miljarder	143
8.3.2	Gamla fordringar osäkra fordringar	144
8.4	Antal med skatteskulder	144
8.4.1	Skatteskulderna jämnt fördelade	145

9. Fel och fusk	147
9.1 Terminologi och olika undersökningsmetoder m.m.	147
9.1.1 Olika begrepp	147
9.1.2 Direkta och indirekta metoder	147
9.2 Svartarbets omfattning	148
9.2.1 Riksrevisionsverkets utredningar rörande svart arbete	148
9.2.2 Riksskatteverkets undersökningar om svart arbete	148
9.2.3 Särskilt om egenföretagarhushållen	149
9.2.4 Särskilt om hushållsnära tjänster	151
9.2.5 Svarta sektorn från nationalräkenskaperna	151
9.2.6 Monetära skattningar av den dolda ekonomin	152
9.3 Skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar	153
9.3.1 Kapitalplaceringar utomlands ökar	153
9.3.2 Kontrolluppgifter minskar fel och fusk	153
9.4 Skattefusk med revisionsresultat som uppskattningsmetod	153
9.4.1 Skattemyndigheterna använder statistiska metoder	154
9.5 Skattefusk i anslutning till punktskattebelagda varor	155
9.5.1 Stora incitament till fusk och öppna gränser	155
9.5.2 Svartsprit	155
9.5.3 Gemenskapsintern handel och smuggelcigaretter	156
9.5.4 Illegal handel med olja och bensin	158
9.6 RSV:s bedömning av skattefelets storlek	158
9.6.1 RSV uppskattar skattefelet till fem procent av BNP	158
9.7 Skattefusket utbredning och orsaker	160
9.7.1 Utbudet av svartarbete	160
9.7.2 Efterfrågan på svartarbete	162
9.7.3 Skattefusket orsaker	163
9.7.4 Skattefusket är ett samhällsproblem	165
10 Brott och straff	169
10.1 Inledning	169
10.2 Sanktionssystem	169
10.2.1 Skattebrottslagen	169
10.2.2 Skattetillägg och förseningsavgifter	169
10.3 Statistiken och dess källor	170
10.3.1 BRÅ ansvarar för den officiella statistiken inom rättsväsendet	170
10.3.2 Skatteförvaltningens register	170
10.4 Tillämpningen av det straffrättsliga sanktionssystemet	170
10.4.1 Anmälningar av skattebrott	170
10.4.2 Domar	172
10.4.3 Straffmätning	174
10.5 Tillämpningen av det administrativa sanktionssystemet	175
10.5.1 Skattetillägg	175
10.5.2 Förseningsavgifter	177
10.5.3 Andelen skattetillägg och förseningsavgifter vid den årliga taxeringen	179
11 Medborgarnas attityder	181
11.1 Inledning	181
11.1.1 Omfattande lagstiftning	181
11.1.2 Riksskatteverket undersöker attityder	181
11.2 Åsikter om skattesystemet	181
11.2.1 Mer negativ inställning till skattesystemet	182
11.3 Behandling och beslut	183
11.3.1 Medelbetyg för en likvärdig och rättssäker behandling	183
11.4 Viljan att betala sin skatt	184
11.4.1 De flesta vill betala sin skatt	184
11.4.2 Skattefusk ett allvarligt samhällsproblem	184
11.5 Bra betyg för broschyrer och blanketter	185
11.6 Det är lätt att deklarerera	186
11.6.1 Fullgörandekostnaderna 5,1 miljarder 1998	187
11.7 Åsikter om skattemyndigheten	187

11.7.1 Skattemyndigheten får bättre betyg än skattesystemet	187
11.7.2 Förtroendet konstant över tiden	188

12 Administration av skattesystemet 191

12.1 Inledning	191
12.2 Den politiska nivån	191
12.3 Skatteadministrationen	191
12.3.1 Skatteförvaltningen och exekutionsväsendet	192
12.3.2 Tullverket	195
12.3.3 Tingsrätterna som beskattningsmyndigheter	195
12.3.4 Övriga myndigheter	195
12.4 Rättsväsendet och skatterna	196
12.4.1 Överklaganden	196
12.4.2 Skattebrott	196
12.5 Vad kostar skatteadministrationen?	196

13 Skatternas historia under 1900-talet 199

13.1 Inledning	199
13.2 Utgångsläget	199
13.2.1 Skattesystemet	199
13.2.2 Skatteadministrationen	200
13.3 Perioden 1900-1950	200
13.3.1 Skattesystemet	200
13.3.2 Skatteadministrationen	201
13.4 Perioden 1950-1975	202
13.4.1 Skattesystemet	202
13.4.2 Skatteadministrationen	202
13.5 Perioden efter 1975	204
13.5.1 Skattesystemet	204
13.5.2 Skatteadministrationen	204

14 Svenska skatter i internationell jämförelse 209

14.1 Jämförelser av BNP	209
14.1.1 PPP tar bort skillnaden i prisnivåer	210
14.2 Skattekvoten	211
14.2.1 Skattekvoten inget entydigt mått	211
14.2.2 Skattekvotens sammansättning	212
14.2.3 Nedbrytning av skattekvoten	213
14.3 Skatt på arbete	216
14.3.1 Jämförelse av disponibel inkomst mer neutrala	216
14.3.2 Sveriges högsta marginals katt bland de högsta i OECD	216
14.4 Skatt på kapital	218
14.4.1 Internationella jämförelser svåra att göra	218
14.4.2 Sänkta skattesatser en trend inom företagsbeskattningen	218
14.5 Skatt på varor och tjänster	220
14.5.1 Momsen har stor betydelse för handeln inom EU	220
14.5.2 Vissa punktskatter har gemensamma EU-regler	221
14.6 EU och skattepolitiken	223
14.6.1 Skattebaserna mer eller mindre rörliga	223
14.6.2 Skatterna påverkar EU:s budget	223
14.6.3 EU-samarbetet kommit långt inom moms och punktskatter	224

Tabell- och diagramförteckning

KAPITEL 1

1.1 Tabell.

Skatter och avgifter på arbete och kapital år 1997, fördelning på hushåll och företag, procent av BNP.

Taxes and charges on labour and capital on households and companies in 1997, percent of GDP.

1.2 Tabell.

Specifikation av skatterna i 1.1 Tabell med klassificering enligt inkomstitlarna i statsbudgeten samt enligt OECD, mkr och andelar av BNP 1997.

Breakdown of the taxes in Table 1.1 with reference to the revenue headings in the Swedish budget and OECD, MSEK and share of GDP 1997.

KAPITEL 2

2.1 Tabell.

Den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter, löpande priser, mdkr.

Revenue and expenditures of general government sector (consolidated), current prices, BSEK.

2.2 Tabell.

BNP och den offentliga sektorns finansiella sparande enligt EU:s konvergenzkriterier, mkr, löpande priser.

GDP and general government net lending according to convergence, MSEK, current prices.

2.3 Tabell.

BNP i miljarder kronor och skattkvoten i procent av BNP.

Gross domestic product (GDP) in BSEK and total tax revenues as percentage of GDP.

2.4 Tabell.

Offentliga sektorns inkomster och utgifter 1996 efter ändamål, kr per invånare

General government's revenues and expenditures by objective, SEK per capita.

KAPITEL 3

3.1 Tabell.

Skatt på arbete åren 1992-1998, mkr.

Overview of taxes on labour 1992-1998, MSEK.

3.2 Tabell.

Befolkning och sysselsättning 1990-1998, tusental personer och arbetade timmar.

Population and employment 1990-1998, thousands and hours worked.

3.3 Tabell.

Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst, antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete i form av inkomstskatt och allmänna egenavgifter, inkomståret 1997.

Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business, number of persons, income amounts, taxes on labour in form of income tax, general social security contributions, income year 1997.

3.4 Tabell.

Antal anställda och genomsnittlig arbetsinkomst för anställda som inte har företagarinkomst i åldersgruppen 20-64 år efter sysselsättningsnivå och kön år 1997.

Total numbers of employees and average and median employment income 1997 for employees aged 20-64 with no entrepreneurial income by activity level.

3.5 Tabell.

Helårs- och heltidsarbetande anställda och företagare i åldersgruppen 20-64 år med fördelning på inkomstklasser och kön år 1997.

Full-year and full-time workers (employees and entrepreneurs) in the 20-64 age group by income from work and gender 1997.

3.6 Tabell.

Antal inkomstdeklarationer från individer och dödsbon.

Number of income tax return for individuals.

3.7 Tabell.

Kontrolluppgifter av olika slag vid taxeringen 1999.

Statements of income from third part 1999.

3.8 Tabell.

Individer och dödsbons betalningar av inkomstskatt 1995-1998, mdkr.

Collection of income tax (BSEK) from individuals 1995-1998, BSEK.

3.9 Tabell.

Individer och dödsbons betalningar av inkomstskatt 1998 fördelat på kategorier, mdkr.

Collection of income tax (BSEK) from individuals by category of income tax return. BSEK.

3.10 Tabell.

Arbetsgivarna fördelade efter lönesumma 1998 (enligt kontrolluppgifter för inkomståret 1998).

Employers by total sum of wages paid in 1998.

3.11 Tabell.

Den taxerade förvärvsinkomstens sammansättning inkomståret 1997 för individer och dödsbon.

The structure of assessed income from earning for individuals and capital of deceased income year 1997.

3.12 Tabell.

Reseavdraget inkomståret 1997

Deduction for expenses for travelling between home and place of work income year 1997.

3.13 Tabell.**Reseavdraget i olika län inkomståret 1997.**

Deduction for expenses for travelling between home and place of work in the different counties in 1997.

3.14 Tabell.**Avdrag för pensionssparande 1991-1997.**

Deduction for savings for individual private pension 1991-1997.

3.15 Tabell.**Avdraget för pensionssparande fördelat på ålder och kön 1997 (exkl. dödsbon).**

Deduction for savings for individual private pension 1997 by age and gender (deceased excl.)

3.16 Tabell.**Skatt på arbete för löntagare i aktiv ålder vid några olika inkomstnivåer 1999, inga avdrag, kommunalskatt = 30,59 % (motsvarar medelutdeb exkl. frivilliga delen av församlingsskatten).**

Tax paid for wage earners in active ages at different income levels (SEK) in 1999, no deductions, local tax rate= 30,59 % (equal to the average charge, voluntary part of parish tax excl.).

3.17 Tabell.**Grundavdragets grundnivå inkomståren 1991-2000.**

Basic deduction; standard level in SEK 1991-2000.

3.18 Tabell.**Beräkning av grundavdraget i olika inkomstlagen 1999.**

Calculation of basic deduction at different levels of assessed income 1999.

3.19 Tabell.**Skiktgränsen för statlig inkomstskatt.**

Income level at which central government income tax is to be paid.

3.20 Diagram.**Marginalskatt i olika inkomstlagen inkomståret 1999.**

Marginal tax rate at different income levels in 1999.

3.21 Tabell.**Procentandelen inkomsttagare över skiktgränsen.**

Share of persons with income level above the level for central government income tax.

3.22 Tabell.**Vissa inkomstberoende system vid sidan av skattesystemet 1997.**

Some means tested systems beside the tax system 1997.

3.23 Tabell.**Kommunala medelskattesatser vissa år under perioden 1960-1999, procent**

Mean local tax rates, certain years 1960-1999, percent.

3.24 Tabell.**Kommunerna med högst och lägst kommunalskatt 1999.**

Local authority areas with the highest and lowest local income tax rates in 1999.

3.25 Diagram.**Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 1999.**

Population by total municipal tax rate 1999.

3.26 Tabell.**Inkomst- och kostnadsutjämningen mellan kommuner och landsting 1999, mdkr.**

Levelling of revenues and costs between municipalities and county councils 1999, BSEK.

3.27 Tabell.**Exempel på utjämning av inkomster och kostnader, Sollentuna och Dorotea, kr/invånare.**

Examples of levelling of revenues and costs, Sollentuna and Dorotea, SEK per capita.

3.28 Tabell.**Socialavgifter för olika huvudgrupper 1992-1997, mkr.**

Compulsory social security contributions by main group 1992-1997, MSEK.

3.29 Tabell.**Avgiftssatser för socialavgifter för olika huvudgrupper i procent av lön/inkomst.**

Compulsory social security contributions by main group as percentages of earning.

3.30 Tabell.**Avgiftssatser för arbetsgivaravgifter och egenavgifter efter ändamål år 1999 och 2000.**

Compulsory social security contributions rates by purpose 1999 and 2000.

3.31 Tabell.**Allmänna egenavgifter i procent av avgiftsbelagd förvärvsinkomst.**

General social security contributions by purpose.

3.32 Tabell.**ROT-avdraget åren 1993-1997.**

Special tax reduction for stimulating repairs, rebuildings and extensions of houses and apartments, 1993-1997.

3.33 Tabell.**Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete i form av inkomstskatt och allmänna egenavgifter. Inkomståret 1997.**

Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business showing number of persons, income amounts and taxes on labour and general social security contributions. Income year 1997.

3.34 Tabell.**Antal personer och procentandel över skiktgränsen för statlig inkomstskatt ("brytpunkten") åren 1991-1999.**

Number of persons and share of persons with income level above the level for central government income tax 1991-1999.

3.35 Tabell.**Avdraget för pensionssparande 1997 fördelat på intervall och kön (exkl. dödsbon).**

Deduction for savings for individual private pension 1997 by size of deduction and gender.

3.36 Tabell.

Kommunerna (antal) fördelade efter total kommunal skattesats år 1999, länsvis.

Number of municipalities by total local income tax rates in different counties.

3.37 Tabell.

Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 1999, länsvis.

Population by total local tax rate, by counties.

3.38 Tabell.

Folkmängd, medelinkomst, skattekraft och total kommunal skattesats (till landsting, kommun och församling) 1999 i Sveriges 289 kommuner.

Population, average income, tax base and total local tax (to county, municipality and parish) 1999 in the 289 municipalities of Sweden.

KAPITEL 4**4.1 Tabell.**

Översikt över kapitalbeskattningen 1991-1997 (inkl. bolagsskatten), mkr.

Overview of taxes on capital 1991-1997 (incl. company profit tax). MSEK.

4.2 Tabell.

Nationalförmögenheten vid ingången av 1995 uppdelad på kapitaltyp och sektor, mdkr.

National wealth by type of capital and sector 1995, BSEK.

4.3 Tabell.

Hushållssektorns, inkl. hushållens intresseorganisationer, finansiella tillgångar och skulder 1992-1997, ställning vid årets slut.

Households, incl. private non-profit institutions serving households, financial assets and liabilities, outstanding values at the end of the year.

4.4 Tabell.

Hushållssektorns, inkl. hushållens intresseorganisationer, reala tillgångar till marknadsvärde vid ingången av 1995.

Households, incl. private non-profit institutions serving households, market value of tangible assets at the beginning of 1995.

4.5 Diagram.

Skatt på kapital för individer i olika åldersgrupper år 1997, medelvärden, kr.

Average taxes on capital for individuals by age-group in 1997, in SEK per inhabitant.

4.6 Tabell.

Tidsschema för de allmänna fastighetstaxeringarna.

Time schedule for general real estate assessment by type of estate.

4.7 Tabell

Skattesatser (%) för fastighetsskatten 1994-2000.

Tax rates (%) on real estate 1994-2000.

4.8. Tabell.

Fastighetsskatten år 1997 med fördelning på fastighetstyp.

Real estate tax 1997 by type of estate.

4.9 Tabell.

Bebyggda småhusenheter (1-2 familjshus och fritidshus, byggnadsvärde minst 50 tkr), 1998

Number of one- and two-dwelling buildings and buildings for seasonal use (value of building at least 50 KSEK), 1998.

4.10 Tabell.

Antal försäljningar av småhus åren 1981-1998.

Number of sales of one- and two-dwelling buildings and buildings for seasonal use 1981-1998.

4.11 Diagram.

Prisutvecklingen på småhus och fritidshus 1981-1998, fasta priser, index 1981=100

Real estate price index for one- and two dwelling buildings 1981-1998, fixed prices, index 1981-100.

4.12 Tabell.

Hushållssektorns finansiella förmögenhetsstruktur 1970-1997, procentuella andelar av BNP.

Households, financial wealth structure 1970-1997, percentage of GDP.

4.13 Tabell.

Taxeringsunderlag och skatt på inkomst av kapital för fysiska personer inkomståren 1991-1997, mdkr.

Assessed tax base and assessed tax on income from income from capital for individuals 1991-1997, BSEK.

4.14 Tabell.

Inkomst av kapital 1997, taxeringsmässiga begrepp, antal och belopp (exkl. dödsbon).

Assessed income on capital 1997, assessment concepts, numbers and amounts (capital of deceased excluded).

4.15 Diagram.

Underlagen ("skattebasen") för beskattning av finansiellt kapital per invånare i olika åldersgrupper år 1997, kr.

Average net income on financial capital ("tax base") for individuals by age-group in 1997, SEK per inhabitant.

4.16 Tabell.

Debitering av förmögenhetsskatt 1992-1997, antal skattskyldiga (1000-tal) och belopp (mkr).

Recurrent tax on wealth 1992-1997, number (thousands) and amounts (MSEK).

4.17 Tabell.

Skattepliktsgräns och skattesatser i förmögenhetsbeskattningen.

Level of net wealth, above which wealth tax is to be paid, and tax rates.

4.18 Tabell.

Förmögenheter efter storlek 1997 (fysiska personer exkl. dödsbon, antal hushåll som har nettoförmögenhet som överstiger 900 000 kr samt nettoförmögenhet överstigande 900 000 kr.

Taxable net wealth by size 1997 (individuals, capital of deceased excl.), number of households having net wealth exceeding 900 000 SEK and amount of net wealth exceeding 900 000 SEK.

4.19 Tabell.

Skatteklasser och skattesatser i arvs- och gåvobeskattningen.

Tax classes and tax rates for inheritance and gift tax.

4.20 Tabell.

Skatt på kapital år 1997 för individer efter ålder samt för dödsbon.

Taxes on capital 1997 for individuals by age-group and for capital of deceased.

4.21 Tabell.

Skatt på kapital år 1997 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon.

Taxes on capital 1997 for individuals by assessed income from earning and for capital of deceased.

4.22 Tabell.

Avkastning på finansiellt kapital år 1997 för individer efter ålder samt för dödsbon.

Assessed net income on financial capital 1997 for individuals by age-group and for capital of deceased.

4.23 Tabell.

Avkastning på finansiellt kapital år 1997 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon.

Assessed net income on financial capital 1997 for individuals by assessed income from earnings and for capital of deceased.

4.24 Tabell.

Fastighetsskatt per kvm värdeyta för småhus i olika län 1996.

Real estate tax per square meter valued area for private houses in different counties 1996.

4.25 Tabell.

Prisutvecklingen på småhus och fritidshus 1981-1998, löpande och 1981 års priser.

Real estate prices for permanent one- and two dwelling houses and houses for seasonal use 1981-1998, current prices and price level of 1981.

4.26 Tabell.

Fastighetsprisindex för småhus i olika regioner 1981-1998, 1981=100.

Real estates price index for one- and two-dwelling buildings 1981-1998, 1981=100.

4.27 Tabell.

Generalindex på Stockholms fondbörs, aktieindex 28/12 1979=100.

The Stockholm Stock Exchange share indices, indices 28/12 1979=100.

4.28 Diagram.

Ränteutvecklingen, 1990 och framåt, för rörlig och bunden, femårig, villaränta(Spintab), procent.

Lending rate for family houses, 1990 and forward, showing floating interest rate and interest rate for five-year fixed-term loan, percent.

KAPITEL 5**5.1 Tabell.**

Skatter på varor och tjänster 1996-1998, mkr och procent.

Taxes on goods and services 1996-1998, MSEK and percent.

5.2 Tabell.

Totala skatter och konsumtionsskatter (skatt på varor och tjänster), 1989/90-1998, mdkr och procent.

Total tax revenue and revenue from taxes on goods and services, 1989/90-1998, BSEK and percent.

5.3 Tabell.

Skattesatser för mervärdesskatt 1991-1999, procent.

VAT rates for 1991-1999, percent.

5.4 Tabell.

Antalet mervärdesskatteregistrerade i april 1999.

Number of enterprises registred for VAT in April 1999.

5.5 Tabell.

Redovisning av mervärdesskatt 1995-1998, mdkr.

VAT revenues and expenditures 1995-1998, BSEK.

5.6 Tabell.

Omsättning och moms efter skattesats 1998, mdkr.

Total turnover and VAT revenues according to tax rate 1998, BSEK.

5.7 Tabell.

Moms fördelad efter bransch 1998, mkr.

VAT according to corporate sector 1998, MSEK.

5.8 Tabell.

Uppbörd av punktskatter 1995-1998, mkr.

Revenues from excise duties 1995-1998, MSEK.

5.9 Tabell.

Antalet registrerade skattskyldiga för vissa punktskatter 1990-1998.

Number of enterprises registred for excise duties 1990-1998.

5.10 Tabell.

Antalet registrerade skattskyldiga för vissa punktskatter efter nettouppbörd 1998, mkr.

Number of enterprises for certain excise duties according to paid duty 1998, MSEK.

5.11 Tabell.

Antal upplagshavare, upplag och registrerade varumottagare för harmoniserade punktskatter 1998.

Number of authorized warehousekeepers, warehouses and registred traders for harmonized excise duties 1998.

5.12 Tabell.

Sveriges energitillförsel efter energislag 1991-1997, TWh.

Energysupply in Sweden according to source 1991-1997, TWh.

5.13 Tabell.

Energiskattesatser för bränslen exkl moms 1999.

Energy excise duties for fuel excl VAT 1999.

5.14 Tabell.

Skattesatser för elkraft 1999, öre/kWh.

Excise duties for electric power 1999, öre/kWh.

5.15 Tabell.

Slutlig energianvändning efter energislag och samhällssektor 1997, TWh.

Final energy consumption according to energy source and community sector 1997, TWh.

5.16 Tabell.

Nettouppbörd av energiskatter efter energislag och skatteslag och 1998, mkr.

Revenues from energy taxes according to energy source and nature of tax 1998, MSEK.

5.17 Tabell.

Exempel på elpris i april 1999 (fasta avgifter tillkommer), öre/Kwh och procent.

Example of electricity prize in April 1999 (fixed fees not included), öre/Kwh and percent.

5.18 Tabell.

Exempel på bensinpris (98 oktan blyfri) maj 1999, kr.

Example of petrol price (98 oktan, lead-free) May 1999, SEK.

5.19 Tabell.

Skattesatser för alkoholhaltiga drycker 1995-1999, kronor/liter.

Excise duties on alcohol 1995-1999, SEK/litre.

5.20 Tabell.

Skattesatser för tobak 1995 - 1999.

Tax rates on tobacco 1995-1999.

5.21 Tabell.

Försäljning av alkoholhaltiga drycker åren 1988-1998, milj liter.

Retail trade of alcoholic beverages 1988-1998, millions of litre.

5.22 Tabell.

Exempel på tobakspris (ett cigarettpaket), april 1999, kr.

Example of tobacco prize (a packet of cigarettes), April 1999, SEK.

5.23 Tabell.

Exempel på spritpris (700 ml Absolut vodka), maj 1999, kr.

Example of liquor prize (700 ml Absolut Vodka), May 1999, SEK.

5.24 Tabell.

Exempel på vinpris (750 ml, alkoholhalt högst 15 %), kr, maj 1999.

Example of wine price (750 ml, max 15 % Vol), May 1999, SEK.

5.25 Tabell.

Exempel på starkölpris (330 ml, 5,2 volym% alkohol), maj 1999, kr.

Example of beer prize (330 ml, 5,2 Vol%), May 1999, SEK.

5.26 Tabell.

Exempel på fordonsskattesatser 1999-01-01, kronor/år.

Examples of motor vehicles tax rates 1999-01-01, SEK/year.

5.27 Tabell.

Antalet fordon efter fordonsslag åren 1997-1999, tusental.

Number of motor vehicles 1997-1999 according to type of vehicle, thousands.

5.28 Tabell.

Skatt per år i samband med fordonsanvändning, 1999, kr.

Annual taxes on vehicles, 1999, SEK.

5.29 Tabell.

Importvärdet efter handelspartner åren 1981-1998, mkr.

Import value by region of origin 1981-1998. MSEK.

5.30 Tabell.

Uppbörd av lotteriskatt och överskott från spelverksamhet 1990-1998, mkr.

Revenue from lottery tax and profits from government owned gambling companies 1990-1998, MSEK.

KAPITEL 6**6.1 Tabell.**

Antal företag fördelade efter storlek (antalet anställda), 1994-1998.

Number of enterprises according to size (number of employees), 1994-1998.

6.2 Diagram.

Antal aktiva företag för de vanligaste företagsformerna i Sverige, 1993-1997.

Number of active companies according to the most common legal forms in Sweden, 1993-1997.

6.3 Tabell.

Total omsättning per företagsform 1997, mdkr och procent.

Total turnover according to legal form of enterprise 1997, BSEK and percent.

6.4 Tabell.

Översikt av skatteutfallet för juridiska personer 1994-1997, mdkr.

Overview of taxes for legal entities 1994-1997, BSEK.

6.5 Tabell.

Juridiska personers skatt fördelad efter juridisk form 1997, procent.

Legal entities' tax after legal form 1997, percent.

6.6 Tabell.

Redovisade över-och underskott i olika intervall, antal bolag, belopp och andelar, 1997.

Assessed surpluses and deficits for limited companies in different intervals, number of companies, amounts and shares, 1997.

6.7 Tabell.

De största justeringsposterna mellan rörelseresultat efter finansnetto och taxerad inkomst vid 1998 års taxering, miljoner kronor.

Major adjustment items at assessment 1998, MSEK.

6.8 Tabell.

Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag (fysiska personer), indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat, antal och andel, 1997.

Individuals with business activity according to type of business activity and income (surplus and deficit), total number and percent, 1997.

6.9 Tabell.

Totalsummor redovisade belopp för enskild näringsidkare och delägare i handelsbolag indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat, 1997, mkr.

Total assessed income for individuals with business activity according to type of business activity and income (surplus and deficit), 1997, MSEK.

6.10 Tabell.

Redovisad inkomst av näringsverksamhet för fysiska personer 1997. Antal personer i intervallet samt totalsumma i mkr.

Assessed income for individuals with business activity 1997. Number of individuals in intervals of income and total income for the interval, MSEK.

6.11 Tabell.

Expansionsmedel, antal näringsidkare samt totala belopp i mkr, 1994-1997.

Means allocated for expansion, number of individuals and total amount MSEK, 1994-1997.

6.12 Tabell.

Räntefördelning, antal näringsidkare samt totala belopp i mkr, 1994-1997.

Adjustment for interest distribution between capital income and business income, number of individuals and total amount MSEK, 1994-1997.

6.13 Tabell.

Antalet nyregistrerade företag januari-april 1997-99.

The number of newly-registered enterprises January-April 1997-99.

KAPITEL 7**7.1 Tabell.**

Storlek på olika skatter och avdrag i förhållande till den totala skattepliktiga inkomsten åren 1991 och 1997. Mkr.

Total direct taxes and deductions for individuals in relation to total assessed income in 1991 and 1997. MSEK.

7.2. Tabell.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 och 1997. Inkomstklasserna i 1997 års prisnivå

Direct taxes as a percentage of total assessed income for different income groups in 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 and 1997. Income groups at the price level of 1997.

7.3 Diagram.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i ett antal inkomstklasser åren 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 och 1997. Inkomstklasser i 1997 års prisnivå.

Direct taxes as a percentage of total assessed income for some income-groups in 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 and 1997. Income-groups in KSEK at the price level of 1997.

7.4 Tabell.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 och 1997. Exklusive förmögenhets- och fastighetsskatt. Inkomstklasserna i 1997 års prisnivå.

Direct taxes as a percentage of total assessed income for different income groups in 1980, 1985, 1989, 1991, 1996 and 1997. Wealth tax and real estate tax excluded. Income groups at the price level of 1997.

7.5 Diagram.

Högsta marginalskatten 1980-1998 i procent.

Highest marginal income tax rates 1980-1998 in percent.

7.6 Tabell.

Margineffekter 1999 för vissa inkomstberoende system vid en inkomstökning på 1 000 kr.

Marginal effects 1999 of some means tested systems from an income increase of 1 000 SEK.

7.7 Tabell.

Inkomststruktur efter faktorinkomst 1997 för samtliga hushåll 18-64 år. Fördelning efter inkomstklasser.

Structure of income by income of earnings and capital 1997, all family units, 18-64 years. Breakdown by income groups.

7.8 Tabell.

Inkomststruktur efter familjetyp och ålder 1997.

Structure of income by type of family and age 1997.

7.9 Tabell.

Inkomststruktur för samtliga hushåll 18 år och äldre 1997.

Structure of income for all family units 18 years and older in 1997.

7.10 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet samt Gini-koefficienten för samtliga individer 1980-1997. Belopp i 1997 års prisnivå.

Disposable income per weighted consuming unit and Gini coefficient for all individuals in 1989. 1997. At the price level of 1997.

7.11 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer. Medelvärden i resp.decil, tkr, 1997 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals. Meanvalues for respective decile, KSEK, pricelevel of 1997.

7.12 Tabell.

Realisationsvinst och andel hushåll med realisationsvinster 1991-1997.

Total capital gain and share of family units with capital gain 1991-1997.

7.13 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer fördelat på kön och ålder. Medianen i tkr/ke, 1997 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals by gender and age. Median in KSEK, price level of 1997.

7.14 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet fördelat på familjetyp. Medianen i tkr. 1997 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals by family type. Median values in KSEK. Price level of 1997.

7.15 Tabell.

Arbetsinkomst för helårs- och deltidsanställda som saknar rörelseinkomster, 20-64 år. Belopp i 1997 års priser, tkr.

Income from work for full year and full time employed with no entrepreneurial income, 20-64 years. In the price level of 1997. KSEK.

KAPITEL 8**8.1 Tabell.**

Restföring och uppbördsförluster för de stora skatteslagen (exkl. olika typer av dröjsmålsavgifter m.m., löpande prise, mdkr.

Tax arrears and collection losses (excl. penalty interest etc.), current prices, BSEK.

8.2 Diagram.

Företagskonkurser. Antal konkurser och antal anställda.

Bankruptcies in enterprises. Number of bankruptcies and number of employees.

8.3 Tabell.

Uppbördsförlusternas sammansättning 1998 fördelat på om betalningsansvaret ligger på fysiska eller juridiska personer, mkr.

Tax arrears and collection losses in 1998 by type of tax and payment liability, MSEK.

8.4 Tabell.

Skuldbalansen för skatter (exkl. preskriberade belopp). Sammansättning vid utgången av år 1998, mdkr.

Closing balances of tax receivables by the end of year 1998 by status, BSEK.

8.5 Tabell.

Skuldbalans, betalningar och betalningsandel efter preskriptionsår. Exkl. dröjsmålsavgifter m.m, mdkr.

Balances of tax receivables and payments to the enforcement service by the year the arrears came up. Excl. penalty interest etc., BSEK.

8.6 Tabell.

Antal gäldenärer i slutet av året, tusental.

Number of debtors at the end of the year. thousands.

8.7 Tabell.

Fysiska personer med skatteskuld i utsökningsregistret den 31 december 1998 fördelade efter beloppsintervall.

Private individuals – distribution of tax debtors and of total amounts claimed, 31 December 1988.

8.8 Tabell.

Juridiska personer med skatteskuld i utsökningsregistret den 31 december 1998 fördelade efter beloppsintervall.

Legal entities – distribution of tax debtors and of total amounts claimed, 31 December 1998.

KAPITEL 9**9.1 Tabell.**

Påstående: Jag har själv arbetat svart under det senaste året.

Statement: I have personally carried out "black work" during the last year.

9.2 Tabell.

Redovisad inkomst av aktiv näringsverksamhet (NRV) för fysiska personer taxeringsåret 1996.

Income from business (deficit and surplus) and additional income from employment, individuals, tax return filed in 1996.

9.3 Tabell.

Arbetsinkomst för heltidsarbetande 20-64 år i eget företag 1994.

Income for persons aged 20-64 years working fulltime in owned business.

9.4 Tabell.

Den dolda ekonomin beräknad med monetär metod (efterfrågan på kontanter) i några OECD-länder, 1994.

The shadow economy according to a monetary method (demand for cash) in some OECD countries in 1994.

9.5 Tabell.

Skattning av svenska folkets alkoholkonsumtion i olika former (sammanlagt 7,79 l/inv. alkohol 100%) uppdelat på legala och illegala delmängder, 1996/97.

An estimate of total alcohol consumption in Sweden (totalling 7,79 lit. 100% alcohol per inhabitant) and the distribution on different legal and illegal sources.

9.6 Tabell.

Skattning av svenska folkets konsumtion av enbart starksprit uppdelat på legala och illegala delmängder.

An estimate of alcohol consumption in Sweden, hard liquor only, and the distribution on different legal and illegal sources.

9.7 Figur.

Principskiss över skatteundandragandets förhållande till nationalekonomiska beräkningar av svart sektor/oredovisade inkomster och skattefel som kan upptäckas/bevisas vid skattekontroll. (Anm. Storleken på cirkelytorna är godtyckligt valda.)

Figure founded on principal: The total volume of income untaxed (both intentionally and unintentionally tax faults). Circles show tax faults that is possible to detect and prove by the tax authorities through tax control on the one hand and, on the other hand, what is measured as the black economy according the national accounts (primarily legal productive activities). The figure show what type of transactions that are measured by each method. (Note. Size of circles are at random.)

9.8 Tabell.

Schematisk kalkyl av skattefelets storlek, mdkr.

Schematic calculation of the total amount of tax faults, BSEK.

9.9 Tabell.

Samband (korrelation) mellan svaren på vissa frågor rörande fusk.

Correlation between questions about tax fraud.

9.10 Tabell.

Procentuell andel av företag i olika branscher som "instämmer helt" i ett påstående om utsatthet för konkurrens från företag i branschen som skattefuskar.

Percentage of companies in different lines of business that "agree entirely" on a statement concerning tax competition.

9.11 Tabell.

Påstående: Jag har någon gång under det senaste året anlitat någon "svart" för att utföra arbete åt mig, procent.

Statement: I have at least once during the last year hired somebody to carry out "black work" on my behalf, percent.

9.12 Tabell.

Allmänhetens uppfattning om privatpersoners köp av svartarbete borde vara straffbart, procent.

The public opinion on the issue: Should the buying of black work by private persons be a criminal act?

Percent.

9.13 Tabell.

Fråga: "Varför tror du att folk arbetar svart i Sverige?"

Question: "Why do people in Sweden carry out "black work"?"

9.14 Tabell.

Fråga: "Skattefusk förekommer. Vad anser du det beror på i första hand?" Procent.

Question: "Tax evasion exists. What is the main reason for that according to your opinion?" Percent.

9.15 Tabell.

Påstående: Totalt sett är omfattningen av fusk ett allvarligt samhällsproblem, procent.

Statement: As an overall view the size of tax evasion is a serious problem for the society, percent.

KAPITEL 10**10.1 Tabell.**

Skattemyndighetens anmälningar om skatte- och uppbördsbrott.

Reported offences from tax authorities according to the Tax Crime Law and the Tax Collection Law

10.2 Tabell.

Skattemyndigheternas anmälningar enligt skattebrottslagen 1993-1998 i relation till antalet fysiska personer skattskyldiga till statlig inkomstskatt 1998 fördelat på skatteregioner, genomsnitt och index i förhållande till riket.

Reported offences from tax authorities according to the Tax Crime Law 1993-1998 related to the number of tax payers physical persons in year 1998 for tax regions, average and index related to the national figure.

10.3 Tabell.

Skattebrottslagen The Taxation Offences Act Personer som godkänt strafföreläggande eller som dömts, efter huvudbrott och huvudpåföljd.

Persons who assented to summary fines imposed by a prosecutor or were sentenced by court, by principal offence and principal sanction.

10.4 Tabell.

Skattebrottslagen The Taxation Offences Act Antalet personer som lagförts för brott, huvudbrott eller bibrott.

Number of persons found guilty of criminal offences, both principal and secondary offence.

10.5 Tabell.

Uppbördslagen The Tax Collection Law

a) Antalet personer som lagförts efter straffbestämmelse.

Number of persons found guilty of offences, by section of law.

b) Antalet personer som godkänt strafförelägganden eller som dömts, efter huvudpåföljd.

Number of persons who assented to summary fines imposed by a prosecutor or were sentenced by a court, by principal sanction.

10.6 Tabell.

Antal näringsförbud.

Number of bans on carrying on a business.

10.7 Tabell.

Antal skattetilläggsbeslut.

Number of decisions on tax surcharge.

10.8 Tabell.

Skattetillägg, mkr.

Value of descisions on tax surcharges, MSEK.

10.9 Tabell.

Storleken på det genomsnittliga skattetilläggsbeslutet, kr.

Value on the average tax surcharge descision, SEK.

10.10 Tabell.

Skattetillägg vid den årliga taxeringen, antal och belopp.

Tax surcharges income tax, numbers and amounts.

10.11 Tabell.

Antal beslut förseningsavgifter

Number of decisions on tax delay charge.

10.12 Tabell.

Förseningsavgifter vid den årliga taxeringen 1992-1997.

Delay charge, income-tax return assessment years 1992-1997.

10.13 Tabell.

Andelen skattetillägg och förseningsavgifter av antalet skattskyldiga till statlig inkomstskatt. Riket samt skatteregion Stockholm och Malmö. För fysiskapersoner även fördelat på olika deklaraionsformulär. 1998 års taxering. Procent.

The fraction of tax surcharges and delay charges of the number of taxpayers (income-tax to the state). National level and tax regions Stockholm and Malmö. For physical persons different tax forms. Assessment year 1998, percent.

KAPITEL 11**11.1 Tabell.**

Är du intresserad av skattefrågor i största allmänhet? Procent.

Are you interested in tax issues in general? Percent.

11.2 Tabell.

Vad tycker Du i stort om skattesystemet, dvs. skatternas storlek och reglernas utformning? Procent.

What is your opinion in general of the tax system, i.e. the size of taxes and the tax rules? Percent.

11.3 Tabell.

Är skatterna rimliga och rättvisa? Procent.

Are the taxes reasonable and fair? Percent.

11.4 Tabell.

Rätt beslut på rätt sätt? Procent.

Right decisions in the right way? Percent.

11.5 Tabell.

Viljan att betala sin skatt. Procent.

The intention to pay one's tax. Percent.

11.6 Tabell.

Viljan att skattefuska. Procent.

The wish to evade taxes. Percent.

11.7 Tabell

Åsikter om skattefusket. Procent.

Opinions about tax evasion. Percent.

11.8 Tabell.

Hur bekämpas fusket? Procent.

How well is tax evasion defeated? Percent.

11.9 Tabell.

Sammanfattande omdöme om broschyrer och blanketter. Procent.

Summarizing opinion on brochures and tax forms. Percent.

11.10 Tabell.

Hur fungerar broschyrer och blanketter? Procent.

How do the brochures and forms work? Percent.

11.11 Tabell.

Ett komplicerat skattesystem men ändå lätt att deklarerera? Procent.

A complicated tax system but still easy to file a tax return? Percent.

11.12 Tabell.

Kostnaderna för fysiska personer att deklarerera, kr.

Compliance cost for individuals to file a tax return, SEK.

11.13 Tabell.

Vad tycker du i stort om Skattemyndigheterna, dvs. tjänstemännen vid dessa myndigheter och det sätt på vilket de utför sina arbetsuppgifter. Procent.

In general, what is your opinion of the Tax Authorities, i.e. the employees, and the way they perform their tasks? Percent.

11.14 Tabell.

Om kontakten med Skattemyndigheten. Procent.

About the contact with the Tax Authority. Percent.

11.15 Tabell.

Är man nöjd med kontakten? Procent.

Is the contact satisfying? Percent.

11.16 Tabell.

Förtroendet för Skattemyndigheten. Procent.

The confidence in the Tax Authority. Percent.

KAPITEL 12**12.1 Tabell.**

Beräknat antal personer i skatteadministrationen.

Estimated number of persons performing tax administrative work at different agencies.

12.2. Tabell.

Antal anställda i skatteförvaltningens och exekutionsväsendet den 1 januari resp år.

Number of employees January 1th at the National Tax Board and its regional authorities.

12.3 Tabell.

Skatteförvaltningens personalresurser i årsarbetskrafter.

Hours of work in the Tax Administration (National Tax Board, NTB + Regional Tax Authorities, RTAs, expressed as staff years.

12.4 Tabell.

Kronofogdemyndigheternas personalresurser i årsarbetskrafter.

Hours of work at the Regional Enforcement Authorities expressed as staff years.

12.5 Tabell

Skatteförvaltningens och exekutionsväsendets anslagsutgifter, mkr.

Budget expenditure by the Tax Administration & the Enforcement Service, MSEK.

12.6 Tabell.

Skatteförvaltningens och exekutionsväsendets regionindelning.

The Tax Administration's and the Enforcement Service's division into regions.

12.7 Tabell.

Tullverkets personalresurser i årsarbetskrafter.

Hours of work in the Customs service expressed as staff years.

12.8 Tabell.

Betalningar till Tullverket, mkr.

Revenue collected by Customs, MSEK.

12.9 Tabell.

Skattesystemets administrationskostnader år 1992, mkr och procent.

Administration costs of the tax system in 1992, MSEK and percent.

KAPITEL 13**13.1 Tabell.**

Skatter 1880-1900. tkr.

Tax Revenue 1880-1890, KSEK.

13.2 Tabell.

Skatter till stat, landsting och kommuner vissa perioder mellan 1906-1940, mkr.

State and local taxes 1906-1940, MSEK.

13.3 Tabell.

Skatter till stat, landsting och kommuner 1940 och 1950, mkr.

State and local taxes 1940 and 1950, MSEK.

13.4 Tabell.
Skattekvoten i Sverige och några andra europeiska länder 1925-1996.

Tax as percent of GDP in Sweden and some other European countries 1925-1996.

13.5 Tabell.
Skattekvoten och dess fördelning på skatteslag 1900-1997.

Taxes as percent of GDP 1900-1997.

13.6 Tabell.
Antal anställda inom skatteförvaltningen och exekutionsväsendet.

Number of employees in the Tax Administration and Enforcement Service.

KAPITEL 14

14.1 Tabell.
BNP i OECD-länderna.

GDP in the OECD countries.

14.2 Tabell.
BNP-volyminindex i köpkraftspariteter per invånare.

Per capita volume indices for GDP in purchasing power parities.

14.3 Tabell.
Skattekvoter i OECD-länderna 1996/97, andel av BNP, procent.

Total tax revenue in OECD 1996/97, share of GDP, percent.

14.4 Diagram.
Utvecklingen av skattekvoten i Sverige, OECD och EU 1970-1996/97, procent av BNP.

Total tax revenues in Sweden, EU and OECD 1970-1996/97, percent of GDP.

14.5 Tabell.
Skatteinkomst 1996 enligt OECD-klassificering, andel av totala skatteinkomster, procent.

Tax revenue 1996 according to OECD-classification, percent of total tax revenues, percent.

14.6 Tabell.
Indelning av skatterna enligt nationalräkenskaperna, Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Taxes classified according to national accounts, Sweden and EU 1995, percent of GDP.

14.7 Tabell.
Indelning av skatterna efter ekonomisk funktion, Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Taxes classified by economic function, Sweden and EU 1995, percent of GDP.

14.8 Tabell.
Indelning av skatterna efter mottagare, procent av BNP.

Taxes split after payee, percent of GDP.

14.9 Tabell.
Disponibel inkomst 1997, olika lönenivåer i procent av genomsnittslönen för en industriarbetare, procent av bruttolönen.

Disposable income 1997, by wage levels as percentage of the average wage of a production worker, percent of gross pay.

14.10 Tabell.
Marginalskatt, olika lönenivåer i procent av genomsnittslön för en industriarbetare, 1997, procent.

Marginal tax rates, by wage levels as percentage of the average wage for a production worker, 1997, percent.

14.11 Tabell.
Europeiska länder med förmögenhetsskatt, 1999.

European countries with wealth tax, 1999.

14.12 Tabell.
Skattesatser för företagens vinster och total skatt på utdelad vinst, procent.

Tax on corporate income, percent.

14.13 Tabell.
Mervärdesskattesatser inom EU på vissa varor och tjänster den 1 maj 1999.

VAT rates in EU on certain goods and services, May 1st, 1999.

14.14 Tabell.
Punktskatter på bensin och diesel i EU-länderna, maj 1999, EURO per 1000 liter.

Excise duties on petrol and gas oil in the EU, May 1999, EURO per 1000 litre.

14.15 Tabell.
Alkoholskatter på vin och sprit i EU-länderna, maj 1999, EURO per liter.

Excise duty on still wine and ethyl alcohol in the EU, May 1999, EURO per litre.

14.16 Tabell.
Tobaksskatt i EU-länderna, maj 1999, procent

Excise duty on tobacco in the EU, May 1999, percent

14.17 Tabell.
Sveriges avgifter till och bidrag från EU 1995-1998, mkr.

Sweden's contributions to and from the EU 1995-1998, MSEK.

14.18 Tabell.
Skatteinkomster 1996 enligt OECD-klassificering, andel av totala skatteinkomster, procent.

Tax revenue 1996 according to OECD classification, share of total tax revenues, percent.

Sakordsregister

Index	Sida/Page	Index	Sida/Page
A			
acceptansundersökningar	154	bolagsskatt	68, 81, 113, 115, 218
acciser	199	bostadsbidrag	48
administrationskostnader, skattesystemet	196	broschyrer och blanketter	185
administrativt sanktionssystem	169	brottsanmälan	169, 170
aktiebolag	114, 115, 119	Brottsförebyggande rådet	170
aktiv näringsverksamhet	42, 117	C	
alkohol	155	cigaretter	105, 156
alkoholhaltiga drycker, försäljning	106	D	
alkoholkonsumtion	155	deklarera	186
alkoholskatt, vin och sprit	221	dieselolja	102
allmän löneavgift	54	direkt beskattning, individer	122
allmän pension	42	direkta skatter	15, 122
allmän pensionsavgift	55	direkta skatter på arbete	16
allmänna avdrag	42	direkta skatter på kapital	19
allmänna egenavgifter	34, 53	disponibel inkomst	129, 130, 133, 216
allokeringspolitik	13	disponibel-inkomst-metod	151
anslagsutgifter	194	domar	172
arbetade timmar	35	dubbel bosättning	42
arbetsgivaravgifter	34, 53	dubbelbeskattning	116, 219
arbetsgivare	41	E	
arbetsinkomster	34, 135	efterlevandepensionsavgift	54
arbetsmarknadsavgift	54	egenavgifter	34, 53
arbetsskadeavgift	54	egenföretagarhushållen	149
arvsskatt	68, 80	ekonomisk förening	114
attityder	181	elpris	104
avgifter, definition	17	energianvändning, slutlig	104
avgiftskvot	30	energibeskattningen	221
avkastningsskatt, pensionsfonder	68, 81	energiskatt	102, 103
B		energiskatt, råttolja	102
barnomsorgsavgift	48	enskild firma	114
behandling, rättsvis	183	enskild näringsidkare	119
bensin	102, 107	enskild näringsverksamhet	117
bensinpris	104	ersättningar från fåmansföretag/handelsbolag	42
beslag, tullens	157	EU	223
beslut, korrekta	183	EU, bidrag och avgifter	223
bevillning	200	Europeiska ekonomiska	
bidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting	51	intressegrupperingar (EEIG)	114
BNP	28, 209	exekutionsväsendet	192
BNP-metoden	152	expansionsmedel	118
BNP-volyminde	210	expansionsmedelsskatt	34

Index	Sida/Page	Index	Sida/Page
F			
faktoranvändning	18	indirekta skatter på arbete	17
faktorinkomst	127	indirekta skatter på kapital	19
farebrott	169	indrivning	139
fastighetsprisindex	89	införsel, illegal	158
fastighetsskatt	68, 72, 122	inkomst av kapital	122
fastighetstaxering	72	inkomst av näringsverksamhet	42
fel och fusk	147	inkomst av tjänst	42
folkmängden	61, 62	inkomstfördelning	121, 130
fordon, antal	108	inkomstränta	77
fordonsbeskattning	107	inkomstskatt, kommunal	37, 47, 122
frivillig medverkan	165	inkomstskatt, statlig	34, 122
fullgörandekostnaderna	187	inkomstspredning	131
fusket, reala	147	inkomststatistik	121
fåmansföretag, ersättningar från	42	inkomststruktur	127, 128
fördelningspolitik	13	inkomstutjämnning	51
förenklad deklaration	38	inkomstutveckling	133
företagsbeskattning	113	inställning, allmänhetens	181
företagssektorn	27	internationella jämförelser	209
företagsstruktur	113	internethandel	157
förmögenhet, i hushållssektorn	69	intresseprincipen	14
förmögenhetsbeskattning,			
skattepliktgräns	79	J	
förmögenhetsskatt	68, 79, 122, 218	jordbrukstullar	100
förseningsavgifter	169, 177	K	
försäkransintyg	158	kapitalbeskattning	67
försäljningar, småhus	74	kapitalfusk	147
försäljningsskatt på motorfordon	107	kapitalinkomster	132, 153
förtroende	188	koldioxidskatt	103
förvärvsinkomster	35	kommunala sektorn	27
föräldraförsäkringsavgift	54	kommunerna	60
		koncernbidrag	116
		konkurser	140, 141
		konkursutveckling	139
		konsumtionsenhet	130
		konsumtionsskatter	17
		kontrolluppgifter	38
		kostnadsersättning	42
		kostnadsutjämnning	51
		kronofogdemyndigheterna	194
		kupongskatt	68,80
		kvarskatt	39
		kvittning av underskott av näringsverksamhet	42
		L	
		lagföringsstatistiken	170
		ledsagardokument	156
		lotteriskatt	100, 110
		löner, skattepliktiga förmåner	42
		M	
		maltdrycker	105
		mantalspenningen	200
		marginaleffekter	17, 47, 126
		marginalskatt	14, 47, 125, 216
G			
gasol	103		
generalindex	90		
Gini-koefficienten	130		
grundavdrag	46		
grundskatter	200		
gränskontroller	157		
gåvoskatt	68, 80		
gäldenärer	144		
H			
handelsbolag	114, 119		
harmoniserade punktskatter	101		
hembränt	155		
hushållssektorn	27		
hushållstjänster	151		
huvudbrott	170		
huvudpåföljd	170		
I			
incidens	15		
incitament	155		
indirekta skatter	15		

Index	Sida/Page	Index	Sida/Page
medelinkomsten	153		
mellanklassprodukter	105		
mervärdesskatt	94, 95, 220		
miljöskatter	102		
moms, se mervärdesskatt			
monetära metoden	152		
N			
nationalförmögenheten	69		
Nationalräkenskaperna (NR)	151		
nationalräkenskaperna, omläggning	27		
naturgas	103		
negativ räntefördelning	78		
nominell beskattning	15		
nyföretagande	119		
näringsförbud	174		
näringsverksamhet	117		
O			
OECD	209		
offentliga sektorn	27		
olja och bensin	158		
omfördelning, genom skatter och bidrag	127		
P			
passiv näringsverksamhet	42, 117		
pensionsavgift	53		
pensionssparande	42, 44, 59		
periodiseringsfonder	116		
periodiskt understöd	42		
positiv räntefördelning	78		
postorderförsäljning	157		
PPP-köpkraftsparitetstal	210		
preliminär skatt	41		
preskribering	139		
prisutveckling, småhus	74, 88		
privat pensionsförsäkring	42		
punktskatter	93, 99, 155		
R			
real beskattning	15		
realisationsförlust	77		
realisationsvinst	77		
regionindelning	194		
reserveringar	113		
resor till och från arbetet	42, 43		
restaurangbranschen	164		
restföring	139, 140		
revision, planmässig	160		
revisionsresultat	153		
ROT-avdraget	34, 56		
RSV-koncernen	204		
räntefördelning	119		
ränteutveckling	90		
rättsväsendet	196		
S			
sambeskattning		20, 79, 217	
samhällsproblem		165	
sanktioner		169	
sjukförsäkringsavgift		54	
självdeklaration		38	
skatt på alkohol		100, 105	
skatt på annonser och reklam		110	
skatt på arbete		33, 216	
skatt på avfall		102	
skatt på energi		100	
skatt på import		109	
skatt på kapital		61, 218	
skatt på kapitalinkomst		68, 122	
skatt på miljö		100	
skatt på reavinster		218	
skatt på spel		110	
skatt på tjänster		93, 220	
skatt på tobak		100	
skatt på varor		93, 220	
skatte/uppbörsredovisningsbrott		172	
skatteadministrationen		191	
skatteavdragsbrott		172, 173	
skattebetalare, ärliga		165	
skattebetalningslagen		169	
skattebrott		172, 173, 196	
skattebrott, grovt		172, 173	
skattebrottslagen		169, 173	
skattedeklaration		96	
skattefel		147	
skattefelets storlek		158	
skattefusk		147, 184	
skattefusk, orsaker		163	
skatteförmågeprincipen		14	
skatteförseelse		172, 173	
skatteförvaltningen		191, 192	
skattekilen		17	
skatteklasser, arv- och gåvoskatt		80	
skattekonkurrens		161	
skattekonto		204	
skattekontroll, försvårande av		172, 173	
skattekraft		51, 62	
skattekvot		30, 202, 211	
skattekvot, nedbrytning		213	
skattekvot, sammansättning		212	
skattemyndigheten		187, 193	
skatteobjekt		15	
skattepliktiga ersättningar		42	
skatteredovisning, vårdslös		173	
skatteredovisningsbrott		173	
skattereduktion för byggnadsarbeten, se ROT			
skattereformen		21, 116, 119, 199	
skattesatser, alkohol		105	
skattesatser, arv och gåva		80	
skattesatser, elkraft		103	

Index	Sida/Page	Index	Sida/Page
skattesatser, energi	103	T	
skattesatser, fastighetsskatt	73	taxerad förvärvsinkomst	42, 58
skattesatser, fordon	108	taxfree	99
skattesatser, förmögenhet	79	teknisk sprit	156
skattesatser, mervärdesskatt	95, 97, 220	tillfällig skattereduktion	46
skattesatser, tobak	106	tillgångar och skulder, hushållssektorn	70
skattesatserna, kommunala	60, 61, 62	tingsrätterna	195
skatteskulder	139, 143, 145	tjänstegrupppliv, beskattning av	34, 56
skattesubjekt	15	tjänsteresor	42
skattesystemet	182	tobakspris	106
skattetillägg	169, 175	tobaksskatt	222
skatteundandragande	147	transfereringar	30, 129
skatteuppgift, vårdslös	172, 173	tullar	199
skiktgränsen, statlig inkomstskatt	47, 59	tulluppbörd	109
skrotningsavgifter	100, 108	Tullverket	195
skuldbalansen	143	U	
skuldränta	77, 122	underskott	115, 150
skönstaxerade	38	underskottsavdrag	116
slumpmässiga urval	154	uppbördsförluster	139, 140
smuggelcigaretter	156	uppbördslagen	169, 174
smuggelsprit	155	uppbördsredovisning, vårdslös	173
smuggling, organiserad	156, 157	uppbördsreform, 1917	201
socialavgifter	53	uppbördsreform, 1947	202
socialavgifter, undantagsregler	55	upplagshavare	101, 158
socialförsäkringssektorn	27	utdelningar	76
sprit	105	utsökningsregistret	145
spritpris	106	V	
stabiliseringspolitiken	13	vin	105
starkölspris	107	vinpris	107
statliga sektorn	27	vägavgift	107
statsskulden	30	vägtrafikbeskattning	107
straffmätning	174	väntjänster	160
straffrättsligt sanktionssystem	169	Å	
strafföreläggande	172	ålderspensionsavgift	54
studielån, återbetalning, av	48	ÅSA-undersökningar	154
stämpelskatt	68, 81	Ö	
svarta sektorn	160	överavskrivningar	116
svartarbete	148	överklaganden	196
svartarbete, arbetslösas	160	överskjutande skatt	39
svartarbete, efterfrågan på	162		
svartarbete, i andra länder	160		
svartarbete, köp av	162		
svartarbete, utbud av	160		
svartsprit	155		
särbeskattning	20, 217		
särskild löneskatt	34, 53		
särskild självdeklaration	38		